„Acesta este romanul african al secolului XXI!"
Moses Isegawa

POLIROM

Ngũgĩ wa Thiong'o

Petale de sânge

BIBLIOTECA POLIROM

Ngũgĩ wa Thiong'o

Petale de sânge

Traducere din limba engleză şi note
de Mihaela Negrilă

POLIROM
2017

Ngũgĩ wa Thiong'o, *Petals of Blood*

Copyright © Ngũgĩ wa Thiong'o, 1977
All rights reserved

© 2017 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-7060-4
ISBN PDF: 978-973-46-7061-1
ISBN print: 978-973-46-6877-9

Coperta: Carmen Parii
Foto copertă: © MrLis/Shutterstock.com

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

NGŨGĨ WA THIONG'O s-a născut în Kamirithu, Kenya, în 1938. Studiile superioare și le-a definitivat la Universitatea Makerere și la Universitatea din Leeds. Primul său roman, *Nu plînge, copile*, a fost publicat în 1964, urmat în 1965 de *Rîul care ne desparte* (Polirom, 2014), *Un bob de grîu* în 1967 (Polirom, 2016) și *Petale de sînge* în 1977. *Diavol pe cruce*, publicat în 1980, a fost gîndit și scris în timp ce autorul său era în închisoare, în Kenya, unde fusese trimis fără să fie judecat, după punerea în scenă de către țărani și muncitori a piesei *Mă însor cînd vreau eu*, scrisă împreună cu Ngũgĩ wa Mĩriĩ. În 1986 apărea, în Kenya, romanul *Matigari*.

Ngũgĩ wa Thiong'o a publicat, de asemenea, antologii de proză scurtă și numeroase eseuri critice. În prezent este profesor la Universitatea din California, Irvine.

Pentru mama și Nyambura
În memoria lui Njinju wa Thiong'o, care a murit la
4.06.1974

Sinuozități originale, înfricoșătoare! Fiecare puiet de mangrovă
Șerpește, cu rădăcinile-i obscene
Precum o mână cu șase degete,

Ascunde în strânsoarea-i broasca râioasă cu alge crescute pe spate,
Ciuperci otrăvitoare, puternicul fluturaș de ghimbir,
Petale de sânge,

Vulva împestrițată a orhideei-tigru;
Falus grotesc
Bântuindu-i pe călătorii de pe singurul său drum.

Derek Walcott, din „Mlaștina“

Partea I

Pe jos...

M-am uitat și iată că s-a arătat un cal alb. Cel ce stătea pe el avea un arc; i s-a dat o cunună și a pornit biruitor și ca să biruie...
Și s-a arătat un alt cal, un cal roșu. Cel ce stătea pe el a primit puterea să ia pacea de pe pământ, pentru ca oamenii să se înjunghie unii pe alții, și i s-a dat o sabie mare.
[...] și iată că s-a arătat un cal negru. Cel ce stătea pe el avea în mână o cumpănă.
M-am uitat și iată că s-a arătat un cal gălbui. Cel ce stătea pe el se numea Moartea, și împreună cu el venea după el Locuința morților. Li s-a dat putere peste a patra parte a pământului, ca să ucidă cu sabia, cu foamete, cu molimă și cu fiarele pământului.

Apocalipsa[1]

Oamenii repudiau dușmănia regilor...
Însă dulceața milei a născut amarul prăpăd,
și monarhii înspăimântați s-au întors;
Fiecare vine cu mare pompă, cu alaiul său – călău,
popă, perceptor,
Soldat, avocat, aristocrat, temnicer și lingău.

Walt Whitman

1. Noul Testament, Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul, 6: 2, 4, 5, 8; Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament, traducere de Dumitru Cornilescu, 1924. Toate citatele urmează această ediție.

Capitolul 1

~1~

În duminica aia veniră după el. Tocmai se întorsese de la o noapte de veghe pe munte. Se odihnea în pat, cu Biblia deschisă la *Apocalipsă*, când îi bătură la ușă doi agenți de poliție, unul înalt, celălalt scund.

— Dumneata ești domnu' Munira? îl întrebă cel scund, care avea deasupra sprâncenei stângi o cicatrice în formă de stea.

— Predai la Școala Primară din Noul Ilmorog?

— Păi unde credeți că sunteți acum?

— Ah, da. Voiam doar să fim foarte siguri. La urma urmei, o crimă nu e *irio* sau *ugali*[1].

— Despre ce vorbiți acolo?

— Ești chemat la Secția de Poliție din Noul Ilmorog.

— În legătură cu ce?

— Crimă, desigur – crimă în Ilmorog.

Cel înalt, care până atunci nu vorbise, se grăbi să adauge:

— Nu e mare lucru, domnu' Munira. Doar niște întrebări de rutină.

— Nu-mi dați explicații. Voi doar vă faceți datoria pe lumea asta. Însă lăsați-mă să-mi pun haina pe mine.

Cei doi se uitară unul la altul, mirați de calmul cu care primise vestea. Reveni la ei ținând în mână Cartea Sfântă.

— Nu lași niciodată Cartea din mână, domnu' Munira, zise cel scund, impresionat și un pic înfricoșat de puterea Cărții.

— Trebuie să fim mereu gata să aruncăm sămânța în aceste ultime zile dinaintea celei de-a doua veniri a Lui. Toate semnele – vrajbă, omoruri, războaie, sânge – sunt profețite aici.

— De cât timp ești dumneata în Ilmorog? întrebă cel înalt, ca să schimbe vorba de la această discuție despre sfârșitul lumii și a doua venire a lui Cristos. Se ducea cu regularitate la biserică și nu voia să fie prins în tabăra greșită.

— Ați început deja întrebările de rutină, ă?

— Nu, nu, asta nu e oficială, domnu' Munira. E doar conversație. N-avem nimic împotriva dumitale.

— De doisprezece ani! le zise el.

— Doisprezece ani! repetară amândoi.

— Da, doisprezece ani în pustietatea asta.

— Păi, asta a fost… – dumneata trebuie că ești aici de dinainte să se construiască Noul Ilmorog…

~2~

Abdulla stătea pe un scaun în fața cocioabei lui din Ilmorog, într-o zonă denumită Noul Ierusalim. Își privi mâna stângă, bandajată. Nu fusese nevoit să aștepte mult la spital. În mod ciudat, după chinul din noaptea trecută, era calm. Însă

tot nu putea să priceapă ce se petrecuse de fapt. Poate cu timpul, se gândi el – dar va fi oare capabil să explice vreodată această împlinire a ceea ce fusese doar o dorință, o intenție? Cât de mult o transformase în realitate numai prin propria-i voință? Își înălță capul și văzu un agent de poliție care se uita la el.

— Abdulla?

— Da.

— Sunt polițist în exercițiul funcțiunii. Ești chemat la secție.

— Acum?

— Da.

— O să dureze mult?

— Nu știu. Vor să dai o declarație și să răspunzi la câteva întrebări.

— Bine. Lăsați-mă să pun scaunul ăsta înapoi în casă.

Dar la secție l-au închis într-o celulă. Abdulla a protestat împotriva înșelătoriei. Un polițai i-a tras o palmă peste față. Într-o zi, într-o zi, încercă el să zică, simțindu-se măcinat dintr-odată de vechea mânie și de noua înverșunare ațâțate de cea mai recentă provocare.

~3~

Un agent de poliție se duse la spitalul unde fusese internată Wanja.

— Mă tem că nu puteți s-o vedeți, zise doctorul. Nu e într-o stare în care să poată răspunde la întrebări. Încă delirează și strigă întruna: „Foc… Foc… Sora lu’ mama… scumpa mea mătușă… stingeți focul, stingeți focul!“ și alte lucruri de felul ăsta.

— Înregistrați-i cuvintele. Ar putea să ne ofere un indiciu în caz că –

— Nu, nu e într-o stare critică… doar stare de șoc și halucinații. Peste zece zile…

~4~

Karega dormea dus. Venise târziu de la o ședință a conducerii Sindicatului Fabricilor de Bere *Theng’eta* din Ilmorog care ținuse toată noaptea. Auzi un ciocănit la ușă. Sări din pat în pijamale. La ușă descoperi un grup de polițiști bine înarmați. Un ofițer în haine kaki făcu un pas înainte.

— Ce s-a întâmplat?

— Ești chemat la secția de poliție.

— Pentru ce?

— Întrebări de rutină.

— Nu poate aștepta până mâine?

— Mă tem că nu.

— Dați-mi voie să mă schimb…

Se duse să-și schimbe hainele. Se întreba cum o să-i contacteze pe ceilalți. Ascultase știrile de la ora 6, așa că știa

că greva fusese interzisă. Dar spera că în ciuda faptului că el avea să fie arestat, greva va continua.

Fu vârât într-un Land Rover care aștepta și porniră.

Akinyi, care se pregătea să meargă la Biserica din Ilmorog pentru slujba de dimineață, se uită întâmplător spre casa lui. Întotdeauna făcea așa, mecanic, și își promisese în sinea ei să se lase de obiceiul ăsta. Ea văzu Land Roverul îndepărtându-se. Se duse grăbită la el acasă – nu fusese niciodată acolo – și găsi ușa închisă cu lacătul.

În câteva ore, vestea se răspândise. Muncitorii, plini de năduf, mărșăluiră spre secția de poliție cerând eliberarea lui. Un ofițer de poliție veni afară și le vorbi pe un ton surprinzător de conciliant.

— Vă rog să vă împrăștiați de bună voie. Karega se află aici pentru întrebări de rutină. Și asta nu are legătură cu decizia voastră de azi-noapte de a recurge la grevă. E vorba de o crimă – crimă în Ilmorog.

— Crimă asupra muncitorilor! răspunse cineva.

— Crimă asupra mișcării muncitorești!

— Trăiască lupta muncitorilor!

— Vă rog să vă împrăștiați..., îi rugă disperat polițistul.

— Împrăștie-te tu... desființează tirania companiilor străine și a mesagerilor lor locali!

— Jos conducerea străină păzită de piei-negre colonizate! Jos exploatarea muncii noastre!

Mulțimea devenea furioasă și amenințătoare. Ofițerul le făcu semn aghiotanților săi. Aceștia chemară ajutoare, care veniră cu arme și îi goniră pe muncitorii protestatari chiar

spre centrul Ilmorogului. Vreo doi muncitori suferiră răni grave și fură duși la spital.

Muncitorii începeau să-și dea seama de propria putere. În Ilmorog nu mai avusese loc niciodată o înfruntare atât de sfidătoare a autorității.

~5~

Un ziar, *Cuvântul Zilnic*[2], scoase o ediție specială cu titlul mare: MZIGO, CHUI, KIMERIA UCIȘI.

Un bărbat despre care se credea că este agitator al sindicatului a fost reținut după ce un industriaș și doi pedagogi de frunte, bine-cunoscuți ca directorii africani ai companiei faimoase în plan internațional Fabricile de Bere și Întreprinderile *Theng'eta* au fost arși de vii noaptea trecută în Ilmorog, la numai câteva ore după luarea unei decizii rapide și pragmatice de a nu crește salariile.

Se crede că ei au fost ademeniți într-o casă, unde au fost atacați de bătăuși plătiți.

Cei trei vor fi o pierdere de neînlocuit pentru Ilmorog. Ei au clădit Ilmorogul, transformându-l dintr-un sătuc din secolul al XIX-lea, care amintea de zilele lui Krapf și Rebman[3], într-un oraș industrial modern pe care până și generațiile născute după Gagarin și Armstrong vor fi mândre să-l viziteze… etc…. etc…. Kimeria și Chui erau importanții părinți fondatori ai OCK[4]… etc… etc…

1. *Irio* și *ugali* sunt denumirile în limba swahili a două feluri de mâncare foarte comune din Kenya. Alăturare folosită aici pentru a arăta că o crimă nu e ceva obișnuit, aproximativ cu sensul expresiilor românești „nu e de ici, de colo“ sau „nu se întâlnește pe toate drumurile“.
2. În original, *Daily Mouthpiece*.
3. Ludwig Krapf și Johan Rebman, misionari germani stabiliți în Kenya în 1844, respectiv 1849.
4. Organizația Culturală Kamwene (în original, KCO – Kamwene Cultural Organization).

Capitolul 2

~1~

Însă toate astea se întâmplau la doisprezece ani după ce Godfrey Munira, cu un nor subțire de praf în urma lui, merse pentru prima oară pe un cal de metal prin Ilmorog până la ușa unei case cu două camere, acoperite cu mușchi, în ceea ce fusese cândva curtea școlii. Se dădu jos și stătu nemișcat, cu mâna dreaptă în șold, cu stânga ținându-și calul, cu ochii lui injectați pe margini privind lichenii cenușii, uscați, de pe un zid odinioară alb-gălbui. Apoi, fără grabă, sprijini calul de metal de zid și, aplecându-se, își desfăcu partea de jos a pantalonilor, pe care îi prinsese ca să nu fluture, îi netezi lovindu-i ușor cu palma – un gest simbolic, de vreme ce praful i se lipea cu încăpățânare de pantaloni și de pantofi – după care se dădu câțiva pași înapoi ca să se uite din nou la ușă, la zidurile ce se dărâmau și la acoperișul din tablă roasă de soare. Se repezi cu pași mari, hotărâți, până la intrare și încercă clanța, împingându-se în același timp cu umărul drept în tăblia ușii. Își făcu loc cu zgomot și intră într-o încăpere plină de păianjeni morți și de aripi de muște prinse în plasele acestora pe toți pereții, până sus la acoperiș.

A mai venit încă unul în sat, se răspândi vestea în Ilmorog. Copiii îl urmăreau, spionau eforturile lui frenetice de a aranja locul tunzând iarba și îndepărtând buruienile și raportau totul celor în vârstă, femei și bărbați. Avea să se ducă învârtindu-se, ziseră bătrânii, căci oare nu mai fuseseră și alții înaintea lui? Cine-ar vrea să se stabilească în pustietatea asta, în afară de cei fără membre – diavolul să-l înghită pe Abdulla – și de cei cu vintrele îmbătrânite – Domnul s-o binecuvânteze pe bătrâna Nyakinyua.

Școala în sine era o baracă având patru încăperi, cu pereți din chirpici, stricați, cu un acoperiș subțire, ciuruit de găuri, și cu și mai multe pânze de păianjeni și aripi și capete de muște moarte. Era de mirare că profesorii o luau la fugă de cum o vedeau? Elevii erau în majoritate băieți de păstori, care adesea nu terminau un semestru, ci își urmau tații în căutare de pășuni noi și de apă pentru vitele lor.

Însă Munira rămase, și după o lună șopteam cu toții: era nițel țicnit, și nu chiar atât de bătrân? Era un purtător al răului? Mai ales când începu să țină cursuri sub tufa de acacia de lângă locul despre care se zvonea că ar fi mormântul legendarului Ndemi, al cărui spirit veghease cândva asupra ținutului Ilmorog, înainte să vină imperialismul și să schimbe rânduiala lucrurilor. Îl batjocorește pe Ndemi, zise Mwathi wa Mugo, care prezicea atât pentru culmile munților, cât și pentru șesuri, și care prescrise un opritor. Noaptea, la adăpostul întunericului, bătrâna făcu un morman de căcat între clădirea școlii și tufa de acacia. Dimineață, copiii găsiră un morman de căcat nu prea uscat. Alergară înapoi la părinții

lor și le spuseră o poveste ciudată despre noul profesor. Timp de vreo săptămână, Munira a gonit pe calul său de metal de-a lungul dealurilor și șesurilor în urmărirea elevilor care dispăreau. L-a prins din urmă pe unul. S-a dat jos de pe cal, lăsându-l să cadă la pământ, și a alergat după elev.

— Cum te cheamă? întrebă el, ținându-l de umăr.

— Muriuki.

— Al cui?

— Al lui Wambui.

— Asta-i maică-ta?

— Da.

— Și taică-tău?

— Lucrează foarte departe.

— Ia spune-mi, de ce nu-ți place școala?

Băiatul desena semne pe pământ cu degetul mare de la piciorul drept, cu capul lăsat într-o parte, reținându-și cu greu râsul.

— Nu știu, nu știu, zise el, prefăcându-se că e pe cale să plângă.

Munira îl lăsă să plece după ce obținu promisiunea că Muriuki o să se întoarcă, ba chiar o să-i aducă și pe alții. Astfel că elevii reveniră, precauți: încă îl mai considerau un pic ciudat, iar de astă dată nu se mai aventurară în afara zidurilor.

Ea îl așteptă pe Munira lângă gardul viu de *mutunu*[1] al școlii. El coborî de pe calul de metal. Se dădu deoparte, gândindu-se că ea voia doar să treacă. Însă ea rămase în mijlocul cărării înguste, sprijinindu-se într-un băț cu crăci.

— Acolo de unde vii… Sunt drumuri asfaltate?

— Da.

— Și lumină care vine din niște fire, pe copaci uscați, ca să facă din noapte zi?

— Da.

— Femei pe tocuri?

— Da.

— Păr dat cu pomadă, miros de piei de capră pârlite?

— Da.

El se uită la chipul ei încruntat, la strălucirea din ochii ei. Propriii lui ochi rătăciră pe lângă ea, spre școala goală, căci era trecut de 4, și se gândi: ce voia?

— Sunt frumoase și înțelepte, după gusturile omului alb, nu-i așa?

— Da, așa sunt; prea înțelepte, uneori.

— Femeile și bărbații noștri tineri ne-au părăsit, atrași de chemarea metalului sclipitor. Ei pleacă, iar tinerele noastre se întorc doar când și când pentru a-și lăsa pruncii nou-născuți cu bunicile deja îmbătrânite de cât au râcâit la pământul ăsta după o fărâmă de viață. Ele zic: acolo, la oraș, e loc numai pentru unul… angajatorii noștri nu vor bebeluși prin camerele micuțe din curțile micuțe. Ai auzit de așa ceva? De copii nedoriți? La fel și bărbații tineri. Unii pleacă și nu se mai întorc niciodată. Alții vin uneori să-și vadă nevestele pe care le-au lăsat în urmă, le lasă grele și pleacă iute, de parcă ar fi alungați din Ilmorog de *Uhere*[2] sau *Mutung'u*[3]. Cum să-i numim? Noua generație a lui *Uhere* și *Mutung'u*, căci nu astea au fost bolile de piele care odinioară, în vremurile de demult,

ne-au slăbit poporul în fața invaziei lui *mzungu*[4]? Spune-mi: ce te aduce, atunci, într-o casă părăsită? Uită-te la Abdulla. A venit de acolo și ce ne-a adus? Un măgar. Închipuie-ți, un măgar! Ce ai venit să iei, de fapt, din satul nostru? Copiii care au mai rămas?

El cugetă câteva clipe. Culese un fruct de *mutunu* galben și copt și îl zdrobi între degete: *nu există un colț sigur în care să te ascunzi și să faci o treabă, să arunci o sămânță ale cărei fructe se văd?* Mirosul de fermentație al fructelor de *mutunu* care putrezeau îl izbi. I se făcu greață dintr-odată, *Doamne, izbăvește-ne de trecutul nostru*, și bâjbâi iute prin buzunare după o batistă, ca să-și acopere strănutul. Fu prea târziu. Un pic de mucus zbură pe fața încruntată a femeii. Ea țipă *auuu-u, Nduri ici mutiuke muone*[5] și fugi speriată. El își întoarse fața pentru a-și înăbuși un alt strănut. Când se uită peste o clipă spre cărare, nu mai văzu nici urmă de femeie în spatele tufișului de *mutunu*, nici altundeva. Dispăruse.

Straniu, misterios, își zise el, șoptind. Urcă pe calul lui de metal și pedală încet spre prăvălia lui Abdulla.

Abdulla era și el un nou-venit în Ilmorog. El și micuțul Joseph cel slăbănog veniseră în mijlocul nostru într-o căruță trasă de un măgar, încărcată cu o mulțime de *sufuria*[6] și farfurii și de pături de proastă calitate strâns împachetate în saci din sisal[7] rupți și în cearșafuri murdare înnodate pe post de sacoșe improvizate. Avea să fie un an memorabil, exclamase Njogu sarcastic la vederea ciudatului trio și ascultându-le cererea încă și mai ciudată: cum putea chiar cineva din locul ăsta părăsit și numai să se gândească la

salvarea prăvăliei cu pereți de chirpici care aparținuse cândva lui Dharamashah din legendele Ilmorogului? Poți lua fantoma… amintirile, blestemele și tot…, spusese bătrânul Njogu, arătând spre clădire, ale cărei acoperiș și ziduri stăteau într-o rână și păreau imposibil de distins de buruienile uscate și pământul roșu. Obișnuiam să ne înghesuim în mica lui prăvălie și să ne uităm curioși la piciorul lui retezat și la fața lui necăjită și să-i ascultăm șirul de blesteme adresate lui Joseph. În curând, aveam să ne bucurăm că găsiserăm un loc de unde puteam lua sare și piper. Însă eram cam alarmați de măgarul lui, fiindcă mânca prea multă iarbă și bea prea multă apă. Într-o lună, Abdulla adăugase servirea de la crâșmă la aprovizionarea cu *Jogoo Unga*[8], piper și sare. Vinerea sau sâmbăta, păstorii de pe șesurile din Ilmorog luau cu asalt magazinul și beau, stăteau de vorbă și cântau despre vacile și caprele lor. Câștigau mulți bani din vânzarea ocazională de capre la târgul din Ruwa-ini și nu aveau pe ce altceva să-i dea, ținându-i ascunși sub hainele roșii în cutiuțe de conservă atârnate cu sfoară la gât. După aceea, dispăreau cu zilele sau săptămânile înainte de a veni din nou la Abdulla.

Munira intră pe ușa din spate și se așeză pe marginea unei bănci care scârțâia. Ciudat, mormăi el iar, amintindu-și întâlnirea cu bătrâna pe când aștepta ca Joseph să-i aducă o bere Tusker[9]. Nici nu apucă bine să bea din bere, că la masă i se alăturară trei bărbați în vârstă, dar în putere. Muturi, Njuguna și Ruoro erau țărani înstăriți și în această calitate erau *athamaki*, înțelepții comunității de agricultori. Soluționau nu numai conflictele dintre diverse familii, dar și

pe cele dintre această comunitate și cea a păstorilor de la șes. Pentru conflictele și problemele mai grave se duceau la Mwathi wa Mugo, femeia care descoperea unde era apă cu ajutorul unei vergele magice. Ei îl salutară pe Munira și începură să discute despre vreme.

— Acolo de unde vii… E la fel de uscat ca pe-aici?

— Este… păi… este întotdeauna foarte cald în ianuarie.

— E același anotimp, desigur – anotimpul *githemithu*.

— Așa se numește?

— Copiii ăștia… Aveți prea mult din *maneno maneno*[10] ale Străinului. Ați avut recoltă bună de *gathano* acolo la voi? Aici a fost slabă și nu știm dacă boabele de porumb și fasole ne vor ajunge până la sfârșitul ploilor *njahi*[11]. Asta dacă vor veni ploile…

— Eu nu sunt tocmai agricultor, se grăbi Munira să explice, nedumerindu-l toată această vorbărie despre *njahi*, *githemithu*, *gathano* și *mvere*[12].

— Știm, știm… mâinile unui *Msomi*[13] sunt ele însele o carte. Nu-i văd eu pe orășenii ăia când vin în vizită? Mâini neatinse de pământ, de parcă poartă *ngome*[14].

Ambiția lui Njuguna fusese mereu ca într-o bună zi să poarte *ngome* la încheieturile degetelor, ca semn că a spus *kwaheri*[15] murdăririi pe mâini. Atunci avea să fie ca unii dintre șefii de *mbari*[16] din tinerețea sa. Unele dintre dinastiile faimoase avuseseră atât de multă bogăție în vaci și capre, încât luau *ahois* și linge-blide să muncească pentru ei. *Ahois* și *ndungatas*[17] sperau, desigur, să primească o capră drept simbrie și să pornească pe cont propriu pe pământurile

comunale virgine sau pe câmpuri nerevendicate. Alți capi ai marilor dinastii și clanuri și *mbari* avuseseră destule neveste și fii să facă munca sau destule fiice să aducă și mai multă bogăție în familie. Însă o asemenea prosperitate îl ocolise mereu pe Njuguna. Pământul părea să nu producă mult, și acum nu mai exista nici un pământ virgin în care să fugi, cum era pe vremea aia de dinaintea colonialismului. Fiii săi plecaseră la ferme europene sau în marile orașe. Fiice nu avea – și la ce foloseau ele în prezent? La urma urmei, bătrânul Njogu avea mai multe și îi aduseseră numai întristare în loc de capre. Așa că Njuguna, la fel ca ceilalți țărani din toate colibele presărate în ținutul Ilmorog, trebuia să se mulțumească doar cu un mic lot de pământ, unelte proaste și munca familiei sale mici. Dar continua să spere.

— N-am avut parte de destule ploi în anotimpul *mvere* trecut, explica Muturi. Acum ne uităm la soare, la vânt, la păsările *thungururi* din văzduh și ne temem că s-ar putea să nu plouă. Bineînțeles că urmează să fie lună nouă de două ori până la ploile *njahi*… dar păsările astea… ne temem.

Pe Munira nu-l interesa agricultura. Iar discuția asta despre posibile secete și ploi îi era cunoscută din copilărie. Agricultorii vorbeau mereu de amenințarea secetei de parcă, dacă dădeau glas temerilor lor, ar fi alungat asemenea calamități.

— Sunt sigur c-o să plouă, zise el, doar ca să-i asigure că îl interesa discuția. Încercă să schimbe subiectul, și Abdulla fu cel care îi veni în ajutor.

— Crezi că poți să te descurci singur cu școala? întrebă Abdulla.

— Sper că atunci când vor începe clasele Standard I și II[18] să pot face rost de mai mulți profesori.

— Cum adică Standard I și II?

— Păi Standard II numai dimineața. Standard I după-amiaza, zise el.

— Trebuie să fii foarte dedicat, zise Abdulla, și Munira nu știu dacă i-o spusese cu sarcasm sau era un compliment. Însă încercă să răspundă sincer: Unii dintre noi, cei care am avut parte de educație… am avut tendința să lăsăm lupta pentru *Uhuru*[19] oamenilor obișnuiți. Am stat în afara… cântecului, aș spune. Dar acum, odată cu independența, avem ocazia să oferim ceva înapoi… să arătăm că nu… nu întotdeauna am ales să stăm deoparte… De aia… ei bine… am ales transferul în acest… în Ilmorog.

— Nu sunt sigur că unii n-au început deja să se îngrijească numai de burțile lor, zise Abdulla, și tonul îl făcu din nou pe Munira să se simtă ușor stânjenit. Părea că Abdulla e deja bănuitor față de… ei bine, de poziția și fervoarea lui cam misionare, sau de parcă se opunea acesteia.

— Nu pot vorbi pentru toată lumea, dar pare să existe încă entuziasm și o credință că toți putem să facem ceva pentru a ne face reală independența…, zise el.

— Uite așa se vorbește, zise Muturi drept compliment. Astea vorbe frumoase.

Munira profită de această ocazie pentru a vorbi mai pe larg despre perspectivele de viitor ale școlii și îi rugă să

coopereze. *Kamuingi koyaga ndiri*[20], zise el, necrezând asta, dar băgând de seamă că erau impresionați de astfel de vorbe. Mai târziu, după asfințit, cei trei țărani se duseră clătinându-se pe la casele lor, dar nu înainte de a-i relata lui Nyakinyua ce aflaseră. Se sprijineau un pic prea tare pe bastoanele lor, aveau ochii nițel cam roșii, glasurile un pic cam neclare: e de treabă, le ziseră ei celorlalți care se adunaseră în coliba lui Nyakinyua; e de treabă, ziseră ei, și se uitară unul la altul cu ochi atotștiutori.

El deveni unul de-al nostru. Copiii cântau *a e i o u ĩ ŭ* cu voce tare. Cântau, de asemenea, *Kamau wa Njoroge ena ndutu kuguru*[21] și se gândeau la propriii purici de nisip ce le mâncau degetele de la picioare și și le scărpinau frecându-le zdravăn de podea. Unii fugeau de la școală pentru a le fluiera vitelor melodia păstorului adevărat sau pur și simplu pentru a urca și a coborî în copacii *miariki* de pe câmpurile întinse. Alții continuară să bălmăjească încă vreo săptămână și apoi o luară din nou pe calea păstoritului. Dar suntem în anii 1960, nu în anii 1860, reflectă Munira, dezamăgit.

Alergă din nou pe culme, îi prinse pe câțiva și le ceru să le spună celorlalți că programase o Adunare a Școlii. Doar cinci elevi își făcură apariția. Li se adresă de pe platforma înălțată din pământ:

— Ascultați, participând la această întrunire, ați dat dovadă de mai mult decât sârguință, ba chiar inteligență. Prin urmare, sunteți promovați în clasa de engleză începători. Însă va trebui să aveți un profesor care poate și vrea să suporte

toată această ostilitate și indiferență a unui popor care se opune iluminării și progresului.

Își încheie prima Adunare a Școlii jurând în tăcere să nu se mai întoarcă niciodată în acest loc uitat de Dumnezeu. Prima sa încercare conștientă de a ține pasul cu cântecul părea să se fi sfârșit cu încă un eșec și o înfrângere.

Pinteni, șa de metal, scara șeii, călăreț într-un nor de praf. Munira era conștient de numeroșii ochi care râdeau de eșecul lui pe după gardurile vii. Nyakinyua, femeia bătrână, veni pe cărarea prăfuită și strigă în urma lui când era pe cale să plece. Mai încolo, pe câmpuri, femeile cântau zeflemitor pe o melodie de *gitiro*[22] despre un alt călăreț de demult, când Ilmorogul era cu adevărat Ilmorog, și ziceau în cor: Fii ai lui Munoru vedem; unde e acum neamul lui Ndemi?

Nu-i păsa. Îl luaseră drept fraier timp de o lună. Și nici chiar Abdulla, a cărui prăvălie și crâșmă deveniseră un refugiu zilnic, nu voia să ajute.

— Sunt nițel bănuitori față de străini și de lucruri necunoscute. La început, nu le-a plăcut măgarul meu. Nici acum nu le place. Și de ce? Din cauza ierbii. Închipuie-ți.

Se răsuci apoi pentru a vărsa un potop de înjurături asupra lui Joseph, după care continuă, aplecându-se spre Munira și vorbindu-i pe un ton conspirativ:

— *Mwalimu*[23], e adevărat că bătrâna s-a căcat cât un munte în curtea școlii tale? O faptă fără nume. Ha! Ha! Joseph Gatutu Gaka, mai adu-i o bere lui *mwalimu*. Dar chiar e adevărat?

Și ologul râdea de stânjeneala lui Munira. Râsul, alte amintiri și acum drumul spre Ruwa-ini, capitala Districtului

Chiri, nu îmbunătățiră dispoziția lui Munira. Drumul era la fel de înșelător ca babele, plozii și ologii ăia, se gândi el, trecând cu bicicleta prin brazde, hârtoape și șanțuri.

Drumul fusese cândva o cale ferată care lega Ilmorog de Ruwa-ini. Pe ea se transportau lemn, cărbune și coajă de copac[24] din pădurile din Ilmorog pentru a alimenta mașinăriile și oamenii la Ruwa-ini. Fusese înghițită de păduri și, după ce își îndepliniseră misiunea, cele două șine ale ei au fost scoase, iar pământul a devenit un drum – un fel de drum – care acum nu mai oferea nici o dovadă a fostei sale glorii exploatatoare.

Zâmbi când ajunse la ultima parte a drumului, pavată cu bitum, ce șerpuia printre fermele de cafea deținute odinioară de albi. Nici măcar aici nu era loc de răgaz. Continuă să se avânte prin tufișuri pentru a evita camioanele care veneau, ai căror șoferi doar râdeau și făceau semne obscene: fie ca bicicleta să sugă la ugerul camionului.

Se zăriră clădirile din Ruwa-ini și îi trecu brusc prin minte că încă nu s-a gândit la o alternativă. Își amintea de ce alesese mai înainte cu atâta ușurință Ilmorogul și toate sunetele de furie din interiorul său fură înlocuite de teama de a merge să lucreze în Limuru, pe fundalul umbrei succesului tatălui său comparat cu propriu-i eșec, și astfel recunoscându-și eșecul.

Gândul îl făcu să se oprească. Se dădu jos de pe bicicletă. Se sprijini de ea și privi scena peste gardul viu. Întinzându-se cale de vreo doi kilometri în afara localității Ruwaini, exista un teren de golf cu pajiște verde, atent tunsă. Trei africani râdeau de al patrulea, un burtos care lovea întruna cu crosa

fără să nimerească mingea. Băieții de mingi, în haine rupte, stăteau la o distanță respectuoasă, cocoșați de greutatea genților cu crose și mingi albe. Aah, lumea asta… Munira se smulse din toropeală și intră repede cu bicicleta în Ruwa-ini.

Biroul lui Mzigo era un loc curat ca lacrima, cu o tăviță pentru corespondența primită, o tăviță pentru corespondența care urma să fie trimisă și una pentru corespondență diversă, plus numeroase pixuri și creioane lângă fiecare dintre cele trei călimări imense. Pe perete era o hartă a Districtului Chiri, cu poziționarea diverselor școli marcată cu piuneze.

— Cum merge școala dumitale? întrebă Mzigo și, legănându-se foarte ușor pe scaunul rotativ, se uită la harta împestrițată de piuneze.

— M-ați trimis la o școală pustie. Nu sunt profesori.

— Credeam că voiai un loc liniștit… Un loc care să fie o provocare…

— Nici măcar elevi nu sunt.

— Sincer, nu știu ce e în neregulă cu școala aia. Nici un profesor nu vrea să rămână acolo. Un an, doi și apoi pleacă. Dacă ai găsi un profesor, chiar și necalificat, îl vom angaja cu certitudine.

— Dar…

— Trec cât de curând pe-acolo. Aveți drumuri bune? Știi afurisitele astea de mașini – o adevărată pacoste, adevărata povară a omului negru – crede-mă, domnule… ăăă… ăăă… Munira… O bicicletă este o bătaie de cap mult mai mică.

Se uită la Munira, cu buzele desfăcute într-un zâmbet ironic, ca pentru a zice: Ar fi trebuit să știi – să încerci să

fugi… dar pe urmă, se gândi Munira, cum ar fi putut Mzigo să știe? Brusc, aducându-și aminte de camioane și de șoferii de *matatu*[25] care-l siliseră să iasă de pe drum în tufișuri, văzu o mare istețime în complimentul condescendent al lui Mzigo adus bicicletelor. Furia sa lăuntrică făcu loc râsului. Râse până-l durură coastele și se simți mai bine, mai ușor pe dinăuntru.

— Nu mă crezi, hm? întreba Mzigo.

Munira se gândea acum la Abdulla, șchiopul, la Nyakinyua, femeia bătrână, la copiii care preferau să pască vitele și să se cațere în arbori *miariki* în loc să vină la școală. Compară atitudinea lor directă cu morga lui infatuată; aerul lor de curiozitate cu teama dindărătul chipurilor care ședeau în colțurile banchetei din spate ale Mercedes-urilor Benz elegante, în spatele zidurilor reședințelor și cluburilor private destinate cândva doar europenilor; sinceritatea lor, cu burdihanele pline de răutate și viclenie, care pășeau pe traseul unui teren de golf punând la cale afaceri și, aducându-și aminte vorbele lui Abdulla, se simți binevoitor față de Ilmorog.

Poate că nu-i înțelesese pe Nyakiryua, Abdulla, Njogu, Njuguna, Ruoro și toți ceilalți, cugetă el acum. Nu suflă o vorbă despre demisie sau cerere de transfer. Luă cretă, culegeri de exerciții și niște hârtie de scris.

— Domnule Mzigo, vorbiți serios… ați vorbit serios adineaori? Că aș putea să recrutez ca ajutoare cadre necalificate?

— Da, domnule Munira, cu condiția ca dumneata să-i aduci la mine pentru numirea oficială. Vreau să văd școala aia dezvoltându-se. Mi-ar plăcea să văd toate clasele în funcțiune.

Rămase peste noapte la casa Furaha din Ruwa-ini. A doua zi, traversă până în Districtul Kiambu. Voia să petreacă o zi-două acasă la el, în Limuru, înainte de a se întoarce la Ilmorog.

Până acum, își trăise practic întreaga viață la Limuru. După ce a plecat de la Siriana în 1946, predase în multe școli de pe lângă Limuru: Rironi, Kamandura, Tiekunu, Gatharaini și, în ultimii vreo șase ani, la Manguo. Prin urmare, își simți inima bătând mai repede din cauza revenirii într-un loc din trecutul său. Însă îl mâhnea că încă depindea de tatăl lui pentru un loc în care să-și întemeieze un cămin. Se gândise mereu să pornească pe cont propriu, dar rămăsese gravitând în jurul proprietății tatălui său, fără să facă, totuși, pe deplin parte din ea. Asta spre deosebire de frații săi, care se bucurau de mai mult succes. Cel de după el fusese chiar în Anglia și se întorsese acasă la o carieră de succes în domeniul bancar. Celălalt tocmai terminase Makerere[26] și era specialist în relații publice pentru o companie petrolieră. Un altul era la Makerere, student la medicină. Primele două surori își terminaseră cu succes liceul: una era în Anglia, pregătindu-se să devină asistentă medicală, cealaltă era la Goddard College din Vermont, Virginia, SUA, pentru a-și obține o diplomă de licență în Administrarea Afacerilor. Una dintre ele, Mukami, murise de curând și el se simțea încă profund întristat de această amintire, fiindcă, deși era mult mai mică decât el,

simțise totuși că ea era cumva de partea lui și nu se uita la el ca la un ratat. Era plină de viață, un spirit rebel: Mukami luase bătaie de vreo două ori pentru că se înhăitase cu copiii celor stabiliți ilegal pe pământurile lor, mergând cu ei la furat de prune și pere din ferma pomicolă a tatălui lor. Adesea, chiar și după ce intrase la Liceul Kenya, se alătura, atunci când venea acasă în vreo învoire, grupului de muncitori și ajuta la culesul florilor de piretru[27]. Mama ei o mustra spunându-i: „Sunt plătiți ca să muncească!“. Sinuciderea ei – sărise de pe o stâncă din cariera de piatră, cu vedere spre Mlaștinile Marguo – trebuie să fi fost modul ei de a spune un „Nu“ hotărât unei lumi greu de îndurat.

Tatăl lui, Ezekieli, înalt, sever în răceala lui austeră, era un moșier bogat și un bătrân respectat în ierarhia Bisericii Prezbiteriene. Era înalt și zgârcit în sfințenia sa ascetică. Despre copii credea că ar trebui să fie crescuți cu boabe de porumb fierte printre care puteai să amesteci și câteva boabe de fasole și cu ceai neîndulcit, cu doar câteva picături de lapte în el, însă toate încununate de cuvintele Domnului și de rugăciuni. În ciuda porțiilor mici, avea deosebit de mult succes în a atrage forță de muncă credincioasă la ferma sa. Doi dintre muncitori rămăseseră în slujba tatălui său de când reușea Munira să-și aducă aminte – și încă purtau același tip de pantaloni peticiți și *nginyira*[28] pe post de încălțări. Când și când de-a lungul anilor, el angajase multe ajutoare – unii de departe, chiar și din Gaki, Metumi, Gussiland – ca să-l ajute la cultivarea câmpurilor, la culesul florilor de piretru pe tot parcursul anului și la uscarea acestora, precum și la culesul

prunelor roșii, coapte, în decembrie, la depozitarea acestora în lădițe și transportarea lor în prăvăliile indiene pentru vânzare. Aproape toți aveau un lucru în comun: supunerea în fața lui Dumnezeu. Îi ziceau fratele Ezekieli, fratele nostru întru Hristos, și se strângeau în curtea casei după lucru pentru rugăciuni și slujba de mulțumire. Erau, desigur, și unii mânați de diavol care cereau salarii mai mari și provocau necazuri la fermă, și aceștia erau concediați. Unul dintre ei încercă să-i organizeze pe muncitori într-o filială a Sindicatului Muncitorilor de pe Plantații, care își desfășura activitatea în fermele europene. El susținea că nu exista nici o diferență între angajatorii africani și cei europeni. Și a fost imediat concediat. Ba chiar a fost mustrat în slujba de la biserică. A fost dat drept exemplu al „recentelor greutăți și ispitiri ale fratelui Ezekieli“. Însă Munira, chiar și copil fiind, sesiza iute că, departe de casa tatălui său, în locuințele lor de la fermă, muncitorii, chiar pe când îl slăveau pe Dumnezeu, erau mai puțin pretențioși, erau mai liberi și păreau să-l slăvească și să-l cânte pe Dumnezeu cu mai multă convingere și mai multă sfințenie. Se simțea un pic uluit de convingerea lor totală și de credința lor într-un rai care avea să vină întocmai cum li se prorocise. La una dintre aceste întruniri ale lor, pe când Munira venise în vacanță de la Siriana, simțise un ușor tremur al inimii și al conștiinței din cauza păcatului ticălos pe care îl comisese anterior, primul lui păcat, cu Amina, o femeie stricată, la Kamiritho. Simțise nevoia să se mărturisească, să fie curățat de către Domnul, dar, cumva, când fu pe punctul de a o spune, simți că ei nu-i vor crede mărturisirea – și, oricum,

cum și-ar fi găsit cuvintele? În loc să mărturisească, se duse acasă, convins că în sinea lui renunțase la Dumnezeu, și decise să facă ceva în legătură cu păcatele sale. Fură o cutie cu chibrituri, strânse un pic de iarbă și de bălegar de vacă uscat și construi o imitație a casei Aminei din Kamiritho unde păcătuise împotriva lui Dumnezeu și îi dădu foc. Privi flăcările și se simți cu adevărat purificat de foc. Se duse la culcare simțindu-se în largul său și liniștit la gândul că era acceptat de Domnul. Shalom[29]. Însă bălegarul menținuse focul și, noaptea, vântul îl înteți transformându-l în flăcări care ar fi înghițit tot șopronul, de n-ar fi fost descoperit la timp. Dimineață, auzi vorbindu-se despre asta – zicându-se că poate niște vecini invidioși dăduseră foc – și hotărî să păstreze tăcerea. Însă se simțea ca și cum tatăl lui știa, iar acest gând îi sporise sentimentul de vinovăție.

Munira ținu pentru totdeauna minte o femeie: deși nu mergea niciodată la biserică, ieșea în evidență ca fiind mai sfântă decât toți ceilalți și mai sinceră prin splendida sa retragere și izolare în coliba ei înconjurată de cinci chiparoși. Coliba se afla exact la jumătatea drumului dintre casa lor cea mare și locuințele celorlalți muncitori. Bătrâna Mariamu avea un fiu care fusese tovarășul de joacă al lui Munira înainte să plece la Siriana. Și chiar și după ce Munira se întorsese de la Siriana, au păstrat o oarecare tovărășie – nu prea apropiată –, dar de ajuns ca Munira să fie foarte șocat când, prin 1953, auzise că fiul lui Mariamu a fost prins transportând arme pentru Mau Mau[30] și că ulterior a fost spânzurat. Însă principalul motiv pentru care și-o aducea aminte era că ea

protesta împotriva salariului mic sau a neplății acestuia la timp, pe când ceilalți muncitori se încredeau în cuvântul tatălui lui și în bunăvoința acestuia. Era respectuoasă față de Ezekieli, dar niciodată temătoare. Cu toate acestea, el nu o mustra niciodată și nu a concediat-o. Auzise cândva numele ei pomenit în legătură cu urechea dreaptă lipsă a tatălui său – fusese tăiată de luptătorii de gherilă Mau Mau –, iar mai de curând în legătură cu sinuciderea lui Mukami. Însă el nu a uitat niciodată escapadele din copilărie la ceai și cartofi copți pe jar în coliba lui Mariamu.

Acum, Munira stătu o vreme lângă chiparoșii unde se afla coliba ei înainte ca femeia, împreună cu ceilalți, să fie mutată în noul *sat de concentrare* din Kamaritho. Ce se întâmplase cu ea? Îl surprindea cum, în izolarea lui autoimpusă, căutând să se vindece după eșecul la Siriana, pierduse legătura cu viața activă la Limuru, interesul pentru aceasta… era detașat de ea… și totuși nu detașat… tot ce avea legătură cu trecutul său începând cu Siriana era atât de vag, ireal, în ceață… Era de parcă exista o discontinuitate mare în firul vieții și al amintirilor lui. Astfel că această hotărâre definitivă de a merge la Ilmorog era întru câtva primul lui act conștient de rupere cu acest sentiment de nonexistență.

Se jucă cu cei doi copii ai lui, întrebându-se o vreme cum era el perceput de mințile fragede ale acestora. Afișa oare aceeași austeritate și răceală cucernică ca tatăl lui? Le povesti despre Ilmorog. Stărui asupra muștelor care se strângeau ciorchine în jurul ochilor și nasurilor băieților păstori până când soția lui exclamă:

— Cum poți…?

Le povesti cum Ilmorogul fusese bântuit cândva de Marimu cea chioară de un ochi, despre bătrâne ciudate care făceau munți de căcat, despre ologi morocănoși cărora li se revărsau șuvoaie de înjurături din gurile spurcate, până când soția lui exclamă din nou, fără să termine propoziția:

— Cum poți…?

Nu era foarte amuzant și se simți ridicol în ochii lor care nu râdeau. Bine, o să vă citesc ceva din Biblie, le zise el, și chipul soției lui radie de plăcere. Iar Iisus le-a spus lor: Mergeți în sate și locuri întunecate de pe întinsul pământului și aprindeți lampa mea în care sălășluiește Duhul Sfânt. Așa să fie. Amin.

După ce copiii se duseră la culcare, ea se întoarse imediat spre el cu ochi pe jumătate severi, pe jumătate plini de reproș. Ar fi putut să fie frumoasă, dar traiul prea pios, prea mult citit din Biblie și rugăciunile zilnice o secătuiseră de toată senzualitatea și ce mai rămăsese acum era incandescența spiritului.

— Ar trebui să-ți fie rușine… să rostești asemenea blasfemii în fața copiilor. Ar trebui să știi că această lume nu este căminul nostru și că ar trebui să ne pregătim pe noi înșine și pe ei pentru viața de apoi.

— Nu-ți face griji, eu unul n-am aparținut niciodată acestei lumi… nici măcar în Limuru… Poate în Ilmorog… pentru prima oară.

Așa că Godfrey Munira galopă din nou pe calul lui de fier, întorcându-se în Ilmorog, și de astă dată lumea chiar ieși să-l salute. Bătrâna se duse la școala împrejmuită și zise: „Chiar te-ai întors, Domnul să te binecuvânteze“, și își scuipă în palme, în semn de binecuvântare. El se trase un pic înapoi, dar se bucură că acum Nyakinyua nu mai era dușmănoasă.

Își reluă predatul, entuziasmându-se de aparenta acceptare pe care i-o arătau. Tăcerea ascultătoare a copiilor – cei care își făcuseră apariția la cursuri – îl înflăcără. Tot Ilmorogul părea deodată atent la glasul lui.

El deveni o prezență nelipsită în Ilmorog, un cavaler păzitor al cunoașterii pentru elevi cu jumătate de normă. Standard II sau, cum o numea el, clasa de engleză începători se întrunea dimineața, Standard I era după-amiaza. Elevii intrau și ieșeau cum voiau, iar el trată această lipsă de ordine la care se aștepta, acest comportament dezordonat, chiar și discuția despre secetă, cu o înțelegere distantă și indiferență blajină. Îi era de ajuns că pentru bătrânii, bătrânele și ceilalți din Ilmorog el era profesorul copiilor lor, cel care purta în cap înțelepciunea noilor vremuri. Apreciau că el, din cealaltă lume, acceptase să rămână printre ei. Se putea citi în privirea lui că e dispus să rămână, privire în care nu se vedea neastâmpăr – ceilalți avuseseră întotdeauna o privire în care li se zărea dorința de a fugi de acolo și, de îndată ce aveau și cel mai mic lucru de care să se plângă, plecau în grabă și nu se mai întorceau. Munira rămase în continuare. Îl priveau cu neliniște, la sfârșitul fiecărei luni, cum se pregătea să meargă la Ruwa-ini să-și ia salariul, dar vedeau că întotdeauna se

întorcea și își ziceau între ei: „Ăsta o să rămână“. Acum îi aduceau ouă, ocazional câte un pui, iar el accepta acest tribut cu recunoștință. Se plimba cu pași mari pe deal, urmând cărările presărate peste tot. Lumea se dădea la o parte, cu respect, ca să-l lase să treacă, și el accepta asta cu o mică înclinare a capului sau un zâmbet. Era amuzat de *ndunyu*[31] lor, care era mai mult o reunire socială de prieteni decât un loc pentru schimbul de mărfuri și tocmeala la prețuri. Se întâlneau pe deal pe înserat, înainte de apusul soarelui, ori de câte ori era nevoie. Cei de la șes aduceau lapte și podoabe din mărgele, uneori piei, și le vindeau sau le dădeau la schimb pentru tutun de prizat, fasole și porumb. Te puteai descurca cât de cât fără bani, mai puțin dacă mergeai la prăvălia lui Abdulla sau la Ruwa-ini. Bani, mâncare sau un obiect de îmbrăcăminte – oricare dintre acestea putea fi folosit ca bază de schimb. Banii erau economisiți, oricum, pentru a cumpăra lucruri noi. Odată, zări vreo două sulițe și cuțite de vânzare și fu mirat să afle că erau opera lui Muturi.

— Însă poate să le facă numai acasă la Mwathi, i se confesă Nyakinyua, căci atunci când călește, bate și îndoaie fierul cu foalele și ciocanul, el trebuie să fie apărat de puterea răului și de ochi invidioși.

Își dăduse seama că Mwathi wa Mugo e puterea spirituală atât pe culmea Ilmorogului, cât și în zona de șes, cumva ordonându-le viața din umbră. El era cel care îi sfătuia cu privire la cea mai bună zi pentru însămânțare sau ziua potrivită în care păstorii să-și continue drumul. Munira nu-l văzuse niciodată, căci nimeni sub o anumită vârstă nu-l putea

vedea, însă îi fu arătată gospodăria acestuia împrejmuită cu gard viu din *thabai* și se gândi că era bine să știe asta, căci pe viitor avea să evite să treacă prin apropiere. În rest, se simțea în siguranță: să fie atât de îndrăgit, să se simtă demn de cinste, respectat, lipsit de bătăile de cap care vin din implicarea nepotrivită în viețile altora, asta i se părea un dar întârziat de la Dumnezeu. Încerca să-și uite temerile, vinovăția, anii înțepeniți; înăbușea orice amintiri neplăcute despre tatăl, soția lui sau despre copilarie și tinerețe, când mai bea câte ceva. Îi plăcea mai ales când păstorii de la ș es veneau la prăvălia lui Abdulla. Își înfigeau sulițele afară și beau, și discutau despre vaci, și făceau glume despre cei care trăiau de parcă erau cârtițe, săpând pământul. Țăranii agricultori din Ilmorog, deși erau îngrijorați și neliniștiți de întârzierea ploilor, erau mereu gata să se apere – pe ei și îndeletnicirea lor. Apoi urma o dezbatere aprinsă între agricultori și păstori despre ce era mai important: animalele sau culturile. Vitele erau bogăție – singura bogăție. Nu era ambiția oricărui bărbat adevărat, mai ales înainte de venirea omului alb, să aibă vaci și capre? Un bărbat fără o capră cultiva adesea câmpuri nesfârșite de cartofi dulci, viță-de-vie, mei, igname, trestie de zahăr sau banane. La sfârșit, încerca să le vândă pentru o capră – chiar și pentru un singur ied. Și nu se știa că oamenii se angajau ca *ndungata* în speranța că într-o bună zi vor face rost de o capră? Oamenii își vindeau fiicele pentru capre, nu pentru recolte: fierari, meșteșugari care confecționau obiecte din ceramică, coșuri sau nimicuri frumoase dădeau la schimb produsul muncii lor pentru lucruri cu sânge. Și de ce se

războiau popoarele, dacă nu pentru a-și asigura aceste vietăți? Însă ceilalți susțineau că vacile și caprele nu erau bogăție. De vreme ce bogăția e exprimată în capre și vaci, nu puteau tot ele să fie bogăția. Bogăția e în pământ și recoltele muncite de mâinile omului. Nu știau proverbul care zicea că *bogăția e sudoarea de pe mâinile omului*? Uitați-vă la albi: mai întâi ne-au luat pământul, apoi tinerii; abia mai târziu vacile și oile. O, nu, se opunea cealaltă tabără: omul alb a luat mai întâi pământul, apoi caprele și vacile, zicând că acestea erau impozitele pe colibe sau amenzi după fiecare ciocnire armată, și abia mai târziu i-au capturat pe tineri ca să muncească pământul. Linia de demarcație nu era întotdeauna clară, de vreme ce unii deținеau atât terenuri agricole, cât și vite. Aceștia ziceau că ambele erau importante: un om plătea cu capre pentru o fată, adevărat, dar o căuta pe cea care nu se temea de muncă. Și de ce țineau bogătașii *ndungata* și *ahoi*? Nu numai pentru a avea grijă de vaci și capre, ci și de recolte. Și de ce îi capturau pe tineri colonistul și polițaiul său? Pentru a-și cultiva pământurile, dar și pentru a avea grijă de vaci. Străinul din Europa a fost viclean: le-a luat pământul, truda și bogăția și le-a spus că monedele pe care le-a adus, care nu puteau fi mâncate, erau adevărata bogăție! Și uite-așa dezbaterea continua. Munira nu lua parte la asemenea discuții, căci se simțea un străin față de entuziasmul lor deopotrivă pentru pământ și pentru ceea ce ei numeau „lucruri cu sânge“. Orice discuție despre colonialism îl făcea să se simtă stânjenit. Devenea dintr-odată conștient că nu făcuse nimic pentru asta sau nu dorise să se întâmple ceva și

părea condamnat să cutreiere această lume, ca un străin. Și totuși, totuși de unde această acceptare rapidă a respectului nemeritat, de unde această plăcere secretă la iluzia că era de-al lor?

Încerca să schimbe subiectul. Cine era reprezentantul lor în parlament? Urma o discuție încinsă. Unii nu-și puteau aduce aminte cum îl cheamă. Auziseră de el în cursul ultimelor alegeri. Vizitase zona pentru a cere să i se acorde voturi. Făcuse mai multe promisiuni. Ba chiar luase doi frați din fiecare gospodărie a circumscripției sale electorale pentru un proiect *Harambee*[32] legat de distribuția apei și unul legat de organizarea unor ferme. Însă de atunci nu-l mai văzuseră. Nderi wa Riera-aa, așa-l chema, își aduse aminte cineva. Ce era un reprezentant în parlament? Un nou tip de agent guvernamental? Dar de ce avusese nevoie de voturi? Chiar și astfel de discuție îl făcea pe Munira să fie agitat. Punea alte întrebări sperând la o conversație care să nu-i ceară să aleagă o poziție sau alta în politică. Nu aveau vizitatori din exterior? Da, da, obișnuiam să avem profesori. Însă aceștia au dat bir cu fugiții (înapoi la orașe) chiar înainte de independență. Cei câțiva care au venit mai apoi n-au rămas niciodată de tot. De asemenea, la sfârșitul fiecărui sezon de recoltă, unii negustori veneau cu camioane. Cumpărau o parte din produse. Uneori, de asemenea, la începutul fiecărui an, căpetenia, preceptorul și un polițist veneau și îi terorizau până își plăteau dările. Astfel banii de la negustorii sezonieri ajungeau în mâinile preceptorului. Însă asta nu era deloc o noutate. Întotdeauna fusese așa, în toți anii ăștia care trecuseră, și singurul lucru

care îi întrista era că tinerii fugeau de pământ. Plecarea de acolo începuse după al doilea Război Mare… Nu… înainte de asta… Nu, a fost mai rău după războiul Mau Mau… Nu, calea ferată a fost de vină… bine, bine… chiar și asta se întâmpla mereu de când au venit coloniștii europeni în mijlocul lor, fantomele alea din altă lume. Dar ei, cei din Ilmorog… trebuie să găsească acum o cale de a evita impozitele alea… *Politica!* Nu puteai să scapi de lucrurile astea? se gândea Munira neliniștit.

Își făcuse un plan de lucru: cursuri toată ziua, o plimbare pe jos pe culme, apoi o plimbare până la Abdulla. Cu timpul, chiar și Abdulla ajunse să-l accepte și-l trimitea pe Joseph printre înjurături să aducă un scaun pentru *mwalimu* încă de când îl zărea pe Munira în depărtare. Numai că tonul lui în conversație – undeva între harță prietenoasă și dispreț glumeț –, nu-i pica bine lui Munira când își bea berea pe acest tărâm al visurilor tihnite. Însă, când și când, Abdulla intra în una dintre dispozițiile lui răutăcioase și îi amintea de primirea ce i se făcuse prima oară la Ilmorog. Abdulla se apleca spre el și își lua un ton prietenos de complicitate prefăcută:

— Oamenii ăștia – știi – prea bănuitori. Le-ai văzut fețele neliniștite ridicate spre cer? Pun pariu că dacă n-o să plouă ei vor da vina pe măgarul meu. Ba chiar se vor duce acasă la Mwathi ca să-l întrebe despre măgar. L-ai văzut vreodată pe preotul ăsta al lor? Chiar are o reputație. O reputație bună. Însă eu nu l-am văzut niciodată. Un mister, hmm? Uită-te la Muturi, Njuguna, Ruoro și chiar bătrânul Njogu – nu le place măgarul meu. Știi de ce? Spun că mănâncă iarbă cât pentru

mai multe vaci. Măgarul nu poate fi tăiat. Dar știu că ei sunt cu adevărat invidioși pe pofta măgarului meu. Poate mânca până și rădăcini, vezi tu; poate găsi apă unde nici o vacă sau capră n-o să găsească. De-aia se uită așa. Ai văzut ochii bătrânei? Sclipirea… haină, nu crezi? Ar trebui să știi. Dar spune-mi, *mwalimu*: e adevărat că ea a făcut ditamai muntele de căcat în curtea ta? Și copiii au crezut că tu ai fost? Ha! ha! ha! C-ai adus tot căcatul ăla de unde ai venit? Ha! ha! ha! Joseph – leneșule – ai văzut vreodată un negrotei atât de leneș? Încă o bere pentru *mwalimu* – dar spune-mi, chiar a fost adevărat?

— Ascultă, Abdulla, zicea Munira încercând să îndepărteze discuția din această zonă delicată, acum că ai adus vorba despre învățătură, de ce nu-l lași pe Joseph să se înscrie la școală?

— Și să-mi aduc măgarul să facă una-alta în prăvălia asta așa cum face prin alte locuri?

Cu excepția unor asemenea momente când se enerva, Munira ajunsese să îndrăgească Ilmorogul, iar acum chiar avea tendința să privească cealaltă lume, a soției lui, a lui Mzigo și a tatălui său, cu suspiciune și dușmănie. Nu prea stătea acasă mai mult de o noapte, simțind brusc că starea lui de „detașare“ era amenințată de întrebările lor. Întrebările de convenienței ale lui Mzigo ajunseră să capete tonuri amenințătoare în mintea lui Munira: era posibil oare ca el să nu-și îndeplinească, de fapt, promisiunile și să nu viziteze Ilmorogul? Munira crease un răspuns de convenienței: „Locul ăla… iad…“ și spera că asta îl va împiedica pe Mzigo să facă o

vizită. Nu voia să intervină nimeni în ritmul lui de predare și în lumea lui. Uneori îi punea să cânte cântecele fără noimă, precum: *Mburi ni indo; ngombe ni indo, mbeca ni indo; ngai muheani*. Uneori le dădea copiilor de făcut adunări sau scăderi și el ieșea afară la soare. Se uita la țăranii de pe câmp, cum duceau la bun sfârșit toate acțiunile pe care le presupune munca lor, dar de fapt așteptau ploile, și se simțea cumva alături de ei în neliniștile lor cauzate de vreme. Dar soarele era plăcut și cald pe pielea sa și era cuprins brusc de o mărinimie care se revărsa peste tot Ilmorogul, bărbați, femei, copii, pământul, tot. Căminul lui și problemele acestuia erau departe, foarte departe!

La începutul lui aprilie începu să plouă. Ochii bătrânilor satului radiau de speranța unei vieți noi peste Ilmorog: chipurile lor încrețite de riduri păreau să se netezească și să se tonifice cu izvoare de energie. Toată lumea avea treabă la câmp. Muturi, Njuguna, Ruoro, Njogu – nici măcar ei nu aveau să vină un timp la prăvălia lui Abdulla, pentru că erau epuizați după munca asiduă de peste zi la semănat sau la păscut vacile și caprele pe câmpurile mocirloase. Era o vreme când oamenii nu plantau decât lucruri precum yams, trestie de zahăr și banane, însă vremurile se schimbau și bătrânii fuseseră incapabili să-i împiedice pe tineri să plece de acolo. Așa că în cursul perioadei de plantare Munira bea singur sau doar în compania lui Abdulla și Joseph. Acum îi era dor de bârfele lor fără capăt, de anecdotele lor, ba chiar și de comentariile și discuțiile lor în contradictoriu pe subiecte supărătoare.

Se întorcea acasă pe jos sau cu bicicleta, străin de activitățile lor agricole, și se simțea trist și un pic abandonat.

Femeile îi aruncau doar saluturi fugare în timp ce se grăbeau spre câmpuri între două averse puternice de ploaie.

Însă el încerca să înțeleagă și chiar făcu o lecție din toate astea: „Există demnitate în muncă“, le spuse el copiilor. Îi puse să cânte și mai înfocat:

Vacile sunt bogăție
Munca e sănătate
Caprele sunt bogăție
Munca e sănătate
Recoltele sunt bogăție
Munca e sănătate
Banii sunt bogăție
Munca e sănătate
Dumnezeu e atotputernic și milostiv
Dumnezeu aduce ploile!

Așa că în șase luni începu să se simtă de parcă Ilmorog îi aparținea, iar el era căpetenia feudală a unei case mari sau un stăpân *mbari* care-și supraveghea domeniul, dar fără grija stăpânului de a se descurca cu pierderile și câștigurile, caprele pierdute și iezii abia fătați. Când veniră ploile și încolțiră semințele, iar apoi, în iunie, apărură florile, el se simți de parcă întregul Ilmorog își pusese straie înflorate pentru a-și saluta stăpânul.

Îi scoase pe copii pe câmp ca să studieze natura, după cum se exprimă el. Culese flori și îi învăță denumirile diverselor părți: stigmat, stil, stamină, petale. Le povesti câte ceva despre fecundare. Un copil strigă:

— Uitați! O floare cu petale de sânge.

Era o floare solitară de fasole, roșie, pe un câmp plin de flori albe, albastre și violet. Indiferent cum te uitai la ea, îți dădea impresia unui șuvoi de sânge. Munira se aplecă și o culese cu mâna tremurândă. Probabil că fusese doar lumina care se juca pe ea, căci acum era doar o floare roșie.

— Nu există o culoare numită sânge. Vrei să spui că e roșie. Vezi? Trebuie să înveți cele șapte culori ale curcubeului. Florile sunt de diferite feluri, de diferite culori. Acum vreau ca fiecare dintre voi să culeagă o floare… Numărați petalele și pistilurile și arătați-mi polenul…

Rămase uitându-se la floarea pe care o culesese și apoi azvârli petalele fără viață. Un alt băiat strigă:

— Am mai găsit una. Petale de sânge – vreau să zic roșii… Nu are stigmat sau pistiluri… n-are nimic înăuntru.

Se duse la el și ceilalți îl înconjurară.

— Nu, te înșeli, zise el, luând floarea. Culoarea asta nici măcar nu e roșu… nu e la fel de aprinsă ca cealaltă. Ăsta e un roșu-cărămiziu. Zici că n-are nimic înăuntru. Uită-te la tulpina de pe care ai luat-o. Vezi ceva?

— Da! țipară băieții. E un vierme – un vierme verde cu mai multe mâini sau picioare.

— Corect. Aceasta e o floare mâncată de viermi… Nu poate să facă fructe. De aceea trebuie să omorâm întotdeauna

viermii… O floare poate, de asemenea, să capete această culoare dacă nu primește suficientă lumină.

Era încântat de sine însuși. Dar apoi copiii se apucară să-i pună întrebări ciudate. De ce se mănâncă lucrurile unele pe altele? Cele mâncate nu pot să mănânce la rândul lor? De ce îngăduie Dumnezeu să se întâmple asta sau ailaltă? Nu-și pusese niciodată genul acela de întrebări și, pentru a-i face să tacă, le zise că e pur și simplu o lege a naturii. Ce e o lege? Ce e natura? El e om? E Dumnezeu? O lege e pur și simplu o lege și natura e natură. Cum rămâne cu oamenii și Dumnezeu? Copii, le zise el, e timpul pentru o pauză.

Om… lege… Dumnezeu… natură – nu se gândise niciodată profund la aceste lucruri și-și jură că n-o să-i mai ducă niciodată pe copii pe câmp. Închis între cei patru pereți era stăpân, distant, împărtășind cunoștințe unei movile de chipuri care se uitau în sus la el. Acolo putea să evite să se implice… Însă afară pe câmp, în afara zidurilor, se simțea nesigur. Se duse cu pași mari până la tufișul de acacia și începu să-i rupă vârfurile cu țepi. Își aminti că în locul ăla începuseră primele sale necazuri fiindcă îi scosese pe copii în aer liber. Ce-l mai înfricoșase Nyakinyua! Și, la gândul ăsta, privi instinctiv spre locul în care stătuse cândva aceasta și-l luase la întrebări în legătură cu orașul și doamnele pe tocuri.

Pentru câteva clipe, lui Munira îi stătu inima în loc: nu-i venea să-și creadă ochilor. Ea părăsi cărarea satului și veni spre el. O pânză *kitenge*[33] viu colorată, legată lejer pe cap, îi cădea pe umeri, astfel că fața îi era pe jumătate apărată de soare.

— Ești bine, *mwalimu*? îi strigă ea îndrăzneț.

Glasul ei avea o claritate vibrantă studiată, tonul era puternic și plăcut în urechile lui. În purtare avea un respect supus, calculat, când îi întinse o mână mică și-l privi țintă, plecându-și ochii brusc cu timiditate copilărească. El înghiți ceva înainte de a răspunde.

— Sunt bine. E un pic cam cald, totuși.

— De-aia am venit aici.

— La Ilmorog?

— Nu, aici la tine. Ai cumva niște apă? Știu că apa e ca *thahabu*[34] prin părțile astea.

— A plouat de curând. Râul Ilmorog e plin.

— Înseamnă că m-am oprit unde trebuie, zise ea gângurind. Cuvintele și vocea ei zăboviră în aer, mângâind tăcerea încărcată de caniculă dintre ei.

— Vino în casă, îi spuse el.

Apa era într-un vas de lut dintr-un colț al camerei de zi, sub un raft de cărți. Ea bău dintr-o cană și el îi urmări mișcarea ușoară a mărului lui Adam de-a lungul încordării ca un arc a trupului împins spre el. Gâtul îi era lung și grațios – gazela de pe câmpiile din Ilmorog.

— Încă un pic, dacă mai ai, zise ea, gâfâind ușor.

— Poate ai vrea niște ceai, spuse el. Se zice că ceaiul încălzește sângele când e frig și îl răcorește când e foarte cald.

— Ceaiul și apa alunecă pe căi diferite în gâtlej. Aș vrea încă o cană cu apă. Cât despre ceai, nu te deranja. O să-l fac eu.

El îi dădu încă o cană cu apă. Îi arătă unde se găseau vasele de ceai. Se simțea întru câtva mărinimos în sinea lui, chiar un pic afectuos. Însă fu scos brusc din această stare de râsul ei energic. Își privi instinctiv șlițul și văzu că era așa cum trebuie.

— Bărbații, bărbații, zicea ea. Așadar e adevărat ce se spune în sat despre tine. Chiar ești burlac. O tigaie, o farfurie, un cuțit, două linguri, două căni. N-ai niciodată musafiri? Profesorul nu are o drăguță? întrebă ea, cu o lucire răutăcioasă în ochi.

— Asta-i bună! De cât timp ești aici?

— Am venit ieri-seară.

Ieri! Și deja aflase atâtea despre el! Era încordat… își simțea amenințate cele șase luni de siguranță: ce se spunea despre el în sat de fapt? Nu era nimic care să poată alunga îndoielile, această neștiință? Se scuză și se duse spre sala de clasă. Las-o să spioneze, să spioneze ce fac; gândul sfidător îi oferi o ușurare de-o clipă: ce conta? Era doar un străin, căruia îi era sortit să contemple lucrurile fără vreun scop precis, dar nu era el cel care să schimbe ceva. Auzi pași agitându-se și foșnet de cărți. Copiii priviseră întreaga scenă pe fereastră și prin crăpăturile din perete. Concentrarea lor exagerată asupra cărților îi confirmă bănuiala. Își puse acum întrebarea: ce credeau în realitate copiii despre el? Apoi o alungă cu o altă întrebare: ce conta, indiferent ce credeau? Predase timp de foarte mulți ani – trebuie că avea în sânge predatul de chestii pregătite dinainte – și te descurcai binișor cât timp aveai grijă să nu te lași târât în… într-o zonă obscură… Da… cu totul

obscură, imposibil de priceput… cum a fost cu florile cu petale de sânge și cu întrebările despre Dumnezeu, lege… lucruri din astea. Nu putea să predea acum: termină ora cu câteva minute mai devreme decât trebuia și se întoarse în casă. Voia să-i mai pună și alte întrebări fetei necunoscute: Cum o chema? De unde venea? Și așa mai departe, până ajungea cu grijă, cu precauție, la inevitabila: O trimisese Mzigo să-l spioneze? Însă de ce se temea să fie văzut?

Găsi podeaua măturată. Vasele erau spălate și puse la scurs pe două bețe pe post de suport. Însă ea nu era acolo.

~2~

Viața lui Munira în Ilmorog fusese până acum un amurg neîntrerupt. Nu doar din cauza înaltei stime pe care i-o arătau cei din sat; îi era drag și îl încânta adesea priveliștea femeilor care săpau pământul fiindcă păreau a fi una cu câmpurile verzi. Avea să-și amintească mereu acea perioadă când au venit ploile și toată lumea era pe câmpurile mocirloase, cu saci pe cap – nu pentru a se apăra de ploaie, ci pentru a o împiedica să-i ude cu totul – și erau toți ocupați să pună semințe în pământ, iar el îi privise din siguranța sălii lui de clasă sau a prăvăliei lui Abdulla! Era și o parte crudă în asta, trebuia să recunoască. Câteva drumuri și un sistem irigare pe care să te poți baza le-ar fi îmbunătățit viața. Un dispensar ar fi putut fi o adăugire utilă.

Copiii, mai ales, erau adesea o priveliște groaznică: muște roind în jurul ochilor inflamați și a nasurilor înfundate de mucus. Cei mai mulți aveau doar niște zdrențe din pânză colorată drept haine.

Însă grija pe care o aveau unii pentru alții trecea dincolo de această absurditate. Se întâlnea adesea cu ei, un trio frumos: unul ducea în spate un bebeluș care plângea, iar al treilea îl mângâia pe bebelușul care plângea, încercând să-l liniștească, în timp ce îngâna un cântec de leagăn:

> Nu plânge, micuțul nostru.
> Cine îndrăznește mâna să ridice spre micuțul nostru,
> Fie blestemat, spinii să-i macine trupul.
> De nu mai plângi, copilul mamei noastre,
> Ea se va-ntoarce de la câmp
> Și ți-o aduce o tigvă *gitete* plină cu lapte.

Glasurile lor – două, trei sau mai multe – răsunând la unison amplificau însingurare asta pe care el o asocia cu izolarea lui rurală. Îi amintea de scene asemănătoare cu copii care legănau și cântau cântece de leagăn pe câmpurile cu piretru ale tatălui său înainte de conflictul violent declanșat de Mau Mau.

În rest, cei din sat nu se amestecau niciodată în viața lui; de ce să se bage el – un străin-paznic la poartă – în viața lor?

În ziua aceea, pe când mergea la Abdulla, se simțea ușor stânjenit de umbra evazivă care-i tăiase calea mai devreme. Cu toate astea, culmea Ilmorogului era tăcută, liniștită: n-are decât, n-are decât, lume fără capăt, murmură el.

Când era pe cale să bată la ușa din spate a prăvăliei lui Abdulla, simți cum sângele îi năvălește în cap; pentru o clipă, își simți creierul ca drogat… poate că… nu prea bătrân… oh, la naiba… da… iadul e femeie… raiul e femeie. Își făcu curaj și intră:

— Ăsta e celălalt ascunziș al tău, *mwalimu*, zise ea. Vezi tu, îți descopăr toate secretele.

— Ăsta… nu e secret…, zise el, așezându-se. Am venit doar să-mi ud gâtlejul.

— Ceaiul tău mi-a alungat setea. A fost foarte bun.

— Dar berea e mai bună decât ceaiul. Întreabă-l pe Abdulla: *Baada ya kazi, jiburudishe na Tusker*[35]. Nu mai bei una?

— Asta nu refuz, zise ea, râzând, cu capul pe spate, cu pieptul scos înainte, ca într-o provocare fatală. Se întoarse spre Abdulla: Se zice că dacă nu-ți bei partea pe pământ, în rai vei avea prea mult în stoc.

Abdulla strigă la Joseph să mai aducă bere și se învârti șontâc-șontâc prin încăpere, aduse o lampă cu gaz, îi curăță sticla și o aprinse, după care se așeză să bea.

— Cum te cheamă? o întreba Munira pe femeie.

— Wanja.

— Wanja Kahii? interveni Abdulla.

— De unde știi? Așa obișnuiau să-mi spună la școală. Mă luam adesea la trântă cu băieții. Făceam, de asemenea, niște exerciții făcute numai de băieți. Roata. Mers în mâini. Roaba. Îmi îndoiam fusta și o țineam strâns între picioare. Și mă cățăram în copaci.

— Wanja… Wanja…, repetă Munira. Și nu ai altul?

— N-am întrebat niciodată; poate că ar trebui. De ce nu? Bunica mea de aici sigur știe.

— Cine e bunica ta? întrebă Abdulla.

— Nyakinyua… n-o cunoști? Ea e cea care mi-a zis despre voi doi – că sunteți străini de Ilmorog.

— E foarte cunoscută, zise Munira nesigur.

— O cunoaștem, răspunse Abdulla.

— Bănuiesc că ai venit în vizită la ea? adăugă Munira.

— Da, zise ea încet, aproape în șoaptă.

Apoi se făcu liniște. Abdulla tuși, își drese glasul și se răsuci spre Munira… începând să se aplece spre el, luându-și un aer de complicitate familiară. Munira simți un gol în stomac când zări sclipirea malițioasă din ochii lui Abdulla. E musai să spună povestea? Chiar trebuie? Se simți cuprins brusc de o ură copleșitoare; în același timp, căută cuvintele potrivite cu care să pareze lovitura.

— *Mwalimu*, crezi că sunt prea bătrân să mă înscriu la școala ta? întrebă Abdulla pe neașteptate, aproape ca un gând uitat, iar Munira fu recunoscător, atât de ușurat încât nu se putut abține să nu ofteze tare. Apoi o pot convinge și pe Wanja

să se înscrie la școală. Nu m-ar deranja să mă iau la trântă cu ea sau să ne jucăm de-a roaba împreună.

Wanja râse și întoarse spre Munira o față serioasă.

— Ăsta cu piciorul olog… E dibaci. Dar l-aș pune la pământ de o mie de ori.

Joseph le mai aduse de băut.

Ce-l fascina pe Munira erau schimbările subtile, rapide de pe chipul ei: de la un râs cu gura până la urechi la o gravitate involuntară și înapoi, fața ei rămânând-i, în esență, cumva netulburată.

— Ce-aș putea eu să-i învăț pe un bărbat și o femeie în toată firea?

— Să scrie… să citească… să vorbească engleza pe nas, replică Abdulla.

— Și geografie și istoria unor țări care se află foarte departe de aici, completă Wanja.

— La ce v-ar folosi școala? I-ați transforma pe copii în rebeli. Unul dintre profesorii mei obișnuia să spună: Disciplina face școala.

— Fă-ne șefi de clasă, zise Abdulla.

— Monitori. Să scriem numele celor care fac gălăgie.

— Sau care își vorbesc de rău profesorii.

— Sau care fumează.

— Sau care le scriu fetelor… dar știu de ce se teme *mwalimu* să ne înscrie. Am putea conduce o grevă. Am putea să rupem cărțile și să-i batem pe profesori. Jos cu profesorii noștri… Va fi o răzmeriță, școala se va închide și…

Abdulla deveni absorbit de greva sa școlară mitică. Depănă idee după idee, imagine după imagine.

— Ei, continuă el, știu o școală unde copiii au intrat în grevă din cauză că un profesor a confiscat o scrisoare de dragoste.

Și fu cuprins brusc de dorința de nestăpânit să spună povestea aceea despre o școală care mai că s-a închisă fiindcă directorul a fost suspectat că a înălțat un munte de căcat. Era pe cale să înceapă când își aduse aminte că Nyakinyua era bunica lui Wanja. Băgă de seamă și că Wanja și Munira erau tăcuți, foarte tăcuți. Păreau să se fi retras inexplicabil din irelevanța beată din urmă cu câteva minute. Se uită când la unul, când la celălalt: ce se întâmplase? Lumina lămpii pâlpâi. Pe pereți se plimbau umbre, pe chipuri se plimbau umbre. Poate și peste viețile lor, se gândi Abdulla: cei doi erau, la urma urmei, niște străini pentru el și numai Ilmorogul îi adusese laolaltă. Când, mai târziu, Munira rupse umbra de tăcere, glasul îi era meditativ, sobru, dar cumva încărcat de amărăciune.

~3~

Pentru a fi făcut șef de clasă, începu Munira încet, uitându-se în pământ, absorbit de gânduri pe care nu știa că le are, invocând lucruri dintr-un trecut pe care ar fi trebuit să-l fi uitat, trecând văi, munți, culmi și șesuri de timp până la începutul morții sale, trebuie să fii în stare să lingi cizmele

celor mai presus de tine, trebuie să fii în stare să cureți o farfurie până e mai strălucitoare decât a fost la început sau, cum ziceam noi în Siriana, să-l întreci pe Isus în rugăciunile de slăvire. Siriana: ar fi trebuit să fii acolo pe vremea noastră, înainte și în timpul perioadei marelui și costisitorului dans european al morții și chiar și după aceea – s-ar putea spune că viețile noastre mărunte, cu temerile și crizele lor, se desfășurau pe fundalul imenselor schimbări și tulburări, după cum se poate vedea din numele date celor din generațiile cuprinse între Nyabani și Hitira: Mwomboko, Karanji, Boti, Ngunga, Muthuu, Ng'aragu Ya Mianga, Bamiti, Gicina Bangi, Cugini-Mburaki[36]. Însă înțelegeți că eram protejați de toate astea la Siriana, care era pe atunci atât școală generală cu internat, cât și liceu cu internat. Dar mă depărtez de la subiect. Eu n-aș putea să ling niciodată cizmele cuiva. N-aș putea niciodată să fac vasele să lucească și mai puternic sau să-l întrec pe Isus… ăăă… domnul Cristos. N-am fost niciodată strălucit la nimic, e adevărat. La clasă eram mediocru. La sport eram un împiedicat – nu aveam voință. Ambiția și viziunea mea, spre deosebire de cea a lui Chui, n-aveau să mă ducă niciodată mai departe de ceea ce se milostivise Domnul să-mi ofere. Ambiția, obișnuia să spună același Chui, citând un scriitor englez pe nume William Shakespeare, ambiția ar trebui să fie alcătuită dintr-o plămadă mai aspră. El însuși era alcătuit dintr-o altă plămadă decât majoritatea. Era un tânăr înalt cu pomeți proeminenți, o față ușor asprită și păr negru încâlcit, dar întotdeauna cu o cărare atent făcută pe mijloc. Era ordonat, avea un stil propriu de-a face lucrurile; de la

citarea fragmentelor din Shakespeare la felul în care se îmbrăca. Până și banala uniformă școlară compusă din pantaloni gri, cămașă albă apretată și sacou albastru cu o cravată purtând mottoul școlii, *Pentru Dumnezeu și Imperiu*, părea să fi fost special croită să i se potrivească.

Chui a fost cel care a introdus pentru prima oară în școală acul de cravată: a devenit o modă.

El a fost primul care a purtat pantalonii scurți de sport cu partea de jos răsucită: a devenit o modă.

El era vedeta la sport, la toate: Chui în sus, Chui în jos, Chui peste tot. Aerul răcoros de munte în care coloniștii englezi găsiseră un climat ca acasă îi formase mușchii puternici: era o adevărată plăcere să-l privești jucând fotbal, să urmărești acel du-te-vino atletic al corpului său în timp ce dribla cu mișcări laterale rapide în stânga sau în dreapta ca să păcălească adversarul. „Driblează, driblează, driblează“, strigau cei din tribune până răgușeau. Era un artist care juca pentru o galerie în delir. „Driblează, driblează, driblezăăă… șutează“, adăugă careva[37]. Și Shakespeare i-a rămas numele până când, tot prin intermediul lui, am auzit de Joe Louis și de isprăvile lui în ring. De atunci i s-a spus Joe, mai ales când școala noastră juca împotriva unei echipe europene. „Joe, Joe, fentează-i, fentează-i; dacă ratezi mingea, măcar nu-i rata piciorul.“ Acela era momentul lui de glorie. Jocul lui de picioare era atunci perfect. Cred că în astfel de clipe el era noi, jucând acolo împotriva coloniștilor albi.

Acum că stau să mă gândesc la asta, era ciudat că, în ciuda urii pe care o aveam față de albi, nu ne gândeam niciodată la

reverendul Hallowes Ironmonger ca la un alb. Sau poate că ne gândeam la el ca la un altfel de alb. Era, în ciuda numelui său[38], un bătrân cumsecade care arăta mai mult a fermier decât a director de școală misionară. Era destul de zăpăcit și adesea își uita roba neagră decorată cu dantelă aurie în sala de clasă sau în capelă. Mergând pe pajiști de mână cu soția lui crăcănată – obișnuiam să spunem că de-ar fi fost să fie făcută portar toate mingile i-ar fi trecut printre picioare – arătau de parcă erau niște pelerini care zăboveau un răstimp pe pământ, înainte de a-și relua călătoria spre rai, unde aveau să are veșnic câmpuri albe ca bumbacul, să bea ceai cu lapte și să mănânce trufe de ciocolată cu cremă de vanilie. Reverendul Ironmonger îl îndrăgea pe Chui și obișnuia să-i zică, afectuos, Shakespeare (niciodată Joe Louis), spre amuzamentul nostru, al tuturor. Aveau obiceiul să-l ia la plimbări lungi cu mașina prin zona rurală, în Bedford-ul lor al cărui motor se îneca. Îl luau, de asemenea, la concerte și la spectacole de teatru de marionete în oraș. Era, probabil, fiul pe care nu-l avuseseră. Nu ne-am mirat când Chui, în al treilea an de școală, a fost făcut căpitanul școlii, prerogativă care anterior aparținuse celor din anul al patrulea.

Asta a fost chiar înainte ca soții Ironmonger să iasă la pensie și să se retragă la casa lor, undeva în Anglia, ca să-și aștepte moartea, după cum au remarcat fără prea multă subtilitate unii elevi, și să apară în scenă Cambridge Fraudsham. Înainte să avem timp să-l cunoaștem, el ne-a schimbat viața. Întors de curând din război, avea idei ferme despre cum trebuia să fie o școală africană. Băieți, pantalonii

ies din discuție la tropice. A schițat profilul unui african imaginar, cu buze groase, în costum gri din lână, caschetă împotriva soarelui, guler alb, țeapăn de la apret, și cravată și a râs disprețuitor: „Nu-l imitați pe bărbatul ăsta“. În mâncarea noastră nu trebuia să existe orez: școala nu trebuia să scoată oameni care să vrea să trăiască peste mijloacele lor. „Și fără pantofi, băieți, în afară de zilele de rugăciune“: școala nu voia să scoată europeni negri, ci africani adevărați care să nu trateze de sus inocența și traiul simplu al strămoșilor lor. În același timp, trebuia să creștem puternici întru Dumnezeu și Imperiu. Cele două scăpaseră lumea de amenințarea lui Hitler.

Puterea de a sluji: sportul, întrecerile de *cross-country*, dușurile reci la cinci dimineața au devenit obligatorii. Salutam drapelul britanic în fiecare dimineață și în fiecare seară în sunetul războinic al trompetelor și tobelor fanfarei școlii. Apoi mărșăluiam toți în șiruri militare ordonate până la capelă pentru a ne înălța vocile corale către Făcător: Spăla-mă-vei și mai vârtos decât zăpada mă voi albi. Pe urmă ne rugam pentru dăinuirea unui Imperiu care înfrânsese răul satanic ce izbucnise în Europa ca să-i pună la încercare pe copiii Domnului.

Chui – cine altul? – a stârnit o grevă. Voiam să ne fie reinstaurate toate drepturile anterioare: nu voiam să avem nimic de-a face cu pantalonii scurți kaki și, cu siguranță, nici cu *mbuca*[39] și alte boabe mâncate de *wadudu*[40], indiferent câte proteine conțin insectele. Și de ce echipele școlilor europene să primească după meci glucoză și suc cu aromă de portocale,

în vreme ce echipele noastre primeau doar apă chioară? „Aduceți-l înapoi pe reverendul Ironmonger“, strigam noi.

Astăzi, acum, mă întreb ce m-a apucat. Era probabil impulsul de moment. Însă în acele trei zile de refuz sfidător de a saluta drapelul britanic m-am simțit mai puțin mediocru decât de obicei și trebuie să mă fi adus inutil în prim-plan. Chui cu mine și încă cinci alții am fost exmatriculați de la Siriana. Restul s-au întors la ore, după ce în școală au intrat în marș polițiști de la ordinea publică, cu o înfățișare fioroasă, înarmați cu bastoane, gaze lacrimogene și scuturi. Fraudsham jucase dur și câștigase…

Munira tăcu. Glasul îi devenea tot mai stins pe măsură ce înainta în poveste. Însă păstra apăsarea și forța unei autoreflexii înverșunate. Nu-și dăduse seama că un incident de la școală de la începutul anilor ’40 putea să fie atât de viu, că mai putea să răspândească durerea unei răni proaspete. Poate că băutura și prezența lui Wanja îl înmuiaseră. Poate că era asta sau altceva. Își înălță fața dinspre zilele de demult de la școală și se uită la imaginile cu umbre grotești de pe perete. Wanja își drese vocea ca pentru a spune ceva, dar nu vorbi. Abdulla strigă la Joseph să închidă casa. Munira continuă.

Mai târziu, am auzit că Chui ar fi în Africa de Sud și apoi în America. Pentru mine, întregul episod a fost o lecție. Ambiția ar trebui să fie alcătuită dintr-o plămadă mai aspră. A mea era făcută dintr-un material moale. Să mă retrag în mine… să mă depersonalizez în fața unei mulțimi care cerea o angajare înflăcărată pentru o cauză au devenit, începând de atunci, modul meu de viață. Să fiu lăsat să mă îngrop în pământ. De

ce să îndrăznesc? Eu zic: dați-mi o sală de clasă, dați-mi câțiva elevi atenți și lăsați-mă în pace!

Abdulla începu să-l înjure pe Joseph și să-l întrebe de ce nu adusese deja niște bere. Joseph aduse iute berea. Abdulla țipă la el să facă curat și să debaraseze mesele.

Joseph avea vreo șapte ani, ochi luminoși, dar un chip înăsprit, lipsit de expresie. Prezența lui le distrase întru câtva atenția și se uitară la el. Wanja îi observă cămașa scoasă din pantaloni; băgă repede de seamă că, în timp ce strângea masa, el evita să se întoarcă cu spatele spre ea. Masa era mare, cu o crăpătură imensă pe mijloc. Băiatul încercă să se aplece, dar nu putu să ajungă la mijlocul ei.

— Adu o cârpă, îi zise ea. Te ajut eu.

— Lasă-l pe el să o facă. Nu-i decât un o adunătură leneșă de grăsime și oase.

Ea luă totuși cârpa și șterse toată masa. Pe când băiatul părăsea încăperea, Wanja văzu că avea pantalonii scurți rupți în fund și înțelese.

— E la școala ta? întrebă ea, întorcându-se spre Munira.

— Nu, nu, zise Munira repede, ca pentru a se absolvi de răspundere.

— De ce nu?

— Întreabă-l pe Abdulla, spuse el, dându-și băutura pe gât.

— Uită-te la piciorul ăsta; nu pot să alerg prin prăvălie într-un singur picior.

Amintiri neplăcute păreau să-și bage coada într-o seară care începuse atât de bine.

— Ia ascultă, Abdulla..., zise Wanja după câteva minute de tăcere. Voi fi aici pentru o vreme. Lasă-l să se ducă la școală. Te voi ajuta în prăvălie. Am mai făcut genul ăsta de muncă. Acum trebuie să plec. Domnule Munira, mi-e teamă că mă voi întâlni cu vreo hienă pe întuneric. Condu-mă acasă la bunica mea.

Abdulla rămase la masă și nu ridică privirea când cei doi ziseră *kwaheri* și plecară. Strigă după Joseph.

— Du-te să închizi ușa. Adu-mi încă o bere și pleacă, zise el cu un glas îmblânzit și de astă dată nu-l înjură.

~4~

Într-o săptămână deveni și ea parte din comunitate, noul subiect al bârfelor noastre. Era nepoata lui Nyakinyua, asta știam – o ajuta adesea pe bătrână la treburile zilnice din gospodărie și de la câmp – însă rămânea de neînțeles: cum putea o orășeancă să-și murdărească mâinile în asemenea hal? Cum putea să pună o canistră de apă pe un cap frumos încununat de un păr bogat, negru și strălucitor? Și ce o adusese de fapt la porțile satului Ilmorog, când de obicei tinerii fugeau departe de acolo? Noi îi urmăream venirile și plecările cu o curiozitate crescândă, căci nu prea era altceva de făcut pe câmpuri în afară de desțelenirea câtorva bucăți de pământ pe când așteptam să se coacă fasolea și porumbul ca să putem începe recoltarea. O să plece, ziceam cu toții. Într-o zi a dispărut. Am fost siguri că n-o să se întoarcă, în ciuda

zâmbetului enigmatic de pe chipul bătrânei ori de câte ori era întrebată despre asta. E ciudat, fiindcă toți vorbeam de parcă ne doream să fi plecat de tot, însă de fapt eram cu toții nerăbdători să se întoarcă. Asta s-a văzut limpede pe fețele localnicilor când, după o săptămână, ea s-a întors într-un *matatu*[41] Peugeot plin cu lucrurile ei. L-am înconjurat. Era prima oară când vedeam o mașină în bătătura vreunei gospodării din Ilmorog și am simțit că începea să se miște ceva pe culmea noastră. Am ajutat-o să descarce. Șoferul înjura întruna drumul, zicând că, de-ar fi știut, n-ar fi acceptat învoiala. Cel puțin nu pentru banii ăia. De ce nu se putea construi măcar o cale ferată potrivită pentru vagoanele destinate transportului de vite? Ne-am dat la o parte ca să lăsăm mașina să treacă. Am tot făcut cu mâna până când s-a îndepărtat, înghițită de praf. Apoi interesul nostru a fost captat de lucrurile lui Wanja, fiecare dintre ele devenind, pe rând, centrul bârfei și speculațiilor: patul Vono cu arcuri, salteaua din spumă, ustensilele de bucătărie, în special primusul care putea să încălzească apă fără să aibă nevoie de cărbune sau de lemne. Însă lampa cu gaz a fost cea care, mai târziu, seara, ne-a furat cu adevărat inimile și ne-a înfierbântat imaginația. Steaua din Ilmorog, așa am numit-o noi, iar aceia care călătoriseră dincolo de hotarul ținutului au zis că semăna foarte mult cu stelele de la oraș din Ruwa-ini sau cu stelele din orașele mari, atârnate de copaci uscați. Wanja s-a mutat într-o colibă nu departe de cea a Nyakinyua și chiar și după o săptămână lumea încă mai zăbovea prin curte numai ca să o vadă aprinzând lampa. Rămânea totuși

întrebarea: de ce Ilmorog? Poate că acum ni se vor întoarce toți copiii, căci ce este un sat fără vigoarea tineretului? Însă în acea seară a întoarcerii am stat de veghe lângă coliba ei. Nyakinyua începu să cânte *gitiro*, pentru care fusese odinioară renumită în Ilmorog și dincolo de el: cânta cu glas stins, slăvindu-i pe Ndemi și soțiile lui de demult. Celelalte femei i se alăturau din când în când, scoțând țipete prelungi. În scurt timp, cântam și dansam cu toții, copiii fugărindu-se prin umbrele ivite de la foc, bătrânii și bătrânele ilustrând, ocazional, cu ajutorul pantomimei, scene din trecutul măreț al Ilmorogului. Peste câteva luni era, de fapt, o sărbătoare înaintea perioadei culesului și bătrânii regretau doar că nu preparaseră un pic de bere cu miere binecuvântată cu saliva lui Mwathi wa Mugo pentru a întâmpina un nou început.

Celelalte femei dădeau aprobator din cap, cu înțelegere plină de apreciere.

— Nyakinyua și-a găsit un ajutor la bilonarea plantelor și mai apoi la recoltat, ziceau ele.

— Chiar ne-am ținut după ea pe câmpuri ca să vedem dacă e într-adevăr în stare să semene.

Țesătura înflorată ce acoperea zona rurală a Ilmorogului fu înlocuită mai târziu de păstăi verzi și de știuleți de porumb. Țăranii din Ilmorog se duceau acum pe câmpuri pentru a bilona fără rost culturile care nu mai aveau nevoie de protecția pământului sau pentru a smulge cu veselie buruienile apărute între timp. Ciulini, gălbenele și flori de nu-mă-uita li se agățau de haine și acum râdeau, spuneau glume și povești în timp ce așteptau coacerea culturilor.

Însă râsul lor trăda noile neliniști, căci se temeau pentru culturile lor. Când așteptau o recoltă bună, citeau semnele în alternarea ritmică, echilibrată, a ploii și vremii însorite. O recoltă proastă era precedată de ploi sporadice sau de averse puternice, neîntrerupte, care lăsau loc brusc unei vremi însorite pentru restul anotimpului. Situația din urmă se întâmplase în anul acela.

Într-adevăr, puteau vedea acum că păstăile de fasole și de mazăre erau scurte; cocenii de porumb erau subțiri și știuleții păreau cam piperniciți. Totuși așteptau cu toții să se coacă și să le recolteze, încredințați că Dumnezeu e cel care dă și, de asemenea, cel care ia.

Între Wanja și Munira se creă treptat o legătură fără pretenții: nimic profund, nimic care să zdrobească inima. Era doar, așa cum își spuse în sinea lui la început, faptul că tovărășia ei îi făcea plăcere. Pentru o vreme, se simți liniștit, protejat chiar. Ea părea să-i accepte atenția constantă cu o recunoștință glumeață. Era ca și cum ar fi fost surprinsă dacă el ar fi făcut altfel. Ea pomenea adesea de coastă, de *kanzu*[42] albe purtate de bărbați, de băutura lăptoasă din *mnazi*[43], de cojile păroase de nucă de cocos împrăștiate de-a lungul plajelor duminica, de stâncile joase de la marginea apei din portul Kilindini și de întinderea albastră de ape cu vapoare cu aburi din țări îndepărtate. Vorbea despre îngustele străzi arabe din vechiul oraș Mombasa deasupra căruia se înălța Fortul Isus – „E caraghios, imaginați-vi-i spunându-i chiar Isus“ – iar când Abdulla o întreba dacă era adevărat că

unii arabi puteau să se prefacă în femei sau pisici, ea doar râdea și îl întreba: „Ce fel de *Mswahili*[44] ești dumneata să crezi asemenea lucruri?“, „*Mswahili Mwislamu wa Bara*[45], hm?“. Ea vorbea cu înflăcărare despre toate astea, de parcă în fiecare loc în care fusese se cufundase în viața de-acolo; altminteri, rareori discuta despre viața ei personală sau despre ea însăși. Ceea ce firește că nu-l deranja pe Munira, pentru că el nu era genul care să vrea să rupă vălurile din jurul trecutului altcuiva. Însă nu era imun la privirile ei languroase sau la îndrăzneala amestecată cu timiditate jucată cu care îi trata pe el și pe Abdulla. Deși nu voia să recunoască, era întru câtva tulburat de expresia de așteptare de pe chipul ei, de acea curiozitate întristată și de familiaritatea din ochii ei. Desigur, ea nu era legată de el, știa asta, și asta se acorda bine cu spiritul lui, căci era speriat de ceva mai mult decât o legătură superficială cu cineva.

Totuși, simțea că spunându-și povestea atât de neînsemnată, atât de copilărească, le predase o parte din sine altora și i se părea că asta le dădea putere asupra lui. Se ducea la ore cu gândul la sfârșitul zilei, ca să se poată întâlni cu ea la Abdulla. Să bea o bere cu ea… să râdă împreună… și în timpul pălăvrăgelii de seară el revenea precaut la seara când relată despre Siriana, apropiindu-se de subiect fără să-l menționeze de fapt; însă chipurile lor absente nu-i spuseră ce credeau cu adevărat despre eșecul lui. Ea era mereu aproape și totuși departe, iar el descoperi că îl supăra tot mai mult faptul că ea vorbea cu Abdulla cu aceeași intimitate; oare comparându-l cu Abdulla îl găsea mai prejos? Începu să se gândească la

Abdulla: cum își pierduse piciorul? De ce venise în Ilmorog? Fu surprins de cât de puține știa despre Abdulla, despre oricine.

Un avion zbură la mică înălțime peste Ilmorog. Copiii ieșiră buluc din clase, își pironiră ochii și își ridicară glasurile spre cer, încercând din răsputeri să urmărească mișcarea avionului și, de asemenea, a umbrei acestuia, ce trecu foarte iute peste multe câmpuri, peste culmile Ilmorogului și coborând peste șesuri. Măgarul lui Abdulla zbieră, înfricoșat, și zbieretul lui răsună strident în contrast cu vâjâitul scos de micul avion. Țăranii ieșiră de pe câmpurile de porumb și se adunară câte doi-trei pe cărare să se uite la avion și să bârfească despre asta: ce treabă avea la Ilmorog de se tot întorcea? Wanja veni la școală și îi puse aceeași întrebare lui Munira. Ce treabă avea avionul acolo? Munira nu știa, dar se simți bine că ea venise să-i afle părerea. Poate că sunt niște turiști, se pronunță el, în timp ce avionul zbura acum în linie dreaptă și dispărea în zarea alb-albastră presărată cu nori. Era prima dată când îl vizita la școală de la prima lor întâlnire și, pe când ea se îndepărta, o urmări cu privirea, fermecat de legănarea ușoară a fundului ei. Se simțea irezistibil atras de ea.

Apoi ea începu să-i apară în vise: sânii ei se loveau de pieptul lui, siluetele lor erau consumate de dorința nerostită, se priveau în ochi asezați pe culmea din Ilmorog, locul lor de refugiu față de școală, departe de Cambridge Fraudsham, care se făcuse foc și pară, se încruntase și scrâșnise din dinți supărat din cauza grădinii parfumate care era corpul ei.

Începeau să se ia la trântă, dar în loc să cadă la pământ se rostogoleau în nori mițoși, valsând unduios peste munții și văile din Ilmorog, coapsă lângă coapsă, cu sângele fierbinte alergându-i cu putere prin vene în căutarea eliberării și, brusc, el nu mai putea să se rețină. Dimineața văzu pe pat pete uscate și fu cuprins de o tristețe cumplită. Se simțea în pericol acum. Ce mi se întâmplă mie, un spectator? gemea el. O zi-două păstra o atitudine politicoasă și distantă în prezența ei. Se plimba pe dealul Ilmorog la asfințit, încercând să priceapă înțelesul acestei emoții noi: unde era curajul lui de bărbat? Urma să treacă prin viață dârdâind de frică pe margine din cauză că se temea de haosul din abis?

Nu la multe zile după vizita avionului, în Ilmorog veniră alți bărbați în haine kaki, într-un Land Rover. Luară la picior câmpurile, trăgând un lanț pe pământ și înfigând niște bețe roșii. Fură asaltați de întreaga comunitate, care voia să știe cine erau și ce făceau acolo, încălcând proprietatea pe pământurile altora. Dar sătenii fură deopotrivă fascinați de instrumentele celor veniți, de lanțuri, teodolit și de luneta care atârna la gâtul unuia dintre bărbați, care se uita întruna prin ea. Unii susțineau că prin lunetă puteai să vezi totul de-acolo până la capătul lumii. Munira se ținu la distanță de grup. Wanja veni și stătu lângă el, dar ochii îi erau ațintiți asupra celui care conducea echipa. Funcționarul veni la Munira și ceru apă. Munira trimise un copil la școală să aducă apă și pahare… Munira îl întrebă:

— Care-i treaba cu toate astea?

— Sunt inginer, zise el. Facem măsurători preliminare pentru o șosea care o să traverseze Africa.

— Încotro?

— Zair[46], Nigeria, Ghana, Maroc – toată Africa, explică el, după care se întoarse la colegii săi de muncă.

Când Munira se întoarse spre Wanja, o văzu îndepărtându-se în grabă, aproape alergând, de parcă o înțepase o albină. Mai târziu, la Abdulla, aproape toți cei din zonă veniră să-l întrebe pe Munira ce i-a spus bărbatul și dacă veniseră să facă măsurători pentru canalul navigabil promis de-atâta timp. Însă Wanja nu se afla printre ei. Ciudat, își spuse el, pe când încerca să se concentreze la pălăvrăgeala și speculațiile din jurul lui.

— Sper că n-o să ne ia pământurile, dădu glas Njuguna temerii lor după ce Munira le zise despre șosea.

— Ar lua doar o bucată mică și ar plăti despăgubire, sugeră Abdulla.

— O grămadă de bani și alte pământuri, adăugă altcineva.

— Și e bine să avem o șosea ca lumea. O să ne ușureze călătoriile și o să putem trimite mărfurile la piețe de departe, în loc să le dăm scorpionilor ăstora de vin să ne viziteze de la oraș, zise Njuguna, acum entuziasmat de această perspectivă.

Însă în inima lor nu credeau că așa ceva ar fi posibil. La urma urmei, Nderi wa Riera le promisese un canal care nu s-a mai construit niciodată.

Munira fu nedumerit de absența lui Wanja. Îl evita? Îl chinuia dorul de ea și se hotărî să forțeze lucrurile.

În seara de după plecarea echipei de la drumuri, se duse acasă la ea, ferm hotărât ca de astă dată să facă ceva decisiv. Ochi rugători, degete calde de înfierbântare, ah, fie ca această cupă să se termine curând. Strigă *Hodi*[47] și rămase la ușă, sprijinindu-se de cadrul ușii, frecându-se pe burtă ca pentru a alunga amărăciunea provocată de frustrare și de dezamăgire. Lumina se revărsa pe chipul lui Abdulla, așezat confortabil pe un scăunel, cu corpul rezemat de cadrul patului.

— *Mwalimu*… intră… sunt foarte fericită, strigă ea.

Inima i se strânse și mai tare în timp ce se așeza: lumina părea să accentueze fericirea de pe chipul lui Abdulla, care îi zâmbea larg, întâmpinându-l cu bucurie în bârlogul lui ascuns cu grijă.

— Ar fi trebuit să ne aduci bere ca să sărbătorim ziua asta, continuă ea, așezându-se lângă Abdulla, cu fața către acesta.

— Ce mai faci, *mwalimu*? întrebă Abdulla. Aș vrea să fi știut c-o să treci pe aici. Te-aș fi așteptat. Așa, a trebuit să mă bat de unul singur cu roua înserării și abia ce am sosit…

— Sunt bine… zise Munira, simțindu-se dintr-odată mai bine la aflarea acestei vești. Ce sărbătorim?

— Ghicește.

— Nu pot.

— Abdulla mi-a oferit astăzi o slujbă. Crezi c-ar trebui s-o accept?

— Ce slujbă?

— Barmaniță. Închipuie-ți! Barmaniță în Ilmorog. Crezi c-ar trebui să accept?

— Depinde de muncă. Dar sunt foarte puțini clienți în Ilmorog.

— Ah, dar asta e slujba unei barmanițe. Zău așa, *mwalimu*! O barmaniță e angajată pentru a atrage mai mulți clienți. Sau pentru a-i face pe cei câțiva obișnuiți ai locului să bea mai mult.

— Păi, dacă-ți place asta… ai mai lucrat ca barmaniță?

— Dar cum crezi că am ajuns să cunosc toate locurile despre care vorbesc? Sări brusc de pe scaun. Oh, ar trebui să fac ceai: haideți să sărbătorim cu ceai fără lapte…

Era iute de picioare. Începu să spele o *sufuria*, iar lui Munira îi jucau ochii în ritmul mișcării trupului robust și al sânilor ei. Încă era nedumerit: de ce se bucura așa pentru o asemenea slujbă în Ilmorog, când ar fi putut cu ușurință să lucreze în oricare din orașele despre care vorbea? Până și Ruwa-ini era mult mai mare și mai bun pentru genul ăsta de muncă. Și de ce se purtase atât de ciudat ieri? Însă nu putea să nu fie influențat de starea plăcută, veselă, pe care ea o provoca. Pe când beau ceai, ea trecu din nou de la fericirea copilăroasă la o dispoziție serioasă, mai tăcută, potolită.

— Simt că-mi vine să plâng. Mă simt cu adevărat fericită fiindcă Abdulla i-a cumpărat lui Joseph haine și o tăbliță, și cărți, și acum el poate să înceapă școala.

— Asta e bine, Abdulla. În sfârșit. Joseph pare un băiat isteț și sunt sigur c-o să se descurce bine.

— Ar trebui să-i mulțumească lui Wanja. Ea e cea care a făcut posibil acest lucru.

— A fost din cauza poveștii lui Munira… A fost atât de emoționantă, cu adevărat emoționantă, zise ea.

Incidentul de la Siriana atinsese o coardă din trecutul ei.

Munira fu brusc mulțumit de sine. Se întoarse spre ea:

— Tu însăți… când râzi… pari atât de tânără, ar trebui să fii la școală în loc să lucrezi ca barmaniță pentru Abdulla.

Ea se gândi o clipă. Bău un pic de ceai. Își mângâie ceașca.

— E ciudat cum se leagă lucrurile. Tu însuți – poate că te afli aici din cauza acelei greve de la școala ta. Cât despre Abdulla – oricum nu știu de ce ești tu aici în Ilmorog. Poate că e o întâmplare că suntem toți aici. Sau voia Domnului. Nu știu… nu știu… Vi-i amintiți pe bărbații care au venit să măsoare șoseaua? întrebă ea. Vi-l amintiți pe inginer?

Începuse ezitant, dar simțea dintr-odată nevoia să povestească despre acest moment de cotitură din viața ei. Iar ei așteptară, de asemenea, simțind asta în aer. Ea se ridică și mări flacăra lămpii ca să lumineze mai puternic.

— Tu… îl… cunoști? întrebă Munira șovăind.

— Nu, răspunse ea, după care adăugă încet: …însă mi-a adus aminte de trecutul meu… Tăcu din nou și se așeză, lovind ceașca goală cu piciorul. O ridică și o puse deoparte. Uite, eu, de pildă, o luă ea de la capăt pe un ton melancolic ce era foarte captivant. Mă întreb uneori: de ce ar trebui o întâmplare prostească… vizita unui băiat… povestea de iubire din școală dintre o fată și un băiat… de ce așa ceva ar trebui să afecteze viața cuiva? Știi cum sunt iubirile astea – Abdulla a vorbit despre asta seara trecută – vreun creion dăruit sau o bomboană furată, scrisori de dragoste copiate din cărți… toate

sfârșind la fel… *maingi ni Thumu: manyinyi ni cukari*[48]… lacrimi pe hârtie înconjurată de x x – sărutări. Își înălță capul și râse: poate că așa e, multe cuvinte înseamnă otravă, puține cuvinte înseamnă zahăr. Mai târziu a văzut cazuri de cuvinte de zahăr dovedindu-se a fi otravă. Acum, băiatul ăsta. Îl chema Ritho. Eram amândoi în aceeași clasă la Școala Generală din Kinoo. Fetele pot să fie crude. Obișnuiam să le citesc celorlalte fete scrisorile lui. Ele chicoteau și râdeau de el pe tot drumul de la Kinoo la Rungiri. Însă despre darurile sale constând în creioane și bomboane – despre astea nu povesteam nimănui. Totul era copilăresc, un joc care ne amuza. Apoi, într-o vineri, am stat până mai târziu la școală. Ne uitam la meciul de fotbal dintre școala noastră și Rungiri. Noi îi numeam pe ei KADU[49], iar echipei noastre îi spuneam KANU[50], ceea ce nu le plăcea deloc. KANU au pierdut în fața celor de la KADU. Ritho m-a condus acasă și am vorbit despre meci. Apoi am vorbit despre *Uhuru*. El a spus că aveau să existe mai multe șanse, mai ales pentru oamenii săraci. Prin urmare, avea de gând să muncească din greu: să meargă la un liceu… la facultate… inginerie. Da, avea de gând să devină inginer… ambiția lui era să proiecteze și să construiască un pod peste o șosea sau peste un râu. Puteți să vă imaginați asta… la vârsta aia, pe atunci? Părea ceva minunat. Însă băieții erau întotdeauna mai încrezători în viitor decât noi, fetele. Păreau să știe ce voiau să ajungă mai târziu în viață, pe când pentru noi, fetele, viitorul părea vag… Era de parcă știam că, indiferent ce eforturi făceam la învățătură, drumul nostru se sfârșea în bucătărie și în dormitor. În seara aceea mi

s-a părut atât de plăcut să fiu cu cineva care era atât de încrezător în dorințele inimii sale, încât păream să-i împărtășesc ambițiile. Am crezut că și eu aș putea vedea o lumină și am jurat să muncesc mai mult. El nu mai părea atât de caraghios, stângaci și ridicol și ne-am ținut de mână pe întuneric. Un bărbat a tușit în timp ce trecea pe lângă noi; m-am gândit că semăna la statură cu tatăl meu, dar nu-mi păsa. Am alergat acasă și mi-am agățat geanta din piele de căprioară la locul ei pe perete și m-am așezat; mama m-a întrebat: „De ce nu te-ai schimbat în haine obișnuite?“. I-am zis că e vineri și că oricum urma să spăl uniforma a doua zi. „Și de-aia ai venit acasă atât de târziu?“ Am păstrat tăcerea. Am rememorat scrisorile lui Ritho… *dragostea mea e la fel de imposibil de măsurat precum firele de nisip din mare, copacii din pădure sau stelele de pe cer ori celulele din corpul meu*… și am rememorat ambițiile lui și acum voiam să râd și să-i povestesc mamei despre Ritho și visurile lui de a deveni inginer. I-am zis: „Am întârziat pentru că am stat să văd un meci de fotbal la școală. A trebuit să rămânem să încurajăm echipa noastră“. „Și cu cine erai adineaori?“ „Cu prietenul meu“, i-am zis pur și simplu și am râs. „Mamă, el…“ – am început eu. Însă privirea ei mi-a ucis cuvintele. Tatăl meu a zis: „Acum e femeie, ba chiar vorbește cu maică-sa ca de la egal la egal“. M-au încuiat în camera mea și m-au bătut amândoi, tata cu cureaua, iar mama cu o curelușă din piele de vacă pe care o foloseam să legăm și să cărăm lucruri. „Asta să-ți fie de învățătură de minte să vii acasă ținându-te de mână cu băieți! Asta să-ți fie de învățătură de minte să vorbești ca de

la egal la egal cu maică-ta.“ Era o mare nedreptate și am fost ferm hotărâtă să nu plâng. Asta a părut să le sporească supărarea. Acum mă băteau ca să mă facă să plâng. În cele din urmă am țipat după ajutor. Am strigat: „Sunteți oameni ai Domnului, nu aveți pic de milă?“. S-au oprit. Eu am continuat să plâng cu lacrimi amare. Am blestemat în tăcere această lume. Nu puteam să sesizez că aș fi făcut ceva rău. Nu mă simțeam vinovată. Când m-au avertizat să nu mai fiu văzută cu băieți păgâni… nu știu… am simțit că mă băteau nu doar pentru că am fost cu un băiat, ci pentru el provenea dintr-o familie și mai săracă decât a noastră. Am simțit, de asemenea, că felul în care mă băteau… era de parcă rezolvau ceva ce era între ei. Știam că mama și tata se înstrăinau unul de altul din cauza a ceva ce se întâmplase aproape la începutul stării de urgență. Știam și că tata trecea printr-o perioadă grea. Însă uram să mă folosească drept mijloc de împăcare între ei. Cu acel prilej, au șușotit până noaptea târziu.

Zile și săptămâni în șir am plănuit răzbunare. Părinții mei mă băteau adesea, dar era prima oară când eram atât de înverșunată. Cum puteam să mă răzbun? Era păcat să fii sărac? Nici noi nu eram bogați, asta însemna că eram păcătoși? Era păcat chiar și să nu fii creștin? În același timp îl uram pe tânărul care fusese pricina suferinței mele. Am alimentat durerea în sufletul meu. Sunt o femeie aspră și știu că pot să pun lucruri la inimă pentru multă vreme. Voiam să găsesc ceva care să-i rănească și să-i umilească așa cum făcuseră ei cu mine. Însă eram tânără, durerea s-a atenuat și gândurile de răzbunare au fost îngropate de nevoile vieții de

zi cu zi. Dar am știut și că, din seara aia, școala, casa mea, lumea, nimic n-o să mai fie la fel. Eram conștientă că deveneam tot mai nerăbdătoare în legătură cu școala și învățătura – era de parcă mă țineau departe de lume, de o lume mult mai interesantă, de dincolo de școală și de sat. Acolo, în lumea mare, era viața. Aceștia au fost, de asemenea, anii care au precedat independența, când se discuta mult despre cât de diferită va fi viața… Ah, vedeți cum vorbesc de parcă toate astea au fost acum foarte mulți ani. Și totuși nu-s decât câțiva… Da, câțiva ani.

Cam în perioada aia, un bărbat oarecare a venit și a cumpărat un lot de pământ chiar lângă casa noastră și a ridicat o clădire din piatră, cu un rezervor uriaș din fier pentru colectarea apei de ploaie. Era căsătorit și avea două fete. Exemplul lui a fost urmat curând de alții, dar el a rămas cel mai cunoscut pentru impunerea acestei mode. Era și un semn al lucrurilor ce aveau să vină. Poate că, în curând, după independență, toată lumea urma să aibă cel puțin o casă cu acoperiș din tablă ondulată și un rezervor în care să colecteze apa de ploaie. El era și mândrul proprietar al unei camionete și al unui autobuz. Nu știam de unde venea, însă a fost probabil primul om atât de important în satul nostru în ultimii ani ai stării de urgență, știți, când africanii au început să-și facă afaceri. Era foarte diferit de tatăl meu: era înalt, puternic, bogat, invidiat și respectat de toți. Am fost atrasă de el chiar de când l-am văzut prima dată în autobuzul lui pe post de vânzător și controlor de bilete. Nu mi-a luat bani a doua oară, zicând că tu ești fiica lui cutare și cutare și

bineînțeles că m-am simțit bine că mă știa. A venit pe la noi o dată sau de două ori și tata, a cărui avere scăzuse în decursul anilor, a fost atât de mândru, încât m-am simțit rușinată. S-a împrietenit cu tata și curând a devenit un vizitator frecvent la noi acasă. De Crăciun ne-a adus tuturor cadouri. Mi-a dăruit o rochie înflorată și m-a numit fiica lui și arătam, sau credeam că arăt, ca o verișoară a mea care plecase la oraș cu mult timp în urmă. Mai târziu m-a luat cu camioneta și m-a dus la un film ce rula după-amiaza la Cinema Royal în oraș. După aceea, școala n-a mai putut fi niciodată la fel. De câte ori venea pe la noi, mă duceam intenționat la culcare devreme, ca și cum m-aș fi rușinat în prezența musafirilor. Însă vizita lui era întotdeauna un semn între noi că voia să mă vadă a doua zi după-amiază. Îmi puneam rochia înflorată în geantă, cu cărțile deasupra. În oraș, mă duceam la o latrină să mă schimb în rochie și să-mi ascund uniforma de școală în geantă. Pe la 4-5 mă întorceam acasă, bineînțeles în uniformă.

Profesorul de matematică a fost cel care m-a descoperit. Obișnuiam să fiu cea mai bună elevă a lui și pusese ochii pe mine. Aveam sânii puțin mai dezvoltați decât ai celorlaltor fete și aveam corpul împlinit. Recurgea la tot felul de pretexte să mă rețină un pic mai mult la școală: Du-te și aprinde-mi focul acasă; du culegerile astea de exerciții la mine acasă; de ce nu ți-ai curățat unghiile?; vino să mă vezi după ora 4... și tot felul de lucruri dintr-astea. Odată, mă plânsesem mamei, iar ea se supărase și amenințase să meargă cu chestiunea asta la un for superior. Acum, el a văzut că lipsesc cam des de la școală; m-a urmărit și a aflat. M-a chemat la el acasă și mi-a

vorbit; mi-a spus că mă dorea și m-a întrebat dacă aș vrea și eu. L-am respins și mi-a spus în față că știa. Fie îl lăsam, fie urma să mă confrunt cu părinții mei supărați. L-am refuzat. Așa că le-a spus părinților mei. Mama, care din capul locului arătase o antipatie fățișă pentru bărbatul ăla, a fost atât de șocată, încât n-a putut nici măcar să mă bată. La început mi-am dat seama... povestea asta i-a rănit. Însă mama a plâns și m-a strâns lângă ea ca pentru a mă proteja de o lume ostilă, iar eu m-am simțit vinovată și am plâns. Asta a dus la ruptura finală dintre ei. I-a spus tatălui meu pe un ton tăios: era prietenul tău cel bogat, la urma urmei; iar tata a fost atât de umilit și părea atât de stânjenit, că mi-a fost și milă de el. Mama a amenințat că dacă bărbatul ăla mai punea vreodată picioarele lui mârșave în casa noastră și-și mai arăta fața ipocrită, o să-i toarne apă clocotită în cap. În rest, nu mi-au zis un cuvânt și de asta am jurat să nu-l mai văd pe bărbatul ăla. Am devenit mai silitoare la învățătură, am îndurat până și râsul răutăcios și trufaș și comentariile disprețuitoare ale profesorului de matematică.

Am fost uimită și, probabil, profesorul a fost surprins când la rezultatele de la simularea pentru CPE[51] am fost a doua la matematică din toată regiunea. Prietenul meu cel stângaci a fost al cincilea. Toată lumea credea de-acum că examenele propriu-zise aveau să fie floare la ureche pentru mine, iar profesorii au început să vorbească despre liceele la care ar fi vrut să încerc să intru... Însă rezultatele răzbunării mele m-au urmărit. Am început să vomit și să mă simt un pic obosită. Așadar eram însărcinată? Am dat fuga înapoi la iubitul meu.

„O să mă însor cu tine fără nici o problemă“, a spus el, „dacă nu te deranjează să fii a doua soție; mai trebuie să știi că prima mea soție e atât de dură, că te va face sclava ei.“ Mi s-a părut că lua lucrurile cam prea ușor într-o chestiune care pentru mine era de viață și de moarte. Și știam că mama va afla în curând. Nu, nu puteam să îndur asta. Nu aveam să fiu acolo atunci când avea să afle. Eram hotărâtă. Urma să forțez lucrurile.

O să-mi amintesc mereu ziua aia cu rușine și vinovăție. Mama stătea întinsă în pat și, când mă pregăteam să plec la școală, mi-a zis... aveam două capre într-un țarc, știți... mi-a zis: „Du-te și aruncă bălegarul uscat în *shamba*[52]“. Asta era șansa mea. Mi-am pus toate hainele bune pe fundul unui coș și le-am acoperit cu bălegar uscat. Și am fugit de acasă... la el. Mi-a aruncat o singură privire și a început să râdă. Mi-a zis să nu fiu caraghioasă, era îndeajuns de bătrân să-mi fie tată și, oricum, era creștin. Mi s-a pus un nod în gât. Nu puteam să plâng. Doar am scâncit o dată și m-am dus la vară-mea în Eastleigh.

Wanja își coborâse vocea un pic când a spus ultimele cuvinte, iar Munira parcă vedea călătoria unui suflet chinuit prin văile vinovăției și umilirii, și lungile nopți de nesomn petrecute cu gândul la ce-a făcut-o să plece în primă instanță. Ea îi întrerupse șirul gândurilor cu un râs subțire, cinic:

— Da. Am avut de multe ori impresia că pot să aud glasul Mielului chemându-mă de peste o vale adâncă-adâncă: Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și Eu vă voi da odihnă[53]. Era foarte tentant și vară-mea imediat și-a dat seama ce-i în

mintea mea în timp ce încerca să mă facă să înfrunt realitatea pe care o alesesem. Și totuși eu o alesesem? Am luptat din răsputeri și împotriva glasului Mielului, și a poveței date de verișoara mea. Aveam să trăiesc ca să mă pot răzbuna. Eram tânără – nu aveam să-i dau curs. Mi-am încercat norocul cu diverse slujbe, dar munca în baruri pare să fie cel mai la îndemână de găsit pentru noi, fetele care s-au lăsat de școală și au picat examenul pentru CPE, ba chiar și pentru unele dintre cele care au renunțat la liceu.

Tristețea, amărăciune din vocea ei au acoperit tăcerea pentru câteva clipe. Era limpede că, indiferent ce avusese de înfruntat, nu a uitat rana inițială. Îi atrăsese cumva pe Abdulla și Munira în lumea ei, iar aceștia păreau să simtă la rândul lor rana asta sau poate că le amintea de propriile lor răni. Wanja se însufleți îndată:

— De-asta mă întristează întotdeauna să văd copii care n-au cum să meargă la școală… și de-asta mâine, la prăvălie, trebuie să sărbătorim întoarcerea lui Joseph la școală. Abdulla, sunt foarte fericită. Munira, să vii mâine, te rog, trebui să vii. Va fi prima mea seară ca barmaniță în Ilmorog.

Ea îi convinse din nou cu energia și entuziasmul ei neobosite. Avea un fel al ei de a face inima unui bărbat să palpite în același timp de diverse emoții și speranțe.

— Mâine mă duc să-l văd pe Mzigo la Ruwa-ini…

— Nu, trebuie să vii, îl întrerupse ea cu hotărâre. Și adu-mi o livră de orez cu bobul lung. Abdulla m-a condus acasă în seara asta. Mâine este rândul tău. Sau ți-e frică de întuneric?

Uite! O să răsară luna, anunțând prima zi a recoltei. Mâine… atât de multe speranțe de sărbătorit!

Frică? Nu, nici mâine seară, nici în oricare altă seară cu tine, cântă bucuroasă inima lui.

— Mulțumesc, Abdulla… mulțumesc, Munira…, murmură ea când cei doi se ridicară să plece și fiecare se simți de parcă i-o spusese doar lui, cu un înțeles anume.

Munira îi zise „Să fii sănătos!“ lui Abdulla și-și continuă drumul prin întuneric. Însă avea să fie acolo mâine, își spuse, cu siguranță o s-o conducă acasă mâine, iar acum zâmbea în sinea lui. Petale frumoase – flori frumoase – mâine avea să fie într-adevăr începutul unei recolte.

1. Lat. *Dovyalis caffra* (*kei-apple*, în original), specie de arbust sau arbore mic din sudul Africii, cu fructe comestibile de culoare galbenă, mici și acrișoare.
2. Pojar (în swahili, în orig.).
3. Variolă, vărsat (în swahili, în orig.).
4. Omul alb (în swahili, în orig.).
5. La naiba! Veniți să vedeți! (în swahili, în orig.).
6. Tuciuri (în swahili, în orig.).
7. Lat. *Agave sisalana*, plantă textilă cultivată în regiunile tropicale din ale cărei frunze se extrag fibre foarte rezistente folosite la confecționarea sforilor, a funiilor etc.
8. Marcă de făină de porumb foarte populară în Kenya.
9. Marcă populară de bere produsă în Kenya.
10. Vorbele (în swahili, în orig.).
11. Mbura ya njahi – sezonul ploilor lungi (în swahili, în orig.).
12. *Njahi githemithu*, *gathano* și *mvere* – sezoane sau anotimpuri ale anului (în swahili, în orig.).
13. Cărturar, om educat (în swahili, în orig.).
14. Inel special folosit ca un simbol al bogăției în cultura gikuyu (în swahili, în orig.).

15. Adio (în swahili, în orig.).
16. Clan, trib, familie (în swahili, în orig.).
17. Straturile cele mai de jos din cadrul ierarhiei unui *mbari* (în swahili, în orig.).
18. Împărțire ce corespunde, în linii mari, învățământului primar, respectiv gimnazial.
19. Libertate (în swahili, în orig.).
20. Proverb african: „Împreună, oamenii pot să ridice un buștean greu“ (în swahili, în orig.).
21. „Kaman, fiul lui Njoroge are purici pe picioare“ – vers dintr-un cântec difuzat la radio înainte de buletinul de știri în Kenya în anii ’70 (în swahili, în orig.).
22. Ritm muzical tipic pentru cântecele tradiționale gikuyu.
23. Profesor (în swahili, în orig.).
24. Coaja arborelui *Acacia mearusei*, originar din Australia și Tasmania, folosită pentru tăbăcirea pieilor.
25. Microbuz pentru transportul în comun (în swahili, în orig.).
26. Universitatea Makerere (după numele cartierului din orașul-capitală Kampala, în care se află), cea mai veche universitate din Uganda, întemeiată în anul 1922.
27. Plantă din ale cărei flori, pulverizate, se obține un insecticid natural, biodegradabil. Kenya se numără printre cei mai mari producători din lume.
28. Sandale (în swahili, în orig.).
29. Pace (în ebraică, în original).
30. Denumirea unei organizații armate apărute în cadrul comunității gikuyu, având ca țel eliberarea de sub colonizarea engleză. Revolta Mau Mau a început în 1953 și a continuat până în 1960, cu trei ani înainte de obținerea independenței Kenyei.
31. Piață (în swahili, în orig.).
32. Sloganul primului guvern independent din Kenya, cuvânt din limba swahili care în traducere literală înseamnă „a trage și a munci împreună“, folosit cu referire la proiecte, fie ele de cooperare, de caritate sau de guvernare.
33. Țesătură din bumbac din Africa de Est (în swahili, în orig.).
34. Urzică (în swahili, în orig.).
35. După muncă, relaxează-te cu un Tusker – sloganul pentru berea Tusker (în swahili, în orig.).
36. Numele copiilor dintr-o generație erau date la vârsta de paisprezece ani, în cadrul ceremoniei de circumcizie.
37. Joc de cuvinte în limba engleză, pornind de la alăturarea cuvintelor *shake* (a scutura) și *spear* (suliță, a înfige), a căror pronunție este similară cu cea a numelui marelui dramaturg.

38. În limba engleză, numele Ironmonger înseamnă, literal, negustor de fier și articole de fierărie.
39. Gărgăriță care se hrănește cu porumb și care devine, de multe ori, dăunătoare (în swahili, în orig.).
40. Insecte (în swahili, în orig.).
41. Mijloc de transport specific Kenyei, cel mai adesea un microbuz, camionetă (n.red).
42. Tunică sau robă lungă până la glezne sau până la pământ, de culoare albă sau crem, purtată de bărbații din regiunea Marilor Lacuri Africane (în swahili, în orig.).
43. Cocotier (în swahili, în orig.).
44. Nume dat membrilor etniei africane vorbitoare de swahili; sinonim cu swahili și waswahili.
45. Musulman vorbitor de swahili continentală (în swahili, în orig.).
46. Fosta denumire a actualei Republici Democrate Congo, folosită adesea și în prezent pentru a se evita confuzia cu statul învecinat, Republica Congo.
47. Bună! (în swahili, în orig.)
48. Mult e venin, puțin e dulce (în swahili, în orig.).
49. Abreviere de la *Kenya African Democratic Union* (Uniunea Democrată Africană din Kenya).
50. Abreviere de la *Kenya African National Union* (Uniunea Națională Africană din Kenya).
51. Abreviere de la *Certificate of Primary Education* (denumirea atestatului eliberat în urma unui examen la absolvirea școlii generale, care în Kenya dura șapte ani).
52. Grădină sau plantație (în swahili, în orig.).
53. Matei, 11:28.

Capitolul 3

~1~

Doisprezece ani mai târziu, într-o duminică, Godfrey Munira încercă să reconstituie scena aceea într-o declarație la poliție, o declarație în care trebuia să spună adevărul, tot adevărul și numai adevărul. Însă își dădu seama că, deși îi era încă proaspătă în memorie, noaptea primei istorisiri a lui Wanja, cu amintirea umilinței și cruzimii de neînțeles, nu putea fi descrisă în cuvinte. Stătea pe o bancă tare, cu coatele pe masă, iar ochii îi fugeau din când și când spre calendarul Aspro, singura decorațiune pe niște pereți în rest goi. Însă în cea mai mare parte din timp își oprea ochii pe fața ofițerului – trebuie să fie nou în poliție, se gândi Munira. Ilmorog era probabil prima lui secție mare și probabil că era nervos sau nerăbdător, ori ambele. Bâțâia din piciorul drept și bătea ușor darabana pe masă. Își pierdea răbdarea și Munira încercă să înțeleagă: cine nu putea să simtă curenții subterani ai tulburării din țară? Elevi și eleve în grevă, care își închideau directoarele și directorii recalcitranți și autoritari în birouri; muncitori care-și ascundeau uneltele și refuzau consolarea temporară a acordurilor tripartite; casnice care organizau procesiuni și strigau sloganuri obscene în semn de protest

împotriva prețurilor mari la mâncare; tâlhari înarmați care jefuiau bănci ziua în amiaza mare, în aclamațiile mulțimii; femei care refuzau să fie condamnate la bucătărie și dormitor, cerând drepturi egale în fosta citadelă în care bărbații dețineau puterea și privilegiile – toate acestea puteau să pună la încercare nervii celor cărora clasele conducătoare ale acestei lumi le-au încredințat menținerea ordini și legii sorocite de om. Ei aveau prea multă încredere în înțelepciunea lumii: nu voiau să deschidă cartea Domnului pentru a vedea că toate aceste lucruri fuseseră profețite cu mult timp în urmă. Karega și adepții săi de la fabrica Theng'eta nu erau cu nimic diferiți: respinseseră ideea simplei înfrățiri datorată culorii pielii, regiunii și comunității de origini și-și manifestaseră refuzul hotărât în fața angajatorilor negri, albi și indieni deopotrivă. Însă și ei aveau să dea greș: fiindcă respinseseră și cea mai importantă frăție – singura frăție care conta – cea a religiei, a nașterii din nou întru Domnul universului și al împărăției veșnice. Ce alt adevăr voia polițistul? Munira vru să-i arate că Wanja era acea „Ea" pomenită de Profeți, care putea să-i facă pe bărbați să se supună, determinându-i să se abată de la drum, cu glasul ei ce exprima mereu suferință și protest, speranță și spaimă și, mai presus de toate, promisiunea de a se salva prin puterea cărnii. Însă polițistul – omul înțelept al acestei lumi – doar se ridică și se plimbă prin încăpere, întorcându-și privirea rece spre Munira. Ce aveau de-a face cu situația actuală smiorcăielile unei barmanițe prostuțe din urmă cu mulți ani – dinainte ca în Ilmorog să se construiască o singură clădire din piatră,

darămite o autostradă internațională? Ar putea la fel de bine să deschidă cartea aia și să înceapă cu Adam și Eva. Însă nu ar fi fost mai bine – cu siguranță ar scuti timp și energie – dacă ar sări peste ani și nu s-ar delecta cu o amintire cam prea – ei bine – cam prea vie? Chiar ăsta era scopul, se gândi Munira, ușor amuzat de izbucnirea polițistului. Tocmai plânsul acela – scena aceea avusese de fapt legătură cu asta: căci dacă Munira n-ar fi fost vrăjit de vocea aceea, ar fi putut să vadă semnele, plasa malefică ce se țesea în jurul său, în jurul lui Abdulla, în jurul Ilmorogului. Încercă o altă abordare: rugă să i se dea hârtie și pix și să i se acorde ceva timp; avea să scrie cu mâna lui o declarație, în felul lui, iar apoi polițistul va putea să-i pună întrebări și, cu ajutorul lui Dumnezeu... Polițistul lovi brusc cu putere în masă, rămas fără răbdare: voia fapte, nu istorie; fapte, nu predici sau poezie. Crima nu era *irio* sau *njohi*[1], zise el și le ordonă gardienilor: „Închideți-l!“.

Fu pus într-o celulă: auzi zgomotul încuietorii cu lanț și simți un fel de satisfacție spirituală – își aduse aminte de Petru și Pavel – da, de Pavel care fusese Saul – în închisoare, auzise vocea de la Dumnezeu. Crima nu e *irio* – aceleași cuvinte folosite de agenții de poliție care veniseră să-l ia mai devreme, se gândi Munira, căscând. Era obosit – dintr-odată foarte obosit din cauza nopții de veghe – și se cufundă într-un somn adânc.

Îl treziră a doua zi. Avea mintea limpede. Fu condus în același birou; de data asta ofițerul era un bărbat cu totul diferit: mai în vârstă, cu o față inexpresivă chiar și când

zâmbea, râdea sau glumea, ca și cum chipul lui nu ar putea să exprime vreodată emoție.

Ofițerul venise de la Nairobi pentru a prelua conducerea anchetei. Slujise în diverse funcții sub diferiți șefi din timpurile coloniale până în prezent. Pentru el, crima era un fel de puzzle și credea că avea o lege a ei – o lege a crimei – o lege a comportamentului criminal –, și credea că, dacă te uiți îndeajuns de atent, vezi această lege operând chiar și în cele mai mici gesturi. Îl interesau oamenii; comportamentul lor; cuvintele, gesturile, fanteziile și felul lor de a merge, dar numai ca parte din acest puzzle. Citise mult și era interesat de diverse domenii – drept, politică, medicină, învățământ –, dar numai ca parte din această unică pasiune a sa. Căuta acea singură imagine care conținea indiciul, legea unei crime anume. Cu ajutorul ei putea să descopere împrejurările exacte, până la cele mai mici detalii, și foarte rar dădea greș.

Nu-și făcea iluzii cu privire la munca lui: își pusese cunoștințele în slujba oricărei puteri se întâmplase să fie în țară și nu lua niciodată atitudine. Astfel, servise regimul colonial cu aceeași energie necruțătoare și neprecupețită cu care slujea acum un guvern african independent și cu care avea să slujească la fel de credincios orice regim avea să urmeze. Era neutru, iar puterea sa extraordinară asupra politicienilor, oamenilor de diverse profesii, oamenilor de afaceri, infractorilor mărunți, toată forța lui provenea din această neutralitate a sa în slujba legii. Ambiția lui secretă era ca într-o bună zi să înființeze o firmă privată de detectivi

pentru ca, în felul ăsta, la fel ca în cazul unui avocat sau al unui preot, oricine să-l poată angaja pentru serviciile sale.

Cazul acesta îi atrase imediat atenția, mai ales din cauza tipurilor de personalitate pe care le reunea. Chui – pedagog și om de afaceri; Hawkins Kimeria – un magnat al afacerilor; Abdulla – comerciant mărunt; Karega – sindicalist; Mzigo – un pedagog transformat în om de afaceri; Munira – profesor și om al lui Dumnezeu; Wanja – o prostituată. Și toată povestea asta se întâmplă în ceea ce era, în esență, un Oraș Nou. Se întreba câți alți oameni avea să reunească acest caz. Urma să-și dea toată silința pentru a studia locul și oamenii și nu avea să înceapă cu nici o idee preconcepută; toți îl fascinau, iar Munira cel mai mult dintre toți.

— Domnule Munira, vă rog să luați loc. Ați dormit bine?

— Da.

— Țigări?

— Nu, nu fumez.

— Ar trebui să încep prin a mă prezenta. Eu sunt – veți fi mirat de coincidență – eu sunt Inspectorul Godfrey și trebuie să-mi cer scuze pentru ieri. E tânăr, înțelegeți, și știți cum sunt tinerii din ziua de azi.

— Înțeleg. Își făcea doar datoria – slujind legea omului.

— Asta e atitudinea potrivită, domnule Munira. Legea. Cu toții suntem guvernați de lege.

— De Dumnezeu.

— Da, domnule Munira. Însă Dumnezeu trebuie să lucreze, de asemenea, prin intermediul omului; dumneavoastră, eu, altcineva. Uitați, domnule Munira, sunteți un om deosebit de

respectat în Ilmorog. Sunteți cel mai vechi dintre cei veniți aici. Sunt doisprezece ani de când ați venit, așa am auzit. Cunoașteți caracterul celor mai mulți oameni din orașul ăsta. Vă rog să mă credeți, nu vrem să tratăm nedrept pe nimeni. Vrem numai să slujim adevărul și justiția. O fi, poate, doar noțiunea de justiție a omului, dar este actuala sa noțiune de justiție. Poate mai târziu, când lucrurile se vor limpezi pe deplin, când noi, așa cum e cazul acum, vom înceta să vedem lucrurile printr-o oglindă întunecată… însă acum, domnule Munira, trebuie să încercăm să facem tot ce putem. Vedeți dumneavoastră, un polițist, întocmai ca un profesor sau un preot, e doar un slujbaș al societății; aș fi putut să spun o victimă a societății. Nu primim niciodată mulțumiri pentru că asigurăm siguranța vieții și proprietății oamenilor. Dar asta este soarta noastră, munca noastră și, oricum, suntem plătiți pentru ea. Însă nu ne putem lepăda de această uriașă responsabilitate – și este o încredere extraordinară, domnule Munira – fără ajutorul adevăratului nostru stăpân, societatea. Acum, domnule Munira, o să vă punem la dispoziție pix, hârtie și chiar un loc unde să dormiți – căci înțelegeți, nu-i așa, că nu putem să vă lăsăm pur și simplu să plecați din secția de poliție înainte să dați o declarație completă – e doar procedura, domnule Munira, și asta nu implică nimic – și desigur, mâncare. Puteți să procedați cum vreți – eu, unul, sunt foarte curios să cunosc istoria Ilmorogului, ba chiar a școlii dumneavoastră, asta dacă aveți răbdarea și energia unui scriitor; însă țineți minte că tot ce vă cerem este să ne relatați într-o declarație simplă și clară orice ați putea să știți despre

comportamentul, starea mentală generală și, mai ales, acțiunile lui Abdulla, Wanja și Karega în seara… ba chiar cu vreo săptămână înainte de această triplă crimă – bineînțeles, s-ar putea să nu fie crimă – căreia i-au căzut victime Kimeria, Chui și Mzigo.

~2~

Cum să denunți o crimă într-un Oraș Nou? O crimă împotriva spiritului? De unde să începi? Cum să redai trecutul astfel încât să poți arăta acțiunea legii lui Dumnezeu? Împlinirea vrerii Domnului, revelarea vrerii Sale astfel încât acum cei orbi să poată vedea ceea ce înțelepții nu pot?

Poate că… poate că asta sau ailaltă… ce aș fi făcut sau ce n-aș fi făcut… lucrurile astea pe care le răsucim mereu în minte după ce s-a consumat o faptă și nu se mai poate face nimic. Pace, suflet al meu. Dar cum pot eu, un simplu muritor, să-mi împiedic tresărirea inimii, eu, care am fost martor privilegiat al dezvoltării Ilmorogului de la începuturile sale cu ploaie și secetă, până în prezentul care înflorește în petale de sânge? Eu, care i-am cunoscut pe Abdulla, Nyakinyua, Wanja, Karega? N-am cercetat eu inima fiecăruia dintre ei? În toate discuțiile și planurile noastre sau când depănam amintiri, chiar și în seara în care ea m-a pus să-i promit că sigur mă voi întoarce a doua zi, să sărbătorim, întotdeauna m-a surprins tensiunea tăioasă ca o lamă ascuțită din muchia vorbelor noastre. Violența gândului, violența privirii, violența

memoriei. Acum pot să văd asta. În acest amurg din închisoare, anumite lucruri, crânguri, culmi, văi au contururile mai clare chiar dacă sunt pe fundalul unui cer mohorât. Înapoia Mea, Satano! Aroganta siguranță de sine a retrospectivei. A fost o vreme când obișnuiam să cred că îl salvez, că poate că am salvat-o pe ea și de asemenea pe Abdulla. Apoi l-am văzut brusc pe Karega pe cale să se arunce cu capul înainte pe drumul pe care eu însumi înaintasem prudent și am fost uimit de neputința mea de a-l împiedica să facă asta, deși voiam să o fac. În acea singură săptămână mi-am închipuit-o pe Wanja râzând de eforturile noastre slabe de a scăpa din planurile și viziunile ei mărețe; căci acum știu, Dumnezeu mi-e martor, că tot ce voia era să dețină puterea, mai ales asupra sufletului bărbaților, putere pierdută, tânără și disperată, credeam eu, ca să se răzbune pentru răul ce i se făcuse în trecut.

Iar Karega, chiar și după ce călătorise atât, era încă un copil. Asta nu înseamnă că îl denigrez sau că neg forța sentimentelor lui: înflăcărarea, idealismul, credința nestrămutata că eroismul și devotamentul ar putea exista. Întindea brațele spre acea frumusețe înșelătoare, spre acel adevăr încă nedescoperit despre o relație umană durabilă. De fapt, era ca și cum căuta în toate, chiar și în venirea sa la Ilmorog, o inocență, credință și speranță pierdute. Îmi amintesc o însemnare pe care am citit-o cândva într-una din culegerile sale de exerciții cu câteva zile înainte să ne certăm:

O să râdeți și o să spuneți: oh, astea sunt doar lacrimile unui copil mare. O să râdeți și o să spuneți: el e un bărbat imatur venit să aducă piaza-rea la porțile unei gospodării liniștite. Râdeți și rânjiți disprețuitor! Numai mie mi-a fost frică și m-am luptat în inima mea cu gândul ăsta. Căci cum pot să spun că nu am știut, chiar când inimile noastre băteau una lângă alta, că ea mă va trăda mai târziu? Era mai în vârstă decât mine. Văzuse mai multe păsări thabiri zburând spre casă la asfințit. Și, de fapt, nu e vorba doar despre ea. Vai, lumea la care speram ieri mi-a scăpat de sub control. Oamenii pe care îi cunoșteam, oamenii pe care îi văzusem creând lumi noi sunt imagini începătoșate în amintirea mea; iar sămânța pe care am plantat-o împreună cu atâta încredere, speranță, sânge și lacrimi – unde este ea acum? Mă întreb: unde este noua forță, care este noua forță ce va face ca sămânța să încolțească și să înflorească?

Pe atunci credeam că asta e disperare și obișnuiam să mă întreb: să fie disperarea asta, care poate să-i facă rău cuiva atât de tânăr, cea care l-a făcut să apeleze la mine pentru – pentru ce? Sau căutarea speranței din spatele aceloraşi cuvinte a fost cea care-l făcuse hoinar prin toată Kenya, de la Mombasa la Kisumu și înapoi la Ilmorog, la mine, la Abdulla, la Wanja, la această ghicitoare: adevăr și frumusețe – ce iluzii! Cu toții suntem căutători ai unui locșor în Grădina Domnului care să ne adăpostească pentru o vreme de pericolul ascuns al vânturilor, ploilor și secetei. Asta era tot ce voiam să înțeleagă el: că forța pe care o căuta putea fi găsită numai în sângele Mielului.

~3~

Cred că se poate spune că Karega alesese să mi se confeseze sub pretextul că în trecutul nostru existau niște legături obscure. Zic obscure întrucât, mult timp după prima noastră întâlnire la Ilmorog, eu am crezut că drumurile noastre s-au mai încrucișat doar o dată, pe acel teritoriu neutru din relația dintre profesor și elevi. Însă până și asta uitasem în ziua în care a venit în ascunzătoarea mea din Ilmorog, abia de curând descoperită de un singur om din afară – Wanja. M-am întrebat, mirat: cine e străinul ăsta care stă la poartă?

Mă întorceam dintr-o călătorie la sediul din Ruwa-ini. Nu oprisem nicăieri pentru că mă gândeam la rugămintea lui Wanja din urmă cu o seară. Voiam atât de mult să o conduc acasă, să merg cu ea pe jos până la coliba ei, ea și cu mine – singuri – pe întuneric. În sinea mea, eram speriat de această posedare, de modul în care pusese stăpânire pe inima mea astfel încât putea să spună cu atâta calm: *și o să-mi aduci o livră de orez cu bobul lung*, iar întreaga mea ființa să fie atât de dornică să-i dea ascultare. Fusesem la toate magazinele din Ruwa-ini. Cumpărasem orezul. Totul era pregătit pentru sărbătorirea recoltei din seara aia. Și acum cine era străinul ăla?

— Bună ziua, am zis tare, pe un ton neutru, coborând de pe bicicleta care scârțâia și sprijinind-o de zidul alb, îngălbenit.

— Poate că dumneata nu-ți aduci aminte de mine..., a început el după ce mi-a răspuns la salut.

I-am făcut semn să tacă, zâmbindu-i rece – o să vorbim, o să vorbim. Chiar și în acea fază a relației noastre, era ceva la el care mă irita: aparenta lui stăpânire de sine, ori poate că era vorba de devotamentul lui amabil? M-a ajutat să car două cutii de cretă albă și un teanc de culegeri. Eu am cărat un pachet de orez cu bobul lung pe care-l cumpărasem pentru Wanja. Camera de zi, la fel ca restul casei, era cam goală: o bancă de lemn, o masă cu crăpături imense pe la îmbinări; două scaune pliante și o etajeră pe care erau împrăștiate numere vechi din *Flamingo*, *Drum*, *African Film*[2] și ediții școlare rupte din *O lume se destramă* și *Cântecul lui Lawino*.[3] Întotdeauna mă gândisem să-mi îmbogățesc biblioteca, dar și în asta, ca în atâtea alte multe privințe, stăruiam în clarobscurul dintre a face și a nu face. El s-a așezat pe un capăt de bancă, refuzându-mă când i-am oferit un scaun pliant. Era mic de statură, cu ochi triști, întunecați; era bărbat, însă unul care se maturizase brusc, dar dureros.

— Ceai? am întrebat, sperând că va zice nu; mi-am întins picioarele și m-am gândit la Wanja, la povestea ei, la grija ei pentru Joseph și la magia pe care o crease în Abdulla și în mine însămi; m-am gândit la cum a fost nevoită să plece și, brusc, m-am pomenit întrebându-mă: dar cu copilul ce s-a întâmplat?

— Dacă e ceva de băut, și cald, va fi suficient, a zis el.

M-am resemnat cu soarta de a fi o gazdă fără chef.

— Un lucru pe care nu-l avem în casa asta e laptele.

— Ceai fără lapte e în regulă. Deși locuim lângă un centru comercial, nu ne putem permite mereu lapte.

În timp ce aprindeam primusul, mi-am amintit deodată, cumva, sau poate cuvintele lui m-au făcut să-mi amintesc, de Bătrâna Mariamu, așa cum obișnuiam să-i zicem. Era o *muhoi*[4] de pe pământul tatălui meu și întotdeauna am considerat-o nedespărțită de pământ. Era foarte cucernică, dar fără să facă prea mult caz de asta; pioșenia ei consta pur și simplu în felul în care mergea, în care vorbea, în felul cum se lăsa total absorbită de munca ei. Avea obiceiul să facă ceai fără frunze de ceai: doar punea zahăr într-o lingură și-l ardea pe foc. Când devenea un sirop lipicios, îl cufunda în apa clocotindă. Cât de mult îmi plăcea ceaiul ei; adesea mă ascundeam de vigilența creștină a mamei pentru o gură din fiertura lui Mariamu. Cel puțin ceaiul ei avea zahăr din belșug și nici o pretenție c-ar fi avut lapte. M-am gândit să-i spun asta vizitatorului meu, însă am zis doar atât:

— Ar trebui să fim recunoscători pentru micile binecuvântări – unii beau ceai fără lapte și fără frunze de ceai.

— Oh, maică-mea face de multe ori asta când nu-și permite frunze de ceai. Arde zahăr într-o lingură; noi îi zicem funingine, întotdeauna i-am zis așa. Mă întreabă, râzând: „Karega, vrei un pic de funingine îndulcită cu zahăr?“.

M-am uitat urât la el și am zis:

— De unde vii?

— Kamiritho. Știi, Kwa-mbira. Limuru.

— Vrei să zici că ai venit tocmai de acolo, de la Limuru?

— Da.

— Nu pe jos, sper.

— O parte din drum. M-am urcat într-un microbuz. Era ticsit. Proprietarul părea convins că exista spațiu infinit în Fordul Anglia al cărui motor tușea. Zicea: „*Mundu wa Uria* – iubiți-vă unul pe altul și stați cum se cuvine, vă spun eu, mașina asta e mai mare chiar și decât un camion“, și mai înghesuia niște pasageri înăuntru. Eram peste douăzeci în mașina aia și era un drum foarte prost.

— Toate drumurile spre oriunde din zona asta sunt proaste.

— Poate că într-o zi se vor pietrui cu *murram*[5] sau asfalt.

Mi-am adus aminte de avion, de Land Rover și de echipa de topografi care cu doar o zi în urmă venise să înfigă țăruși roșii în Ilmorog. O autostradă internațională prin Ilmorog. Mi-a venit să râd dintr-odată de ideea asta ridicolă. De ce nu au construit șosele mai mici, funcționale, înainte să se gândească la șosele internaționale? m-am întrebat. Cel puțin așa, călătoria mea până la Ruwa-ini și înapoi ar fi fost mult mai rapidă, aș fi ajuns acasă mai puțin obosit și poate aș fi evitat, chiar, întâlnirea asta cu un străin. Însă la fel de brusc m-am supărat și am luat partea țăranului din Ilmorog; nu avea să se construiască niciodată o șosea – decât dacă banii erau un râu curgător.

— Da, da… când hienele o să aibă coarne, am răbufnit eu.

Am fost surprins de propriile-mi cuvinte. La urma urmei, țăranii și păstorii din Ilmorog se luptau de mulți ani cu pământul și cu soarele fără ajutorul șoselelor asfaltate și al unui sistem de transport demn de încredere. Femeile și bărbații tineri plecaseră oricum la oraș și îi lăsaseră pe

bătrâni să muncească ogoarele, iar bătrânii nu erau destul de motivați să cultive pentru marile piețe. Cât despre păstori, de obicei își înmulțeau turmele numai ca să le vadă căzute victime secetei sau bolilor. Blestemul lui Dumnezeu, ziceau, probabil, în timp ce mergeau mai departe prin câmpii. În mintea mea, comparam acum acest colț nenorocit de lume cu marile noastre orașe: zgârie-nori versus pereți de lut și acoperiș de paie; șosele asfaltate, aeroporturi internaționale și cazinouri versus cu poteci făcute de vite și stat la taclale înainte de asfințit. Stăpânitorii noștri de odinioară ne lăsaseră un pământ cultivat foarte neuniform: în centrul țării terenul plesnea de rod și apa era trasă de la restul, în timp ce teritoriile din margini erau din ce în ce mai slabe și mai prăpădite pe măsură ce te depărtai de centru. Există o poveste despre piticii din neamul Gumba, care au trăit cu mult, mult înainte de generația Manjiri, înainte de epoca fierului din Kenya, și ale căror capete erau atât de mari, că abia le puteau ține pe umeri. Se spune că atunci când un Gumba cădea, nu se putea ridica fără să-l ajute cineva.

Pe fel de brusc mi se furișară în minte aceste gânduri, atât de străine vieții mele în Ilmorog, pe atât de apăsătoare am simțit prezența tânărului asupra stării mele de spirit: ce-mi păsa mie că țăranii de aici nu aveau o sursă decentă de apă? Că păstorii aveau ochii inflamați și că vitele mureau din cauza secetei? Ce-mi păsa mie că oamenii cu putere de muncă fugiseră din Ilmorog în căutarea Lânii de aur în orașele cu promisiuni metalice și fără de speranță? Ce aveau de-a face

toate astea cu mine? Nu eram și nu voisem niciodată să fiu păzitorul fratelui meu.

Nu mi-a plăcut niciodată să fiu în centrul atenției și nici nu m-au interesat treburile altora. Viața mea a fost un șir de evenimente fără legătură între ele: eram fericit în ascunzișul meu din Ilmorog, cel puțin înainte să vină Wanja. Chipul ei îmi apăru din nou în minte, gravat frumos și trist, pe orizontul ființei mele. Ce voia de la mine? Ce se întâmplase cu copilul ei?

— Ce muncești? l-am întrebat pe tânăr cam tăios, de fapt cu răceală.

— Muncă? Nu muncesc… încă n-am o slujbă… am fost prin tot orașul… ei bine, de-aia am venit… vezi dumneata, până acum vreun an m-am dus la școală…

— La ce școală?

— Siriana!

— Mai ia o ceașcă, te rog, m-am pomenit zicând, uitându-mă la el cu interes renăscut. Se juca cu ceașca goală, privind în pământ de parcă era pe cale să mai spună ceva, dar nu știa cum s-o facă. I-am dat *mbirika* și și-a turnat ceai în ceașcă. Chipul, chipul lui mi se contura vag în memorie.

— Mă tem că nu prea pot să… ăăă…?

— A trecut mult timp. Numele meu este Karega. Dar nu mă aștept ca dumneata să-ți aduci imediat aminte de mine. Cred că am crescut un pic. Obișnuiam să culeg flori de piretru pe *shamba* tatălui dumitale.

A făcut o pauză, dar a simțit că tot nu eram în stare să-mi dau seama cine e. A continuat:

— Mama mea era Mariamu și, înainte să ne mutăm în noul sat de urgență[6] în 1955, locuiam la ferma tatălui dumitale. Ca *ahoi*…

— Mariamu. Ești fiul lui Mariamu?

— Da.

— Nu-mi pot aduce aminte… dar… l-am cunoscut pe fratele tău Nding'uri. Era tovarășul meu de joacă. Mergeam chiar și la vânătoare de antilope împreună, alergând prin tufișurile țepoase din pădurea tatălui meu. N-am prins niciodată vreuna… Însă asta a fost cu mult înainte de 1952.

— Eu nu l-am cunoscut… Am doar o amintire vagă, începătoșată… însă am auzit recent de el și i-am încropit un portret… dar numai în imaginație.

— Îmi pare rău pentru ce s-a întâmplat…

— Dumneata te referi la faptul că a fost spânzurat la Githunguri? A fost un sacrificiu colectiv. Câțiva au trebuit să moară pentru libertatea noastră… Dar e ciudat… acum că zici că l-ai cunoscut… eu nici n-am știut că am avut un frate… că a murit – până când nu mi-a spus Mukami.

— Mukami!

— Da… chiar înainte de a muri.

— Mukami… sora mea… ai… dar cum putea ea să…?

— Cred că îi povestise tatăl dumitale.

Am încercat să pun cap la cap toate astea: ce legătură avea străinul ăsta cu tatăl meu, cu Mukami și moartea din urmă cu mulți ani a lui Nding'uri? Voiam să știu mai multe – să știu unde sau cum intra Karega în toate astea… dar cum puteam să

întreb un străin, un băiat, la o adică, despre un mister ce avea legătură cu propria-mi familie?

El a fost cel care a schimbat subiectul și a vorbit ca și cum dezvăluirile erau neesențiale pentru vizita lui.

— Însă nu de asta am venit…

— Da…

— Am venit la dumneata pentru că mi-ai fost profesor la Manguo. Nu-ți amintești?

În glas i se strecurase o stăruință apărătoare. Dar cum puteam să-mi amintesc? Atât de mulți oameni munciseră la ferma tatălui meu și locuiseră acolo ca *ahoi*… Atât de mulți elevi trecuseră prin școlile la care predasem anterior… Poate că pe câțiva reușeam să mi-i amintesc. Însă tânărul ăsta din fața mea? Ah! cine eram eu să țin un depozit pentru toți ochii cărora le predasem? Am răsucit în minte conturul, într-o parte și în alta. M-am uitat la Karega. Chipul îi era îndurerat, tânăr, nerăbdător și, deodată, din negură mi se ivi dinainte conturul lui, așa cum era cu șapte sau nouă ani în urmă. Mi-a fost elev la Manguo și a fost unul dintre primii care au obținut un loc la Siriana. Acest lucru era considerat o mare onoare pentru școală și pentru regiune. Deși știa că nu am fost directorul școlii, venise la mine cu acte care cereau semnătura unui vârstnic responsabil care putea depune mărturie pentru caracterul candidatului etc. Cine eram eu să evaluez moralitatea oamenilor? Însă pentru el presupun că trebuie să fi fost o modalitate de a demonstra camaraderie: eu, care fusesem acolo înaintea lui, trebuia să fiu martor al plecării lui spre tărâmuri mai înalte. Am semnat documentele și am

alungat gândul enervant că, dacă se vor verifica vreodată arhivele, numele meu va avea efecte negative asupra lui. Iar acum, la mulți ani după aceea, se întorcea, poate ca să-mi spună de o nouă plecare, către tărâmuri și mai înalte. De fapt, asta era adevărata răsplată a profesiei de dascăl: ocazional, descopereai că un fost elev a ajuns mai departe decât cele mai fantastice visuri ale tale, dincolo de cea mai dragă speranță a ta, și el se întorcea să-ți mulțumească și te bucurai. Am fost deodată cuprins de o dispoziție euforică. Am uitat de oboseală și de Wanja. Am lăsat deoparte gândurile despre Mukami, tatăl meu și toate cele. Am dat impresia că-mi place mai mult de el, de fapt m-am simțit onorat de vizita unui bursier la universitate.

— Și ai avut un parcurs plin de succes la Siriana? Te-ai dus la Makerere sau Nairobi? Cum e viața la universitate? Nu știi ce norocos ești: *Uhuru* a mărit cu adevărat șansele pentru noi, negrii. Câte universități sunt acum? Trei. Pe vremea noastră, aveam doar atâtea licee. Așadar, la ce universitate? Dacă aș merge la universitate, mi-ar plăcea să studiez dreptul sau medicina; nimic altceva pentru mine – doar drept sau medicină – să devin avocat sau medic. Știi că poți să faci mulți bani în profesiile alea – însă profesor? Noi muncim doar pentru Dumnezeu. Presupun că ai cutreierat Marele Oraș în căutarea unui loc de muncă pe timpul vacanței? Bani de buzunar… Știu cum e. La Siriana, tata îmi dădea doi șilingi. Ce studiezi?

Mă entuziasmasem atât de tare de succesului său, încât am interpretat foiala lui ca pe un semn de modestie. A pipăit

ceașca și apoi a pus-o pe bancă.

— Ideea e că, ei bine, n-am fost la nici o universitate… ăăă… în afară, poate, de universitatea străzii. Am fost exmatriculat de la Siriana.

— Exmatriculat?

— Da.

— De la școală – de la Siriana?

— Da.

— De ce?

A tăcut, absorbit de sine, ca și cum căuta energie nervoasă pentru trecea bruscă la ce avea să-mi spună.

— E o poveste lungă. Dumneata ai auzit de grevă?

— Grevă? Care – vreau să zic, unde?

— A fost spre sfârșitul anului trecut. Au fost editoriale despre ea în ziare – în toate cotidienele.

N-am fost niciodată cu adevărat un mare cititor de ziare sau ascultător de radio. Ori de câte ori cumpăram un ziar, mă uitam doar la titluri: nu citeam niciodată comentariile editoriale sau alte articole, mai ales de natură politică, ci doar reclamele și articolele despre lumea instanțelor judecătorești, mai ales cele despre crime. Pe alea le citeam cu aviditate, uneori recitindu-le de nenumărate ori. Acum că zisese asta, m-am gândit că auzisem ceva despre o grevă la Siriana, dar în mintea mea aceasta se amestecase cu trecutul pe care preferam să-l uit și nu am urmărit chestiunea în continuare. I-am zis:

— Nu prea citesc ziarele. Trăiesc în lumea mea. Am auzit ceva despre o grevă din cauza mâncării sau ceva de genul

ăsta.

— Toate revendicările studenților sunt întotdeauna atribuite mâncării, a spus el, destul de înverșunat. Iar ziarele nu scriu niciodată nimic despre cazul nostru: doar editoriale care ne condamnă – știi și dumneata, predicile obișnuite: atât de mulți bani ai contribuabililor cheltuiți și singurul lucru de care le pasă este stomacul! Le aduce alinare în orbirea lor. Însă fără îndoială ai citit despre Fraudsham?

— Fraudsham, Cambridge Fraudsham?

— Da. Știi că a plecat?

A plecat! Cambridge Fraudsham a plecat? Cum? Nu puteam să cred asta: Fraudsham era Siriana și Siriana era Fraudsham. Mi-am blestemat lipsa de interes față de ziare. Presupun că dacă ar fi fost omorât sau ceva de genul ăsta – dar Fraudsham! Ignoranța mea vădită a fost pentru Karega ca un pahar cu apă rece aruncat în față unui oaspete la intrarea într-o casă. Înflăcărarea lui s-a potolit, pe când curiozitatea și entuziasmul meu creșteau. Încă o grevă implicându-l pe Fraudsham, sfârșindu-se cu înfrângerea și plecarea sa definitivă!

Între timp, după seara aia, am citit reacția sceptică a lui Karega la plecarea lui Fraudsham. Cuvintele sale erau pline de poezie, frumusețe, mâhnire și de un triumf de moment:

> Nu pot să cred. Nu pot să cred că
> forța noastră colectivă, nepusă la
> încercare înainte,
> a putut muta munții, când
> rugăciunile

de ieri dăduseră greș. Totuși, el nu era acolo:
el nu mai era acolo goarna a răsunat
și steagul a fost arborat –
steagul nostru. Sunt cele trei culori ale noastre,
cântate cu temei de poet: Verde este
pământul nostru; Negru este poporul nostru; și
Roșu ne e sângele.

Însă în acel moment, învăluit de semiîntunericul casei mele, aveam o stare ciudată: iată-mă aici, cu jăraticul curiozității întețit la o intensitate strălucitoare de către dezvăluirile lui și, cu toate astea, incapabil să pun întrebări. Karega a fost cel care m-a bombardat cu întrebare după întrebare, abia acordându-mi răgaz să răspund sau să reacționez: în ce perioadă fusesem elev la Siriana? I-am spus. Chiar l-am cunoscut pe Cambridge Fraudsham? Da, un pic. Păi trebuie să-l fi cunoscut pe Chui – Shakespeare sau Joe Louis. M-am ridicat în picioare fără să vreau. Poftim? Chui? Am avut sentimentul straniu că un trecut mort reînvia brusc în fața mea, care eram complet nepregătit pentru a doua venire. Știam, în același timp, că l-am dezamăgit iremediabil pe Karega, eu, care sigur păream un impostor, un escroc în ochii săi întrebători. Se ridicase și el acum. Am încercat, dar n-am

reușit să-l fac să se așeze din nou. Așa că am rămas în ușă și m-am uitat cum pleca. Soarele pe cale să asfințească lungea umbrele lăsate de iarbă și tufișuri pe pământ. Ce altceva mai voise el să afle?

M-am mirat din nou de profunzimea preocupării mele. Nu o terminasem cu ani în urmă cu toate astea: cu Fraudsham și Chui, cu Siriana, grevele și politica? Când și când, auzeai întâmplător de succesul răsunător al Sirianei la examenele naționale sub conducerea directorului său excentric, însă n-am putut să mă implic vreodată cu adevărat în gloria unei școli care mă respinsese. De ce să mă urmărească la Ilmorog? Am fost cuprins brusc de nostalgie pentru vremea aceea, nu într-atât de îndepărtată, când școala mea și prăvălia lui Abdulla constituiau întreaga mea viață în Ilmorog.

M-am gândit că ar trebui să-mi mai fac o ceașcă de ceai înainte să mă duc la Abdulla pentru sărbătorire. Ceaiul era un bun stimulent. După cum obișnuia să zică reverendul Hallowes Ironmonger: întotdeauna considerase că raiul e un loc unde ceaiul și cârnații nu se termină niciodată. Poftim! Mă lăsam purtat înapoi în același trecut. Începuse cu Wanja și în această ultimă lună îmi trăisem viața în cioburile memoriei, împărțit între această stafie a unei școli, curtea din spatele prăvăliei lui Abdulla și vatra sobei lui Wanja.

Nu, trebuia să nu pierd contactul cu prezentul. Călătoria mea de mai devreme la Ruwa-ini, de pildă. Oare Mzigo avea să ajungă vreodată la Ilmorog? Nu-mi păsa acum dacă venea sau nu, deși cu doar puțin timp în urmă mă temusem că ar putea să apară pe nepusă masă și, negăsind elevi sau văzând

că sunt atât de puțini, sau că la fiecare clasă cursurile durau doar jumătate de zi, mă va transfera înapoi în locurile și la oamenii pe care i-am lăsat în urmă, refuzându-mi încercarea temerară de a pune bazele unei națiuni în îndepărtatul Ilmorog, regatul meu recent descoperit.

Oricât aș fi încercat, nu-mi puteam alunga din minte acea vizită lipsită de logică a unui fost elev. Venirea lui lăsase prea multe întrebări fără răspuns: ce scop ascuns să fi avut de fapt? Ce s-ar fi putut afla în spatele grevei de la Siriana? În spatele plecării lui Fraudsham și a întoarcerii la fel de neașteptate a lui Chui? O teamă rece mi se instală în stomac din cauza vizitei lui Karega. Însă ce anume mă înspăimânta? Că voi fi nevoit să înfrunt ceva ce lăsasem pentru totdeauna în urmă? Sau îmi era pur și simplu teamă că voi fi atras în viața și chinurile lăuntrice ale altcuiva, martor fără voie al luptei altcuiva cu Dumnezeu?

...Iacov a rămas singur. Atunci un om s-a luptat cu el până în revărsatul zorilor. Văzând că nu-l poate birui, omul acesta l-a lovit la încheietura coapsei, așa că i s-a scrântit încheietura coapsei lui Iacov pe când se lupta cu el. Omul acela a zis: Lasă-Mă să plec, căci se revarsa zorile. Dar Iacov a răspuns: Nu Te voi lăsa să pleci până nu mă vei binecuvânta. ...Lasă-mă să plec, lasă-mă să plec, am strigat eu în sinea mea: de ce să trezești glasuri din trecut?

Am închis ușa și am plecat. Aveam să merg acum la Abdulla. Ca și cum mi-ar fi citit gândurile, măgarul lui Abdulla a început să zbiere și asta aproape că m-a făcut să tresar. M-am oprit. Oare Karega lua un *matatu* la ora asta? Dintr-un

impuls, m-am întors acasă, mi-am luat bicicleta de lângă perete și am gonit după el. Se putea la fel de bine adăposti aici peste noapte. Urma să aflu mai multe despre el: Siriana, Mukami, totul. Însă simțeam ce simțisem la prima mea întâlnire cu Wanja, că aceasta era o altă amenințare la liniștea pe care mi-am autoimpus-o în acest ținut.

~4~

Și Wanja, doisprezece ani mai târziu, în timp ce se refăcea în Spitalul din Noul Ilmorog, încerca să-și aducă aminte această perioadă: seara în care își spusese pentru prima dată povestea și veghea ei neliniștită de a doua zi i se conturau amenințător în mintea tulburată.

Ideea de a sărbători întoarcerea lui Joseph la școală; începutul recoltării; propria ei speranță, toate fuseseră o dramă creată de ea însăși. Acum, în spital, își amintea amănuntele acelei zile de demult.

Se trezise devreme și își însoțise bunica la *shamba*. Întotdeauna era bine să culegi fasolea dimineața, înainte ca soarele să devină prea arzător. Așa au avut parte de ceva mai multă umbră dinspre lanul de porumb, care părea să crească și să se coacă prea încet. Nu erau prea multe vrejuri de scos și de bătut și, pe la sfârșitul dimineții, terminaseră de vânturat boabele. Fasolea abia dacă a umplut un sac din sisal.

— Ce mai recoltă! exclamă Nyakinyua. Pământul nostru pare obosit. N-a primit destulă apă ca să-și ostoiască setea.

Demult, de pe o bucată de pământ cât asta puteai să scoți undeva la opt, zece saci cât ăsta de-aici.

— Poate c-o să avem mai mult porumb, se hazardă Wanja să spună.

— Firișoarele astea! zise Nyakinyua cu dispreț, fără a mai adăuga ceva.

Își luară recolta acasă. Nyakinyua merse și pe alte parcele, să vadă dacă vecinii ei o duceau mai bine decât ea.

Wanja se duse la prăvălia lui Abdulla. Era după-amiază. Știa că încă nu venise nici un client, dar voia să-și înceapă munca de barmaniță în Ilmorog și, de asemenea, să-și omoare timpul, atât era de nerăbdătoare cu gândul la sărbătorirea de dinainte de răsăritul lunii, la miezul nopții.

Toată după-amiaza Wanja aranjă și rearanjă lucruri și pachete pe rafturi. Fu o după-amiază încărcată, și toți trei – Abdulla, Joseph și Wanja – au găsit câte ceva de făcut. Joseph nu începuse școala, care era închisă în ziua aceea pentru că Munira plecase la Ruwa-ini. Fu o operațiune de curățenie temeinică. Wanja îi ceru lui Abdulla să repare câteva rafturi, precum și masa dintr-una dintre încăperile din spate ale prăvăliei, care servea drept bar. Abdulla zise că va face el însuși asta într-o zi, cât de curând. Wanja și Joseph măturară podeaua încăperii-bar și stropiră pe jos cu apă. Ea pusese afară o pancartă pe care era scris: MAGAZIN + BAR ÎNCHISE ÎN ACEASTĂ DUPĂ-AMIAZĂ – INVENTAR. Însă era foarte puțină marfă de inventariat, iar clienții, mai ales după-amiaza, erau puțini și veneau la intervale mari de timp. Cu toate acestea, Abdulla fu încântat de inovațiile lui Wanja și în

special de seriozitatea cu care ea își făcea treaba. Era stăpână pe situație și se implică, de asemenea, atât de mult la ștersul prafului pe ici, pe colo, și la scrierea unor chestii într-un caiet de exerciții, încât uită de oboseala provocată de culesul boabelor de fasole din dimineața aceea. Abdulla nu putu decât să se minuneze: așadar, până la urmă, prăvălia și barul lui puteau fi ceva.

Spre sfârșitul după-amiezii, ea dădu la o parte pancarta cu inventarul și puse alta: MAGAZINUL ESTE DESCHIS. Însă nu veni nimeni. Ea se ridică din nou. Puse un alt anunț: REDUCERI DIN CAUZA DESFIINȚĂRII MAGAZINULUI și, dintr-un impuls, desenă o schiță cu un magazin și oameni care alergau grăbiți spre el.

Vreo câțiva copii veniră să cumpere dulciuri. Râseră și comentară pe seama micului desen. Încercară să silabisească ce scria pe afiș și, recunoscând cuvintele *desființare* și *reduceri*, dădură fuga la părinții lor să le spună că prăvălia lui Abdulla se închidea definitiv și că acesta dădea marfa pe nimica toată. În câteva ore, prăvălia se umplu de clienți care descoperiră curând greșeala copiilor. Însă le plăcu noua imagine a magazinului și câțiva rămaseră să trăncănească la o bere. Wanja le scoase scaune, ca să poată să stea afară pe verandă și să-și omoare timpul bând și discutând despre recoltă.

Însă chiar și aceștia plecară mai târziu și Wanja stătu răbdătoare în spatele tejghelei așteptând să vină alți clienți. Mintea ei începu să umble liberă. În seara aia avea să fie lună MARE; seara aia era momentul pe care-l aștepta de când a

venit în Ilmorog și spera că n-o să meargă nimic prost. Sărbătorirea apropiatei reîntoarceri la școală a lui Joseph era doar o parte din planul ei – o coincidență, deși una de care era sincer încântată. Dacă Munira nu venea? Ba avea să vină, trebuia să vină. Cumva, era sigură de puterea ei asupra bărbaților, căci știa cât de slabi puteau fi aceștia în fața trupului ei. Uneori, se temea de puterea asta și adesea voise să fugă departe de lumea barurilor. Însă nu prea știa să facă altceva și, în plus, se gândi, cutremurându-se de durere să recunoască asta, ajunsese să savureze entuziasmul pe care-l simțea când vedea că un șiretlic de-al ei – un zâmbet, o privire cu tâlc, poate chiar o ridicare de sprânceană sau un gest precum atingerea în trecere a unui client – transforma un bărbat într-un rob și un prostănac care ofta. Totuși, în momentele ei de reflecție serioasă și autoevaluare, tânjea după pace și armonie interioare – căci acele clipe incitante de victorie și glorie efemeră lăsau adesea în urmă un gol, un vid, ce putea fi umplut doar de alte iluzii ale cuceririi de moment. Chinuindu-se în adâncurile unui astfel de vid și gol, devenea dintr-odată conștientă că, pe termen lung, bărbații erau cei care triumfau și îi călcau trupul în picioare, cumpărând cu bani și zâmbete vinovate ori prin crize exagerate de gelozie o asigurare contra unui angajament de lungă durată. Căuta adesea pe cineva cu care să poată avea o relație serioasă, cineva la care să poată ține și căruia să-i poată face cu mândrie un copil. De-asta evitase, oarecum, negoțul direct, și de-asta fugise de verișoara ei, care o voia pe piață fără înconjur. Nu, ea prefera prietenia, oricât de trecătoare, îi

plăcea și savura iluzia de a fi curtată, de a fi cea pentru care bărbații se luau la ceartă, de a i se cumpăra o rochie sau altceva fără ca ea să ceară asta ca preț al târgului. Cel mai mult îi plăcea la tejgheaua barului. Acolo, așezată pe un scaun înalt, ferită de agitație, a putut să studieze oamenii, astfel că în curând a devenit o bună judecătoare a fețelor bărbaților. Putea să-și de-a seama care dintre ei erau miloși, care supărăcioși, care erau bădărani, care haini și care inteligenți – aceia a căror conversație și ale căror cuvinte îi făceau deosebită plăcere. Însă ajunsese să descopere că pe majoritatea chipurilor se citea singurătate profundă, nesiguranța și îngrijorarea, iar asta adesea o întrista sau o făcea să-i vină să plângă. Altminteri, nu prea avea gânduri negre și îi plăcea implicarea în munca ei, astfel că era foarte căutată de angajatori. Îi plăcea să danseze, să pună muzică, să memoreze cele mai noi discuri; o dată sau două ori încercă să compună, dar nu-i ieși nici o melodie. Întotdeauna voia să facă ceva, nu știa ce anume, dar simțea că are puterea s-o facă. Când venea cineva să cânte – la chitară sau la flaut – se gândea că simte această putere în ea, această putere de a face – ce? Nu știa. Muzica lua adesea forma culorilor – culori vibrante, în mișcare – și ea le amesteca în tipare diferite cu ochii și chipurile oamenilor – dar numai cât ținea muzica. Colinda din loc în loc în căutarea acestui lucru sau a unui bărbat care să i-l arate. Iar apoi a crezut că știe. Un copil. Da. Un copil. După asta tânjea de fapt corpul ei. Învățase să-și ia măsuri de precauție din cauza primei ei experiențe. Însă acum abandonă toate mijloacele preventive și așteptă. Încercă

un an și ceva. Cu cât întârzia să vadă un semn, cu atât nevoia devenea mai puternică, până când, în cele din urmă, nu a mai putut suporta chinul și a venit la bunica ei să-i ceară sfatul. Nyakinyua a dus-o la Mwathi wa Mugo și el – sau mai degrabă glasul lui – a fost cel care a sugerat noaptea, luna nouă. Însă ea nu spuse nimic despre prima ei sarcină.

În seara aia nu mai veniră alți clienți. Ea începu să se agite. Până și Munira refuzase să vină. În ciuda promisiunii lui. Asta o îndureră. Ceva nu era în regulă cu ziua aceea. Ceva mergea prost. Poate că nici măcar luna nu avea să apară. Poate că – și, la urma urmei, cine era Mwathi? Un glas! Doar un glas din spatele unui zid. Ce superstiție!

— Abdulla, vreau să merg acasă, te rog, îi zise ea brusc lui Abdulla, chiar în timp ce bea ceva.

— Nu știu de ce n-a venit Munira. Poate că a fost reținut mai mult la Ruwa-ini. Dar e încă devreme și e posibil să vină totuși…

— Oricum trebuie să plec, zise ea, și Abdulla fu surprins de numeroasele ei schimbări de dispoziție. Însă era mulțumit de munca ei și de cum arăta prăvălia.

— O să te conduc o parte din drum.

— Până acasă, spuse ea, izbucnind în râs. Ce mai sărbătorire! Joseph n-a început școala azi, recolta de fasole a fost jalnică; Munira n-a venit; n-am prea vândut bere. Adăugă gânditoare: Oare luna chiar o să apară pe cer?

Tatăl lui Karega și cele două soții ale lui plecaseră din Limuru și se mutaseră în Valea Marelui Rift în anii ’20.

Locuiseră ilegal pe la diferite ferme europene, oferindu-și munca în schimbul dreptului de pășunat și de cultivat pe pământul coloniștilor. Li se dădea o bucată de pământ plină de buruieni; ei o curățau, iar după un an erau alungați de acolo și duși la alte pământuri virgine pe care să le deștelenească pentru moșierul european. Astfel, se mutaseră de la un moșier la altul până când nimeriseră în Elburgon. Până au ajuns acolo nu le-au mai rămas prea multe capre fie din cauză că muriseră, fie din pricina amenzilor, fie că s-au văzut siliți să le vândă „pentru a preveni contaminarea cu căpușe sau alte boli“ și nu le-a mai rămas decât să muncească cu normă întreagă la fermele coloniștilor în schimbul unei simbrii.

Elburgon fu locul în care se certară tatăl și mama lui. Ea se plângea de îndatoririle ei triple: față de Nding'uri, copilul ei, față de soțul ei și față de moșierul european. I se cerea să muncească la fermele europene, să muncească pe propria-i bucată de pământ și să păstreze unitatea, sănătatea și înțelegerea în casă. În același timp, nu vedea un ban de pe urma produselor pe care le obținea. De obicei, soțul ei le lua și i le vindea aceluiași fermier european, moșierul lor, care-și fixa singur prețul de cumpărare; în schimb, soțul ei îi dădea bani doar cât să cumpere sare. Ea se răzvrăti: nu voia să mai lucreze pe degeaba la fermele coloniștilor și cerea să aibă un cuvânt de spus la vânzarea produselor agricole cultivate de ea.

De supărare, el o bătu. Ea îl luă pe Nding'uri și fugi înapoi în Limuru, unde îl rugă pe tatăl lui Munira să-i dea drepturi

de cultivare. La început, Fratele Ezekiel refuzase. Însă, uitându-se la ochii ei, simțise o slăbiciune neașteptată în corp și îi dăduse voie să-și construiască o colibă, însă se asigură că o face într-un loc în care putea să o viziteze fără a fi văzut. Însă îl refuzase. Iar de atunci, slăbiciunea lui și refuzul ei deveniră un soi de legătură între ei, un secret împărtășit numai de ei. El se temea că ea ar putea să-l dea de gol în fața celorlalți.

Însă pe femeie n-o interesa să-l dea de gol. Îl avea pe fiul ei Nding'uri, de care trebuia să aibă grijă. Era un tânăr înalt, splendid în siguranța sa de sine. Nimic nu putea să-l tulbure vreodată, iar în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, cu toate greutățile lui, și în perioada crizei de manioc el fusese principalul ei sprijin, alungându-i adesea cu râsul lui îngrijorarea și temerile pentru el. El fu cel care a sugerat, de fapt, o împăcare cu soțul ei. Ea se simțise rușinată că asta venea din partea unui fiu și se întoarse pentru scurt timp la soțul ei în Elburgon, care adăugase de-acum o soție nandi[7] pe lângă celelalte. Împăcarea a ținut o lună, după care au luat-o de la capăt cu certurile. Ea fugi din nou de acasă, însă Karega era rezultatul acelei scurte reuniri.

Munira și Karega intrară în prăvălie aproape de îndată ce Wanja și Abdulla plecaseră. Erau amândoi absorbiți de gânduri despre un trecut pe care nu-l puteau înțelege. Joseph se ridică, pregătit să-i servească.

— E în regulă, Joseph. Doar două sticle de Tusker, zise Munira.

— Eu nu beau, spuse Karega. O să beau Fanta, te rog.

— Știi ce înseamnă Fanta? Africanii Prostănaci Nu Beau Niciodată alcool[8]. Vezi tu, sunt un avid cititor de reclame. Ba chiar, când și când, îmi pun mintea la contribuție și inventez slogane.

— Problema cu sloganele sau cu orice zicală fără o bază reală este că pot fi folosite pentru orice. Sintagme precum Democrație, Lumea Liberă, de pildă, sunt folosite pentru a desemna opusul lor. Depinde, desigur, cine, unde, când și cui o spune. Să luăm de exemplu sloganul tău. Ar putea să însemne, de asemenea, că Africanii Cuviincioși Nu Beau Niciodată Alcool[9]. Amândoi avem dreptate. Însă amândoi ne înșelăm, pentru că Fanta este pur și simplu o băutură răcoritoare vândută în Ilmorog.

Munira râse și-și spuse: e prea serios și deja începe să-mi țină predici, probabil dintr-o carte!

Așa că bău singur și se retrase în propriile-i gânduri. Se informase în legătură cu ce mai făcuse Karega și reușise să-l convingă pe acesta să rămână peste noapte. Însă nu știa cum să aducă vorba de discuția lor de mai devreme. Karega evita orice referire la aceasta, asta era clar. În mintea lui Munira se perindau imagini din Siriana, soții Ironmonger, Fraudsham, Chui, Nding'uri, Mukami. Ah, Mukami, imaginea ei era cea mai vie în mintea lui – ea fusese de o frumusețe senină, dar avusese ochi neastâmpărați, mai ales când râdea. Îi plăcuseră la nebunie farsele. Odată, a pus o piuneză pe un scaun – el s-a așezat pe ac și a sărit ca ars, făcându-i pe toți să râdă, și fusese foarte supărat. Mai târziu, i-a spus că acul fusese destinat tatălui lor – voise să vadă cum va reacționa acesta, cu chipul

lui cucernic. Munira râsese. Cum și unde se potrivea Karega în peisaj? Aceasta era o situație de istorie care se repeta și, de fapt, în moment acela, clișeul părea să capete pentru el o nouă semnificație. Totuși, oare se repeta ceva vreodată? Desfăcu încă o sticlă de Tusker și turnă berea în pahar. Privi cum dispărea spuma, transformându-se într-un inel de bule albe. Privi bulele gonind în sus. Înainte de 1952, africanilor nu le era permis să bea așa ceva și Munira, pe când era doar un băiat, obișnuia să se gândească la bulele acelea ca la ceva dulce din zahăr. Nu reuși să-și termine a doua sticlă. Există în adâncurile stomacului o tristețe, o picătură de acid pe care nici o cantitate de bere nu o poate spăla. Seara lui cu Wanja era stricată. Nu mai putea s-o conducă acasă fiindcă era deja acolo. Dar el avea nevoie de un glas omenesc pentru a înlătura acea senzație din interiorul său. Cumpără șase sticle de Tusker.

— Hai să mergem la Wanja, îi zise lui Karega.

Din nou, abia dacă schimbară mai mult de două vorbe tot drumul până la coliba lui Wanja. El bătu la ușă și fu recunoscător când auzi balamalele scârțâind, fiindcă acum nu mai avea să fie singurul care să îndure tăcerea ostilă a lui Karega.

— *Karibu, Mwalimu, karibu*[10], strigă Wanja. O, ai mai adus un oaspete. Zău că știi cum să aduci căldură în coliba mea.

— Îl cheamă Karega. L-am găsit așteptându-mă acasă și am stat un pic de vorbă.

— Dar nu vorbi în picioare. Ia loc.

— *Karibu, Mwalimu*, zise Abdulla. Ai fi putut să-l aduci pe Karega la prăvălie pentru a sărbători. Azi era rândul tău s-o conduci pe Wanja acasă.

— Abdulla, mă surprinzi. Vrei să zici că nu te-ai bucurat să conduci o fată acasă? zise Wanja cu supărare prefăcută.

— Vreau doar să mă asigur că rămâne cum am stabilit că mâine e rândul meu, spuse Abdulla râzând.

Coliba era bine luminată de lampa cu gaz pusă pe o măsuță de la capul patului. Abdulla era ușor ascuns de umbra de la perdeaua strânsă pe care Wanja o folosea de obicei pentru a separa patul de zona de zi. Însă chipul lui strălucea, ochii îi scânteiau puternic. Munira îi dădu lui Wanja cele șase beri Tusker pe care le cumpărase și se așeză într-un fotoliu capitonat de lângă măsuță. Karega se așeză lângă el, umbra sa căzând pe fața lui Munira. Wanja începu să caute un deschizător într-un mic bufet de lângă perete.

— Lasă, zise Abdulla.

— O să le desfaci cu dinții? întrebă ea.

— Tu doar adu berea aici.

Abdulla ținu bine o sticlă pe genunchi cu mâna stângă, apoi, ținând altă sticlă în mâna dreaptă, potrivi capacele unul sub altul și o deschise pe prima cu un pocnet exploziv. Repetă de două ori performanța, cu nepăsarea unui actor în fața unui public fascinat.

— Cum faci asta? întrebă Wanja. Am mai văzut în baruri, dar n-am descoperit niciodată cum se face.

Umplu paharele în timp ce Abdulla încercă să facă o demonstrație.

— Nu mă ating de băutură.

— Vrei un pahar cu lapte?

— E ciudat să vezi un tânăr care nu bea în ziua de azi, remarcă Abdulla. Ar trebui s-o ții tot așa. Însă mă tem că peste câteva săptămâni o să te găsesc înecat complet în vin… și înconjurat de femei.

— Sper să nu cedez.

— La ce? Femei sau băutură? întrebă Abdulla.

— Abdulla, cum pot să pui femeile și băutura în aceeași oală? O să aleagă femeile și o să-ți lase ție vinul. Lapte?

— Nu. Dă-mi niște apă. Un pahar cu apă.

Ea îi aduse apă și se așeză pe pat între Munira și Abdulla.

— Ar trebui să-ți iei o slujbă ca desfăcător de sticle, îi zise ea lui Abdulla.

— Să pui și un anunț, se băgă Munira. Desfăcător de sticle cu experiență caută slujbă foarte bine plătită.

— Munira, i-ai spus lui Karega că sărbătorim venirea unui nou elev la școala ta?

— Nu. Dar tocmai l-a cunoscut pe Joseph. Joseph, care este fratele mai mic al lui Abdulla, va începe școala luni.

Karega păru nedumerit.

— Nu e nimic de sărbătorit, explică Abdulla. E adevărat că se întoarce la școală. Însă asta e așa cum ar trebui să fie. Sărbătorim viața nouă în Ilmorog și culesul recoltelor mult așteptat.

— Cum a fost recolta? A ieșit bine? întrebă Munira.

— Nu prea, zise Wanja. Norocos e fermierul care va umple doi *gunia*[11] de fasole boabe.

— Poate porumbul…, zise Munira.

— La cum arată, nu cred c-o să fie prea mult, deși măgarul meu va fi recunoscător pentru cocenii uscați, răspunse Abdulla. Dar tu ce crezi, Wanja? Tu ești agricultoare barmaniță.

Însă Wanja nu auzi complimentul. Se uita la fața încă serioasă a lui Karega.

— Karega…, zise ea cu glas tare. Ce nume caraghios!

— *Ritwa ni mbukio*[12], cită Karega proverbul. Cu mult timp în urmă, cineva a întrebat: Ce e un nume? Și a răspuns că un trandafir ar fi tot trandafir chiar dacă ar avea alt nume[13].

Parcă vorbește dintr-o carte, se gândi iar Munira. Wanja replică:

— O, dar atunci n-ar mai fi un trandafir. Ar fi acel alt nume, nu crezi? Un trandafir e un trandafir.

— Numele sunt caraghioase, de fapt. Numele meu adevărat nu este Abdulla. E Murira. Dar m-am botezat singur Abdulla. Acum toată lumea îmi zice Abdulla.

— Vrei să zici c-ai crezut că Abdulla era un nume creștin? întrebă Wanja.

— Da. Da.

Râseră cu toții. Până și Karega. Abdulla mai luă o sticlă ca s-o desfacă.

— Lasă-mă pe mine să încerc, zise Munira. S-ar putea să devin și eu un ajutor de desfăcător de sticle.

— Oh, *mwalimu*, țipă ea plină de entuziasm. Era cu adevărat foarte binedispusă, fără urmă de tulburarea din voce și de pe chip din urmă cu o zi sau din prima parte a serii.

Abdulla mi-a spus niște povești imposibile. Știați că a luptat în pădure? Obișnuia să meargă zile în șir fără mâncare și apă – își antrenaseră corpul să primească foarte puțin. Sunt sigură că eu aș fi murit. Abdulla, te pregăteai să povestești despre Dedan – Dedan Kimathi.

Lui Munira i se strânse puțin stomacul la această dezvăluire. Întotdeauna se simțea cuprins de teamă când venea vorba de perioada aceea a războiului: se simțea, de asemenea, vinovat, de parcă ar fi existat ceva ce ar fi trebuit să facă, dar nu a făcut. Era vinovăția omisiunii: alți tineri din generația lui participaseră, se poziționaseră într-o tabără sau alta, asta îi definea ca oameni care trecuseră prin testul acela și fie îl picaseră, fie îl trecuseră. Însă el nu dăduse testul final. Exact ca la Siriana. Se uită la Karega, care în acea zi îi aducea aminte de celălalt trecut. Încă ținea cele două sticle. Karega se îndreptă de spate: trupul îi era încordat de curiozitate. Îl privi la Abdulla: era iar gata să devoreze trecutul dintr-unul care atunci era prezent. Wanja se uită la Abdulla: se gândi că acum acesta va spune secretul din spatele piciorului său olog. Abdulla își drese glasul. Chipul i se schimbă. Păru deodată să fi plecat pe un tărâm necunoscut lor, un tărâm îndepărtat, într-un trecut pe care numai el putea să-l înțeleagă. Își drese glasul, un mârâit jos, prelungit. Un capac de sticlă zbură brusc din mâna lui Munira. Wanja și Karega își duseră iute brațele la față și în cursul acestei acțiuni cineva trebuie să fi lovit masa pe care era lampa. Aceasta căzu pe jos, cu zgomot de sticlă spartă. Lumina se stinse. Fură cufundați în beznă. Abdulla fu primul care văzu cealaltă lumină: o mică flacără

care cuprinsese perdeaua strânsă. Cu groază în voce, Wanja strigă: „Foc!“, dar între timp Abdulla sărise în picioare și stinsese flăcările. Totul se petrecu foarte repede. Munira aprinse un chibrit.

— Karega, în spatele tău e o *nyitira*[14], zise Wanja.

Karega îi dădu *nyitira* lui Munira, care o aprinse, însă aceasta era un prost înlocuitor pentru lampa cu gaz. Lumina era palidă, iar fețele și umbrele lor de pe perete erau mari și grotești. Wanja strânse cioburile și lampa de gaz și o puse deoparte, apoi se întoarse spre Munira.

— Nu-i nimic. O să-mi iei alta și, de asemenea, o cutie cu fitiluri. Abdulla… trebuie să facem ceva cu marfa din prăvălia ta.

Vocea îi tremura și încremeni, în colibă lăsându-se o tăcere adâncă. Umbrele de pe perete își continuau dansul grotesc în ritmul mișcării haotice a flăcăruii fumegânde de la *nyitira*. Wanja turnă băutura. Munira vru să povestească despre un slogan publicitar pentru bere, ca să-și poată vedea în continuare de bere și flecăreală, însă se răzgândi. Băutura rămase neatinsă. Karega așteptă plin de speranță ca Abdulla să povestească despre Dedan Kimathi. Dar Abdulla se ridică brusc în picioare, se scuză și zise că era timpul să plece. Era posibil să-l găsească pe Joseph încolțit de vreo hienă care-l trăgea de picior. Karega fu dezamăgit și se uită fix în pământ, de parcă odată cu plecarea lui Abdulla își pierduse interesul pentru cei în a căror companie se afla. Wanja se uită la el și pe chipul ei zări ceva, o mică încruntare nedumerită, care apoi dispăru. Ea se ridică, își căută șalul, pe care și-l aranjă în jurul

capului, lăsându-l să-i cadă pe umeri. Se întoarse din nou spre Karega și, pentru fracțiune de secundă, ochii ei râseră. Karega își simți deodată sângele gonindu-i prin vene. Însă vocea ei fu serioasă, cu o blândețe sinceră:

— Domnule Karega, vă rog să aveți grijă de casă în locul meu câteva minute. Apoi i se adresă lui Munira și în glas i se strecură o notă de ușoară nerăbdare: Vino, *mwalimu*, scoate-mă la o plimbare, doar o mică plimbare. Am un nod pe care numai tu poți să-l desfaci!

Se plimbară în tăcere prin curțile satului, pe ulițele dintre diversele *shamba*. Le ajunseră la urechi vocile câtorva mame care strigau la copii: „Grăbește-te să termini – de ce a trebuit să te îndopi așa? – că altfel o să te mănânce hienele“. În rest, culmea era în general liniștită, în afară de câinii din sat care lătrau întruna. Lui Munira îi zumzăiau prin minte o mulțime de gânduri: cine era Abdulla? Cine era Karega? Cine era Wanja? Ce voia acum? Se simțea vinovat din cauza stângăciei lui, ce stricase dispoziția tuturor. Însă când se așezară pe iarba de pe culmea Ilmorog, bătăile inimii îi alungară gândurile neplăcute, trupul începu să-i fie cuprins de căldură în timp ce o simțea pe Wanja respirând foarte puternic în apropiere pe întuneric. Dintre toate gândurile sale, cel ce se exprimă în cuvinte fu banal și răsună ciudat în beznă:

— Ți-am cumpărat două kilograme de orez cu bobul lung. Dar am uitat să-l aduc cu mine.

— E în regulă, zise ea cu voce scăzută, distantă. Poți să-l aduci foarte bine și mâine. Și, oricum, ai avut un vizitator.

Cine e?

— A fost ceva foarte ciudat. Cu câteva săptămâni în urmă, ți-am povestit despre Siriana, despre Chui – despre toate lucrurile alea. Azi mă trezesc că tânărul ăsta căruia i-am predat cândva la o școală din Limuru vine și-mi povestește despre Siriana și despre o grevă, și-l pomenește pe Chui. O poveste foarte asemănătoare cu trecutul meu. Însă, din păcate, el nu a terminat școala.

Îi povesti puțin despre întâlnirea lui de mai devreme cu Karega, dar omise toate referirile la Nding'uri și la Mukami. Karega avea oarece cunoștință despre trecutul lui Munira – cum putea el să-i povestească lui Wanja despre teama pe care a simțit-o odată cu vizita lui Karega?

— A fost ciudat că el a mers la aceeași școală la care am fost eu și că a ajuns să aibă o soartă similară, încheie Munira și așteptă răspunsul lui Wanja.

Însă ea asculta doar pe jumătate. Se așezase cu genunchii strânși la piept, ținuți laolaltă cu ambele mâini astfel încât să-și sprijine bărbia pe ei, în timp ce privea la câmpiile Ilmorogului ce se întindeau în fața lor. Contempla imagini mentale vii ale locurilor în care fusese cândva și ale întâmplărilor la care luase parte. Deși încerca să le uite, știa că aceste scene erau întipărite atât de adânc, încât nu puteau fi șterse din amintirile ei cele mai profunde despre durere și pierdere, despre victorii și înfrângeri trecute, cuceriri de moment și umiliri, hotărâri cu privire la noi începuturi ce erau doar false starturi către nicăieri. Vorbi cu glas stins, ca

pentru ea, purtând un dialog cu un eu care era doar unul dintre miriade de euri.

— Vorbești despre trecutul care vine să te viziteze… E o anumită imagine care-mi vine întotdeauna în minte. Oriunde merg, orice fac… ei bine, mă urmărește. S-a petrecut cu mult timp în urmă. În 1954 sau ’55, în orice caz, în anul în care am fost mutați în sate, iar alții în „linii“. Știi că o parte dintre cei care stăteau în zona Kabete nu s-au prea dus în sate, ci și-au ridicat case de-o parte și de alta a drumurilor, una lângă alta, însă noi tot sate le ziceam. Verișoara mea – dar mai întâi lasă-mă să-ți povestesc despre ea. Se măritase cu un bărbat care o bătea întruna. Nimic din ce făcea ea nu-i convenea. Găsea mereu pretext s-o bată. O acuza că ieșea cu bărbați. Dacă ea avea bani din munca la câmp, el i-i lua și-i bea pe toți, apoi venea acasă s-o bată. Așa că într-o bună zi ea pur și simplu și-a strâns hainele și a fugit la oraș. Mai târziu, soțul ei a devenit purtător de suliță al omului alb, știi tu, Garda Națională, și era cunoscut pentru cruzimea lui și pentru că mânca puii și caprele sau oile cele mai frumoase ale oamenilor, după ce-i acuza că făceau parte din Mau Mau… Ei, și verișoara mea venea de la oraș și sclipea în haine noi și cercei. Toți bărbații, cei care mai rămăseseră, o priveau cu jind. Se zice că soțul ei tremura și plângea în fața ei în timp ce-i cerea iertare. Ea tratase cu dispreț mai multe încercări ale lui, neluându-le în seamă. Noi, copiii, o îndrăgeam fiindcă ne aducea câte ceva… orez… zahăr… bomboane… și aceia erau ani grei pentru noi toți. Într-o sâmbătă, ea a venit acasă cu obișnuitele-i daruri. Acum, mătușa mea, sora bună a maică-mii, făcea negoț în

piață. În ziua aia trebuie să fi întârziat în piață. Așa că verișoara mea a venit la noi. I-am admirat cu toții rochia, pantofii albi cu tocuri – cum ne mai țineam adesea după ea pe străzi – tot ce avea. Semăna foarte mult cu pozele europencelor pe care le vedeam în cărți. Până și mersul ei și felul în care-și ținea bărbia în sus când vorbea aveau *„staili“*[15]. Se făcuse întuneric de-acum. Vară-mea s-a ridicat, a spus că se duce afară la latrină și-apoi să vadă dacă s-a întors maică-sa de la piață. Maică-mea, care era neobișnuit de tăcută, s-a uitat la mersul ei și am putut să-mi dau seama de dezaprobarea din ochii ei. Deodată, am auzit un țipăt. Era… era… A înghețat cuvintele… sângele… E greu de descris fiindcă nu semăna deloc cu un țipăt omenesc. Tata, mama și noi, copiii, ne-am năpustit afară. Văzând ce se întâmpla la câțiva metri depărtare, mama a țipat, însă eu n-am putut să țip sau să plâng, ci pur și simplu urina mi s-a scurs pe picioare. „Sora mea, singura mea soră“, a strigat mama, în timp ce se repezea spre corpul mătușii mele care ardea. Stătea acolo, în fața colibei ei care ardea, și era cuprinsă de flăcări, și nu scotea un sunet… doar… doar o tăcere animalică. Acum se auzeau alte țipete și erau pași grăbiți și zgomote… „Stingeți lumina… stingeți lumina“, au fost ultimele ei cuvinte.

Munira privi în jurul, un pic stingher. Era ca și cum asta se petrecea acum în Ilmorog. Simțea groaza din glasul lui Wanja, simțea deznădejdea ascunsă în chiar vocea supărătoare pe care-o adoptase ca să povestească asta.

— Mai târziu, s-a zis că e posibil să fi luat foc în timp ce aprindea *nyitira*, din care s-ar fi prelins gaz și flăcări pe haine.

Însă era limpede că soțul verișoarei mele trebuie să fi făcut asta. S-ar putea ca el să fi crezut că nevasta de la oraș care-l respinsese era înăuntru, în colibă.

— Dar e o moarte cumplită… durerea… spaima neajutorată.

— Nu există moarte fără durere decât dacă mori de bătrânețe. Dintr-un motiv sau altul, eu n-am vrut să cred că soțul verișoarei mele putea să fie atât de crud. E foarte pueril din partea mea, dar îmi place să cred că și-a dat foc singură, așa cum o fac budiștii, și asta mă face apoi să mă gândesc la apa și focul începutului, la apa și focul celei de-a doua veniri ce curăță și sfințește pământului nostru, al cruzimii și singurătății omenești. Îți spun, *mwalimu*, sunt dăți – nu prea multe, dar sunt, când îmi aduc aminte câte ceva – când mă simt de parcă aș putea să-mi dau foc. Și apoi alerg în vârful muntelui pentru ca toată lumea să-mi poată vedea oasele curățate.

— Wanja… încetează… despre ce tot vorbești acolo?

— Mătușa mea era o femeie curată, însă, continuă ea. Era foarte bună cu noi, copiii. Soțul ei era un Mau Mau foarte devotat. Am fost și mai mândră de ea când mai târziu am aflat că obișnuia să ducă în pădure arme și gloanțe, ascunse în coșuri pline cu *unga*[16]. Nu era creștină și obișnuia să râdă de obiceiurile creștine ale mamei mele. Însă, cumva, se iubeau una pe alta. Maică-mea o respecta într-un anumit fel… și moartea ei… ei bine… A afectat-o foarte mult. Taică-meu a zis cândva: „Probabil e o nenorocire trimisă de Domnul… pentru

că i-a ajutat pe teroriști“. Ăsta a fost începutul rupturii dintre ei, a cărei victimă urma să devin mai târziu.

Wanja tăcu. Preț de câteva clipe, rămase blocată în acea privire către interior.

— Nu, zise ea, continuându-și parcă dialogul cu unul dintre mai multele sale euri… Nu cred c-aș putea să-mi dau foc vreodată. Te-am speriat? Era doar un fel de a spune. Sunt îngrozită de incendii. De-asta m-am supărat în colibă când am văzut focul. Ce mi-ar plăcea e să fac rost de o slujbă.

— Wanja… spune-mi: ce s-a întâmplat cu copilul tău?

El mai degrabă simți decât văzu cum trupul ei se cutremură. Își dori să nu-i fi pus întrebarea. Nu știa cum să facă față plânsului ei înăbușit.

— Wanja, ce s-a întâmplat? întrebă el îngrijorat.

— Nu știu. Mi se pare că am febră. Credeam c-o să iasă luna în seara asta. Ce veghe fără izbândă pe un munte! Du-mă acasă, te rog.

Se întoarseră așa cum veniseră – în tăcere. Descoperiră că lumina era stinsă. Iar Karega plecase. Munira scăpără un chibrit și aprinse *nyitira*.

— Stinge-o, te rog, zise Wanja.

Rămaseră amândoi la ușă, uitându-se afară. El știa că Karega n-avea cum să se fi dus la el pentru că n-avea cheie. Simți pe față sudoare rece. Teama care-l încercase mai devreme reveni. Karega plecase la fel de misterios precum apăruse. Își aținti ochii în bezna de afară, sperând să pătrundă misterul și să-și risipească spaima lăuntrică.

Doisprezece ani mai târziu, Munira avea să ia seara asta ca pe o dovadă în plus a vicleniei și răutății lui Wanja.

„Uitându-mă în urmă la seara aceea“, scrise el, „pot să văd diavolul la treabă în magia, uimirea și perplexitatea pe care le-am simțit la acea întâlnire fatidică dintre Karega, Wanja, Abdulla și mine; o întâlnire dominată de oameni care nu se aflau acolo cu noi, care erau acum singurele glasuri din trecut. Însă, pentru mine, noaptea a avut atunci și culorile schimbătoare ale unui curcubeu. Căci, chiar dinainte să-mi pot lua rămas-bun și să mă întorc acasă, am văzut ivindu-se la orizontul îndepărtat o lună mare, portocalie, pe jumătate ascunsă de un amestec de nori negri și cenușii. Ne-am uitat la ea cum răsare, făcându-se tot mai mare, dominând orizontul, și inima mi-era plină și am căutat sloganul care să rezume experiența – *Lună într-o picătură cenușie de ploaie*, sau ceva de genul ăsta. Wanja, care cu doar câteva clipe în urmă plângea, era acum entuziasmată ca un copilaș la primele picături de ploaie și striga extaziată:

— Luna… luna portocalie. Te rog, *mwalimu*… rămâi aici în noaptea asta… Îmblânzește luna de deasupra mea.

Glasul ei rugător îl scosese pe Munira din gândurile lui, făcându-l să tresară. Și el voia să-și petreacă noaptea acolo. Avea să rămână până dimineață. Un fior de bucurie îi străbătu trupul. A, recolta mea. La naiba cu Karega și toate amintirile neplăcute de ieri, se gândi el când o urma pe Wanja în colibă.

1. Băutură obținută din trestie de zahăr. Aici, cu sensul de „o crimă nu e ceva ce se întâmplă în fiecare zi“, „o crimă nu e un fleac“.

2. Matei, 16:23.
3. *Flamingo* și *Drum* au fost cândva niște reviste populare în Kenya, iar *African Film* a fost o revistă de bezni desenate pe teme polițiste, ce serveau ca înlocuitor al cinematografului înainte de apariția cinematografiei comerciale africane.
4. Administrator temporar al terenurilor agricole cultivate.
5. Rocă sedimentară argiloasă, folosită pentru pavarea drumurilor în Africa tropicală.
6. În timpul Stării de urgență din Kenya, o mare parte a populației gikuyu a fost silită să trăiască în așa-numite *sate de urgență*.
7. Ramură a grupului etnic kalenjin, care trăiește în regiunile muntoase din estul Africii, în fosta Provincie a Văii Marelui Rift din Kenya.
8. În limba engleză, Fanta, cunoscuta băutură răcoritoare, corespunde și inițialelor sintagmei din original „Foolish Africans Never Take Alcohol“.
9. În original, „Fit Africans Never Take Alcohol“.
10. Intră, profesore, intră (în swahili, în orig.).
11. Saci (în swahili, în orig.).
12. Numele face omul (în swahili, în orig.).
13. Aluzie la piesa *Romeo și Julieta,* de William Shakespeare: „Un nume, doar! Un trandafir, oricum i-ai spune-ți dă același scump parfum“, traducere Ștefan Octavian Iosif, Editura Pandora M, București, 2009, p. 107.
14. Lămpiță de noapte (în swahili, în orig.).
15. Stil, clasă (în swahili, în orig.).
16. Făină (în swahili, în orig.).

Capitolul 4

~1~

Dacă Wanja ar fi avut răbdare și ar fi așteptat să apară luna nouă pe culmea Ilmorog – așa cum de fapt o sfătuise Mwathi wa Mugo –, ea și Munira ar fi contemplat una dintre cele mai splendide și încântătoare priveliști din toată regiunea, cu dealurile și câmpiile învăluite de o perdea compactă de ceață sclipitoare luminată de lună, într-o armonie a păcii și liniștii: un suflet omenesc ar fi trebuit să fie agitat și dezlănțuit dincolo de posibilitatea speranței și mântuirii ca să nu fie imediat copleșit și înmărmurit de priveliște și atmosferă.

Chiar și fără lună, culmea Ilmorog, așa cum se coboară abrupt în câmpiile de-a lungul cărora curge râul Ilmorog, formează cu siguranță una dintre cele mai mari frumuseți naturale din lume. Râul este acum doar un pârâu. Însă a fost o vreme când era probabil mult mai mare și, potrivit speculațiilor geologilor, curenții săi subterani, de mult timp îngropați, alimentează mlaștinile de la Kikuyu și Manguo în Limuru. Rezultatele cercetărilor asupra descoperirilor arheologice recente din Ilmorog s-ar putea prea bine adăuga teoriilor lui Ogot, Muriuki, Were și Ochieng[1] despre originile

și deplasarea neamurilor kenyene; ele ar putea, de asemenea, să ne spună dacă râul este unul dintre cele amintite în scrierile sacre hinduse și egiptene, dacă pereții care alcătuiesc culmile fac parte din Lunae Montes ai lui Ptolemeu ori sunt Chandravata la care se face referire în Vede.

Căci sunt multe întrebări despre istoria noastră care rămân fără răspuns. Istoricii de azi, urmând teorii similare născocite de apărătorii imperialismului, insistă că noi am apărut abia ieri. Unde au plecat toți kenyenii care obișnuiau să facă negoț cu China, India, Arabia cu mult timp înainte să apară Vasco da Gama și să introducă, prin puterea prafului de pușcă, o epocă a sângelui, terorii și instabilității – o eră care a culminat cu domnia imperialismului asupra Kenyei? Dar chiar și atunci, acești aventurieri ai mercantilismului portughez au fost siliți să construiască Fortul Isus, arătând că poporul kenyan a fost întotdeauna gata să se împotrivească stăpânirii și exploatării străine. Povestea acestei rezistențe eroice: cine o va cânta? Luptele lor pentru a-și apăra pământul, bogăția, viața: cine va povesti despre asta? Cum rămâne cu realizările lor timpurii în producția de bunuri, care în antichitate atrăgeau anual vizitatori din China și India?

Chiar și în prezent, ne putem baza doar pe legende transmise din generație în generație de către poeți și cântăreți la *gichandi*, *litungu* și *nyatiti*[2], completate de cele mai recente cercetări arheologice și lingvistice și, de asemenea, de ce putem spicui printre rânduri din consemnărilor

aventurierilor coloniali din ultimele câteva secole, mai ales din secolul al XIX-lea.

Câmpiile din Ilmorog sunt ele însele parte din acel Mare Rift care forma o șosea naturală ce lega Kenya de țara Sfinxului și de legendarele ape ale râului Iordan din Palestina. Timp de secole, și chiar până în prezent, Dumnezeul Africii și zeii altor teritorii s-au luptat pentru stăpânirea sufletului omului și pentru controlul rezultatelor muncii sfinte a acestuia. Se zice că bubuitul tunetului și strălucirea fulgerului sunt geamătul lor furios și focul provenit din ciocnirea înspăimântătoare a săbiilor lor și că Valea Marelui Rift trebuie să fie o urmă de picior a Dumnezeului Africii.

De la *Agu* și *Agu*, *Tene wa tene*, cu foarte mult înainte de generația Manjiri, șoseaua văzuse nenumărați aventurieri veniți din nord și nord-vest. Cei care îi cereau lui Solomon mir și tămâie; copiii lui Zeus într-o căutare regală a tronului Zeului-Soare al Nilului; iscoade și soli ai lui Ginghis Han; geografi arabi, precum și vânători de sclavi și fildeș; negustori de suflete și de aur din Galia și din Germania lui Bismarck; pirați ai uscatului și vânători de vânat uman din Anglia victoriană și edwardiană – cu toții trecuseră pe aici având ca destinație un regat al îmbelșugării, mânați uneori de zel sfânt, alteori de o sete sinceră de cunoaștere și de dorința de a găsi locul în care a fost îngropat cordonul ombilical al primului om, dar mai adesea de venala lăcomie negustorească și de dragostea de distrugere nejustificată a celor cu o piele ușor diferită de a lor. Veniseră purtând fiecare măști și deghizări diferite, iar copiii lui Dumnezeu supraviețuiseră prin luptă

fiecărui asalt, fiecărui imperiu ce încerca să le acapareze pământul și sufletele, și și-au continuat lupta eternă cu natura, cu diferitele zeități și între ei.

Amintirile rămaseră amintiri ale câtorva indivizi care lăsaseră o amprentă asupra câmpiilor și asupra Ilmorogului înainte să iasă dramatic din scenă și să se îndrepte spre alte tărâmuri.

Mai întâi, un colonist alb, lordul Freeze-Kilby, cu soția sa cea frumușică, o lady. El a fost probabil unul dintre aristocrații aceia liberi, însă unul ruinat, care voia să facă ceva pe cont propriu în ceea ce vedea drept o Nouă Frontieră. A preschimba sălbăticia Ilmorogului într-un peisaj civilizat care să dea un milion de răsaduri și o mie de lire acolo unde plantaseși doar câteva răsaduri și investiseși numai o liră era un act creator al unui zeu. Pentru asta avea nevoie de sudoarea altuia și se folosi de magia unei guvernări, de ordinul scris și de puterea puștii sale ca să mobilizeze forța de muncă. A încercat cu grâu, ignorând numeroasele chipuri încruntate ale păstorilor și ale supraviețuitorilor primelor masacre săvârșite în numele Domnului de către oamenii regelui și s-a bazat din nou pe pușca pe care o avea mereu pe umăr. Unii dintre păstori și țărani fură transformați în muncitori care purtau *kipande*[3] pe pământurile care odinioară le aparținuseră. Urmăreau cu toții baletul grâului în vânt și își așteptau cu răbdare ocazia. Nu auziseră ce se întâmplase cu neamul Masai din câmpiile din Laikipia? Noaptea, pe culmea Ilmorogului, căpeteniile lor se întâlniră și luară o decizie. Dădură foc întregului câmp și fugiră la

marginile șesurilor, așteptând urmările fatale. Lordul refuză să se mute. Însă lady a lui îl părăsi. Războinicii se întoarseră și făcură tot felul de zgomote ciudate în jurul bungalow-ului său, târziu în noapte. Aventurierul singuratic trebuie să fi văzut atunci fantoma jeluitoare a colonistului care fusese pe pământurile acelea înaintea lui, un alt om al Domnului, și se refugie degrabă spre văile mai fericite și mai sănătoase din Ol Kalou. Acolo o găsi pe soția lui cea frumușică, care își găsea alinarea în brațele altui lord, și-i împușcă pe amândoi. În Ilmorog, băștinașii dădură foc bungalow-ului din lemn și dansară și cântară în jurul lui. Veniră represaliile. Bătălia din Ilmorog de la începutul acestui secol a făcut parte din unul dintre cele mai înverșunate războaie de cucerire și de rezistență desfășurate în Kenya.

Și mai târziu, între cele două războaie europene, veni un Ranjeeh Ramgaloon Dharamashah, parcă de nicăieri, și ceru permisiunea să ridice un bungalow care avea să fie locuință și prăvălie. Construi un acoperiș de fier și pereți de fier și se apucă de treabă. Vindea sare, zahăr, curry și pânză, precum și fasole boabe, cartofi și porumb pe care le cumpăra mai ieftin de la aceiași fermieri în timpul culesului. Stătea întotdeauna în spatele tejghelei, în același colț, mestecând niște frunze verzi. Din când în când, închidea prăvălia ca să dea o fugă în oraș, parcurgând pe jos un drum anevoios de-a lungul șesurilor ce semănau întocmai și întorcându-se cu mărfuri îngrămădite pe spinările cărăușilor africani și cu unele încărcate într-o căruță trasă de boi. Odată a închis prăvălia și plecat pentru o lună. Când s-a întors, a adus cu el o fată

sfioasă, care chicotea tot timpul, pe care ei o luară drept fiica lui, până când ea începu să-i facă prunci. Avea și un ajutor în prăvălie și pe lângă casă, fiica lui Njogu din Ilmorog. Era de nădejde, mai ales când soția lui Dharamashah era plecată în India sau în altă parte. Rămase și ea grea. Se zice că Dharamashah a plătit-o cu mulți bani și a trimis-o la oraș, unde o vizita adesea în taină, recunoscându-și cumva singurul fiu făcut cu o femeie neagră. Însă într-o zi, după al Doilea Război Mondial, fiul, un tânăr înalt cu pielea cafenie, veni la Ilmorog și stătu la bunicii lui, vizitându-și o singură dată tatăl, care începând de atunci se certa cu soția lui cea chicotitoare din pricina lui. Cu timpul, oamenii din Ilmorog ajunseră să depindă de prăvălia lui Dharamashah pentru toate cele. Economia lor și nevoile lor de zi cu zi deveniră legate fără scăpare de afacerea înfloritoare a prăvăliei. Își amanetară la prăvălie recoltele, laptele, sărăcia, până când începură să bombăne despre lanțurile invizibile care îi legau, de gât și pe viață, de prăvălie. În 1953, negresa, îmbrăcată frumos, dar trecută, veni pe neașteptate la Ilmorog și se duse să-l vadă pe Dharamashah, iar curând după aceea se duse plângând la părinții ei vârstnici. În 1956, Dharamashah primi o scrisoare de la un oarecare Ole Masai, cu o adresă ciudată a expeditorului: *Undeva în Pădurea Nyandarura*. Citi scrisoarea, cu mâinile tremurând și cu gura căscată chiar în timp ce mesteca frunzele verzi, și închise repede prăvălia. El și soția care-i făcuse mai mult de zece copii, toți trimiși în India pentru a-și primi educația și a se căsători, fugiră din Ilmorog și nu se mai întoarseră niciodată. Sătenii dădură năvală în

prăvălie și o goliră până la ultima bucățică de mâncare și de pânză de pe rafturi și-i binecuvântară pe cei care luptau în Pădure.

Dumnezeu să-i binecuvânteze pe Ole Masai și pe ceata lui de războinici curajoși.

Avură de suferit, căci acum erau nevoiți să meargă pe jos tocmai până la Ruwa-ini pentru cele mai mici nevoi ale lor, chiar și pentru sare, până când câțiva urmară exemplul lui Ramjeeh Ramlagoon Dharamashah și începură să cumpere mai mult decât aveau nevoie și să le vândă altora cu profit. Însă negoțul rămase neînsemnat în raport cu lupta lor de fiecare zi cu pământul și cu vremea. Nici unul, nici măcar Njuguna, nu era îndeajuns de nebun să creadă că cineva ar putea ajunge să devină bărbat ca simplu intermediar. Curând după independență, sarcina de a salva clădirea de molii, păianjeni și șobolani i-a revenit unui alt străin, Abdulla. El vindea cam aceeași gamă de produse, stătea cam în același colț după tejghea, însă folosea un măgar pentru a trage o cotigă cu două roți și îl înjura pe Joseph, pe când Dharamashah folosise boi să tragă o căruță, mestecase frunze și țipase la soția și copiii lui.

Iar apoi, pe neașteptate, băgară de seamă că înjurăturile lui Abdulla au încetat; de pe chip îi dispăruse expresia încruntată; în loc să-l terorizeze pe Joseph cu înjurături, îl trimisese la școală; ba chiar râdea din toată inima. Prăvălia avea un aspect mai vesel. Pachetele de ceai, săculeții de sare, cei de zahăr și cutiile din tablă cu pudră de curry erau aranjate ordonat pe rafturi. Reparase masa ruptă din bar și

adăugase mai multe scaune, ce puteau chiar să fie scoase afară la soare. Din ce în ce mai mulți oameni își petreceau acum câteva ore pe seară în prăvălia lui Abdulla.

— E datorită lui Wanja, le șopti Njuguna lui Muturi, Njogu și Ruoro. E din cauza fetei ăleia. Și aud că se duce la locul lui Mwathi?

— Ce mă mișcă e felul în care o ajută pe Nyakinyua, or ea e fată de la oraș, zise Njogu.

Muturi tăcu, așa cum făcea aproape întotdeauna când era pomenit locul lui Mwathi.

~2~

Ilmorogul nu avea o minunăție de peisaj doar când era scăldat de lumina puternică a lunii. La fel de plăcut, liniștitor și frumos era să stai pe culmea Ilmorogului între ora morții soarelui și ora întunericului. În mod straniu, crestele munților Donyo păreau să se înalțe și să atingă cerul. Oriunde stăteai pe culme, puteai să surprinzi priveliștea soarelui sprijinindu-se delicat pe vârful munților din depărtare ce mărgineau pășunile. Apoi soarele aluneca pe neașteptate după culmi, răspândind o nuanță învăpăiată de arămiu, cu săgeți de foc trimise în toate direcțiile. Curând după aceea, întunericul și misterul coborau deasupra șesurilor și munților. Dacă nu era lună, culmea devenea deodată parte dintr-o umbră copleșitoare. Lui Munira îi plăcea nespus de mult amurgul ca preludiu al acelei umbre copleșitoare. Aștepta cu nerăbdare

cufundarea involuntară în beznă. Atunci era parte din tot: plante, animale, oameni, colibe, fără să aleagă conștient legăturile. Să aleagă însemna să facă un efort, să ia o decizie, să-și exprime preferința pentru o singură posibilitate, iar asta putea fi dureros. El alesese să nu aleagă, o libertate pe care o celebra zilnic plimbându-se între locuința lui, cea a lui Abdulla și, desigur, coliba lui Wanja.

Totuși, se simțea vinovat că era purtat pe sus de un vârtej pe care nici nu și-l dorise, nici nu-l putea controla acum. Această conștiință a vinovăției, a faptului că făcuse ceva rău, îl urmărise mereu în viață.

Munira era un refugiat dintr-o casă în care anumite lucruri nu erau pomenite niciodată. Viața propriei familii era clădită și, bănuia el acum, distrusă pe altarul bunei-cuviințe și bunelor maniere creștine prezbiteriene. Avusese partea lui de aventuri amoroase, asta nu putea nega. Fiul omului trebuie să trăiască. Însă întotdeauna își aducea aminte cu rușine de acea primă dată într-o casă din vechiul Kamiritho, cu mult înainte să fie creat aici satul din perioada stării de urgență. Casa era una dintre mai multele construite în ceea ce se numea stilul *swahili majengo*: o casă pe colț cu un acoperiș imens din tablă ruginită. Casele erau faimoase, mai ales pentru că prizonierii de război italieni – *bonos*, cum erau numiți – obișnuiau să aducă *murram* pentru șoseaua Nakuru din apropiere și le frecventau. Amina, așa o chema; el i-a dat doi șilingi, toți banii pe care îi economisise. Îl umilise rău. „E doar un băiat“, spusese ea stând în ușă, măsurându-l amuzată din cap până-n picioare, anunțându-și cu surprindere descoperirea altcuiva

din casă, și pentru o clipă el a fost cuprins de spaimă, căci poate era femeie măritată și soțul ei avea să iasă afară cu zece *panga*[4] ascuțite. „Să știi că nu mă culc cu bărbați necircumciși. E o regulă a mea. Dar vino aici.“ L-a condus în casă și s-a așezat pe pat. Munira tremura de teamă și de rușine și-i venea să plângă. I se micșorase oricum chestia. „Ia să vedem acum… nu-ți fie teamă… ești bărbat… Pun pariu că ai lăsat grele vreo două femei.“ Însă a fost drăguță și l-a liniștit cu blândețea unei mame, iar chestia lui a început brusc să salute, ridicată și puternică, și atunci a simțit c-o să moară dacă… Dar ea l-a băgat între coapsele ei voluptuoase, i-a vorbit cu glas domol, și-a încrucișat ușor picioarele și, Doamne, totul s-a terminat pentru el și nu a putut să-și dea seama dacă fusese sau nu înăuntru. Asta încercase să exorcizeze în zadar din el prin foc. Întotdeauna rememora cu jenă scena aceea, mai ales când, în anii de mai târziu, după exmatricularea de la Siriana, trecea pe lângă casa aceea în drum spre Kamandura ca tânăr profesor. Totuși, jurase să nu se arate niciodată șocat de deschiderea cuiva față de plăcerile trupești.

Însă, chiar și cu Wanja, descoperi că era încă prizonier al felului în care fusese crescut și al educației sale misionare de la Siriana. Nu că nu-i plăcea experiența. Din contră, în ciuda educației sale, știa că nu era nimic atât de măreț, atât de extaziant ca acele câteva clipe de așteptare înainte de intrarea în necunoscutul unei femei. Și decât chipul ei îndurerat, în lumina razelor lunii ce pătrundeau pe fereastră; sau decât micile ei gemete de durere, de parcă era cu adevărat rănită; de plăcere, ca atunci când mânca fagure cu miere sau trestie

de zahăr; și unduirile ei domoale îl umpleau pe șarpele din paradis de căldura sângelui datorată așteptării dinaintea izbăvirii finale de durerea acestei cunoașteri. Țipătul ei, chemându-și mama sau surorile în ajutor, îi dădeau lui o senzație și mai intensă de putere și forță până când se cufunda în vid, în beznă, în copleșitoarea umbră în care nu se mai punea problema dacă să aleagă sau nu. Însă se trezea cu conștiința faptului că fusese, cumva, amăgit, și nu simțea nici o victorie. Nu ajunsese la ea și asta, ironic, îl făcea s-o dorească și mai tare, să fie însetat după o mie de păcate cu ea și chiar mai mult.

Întindea mâna înspre ea. O simțea dându-se înapoi. El se retrăgea, nedumerit. Ea venea înapoi și-l purta, călător doritor, într-un tren de noapte către împărăția păcatului și plăcerii, și îl lăsa acolo gâfâind, jinduind cu lăcomie după mai mult.

Era greu să țină pasul cu schimbările ei de dispoziție care-l lăsau fără suflare. Uneori era din cauza preocupării ei pentru oameni. Atunci era tristă, închisă în ea, și-i punea întrebări ce păreau crude în naivitatea lor. Abdulla se afla aproape mereu în mintea ei.

— *Mwalimu*, ai idee de ce a venit să se ascundă în locul ăsta?

— Cine?

— Abdulla, cine altcineva?

— Nu știu. Eu l-am găsit aici. Noi doi n-am prea vorbit înainte să apari tu. Îi dezlegi limba mai mult decât oricine altcineva pe care-l cunosc.

— Îi privesc chipul uneori. Fața lui e plină de durere, dar încearcă s-o ascundă. E ca și cum poartă în el multă suferință, dar nu în piciorul lui olog, ci în inimă. Bănuiesc că toți suntem la fel.

— Nu pricep.

— Ba pricepi, stărui ea, ridicând un pic vocea. Ce vreau să zic e că poate că purtăm cu toții în noi suflete schilodite și cu toții căutăm un leac. Poate că există doar unul singur!

Tonul, mai mult decât vorbele ei, i se furișară în trup.

— Nu… înțeleg, zise el șovăitor, temător.

— Spui mereu că nu înțelegi. Dar ce e de înțeles? Și tu ești pe fugă. Ce te-a făcut să fugi într-un ținut ca ăsta? Spune-mi sincer. De ce anume fugeai?

Tresări; simți că-l treceau sudori reci. Se panică, dar își păstră vocea calmă.

— Doar un simplu transfer… să schimb aerul… să schimb locul. Se zice că dacă stai prea mult într-un loc iei păduchi… chestii de genul ăsta. Însă după independență… m-am simțit bine. E vremea să facem toți ceva… *Harambee*… Autoajutorare… Făurirea națiunii… Întoarcerea la pământ… Dădeam ascultare în felul meu apelului general. M-am gândit adesea la un slogan național bun: Autoajutorarea este autoajutorare!

— Vezi? zise ea triumfătoare. Nu ți-am crezut povestea când ai venit prima oară aici acum trei luni… cum că n-aveai perspectivă… toate alea.

Uitându-se la implicarea ei în viața satului, el nu putu decât să simtă minciuna din spatele propriilor lui cuvinte sau

să se simtă vinovat pentru încrederea pe care i-a acordat-o.

În cele două săptămâni cât a ținut culesul porumbului, ea se dedică muncii, ajutând-o pe Nyakinyua și pe celelalte femei. Era o recoltă slabă și țăranii se uitau unul la altul și clătinau din cap.

În același timp, ea continuă să ajute la prăvălie, aranjând lucruri; ba chiar se duse odată cu Joseph în cotiga trasă de măgar până la Ruwa-ini, pentru a mai cumpăra marfă, în locul lui Abdulla. Munira îi urmărea devoțiunea pentru muncă și se simțea neliniștit, de parcă munca era un fel de rival uman. Dimineața, Wanja făcea curat în prăvălie și făcea inventarul. După-amiaza, se alătura unui grup de femei care mergeau la câmp să ducă apă.

Wanja se delecta cu bârfele lor despre toate cele: de la hainele murdare pe care trebuiau să le spele pentru bărbați până la obiceiurile de făcut amor ale soților lor. Wambui zicea:

— Ei, când s-a întors al meu odată de la Ruwa-ini sau de unde lucrează, m-a găsit la *shamba* și, închipuiți-vă, a vrut s-o facem acolo, la *shamba*, pe cocenii uscați de porumb, la umbra unui tufiș de *mwariki*, și n-a vrut s-audă să aștepte s-o facem seara, în colibă, și nădușea de-și dădea sufletul, iar eu i-am zis că țip „Rușine!“, dar n-a vrut să țină seamă de împotrivirile mele și, ei bine, vă vine să credeți?, acolo a fost conceput năzdrăvanul ăla al meu de Muriuki… pe un snop de coceni de porumb, la soare.

— Pun pariu că nu te-a deranjat prea mult, de vreme ce se vede treaba că și ăluia îi este sete pe soarele ăsta arzător, i-o

întoarse alta, iar celelalte au izbucnit în râs.

De multe ori o trăgeau de limbă pe Wanja: povestește-ne despre bărbații de la oraș – am auzit că-și pun un pantalon din cauciuc pe ea? Iar Wanja râdea și nu spunea nimic. Însă ele nu mai conteneau s-o laude pentru că venise să-și ajute bunica. Rămâi, ca să-l putem vedea pe bărbatul tău de la oraș când o să vină să te viziteze.

Mai târziu se întorcea la prăvălia lui Abdulla să se ocupe de bar, dar și să-și omoare timpul bând bere și ascultând alte bârfe și povești, de astă dată din partea bărbaților. Stăteau de vorbă și chiar cântau despre bivolii cu cocoașă care cutreierau sălbatici vastele câmpii din Ilmorog și care cândva, într-o vreme de secetă cu mult înainte ca generațiile Ngoci, Mburu și Ngigi să fie concepute, au renunțat la coarnele și la cocoașele lor pentru Dumnezeu, într-o jertfă rituală pentru ploaie. Wanja era sufletul și principala atracție a locului: era de parcă vorbeau ca să-i capteze ei atenția, să-i provoace râsul sau s-o facă să dea din cap aprobator.

Munira se uita la fața ei însuflețită, la gâtul ei întins ușor spre cel care vorbea, la mâinile ei care căutau atingere și căldură omenească, și simțea aceste spasme lăuntrice de inexplicabilă durere fizică. Era atât de absorbită de altcineva, de parcă el, Munira, nici nu exista.

Recolta slabă de porumb fu urmată de luni în șir fără ploaie. Cum nu prea aveau ce să facă pe câmp, nervii tuturor păreau afectați de praf și de soarele arzător și se certau adesea din nimic. Știau cu toții, însă nu voiau să accepte, că în anul acela nu avea să fie decât un singur sezon. Ca preveniți

de recolta sărăcăcioasă, negustorii care veneau de obicei să cumpere produsele agricole ca să le ducă la orașe nu-și făcură apariția de astă dată.

Privirea lui Wanja era tot mai întoarsă de la Ilmorog.

Uneori, își întorcea neastâmpărul împotriva satului și critica sever satul și condițiile de viață, ironizându-le tăios.

„De ce-ar vrea să ajungă cineva în văgăuna asta? Uitați-vă la femeile care scurmă pământul. Uitați-vă la ele. Ce primesc în schimb? Asta poate fi numită recoltă? Câteva boabe de porumb.“

„A fost un sezon prost. Njuguna, Muturi… toți zic că a fost o recoltă slabă din cauză că nu a plouat la timp.“

„E un sezon prost. Așa spunem în fiecare an. Sperăm că spunând asta recolta următoare va fi mai bună. Însă tot ce primesc sunt vălătucii ăștia de praf; și pământul ăsta prăpădit ce așteaptă să fie salvat de un soare nemilos de ploaia ce s-ar putea să nu cadă niciodată.“

În cursul lunii decembrie, agitația ei deveni din ce în ce mai vizibilă: era de parcă o măcina ceva. Nemulțumirile ei față de Ilmorog deveniră mai înverșunate și mai aspre. Într-o zi, după o înșiruire de sudălmi și plângeri neîncetate, sări de la tejghea, luă un caiet de exerciții și desenă repede schițe cu niște bătrâne care lăsau nori de praf în urma lor în timp ce fugeau de un bărbat-soare tânăr și înflăcărat care le urmărea către un bărbat-ploaie bătrân, cu un cap micuț și picioare lungi și subțiri ca niște fuse.

— Ei sunt una cu pământul… pace… *Uhuru na Kazi*[5]… În muncă există demnitate, nu crezi? spunea Munira despre

țărani.

— Una cu țărâna, vrei să zici? zise ea, privindu-și desenul și apoi aruncându-l în Abdulla. N-ai văzut muștele de pe nasurile pline cu muci? O piele de vacă sau iarbă drept pat? Colibe cu acoperișurile stând să cadă pe ei? Râse. Nu profund, din stomac, ci din gât, un râs amar, ironic.

Din cine știe ce motiv, pe Munira îl supără asta: la urma urmei, el acceptase condițiile. Erau chiar protecția lui, iar acum Wanja le lua în derâdere.

— De ce-ai părăsit locurile alea despre care vorbești, coasta, orașele, Nairobi, Nakuru, Eldoret, Kisumu, și-ai venit aici? De ce nu te duci înapoi?

— Chiar așa, oare de ce? zise ea brusc, mânioasă, dar Munira simțea cumva că e nervoasă și se burzuluia din altă pricină. Urăsc Ilmorogul. Urăsc să stau la țară – e atât de plictisitor! Mi-ar prinde bine niște apă curată de la robinet. Lumină electrică și niște bănuți.

Vorbea repede, de parcă mintea ei era și nu era acolo, de parcă ea se afla deopotrivă acolo și în alt peisaj. Nu-i vorbise niciodată aspru lui Abdulla, dar acum se supără pe el. Luă bucata de hârtie și o făcu bucățele.

— Ce-mi zice Abdulla, aici de față? O să te plătesc bine. Când? Abdulla, știi că toți patronii sunt la fel? Am lucrat în multe baruri. Există un singur cântec cântat de toate barmanițele. Suferință. Îți dau 75 de șilingi pe lună. Se așteaptă să muncești douăzeci și patru de ore pe zi. În timpul zilei le oferi clienților bere și zâmbete. Seara trebuie să te oferi pe tine însăți și suspine în pat. Bar și Cazare. Patronul

înșfacă 20 de șilingi pentru că lasă un cuplu să folosească un pat Vono și să uzeze așternuturile preț de zece minute. Abdulla, știi că poți să faci o grămadă de bani doar cumpărând un pat cu arcuri, o pătură și două cearșafuri și denumind locul ăsta *Bar și Restaurant Ilmorog*? Cu condiția, desigur, să-ți iei încă o barmaniță care să spele cearșafurile!

Se uitau cu toții la ea, așteptând să plângă sau altceva. Însă ea se schimbase. Bău gânditoare din bere și apoi continuă visătoare.

— Stați o clipă. Ar trebui să transformăm locul ăsta într-o biserică. Cei ce s-au plictisit de oraș pot să vină aici. Își vor spăla durerea din suflet cu bere și dans. Sau într-un sanatoriu. Unul mare. Să fugă de neveste și copii pentru un weekend. Frig carne de capră. Beau bere. Dansează. Se vindecă. Se întorc la nevestele care-i așteaptă. Sau ce să facem cu locul ăsta, *mwalimu*? Cu Ilmorogul? Nu e un profesor adevărata lumină a satului? Ai aprinde un foc și ai ține lumina sub obroc? Serios, Abdulla, apucă-te să faci *Chang'aa*[6] sau *Muratina*[7], oricare dintre astea. Omoară-mă-Repede. Băuturile astea chiar omoară oamenii, dar ei continuă să-și dea ultimul bănuț câștigat cu greu pentru a-și grăbi moartea. Cumpărând dreptul de a muri mai repede. Aici în sat oamenii vor muri sub soarele ăsta și n-or să te plătească pentru asta. Așa că distilează *Chang'aa*, Abdulla. Îmbogățește-te pe seama nenorocirii celor sărmani.

Zâmbetul ei în timp ce vorbea părea viclean și înspăimântător: era batjocoritor și cumva ironic. I se păru că Wanja vorbea despre el și fuga lui de acasă în acest loc.

Munira o simți și mai îndepărtată, de parcă n-o atinsese niciodată; zeflemeaua ei avea aceeași putere ademenitoare a cochetăriei ispititoare a unei virgine: putea s-o atingă numai deflorând-o cu forța, astfel înflorind el însuși în sânge. O virgină și o prostituată. De ce nu putea să poarte pe spate o etichetă de avertizare: Conduceți o TV: Călăriți o Târfă Virgină. Sau PFI: Prostituată Foarte Interesantă.[8] Se gândi să-i arunce aceste insulte. Însă șirul malițios și înverșunat al gândurilor îi fu întrerupt de următoarea bufonerie a lui Wanja: se ridică, se duse la ușă și căscă – de ce-om fi venit cu toții în văgăuna asta? Apoi, la fel de brusc, se întoarse, sări peste tejghea, pe podea, și-i înfruntă pe bărbați cu o expresie dură și impasibilă. Aproape că țipă:

— Niște muzică, *bwana*[9] Abdulla. Niște muzică: trupul ăsta e făcut numai pentru dans. Cum! locul ăsta nici măcar n-are un radio! Cântaaaați! *Mwalimu*, cântă la chitară, cântă la un fluier, vreau să dansez.

Fără să aștepte un răspuns din partea lor, ea începu să danseze, unduindu-și șoldurile, la început încet, dar în ritm cu o muzică din capul ei. Ritmul se înteți din ce în ce mai mult, fața ei căpătând o expresie undeva între extaz și durere. Își mișca șoldurile, sânii, burta, astfel că tot corpul îi deveni acum o unduire senzuală și puternică. Curând, muzica încetă. Wanja se așeză, epuizată. Vorbi acum potolit și calm, ca și cum găsise rezolvarea la ceva ce o frământa. Era mai destinsă, mai aproape de Wanja pe care o cunoșteau.

— Ei, așa obișnuiam noi să ademenim bărbații. Era singura noastră clipă de glorie. Se întâmpla ca două fete să fie pe

ringul de dans. Bărbații le implorau din priviri și cu mâinile și, în final, cu băuturi și bani. Eu sunt foarte crudă. Urăsc bărbații care cred că mă poate cumpăra. Odată, l-am făcut pe unul să cheltuiască mai mult de două sute de șilingi ca să-mi cumpere cidru de import. De la cidru nu poți să te îmbeți, știți. L-am lăsat pur și simplu cu ochii în soare. Am plecat cu alt tip, care nu cheltuise nici un bănuț cu mine. M-am simțit bine făcând asta. A doua zi dimineața, celălalt mă aștepta cu un cuțit. Dă-mi banii înapoi! Ce bani, l-am întrebat? Cidrul, cidrul, a urlat el. Am afișat cea mai inocentă expresie și mi-am pus zahăr și miere în glas. Vrei să zici că mă voiai pe mine aseară? De ce n-ai spus așa? Cidrul n-are gură să vorbească. Însă trebuie să spun că mă simt jignită – căci am crezut tot timpul că am dat în sfârșit peste un prieten adevărat… carevasăzică, ești la fel ca toți ceilalți! L-am fulgerat cu ochi mânioși. I-a fost foarte rușine. Mi-a mai cumpărat niște cidru și nu s-a mai luat de mine niciodată. Abdulla… m-am săturat până peste cap de fundătura asta nenorocită.

Iar Munira era plin de admirație în fața de cochetăriei ei. Wanja stătea acolo, foarte provocatoare: el voia să călărească o TV până în regatul păcătos al plăcerii și acum, acum avea să o atingă, să pună stăpânire pe ea. Însă Abdulla privi dincolo de femeie, dincolo de ușă, către marginile îndepărtate ale pământului prăfuit acum, după cultivarea ce urmase culesului. Era de parcă avea o comunicare tacită cu memoria și depărtarea. Ce pustiu e aici, spuse ca pentru sine. Se întoarse spre Wanja: mila puternică ce-l cuprinse îi făcu privirea blândă și prietenoasă.

— Wanja, ascultă-mă și tu pe mine. O să zic asta și *mwalimu*, aici de față, e martor. Știu ce înseamnă să trăiești cu o rană deschisă. Și nu vorbesc despre piciorul ăsta olog. Rămâi în Ilmorog. Hai să înfruntăm împreună ce tu numești fundătura asta. Salariul pe care ți l-aș da va deveni de-acum cotă-parte. Tu și cu mine vom fi coproprietari ai acestei afaceri. Nu e cine știe ce ofertă, dar o fac din toată inima. Numai nu pleca.

Wanja își stăpâni cu greu lacrimile. Înțelese ce voia Abdulla și pricepu chiar mai mult sinceritatea din spatele ofertei. Însă nu putea să accepte: exista ceva în ea care o îmboldea să plece, acum că știa că venirea ei nu folosise la nimic. Dar chiar dacă ar fi avut vreun folos – cum putea să rămână în Ilmorog?

— Abdulla, ai o inimă mare. Mă faci să-mi dea lacrimile. Eu sunt o femeie crudă. Știi de ce-am venit în Ilmorog? Tu de ce ce-ai venit? Munira de ce-a venit? Povestea mea este una lungă și una scurtă, Abdulla. Poate c-o să mă întorc. Dar am impresia că trebuie să reglez conturile cu lumea largă.

Fără să mai scoată vreo vorbă, Wanja se ridică și străbătu încet câmpurile uscate spre coliba ei.

A doua zi devreme, Nyakinyua se duse la prăvălia lui Abdulla. Refuză să se așeze, dar îl trimise pe Joseph să-l cheme pe Munira. Lui Abdulla i se strânse stomacul de teamă.

— Wanja a plecat, zise ea după ce veni și Munira. Dar s-ar putea să se întoarcă, de vreme ce nu și-a luat toate lucrurile cu ea, adăugă bătrâna, cu un aer de îndoială.

Munira și Abdulla nu spuseră nimic.

— Ah, soarele ăsta, zise Nyakinyua, și dădu să plece, fără să facă de fapt asta. Soarele ăsta! repetă ea.

Dar Munira și Abdulla tot nu ziseră nimic.

1. Bethwell Allan Ogot, Godfrey Muriuki, Gideon S Were și William Robert Ochieng, istorici kenyeni care au făcut muncă de pionierat în acest domeniu.
2. Instrumente muzicale tradiționale din Kenya, asemănătoare cu lira, al căror număr de corzi variază.
3. Document de acreditare, ce consta în istoricul de muncă și de identitate, pe care kenyenii erau obligați să-l poarte la gât în timpul ocupației coloniale britanice (în swahili, în orig.).
4. Unealtă africană cu lamă tăioasă, asemănătoare cu o macetă (în swahili, în orig.).
5. Libertate și muncă (în swahili, în orig.). Mottoul luptei pentru independență în Kenya.
6. Băutură alcoolică foarte tare, obținută prin fermentarea și distilarea meiului, porumbului sau sorgului.
7. Tip de bere produs de neamul gikuyu dintr-un fruct local ce poartă același nume.
8. Joc de cuvinte intraductibil. În original, abrevierile sunt *VW* (Virgin Whore – târfă virgină), care este și prescurtarea uzuală pentru marca de automobile Volkswagen, respectiv *VIP* (Very Interesting Prostitute – prostituată foarte interesantă), care este și prescurtarea sintagmei Very Important Person – persoană foarte importantă.
9. Cuvânt din swahili care înseamnă *șef* sau *stăpân*, folosit adesea ca titlu sau formulă de adresare.

Capitolul 5

~1~

Anul care urmă plecării lui Wanja fu deosebit de important pentru întreaga țară. Fu anul care începu cu o misterioasă crimă politică ziua în amiaza mare, fără ca asasinii să fie prinși vreodată. Era un conațional, e drept că de origine asiatică, dar unul faimos în toată țara pentru implicarea sa anterioară în lupta pentru independență și, după aceea, pentru opoziția sa consecventă față de orice formă de alianță post independență cu imperialismul. Era un dușman neînduplecat al bogăției obținute de exploatarea săracilor și, indiferent că era în Parlament sau în afara sa, cerea o reformă agrară. Pe tot parcursul anului aceluia, țara clocotea de zvonuri: oamenii se întâlneau în grupuri de trei-patru ca să discute cea mai recentă teorie, cel mai recent zvon. Era adevărat că el era mână-n mână cu politicianul cutare sau cutare? Poate plănuia ceva dubios – o lovitură de stat? Dar cum…? Comunism: ce era ăsta? Opoziția față de controlul străin asupra economiei? Solicitarea unei reforme agrare? Cererile de a pune capăt sărăciei? Asiatic: poate asta și asta. Dar fusese băgat la închisoare și ținut în custodie de către britanici în anii de luptă? Prin venele noii națiuni curgeau

nespus de multe întrebări fără răspuns și un curent de teamă, primul dintre multe altele care aveau să urmeze.

Pentru Ilmorog, nici anul acela nu aduse ploaie. Pentru al doilea an consecutiv a fost o singură recoltă, mai slabă decât cea din anul anterior.

Așa că atunci când anul asasinatului se încheie și tot nu plouă, oamenii din Ilmorog avură expresii îngrijorate pe fețe și se uitară cu neliniște spre cer. Dar soarele păru să-și bată joc de chipurile lor întrebătoare.

Soarele trimitea valuri directe de caniculă, într-o strălucire exagerată care mai că te orbea. Vântul învârtejea din senin praful și gunoaiele în aer, trimițând, parcă, o ofrandă Zeului-Soare; însă vârtejurile de praf se domoleau și gunoaiele se potoleau la fel de repede, ca și cum ofranda nu fusese acceptată. Țăranii din Ilmorog simțeau cum arșița asta care dădea dureri de cap le ardea pielea, vedeau micile vârtejuri furioase de praf și gunoaie și se retrăgeau pe prispele colibelor; pe câmpuri nu mai erau frunzele verzi de *mwariki*, ca niște umbrele, care să le ofere umbră și adăpost. Cu toate astea, mergeau la *shamba* nu pentru că trebuiau să smulgă buruieni sau să deșelenească pământul, ci pur și simplu fiindcă erau atrași de *shamba* ca moliile de lumină. Nu se puteau abține. Acum, sub streșinile colibelor, stăteau la bârfă, depănau amintiri și schimbau politețuri răutăcioase, dar în fundal se simțea neliniștea legată de faptului că anul ăsta putea să fie de la un capăt la altul sezon de secetă.

Njogu, Muturi, Ruoro, Njuguna stăteau afară lângă prăvălia lui Abdulla. În mod obișnuit, s-ar fi dus cu vacile și caprele la

păscut. Însă era sfârșitul anului și începutul unui nou an, iar școala era închisă de sărbători și era rândul copiilor să se ducă. Ce-i îngrijora era că-n cei doi ani de dinainte nu scoseseră decât o recoltă în septembrie. Prin urmare, au avut parte numai de câteva averse răzlețe – genul de ploaie care îi mână la adăpost doar pe leneși. Așa că dacă ploile *njahi* de acest An Nou întârziau, așa cum se întâmplase în ultimi doi ani, comunitatea avea să se confrunte cât de curând cu foametea. Pe când stăteau în fața prăvăliei lui Abdulla, au vorbit de multe lucruri, dar reveneau mereu la ploi.

— Încă mai e posibil să plouă… uneori s-a pomenit să plouă la începutul anului sau un pic mai târziu, zise Njogu.

— Nu știu de ce, dar vremea devine din ce în ce mai puțin previzibilă. De parcă a luat-o razna, spuse Njiguna. Mwathi wa Mugo pare să-și piardă puterile asupra ploilor, adăugă el cu un zâmbet ironic, fără să se uite la Muturi.

— O fi din cauza lucrurilor ălora pe care le aruncă americanii și rușii în cer.

— S-ar putea. Am auzit c-ar vrea să trimită călători pe lună. Ce spui?

— A fost o vreme când nu credeam că un bărbat poate să meargă pe un cal de metal cu două picioare, zice Njogu în timp ce-l privea pe Munira venind spre ei pe calul de metal. Asta până când Munoru a mers pe unul.

— Știți când a venit prima oară omul alb. Și-a scos pantofii și noi am crezut că-și scosese piciorul. Oamenii au luat-o la fugă, zicând: ce-i cu vrăjitoria asta nouă?

Râseră de asta și mai cerură de băut. Munira își rezemă bicicleta de perete și se așeză, cerând o bere.

— În curând berea va fi singura noastră apă… zise el.

— *Mwalimu*… când deschizi școala? îl întrebă Njuguna. Ești la noi de doi ani de-acum. Ăsta a fost un lucru bun pentru copiii noștri.

— Nu știu, zise el. Acum suntem la mijlocul lui ianuarie. Dacă nu fac rost de mai mulți profesori, n-o să pot merge mai departe. În primul an am avut două clase. În al doilea an, trei. Acum o să fie patru.

— De unde o să găsești profesori? Ce VIP o să vrea să vină să se coacă la soare?

— O să merg la Ruwa-ini. O să-i spun lui Mzigo așa: dacă nu-mi dai măcar un profesor, mai bine închizi școala.

Au mutit când l-au auzit. Pentru o clipă, se retraseră toți în gândurile lor. Așadar *mwalimu* se pregătea să-i părăsească? Doi ani poate că fuseseră prea mult pentru el.

Munira sperase că, odată cu plecarea lui Wanja, o să-și intre din nou în ritm și o să-și recapete stăpânirea de sine dinainte. Însă înțelese curând că nu era decât un vis și, timp de-o lună după ce ea plecase, putea fi zărit gonind peste tot prin Ilmorog, cu un nor de praf în urma lui. „E de la soare“, ziceau unii. După ce patru-cinci luni a tras în van de speranța că ea se va întoarce, Munira se duse la Ruwa-ini într-o zi de târg, prefăcându-se că doar căuta ceva de cumpărat, dar nu luă nimic. Găsi iarăși motiv să rămână peste noapte la Ruwa-ini și bău în mai toate barurile. Nimeri în Furaha Bar. Acolo zări o fată la tonomat. Stătea cu spatele la el. Însă inima îi

bătea mai să-i sară din piept, și nu putu să se mai prefacă: o căuta pe Wanja. Se așeză pe un scaun înalt la tejgheaua barului și așteptă ca ea să-l recunoască. Mai întâi chitara; apoi vocile corului se înălțară și dominară atmosfera – era un imn religios și fata se întoarse – vai! nu era Wanja, și începu să cânte odată cu cei din cor, cu ochii întredeschiși, de parcă făcea parte din corul ce se auzea din tonomat. Când se termină imnul, ea veni la tejghea și ceru o băutură. Ce i se păru interesant lui Munira era că ea cunoștea aproape toate limbile din Kenya. Când vorbea în *gikuyu*[1], credeai că e o adevărată *mugikuyu*[2]; când vorbea *luo*[3], credeai că nu putea fi nimic altceva; la fel cu swahili, kamba și luhya. Își pierdu curând interesul față de ea. Însă îi plăcuse imnul și se duse, băgă un șiling în aparat și apăsă pe buton. Era cântat de Corul Ofafa Jericho și era emoționant. Fata dădu fuga la tonomat și Munira era atât de fascinat de cât de tare, aproape seducător de absorbită era ea de imn, încât, pentru o clipă, uită de dezamăgirea că n-o găsise pe Wanja. Se gândi chiar să-i cumpere de băut și s-o roage să se culce cu el în noapte aia. Însă imnul religios îi amintea de escapada din adolescență și de încercarea de a se purifica prin foc mai târziu, și-și pierdu cu totul interesul pentru corpul fetei.

Se întorsese la Ilmorog după acea căutare fără rezultat a unui vis și tot restul anului aceluia se dedică activității de predare, și încercă s-o dea uitării pe Wanja și partidele lor de amor din colibă. Însă lucrurile nu rămăseseră neschimbate. Prăvălia lui Abdulla, cel puțin, era diferită; Abdulla însuși abia dacă îi spunea vreodată mai mult de două propoziții. Se

bucura întotdeauna când îi găsea la Abdulla pe bătrânii satului.

— *Mwalimu,* e-adevărat că oamenii ăia o să încerce s-ajungă pe lună? întrebă Muturi pentru a le lua gândul de la posibila plecare a lui Munira.

— Da.

— Oamenii ăia sunt ciudați. N-au nici o teamă de Dumnezeu. N-au deloc respect pentru ce e sfânt. Distrug lucrurile pe pământ. Iar acum vor să meargă să-l deranjeze pe Dumnezeu în împărăția lui. Nu-i de mirare că El se mânie și nu ne trimite ploaie.

— E-adevărat. Uitați-vă la noi. Ne-am temut întotdeauna de Dumnezeu și nu i-am pus la îndoială căile. De-asta Dumnezeu ne-a cruțat de la piere. De-asta după bătălia de la Ilmorog a întors privirea colonialiștilor dinspre noi. Și sigur sunteți de acord cu mine că noi, cei din Ilmorog, n-am pierdut prea mulți fii în războiul pentru *Uhuru*, în ciuda acțiunii nesăbuite a bărbatului lui Nyakinyua.

— Bărbatul lui Nyakinyua, Njamba Nene. Era un bărbat curajos, comentă Njuguna.

— Chiar că era – deși foarte bătrân, a îndreptat totuși arma spre un om alb!

— A izbăvit Ilmorogul cu sângele său, zise Njogu.

— Și tot asta a făcut și nepotul tău – nu uita că Ole Masai avea în el sânge din Ilmorog.

Tresăriră cu toții când l-au auzit pe Abdulla înjurându-l de mama focului pe Joseph. Li s-a părut ciudat fiindcă, de la venirea lui Wanja, un an întreg nu-l auziseră înjurând.

Rămaseră din nou tăcuți, de parcă păstrau un moment de reculegere în amintirea soțului Nyakinyua și-a lui Ole Masai, pe care-l știau doar după nume.

— Nu sunt de acord cu voi aici, zise Muturi, încercând din nou să schimbe subiectul. Ne pierdem fiii în folosul orașelor.

— O, da, încuviință Ruoro și tuși ca să-și dreagă glasul. Nu-i înțeleg pe tinerii de azi. Pe vremea noastră, eram siliți să lucrăm pentru Străinii ăștia asupritori. Și chiar și atunci, după ce câștigam destul cât să plătim impozitele sau amenzile, dădeam fuga înapoi la *shamba* noastră… Nici măcar nu știu unde sunt băieții mei. Unul s-a dus să muncească în Nairobi, altul, în Kisumu, altul, în Mombasa și nu prea mai vin acasă. Doar unul, care vine din când în când să o vadă pe Wambui, nevastă-sa, dar până și el abia dacă stă o zi.

— Și-ai mei la fel, remarcă Njuguna. Unul s-a dus să lucreze ca bucătar în regiunea coloniștilor. Pe atunci era închis, dar chiar și după ce-a ieșit s-a întors să lucreze ca bucătar pentru noii colonești africani. Închipuiți-vă: un bărbat voinic, în stare să-și folosească mâinile la munci grele, gătind pentru alții. Ceilalți trei sunt la Nairobi.

— De fapt, n-ar trebui să-i învinovățim, li se alătură Muturi. După acel prim război mare, nu mai aveai unde să te muți. Și apoi întotdeauna se găsesc oameni care să nu poată rezista tentației necunoscutului. Taică-meu îmi spunea mereu că, și înainte să vină Străinii albi, unii se duceau până la ape să vândă fildeș și uneori nu se mai întorceau.

— La fel ca Munoru, care ofta după lucruri noi, zise Ruoro.

Tăcură din nou, pentru câteva clipe, de parcă mintea lor se concentra pe această mutare a fiilor lor și pe nenorocirea care se abătuse asupra ținutului. Apoi Njuguna tuși, privind în gol:

— Ai dreptate când spui că nu mai aveam unde să ne mutăm. Mi-aduc aminte ce mi-a spus fiul meu cel mic înainte să plece la Oraș. Se întâmpla după o perioadă de cules ca astea pe care le-am avut în ultimii doi ani. A zis: „Am muncit pământul ăsta un an. Mi-am rupt mâinile. Și uită-te la recoltă. Își bate joc de forța brațelor mele. Spune-mi, tată, când o să vină perceptorul după impozit, ce-o să-i dau? Când o să merg la Ruwa-ini și-o să văd haine frumoase, de unde o să iau bani să-i dau negustorului? Trebuie să plec în orașul cel mare și să-mi încerc norocul acolo, cum au făcut și frații mei“. Ce puteam să-i zic?

— Înainte, pământul ăsta era roditor. Ploaia cădea fără greș. Ce s-a întâmplat? întrebă Ruoro.

Muturi fu cel care răspunse:

— Uitați că în vremurile alea pământul nu era de cumpărat. Era doar pentru folosul nostru. Și aveam suficient, nu era nevoie să muncești același petic la nesfârșit. Pământul era acoperit, de asemenea, cu păduri. Copacii chemau ploaia. Și făceau umbră pământului. Însă pădurea a fost înghițită de calea ferată. Vă amintiți că obișnuiau să vină după lemn până departe, chiar și până aici, ca să hrănească fierătania. Ah, știau doar cum să mănânce, cum să ia totul. Dar la urma urmei erau Străini – oameni albi. Acum că avem un guvernator african și mari căpetenii africane, o parte din bogăție se va întoarce aici, prin părțile astea…

— Vrei să zici că asta o să-i aducă înapoi pe fiii noștri? replică Njuguna. Apoi tuși cu subînțeles și se întoarse către Abdulla: Mai e ceva, ia spune, nu crezi că măgarul tău mănâncă prea multă iarbă într-un sezon de secetă?

Munira se ridică. Îi lăsă certându-se pe măgar. Pentru el, Ilmorogul fără Wanja era un pământ sterp. Însă vorbele l-au făcut să se simtă ciudat. Își aduse aminte conversația lui stranie cu Karega, din urmă cu aproape doi ani, și de propriile gânduri neliniștite despre o grădină cultivată neuniform.

În fiecare zi așteptau cu toții ploile sau o schimbare a soarelui. Așteptau cu toții să se întâmple ceva. Dar în fiecare dimineață se trezeau și aveau parte doar de vânt, praf și soare orbitor.

Pe măsură ce zilele se scurgeau încet și nu se vedea vreo schimbare vizibilă, discuțiile se învârteau tot mai mult în jurul măgarului lui Abdulla. Bătrânii se întâlneau să se sfătuiască ce-ar putea face în privința lui.

Într-o altă zi, devreme, Njuguna, Ruoro, Njogu și Muturi îl vizitară din nou pe Abdulla și refuzară să se așeze. Refuzară și să bea ceva. Nici măcar nu-l priviră în ochi pe Abdulla. Acesta le observă privirea ezitantă și fețele grave.

— Mi se pare că aveți o pavară pe suflet, zise Abdulla. Pot să vă ajut cu ceva?

— Vezi cum strălucește soarele? Mai că te orbește când te uiți la el, comentă Njuguna, arătând vag spre pământul pârjolit de soare.

— O să plouă, zise Abdulla fără convingere.

— Nu e vorba că spunem că n-o să plouă! spuse Ruoro. E prea devreme să povestim despre capriciile vremii.

— Nu vezi cât praf e și cum bate vântul? adăugă Ruoro.

— Ce vreți?

— Noi suntem doar mesagerii satului, zise Njuguna. Venim în pace și cu inimă bună.

— Dar ce vreți de la mine?

Chiar în clipa aceea, măgarul lui începu să zbiere de se-auzea tot Ilmorogul. Bătrânii se uitară unul la altul. Njuguna transmise ceea ce numi doar un mesaj prietenesc, o rugăminte.

Abdulla se uita cum se îndepărtau, cu soarele strălucind pe capetele goale. Emisari ai răului, rosti el printre dinți, și își ascunse fața în palme pe masă: ce putea să facă fără celălalt picior al său?

— Așadar, problema se pune așa: singurul meu măgar sau vacile și caprele lor? Nu, n-o să permit să fie omorât sau alungat. Mai degrabă aș părăsi satul. O, da, vor să mă facă să plec din Ilmorog.

Joseph se uită la el. Se temea că asta va însemna că el n-o să se întoarcă la școală pentru al doilea an al său. Îi venea să plângă. De n-ar fi plecat Wanja, se gândi el, având în minte amintirea naivă, tristă, dar recunoscătoare a ceea ce făcuse pentru el.

~2~

Când, în sfârșit, se redeschise școala, Munira își dădu seama că nu se putea descurca de unul singur cu patru clase. Acum, privind în urmă la cei doi ani care trecuseră, părea un miracol că reușise să facă școala să funcționeze atâta timp. Dacă putea să facă rost chiar și de un singur profesor, poate c-ar reuși să se descurce cumva. Elevii din clasele Standard I și III puteau să învețe dimineața, iar cei din Standard II și IV, după-amiaza. Decise să meargă cu bicicleta la Ruwa-ini pentru a-i prezenta problema domnului Mzigo. I-ar fi prins bine și să mai scape puțin de sporovăiala asta fără capăt despre soare și praf. Dacă Mzigo nu-i dădea un profesor, Munira avea să fie nevoit să abandoneze școala.

Însă chiar înainte să poată pleca la Ruwa-ini să-l vadă pe Mzigo în legătură cu problemele școlii, în Ilmorog se petrecură două lucruri de care Munira avea să-și aducă aminte mai târziu. La vremea aceea însă, i se păreau doar ieșite din tipar în raport cu somnolența însorită din vechiul Ilmorog așa cum îl cunoscuse el. Mai întâi veni perceptorul, într-un Land Rover guvernamental, însoțit de doi *askari*[4] înarmați. Înainte ca funcționarul să apuce să se dea jos din mașină, vestea sosirii lui se răspândise și toți bărbații reușiră cumva să dispară pe câmpuri. Funcționarul bătu la ușa fiecărei case – în fiecare găsi doar femei și copii. „Toți bărbații noștri au plecat în orașele voastre“, se plângeau femeile, „uitați-vă la soare și la praf și spuneți-ne dacă dumneavoastră ați rămâne aici.“ În final, funcționarul se duse

la Abdulla și, cu o bere în față, vorbi fără oprire despre ținutul Ilmorog.

— Mi se pare că devine din ce în ce mai depopulat. Cu fiecare an de când vin aici, găsesc tot mai puțini bărbați. Însă vizita asta depășește toate recordurile.

Abdulla încuviință spusele funcționarului fără să comenteze.

— Oricum, ai toate femeile doar pentru tine, continuă funcționarul, scriind o chitanță de impozit pentru Abdulla.

Apoi se urcă în mașină și plecă. Seara, bărbații au apărut ca prin minune și au sporovăit de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic.

Însă curând după acest episod veniră doi bărbați de „acolo“. Susțineau că sunt trimiși de către Nderi wa Riera. Oamenii din Ilmorog se adunară în jurul lor, în curtea școlii, și așteptară răbdători să audă veștile – poate Nderi wa Riera își adusese aminte de vechea sa promisiune de a construi un sistem de irigații în zonă. Unul era gras, cu o chelie lucioasă pe care și-o tot mângâia, și îl porecliră Burtă Grasă; celălalt era înalt, subțire, își ținea mâinile în buzunare și nu scotea nici o vorbă. Îl botezară Insectă. Insectă le zise despre noua Organizație Culturală Kīama-Kamwene, care avea să aducă egalitate între bogați și săraci și armonie culturală în toate regiunile. Burtă Grasă spuse că cei din Ilmorog trebuie să se pregătească pentru o vizită la Gatundu, unde aveau să cânte și să bea ceai. Le-a explicat că toți cei din Provincia Centrală urmau să cânte și să bea ceai. exact ca în 1952, făcând aluzii și vorbindu-le pe ocolite, dar pe un ton sugestiv, despre o nouă

mișcare culturală, așa că cel care avea urechi de auzit, să audă. Le puse în vedere că avuția câștigată cu greu și truda le erau amenințate de un alt trib.

Ruoro se ridică în picioare pentru a-i răspunde: unde era Gatundu? De ce ar vrea cineva ca oamenii din Ilmorog să se ducă până acolo și să bea ceai? Cum se făcea că ei, de departe, erau amenințați de alte triburi? Strânseseră atâta avuție încât să atragă invidia altor triburi? Aici oamenii erau amenințați de lipsa apei, a drumurilor, a spitalelor. Dar ce se aștepta, de fapt, de la ei?

Burtă Grasă râse cam stânjenit, dar când li se adresă dădea impresia că răbdarea lui e infinită. Aveau să primească transport gratuit, dar fiecare bărbat și fiecare femeie trebuia să aibă la ei doisprezece șilingi și cincizeci de cenți.

La asta, femeile, în frunte cu Nyakinyua, începură să facă gălăgie: voia să spună că trebuie să plătească toți banii ăia ca să meargă să cânte și să bea ceai?

— Cine are urechi de auzit, să audă, repetă Burtă Grasă, cu un amestec de avertizare și amenințare în voce.

Nyakinyua parcă era posedată acum:

— Și dumneata, dacă ai urechi de auzit, ascultă: ești mai rău decât un perceptor. Doisprezece șilingi și cincizeci de cenți! De unde-o să scoatem banii ăștia? De ce-ar trebui să plătim ca să cântăm? Du-te înapoi și spune-le așa: aici avem nevoie de apă, nu de cântece. Avem nevoie de mâncare. Avem nevoie ca fiii noștri să se întoarcă, ca să ne ajute să lucrăm pământul ăsta.

Burtă Grasă era nițel transpirat și-avea un ton neliniștit. În același timp, nu voia să-și arate teama în fața acestor oameni. Încercă să spună că bogăția era amenințată de cei din ținutul lacului și de alții, amăgiți de comunistul indian care fusese înlăturat de curând de pe fața pământului.

— Vrei să zici că unii dintre voi ați adunat deja suficientă avere, în timp ce noi încă scurmăm pământul?

— Asta e averea pe care vor să v-o fure?

— Bravo lor, dacă sunt la fel de săraci ca noi.

— Da, da. De la noi ce pot să fure?

— Recolta pe-un an.

— Seceta și praful nostru.

— Dacă cineva ar putea să ne fure praful și seceta, asta ar fi o binecuvântare.

— Aici trăim cu vecinii noștri, păstorii. Ce dușmănii aveți între voi acolo, departe?

Femeile au luat asupra lor întregul spectacol și păreau să se delecteze cu el. Unele începură să scoată țipete puternice, amenințătoare. Se crease o ușoară agitație.

— Haideți să-i punem să-și scoată penisurile și să vedem dacă sunt cu adevărat bărbați, strigă o femeie.

Burtă Grasă și însoțitorul său, Insectă, se dădură puțin înapoi, încercând să-și păstreze demnitatea, însă la vorbele femeilor începură s-o ia la fugă prin curtea școlii către Land Rover, în țipetele amenințătoare ale femeilor.

Munira se gândi pentru o clipă la aceste două incidente în timp ce, mai târziu în cursul aceleiași luni, mergea cu bicicleta spre Ruwa-ini, încercând să facă rost de mai mulți profesori.

Ce nebunie le apucase pe femei? Care era treaba cu izbucnirea asta violentă din spatele însoritei încremeniri rurale? Poate li se trăgea de la soare și de la praf, se gândi el, alungându-și din minte întreaga tărășenie. Burtă Grasă și Insectă erau niște șarlatani, probabil hoți, care voiau să facă niște bani în plus.

Se apucă să analizeze în avans confruntarea pe care urma s-o aibă în scurt timp cu Mzigo. Era sătul de drumul cu bicicleta la Ruwa-ini în fiecare lună. Era sătul de orașul Ruwa-ini, cu casele lui coloniale cu țiglă roșie, cu terenul lui de golf, cu tufele lui de bougainvillea și cu arborii de jacaranda ce mărgineau trotuarele. Ruwa-ini, capitala Districtului Chiri, era celebru doar pentru că fusese, inițial, centrul negoțului cu piei, precum și al comerțului cu scoarță de copac.

Aici își înființaseră birouri și fabrici rivale cei de la Baumann and Coy, Forrestals, precum și cei de la Primchand Raichand and Coy[5], în decursul rivalității lor înverșunate din anii 1920 pentru controlul comerțului cu scoarță de copac și a extractului pentru argăsire. Acești giganți locali și străini ai capitalului împreună cu locomotivele mâncătoare de lemn și cărbune de pe calea ferată Mombasa-Kisumu-Kampala erau cei care au defrișat pădurile de peste tot. Ruwa-ini avusese un aer de prosperitate și dezvoltare înainte ca extractul din coajă de copac să fie înlocuit cu substanțele sintetice pentru argăsire, iar locomotivele mâncătoare de cărbuni să fie înlocuite cu cele alimentate cu motorină.

Extractul pentru argăsit era transportat pe calea ferată la Limuru, în Districtul Kiambu, unde chiar înainte de al Doilea Război Mondial se înființase o fabrică de pantofi ceho-

canadiană. Ruwa-ini nu mai era acum decât un centru administrativ, deși piața lui deschisă zilnic și terenul său de golf erau foarte cunoscute.

Biroul lui Mzigo era la fel de ordonat și de curat ca de obicei. El stătea în același loc, în aceeași poziție ca întotdeauna.

— Aaa, domnule Munira, mă bucur să te văd din nou. Cum merge școala? Ia loc. Îmi pare rău că n-am ajuns încă la școala dumitale, dar voi veni curând. Drumurile sunt bune? Nu-i nevoie să-ți spun despre mașinile astea afurisite. Găsesc acolo ceva să-mi ud gâtul? Apropo, felicitări. Înainte erai doar director provizoriu. Acum s-a confirmat postul. Ești noul director al Școlii Elementare din Ilmorog. Încă o dată felicitări.

— Sunt mișcat de această onoare, zise Munira, cu adevărat entuziasmat în sinea lui.

— Nu e mare lucru, spuse Mzigo. Se datorează dedicării dumitale!

— Însă mi-ar prinde bine încă vreo câțiva profesori. Cel puțin unul…

— Profesori? Domnule Munira, dar ți-am spus acum aproape doi ani că poți să recrutezi orice ajutor ai nevoie.

— E un pic cam dificil… locul ăla… E nițel cam izolat. Un pic cam secetos. Puțini oameni vin în zona aia.

— Aud că a fost părăsit de bărbați. E adevărat, domnule Munira? C-au rămas doar femei? Ce noroc pe dumneata, domnule Munira. O să vin să te ajut… Nu-i o slujbă rea, eh? Între timp, să atragi un profesor-doi acolo. Spune-le despre femeile libere. Încearcă, domnule Munira, încearcă. Când

eram eu la școală, domnule Munira, directorul meu obișnuia să ne zică: Încercați și iar încercați! Era un scoțian gras care preda religia și avea obiceiul să ne spună povestea unui rege scoțian care a fost alungat din regatul său și a văzut un păianjen încercând iar și iar să urce pe un zid, până când a reușit. S-a dus și el înapoi și de data asta și-a recâștigat regatul. Așa că, domnule Munira, încearcă să populezi regatul dumitale din Ilmorog cu profesori…

Munira dădea să iasă când Mzigo îl chemă înapoi.

— Apropo, uite o scrisoare către directorul școlii din Ilmorog.

Munira luă plicul și-l desfăcu. Nu-i veni să creadă. Îl citi și-l reciti de mai multe ori. Organizația Culturală Kamwene (Filiala Ilmorog) îl invita pe directorul școlii din Ilmorog și întregul său personal să i se alăture lui Nderi wa Riera într-o delegație care urma să meargă la ceai la Gatundu… Munira tremura…

— Vă mulțumesc…, zise el.

— Nu mie trebuie să-mi mulțumiți…

Lui Munira i se umplu inima de mândrie. Așadar, până la urmă reușise să se realizeze. Director de școală. Și acum o invitație la ceai. La ceai la Gatundu! Ce e drept, biletul era scris de mână, venea de la biroul districtului și-i cerea să-i convoace pe toți profesorii din școala lui și pe soțiile acestora. Nu auzise niciodată de OCK (Filiala Ilmorog). Dar era ceva memorabil. Director de școală. O invitație la ceai. Ceai la Gatundu. Se gândi să se întoarcă și să-i povestească domnului Mzigo despre un domn Ironmonger care obișnuia să descrie

raiul în termeni de ceai, cârnăciori și înghețată cu vanilie. Dar acum trebuia să se grăbească să ajungă acasă, să-i spună soției lui veștile. Director de școală! Invitație la ceai! Ilmorogul îi dăruise măreție. Ura!

Ajunse în Limuru înainte de apusul soarelui. Chiar dacă nu i-ar fi recunoscut peisajul și relieful – crestele care făceau loc văilor adânci, ce se ridicau spre alte creste și văi –, tot l-ar fi cunoscut după aerul rece, înviorător, ce-l învălui dintr-odată și-i trezi trupul și mintea, făcându-le să salte de bucurie. Ținutul ăsta, colinele, văile acestea ce rămâneau verzi aproape tot anul făceau din Limuru un vlăstar al țării preferate a Domnului: ploi îndelungate în martie, aprilie și mai; averse foarte reci în lunile cu ceață, iunie și iulie; soare cu vânt pe recoltele de mazăre și fasole verde, în august și septembrie; soare orbitor la vremea culesului, în octombrie și noiembrie, și prune roșii și pere zemoase ce se coc în decembrie, ianuarie și februarie sub un cer albastru, senin și strălucitor. Atât de diferit de Ilmorogul cel secetos, se gândi el.

Însă când venea în locul ăsta, se simțea întotdeauna extrem de încordat, fiind împărțit între această vigoare, această energie care era Limuru și acea noapte lungă a irealității care era trecutul său, între chemarea vieții și implicarea în istoria vie și o evadare într-o retragere în sânul familiei sale, ce avea o moralitate înrădăcinată în bună-cuviință și Biserica Prezbiteriană; între teama inexplicabilă de oameni și teama, la fel de inexplicabilă, de tatăl său; între dorința de a-și hotărî soarta și acceptarea pasivă a sorții

predestinate. Chipul tatălui său i se contura amenințător în minte…

Tatăl său era unul dintre primii locuitori convertiți la credința creștină. Ne putem închipui întâlnirea fatidică dintre băștinaș și străin. Misionarul străbătuse mările, pădurile, înarmat cu dorința de profit care era credința și lumina sa și cu arma ce reprezenta protecția sa. El căra Biblia; soldatul căra arma, administratorul și colonistul purtau moneda. Creștinism, Comerț, Civilizație – Biblia, Moneda, Arma – Sfânta Treime. Băștinașul își păștea vitele, visând la statutul de războinic, la cum să facă pământul să se supună puterii mâinilor sale, supunând încetul cu încetul, printr-un amestec de magie și muncă, legile naturii voinței și intențiilor sale colective. Seara, el dansa *muthunguci, ndumo, mumburo* pentru a sărbători sau se ruga și aducea jertfe pentru a împăca natura. Da, băștinașului îi era încă teamă de natură. Însă el venera viața omului la fel de mult cum venera natura. Viața omului era focul sacru al lui Dumnezeu ce trebuia să rămână aprins de la strămoși până la copii și la generațiile nenăscute încă.

Doar că Waweru și tatăl său fuseseră alungați de pe pământul familiei lor din Muranga de către lorzi *mbari*, care erau mai puternici și proveneau din dinastii bogate ce puteau să-și cumpere magie mai puternică și alte puteri protectoare. Aici, în Kiambu, ei au fost nevoiți s-o ia de la capăt, bunicul lui trebuind să pornească de jos, muncind ca *ndungata* pe pământul unei alte familii puternice până când făcu rost de

câteva capre ca să înceapă pe cont propriu. Waweru văzuse toate astea și spera că atunci când va crește o să facă și el rost de magie și mai puternică și va înființa o dinastie și mai puternică.

Băștinașul. Misionarul. Mânați de forțe pe care nu întotdeauna puteau să le înțeleagă. Zarurile fusesera aruncate.

Tatăl lui Waweru se trezește la ora la care se zice că Mara și-a aruncat mama muribundă în pădure. Îi zice lui Waweru: fiule, du vacile astea pe pășunea de lângă Pădurea Ikenia. Mă întâlnesc cu bătrânii înțelepți ca să vorbim despre lucrul ăsta profețit acum multă vreme de Mugo wa Kibiro, proorocul călător. Noi și tații noștri aveam obiceiul să nu-l credem când ne povestea despre Străinii roșii, iar acum asta într-adevăr s-a întâmplat. Și acum străinul roșu a început să ne ia pământurile din Tigoni și din alte locuri. Știi cât ne-am zbătut să facem rost de pământul ăsta și, încă și mai din greu, pentru averea asta. Dacă ne ia pământul, unde vom cultiva *miriyo*? Unde vom paște vitele? Așa că toate clanurile și *mbari*, și toate familiile, mari și mici, trebuie să strângă rândurile acum și să lupte cu străinul din mijlocul nostru. Să nu-ți uiți tigva cu lapte bătut. Și sulița și scutul. Vom avea nevoie de ele în lupta ce va să vină. Încinge-te la brâu și să nu uiți niciodată că tot ce-i bun și frumos vine de la pământ. Unele căpetenii de clanuri, unii *mbari* și unii capi de familii mari trădează poporul și se aliază cu acești Străini. Dar ți-aduci aminte de cei care ne-au trădat țara negustorului arab, Jumbe? Glasul poporului i-a urmărit până la moarte. Waweru ia vacile și

caprele și apoi stă, își privește tatăl cum se îndepărtează și scuipă pe pământ. *Neamurile mari: familiile mari: mai puternică decât munca mâinilor mele este magia – nu neamurile mari ne-au alungat de pe pământul nostru din Muranga și a trebuit s-o luăm de la capăt? O să-mi clădesc propriul meu neam mare ca să înfrâng toate neamurile mari…* Waweru trecea mereu pe lângă această clădire nouă unde dangătele zilnice ale clopotelor îi stârneau evlavie și curiozitate. Această magie și cea care provine de la bețele de bambus le provoacă teamă neamurilor mari, marilor *mbari* și clanurilor: ei luptă împotrivă-i sau îi caută prietenia. Cel puțin ea desparte neamuri, clanuri și chiar crestele munților. Nici măcar vrăjitoria lui Kamiri nu s-a dovedit mai puternică decât această magie. Waweru cunoaște vreo doi tineri care au căutat adăpost înăuntru. Li s-au dat bucăți de zahăr și o bucată de pânză albă. E dimineață acum și e frig. Ei îl zăresc și-i fac semn să intre. El a luat deja o hotărâre. Taică-său n-are decât să se împotrivească singur. El, Waweru, li se va alătura lui Kamenyi și Kahati. Decât căldura bălegarului și urinei de vacă și decât roua înghețată, era mai bun mirosul omului alb îndulcit de zahăr, cu clopote de biserică și muzică mai stranie decât cea a unui *wandindi* cu o coardă sau a unui fluier din lemn de *mwariki* – și, protejat de praful de pușcă și de monedele zornăitoare, având o viață mai lungă și mai viguroasă decât cea a vacilor, caprelor și oilor. Aceasta era o lume nouă, cu o magie nouă. Tatăl lui, tremurând de mânie, vine să-l ia acasă pe fiul risipitor; nu poate să vorbească, ci doar îndreaptă neajutorat bastonul către Waweru. El se simte

un pic vinovat – la urma urmei, e carne din carnea bătrânului care tremură, sânge din sângele acestuia. Însă, mai presus de glasul îndoielii, aude un alt glas chemându-l spre o glorie mai înaltă: el, care s-a lepădat de tatăl și de mama sa de dragul meu… și se vede pe el însuși împlinirea profeției care este și dovada adevărului acesteia. La porunca noului său tată și a noii lui mame, Waweru, care devine acum Ezekieli – ce plăcut sună numele în urechea unui proaspăt creștin – se dezbracă de toate hainele trecutului său păgân.

Spăla-mă-vei și mai vârtos decât zăpada mă voi albi – așa cântă ei pe urmă, la fel cum avea să cânte Munira mai târziu la Siriana.

Răsplata era o dovadă a răspunsului aprobator al lui Dumnezeu. Cu un amestec de monede zornăitoare și înșelătorie din condei, și lege, el a reușit să cumpere toate pământurile de la unii dintre *mbari* și de la clanurile scăpătate, precum și de la indivizi care aveau nevoie de bani pentru a-și plăti dările către noul Cezar. Așa erau cei ce nu voiau să se transforme în muncitori pe pământurile coloniștilor europeni, pe atunci singura cale de a face rost de monedele ce-i trebuiau Cezarului. Își vândură pământurile puțin câte puțin celor ca Waweru, care puteau să facă rost de monede aducând mai multe suflete lui Cristos. În final, se alăturară tocmai clanului truditor pe care încercau să-l evite prin vânzarea pământului și averii lor. Căci Cezarul făcea mereu tot mai multe cereri. Mai erau și alți *mbari*, precum cei din Kagunda, ai căror fii voiau doar să bea, nu să se îngrijească de averea moștenită. Astfel, Kanjohi, fiul cel mare

al lui Kagunda, îi vându toate pământurile familiei sale lui Waweru și plecă în Valea Riftului. Și asta nu se oprește aici: Waweru profită de toate ocaziile, astfel că în timpul fostului regim colonial el era un moșier și om al bisericii foarte puternic. Waweru fu printre primii africani cărora li se dădu voie să cultive piretru drept cultură imediat vandabilă și s-o vândă cultivatorilor albi. Prin asta avu un avantaj față de vecinii lui mai păgâni, dintre care unii fuseseră potoliți prin somnul veșnic sau trimiși în lagăre de muncă forțată, în orașe sau la ferme, de către Frederick Lugard, Meinertzhagen, Grogan, Francis Hall și alți mercenari ai Maiestății Sale Imperiale, Apărătoarea credinței, Aleasa Domnului. Dumnezeu s-o apere pe regină, cântau ei după fiecare masacru, și pe urmă se duceau la biserică pentru binecuvântări și purificare; de-a lungul istoriei, preotului îi revenise întotdeauna misiunea de a porunci sacrificiul uman pentru a-l împăca pe zeul bisericii lui.

Exista o fotografie cu tatăl său, făcută între războaie, ce-l impresionase dintotdeauna pe Munira.

Waweru stă în picioare lângă un gramofon HIS MASTER'S VOICE pe care e desenat un câine stând pe picioarele dinapoi, lătrând. E îmbrăcat în sacou și pantaloni de călărie, poartă cizme și pe partea din față a vestei trece un lănțișor. Pe cap are o cască să-l protejeze de soare, iar în mână ține Biblia.

Munira simțise întotdeauna o ușoară stinghereală față de această imagine, dar n-a putut niciodată să spună ce anume îl deranja de fapt. Tot așa se însurase cu o fată dintr-o familie păgână, ca și cum inima l-ar fi împins să facă ceva împotriva a

ceea ce reprezenta tatăl său. Însă fata se dovedi o copie a surorilor sale, mai docilă. Ea nu putu să-și scoată niciodată din minte că s-a măritat în familia unui creștin renumit și încercă să fie nora ideală. Înfrânse împotrivirea inițială a părinților lui prin ușurința cu care s-a lăsat remodelată. Julia deveni curând creația specială a mamei lui și, în această calitate, mama lui o adora. Munira i-ar fi putut ierta totul în afară de acele rugăciuni tăcute dinainte și de după ce făceau dragoste. Însă nu ridicase niciodată un deget pentru a lupta împotriva acestui proces.

Pentru el, viața fusese mereu o caznă. Tatăl său îl învățase pierderea. Iar el, Munira, simțea întotdeauna nevoia să plece. Dar întotdeauna șovăia. Era de parcă n-ar fi știut de ce anume fugea și către ce anume.

Însă acum, pe când se apropia de casa lui, proaspăt numit director de școală și având în buzunar o Invitație la Ceai, Munira se simțea fericit. Prima lui inițiativă importantă, prilejuită de idealismul general care cuprinsese țara cu puțin înainte și pentru scurt timp după câștigarea independenței, dăduse rod, chiar dacă unul mic. Invitația și o avansare în funcție. Acum putea chiar să țină piept imaginii tatălui său, ce se profila imensă în mintea lui Munira în timp ce mergea cu bicicleta spre casă prin aerul răcoros.

Se dovedi că majoritatea profesorilor și soțiilor acestora fuseseră invitați la ceai la Gatundu. Li se ceruse, de asemenea, să aducă doisprezece șilingi și cincizeci cenți pentru un proiect de autoajutorare. Soția lui Munira, în ciuda

încercărilor de a disimula cu eleganță creștină, era și ea entuziasmată. Pentru Munira, sâmbăta aceea avea să rămână întipărită în minte astfel încât să o transmită aievea copiilor săi: el, Munira, mergea la ceai cu o legendă vie care dominase conștiința unei țări timp de aproape un veac. Alții ar fi dat orice pentru o asemenea onoare! Încă o dată, Munira se simțea un pic mai presus de medie.

Autobuzul care îi ducea acolo veni pe la ora șase la oficiul poștal din Ruwa-ini și toată lumea era îngrijorată – cineva chiar sugeră că ar trebui să anuleze excursia, dar fu redus la tăcere de ceilalți. Mai bine mai târziu decât niciodată – într-un astfel de loc, ceaiul însemna un festin de-o seară. Funcționarul guvernamental cu înfățișare solemnă îi asigură că totul era în regulă.

Schimbarea neașteptată a norocului fu cea mai dureroasă pe care o trăise Munira de la incidentul de la Siriana. Fură duși pe lângă Gatundu, prin niște plantații de bananieri unde găsiră încă o mulțime de oameni care așteptau ceva. Un ceai de înmormântare? se întrebă Munira, redus la tăcere și năucit de solemnitatea ciudată a tot ce-i înconjura. Privi în jur: funcționarul guvernamental dispăruse. Li se ordonă să formeze două șiruri, unul pentru bărbați, unul pentru femei. Un profesor întrebă cu voce tare: „Ăsta e ceaiul pe care am venit să-l bem?“. Fu lovit cu latul unei *panga* de către un bărbat apărut de nicăieri, care dispăru la fel de neașteptat. Ce treabă aveau Mzigo și funcționarul guvernamental cu toate astea? Era întuneric; o luminiță venea dintr-o colibă în care

oamenii dispăreau în grupuri de câte vreo zece. Despre ce e vorba? bubui inima lui Munira. Iar apoi îi veni și lui rândul!

Pe drumul înapoi, pe la miezul nopții, Munira știu că Julia plângea în tăcere. Îi simți rezervarea, acuzația de trădare; însă cum putea să-i răspundă acum, cum putea să-i spună că el chiar n-a știut? Lui Munira îi era foame și sete și tot drumul pe care l-au parcurs cu autobuzul ghici în liniștea care se lăsase că ceilalți erau conștienți că au fost păcăliți – că au participat la un ritual în dezacord cu timpul, locul, oamenii și așteptările lor post-*Uhuru*! Cum puteau ei, ca profesori, să dea ochii cu copiii și să le spună că, de fapt, Kenya era una?

Mai târziu, Munira avea să afle că mintea din spatele acestei afaceri a fost o persoană foarte importantă de la putere, ce s-a bazat pe înțelegerea și aprobarea tacită a altor indivizi foarte importanți de la putere, precum Nderi, unii chiar din alte comunități naționale. Însă faptul că știa asta nu avu darul să-l împace cu ce se întâmplase.

Acasă, Julia se uită la el și zise:

— Așadar, n-ai putut să fii îndeajuns de bărbat să-i spui soției tale!

Pentru prima oară în viața lui, Munira simți că trebuie să aibă o discuție ca de la bărbat la bărbat cu tatăl lui. Își vedea acum tatăl într-o lumină nouă, mai bună. În anii 1890, îl înfruntase pe bunicul lui și se alăturase misiunii. În 1952, sfidase mișcarea și rămăsese solidar cu Biserica. Ba chiar îndrăznise să predice împotriva mișcării. Pentru acest efort, la *boma*[6] lui cu vite fusese dată o spargere și îi fuseseră luate vacile. Drept avertisment, i-a fost tăiată urechea dreaptă. E

adevărat că a încetat să predice împotriva mișcării, însă măcar nu și-a abandonat credința și tabăra pe care o alesese. Da. Avea să stea de vorbă cu el ca de la bărbat la bărbat, față în față, și să afle adevăratul secret al succesului tatălui său.

Se duse la părinții lui a doua zi devreme. Își găsi tatăl în rugăciune. Munira simți că i se înmoaie genunchii. Căzu în genunchi, tremurând cu adevărat înaintea Domnului. Dacă să fie mântuit îl va ajuta, atunci avea să fie mântuit. Dacă să se bată peste pieptul dezgolit și să și-l sfâșie dinaintea Domnului chiar avea să-l ajute să aleagă calea cea bună odată pentru totdeauna, cu siguranță o va face, pentru a fi curățat pentru totdeauna de spaimă, îndoială și indecizie. Ce mândru era acum de un tată atât de senin, atât de sigur deopotrivă în bogăție și credință!

Ezekiel Waweru încă era unul dintre cei mai puternici moșieri din zonă, adăugând loturilor sale de piretru altele noi, cultivate cu ceai, cumpărate de la coloniștii care plecau. Era o ironie a istoriei sau, pentru el, o manifestare a încurcatelor căi ale Domnului că noua plantație de ceai se afla în Tigoni, exact zona pe care tatăl lui Waweru o menționase drept acel act de furt colonial ce făcuse ca neamuri mari și mici din acea perioadă să se alăture poporului în rezistența armată. Cu excepția lui Mukami și Munira, copiii lui se descurcaseră bine.

Dacă se miră să-l vadă pe Munira vizitându-l atât de devreme într-o zi de duminică sau dacă fu nedumerit de fața pocăită a bărbatului și de neașteptata participare la rugăciune, chipul lui nu trădă asta. Poate că Dumnezeu îl

adusese în sfârșit acasă, cugetă el, înăbușindu-și disprețul pe care-l simțea față de Munira.

Teama și mânia încurcată pe care Munira le simțea din cauza experienței din ajun păreau să crească și să sporească cu timpul și pe măsură ce se gândea mai mult la asta. Cum nu voia să-și supere tatăl – și acum, se gândi Munira, o să coboare cel mai jos cu putință în ochii tatălui său –, îl luă cu binișorul, cu duhul blândeții, deși înverșunarea sa că fusese păcălit, el, dintre toți, un profesor, îl îndemna să spună totul pe nerăsuflate. Tatăl său îl ascultă cufundat în gânduri și asta îl încurajă pe Munira.

— Ce n-am putut să înțeleg… ce n-o să uit niciodată a fost bărbatul ăsta… era atât de prost îmbrăcat… zdrențe… nici măcar pantofi… și stătea acolo, când noi toți tremuram, și a spus: „Eu sunt stabilit ilegal aici – muncitor pe o plantație de ceai deținută de Milk Stream Tea Estates. Am lucrat acolo înainte de 1952. În timpul mișcării, făceam pe spionul, mă ocupam cu primirea armelor și le duceam luptătorilor noștri. Mai târziu am fost închis. Acum lucrez pe aceeași plantație, deținută de aceeași companie. Doar că acum unii dintre oamenii noștri li s-au alăturat. E bine că unii dintre ai noștri au ce mânca. Însă nu voi depune un alt jurământ până când nu vor fi îndeplinite promisiunile ce ni s-au făcut cu ocazia primului“. L-au bătut în fața noastră. L-au călcat pe gât și i l-au strivit cu cizmele de podea, și s-au oprit abia când a început să urle. A depus jurământul, desigur. Însă nu din inimă. N-o să uit niciodată cum țipa.

Munira nu se simțise niciodată atât de apropiat de tatăl său. Chiar și când Waweru începu să-i țină prelegeri despre eșecurile lui, el acceptă asta ca pe o pedeapsă îndreptățită – și cine era el să contrazică un tată care cel puțin rămăsese fidel unor principii?

— Nu-i nevoie să-ți spun că ai fost o dezamăgire pentru mine. Ești fiul meu cel mare și știi ce înseamnă asta. Te-am trimis la Siriana – te-ai întovărășit cu cine nu trebuia și ai fost trimis acasă. Dacă te uiți la unii dintre cei cu care ai fost la școală, poți să vezi unde se află acum: du-te la orice minister, la orice mare companie, o să-i găsești acolo. Primul tău act de bărbăție a fost să lași grea o femeie. Îi mulțumim Domnului că Julia s-a dovedit a fi o femeie cumsecade. Însă în loc să rămâi cu ea, ai fugit într-un loc al cărui nume nici măcar nu pot să-l rostesc. Ai fugit întotdeauna de oportunități. Ai fugit întotdeauna de fiecare ocazie de a deveni bărbat. Am tot pământul ăsta. Îmbătrânesc. Ai putea ca măcar să ai grijă de el. Uită-te la frații tăi… deunăzi doar niște copilași. Urmează-le exemplul. Cel care e bancher a cumpărat case peste tot în Nairobi. Are mai multe spații comerciale în Nairobi. Ar putea să te ajute să începi o afacere în unul dintre ele. Ar putea să-ți dea un împrumut. Iar fratele tău de la compania petrolieră… Du-te la orice benzinărie de aici sau de aiurea – are un aranjament acolo. La fel și surorile tale… Am auzit că te-ai apucat și de băut. O să ajungi rău, la fel ca soră-ta…

— Mukami? întrebă Munira în mod automat. Merita toate astea și chiar mai mult, iar după ziua asta avea să-și îndrepte

purtările. Spune-mi, tată, ce s-a întâmplat de fapt cu Mukami? Ce a împins-o pe Mukami la asta?

— Anturajul nepotrivit… anturajul nepotrivit… Mariamu… rea femeie… Băieții ei m-au nenorocit.

Tatăl său amuți, cufundat în amintiri. Pentru o clipă se făcu liniște, în timp ce încerca revină în simțiri. Lui Munira îi păru rău c-a adus vorba despre asta și a stârnit amintiri dureroase. Tatăl său se ridică dintr-odată, își luă haina și-i făcu semn lui Munira să-l urmeze.

Urcară până pe culmea la poalele căreia se afla vasta proprietate. Waweru era dintotdeauna mândru de moșia asta fiindcă era cea pe care o dobândise când începea să se-mbogățească, înainte de al Doilea Război Mondial.

— Vezi toate astea?

— Da.

— Flori. Pomi fructiferi. Ceai… vaci… totul.

— Da.

— N-au apărut doar datorită forței brațelor mele. Este lucrarea Domnului. E-adevărat că pământul neamului agikuyu este binecuvântat de Dumnezeu. Belșugul s-a înmulțit de mai multe ori de la independență încoace. Fiule, crede în Dumnezeu și n-o să calci niciodată strâmb. Dumnezeu alege când să semeni și când să culegi. El Își alege potirul pentru marele Său plan. Ascultă-mă pe mine, fiule. Bătrânul este cu adevărat potirul Lui. El a suferit. Dar când a ieșit, a luat un ciomag să-și bată dușmanii? Nu! A zis doar: „Iartă-i, Doamne, căci nu știu ce fac“. Acum, toată această prosperitate, toată această libertate dobândită cu greu este amenințată de

Satana, care lucrează prin intermediul altor triburi, stârnindu-le invidia și gelozia. De-asta e nevoie să depunem jurământ. E un jurămant pentru pace și unitate și e în armonie cu planul etern al Domnului. Ascultă-mă pe mine. Eu am fost acolo. Am jurat pe Biblie. Vreau s-o duc și pe maică-ta. Ea nu vrea. Însă Cristos îi va lumina calea curând. Chiar și cei foarte învățați se duc acolo, din proprie voință. Fiule, frica Domnului este începutul înțelepciunii. OCK asta nu e un lucru rău… Vom avea chiar și o Filială Bisericească. E-o organizație culturală alcătuită ca să aducă unitate și armonie între noi toți, bogați și săraci, și ca să pună capăt invidiei și lăcomiei. Dumnezeu îi ajută pe cei care se ajută singuri. Și El a zis că n-o să mai dăruiască niciodată mană din cer…

Munira nu era sigur dacă a înțeles bine ce i-a zis tatăl său. Se uită la el, la urechea lui lipsă: își amintea cât de aspru critica tatăl său jurământul mai demult – de când această schimbare cu privire la același lucru? Era același lucru? Fu din nou nedumerit.

— Vrei să zici că tu…

— Da, da, răspunse tatăl lui repede, aproape nervos.

Pentru prima oară, Munira încercă să-l contrazică pe tatăl său.

— Dar dinaintea Domnului nu există triburi. Toți suntem egali în fața Lui.

— Fiule, zise el după ce-și cântări cuvintele câteva clipe, întoarce-te la predat. Și nu mai bea. Dacă te saturi de asta, întoarce-te aici. Am de lucru pentru tine. Moșiile mele sunt

numeroase. Iar eu îmbătrânesc. Sau intră în OCK. Ia un împrumut de la bancă. Începe o afacere.

— Aici, la ferma noastră, de când eram copil am văzut foarte mulți muncitori: luo, gusii, embu, kamba, somali, luhya, gikuyu – și toți lucrau împreună. I-am văzut slujindu-l pe Domnul fără să aibă ceva de împărțit între ei.

— Nu știu de ce ai venit. N-am știut c-ai venit să-i ții o predică tatălui tău. Dar o să repet asta. Întoarce-te la predat. Lucrurile astea sunt mai serioase decât crezi tu.

Și plecă.

Munira îl privi cum se plimba prin ferma imensă. Nu, nu-și cunoscuse niciodată tatăl, nu avea să-l înțeleagă niciodată. Despre ce era vorba? Ce era alianța asta nouă dintre Biserică și OCK? Nu, era mai bine să nu se bage mai mult decât trebuia în chestiuni care nu-l priveau. Și se simți cumva ușurat. Era de parcă fusese tras înapoi de pe marginea unei prăpastii. Amânase o decizie. Cu toate astea, avea impresia că decisese altcineva în locul lui, fiindcă atunci când își luă bicicleta de lângă zidul casei tatălui său, nu se urcă pe ea ca să se aducă acasă, ci spre orașul Kamiritho – să bea ceva. Însă știa că mai târziu în ziua sau seara aceea se va întoarce la Ilmorog, în sihăstria lui fără apă și fără ploaie, fără profesorii pe care plecase să-i recruteze.

Kamiritho se schimbase mult. Mai ieri era doar un sat uriaș. Acum se extinsese, devenind un centru comercial ce se dezvolta rapid, cu o mulțime de berării și ceainării. Afară, meșteșugarii, ce lucrau pe cont propriu sau erau angajații

unora ceva mai înstăriți, băteau foile de tablă ondulată pentru a le transforma în diverse obiecte: imense rezervoare de apă din aluminiu, mangaluri, cazane pentru încălzit de apă alimentate cu cărbuni, jgheaburi din fier pentru hrănit puii. Două mormane uriașe de fier vechi provenit de la autobuze și camioane abandonate se înălțau din ce în ce mai sus. Mecanici șomeri stăteau pe iarbă, uitându-se cum treceau mașinile, sperând ca vreuna să aibă o defecțiune mecanică sau ceva.

Se opri lângă benzinărie și privi dincolo de magazine, înspre locul de unde obișnuiau să plece autobuzele pentru Murram, unde Amina și alții ridicaseră case în stil *swahili majengo*, și-și aduse aminte de umilirea pe care o suportase cu mult timp în urmă. Cu foarte mult timp în urmă.

Apoi se întoarse și văzu trecând mai multe camioane. Pe lateralele lor era mâzgălit KANU PRIVAT. Știa de unde veneau. Îl cuprinse spaima din seara trecută. Pedală spre Safari, barul cel mai apropiat, și se ascunse înăuntru.

Era devreme, dar comandă ceva de băut, goli prima sticlă foarte repede și ceru o a doua. Începu să admire tablourile de pe pereți ca să-și țină mintea departe de ce se-ntâmpla afară și în curând se adânci cu totul în lumea fantezistă a artistului:

Un *moran*[7] masai, cu o sabie *simi*[8] prinsă la brâul abia acoperit, străpungând drept în gură, neînfricat, un leu ce răgea; un bărbat cu pălărie ce-și întindea în tihnă picioarele la umbra unei tufe de acacia în pustiul Weru, din Australia, și-i întindea o banană unui cangur cu un pui în marsupiu; domni și doamne de la oraș așezați pe scaune în deșert, bând Tusker

și Pilsner; maimuțe ce săreau din creangă în creangă, ce te priveau cu ochi umani, veseli – ce combinație de lucruri îndepărtate care păreau, totuși, în armonie. Pe un alt perete era o un tablou cu autobuzul 555, gonind pe un drum ce ducea la o mare albastră, din care ieșeau sirene ce țineau prunci la piept. Imaginile fantastice îi fulgerară prin minte în timp ce comandă încă un Tusker, amintindu-și în același timp de localul lui Abdulla și de temerile acestuia legate de măgarul său… O lume fantastică… în care putea fi numit director de școală într-un birou modern și curat, iar mai târziu în aceeași zi putea să bea ceaiul unității pentru a apăra proprietatea câtorva oameni în crânguri umbrite de bananieri… unde apăreau brusc femei frumoase și te făceau fericit pentru o lună-două și dispăreau la fel de repede. Începu să citească numele băuturilor de pe rafturile din spatele tejghelei: Tusker, Pilsner, Muratina, Vat 69, Johnnie Walker, născut în 1820 și încă plimbându-se în Kamiritho într-o dimineață de duminică… cineva punea un disc la tonomat… el întoarse capul… Văzu femeia într-o rochie verde unduindu-și încet șoldurile și nu-i veni să-și creadă ochilor…

— Wanja, Wanja! strigă el. Ce faci aici?

~3~

Îți mulțumesc pentru bere… E ciudat să mă găsești aici azi, în dimineața asta, sau mai degrabă să te găsesc eu aici. Chiar mă întorceam în Ilmorog. Poate că n-o crezi. Dar e adevărat.

M-am hotărât în dimineața asta. Sau ar trebui să spun că s-a hotărât în locul meu. Lasă-mă să încep… de unde să încep? Înainte de asta… obișnuiam să lucrez… pare că s-a întâmplat cu foarte mult timp în urmă. Nu-i așa? Vorbesc despre noaptea trecută, dar mi se pare că de-atunci au trecut deja mulți ani… în fine, până-n dimineața asta obișnuiam să lucrez la Heavenly Bar, lângă Bolobo Golf Club. Era un loc foarte incitant. Toți mahării de la Bolobo Golf Club vizitau localul ca să mănânce friptură de capră și să cumpere cinci minute de amor. Veneau în mașini Mercedes Benz, Daimler, Jaguar, Alfa, Toyota, Peugeot, Volvo, Ford, Volkswagen, Range Rover, Mazda, Datsun, Bentley. Era ca o paradă în aer liber pentru toate mașinile din lume. Mahări din toate comunitățile din Kenya. Discutau despre afacerile lor. Vorbeau despre școlile lor. O grămadă de lucruri. În fine, era un loc bun. Însă asta a fost înainte să plec eu la Ilmorog prima oară! Îmi doresc să fi rămas în Ilmorog. După Ilmorog – adică după ce v-am lăsat pe tine și pe Abdulla în Ilmorog – m-am dus la același local. Am găsit altceva acolo. Mahări din diferitele comunități stăteau împreună și vorbeau doar în limbile lor materne. Uneori în engleză sau swahili. Diversele grupuri nu ne băgau în seamă pe noi, fetele de la bar. Așa că puteam să prind câte ceva. Fiecare grup vorbea despre pericolul reprezentat de alte grupuri. Mănâncă prea mult. Înfulecă tot ce prind. Sau sunt leneși… beau doar bere *mnazi*… sau poartă costume ori mănâncă păsări… sau au luat toate ținuturile muntoase albe. Apoi, cam acum o lună, grupurile din alte comunități au încetat brusc să mai vină la local. Așa că mașinile erau mai

puține. Discuția s-a schimbat un pic acum. Vom lupta – am mai luptat înainte… celelalte comunități vor să culeagă ceea ce n-au plantat vreodată… Fără lucruri pe degeaba în Kenya. Așa că noi am știut că se întâmpla ceva. Am început să vedem camioanele astea Kanu particulare. Fetele de la bar au fost adunate și luate primele. Însă, cumva, eu am scăpat din plasă. Eram bolnavă sau ceva de genul ăsta în noaptea în care fetele au fost duse la ceai. Când s-au întors, erau supărate. Unele râdeau batjocoritor. Căci pentru noi ce conta cine conducea un Mercedes Benz? Erau cu toții dintr-un singur trib: familia Mercedes – indiferent dacă veneau de pe coastă sau din Kisumu. O singură familie. Noi eram un alt trib, altă familie. De pildă clientul meu regulat. Era un somalez înalt. Era șofer de cursă lungă. Lucra pentru Kenatco[9] și fusese în multe locuri: Zambia, Sudan, Etiopia, Malawi. Avea o mulțime de povești despre fiecare loc. Oricum, îmi plăcea de el. Îmi plăceau poveștile despre toate locurile astea pe care putea să mă facă să mi le închipui. Era foarte amuzant, nu purta niciodată chiloți – zicea că sunt prea grei pentru cineva care era în fiecare zi pe drum –, dar era foarte generos. Ei bine, a venit ieri și a oprit camionul la local, după cum îi era obiceiul. Eu nu eram de serviciu. Așa că a luat un taxi și am băut luând-o din local în local. Am băut amândoi zdravăn. Eu am încercat toate amestecurile… whisky, cidru, Tusker, Babycham, votcă… dar, cumva, nu mă îmbătam. Nu era ca pe vremuri. Șederea la Ilmorog m-a afectat și azi-noapte m-am tot gândit la asta. Nu cred c-avea de-a face cu felul în care se uita lumea la noi. Ori s-ar putea să fi fost… Uneori sunt foarte deprimată. Dar nu a

fost nici măcar asta. În fine, nu sunt fericită. El a vrut să închirieze o cameră la Mucatha. Dar i-am zis nu, hai să mergem la mine. S-a mirat, fiindcă nu-l mai dusesem niciodată în camera mea. Era o regulă a mea să nu duc niciodată un bărbat acasă la mine. În felul ăsta, când încetează prietenia cu tipul respectiv, n-o să vină întruna la tine să te deranjeze. Așa că a chemat alt taxi – îți zic eu, șoferii pe distanțe lungi au bani – și ne-am dus cu mașina înapoi, în tăcere. O fi fost de vină băutura, mersul dintr-un loc în altul ori întreaga atmosferă, dar am rămas tăcuți tot drumul până acasă. Știi că atunci când e să ți se întâmple ceva simți în stomac sau în păr ori în altă parte din tine? Pe fereastra de la camera mea ieșea fum. M-am năpustit la ușă. Izbucnise un foc mic, dar nu cuprinsese ușa. Am încercat să țip, să strig. Dar nu scoteam nici un sunet, și nici nu-mi curgeau lacrimile. Am bătut cu putere la ușă, ca pentru a trezi pe cineva dinăuntru… apoi mi-am amintit că am cheia în poșetă. Am deschis ușa, am încercat să intru, dar m-a izbit mirosul greu de fum de lemne. Trebuie să fi folosit parafină sau benzină și, indiferent cine o fi fost cel ce dăduse foc, voia să fim amândoi prinși în capcană. Am fugit înapoi la prietenul meu, care rămăsese pironit locului. Du-mă la o secție de poliție… El a zis așteaptă, lasă-mă să ajut cu apa… M-am dus înapoi în casă. Era o construcție din piatră cu o singură cameră în spate. Celelalte erau în curs de finalizare. Așa că doar fereastra și ușa au ars. Încă tremuram. Peste câteva minute, am auzit camionul cel mare plecând, demarând în forță pe asfalt și pe drumul pietruit… Prietenul meu fugise; dar cum puteam să-l

învinovățesc? În fine, m-am dus la o altă fată, în altă casă. Ea mi-a zis că a auzit spunându-se că sunt arogantă – că mă duceam cu un *shifta*[10] și c-am refuzat până și invitația la ceai. Însă ea nu luase în serios vorbele astea și, oricum, era greu de spus cine făcuse asta sau cine ordonase incendiul și oricine o fi, nu prea vreau să aflu… E mai bine să nu știu… Azi-dimineață am descoperit că așternuturile și hainele mele au ars; trebuie că cineva a aruncat niște benzină în cameră. Dar asta m-a pus pe gânduri. De când am plecat din Ilmorog, ăsta e al doilea lucru grav care mi se întâmplă. Acum vreau să plec… Trebuie să mă întorc la Ilmorog. Așa că am luat un autobuz până în locul ăsta. Acum doar puneam niște muzică ca să încerc să uit puțin, înainte de a-mi continua călătoria înapoi spre Ilmorog.

~4~

Coincidența trebuie să-l fi impresionat destul de tare pe Munira, trebuie să-l fi izbit și s-o fi luat ca pe un semn de la Dumnezeu fiindcă peste ani, în declarație, avea să stăruie îndelung asupra acestei întâlniri stranii dintr-o duminică, după o noapte de botez comun prin foc și spaimă.

„N-am avut cuvinte cu care să răspund la povestea ei“, a scris el ani mai târziu. „Un băutor de *kiruru* și *Chang'aa* intră agale din camerele din spate și veni clătinându-se acolo unde stăteam noi, cerându-mi să-i fac cinste cu un Tusker. I-am întins mecanic o bancnotă de cinci șilingi. El făcu mai multe

plecăciuni și-și scuipă în palme, cerând Celui de Sus să mă binecuvânteze și să mă ferească de rele. Îmi doream să plece. M-am uitat la *moran*-ul masai care înjunghia leul în plin salt, în timp ce răgea; la cangurul de pe celălalt perete; la sirenele ce ieșeau din mare – cu sânii deasupra apei, cu cozile de pește sub apă – și toate astea mi s-au părut, brusc, mai reale, mai înrădăcinate în pământ și în întâmplările mărunte de zi cu zi decât Wanja, care stătea acolo, vorbind cu o voce stinsă, pierită, monotonă. Inima a început să-mi bată mai tare și stomacul mi s-a strâns, simțeam deopotrivă dezgust și atracție. Apoi, amintindu-mi de propriul meu chin într-o colibă ascunsă într-un desiș de bananieri, aducându-mi aminte la rândul meu că pe camioanele pe care tocmai le văzusem scria *Kanu Privat*, m-am potolit întru câtva și am simțit că poate eram cu toții prinși într-o lume fantastică. Voiam să-mi înec toate amintirile, toate gândurile, toate încercările de a înțelege, totul, într-o baltă cu bere. Hai să mergem în alt bar, am zis. Hai să bem, să bem, o să mergem mâine la Ilmorog. Mi-am lăsat bicicleta la benzinăria de lângă Safari Bar. Am băut toată ziua. Nu îmi mai păsa acum nici măcar dacă mă descopereau tatăl meu sau soția mea.

Ne-am dus la Mary's Bar, Young Farmers', Mount Kenya, Muchoru-i, Highlands, Mathare, bând câte o bere în fiecare loc și abia schimbând câteva vorbe. Lui Wanja nu-i scăpa nimic, cerceta fiecare ungher și fiecare chip ca după ceva pierdut, ca după un secret reamintit. Căzu pe gânduri de parcă evalua în sinea ei fiecare față, fiecare întâmplare în lumina recentei întâlniri. Majoritatea barurilor erau pline – era ceea ce se

numea ziua de chenzină pentru muncitorii de la o fabrică din apropiere. Uriașul complex fumegând de mașinării, piei tăbăcite, piei netăbăcite și aer poluat ajunsese să ne domine viețile, aducând până și sate mai îndepărtate în orbita sa protectoare și bănoasă. Ici și colo, și în special la Kambi Bar, lumea mă recunoștea și se întreba, probabil, cum de *mwalimu* pe care-l cunoșteau ca fiind sobru și rezervat, fiul unui important moșier și om al bisericii, putea să bea așa, atât de fățiș, cu o asemenea însoțitoare. Mai târziu în seara aia, am propus să mergem până în Limuru. Am luat un *matutu* din fața Barului Young Farmers' și am mers de la intersecția din Kimunya până la Limuru. Am bătut și aici majoritatea localurilor unde se putea bea, zăbovind mai mult la barurile New Alaska, Paradise, Modern și Corner. Când am intrat la Friendly Bar, Night-club & Restaurant, eram amețit de-a binelea și plin de povești.

Am început să-i povestesc lui Wanja despre Limuru, amestecând realitatea cu ficțiunea, și am fost surprins să știu atât de multe despre locul ăsta, sărind de la pământurile Tigoni, furate de europeni de la oamenii din Limuru și mai târziu devenite centrul furtunii în istoria Kenyei, la ce s-a numit mai târziu masacrul de la Lari[11]. Fabrica mi s-a conturat din nou imensă în amintire. A fost o grevă, curând după războiul cel mare, și n-o să-mi pot scote vreodată din minte țipetele muncitorilor bătuți până la sânge de polițiștii negri cu căști turtite, conduși de doi ofițeri albi în uniforme kaki, care mestecau gumă. Negrii împotriva negrilor, mă gândeam acum, aducându-mi aminte de recentul ei chin și de

al meu. Eram beat, mi-am zis, și-am mai comandat o Tusker. Mă simțeam bine, cumva fascinat de mine însumi, de poveștile mele și de frânturile mele de reflecții filosofice. Însă Wanja nu era prea interesată – ce părea s-o atragă erau oamenii: tineri care-și legănau trupul în fața tonomatului; tineri în blugi americani strânși pe picior și curele uriașe bătute cu ținte metalice strălucitoare, rezemați de pereți lângă tonomat sau la tejgheaua barului lângă scaunele înalte, mestecând gumă sau molfăind între dinți bețe de chibrituri cu nonșalanța detașată a cowboy-lor din Vestul Sălbatic pe care i-am văzut cândva într-un film; tineri și fete de bar care încercau cel mai nou pas de dans. La naiba cu cântăreții și dansatorii. La naiba cu Wanja și poveștile ei. La naiba cu Abdulla, Nyakinyua, familia mea, cu toată lumea. Eram cu toții străini… în țara noastră. Gata cu rugăciunile. Gata cu rugatul din cauza mea. Muzica de la tonomat se amesteca bizar cu sunetul de orgă din mintea mea, de pe vremea când eram la Siriana. Iar capul meu încă protesta… Gata cu cântatul despre mine, deeeespre mineeee, și înainte să devin sclav… sclaaav… la naiba cu… cu titirezii din cap meu… Siriana… școala… chipuri… greva… exmatricularea… fața încruntată a tatălui meu: ți-ai făcut familia de rușine, ți-ai sfidat propriul tată în public – crezi că ești mai deștept decât omul alb? Vrei să te alături celor din clanul *mikora*, care cântă întruna „Ka-40! Ka-40!“ și-l provoacă la duel pe omul alb?… lacrimile mamei… rușinea mea… activitatea didactică… Manguo… Ilmorog… Wanja! Afecțiunea pe care o simțeam acum pentru ea se transformă în foc, limbi de foc ale dorinței.

Voiam să fac dragoste cu ea acolo, pe podeaua de la Friendly, voiam să-i aud țipete și strigătele după ajutor. Putere. Nu aveam nici o grijă pe lume. Niiiici o grijă pe…

Și deodată, dintr-un cotlon încețoșat al minții mele, i-am văzut privirea ațintită asupra unui obiect vag familiar. M-am uitat mai bine. L-am văzut. Gesticula cu o sticlă goală de Tusker în mână. Vocea lui tărăgănată de la beție se auzea peste vocile celorlalți. Se contraziceau pentru meritele și neajunsurile lui Kamaru[12] și DK. El țipa: Kamaru cântă despre trecutul nostru, privește în trecutul nostru, vrea să ne readucă în minte înțelepciunea strămoșilor noștri. Ce folos aduce asta haosului de azi? Un altul răspundea: el are zdrăngănitul unui talger spart. Însă DK ăsta cântă adevărul, cântă despre noi, tinerii, cei de-aici și de-acum – o generație pierdută în haosul urban. Un altul îl întrerupse: nu suntem o generație pierdută. Pricepi? Nu te apuca să bești oamenii dintr-un bar care-și văd de treabă. Eeei – o să dansez pe Jim Reeves și Jim Brown și o să sparg un seif sau două precum cowboy-i pe care i-am văzut în *Hoarda sălbatică* – Eeei. Mai intră unul, se bagă și el, punându-și în glas cât de mult venin și dispreț putea: uitați-vă la cărturarul nostru, n-a fost în stare să-și ia examenele, a fost dat afară, și vine aici să ne țină prelegeri despre lucruri dintr-un trecut mort.

Violența îmi provoacă silă: asta simt acum, asta am simțit și atunci. Dar Wanja, care până atunci fusese tăcută, adâncită în gânduri, abia dacă putea să stea potolită pe scaun. Mai mult

i-am simțit decât i-am văzut încântarea. Ce nu mi-a venit să cred a fost dovada din fața ochilor.

— Karega! Karega! strigă ea.

Rămase cu sticla ridicată în aer. Își întoarse capul dinspre tonomat și adversarul său. Se uită lung spre noi, apoi veni la masa noastră, încercând, cu oarecare dificultate, să meargă drept. Se lăsă să cadă pe scaunul din fața lui Wanja.

— Mulțumesc, zise el, fără să se adreseze cuiva anume. I-aș fi putut sparge capul, știți? Uite-așa, într-o clipă, și la ce mi-ar fi ajutat?

Își puse coatele pe masă și-și lăsă capul în palme. Și-l ridică o dată și trase o flegmă pe pardoseala din ciment, apoi se ridică în capul oaselor.

Cineva pusese un șiling în tonomat și muzica începu să răsune din nou. Vocea cântărețului împrăștia tristețe și regret în toată încăperea, sfătuind, mustrând, atrăgând treptat întregul bar cu forța vocii lui. Ascultam, chinuindu-mă să deslușesc cuvintele.

Watumaniirwo, Nyukwa ni murwaru
Ai primit mesaj că mama e bolnavă
Ui ugacokia, Kuu ndikinyaga
Ai zis: nu voi merge niciodată acasă
Nanii ngakwira ugwati nduri Njamba

Îți spun eu, primejdia nu-l știe pe curajos
Ningi ngakwira, Mutino ni Muhiu
Își spun din nou, un accident nu-l știe pe cel iute de mână
Ninguigua Uru-i, ukiruma aciari aku
Mă doare sufletul când văd că te porți urât cu părinții
Ndaririkana ati ni makurerire
Când îmi aduc aminte cum te-au crescut
Wakuagwo na Ngoi ugithaithagwo
Te cărau în spinare
Ui ukiragwo, Mwana kira!
Rugându-se de tine: micuțul nostru, nu plânge!

S-a nimerit ca în acel moment să mă uit la Wanja. Chipul îi era îndurerat. Văzând că-mi îndrept privirea înspre ea, încercă fără prea mult succes să-și alunge cu un zâmbet expresia grotescă de pe față.

— Ți-aduci aminte seara în care ți-am povestit cum am plecat de acasă? zise ea.

— Da.

— Ți-am spus că mama m-a trimis să arunc bălegar pe *shamba*?

— Da.

— Ei bine, mai e ceva ce nu ți-am povestit. Motivul pentru care m-a rugat a fost că era *bolnavă* la pat. De fapt, mai apoi a fost dusă la spital și i s-a scos apendicele. Era să moară. Am aflat asta când eram într-un bar și, știi, am râs. Am râs!

Ceilalți începuseră să-și unduiască din nou șoldurile, îndreptați cu toții spre tonomat, de parcă făceau sex cu o femeie ascunsă în aparat. Ce era în cuvintele acelea de putea să-i emoționeze atât de mult pe tineri? Eu nu aveam amintiri tandre cu mama și tatăl meu, ci doar teamă, o teamă nedeslușită pe care nu reușisem vreodată s-o depășesc cu totul. Karega se auzi sforăind în timpul cântecului. Wanja se uită cu atenție la el, cu privirea aia pe care altădată o văzusem îndreptată spre Abdlulla, ca și cum împărtășeau o durere comună și o dezamăgire comună. Mi se strânse stomacul. Aveam starea aceea penibilă că aș fi un intrus într-un act personal. I-am spus cam tăios lui Wanja: „Nu-l putem lăsa aici“. Am ieșit împleticindu-mă și am făcut rost de un taxi. L-am târât amândoi în mașină și a adormit imediat. Wanja era tăcută. Încă simțeam ghemul ăla din stomac. Kamiritho, unde rezervasem mai devreme o cameră pentru două persoane, se afla la doar vreo doi kilometri de Orașul Limuru. Însă mă simțeam de parcă merseserăm cu mașina o noapte întreagă. I-am plătit șoferului cei trei șilingi. Am încercat să fac rost de încă o cameră, pentru Karega. Însă între timp se ocupaseră toate. Nu aveam de ales decât să împart ce aveam deja până când se trezea el din beție. Eu și Wanja l-am ajutat să urce scările până în cameră și l-am așezat pe unul dintre paturi. Din nou, s-a lăsat să cadă imediat în pat și-a dormit. M-am

așezat pe marginea patului, rememorând vag misiunea mea și ce se întâmplase în ultimele trei zile de când plecasem din Ilmorog. Cum ajunsesem să fiu amestecat în toate astea? Eram fericit în starea mea de amorțeală de dinainte. Wanja se așeză pe celălalt pat și nu făcu nici un efort să se bage în el. O să mă duc acolo lângă ea, m-am gândit eu, ațâțat de dorință. Am tras o pătură peste Karega și l-am acoperit, peste cap, peste picioare, cu totul, și am dat să merg unde stătea Wanja când el s-a trezit dintr-odată, s-a ridicat în capul oaselor și s-a uitat neliniștit în jurul său, fără să vadă nimic. M-am așezat pe singurul scaun din cameră. Între timp mă trezisem din beție sau, mai degrabă, criza mă dezmeticise puțin. Mă simțeam și cumva abătut și vinovat. Cum puteam să uit că epava asta beată fusese cu doar vreo optsprezece luni în urmă – deși am împresia că s-a întâmplat acum o veșnicie – în ascunzătoarea mea din Ilmorog și că eu îl lăsasem să plece? Cum, cum puteau să se strice în halul ăsta tinerii ăștia inteligenți și plini de speranță? Nu exista nici o modalitate de a-și folosi energia și visurile pentru un țel mai înalt decât sticla, tonomatul și greața pe o pardoseală din ciment?

— Unde mă aflu? Unde sunt? întrebă el.

— E în regulă. Sunt eu – sau nu mă recunoști?

— Aaah, tu ești, *mwalimu*? Mi-e rău… treaba asta – treaba asta e chiar jenantă!

— Ce s-a întâmplat, Karega? l-am întrebat.

El se uită în jur, zăpăcit, fără să se dezmeticească. Apoi își coborî privirea și vorbi, fixând podeaua mare parte din timp.

— Toată treaba asta… nu pot să pricep. Începutul atât de limpede… sau a fost o iluzie? Și sfârșitul atât de neclar, încât începutul și ideea din spatele începutului erau îngropate într-o ceață de înverșunare, reproș și răzbunare crudă, oarbă. Masacru al speranțelor, visurilor și frumuseții. Începutul luminos… sfârșitul amarnic. Un timp, eram convins c-o să reușesc. La urma urmei, aveam o diplomă de la o școală bună. Am zis: Chui și școala pot să mă dea afară… dar țara – e loc pentru toți la masa învingătorilor. Roadele *Uhuru*. Tu faci partea ta… eu fac partea mea… mutăm un munte… de ce nu? Exista orașul cel mare. M-am plimbat de la un birou la altul, peste tot a fost la fel. Nu Sunt Posturi Libere. *Hakuna Kazi*. Uneori întrebau: cine te-a trimis? Chipul meu le-a devenit familiar portarilor, care mă compătimeau și întrebau: nu cunoști pe cineva important? Pe cineva sus-pus, orice… *Mkonu mtupu haulambwi, eh?*[13] *Hakuna Kazi*… nici un post liber… iar într-un loc… Pentru Locuri Libere Veniți Mâine… cât de ingenios! Câteodată mă gândeam să mă întorc la Siriana, să-i dau foc la casă lui Chui sau ceva de genul ăsta. Căci îmi ziceam: De ce să doarmă liniștit, când el a fost cel care a greșit? De ce să sufăr eu pentru greșelile altcuiva? Știi ce am făcut în cele din urmă? M-am apucat să vând piei de oaie, fructe, ciuperci la marginea drumului. Trebuia să ne vezi, băieții de la drum, cum ni se zicea. Ne agitam pentru orice mașină ce ar fi putut să oprească: cumpără de la mine, e mai bună, e mai strălucitoare, de la mine, de la mine, de la mine. Uneori ne aruncau monede să ne vadă cum ne repezeam la ele și ne îmbrânceam pentru ele. Râdeau. Ține seamă, trebuie

să fii isteț, rapid și să te prefaci că nu vezi și nu auzi insultele. Turiștii… *watalii*[14]… îi iubim. Ne rugăm să treacă pe-acolo, cu monedele lor din argint și bancnotele lor, și îi înjurăm după aceea. Luați asta, vă rog… bun… foame la mine, domnule… taxe școlare, domnule… iar ei râd când ne văd folosind ca argument sărăcia și milogindu-ne pentru pomană, *harambee*.

Fixând podeaua cu privirea, continuă:

— E o viață grea. E greu, *mwalimu*… Am dezamăgit-o pe mama. Groaznic. Îți amintești de mama? Bătrâna Mariamu, așa i se zice. Cred că-ți aduci aminte de ea. Era stabilită ilegal pe moșia tatălui dumitale, cea mai veche dintre cei ce locuiau acolo. O femeie credincioasă. A trudit întruna pe pământul ăla pentru educația fiului ei și poate că murmură asta în rugăciunile ei: totul e bine, totul e bine, căci la bătrânețe el o să mă ajute – căci unde ai mai pomenit casă cu un copil băiat în care capul unui țap să nu fie mâncat? Întotdeauna era prima care ajungea pe plantațiile de ceai și cafea, ca să smulgă iarba *thangari*. Și ea zice: la bătrânețe e bucuria mea. Mi-a spus cândva: „E bine că vrei să mergi la școală, Karega, uită-te la copiii lui Koinange, uită-te la copiii bătrânului Ezekieli Waweru, toți au primit educație“. Așa c-am mers la școală, glasul ei și un altul cu mine. Manguo, Kamandura, Siriana – glorie? Iar acum uită-te la fiul ei… se încaieră… extrage fiecare picătură de sevă din tonomat. Îți spun eu, n-am fost în stare să dau ochii cu ea. Nu m-ar mustra niciodată cu vorbe aspre. Mi-ar spune doar: „Niciodată n-ai fost neascultător față de mine. Cum ai putut să te ridici împotriva profesorilor tăi?“.

Mă gândeam la ea până și când vindeam piei de oaie și mă milogeam la *watalii*. Dar după o vreme m-am săturat de pomeni.

Pomană… pomană… suntem un popor care crede în pomană… și eram sătul de pomeni. De ce să fiu la mila cuiva? De ce să să fiu în continuare la mila străinilor în propria mea țară? Apoi mi-am adus aminte de dumneata. Trecuseși printr-o experiență asemănătoare. Așa că am mers la Ilmorog în căutarea unui sfat. M-am gândit… m-am gândit că sunt naiv, c-o să râzi de mine… scuză-mă… dar asta am crezut că faci… făcând pe neștiutorul și prefăcându-te surprins într-o chestiune care pentru mine era de viață și de moarte. M-am întrebat în sinea mea: De ce să mă trateze ca pe un copil? Pe urmă a apărut lumina slabă în camera femeii. Eram singur. Am ieșit pur și simplu afară în noapte. Pe urmă a ieșit luna… O lună rece… dar mi-a luminat drumul. M-am întors la pieile și fructele mele, la *watalii* mei. Într-o zi am zis: o să beau… la fel ca alții. Mă disprețuiești, *mwalimu*? Mă disprețuiești? Ha, ha, ha. N-ai vrea să cumperi una din pieile mele? Covorașe drăguțe, lucioase, mițoase? Sau niște portocale și pere? Portocalele-s ieftine azi… Îmi dai banii înainte… Eu sunt om de cuvânt. Adevărul lui Dumnezeu. Pe urmă poate-o să-ți cumpăr ceva de băut… ca să… ca să-ți mulțumesc… vezi dumneata, încerc să vând piei de oaie și portocale oriunde mă aflu. Dumnezeu să-i binecuvânteze pe *watalii*. Ei ne ajută să ne ținem laolaltă pielea și oasele, spuse el.

Ce zi! Ce noapte! Fiul lui Waweru, fiul lui Mariamu, nepoata Nyakinyua, acum în aceeași văgăună! Era ora la care

se iveau zorii! Începuse încet, cumpătat, cu capul lăsat în jos, dar la final țipa la cineva invizibil. Își înălță capul spre mine și schiță un zâmbet sarcastic, plin de amărăciune, în colțul buzelor uscate. Apoi se întoarse și zâmbetul îi împietri deodată pe buzele întredeschise. Trebuie că i-a surprins ochii ei mari, îndreptați asupra lui; de parcă abia acum îi remarca prezența.

— Tu… tu…, șopti el ca uitându-se la stafia unui chip familiar din trecut. Se priviră în tăcere.

Nodul din stomac mi se strânse și mai mult, căci în acel moment, în clipa aia, am știut că – dar ce? Un lucru ciudat. O băltoacă arzătoare în stomacul meu. Limbile de foc ale urzicilor înțepătoare. Fiere revărsată. Apă. Eram singur. Un spectator.

— Vino la Ilmorog, zise ea, cu duhul blândeții.

— Da! răspunse Karega, hipnotizat.

1. Dialect bantu vorbit de membrii comunității gikuyu, grup etnic majoritar în Kenya.
2. Vorbitor de gikuyu.
3. Dialectul grupului etnic luo.
4. Denumire de origine arabă dată în Africa de Est soldaților africani care făceau parte din *King's African Riffles* (KAR).
5. Companii comerciale care își desfășurau activitatea în Africa de Est în domeniul producerii extractului de tanin din scoarță de nuiele.
6. Țarc pentru animale, având uneori un acoperiș din iarbă uscată (în swahili, în orig.).
7. Războinic masai tânăr.
8. Sabie scurtă sau pumnal, armă folosită de triburile masai și kikuyu din Kenya, în Africa de Est.

9. Sau KENATCO, abreviere de la *Kenya National Transport Company* (Compania Națională de Transport din Kenya).
10. Termen folosit în Eritreea, Etiopia, Kenya, Tanzania și Somalia cu înțelesul de *rebel*, *proscris* sau *bandit*.
11. Confruntare violentă ce a avut loc la 26 martie 1953, când rebelii Mau Mau au atacat familiile loiale Imperiului Britanic.
12. Joseph Kamaru (n. 1939), unul dintre cei mai mari muzicieni *benga* (gen de muzică ușoară din Kenya), de origine gikuyu.
13. Zicală folosită pentru cei corupți: „Nu veni să ceri favoruri cu mâna goală“.
14. Formă de plural a substantivului *mtalii*, turist, în swahili (n. red).

Capitolul 6

~1~

Se întoarseră la Ilmorog, mânați de astă dată nu de idealism și nici de dorința de a căuta o soluție la probleme lor, ci de necesitatea imperioasă de a fugi de-acolo. Folosiră bicicleta lui Munira. Uneori mergeau toți trei pe jos, unul dintre ei împingând bicicleta. Alteori, mergeau toți trei pe bicicletă – Munira pe șa, Karega pe cadru și Wanja pe portbagaj. Dar mare parte din drum l-au parcurs într-un fel de ștafetă cu bicicleta. Karega mergea pe jos. Munira o ducea pe Wanja cu bicicleta cam un kilometru și ceva, apoi o lăsa să meargă pe jos mai departe. Se întorcea după Karega și-l ducea cu bicicleta cam un kilometru și ceva dincolo de locul în care se afla Wanja în acel moment. Apoi Munira mergea pe jos. Karega lua bicicleta și se întorcea după Wanja. Curând, arătau cu toții ca pământul pe care mergeau, învăluiți de un cer imens, alb și albastru.

Pe drum Munira se mira întruna de ciudățenia acestei situații. Se simțea de parcă fusese plecat trei ani, nu trei zile. Erau atât de multe lucruri pe care nu le înțelegea: faptele și purtarea tatălui său… misterul morții lui Mukami… referirea criptică a tatălui său la Mariamu… care era legătura? Și iată,

se afla aici, cu fiul lui Mariamu, profesorul pe care-l adunase dintr-un bar, și cu Wanja, mergând cu toții să caute un cămin în Ilmorog. Așa se întâmplă lucrurile pe lumea asta, hotărî el, așteptând cu nerăbdare să ajungă din nou în Ilmorog. Era convins c-aveau să-l întâmpine ca pe un erou – întrebări nerăbdătoare și chipuri recunoscătoare, cel puțin din partea lui Abdulla și Nyakinyua.

Însă își aduse aminte de cei doi bărbați într-un Land Rover, de aluziile lor și de fețele lor amenințătoare, de discuția lor despre doisprezece șilingi și cincizeci de cenți, OCK și toate celelalte. Făcu deodată legătura între venirea celor doi, chinul prin care trecuse el și felul în care fusese păcălit un întreg popor de câțiva indivizi care reușiseră să se ajungă, adesea în alianță cu străini. Simți că-l încearcă din nou un alt fel de vinovăție: depuse el însuși un jurământ de trădare națională. Nu dăduse dovadă de curajul femeilor din Ilmorog, al muncitorului care protestase ori de al femeilor și bărbaților acelora din țară ce criticau fățiș toată tărășenia, cu riscul propriilor vieți. Apoi se gândi: și ce-ar fi putut să facă, în fond? Și astfel potoli îndoiala lăuntrică ce l-ar fi trezit la viață. Se întoarse spre Wanja. Se gândi să-i povestească despre propria experiență, apoi se opri.

Wanja făcuse un pact cu ea însăși. Avea să-și schimbe complet viața. De când plecase din Ilmorog, avusese parte de două experiențe umilitoare și rușinoase. Acum avea să o rupă cu trecutul și să-și facă un nume aici. Ca dovadă că spiritul ei s-a purificat, hotărî să nu-și mai folosească vreodată trupul pentru ispitirea bărbaților, și că orice relație ieșea din discuție

până când avea să-și biruie trecutul, să devină altă femeie, cu o viață prosperă.

Karega nu era sigur ce aștepta, de fapt, de la locul și oamenii aceia. Răspunsese chemării lui Wanja ca și cum și-ar fi acceptat destinul. Da, un legământ al sorții, se gândi el, căci viitorul părea un hău adânc, nemărginit, sau o deschidere, precum cerul de deasupra lor. Însă ce anume tulbura, ce anume agita șuvoaiele de sânge adormit la vederea lui Wanja? De ce simțea durerea asta subită în prezența cuiva care era, de fapt, doar o amintire? Soarta, decise el din nou, amintindu-și de Mukami, și fu cuprins de tristețe și de o vagă amărăciune. Însă îi era recunoscător lui Munira pentru promisiunea de a-l angaja ca profesor. De la vânzător de piei de oaie în Limuru, la profesor pentru copii în Ilmorog – ăsta era, oricum, un început.

Munira îi explică și din ce cauză nu avea școala din Ilmorog profesori. În timpul epocii coloniale, profesorii africani puteau să predea doar în școli africane. Toate școlile africane erau cam la același standard: prost utilate, amenajate în clădiri proaste și funcționând cu ajutoare limitate. Însă cel puțin aveau la dispoziție cei mai buni profesori africani.

Însă după autoguvernarea internă s-a înlăturat segregarea rasială la admiterea în școli și numirea profesorilor. Acum, pe lângă faptul că fostele școli africane au rămas la fel de prost dotate, au și pierdut cei mai buni profesorii africani. Aceștia au fost atrași de fostele școli asiatice și europene care rămaseră ca școli scumpe, cu clădiri și dotări mai bune și personal didactic auxiliar. Unele școli din locuri îndepărtate,

precum Ilmorogul, erau aproape complet lăsate de izbeliște, în voia sorții lor rurale.

Karega era mulțumit; cariera lui didactică avea să capete însemnătate. Cambridge Fraudsham obișnuia să spună că a fi profesor e o chemare, o vocație și, astfel, o satisfacție. Karega jură să dea tot ce avea copiilor din Ilmorog.

Însă Ilmorogul în care ajunseră acum era unul dominat de soare, de praf și nisipului. Pe Wanja și Karega schimbarea la față a zonei rurale a Ilmorogului îi șocă

— Atât de verde în trecut, zise ea. Atât de verde și plin de speranță… și acum asta.

— Un sezon de secetă… atât de curând… atât de curând! O imită ca un ecou Karega, aducându-și aminte de florile speranței din trecut.

— Asta-i soarta, zise Munira cum stăteau lângă bicicletă, cu pielea lucind de uscăciune, tușind și strănutând praf, cu gâtul și nasul crăpate, privind la prizăriturile de coceni de porumb uscați învârtejiți spre cer.

Îi găsiră pe Nyakinyua, Abdulla și Joseph stând în fața prăvăliei.

Ei nu arătau nici uimiți, nici curioși la vederea lor, iar Munira se simți cumva dezamăgit. Nici măcar o întrebare!

— Vorbeam despre măgarul lui Abdulla, spuse Nyakinyua în loc de bun venit.

— Ce-a pățit? întrebă iute Wanja, observând expresia împovărată de pe chipul lui Abdulla. Ăsta era locul în care spera ea s-o ia de la capăt?

— Bătrânii înțelepți vor să-l omoare, continuă ea. Unii cred că ar trebui să-l bată și pe urmă să-l lase slobod pe șesuri, ca să alunge năpasta asta.

— Un măgar? Credeam că la ritual se folosește doar o capră? zise Karega.

— Ăsta cine-i? întrebă Nyakinyua.

— E Karega, spuse Wanja. Vine de unde e Abdulla, din Limuru, și o să ajute la școală.

— Noul nostru profesor, adăugă Munira.

— Pe seceta asta? Dumnezeu să te binecuvânteze, zise ea.

Se așezară toți afară lângă prăvălia lui Abdulla, iar Munira ceru o bere ca să-și curețe gâtlejul de praf.

— Măgarul este al doilea picior al meu, mormăi Abdulla. Ei vor să mi-l retez și să-l arunc. Un al doilea sacrificiu.

— Dar un măgar n-are nici o legătură cu vremea, comentă Karega, cerând și el ceva de băut.

— Joseph, mai adu o bere pentru noul tău profesor, zise Abdulla. Credeam că nu bei.

— S-au schimbat lucrurile, zise gânditor Karega, aducându-și aminte de ultima lor întâlnire în coliba lui Wanja, în urmă cu șase luni. Ar trebui să spun că vremurile s-au schimbat, adăugă el.

— E din cauza secetei…, explica Nyakinyua. Iarba e puțină, în curând o să mai rămână numai câțiva coceni. Întrebarea e asta: să-i dăm la măgari sau la capre?

— Cel purtat în pântecul mamei sale și cel purtat în spinarea mamei sale – cum putem să alegem între ei? Nu sunt toți copiii noștri? pară Abdulla.

Ce mai întoarcere acasă! O a doua întoarcere acasă pe fundalul unei dispute despre secetă, se gândea Munira, și nici o întrebare despre drama pe care au lăsat-o în urmă.

— Seceta o să treacă. E abia martie, zise Munira. S-ar putea să alungăm ploile cu discuția asta.

— Da. O să plouă în martie și iarba o să crească, repetă Wanja, cu speranță și nerăbdare. Trebuie să plouă, altminteri sunt distruși; întreaga comunitate o să fie distrusă. Abdulla, zise ea, nu te bucuri să vezi că ți s-a întors barmanița?

Au început să râdă. S-au mai destins puțin.

— Du-te mai întâi să te speli de praf, că altfel o să-mi alungi clienții. O să te ia drept o fiică a secetei.

~2~

Karega lucra ca PN – profesor necalificat – la Școala Generală din Ilmorog sub conducerea noului director al acesteia, Godfrey Munira. Munira îl dusese la sediu și Mzigo, după obișnuitele sale întrebări și promisiuni de a vizita zona, fusese de acord să-l angajeze „pe baza stăruitoarelor recomandări și asigurări ale domnului Munira cu privire la caracterul și comportamentul tău bun. Domnul Munira a stabilit standarde foarte înalte și aș dori să-i urmezi exemplul de devotament altruist față de o profesie nobilă“.

Școala era împărțită acum în patru secții, Clasele Standard, de la I la IV: cu două clase orele se țineau dimineața, cu celelalte două, după-amiaza. Pentru clasa Standard IV, în care

erau înscriși băieții mai mari și mai isteți care mai învățaseră din când în când cu profesori care nu rămâneau niciodată prea mult timp, Karega organiză cursuri suplimentare după ora cinci, pentru a recupera timpul pierdut.

Statul într-o sală de curs în fața acelor copii a trezit ceva în Karega. Era ca și cum continua dialogul pe care-l începuse cu el însuși la Siriana și care fusese întrerupt de exmatricularea sa și anul de sclavie pentru *watalii*. Era îngrijorat de faptul că acești copii nu cunoșteau altă lume în afara Ilmorogului – se gândeau la Kenya ca la un oraș foarte mare sau ca la un sat undeva în afara Ilmorogului. Cum putea să le lărgească orizontul de cunoaștere astfel încât să se poată percepe pe ei înșiși, Ilmorogul și Kenya ca pe o parte dintr-un întreg, un teritoriu mai mare cuprinzând istoria africanilor și a luptei lor? În mintea lui, vedea întregul peisaj unde cândva cutreierau africanii pentru a lăsa o urmă a trecerii lor și monumente ce erau minunea veacurilor, pe care nici măcar confruntarea nefastă dintre munca neagră și imperialismul alb nu putea să le șteargă din memoria și istoria omenirii. Egipt, Etiopia, Monomotapa, Zimbabwe, Timbuktu, Haiti, Malindi, Ghana, Mali, Songhai – denumirile îți gâdilau urechile și copiii le ascultau cu o mirare plină de dorință și entuziasm, ce era măsura neîncrederii lor adânc înrădăcinate. Îi punea să cânte: locuiesc în Diviziunea Ilmorog din Districtul Chiri; Chiri e în Republica Kenya; Kenya e-o parte a Africii de Est; Africa de Est este o parte a Africii; Africa este pământul popoarelor africane, Africa, de unde alți africani s-au răspândit în celelalte colțuri ale lumii. Cântau asta, dar părea

prea abstract. Și tocmai dificultatea de a pricepe ce le spunea îl neliniștea, îl făcea să-și dea seama că-și puneau și alte întrebări, izvorâte din încercarea de a-nțelege și din entuziasm, căci aveau de-a face cu îndoiala care exista și în el, care-l bântuise chiar și la Siriana. Experiența africană nu îi era întru totul clară și înțelegea cât de neadecvată fusese educația de la Siriana, acum că se confrunta cu propriii elevi simpatici, care-și doreau să învețe. Anul petrecut ca vânzător de piei de oaie și de fructe pentru *watalii* părea, privind în urmă, mai puțin solicitant, mai puțin frustrant decât actuala cazană. Căci să se confrunte cu Ilmorogul, cu sărăcia asta și cu tărâmul ăsta pustiit, lovit de secetă, să se confrunte cu privirile încrezătoare ale celor ce mâine aveau să fugă în orașele a căror cruzime o trăise, unde aveau să înfrunte un viitor ce conținea speranța a o mie de miraje însemna, în același timp, să se confrunte cu el însuși într-un mod mai profund și mai dureros, fiindcă problema și întrebările pe care le ridica mergeau dincolo de simpla siguranță și salvare personală. Uitându-se la secetă, la fețele micuțe, la lipsa oricărei dezvoltări în zonă – unde erau beneficiile științei moderne?, se întreba el, – i se părea că era o soartă colectivă la care erau condamnați cu toții.

Era inutil – o dezamăgire cumplită. El și Munira erau doi struți care-și îngropau capetele în nisipul sălii de curs, ignorând vântul șuierător și soarele de afară. Nu era asta aceeași crimă de care îl acuzaseră pe Chui la Siriana? Cum puteau ei, ca profesori, chiar dacă la o școală generală, să ignore realitatea secetei, chipurile fără astâmpăr dinaintea

lor? Ce legătură aveau cu seceta educația, istoria și geografia, științele naturii și matematica?

Într-o zi de pe la sfârșitul lui martie ieși din clasă târziu și găsi un grup de oameni la prăvălia lui Abdulla.

— A murit capra lui Ruoro azi-noapte, explică Nyakinyua. Iar el a plâns. Ne-am uitat unii la alții, pentru că lacrimile unui bărbat în toată firea nu pot fi decât un semn rău. Însă știam că nu se putea abține și am stat cu el ca la priveghi.

~3~

La sfârșitul lui aprilie tot nu plouase. Vacile, caprele și oile erau ca niște schelete; cei mai mulți păstori plecaseră oricum dincolo de șes, în căutarea unei clime mai blânde unde să se adăpostească. Sperau că luna mai va aduce ploaie. Însă la mijlocul lui mai, care era ultima speranță pentru ploile salvatoare, muriră două vaci; vulturii și șoimii se învârtiră în văzduh, apoi tot stolul se năpusti dintr-odată în jos, lăsând în urma lor numai oasele albe împrăștiate în tufele uscate și pitice de iarba-elefanților.

Wanja îi aștepta pe Karega și Munira lângă școală.

— Hotărât a fost luată. Bătrânii înțelepți s-au dus să-l vadă pe Mwathi wa Mugo; el a zis că măgarul trebuie dus dincolo de câmpuri, deși trebuie să fie jertfită și o capră. Trebuie să-l ajutăm pe Abdulla. Moartea măgarului său va însemna și moartea lui.

— Au spus când? întrebă Munira.

— Se vor întruni curând să stabilească ziua.

— El a zis cum îl vor duce dincolo de câmpuri?

— Nu… Dar se zvonește cum că tot satul o să-l biciuiască… că vor lua parte bărbații, femeile, copiii…

— Dar noi ce putem face? întrebă Munira.

Nimeni nu răspunse.

~4~

Amintiri din trecut ce nu-i dădeau pace; anul lăcustelor; anul moliilor dăunătoare; anul foametei provocate de lipsa de manioc – generațiile Ngigi, Ngunga și Ngaragu ya Mwanga încă purtau aceste nume ale nenorocirilor, o dovadă că natura de nestăpânit era întotdeauna o amenințare pentru munca oamenilor. Mai era, desigur, o altă lecție. În 1900, la doar șase ani după anul lăcustelor, foametea a fost atât de cumplită încât a pus capăt tuturor ritualurilor de circumcizie din anul acela. Nici o generație nu purta în nume amintirea foametei din Anglia, cum i se zicea, fiindcă slăbise rezistența oamenilor față de jefuitorii europeni ai pământului și trudei poporului. Foametea provocată de lipsa de manioc a fost un parastas dureros pentru fiii lor pierduți în Africa de Nord, Orientul Mijlociu, Birmania și India luptând împotriva nemților și japonezilor, făcându-i astfel pe cei tineri să cânte:

Când am venit din Japonia
Habar n-am avut

Că voi da naștere
Unui prunc mort,
Făină de manioc.

Astfel, istoria și legenda arătau că Ilmorogul fusese întotdeauna amenințat de dubla cruzime a capriciilor naturii pentru care nu era pregătit și a acțiunilor neprevăzute ale oamenilor.

Karega se amăgea cu aceste gânduri în timp ce se lăsa purtat de grandoarea trecutului poporului său, a celorlalte culturi mari ce se întindeau de la Malindi la Tripoli. El le dezvălui elevilor:

— Se spune că Primul Om, strămoșul tuturor oamenilor de pe pământ, s-a născut în Kenya... Lacul Turkana..., și tăcu, așteptând exclamații mirate sau câteva întrebări.

— Da, Muriuki, arătă el spre un copil a cărui mână părea ridicată.

Dintr-odată se auzi foșnet de cărți, hârșâitul băncilor, zarva copiilor ce se ridicau de la pupitre. Muriuki se prăbușise.

— Dați-vă la o parte, dați-vă la o parte, le spuse Karega copiilor, dându-i la o parte. Atinse trupul întins la pământ al lui Muriaki.

— Îi e doar foame, zise un băiat. Știu eu, mi-a zis mie că-i e foame.

Karega pricepu aluzia: îl duse în casă, unde încropi ceva – un amestec dintr-un ou și lapte la conservă.

Chiar în acest moment, se gândi Karega, oamenii din oraș și alte locuri beau, râd, mânâncă și fac amor pentru că sunt

sătui și n-au nici o grijă, iar aici oamenii leșină de foame și malnutriție.

Vorbi cu Munira, Munira puse aceeași întrebare:

— Ce pot eu să fac? Nu sunt eu de vină. Nu-i vina nimănui. Putem doar să închidem școala până la vremuri mai bune.

— Acceptare. Te dai bătut?

— Nu e altceva de făcut. E voia Domnului.

— Voia Domnului? De ce ar trebui oamenii să accepte fără împotrivire voia Domnului? Se zice că Dumnezeu îi ajută pe cei care se ajută singuri.

— Cum?

— Putem să mergem la oraș! zise el, ca și cum s-ar fi gândit deja la asta. De fapt, pur și simplu asta îi ieșise din gură.

— La oraș?

— Da, și să căutăm ajutor.

— Nu, Karega. Eu am părăsit locurile alea. Nu prea vreau să merg înapoi, zise el reamintindu-și brusc spaima.

— De ce? întrebă Karega, uluit de refuzul lui Munira.

— Vorbești de parcă nu te-ai fi dus la ceai.

— Dumneata ai fost? întrebă Karega.

— Da. Mi-a fost atât de rușine. Am fost păcălit să merg și mi-am păcălit și nevasta să meargă, iar acum nu mă crede că n-am știut la ce sunt chemat, răspunse el cu glas pierit… Și chiar de n-aș fi fost păcălit s-o fac, mă întreb dacă-aș fi avut curajul și puterea să refuz, iar asta mă înspăimântă și mai mult.

Karega se gândi un pic. Glasul lui se înăspri puțin:

— Eu n-am fost. Dar nu pentru că mi-ar fi fost rușine de asta. Pe când vindeam piei la *watalii*, mă întrebam: cum putea o întreagă comunitate să fie păcălită de câteva burți lacome – lacome din cauză că mâncaseră mai mult decât li se cuvenea din ceea ce era cumpărat cu sângele poporului? Și au îndepărtat un simbol de la frumosul lui țel inițial… și ei cred că pot să-l facă să slujească unor scopuri egoiste și mărunte! Să silească sărăcia și averea furată să-și dea mâna în eternă Pace și Prietenie! Și ce facem cu cei flămânzi și fără slujbe, care nu pot plăti taxe școlare, îi punem să bea o conservă de jurăminte și să strige unitate? Ce ușor… păi, atunci n-ar trebui să fie nici un fel de probleme în Ilmorog și în toate celelalte zone și locuri uitate din Kenya.

— Înțeleg ce vrei să zici, zise Munira. Ai face mai bine să vorbești despre asta cu Wanja și Abdulla. Adăugă brusc: Păi, ne putem duce să-i spunem lui Nderi wa Riera că suntem toți membri ai OCK.

Adevărul era că felul în care Karega ridiculiza cu înflăcărare întreaga tărășenie îl făcuse pe Munira să se simtă mai bine și mai calm. Rostise cu voce tare ceea ce Munira gândea.

Cu cât se gândea Karega mai mult la ideea ce căpătă contur în cursul discuției sale cu Munira, cu atât i se părea că asta trebuia să facă. Se simțea fără astâmpăr, era nerăbdător să-și pună planul în aplicare. Și tocmai neastâmpărul îl determinase întotdeauna să meargă mai departe, punându-l de multe ori în încurcătură, însă asta nu putea să-i stăvilească nemulțumirea. Trebuia să ia seceta atât ca pe o provocare, cât

și ca pe o încercare. Și indiferent de decizie, nu avea să fie în stare să predea în aceste condiții, în care teoria părea să ia realitatea în batjocură.

Discutase planul cu Munira, Wanja și Abdulla.

— Cred că fiecare are un motiv pentru care a venit la Ilmorog. Însă acum suntem aici. Comunitatea se confruntă cu o criză. Ce putem face? Bătrânii înțelepți acționează în lumina științei lor. Ei au impresia că poți schimba cursul naturii prin jertfirea și aruncarea tuturor păcatelor noastre asupra măgarului lui Abdulla. Ba chiar l-am auzit pe Njuguna zicând că jertfa îl va mitui și pe Dumnezeu și-l va convinge să închidă ochii la încercările americanilor de a călca în locurile tainice ale Domnului. Eu cred că putem să salvăm și măgarul, și comunitatea.

Pentru Abdulla, orice idee ce i-ar fi putut salva măgarul era bine-venită. Așa că întrebă nerăbdător:

— Cum?

— Locul ăsta are un reprezentat în Parlament. Noi, mai degrabă ei, l-au ales să reprezinte toate colțurile circumscripției sale electorale, oricât de îndepărtate ar fi ele. Haideți să trimitem o delegație puternică formată din bărbați, femei și copii în orașul cel mare. În capitală. Vom merge la reprezentantul din Parlament pentru această regiune. Guvernul e obligat să ne trimită ajutoare. Sau putem să le aducem noi când ne întoarcem. Altminteri, s-ar putea ca seceta să ne înghită pe toți.

— Și măgarul? întrebă Abdulla.

— O să-l luăm cu noi. O să reparăm cotiga. La întoarcere, aducem în ea provizii de mâncare și ce-o mai fi.

Wanja se chirci durere: Să se întoarcă la oraș, scena celeilalte umiliri a ei? Fu cât pe ce să leșine la amintirea îndoitei ei spaime.

— Nu putem trimite un singur reprezentant? Pe tine, de exemplu? Poți să mergi cu bicicleta lui Munira, sugeră ea într-o doară.

— Pe mine? Parlamentarul ăla n-o să vrea să asculte un singur om. O să creadă că e un tertip sau așa ceva. Dar sunt sigur că nu poate să ignore o delegație din partea poporului.

Abdulla aprobă ideea pe loc. Wanja se gândea: atunci, anul trecut, m-am dus la oraș să fac rost de bani rapid. Acum mă duc pentru oameni. Poate că orașul ne va primi acum cu mai multă bunăvoință.

Munira nu putea să priceapă ce ar putea să facă un parlamentar pentru ei. Se gândea: par incapabil să mă stabilesc undeva; mă mut întruna, la îndemnul altora; nu pot să iau decizii de unul singur și să-mi hotărăsc singur soarta? Dar cum Wanja și Abdulla acceptaseră, acceptă și el. În același timp, văzu o ocazie să potolească gândurile de vinovăție ce-i treceau uneori prin cap, de când cu ceaiul său de la miezul nopții la Gatundu. Astfel putea să verifice și dacă era ceva de capul acestei OCK și a chemării ei la unitate și armonie a intereselor.

Mai aveau o problemă și cu bătrânii înțelepți ai satului. Aceștia convocaseră o întrunire pentru a doua zi ca să anunțe ce hotărâseră cu privire la măgarul lui Abdulla și ziua

sacrificării caprei. Wanja urma să vorbească în seara aia cu Nyakinyua, care la rându-i urma să stea de vorbă cu alți bătrâni înainte de întrunirea crucială.

La întrunire participară mulți oameni. *Njuguna le tra Mwathi wa Mugo*:

— Alungăm măgarul ăsta. Jertfim o capră. Nimeni nu-l poate contrazice pe Mwathi. Știți că el e toiagul și umbra pe care le folosește Dumnezeu ca să ne apere pământul. Știți că de la lupta aia de demult pentru Ilmorog n-am avut parte de multe năpaste în mijlocul nostru. Nimeni nu poate să-l contrazică. Așa că nu l-am întrebat cum o să facem! Nu ne-a spus cum. Știe că nu suntem copii. Dacă ar fi o capră, am bate-o, apoi am alunga-o și i-am cere să ducă năpasta altora. Animalul ăsta nu e capră. Însă îl vom folosi pentru aceeași nenorocire: eu zic să-l batem și, când va fi cât pe ce să moară, să-l alungăm pe câmpuri, ca să ia cu el năpasta asta.

Alți câțiva bătrâni luară cuvântul și încuviințară: un măgar era într-adevăr un străin în mijlocul lor!

— Dar poate că profesorii copiilor noștri au un leac modern pentru o boală veche, sugeră altul.

Karega începu să tremure. În dezbaterile școlare vorbise și ținuse discursuri. Însă nu vorbise niciodată în fața unei adunări de bătrâni înțelepți. Nu reușea să se gândească la vreun proverb, vreo ghicitoare sau poveste potrivită cu ajutorul cărora să se facă înțeles. Așa că ținu o cuvântare simplă.

— Un măgar nu are nici o influență asupra vremii. Nici un animal sau om nu poate să schimbe o lege a naturii. Însă

oamenii se pot folosi de legile naturii. Magia de care ar trebui să facem rost este asta: cea care va face acest pământ să rodească atât de mult în vremurile cu ploaie, încât să putem pune deoparte ceva grâne pentru când nu plouă. Vrem magia care va face ca vacile noastre să dea atât de mult lapte, încât să avem suficient pentru băut și să dăm ce rămâne la schimb pe lucruri pe care nu putem să le cultivăm aici. Această magie stă în puterea noastră. Mâine când va ploua ar trebui să întrebăm solul: de ce hrană, de ce ofrandă are nevoie ca să producă mai mult? Dacă vom omorî măgarul lui Abdulla, ne vom tăia cu toții celălalt picior într-un sezon de secetă. Vin de la Limuru, unde măgarii s-au dovedit a fi mașini care nu beau benzină. Când se vor termina ultimele cereale din cămările voastre, va fi în stare vreunul dintre noi să meargă pe jos până departe ca s-aducă mâncare și apă în spinare? Haideți mai bine să ne uităm la noi înșine ca să vedem ce putem să facem ca să ne salvăm de secetă. Truda mâinilor noastre este magia și avuția care ne va schimba lumea și va pune capăt tuturor secetelor de pe pământul nostru.

Le spuse despre ideea cu delegația, ridicând în slăvi mai mult decât era adevărat virtuțile și îndatoririle unui parlamentar.

— Îl votăm ca să se poată ocupa de necazurile noastre. Însă dacă nu-i spune ce necazuri avem, pentru ca el să le poată transmite guvernului, putem să dăm vina pe el?

Începură să vorbească și să șușotească între ei… Da, așa era… Ar trebui să-i înștiințăm pe cei ce au autoritate. Poate că dacă știu… Da, da, poate că dacă ar ști cât ne e de greu, n-ar

mai trimite oameni care doar să strângă impozite și alții care să ceară bani pentru organizații despre care țăranii habar nu au… Profesorul ăsta al vostru… Abia dacă e de două luni aici… De unde îi vin vorbele astea?

Njuguna se ridică și se opuse ideii ca ceilalți să se ducă la oraș.

— La urechile mele au ajuns lucruri ciudate. Că ar trebui să trimitem o întreagă comunitate să cerșească. Ați mai pomenit ca un întreg neam să-și părăsească pământul și avuția ca să meargă la cerșit pe drumuri străine? Flăcăul are sânge tânăr: o să-l trimitem pe el la oraș și îi va spune el parlamentarului să vină la noi. Da, parlamentarul e cel care ar trebui să vină la noi, în loc să trimitem emisari și copii pe post de purtători de cuvânt, adăugă el, privind spre Karega.

Ideea lui Njuguna părea simplă, directă și sprijinea demnitatea Ilmorogului. Au luat-o de la capăt cu negocierile. Nyakinyua se ridică:

— Cred c-ar trebui să mergem. E rândul nostru să facem ceva. A fost o vreme când lucrurile se petreceau așa cum noi, cei din Ilmorog, voiam să se întâmple. Eram în putere. Ne inventam propriile cuvinte, le cântam și dansam pe muzica lor. Dar a venit vremea când puterea asta ne-a fost luată. Am dansat, da, dar altcineva ordona cuvintele și ce să cântăm. Mai întâi *wazungu*[1]. Ei au trimis aici trenuri de acolo, de departe. Ne-au mâncat pădurile. Ce ne-au dat în schimb? Apoi au trimis după tinerii noștri. Au continuat să ne înghită tinerii. Sunt ai noștri doar cât îi naștem și-i creștem ca să ni-i ia orașul. În războiul împotriva *wazungu*, ne-am dat partea

noastră de sânge. O jertfă. De ce? Pentru că am vrut să putem să ne cântăm cântecul și să dansăm pe limba noastră, sătui și cu mintea limpede. Dar ce s-a întâmplat? Ei au continuat să ne ademenească tinerii să plece. Ce ne trimit în schimb? În afară de profesorii ăștia doi, ceilalți au venit și au plecat. Pe urmă ne trimit mesageri care să ceară doisprezece șilingi și cincizeci de cenți degeaba? Îi trimit pe alții cu obiecte stranii și ne spun că iau măsurători pentru o șosea mare. Unde-i șoseaua? Mai trimit pe unii, din când în când, să ia impozitele; pe alții care să ne cumpere recoltele, mai puțin când e secetă și foamete. Și-a mai venit parlamentarul o dată și ne-a pus să dăm doi șilingi fiecare pentru apă de *Harambee*. L-am mai văzut de-atunci? Exact! De-aia Ilmorogul trebuie să meargă acum acolo să-l vadă pe acest *ndamathia*[2] care știe numai să ia, dar nu dă vreodată ceva în schimb. Trebuie să înconjurăm orașul și să ne cerem partea. Trebuie să ne cântăm cântecul și să dansăm pe el. Cei de acolo pot, în schimb, pentru prima dată, să danseze cum le cântăm noi, cei care asudăm, care simțim durerile facerii… Însă Ilmorogul trebuie să meargă ca un singur glas.

Ea se așeză, iar în jur se lăsă o tăcere apăsătoare. Toți fură afectați de vorbele ei. Dăduse glas gândurilor celor de față: da, *ei*, cei de *acolo*, din afară, erau cei care trebuia să danseze în funcție de nevoile poporului. Dar acum părea că autoritatea, puterea, totul, era în afara Ilmorogului… undeva în exterior… în orașul cel mare. Trebuia să meargă să-l înfrunte pe cel vinovat de grânarele lor goale, de istoveala și slăbiciunea lor. După ce luă ea cuvântul, ceilalți nu mai spuseră mare lucru.

Stabiliră cu toții să meargă la oraș. Demult, când vitele și caprele lor erau luate de neamuri dușmane, războinicii plecau, le urmăreau și nu se întorceau până când nu recuperau avuția furată. Acum fusese furată chiar inima Ilmorogului. Aveau să o urmărească pentru a o aduce înapoi. Era un nou fel de război… dar un război.

Muturi se ridică și rezumă totul. Sugeră că într-adevăr se putea ca asta să fi fost ceea ce voise Mwathi să spună: că trebuie să alungăm măgarul, dar n-a spus unde sau cum; și n-a spus că măgarul nu putea să se întoarcă…

Conveniră ca unii bătrâni înțelepți să rămână să sacrifice o capră. Alții aveau să alcătuiască delegația. Abdulla fu primul voluntar. Următoarea se ridică Nyakinyua, urmată de Munira, Muriuki, Joseph, Njuguna, Ruoro, Njogu și alții. Muturu și alții aveau să rămână pentru a face celelalte ritualuri.

Din acel moment, făuriră un spirit comunitar, fragil la început, devenind tot mai puternic pe măsură ce se străduiau să facă pregătirile pentru călătorie. Femeile pregătiră mâncarea pentru drum, unele folosindu-și ultimele grâne. Alții dădură banii pe care îi aveau economisiți. Munira, Karega și Ruoro munciră la cotiga trasă de măgar ca s-o pregătească pentru marea călătoria a satului la oraș.

Abdulla, mai ales, părea să fie alt om, părea să fi căpătat forțe noi. Transformarea lui dintr-un olog posac, care-l înjura la nesfârșit pe Joseph, într-un om care râdea și povestea, ceva ce începuse de la primul său contact cu Wanja, era de-acum încheiată. Ceilalți păreau să-l accepte în inimile lor. Asta se

putea vedea la copii. Aceștia îl înconjurau și el le spunea povești:

„Odată ca niciodată, Furnică și Păduche se luară la ceartă. Fiecare se lăuda că poate să-l întreacă pe celălalt la dansat *kibata*. Se provocară unul pe altul la întrecere. Stabiliră o zi. Apropiata întrecere de dans deveni subiectul de discuție al întregii comunități a animalelor și nici unul n-avea de gând să piardă ocazia. Veni și ziua hotărâtă și, dis-de-dimineață, Furnică și Păduche se duseră la râu. Se îmbăiară și se dădură cu ulei. Începură să se împodobească cu argilă roșie și albă. Furnică fu primul care se îmbrăcă și voia să câștige inima tuturor domnițelor. Avea o sabie specială pe care și-o prinse la mijloc. Se încinse atât de strâns, încât mijlocul i se frânse în două. Când Păduche văzu nenorocirea rivalului său, râse iar și iar, până când nasul i se despică în două. Și uite-așa, cum Furnică n-avea mijloc, iar Păduche n-avea nas, n-au mai mers în arenă și de *kibata* se bucurară alții.“

Le povesti cum Cameleonul îl întrecuse pe Iepure la alergat; de ce șchiopăta Hiena; cum a apărut Moartea în lume; despre femeia care a fost ademenită să se mărite cu un căpcăun rău – iar copiii, care nu se mai săturau de povești, țipau cerând să le mai spună și altele.

Mai meșterea pentru ei și tot felul de mărunțișuri, titirezi, moriști și evantaie din hârtie. Însă cel mai mult le plăceau praștiile din rămurele în formă de Y și fâșii de cauciuc. Băieții erau încântați de ele și încercau să doboare păsări din zbor, dar fără prea mare succes.

— O să le luați cu voi în călătorie și o să le încercați acolo, le spunea el.

Ei așteptau cu nerăbdare aventurile din timpul călătoriei, însă și mai mult așteptau vizita în orașul ce era de o sută de ori mai mare decât Ruwa-ini – un oraș ale cărui clădiri atingeau cerul și unde oamenii nu mâncau decât bomboane și prăjituri.

Pe toată durata pregătirilor, oamenii, mai ales bătrânii, nu vorbiră decât despre Călătorie și despre tânărul ăsta care venise cu ideea. Dumnezeu pune uneori înțelepciunea în gura copiilor.Într-adevăr, înțelepciunea nu se poate cumpăra.

Iar apoi, dintr-odată, veni ziua călătoriei: era prima oară când îndrăzneau așa ceva și erau cu toții uimiți de însemnătatea acțiunii lor!

Călătoria, exodul peste câmpii până la Orașul cel Mare, a fost cea care m-a făcut să încep acea călătorie lăuntrică lentă, de aproape zece ani, până într-un punct din care pot să-mi dau seama acum că omul este putred în esență, avea să scrie Munira mai târziu.

Chiar și acum, la atâția ani după eveniment, scria el, pot să simt din nou uscăciunea pielii, soarele arzător, animalele muribunde care ne asigurau hrana și, deasupra noastră, înălțându-se pe cerul senin, șoimi și vulturi care, sătui de carnea antilopelor, porcilor-cu-negi și antilopelor-elan moarte, așteptau ca timpul și soarele să le facă rost de piele și sânge de om.

Călătoria. Exodul către regatul cunoașterii…

1. Oamenii albi (în swahili, în orig.).
2. Monstru al apei în mitologia gikuyu (în swahili, în orig.).

Partea a II-a

Spre Bethlehem

Pe străzi de noapte, ce-aud e mai cu seamă
Prostituata care cu gura ei blesteamă
Și pângărește plânsul de Prunc nevinovat –
Dricul Căsătoriei de bubă e mâncat.

William Blake[1]

Cum ar putea, dar, Mila să fie pe lume
De n-am ști să-i aducem pe alții-n Sărăcie.

William Blake[2]

1. William Blake, „Londra“, în *Cântece ale inocenței și ale experienței*, traducere de Iana Maravis, Editura Rao, București, 2006, p. 180.
2. William Blake, „Ce-i firea omenească“, *ed. cit.*, p. 184.

Călătoria

~1~

Ilmorog, scena acestei drame în desfășurare, nu fusese dintotdeauna doar o mică adunătură de colibe din chirpici locuite numai de bătrâni și copii, vizitate câteodată de păstori hoinari. Avusese zilele sale de glorie: sate înfloritoare cu o populație foarte numeroasă de țărani voinici care îmblânziseră pădurile sălbatice și, frământând pământul între degete, cultivaseră toate tipurile de culturi pentru a-și hrăni fiii și fiicele. Ce mai trudeau împreună, defrișând sălbăticia, semănând, răsădind; cu câtă înflăcărare se mai rugau toți pentru ploaie și izbăvire, în vremuri de secetă și molimă! Iar la vremea culesului se adunau în grupuri, în funcție de vârstă, și dansau trecând dintr-un sat în altul, revărsându-se în câmpiile Ilmorogului, cântând imnuri de slavă pentru strămoșii lor. Pe-atunci nu erau vulturi în văzduh, așteptând stârvurile muncitorilor morți, și nici muște care să se hrănească cu grăsimea și sângele truditorilor nevinovați. În cântecele și dansurile lor se zice că numai cei nevolnici din cauza vârstei și copiii foarte mici erau scutiți de la truda comună – aceștia erau, oricum, cei înzestrați cu înțelepciune și inocență. Așezați în jurul copacului familiei, în curtea din față,

bătrânii beau bere de miere și le povesteau copiilor despre patriarhul fondator, pe un ton marcat de mândrie și nostalgie.

Acesta era un păstor care, sătul să cutreiere șesurile, să fie pur și simplu la mila naturii și a norocului ei schimbător, sătul, de asemenea, să fluiere cântece de slavă numai pentru vaca lui cu coarne lungi și pentru cea cu lapte din belșug, se depărtă de ceilalți. La început au încercat să-l facă să se răzgândească: unde se mai pomenise să trăiești departe de bălegarul și pișălăul vacilor de pe cărarea lungă ce străbătea șesurile și munții, departe de taurul cu talangă la gât, care mâna celelalte vite înspre bulgării de sare și-nspre adăpători? Și, de asemenea: nu era el cel mai bun magician al cuvintelor dintre ei, cel care făcea vitele și oamenii să meargă în ritmul glasului său? Nu reușiră să-l convingă. Așa că începură să râdă de el și de poveștile lui despre îmblânzirea muntelui și a pădurii ce era, de fapt, sălașul duhurilor rele; cum îndrăznea fiul omului să se lupte cu zeii?

Ndemi: el făuri o unealtă cu care tăie o parte dintre copaci și defrișă tufișurile. Fiarele pământului scuipară otravă spre el cu limbile lor bifurcate, însă el cunoștea plantele și leacuri făcute din rădăcini și scoarță de copaci. Faima încercărilor lui de a cultiva diverse specii de plante se răspândi și nici un păstor nu punea piciorul în Ilmorog fără să treacă și pe la el, la început ca să vadă rezultatul luptei omului cu Dumnezeu, iar apoi ca să ceară sfaturi despre vreo plantă sau alta sau numai ca să bucure pentru a gusta mierea din stupii lui și trestie de zahăr. Îi dăruiau o capră sau două, în semn de recunoștință, și plecau mai departe pentru a răspândi numele

lui Ndemi în cele patru zări. Făcuse pământul să rodească cu puterea mâinilor și înțelepciunii sale, iar acum avea și mai multă avuție în vaci și capre, pe lângă recoltele bogate!

În scurt timp, curajul său nemaiîntâlnit le atrăsese pe Nyangendo, cea cu faimoasa strungăreață la dinții de sus, și pe Nyaguthii, cea cu gingii negre și sâni despre care vorbeau toți păstorii de câte ori se întâlneau. Zeii pădurilor tale vor fi de-acum zeii noștri și noi vom fi mamele copiilor tăi. Alte femei, sătule de viața nomadă, își ridicară adăposturi din țăruși, ferigi, pământ și iarbă ca să-și poată alăpta pruncii în liniște și să aștepte întoarcerea bărbaților și a vitelor care urmau soarele. Pădurea Ilmorog deveni un șir de parcele cultivate și locul de prăsilă al vacilor și caprelor domestice. Ei cântau despre Ndemi:

> El, cel care a îmblânzit pădurea,
> El, cel care a îmblânzit duhurile rele,
> El, cel care s-a luptat cu Dumnezeu.

Ilmorogul continuă să fie înfloritor chiar și după ce Ndemi, părinte pentru numeroși copii și nepoți, a plecat pe tărâmul tainic al spiritelor binevoitoare. Deveni un important centru al negoțului: zilele sale de târg erau cunoscute de la Gulu și Ukambani, până în ținutul tribului kalenjin și chiar mai departe. Oamenii veneau de peste tot cu felurite mărfuri și

luau altele la schimb. Curând, alături de comunitatea agricultorilor, apăru o așezare de meșteșugari iscusiți în prelucrarea fierului, în olărit și zidărie. Cunoștințele lor despre fier deveniră legendare, ajungând la urechile prăduitorilor arabi și portughezi de pe coastă.

Aici și-a ridicat cortul primul Străin european și a căutat provizii pentru călătoria sa peste câmpuri. „Uitați ce creaturi golașe au adus zilele noastre de târg de pe tărâmul mării“, ziseră ei și-i dădură porumb și fasole, cartofi dulci și igname în schimbul pânzei înflorate și a mărgelelor strălucitoare. Mai târziu a venit altul, cu un guler la gât și c-o Biblie, și el în căutare de provizii și călăuze, pentru că voia să ajungă la curtea marelui rege din Uganda. Îi arătară drumul. Însă convocară un consiliu de război: „Să lăsăm răul să ne străbată pământurile și să nu facem nimic? Să fie oare o iscoadă de la curtea lui Mutesa, deghizată ca *mzungu*, un spirit? Căci cine a mai văzut sau auzit ca un om să fie fără o piele?“. Bătrânii înțelepți îi preveniră să nu se grăbească. Dar o parte dintre războinicii mai tineri nu fură mulțumiți și șușotiră între ei, terminând cu un strigăt de luptă. Străinii nu mai fură văzuți niciodată, doar că ani în șir, noaptea târziu, se putea vedea albul unei stafii ce urla la cei de-un neam cu ea, cerând sânge și răzbunare. Alți Străini europeni veniră și-și ridicară corturile și de data asta rămaseră ceva mai mult, dând la schimb pânzeturi pentru porumb, fasole uscată și fier din Ilmorog, în vreme ce căutau febril informații despre aur și colți de elefant și întrebau cu glas mai pierit despre un bărbat alb cu guler.

Ziua de care se temeau sosi în cele din urmă. Negustorii pașnici împresurară brusc piața. Toți purtau bețe de bambus ce scuipau foc și venin. Cerură ca cei răspunzători de moartea acelui *mzungu* singuratic să se predea. Nimeni nu recunoscu. Războinicii se repeziră după sulițe și scuturi. Însă fu prea târziu. Traseră în femei, bărbați și copii, iar apoi cântară „Dumnezeu să-l păzească pe rege“. Războinicii ripostară așa cum știau; însă ce puteau să facă ei unui neam *mizungu hasa* care trâmbița moartea peste nimicnicie? Dar lasă că mâine… mâine…, jurară supraviețuitorii, ascuțindu-și sulițele și așteptând pregătiți!

Mai târziu, Străinul aduse o ciudățenie de fier, ce avea o putere malefică: mergea pe pământ. Se zice că primul om negru din Chiri care a călărit un cal de fier se trăgea din Ilmorog.

Munoru era pe-atunci un agricultor prosper. Însă fierul mergător l-a vrăjit. Mâinile lui rămâneau mereu amorțite când vedea sapa și *panga*. Nu voia decât să meargă pe fierul cel nou în ovațiile mulțimilor. O vreme a trăit din demonstrarea măiestriei sale pe mașinărie. Femeile, mai ales, se uitau la el cu admirație și uimire, cântau despre el ca despre un erou și-i urmăreau mișcările vrăjite și nerăbdătoare. Mai târziu, alte asemenea fiare veniră în sate, mai mulți tineri putură să meargă pe ele și să le manevreze, iar oamenii erau oricum sătui să plătească pentru leneveală și venerarea idolilor. Însă Munoru nu mai fu în stare să se întoarcă la munci care ar fi putut să-i murdărească mâinile, ci

tânjea doar după lucrurile Străinului alb, ce i-ar fi putut da posibilitatea să-și recupereze gloria pierdută.

Fu iarăși primul dintre cei foarte puțini care se oferiră voluntari să slujească în trupele de cărăuși de arme și provizii de hrană pentru europenii care se războiau. Ilmorog fu un centru de recrutare și cei mai mulți tineri fură mânați în război cu patul armei. Străbătură câmpiile Ilmorogului, defrișând drumuri, spre granița cu Tanganyika pentru a da de urma nemților. Minunea minunilor, *wazungu* începură să se omoare între ei din cauza a ceva ce băștinașii nu prea puteau să înțeleagă: cum puteau să spună că ei și împărțirea pământului și muncii lor erau cauza războiului? Munoru se întoarse distrus și vorbi despre Voi, Darasalama, Mozambika, Morogoro, Warusha, Moshi și alte locuri ce sunau plăcut de îndepărtate în ureche. Însă el era un cadavru ambulant ce trăia din amintirile a ceea ce credea că fusese. Până și unii dintre ceilalți, când se întoarseră, nu mai fură interesați să facă pământul să se supună degetelor lor, așa cum făcuseră întemeietorii. Îi mușcase un fier mai mortal decât cel ce mergea pe picioare. În căutarea acestuia, pentru a-și plăti impozitele, dar și pentru a cumpăra lucruri inutile de-ale Străinilor, se duseră să muncească la fermele furate de la kenyeni și la rețeaua de drumuri ce lega fermele de capitală și de mare.

Ilmorogul, odinioară înfloritoarea comunitate a unui neam care nu se temea să trăiască din truda mâinilor, își începu declinul și depopularea. Oricum calea ferată până la curtea lui Mutesa ocolise Ilmorogul. Al doilea război european prinse și

mai mulți tineri fugind din Ilmorog în orașele cu promisiuni de fier, iar ce era cândva centrul negoțului și agriculturii deveni doar un alt sat, o umbră palidă a ceea ce fusese odinioară…

Așa le vorbi Nyakinyua, îmbărbătându-i cu povești despre trecut. Aprinseseră un foc uriaș și ședeau adunați în jurul lui. Drumul spre oraș atrăsese mulți oameni luați de valul speranței și promisiunilor și deșteptase sentimentul că această criză era una a comunității, iar ca s-o învingă era nevoie de un efort colectiv. Nyakinyua era spiritul care îi călăuzea și îi ținea uniți. Și vorbea de parcă fusese peste tot, de parcă participase la războiul împotriva nemților, de parcă ritmul înfloririi și declinului istoric al Ilmorogului îi curgea prin vene. Era îmbrăcată în negru, chipul ei era brăzdat de riduri adânci, dar era frumoasă chiar și la bătrânețe. Se opri dintr-odată și se privi în gol la focul din fața lor. Călătoria era posibil să dureze multe zile și se temea pentru copii, copiii ei.

— Spune-ne, spune-ne ce-au văzut! ceru Karega, nerăbdător să afle restul.

— Nu-i nimic de spus… nimic, zise Nyakinyua, încă uitându-se la foc. Ochii îi licăreau aprinși, o concentrare de lumină mai puternică decât strălucirea lunii de deasupra lor. Nyakinyua, mama oamenilor – în glasul ei era o veselie tristă, ea sărbătorea amintiri în curcubeu despre câștig și pierdere, triumf și înfrângere, însă mai presus de toate despre suferință și pricepere în luptă. Nu mai e nimic de povestit, repetă ea cu o voce care era departe de ei, ce probabil plecase la drum pe jos către acele alte meleaguri. Iar Karega, tulburat, dornic să

arunce o privire fugară spre trecut și să-l înțeleagă, să înțeleagă ce punea de fapt istoria în mișcare, voia să știe ce anume le ascundea bătrâna, ce anume o făcuse să se retragă brusc în tăcere și mâhnire în mijlocul gălăgiei copiilor. Wanja, Abdulla și Karega se uitară la bătrână și așteptară.

— A fost o zi grea, zise Njuguna întregului grup. Ar trebui să dormim cu toții ca să fim pregătiți pentru mâine. Trebuie să pornim devreme. Suntem încă departe de oraș.

Karega nu putea să doarmă. Făcu o plimbare pe câmpuri, gândindu-se la povestea femeii. O retrăi – pentru o clipă el fu Ndemi, doborând copaci în pădure, construind o industrie incipientă… dar mintea lui, ca și cum ar fi fost provocată de vastitatea spațiului, zbură dincolo de Ndemi, dincolo de Ilmorog – spre un trecut pe care n-avea cum să-l cunoască, dar pe care simțea că-l cunoaște – o sută de ani, trei sute de ani… sau să fi fost mai mult? Ceea ce încercase să-i învețe pe copii, ceea ce încercase să înțeleagă la Siriana era doar un șir de afirmații și negații logice, un set de convingeri intelectuale. Însă acum trecutul pe care încercase să-l legitimeze părea să aibă o atmosferă vie, strălucitoare în gura femeii, în această călătorie pentru a salva un sat, o comunitate. Îl parcurse… imagini peste imagini… și o vreme fu purtat departe: priceperea în prelucrarea fierului și a pietrei… punerea lucrurilor cap la cap… și poveștile, cântecele și statul la sfat seara… și dincolo de locul unde ei încercaseră să biruiască tăria fierului și a pietrei se aflau așezările celor care încercau să facă același lucru cu pământul. Apoi venise vaporul și

fumul din gura unui băț de bambus și echilibrul puterii fusese stricat: acum africanul era cel care trebuia să fugă de agricultura sa stabilă, de lupta cu zeul fierului și al pietrei, pentru siguranța din inima pădurii. Karega fu transportat în timpurile acelea și văzu amărăciunea și teama în ochii celor ce fugeau, afundându-se tot mai adânc în pădure pentru a-și întemeia noi așezări pe noi tărâmuri… și, Doamne, focul mistui satele și patima lăcomiei pentru praf roșu și fildeș negru mistui înțelepciunea acumulată de lungul multor anotimpuri… astfel că cei incapabili să fugă fură prinși, legați în lanțuri unul de celălalt și siliți să meargă pe jos până la mare și mai departe pentru a înfrunta lumi noi. Da, acum putea să-nțeleagă, și-și confruntă îndoiala de dinainte cu ceea ce considera un răspuns incontestabil. Vocea zisese: dacă cutare și cutare lucru sunt adevărate, atunci cum se explică dominația virtuală a naturii asupra omului? N-ai auzit, n-ai ascultat istorisirea Nyakinyua? Dacă în șaizeci de ani munca lui Ndemi a putut fi distrusă în asemenea hal încât n-a mai rămas nici urmă a hărniciei și priceperii sale, cât de mult au putut să distrugă cei patru sute de ani de sclavie și masacre, de șarpe care suge sângele, schimbând doar culorile otrăvii?

Se opri deodată din mers și își întrerupse brusc șirul intens și nesfârșit al gândurilor. Mai departe, chiar în inima câmpiilor, se afla o colină ca o pâlnie, compactă, dar părând vulnerabilă în adânca-i solitudine. Se uită înapoi și tresări, simțind prezența altcuiva, trădată de respirație.

— Eu sunt, zise Wanja. Te-am speriat?

— Nu, nu tocmai. Însă mi-e foarte frică de șerpi și întotdeauna am asociat creaturile astea veninoase cu câmpiile uscate.

— Sssttt! N-ar trebui să le zici pe nume noaptea. Spune-le *Nyamu cia Thi*. Și mie mi-e frică de ele.

— Oh, eu nu cred superstiția aia. Unui leopard i se zice *pătatul* sau *timidul*. De ce? Dacă spiritele lor pot să audă, o să se-ntâmple oricum, chiar dacă le zici animalele pământului, șerpi sau altcumva.

— Mi-aduc aminte că odată, în coliba mea, ai spus că nu crezi în nume. Ai zis ceva despre o floare fiind o floare. *Ritwa ni mbukio*.

Iar ea pufni în râs. Asta îl enervă întru câtva și încercă să explice:

— Nu e vorba că nu cred în nume. Căci ce-ar putea fi o caricatură mai ridicolă a sinelui decât aceia dintre surorile și frații noștri africani care-și zic cu mândrie James Phillipson, Rispa, Hot-tensiah, Ron Rodgerson, Richard Glucose, Charity, Honey Moon-snow, Ezekiel, Shiprah, Winterbottomson – toată colecția de nume și ne-nume din lumea occidentală? Ce dovadă mai mare de ură de sine decât să organizeze un ceai pentru familie și prieteni ca să-i mituiască să nu le zică niciodată pe numele lor africane? E vorba că, mai degrabă, cred mai mult în realitatea a ceea ce este numit decât în numele propriu-zis.

— La asta te gândeai adineaori? M-am ținut după tine destul de multicel și nu păreai să îți dai seama că ești urmărit. Sau acum te îngrijorează călătoria la oraș?

— Nu asta. Mă gândeam la povestea Nyakinyua.

— Despre Ndemi?

— Da.

— De ce. O crezi?

— Trebuie să fie adevărată. De ce nu? Dacă nu amănuntele, atunci măcar ideea.

— Ce idee?

— A unui trecut. Un trecut măreț. Un trecut când Ilmorogul, toată Africa, stăpânea propriul pământ.

— Ești un tânăr ciudat, zise ea, și pufni în râse, cumva vinovat, aducându-și aminte de noaptea în care Karega fugise din colibă.

— De ce?

— Păi, din cauza lucrurilor pe care le faci și le spui. Într-o zi spui că nu te atingi de băutură. Bei lapte sau apă. Totuși, chiar cu prima ocazie, ești beat și te iei la ceartă într-un bar.

El se simți un pic stânjenit de asta. Se foi de pe un picior pe altul. Se uită la colina din depărtare.

— Nu știu cum am cedat în fața băuturii. Cred că voiam doar să uit de mine. Atât de multe lucruri care te lovesc din toate părțile… Vrei să uiți.

— Să uiți? Atunci gândește-te la călătoria asta. Ai zis că ai suferit în oraș. Cred că știu ce-ai vrut să spui. Te înțeleg. Orașul poate fi un loc nemilos. Dar ce te-a făcut să crezi că acum va fi altfel? Mă tem pentru tine. În ultimele câteva zile, inima mea a sângerat fiindcă o mulțime de bărbați, femei și copii au fost dornici să ni se alăture. Și mai mișcată am fost de cântecele de speranță pe care le-am cântat. Nu crezi că vor

cânta cu amărăciune împotriva ta în caz că orașul are să-i dezamăgească așa cum te-a dezamăgit și pe tine?

— Trebuie să mărturisesc că nu m-am gândit deloc la asta. Nu ne rămâne decât să încercăm. De ce-am da greș, totuși? Ne ducem în calitate de comunitate. Glasul oamenilor este de fapt glasul lui Dumnezeu. Și ce e un reprezentant în parlament? Nu e tocmai glasul oamenilor în casa puterii? Nu poate să ne ignore. Nu poate refuza să ne vadă.

— E înduioșător câtă încredere în oameni poți să ai. Poate că ăsta e un lucru bun. Însă mă întreb… mă întreb…

Tăcură amândoi și o vreme se retrase fiecare în gândurile sale. Luna strălucea deasupra lor. Luna strălucea deasupra câmpiilor. Wanja răsucea în minte cuvintele pe care le auzise cândva de la un avocat din Nairobi. Karega privea spre micul deal singuratic, dar mintea îi era la călătorie și la îndoielile pe care le pomenise Wanja.

— Hai să ne așezăm, sugeră el, simțindu-se dintr-odată obosit. Nu-i ciudat ca muntele ăla să rămână în picioare când toate celelalte s-au prăbușit?

— Ăla? I se spune dealul băieților necircumciși. Se zice că dacă un băiat aleargă în jurul lui, se va transforma în fată, iar o fată se va transforma în băiat. Crezi și asta?

— Nu, nu cred. Ar fi trebuit să auzim despre unii care au încercat și au fost transformați în persoane de sex opus.

— Îmi doresc să fie adevărat! zise ea destul de vehement, aproape cu înverșunare.

Wanja jurase că va reuși să-și facă o viață bună în Ilmorog. Și, ca măsură a hotărârii ei, nu avea să se mai culce vreodată

cu un bărbat până când nu făcea ceva. Jocul dragostei, partidele de amor aveau să fie atunci doar o sărbătorire a victoriei și reușitei sale. Ce voia să facă era vag în mintea ea. Și numai vederea Ilmorogului amenințat de sete, foame și secetă era suficientă pentru a descuraja pe oricine. De unde trebuia să înceapă ea în acel Ilmorog? La prăvălia și barul lui Abdulla? Puteai foarte bine să alergi în jurul muntelui și să fii transformat în bărbat, precum Karega, se gândi ea, și își puse întrebări în legătură cu jurământul ei.

Karega se gândea la alt munte, de pe o altă câmpie. Mlaștinile din Manguo i se iviră în fața ochilor și simți un fior de plăcere și amărăciune la această amintire. Triumf și înfrângere; succes și eșec groaznic... care ce era? Încercase să nu se gândească la Mukami, care îi dominase viața atât de mult, însă încercând asta nu făcuse decât să recunoască influența ei absolută asupra lui, asupra întregii sale ființe, chiar și după moartea ei. Se adâncise în cărți, în literatură, istorie, filosofie, căutând cu disperare înțelesul ghicitorii la punctul de întâlnire al ironiilor istoriei, aparenței și realității, speranței și realizării acestei speranțe. Se avântase cu trup și suflet în cauză după cauză, în activitate după activitate, căutând, fără să-și propună, o renașterea a ceva ce nu prea putea să definească – inocență? Speranță? Uneori îi era dor de ea și îi venera amintirea, celebrând în minte zorii inocenței și speranței înainte de a ceda mâhnirii în timp ce, în mintea lui, stătea pe marginea culmii, cu fața spre mlaștinile din Manguo, și privea tulburat eșecul purității și inocenței. Odată, pe când era la Siriana, simțindu-se copleșit de o astfel de stare, începu

să scrie, dar făcând asta surprindea nu amărăciunea pe care o simțea, ci o nervozitate neliniștită, bizară, pesimismul cel mai sumbru, la amintirea sinuciderii lui Mukami.

Am inima grea. Pântecul mi-e cuprins de o durere ulceroasă. Cum se face că lucrurile mărunte, țârâitul unui greier, atingerea unei lăcuste, mă fac să tresar brusc și să privesc în jurul meu? De ce mă uit la ea, imaginea mea de suflet a adevărului, și mă tem pentru ziua de mâine? De ce, de ce, de să nu fiu liniștit știind că, odată, stând pe cocoașa de hipopotam a mlaștinilor Manguo, două inimi au refuzat să urască și au bătut împreună?

Asta se-ntâmpla chiar înainte de a pleca din Siriana, o împlinire amară, după cum a crezut mai târziu, după cum credea acum, privind în continuare la culmea singuratică de sub imensitatea lunii, despre ceea ce la vremea când scrisese era doar o premoniție. La școală a venit Chui. Restul era istorie.

Wanja îl întrebă:

— Spune-mi, Karega, te gândești mereu la trecut?

Întrebarea îl surprinse și se uită lung la Wanja – îi citea gândurile? În anumite privințe, Wanja îi amintea foarte mult de Mukami. Se căzni să-i răspundă:

— Ca să înțelegi prezentul… trebuie să înțelegi trecutul. Ca să știi unde ești, trebuie să știi de unde vii, nu crezi?

— Cum? Eu văd lucrurile așa: seceta, setea și foamea amenință Ilmorogul! La ce folosește povestea lui Ndemi? Mă

înec – la ce mi-ar folosi să privesc înapoi spre malul de pe care am căzut?

— Faptul că ei au făcut ceva, că au refuzat să se înece – asta n-ar trebui să ne dea speranță și mândrie?

— Nu, m-aș simți mai bine dacă mi s-ar arunca o frânghie. Ceva de care să mă pot agăța..., zise ea, apoi rămase tăcută câteva clipe. Pe urmă spuse pe alt ton: Uneori nu există nici o măreție în trecut. Uneori, ți-ar plăcea să ascunzi trecutul chiar și față de tine însuți.

Karega își dădu seama dintr-odată că ea nu vorbea despre un trecut ipotetic.

— Ce vrei să zici?

Ea nu-i răspunse imediat. Se mișcă de la locul ei și se cuibări lângă el. Karega îi simți căldura în plămâni, era caldă, lipită de coastele lui. Viața se însufleți de o speranță involuntară. Ea suspină și el își dădu seama că plângea.

— De ce plângi? întrebă el nedumerit.

— Nu știu... nu știu... Nu mă lua în seamă, te rog, zise ea, încercând fără succes să zâmbească printre lacrimi. Trecutul meu e plin de nenorociri. Astăzi, acum, când mă privesc în urmă, văd doar anii irosiți...

— A fost... A fost greu, pe atunci? întrebă el, preocupat, dar simți, în același timp, inutilitatea întrebării. Ce știa despre ea? Ce putea să știe despre o femeie care-și schimba întruna înfățișarea și identitatea chiar în fața ochilor săi? Când o întâlnise prima oară în colibă, punea stăpânire pe bărbații din jurul ei. Părea să-și stăpânească foarte bine mișcările trupului și privirea. De vreo două ori ea îi căutase privirea peste

capetele lui Abdulla și Munira, însă el și-o ferise din cauza luminii din ochii ei. Când s-au întâlnit a doua oară, în Limuru, el fusese cel care se cufundase în adâncurile ipocriziei, în încercarea de a scăpa de sine, și ea îi aruncase un colac de salvare. Glasul ei, când îl chema din adâncuri, părea sincer, îngrijorat, înduioșat de milă, compasiune și înțelegere. În decursul ultimelor câteva săptămâni, fusese martor la dispariția treptată a calmului calculat de dinainte, a scânteii studiate din ochii ei și la apariția treptată a unei frumuseți uscățive, cu unghiile rupte. Și iat-o acum, aici, plângând! Însă chiar și în toiul acestor gânduri, el observă ușoara ei ezitare la întrebarea lui, de parcă nu știa ce să răspundă sau cum.

Care era?

Căci, își dădu ea seama deodată pe când dădea să spună ceva, parcă nu-i venea să-i vorbească despre legătura ei cu Kimeria, bărbatul care îi distrusese viața.

Însă îi povesti succint despre munca ei în multele baruri ce răsăriseră precum ciupercile peste tot după obținerea independenței.

— Noi, fetele din baruri, nu ne stabilim niciodată într-un loc. Uneori ești alungată fiindcă ai refuzat să te culci cu șeful. Sau e posibil ca fața ta să devină prea cunoscută într-un loc. Vrei un teritoriu nou. Știi, este foarte amuzant că atunci când te duci într-un local nou bărbații te tratează de parcă ai fi virgină. Se întrec să-ți facă cinste cu bere. Fiecare vrea să fie primul. Așa că ne găsești pe noi, fetele din baruri, oriunde se află un bar în Kenya. Chiar și în Ilmorog, râse ea.

Cineva tuși în spatele lor. Amândoi fură ușurați să vadă că era doar Munira.

— Aici ați venit să vă ascundeți. Și noi am crezut că ați fost mâncați de animalele sălbatice, le strigă el cu glas jovial, ușor forțat.

— E dificil să adormi devreme într-o pustietate atât de vastă, zise Karega.

— Wanja îți povestește despre viața ei în pustietatea barurilor? întrebă el, așezându-se în așa fel încât Wanja să fie între ei.

— Tocmai ce începuse, zise Karega.

Karega zărise în treacăt frânturi din această lume pe când era vânzător de piei de oaie și ciuperci la marginea drumului. Cunoștea mulți băieți care după o zi de muncă își aruncau toți banii câștigați în poala nerăbdătoare a unei fete din vreun bar, care probabil că avea doi-trei copii de hrănit.

— Nu e o pustietate foarte frumoasă, zise Wanja. Dar nu atât de rea. Pentru o femeie, oricum, e un sentiment plăcut când o mie de ochi se întorc spre tine și simți că trupul tău e cel care dă ordine tuturor acelor inimi. Uneori vezi ce e greșit. Vrei să scapi, dar vrei să și rămâi. Îți spui întruna: mâine… mâine. Cunosc unele care au încercat. Una a devenit fată în casă. Făcea toată treaba din gospodărie. Se scula la cinci… Ajuta la mulsul vacilor. Pregătea micul dejun. Făcea curățenie. Se ducea la magazin sau la câmp să ia de-ale gurii ca să gătească prânzul. Avea grijă și de copiii mici. Făcea ceaiul de după-amiază; pregătea cina, îmbăia copiii… iar când soția era plecată, bărbatul voia să vină în patul ei. Și toate astea pentru

ce? Pentru 70 de șilingi pe lună! A fugit de-acolo. Alta a încercat să culeagă frunze de ceai și boabe de cafea pentru noii moșieri africani. Și pentru ce simbrie? Așa că până la urmă se întorc toate în lumea în care au prieteni și în care cunosc regulile – unde știu ce e cinstit și ce nu e cinstit; ce e adevăr și ce nu e adevăr: ce e bine și ce nu e. De pildă, nu era bine și nu era cinstit să nu faci un bărbat să-și cheltuie banii pe tine. O fată a fost bătută odată pentru că era neglijentă în privința asta – căci de ce trebuia să strice piața pentru celelalte? Eu? Și eu am încercat să scap. Odată m-am dus acasă. Taică-meu mi-a zis: „Nu vreau o prostituată în casă!“. Venind de la un tată, m-a durut. O barmaniță nu se consideră prostituată. Suntem fete în căutare de lucru și de bărbați. M-am întors la viața din baruri. Am fost norocoasă. Am avut parte de prietenii bune. Îmi plac chipurile oamenilor. Îmi plac locurile noi. Ba chiar mi se pare plăcut să număr oameni, să aranjez lucruri în anumite tipare. Stând în spatele tejghelei, îmi zic în sinea mea: dacă fața aia ar fi pusă pe umerii ăia… dacă nasul ăla ar fi pe fața aia… dacă aia… dacă aia… și oamenii și locurile par dintr-odată amuzante și foarte interesante. Alte fete spuneau: Wanja, la ce te gândești mereu? Era greu de explicat. Dar, în același timp, eram singură. Îmi plăceau oamenii, da. Îmi plăceau zgomotul și muzica și bătăile – o, da, chiar și bătăile – și întâmplările neașteptate, dar eram singură. Călătoream dintr-un loc în altul. Căutam ceva. Am venit la Ilmorog. N-am găsit ce căutam. După câteva luni, am simțit că vreau să plec. Nu știam încotro. Nu voiam să revin la viața de barmaniță. Te saturi să fii barmanița tuturor. Am

spus: N-o să mă întorc la aceeași slujbă. Mi-am zis: Ilmorog e un loc bun. De ce să nu fac repede niște bani și să merg înapoi, să construiesc o casă acolo și să trăiesc acolo pentru totdeauna! Voiam să mă întorc în sat – dar ca o femeie bogată. Nu știu de unde mi-a venit gândul ăsta. Cum ziceam, mă bazam mai mult pe prietenii și nu-mi păsase niciodată prea mult de ziua de mâine. Să trăiesc… să trăiesc… Îmi plăcea să cumpăr haine… culorile mă emoționează… încerc să dau o semnificație fiecarei rochii pe care o cumpăr. Însă acum mi-am zis: Gata cu prieteniile. Oricum n-o să mă mărit niciodată. Așa că de ce să nu ajung bogată? Cum? Și răspunsul a venit. Nairobi. Europeni. Ei, acest gând m-a surprins… pentru că nu fusesem niciodată în stare să mă duc cu un alb. Odată, m-am dus cu un *kalasingh*[1]. Era inspector de poliție. Ne-a arestat pentru că vindeam bere târziu într-un bar din orașul Kikuyu, iar când i-a percheziționat pe băieți a descoperit că aveau *bhang*[2]. Am fost înspăimântată. Pe băieți i-a băgat la închisoare. Pe mine m-a dus la el acasă. Ei bine, m-am salvat în felul ăla. Băieții au fost închiși pentru cinci ani. Aia a fost prima și singura dată. Era femeia asta –, foarte bogată. Avea o fermă în zona coloniștilor. Avea și case în Nairobi. Dar era singură, fără prieteni. Venea unde lucram eu, în Lower Kabete. Zicea: „Wanja, pot să-ți fac rost de un iubit european“. Ea fusese profesoară și apoi secretară. Însă făcea bani după orele de program. În fine, se măritase cu un european foarte bătrân… peste 70 de ani… lumea zicea că, după ce-l silise să scrie un testament, îl aruncase pe scările din casă. A primit toată averea lui. Când mi-a spus asta, n-am reușit să fac

altceva decât să pufnesc în râs. Nu puteam să-i zic că mă gândeam la europeni ca la niște trupuri goale cu pielea ca a porcilor… sau a broaștelor care au stat îngropate mult timp în pământ… Însă am zis: asta o să fie o afacere. Într-o afacere nu-ți alegi clienții. Oricum, o să fie pentru o lună sau două. Doar pentru europeni. Așa că atunci când am plecat din Ilmorog am vânat toate ușile marilor hoteluri. Hilton. Ambasador. New Stanley. Serena. Norfolk. Inter-Continental. Fair View. Six Eighty. May Fair. Grosvenor. Pan-Africa. Crema. Nu credeam că pot să existe atâtea hoteluri mari într-un singur loc. Însă mi-era frică și eram nepricepută. Nu aveam rochiile potrivite, din cele de care vedeam că poartă celelalte fete, nu puteam să-mi vopsesc buzele cu roșu și pleoapele cu verde sidefat și să port peruci. Iar cu europenii nu știam cum să-mi folosesc ochii. Într-un bar, mai ales dacă eram în spatele tejghelei, aș fi putut să le vorbesc tuturor bărbaților de-acolo fără să-mi mișc buzele o singură dată. Dar Nairobi… După două nopți am sfârșit cu africani. La College Inn, am întâlnit o fată care lucrase cândva într-un bar din Eldoret. Ea a fost cea care mi-a spus de Starlight Club și Hallian's Night Club. Acolo poți să faci chiar și o mie de șilingi dacă ai o săptămână bună. M-am dus la Starlight. Luminile se schimbau din albastru, în roșu și-n verde și erau atât de puternice, de nu puteam să deslușesc nimic. Eram cu moralul la pământ. Nu puteam să țopăi în ritmul muzicii. Știu că vă miră asta, dar viața de bar e puțin altfel. Însă barul Starlight avea un avantaj: era plin de europeni. Stăteam într-un colț și simțeam c-aș vrea să sar peste pereții din bambus și să alerg înapoi la Bolibo. Ei, și l-am

văzut pe unul aruncându-mi multe ocheade. I-am răspuns cu un zâmbet. Era înalt, avea o pipă în colțul gurii și nu părea la fel de bătrân ca ceilalți, a căror piele de pe față era brăzdată de riduri. Vorbea bine swahili, dar cumva caraghios, și adăuga un cuvânt-două în engleză. Era un *mtalii* din Germania și venise aici cu o misiune specială. Căuta o anumită fată din Kabete. Fusese dusă în Germania de un alt neamț care-i promisese s-o ia de nevastă, însă și-a dat seama că fusese păcălită și că el o luase pentru o afacere, căci el și alții se gândiseră că, dacă *watalii* puteau să dea toți banii ăia pe bilete de avion și hoteluri la Malindi pe motiv că văzuseră o reclamă cu imaginea unui alb vârstnic alături de o tânără africană însoțită de cuvintele: „Pentru doar atâția bani puteți avea asta“, ei aveau să plătească de bună voie mai mult dacă în loc de asta Malindi era adus în Germania. Ai auzit de ea? Am zis: Cum să aud de ea? De ce o voia pe ea, și oricum, nu era în Germania? Pentru că, mi-a zis el, bărbatul care o luase s-a purtat rău cu ea, a bătut-o și toate cele, iar asta ar putea da naștere unor nemulțumiri între Germania și Africa. Ea reușise să fugă și să se întoarcă în Kenya și lăsase în urmă un copil. Bărbatul refuza să aibă grijă de copil și se formase grupul ăsta căruia îi păsa de negri și de relațiile dintre Germania și Africa, care strânsese bani ca să-l trimită pe el în Africa să o găsească pe fată și să strângă dovezi care să poată fi folosite în instanță împotriva bărbatului. O cunoșteam? I-am repetat: „Cum aș putea s-o cunosc, când sunt atât de multe fete în țară?“. El a zis că tocmai de aceea mergea prin toate barurile și localurile de noapte, să vadă dacă putea să-i dea de urmă. Voiam să-l

însoțesc în această căutare? Avea să mă plătească bine, iar dacă reușeam s-o găsim urma să fiu dusă cu avionul în Germania ca martoră la proces. Era o poveste ciudată și la început am crezut că era dus cu capul, dar părea de treabă și a vorbit cuviincios, iar eu auzisem că unii europeni furau fete ca să poată face negoț cu ele în Italia și Germania. Ei, îți poți da seama cât de ocupată îmi era mintea socotind ba asta, ba aia, și mi-am zis: ieri eram o barmaniță fără simbrie în localul lui Abdulla. Iar acum? Pe când vom termina căutarea, o să fiu o femeie bogată și o să-mi cumpăr o chitară și un fluier. Poate că nu mă credeți, dar îmi place muzica și pot să văd valurile albastre ale mării când aud cântând, și uneori merg pe nori portocalii, albaștri și roșii, pe câmpuri verzi și întinse, când aud un fluier. Și trilurile păsărilor pot să mă scoată din depresie și, știți, uneori aud în cap o melodie portocalie solitară, căreia i se alătură mai apoi multe melodii, ca un șuvoi de culori apărut din senin… în fine, e destul de pueril din partea mea și mi-e jenă de asta… dar mă îndepărtez de poveste… Adineaori vă spuneam despre cum îmi făceam socoteli în cap în timp ce mă ducea cu mașina la el acasă ca să ne petrecem noaptea împreună. Chiar nu mă mai deranja să fiu cu europeni.

N-am mai fost niciodată într-o casă ca aia. Un drum lat mărgini de arbori înalți de jacaranda ducea spre o curte cu flori de toate felurile. Mi-a făcut turul casei… era o un tip cumsecade și mi-a arătat diversele încăperi… de fapt, europenii nu erau răi, nu erau răi deloc… se oprea în fața vreunui tablou și îmi explica ceva despre strugurii sau vițele

ce atârnau de la o fereastră – tot felul de lucruri din astea. M-a dus în altă cameră. Oh, dintr-odată mi s-a făcut frică și am țipat. Erau două siluete de bărbați ce purtau o armură ciudată și săbii, de parcă erau gata să plece la război sau ceva de genul ăsta. Iar pe pereți erau săbii de diverse lungimi și forme… El a atins lamele câtorva și mi-a explicat câte ceva despre pasiunea lui. Nu înțelegeam toate alea și, oricum, mă temeam de săbii și de armurile alea și mă întrebam: cum se face că are casa și colecția asta dacă de-abia a venit din Germania? Însă înainte să apuc să-l întreb, m-a condus în dormitorul lui. Pe perete erau oglinzi, atât de multe și aranjate în așa fel încât deveneai mulți, mulți oameni împrăștiați în șiruri nesfârșite. Inima îmi sărea din nou din piept de teamă. Trebuia să fie foarte bogat de-a putut să închirieze o așa casă, deși se afla acolo doar ca să caute o fată. Sau, m-am gândit, asta putea să însemne că avea să rămână aici ceva vreme, caz în care… capul meu a început din nou să socotească și eram pierdută în visurile mele când, deodată, am văzut sau mai degrabă am simțit lângă mine prezența unui câine care mă fixa cu niște ochi verzi, imenși. Am icnit de spaimă și m-am dat un pas înapoi. Eram îngrozită și simțeam că mă lasă genunchii. M-am uitat în jur și am văzut că eram mulți, mulți de noi doi cu mulți, mulți câini în spațiul nesfârșit. M-am așezat pe pat sau mai degrabă mai multe de mine s-au așezat pe mai multe paturi într-un vis. Bărbatul a venit spre mine – sau mai mulți bărbați au venit spre mine – și s-au așezat lângă noi pe multe paturi și era ca și cum el sau ei se delectau cu teama noastră. Mi-a spus să nu-mi fac griji… totul e în regulă… și animalele

au venit spre noi, mârâind un pic, cu ochii lor verzi ațintiți asupra noastră. Am încercat cu greu să-mi stăpânesc tremuratul. Câinele stătea acolo de parcă aștepta alte ordine de la stăpân. Și stăpânul gâfâia acum lângă mine, emanând un miros dezgustător, și am priceput după cum își mișca degetele, după pupilele dilatate și tremurul buzei de jos că era excitat. De groază, prinsesem rădăcini pe pat. Mă lăsau puterile, era de parcă licărirea verde-roșie din ochii câinelui îmi secătuia energia și puterea de a mă împotrivi. Atârnam în spațiu… nimic. Însă în spatele spaimei, în spatele acestui lucru inexplicabil care-mi afecta nervii, făcându-mă să simt o neliniște și o sfârșeală ce mă cuprindea încetul cu încetul, era o altă neliniște, de alertă. Bărbatul se ocupa cu stângăcie de hainele mele, animalul mârâia și dădea din coadă, iar bărbatul tremura. Starea de alertă devenea din ce în ce mai puternică, luptând cu sfârșeala, și animalul dădea să-mi lingă degetele, când de undeva dinăuntrul meu mi-am auzit propria voce exclamând: „O, știi, mi-am uitat poșeta la tine în mașină“. În clipa în care mi-am auzit vocea am știut că sfârșeala era învinsă și că reveneam la viață. El a spus: „Nu-ți face griji, o să ți-o aduc eu“. Am zis: „Nu, poșeta unei femei ascunde multe secrete, așa că ai putea să mă duci la mașină?“. Era vocea mea, da, dar comandată de nu știam cine din interiorul meu… M-am ridicat. El m-a condus la ușă. Animalul s-a ținut după noi. Iar acum mă rugam în tăcere: dă-mi mai multă putere, dă-mi mai multă putere. El a ieșit primul, iar eu am închis repede ușa astfel încât animalul să rămână înăuntru. Nici acum nu-mi pot da seama de unde am căpătat aripi. Am fugit ca vântul

printre copaci și tufișuri și m-am uitat o singură dată înapoi când am ajuns la șoseaua principală asfaltată…

O mașină a oprit cu scârțâit de roți lângă mine. Am sărit într-o parte, temându-mă că ar putea fi el. Prieteni, n-am fost niciodată mai recunoscătoare la vederea altcuiva cu piele neagră. Plângeam acum și, printre hohote de plâns, trebuie să fi povestit frânturi despre spaima îndurată. El m-a dus la o casă din Nairobi Vest. Mi-a făcut cafea și mi-a dat niște pastile, după care mi-a arătat unde să dorm. Trebuie să fi dormit toată noaptea și toată ziua următoare. M-a lăsat să mai stau o noapte și i-am povestit ce mi se întâmplase, iar el mi-a pus câteva întrebări: aș recunoaște casa? L-aș recunoaște pe bărbat? Apoi și-a pironit privirea în pământ și a zis: „Nu folosește la nimic. Asta se întâmplă când transformi turismul într-o religie națională și îi construiești altare în toată țara“. Nu l-am întrebat ce voia să zică, dar mi-am dat seama că e supărat. A doua zi m-a dus la stația de autobuz Machakos și îmi venea să plâng de recunoștință, fiindcă nici măcar nu încercase să se dea la mine și mă tratase fără pic de dispreț. Mi-a dat niște bani și mi-a zis doar: „De ce nu te întorci acasă la părinții tăi? Orașul ăsta nu e un loc potrivit pentru tine… ei bine… nu e un loc potrivit pentru nici unul dintre noi… deocamdată!“. Mi-a zis unde lucrează și mi-a dat o carte de vizită și a zis că, dacă mă voi afla vreodată în dificultate – dar nu de felul ăleia de noaptea trecută, căci spera că mă voi întoarce la părinții mei – să nu ezit să merg acolo, și a plecat cu mașina fără să aștepte să termin cu mulțumirile.

„O să merg acasă, ar trebui să merg acasă…“, mi-am zis.

Dar când autobuzul pe care-l luasem a oprit în apropiere de locuința mea, n-am coborât. M-am întrebat: cum aș putea să mă duc acasă pur și simplu, de parcă n-aș fi lucrat toți anii ăștia? M-am întors la Bolibo și la viața de barmaniță...

~2~

Abdulla deveni eroul călătoriei. Părea să dezvăluie în continuare aspecte mai noi și mai profunde ale personalității sale. În primul rând, oamenii îi erau acum recunoscători pentru măgarul lui. Făceau întruna comparații între cotiga trasă de măgar și căruțele mari trase de boi pe care obișnuiau să le aibă coloniștii. Erau și ei într-o misiune de cucerire – a orașului.

Apoi, în ciuda piciorului olog, Abdulla nu accepta să meargă în căruță. „Lăsați-i pe copii să meargă cu rândul“, era tot ce zicea. Rezistența lui stoică insufla forță și hotărâre demersului lor. Soarele îi pârjolea neîncetat și tulpinile scurte ale ierbii-elefanților le înțepau tălpile goale. Abdulla era bun cu copiii. Le spunea povești, mai ales seara, când luna era sus pe cer:

„Lună și Soare sunt dușmani. De aceea unul apare ziua, iar celălalt apare noaptea. Însă n-au fost dintotdeauna dușmani. Iată cum s-a întâmplat asta. Soare și Lună s-au dus să se scalde într-un râu. Spală-mă pe spate și pe urmă eu o să te spăl pe tine pe spate, a zis Soarele. Așa că Lună l-a spălat bine pe spate pe Soare, până l-a făcut să strălucească puternic. Lună a

zis: Acum e rândul tău. Soarele amestecă scuipat cu țărână și spălă luna.“

În timpul zilei, le spunea denumirile diverșilor arbuști și ierburi; dacă arbuștii n-ar fi fost uscați, le-ar fi arătat la ce se foloseau părți din ei. Le arăta trucuri cu un cuțit. Odată, azvârli cuțitul și acesta despică în două un băț gros. Se purta ca un arbitru în întrecerile lor ca să vadă cine era cel mai bun țintaș cu praștiile pe care le făcuse pentru ei. Băieții erau fericiți și se tot contraziceau în legătură cu cine putea să doboare o pasăre din văzduh. Ba chiar păreau să câștige de pe urma rezervei de putere a lui Abdulla și, în primele două zile, refuzară și ei să urce în cotigă, și merseră pe jos alături de Abdulla.

Undeva în procesiune cineva începea un imn. Bâjbâiau la cuvinte și după câteva încercări îl cântau cu toții.

Se zice că e foamete,
Dar nu se zice că e foamete
Doar pentru aceia care
Nu vor să mănânce pâinea lui Isus.

Multe case, mult pământ și avere,
Bani la bancă, multă educație,
Acestea nu potolesc foamea inimii
Decât dacă oamenii mănâncă
pâinea lui Isus.

Uitați-vă la bogătași, la săraci și copii:
Nu se clatină cu toții pe șosea?
E din cauza foamei din inimile lor,
E din cauză că nu vor să mănânce pâinea lui Isus.

Cuvintele și banalul mesaj creștin păreau să ia în râs situația grea cu care se confruntau ei acum. Însă vocile la unison îl mișcau pe Abdulla: entuziasmul cu care cântau îi trezea amintirea altor voci din trecut.

Abdulla retrăia acele alte călătorii și rătăciri peste câmpii. Îi conducea Ole Masai, lunganul pe jumătate indian. Pe atunci, și ei obișnuiau să cânte, aducându-și aminte de promisiunile pe care le făcuseră când depuseseră jurământul *batuni*[3] cu mult timp în urmă:

Când Jomo[4] din neamul negru fu arestat noaptea,
El ne-a lăsat un mesaj și o misiune.
O să țin eu măgarul de cap, ne-a zis el,
Voi, copii mei, vreți să-i suportați loviturile cu picioarele?
Da, da, am spus eu, și mi-am luat sabia,
Și m-am luat de mână cu toții copiii ținutului.

Și am jurat, cu limba pe sulița fierbinte,
N-o să întorc niciodată spatele strigătelor neamului negru,
N-o să las niciodată ca pământul ăsta să ajungă la străinul cel roșcovan.
N-o să trădez niciodată bucată de pământ pentru străini.

Trupul lui acoperit cu coji îndurase, într-adevăr, sete și foame, rugi și spini în slujba acelei viziuni ce i s-a arătat prima oară în ziua în care depusese atât legământul de unitate, cât și, mai apoi, jurământul *batuni*.

Pe atunci era muncitor la o fabrică de încălțăminte din apropiere de casă, unde numeroasele greve pentru salarii mai mari și locuințe mai bune li fuseseră întotdeauna anihilate de către polițiști cu căști. Se întrebase de multe ori: cum se făcea că un șef care n-a mișcat vreodată un deget, care nu s-a murdărit nici măcar o dată pe mâini în apa și aerul puturoase din tăbăcărie sau din orice altă parte a complexului, putea totuși să locuiască într-o casă mare și să aibă o mașină, să-și angajeze șofer și mai mult de patru oameni doar ca să-i taie iarba pe proprietate?

Cum se mai cutremurase când i se arătase viziunea, acceptând noi gânduri, noi dorințe și noi posibilități! Să redobândească pământul: să lupte pentru ca industrii precum fabrica de încălțăminte ce-i înghițise sudoarea să poată să

aparțină poporului, astfel încât copiii lui să aibă, într-o bună zi, îndeajuns de mâncat și de îmbrăcat sub un acoperiș care să-i ferească de ploaie, pentru ca ei să spună cu mândrie: Tatăl meu a murit ca eu să pot trăi; asta îl transformase dintr-un sclav supus șefului într-un bărbat. Aceea a fost ziua adevăratei lui circumcizii, ziua în care a devenit bărbat.

Abdulla mergea sau mai degrabă șchiopăta pe singurul lui picior, însă ei îi vedeau strălucirea din ochi, bărbia ridicată, chipul îndreptat spre munții din depărtare și se mirau din nou, căci pe acest teren ostil, în sălbăticie, el era cel care știa drumul și îi călăuzea.

Însă în mintea lui se îngrămădeau imagini peste imagini, așa că, deși stabilea ritmul mersului și își păstra locul în fruntea procesiunii, el nu era cu ei. Ole Masai... ciudat că se întâmpla din nou în Ilmorog... se întâmpla din nou... O iluzie? O boabă de fasole a căzut pe pământ și-am împărțit-o între noi... ce bine era că acest Karega venise în Ilmorog... un mesager mai recent al Domnului... Bătrânul Muturi a zis-o... Dumnezeu pune înțelepciunea în gura copiilor... adevărat... adevărat... discuția din prăvălia lui se schimbase de la sosirea lui Karega. În ultimele cinci luni, pomeneau câteodată nume plăcute urechii... Chaka... Toussaint... Samoei... Nat Turner... Arap Manyei... Laibon Turugat... Dessalines... Mondhlane... Owalo... Siotune și Kiamba... Nkrumah... Cabral... și, cu toate că-l pârjolea soarele, era secetă și-și făcea griji pentru soarta măgarului său, simțea că Mau Mau era doar o verigă a lanțului din îndelungata luptă a poporului african din diferite timpuri în diferite locuri... Aaa! Orizonturi noi... din nou... ca

atunci în pădure... cu Ole Masai. Îl numeau *Muhindi*[5], dar acum nu-l deranja asta. Le zicea adesea cât de mult se urâse pe el însuși și cât își urâse sinele divizat, își urâse mama, tatăl. Cum, de fapt, uneori îi venea să se sinucidă, el care nu-și găsea locul nicăieri. Nu din cauză că era sărac... Locuiau în zona mai bună din Eastleigh... tatăl său indian venea des pe la ei și le lăsa bani, plătea pentru educația lui și promisese să-i lase o parte din averea sa... de fapt, deschisese deja un cont bancar pe numele lui... dar el tot se ura pe sine. A fugit de la școală, de acasă, pe străzi... Kariokoo... Pumwani... Shauri Moyo... jucând zaruri și șterpelind câte ceva... încăierându-se câteodată, dar și învățând lucruri din zbor, din discuții... și citind câte puțin... ziarele lui Lal Vidyardhi, mai ales *Habari za Dunia* și *Colonial Times*. Arestarea lui Markhan Singh pentru susținerea cauzei muncitorilor africani îi ridicase întru câtva ceața de pe ochi... Căuta acum mijloace de a se infiltra în mișcarea clandestină din oraș. Făcuseră o glumă nemiloasă pe seama lui... i-au zis pe un ton degajat să ducă un pachet unui anumit tip care aștepta la colțul Moscheii Khoja... El le-a povestit cum s-a împiedicat pe Șoseaua Râului... cum i-a căzut pachetul și a descoperit, oh, că ducea un revolver... tremurase, agitat, dar îi fusese și frică... păzise revolverul cu grijă până când a ajuns la tipul cu pricina... era cât pe ce să-i dea pachetul prost ambalat când doi polițiști europeni în civil l-au înșfăcat pe bărbat... Ole Masai a scos iute revolverul și l-a îndreptat spre polițiști... era atât de agitat, că a strigat să vină toată lumea să-l vadă omorându-i pe polițiști... care aveau mâinile ridicate... însă bărbatul l-a tras de umăr și au dispărut

amândoi în mulțimea de pe străzile din Nairobi… Nu avea să uite niciodată moment acela, momentul transformării sale efective în bărbat, când i-a umilit pe cei doi opresori europeni și a trecut, fără cale de întoarcere, de partea poporului. Respinsese tot ceea ce susținuse tatăl lui, respinsese promisiunile de avere, se născuse din nou ca luptător în pădure, ca un kenyan, iar îndoielile sale au fost domolite de noi sarcini și noi nevoi. Le spusese cum mai târziu îi trimisese tatălui său o scrisoare, poruncindu-i să părăsească proprietatea poporului african… Ole Masai a fost un bărbat remarcabil, oftă Abdulla. Într-adevăr citise un pic, fiindcă vorbise despre alte țări, alte popoare… China… Coreea… Rusia… și despre cum muncitorii și țăranii se ridicaseră împotriva stăpânitorilor străini și celor din partea locului… Apoi Ole Masai a fost ucis pe neașteptate, iar el, Abdulla, a fost împușcat în picior. O să-și amintească mereu ziua aia… plănuiseră cu grijă să captureze o garnizoană din inima orașului Nakuru și să-i elibereze pe deținuții din închisoarea alăturată, așa cum mai înainte, în lupta lor, o făcuse Kihika la Mahee și gherilele lui Kimathi la Naivasha. Eliberaseră deținuții. Garnizoana era pe cale să se predea când Ole Masai a fost împușcat și asta numai… cum putea soarta să joace feste destinului unui popor?… numai pentru că arma lui s-a blocat… Se dezlănțui iadul… oamenii țipau… prinde… prinde… și, pentru o clipă, Abdulla avu iluzia unei duble vedenii.

Căci, într-adevăr, în jurul lui copiii strigau prinde, prinde, carne, carne… apoi văzu și el ce văzuseră ei. Procesiunea

suprinsese o turmă de antilope care acum țopăiau pe câmpuri. Abulla nu stătu prea mult pe gânduri.

— Așteptați! strigă el la copii, iar ei se supuseră glasului său, dintr-odată autoritar. Dați-mi praștia și aduceți-mi iute niște pietre.

Îi dădură praștia pe care el îi ajutase s-o meșterească mai devreme în ziua aceea, precum și niște pietre. Se traseră deoparte, potoliți de curiozitate entuziastă, dar și sceptici cu privire la forța lui. El puse o piatră ascuțită în praștie și pe celelalte și le băgă în buzunar. Luă de jos un pic de țărână și o aruncă în aer, ca să vadă forța și direcția vântului. Își aranjă cârja mai bine sub subsuoara de la mâna dreaptă. Iar în tot acest timp nu scăpă din ochi antilopele, care se opriseră și stăteau la oarecare distanță de ei. Scoase pietrele din buzunar și îi ceru lui Muriuki să le țină în palmele deschise. Se ținu de buza de jos și scoase niște sunete, făcând animalele să se întoarcă brusc și să vină spre ei. Însă de îndată ce văzură procesiunea din apropiere, se întoarseră iar, de parcă nu se puteau hotărî ce să facă în continuare, astfel încât partea laterală a corpului și gâtului lor era înspre oameni. Abdulla își pregăti brațele, închise un ochi și trase de elastic, înainte de a-i da drumul. Totul se petrecu foarte repede, o acțiune magică într-un vis. Nici măcar nu văzură pietrele, nici cum reuși să pună una și apoi încă una și încă una în praștie, să tragă și să le dea drumul. Auziră numai zgomotul pietrelor șuierând în aer. Apoi văzură două antilope sărind sus în aer, una după alta și pe urmă căzând nemișcate pentru o clipă înainte de a se prăbuși zbuciumându-se la pământ. Nu le veni să creadă.

Munira, Karega, Njuguna și copiii alergară până acolo. Două animale fuseseră schilodite la picioare. Restul fu ușor.

Abdulla rămase în aceeași poziție, transformat acum în ochii lor într-o ființă extraordinară pe care n-o cunoscuseră cu adevărat niciodată. Nemișcat, asemenea unui zeu al câmpiilor, Abdulla încă își ținea ochii ațintiți către dealurilor îndepărtate ce îi fuseseră cămin timp de mulți ani. Încă se gândea la Ole Masai și la încercarea disperată și fatală a grupului lor de a captura garnizoana soldaților din Nakuru, de a recâștiga inițiativa temporar pierdută după prinderea lui Kimathi[6]. Până și ziarele ostile lor recunoșteau că a fost o încercare ambițioasă și bine plănuită. Licărul din ochii săi deveni mai puternic. Și-i șterse cu dosul palmei și azvârli praștia la pământ.

În seara aia avură un festin. Chiar și la mult timp după aceea, aveau să și-l aducă aminte și să vorbească despre acest moment ca fiind cel mai important din călătoria lor la oraș. Copiii se jucară în jurul focului și vârstnicii se așezară în grupuri, stând la sfat și depănând amintiri despre vremuri și locuri din trecut. Njuguna o necăji pe Nyakinyua cu antilopele, despre care se spunea că fuseseră, chipurile, caprele femeilor, care fugiseră și se sălbăticiseră din cauză că femeile n-au putut să aibă grijă de ele. Munira se întinse pe spate și numără stelele, simțindu-se pentru o vreme eliberat de sentimentul copleșitor de a se afla mereu în afara lucrurilor. Mintea lui încă era chinuită de întrebări: de pildă, despre Karega. Nu se simțea niciodată în largul său în preajma lui, dar încă nu știa ce părere să aibă despre el. Poate

că în cursul călătoriei aveau să stea de vorbă. I-ar fi plăcut, de asemenea, să aibă o discuție sinceră și personală cu Wanja. Crezuse că el și Wanja vor relua lucrurile de unde le lăsaseră, mai ales acum, că trecuseră printr-un botez aproape identic al focului și spaimei. Nu era oare un soi de destin în coincidența suferinței lor? În schimb o simțise îndepărtându-se de el – unde se ducea? Îi urmărea mișcările, dar, în mod clar, ea nu se apropia de nimeni altcineva. Îl surprindea mereu cu stările ei de spirit și cu aspectele schimbătoare ale caracterului ei. Ceea ce-l izbi cel mai tare, ascultând-o cu o seară în urmă, era felul în care își povestea întâmplările, punându-le parcă sub forma unei balade a necazurilor, rostită cu o voce care cerea și îndemna la ascultare și care sfârșea prin a-i lega și mai mult de viața și de soara ei pe cei care-o ascultau. Acum îi ascultă pe Abdulla și Nyakinyua. Cum se face că nu-i descoperise lui Abdulla latura asta? Munira, la fel ca ceilalți, asistase la o probă extraordinară de iscusință omenească și asta îi unise pe toți, de parcă fiecare putea să vadă o fărâmă din el în Abdulla. Wanja, care stătea chiar în spatele Nyakinyua și a lui Abdulla, era nespus de fericită: simțise dintotdeauna că piciorul ăla retezat al lui Abdulla avea o poveste. Acum nu mai era un ciot, ci o insignă a curajului întipărită pe corpul său, imposibil de șters. Ea îl asculta pe Abdulla depănând povestea lui Ole Masai și a încercării lor fatidice de a captura garnizoana din Nakuru. Lui Njogu îi creștea inima de mândrie. Fusese întotdeauna rușinat că fiica sa îi făcuse copii unui indian. Auziseră de un oarecare Ole Masai, dar nu de la cineva care lucrase cu el. Njogu simțea că sângele din partea neagră era

cel care se afirmase. O seară foarte importantă de descoperiri, chiar și pentru Abdulla, care nu știuse că soarta avea să-l transforme mai târziu într-un patron de prăvălie în clădirea ocupată cândva de tatăl lui Ole Masai. Înțelegea acum aluziile lui Njogu atunci când se interesase prima oară de prăvălie. Wanja încerca să și-l închipuie pe acest indian, care cel puțin o recunoscuse pe jumătate pe femeia sa africană și pe fiul său născut de aceasta. Se gândi că, poate, în alte vremuri și în alte împrejurări, nu conta cine cu cine s-a căsătorit sau cine cu cine s-a culcat, însă, brusc, aducându-și aminte de chinul ei din oraș, începu să se întrebe dacă era așa. Atenția ei fu atrasă acum de direcția conversației. Și nu era vorba numai de ea. Până și copiii se opriră din joacă și se așezară să-l asculte pe noul lor erou răspunzând întrebării lui Karega despre Kimathi. În sfârșit, avea să spună povestea pe care refuzase cândva să o depene. Tot grupul se cufundă în tăcere, sorbind cuvintele lui Abdulla. Acesta nu șovăi mult și glasul îi era calm, tonul săi era spontan, aproape lipsit de emoție.

— De fapt, unii dintre noi nu-l văzuseră pe Dedan, deși acționau în numele său. Grupul nostru opera peste tot, de la Limuru, trecând prin Kijabe, Longonot, Nare Ngare, până la Ilmorog, chiar pe aceste câmpii. Timp de patru ani, grupul nostru din Limuru, care se asociase cu grupul lui Ole Masai, luptase folosindu-se de toate talentele de supraviețuire pe care le-am putut găsi în noi, chiar dacă numărul nostru scădea din cauza foamei, a epuizării provocate de traiul în pădure și a armelor inamice. Am fost lipsiți de proviziile de hrană atunci când în jurul multor sate s-au săpat șanțuri de

apărare împânzite cu suliițe mortale. Ați auzit de Kamiritho, Githima și alte locuri. Din când în când, vreun bătrân, vreo bătrână sau chiar un băiat poate că reușea să evite privirile dușmănoase ale fraților noștri care fie din ignoranță, fie mituiți, torturați sau în schimbul promisiunii că vor fi răsplătiți și apărați se vânduseră ca membri ai Gărzii Naționale – suliițași pentru Străini – și ne aduceau mâncare și noutăți despre ce spuneau și făceau ceilalți. Însă astfel de contacte se răreau. Mărturisesc că am avut și momente de altercație, de îndoială și unele în care ne cam pierduserăm încrederea în cauză. Însă asemenea acte de curaj sau amintirea lor ne dădeau de știre că poporul nu ne uitase: cum puteau s-o facă? Noi eram chiar brațele lor, înarmate. Știind asta, că noi eram de fapt poporul nostru, ne făcea să mergem mai departe. Atacam căminele coloniștilor, le dădeam foc la case, le tăiam animalele în bucăți și aproape că plângeam din cauza asta fiindcă, de fapt, erau proprietatea noastră. Cu toate astea, era tot mai greu să găsești noi recruți care să îngroașe rândurile, pentru că cei mai mulți tineri fuseseră duși în lagăre de concentrare, iar la un moment dat am ajuns să fim doar vreo douăzeci în grupul nostru.

La vremea aia a ajuns la noi vestea despre o mare întrunire a unui Parlament al Întregii Kenyi în Pădurea de pe Muntele Kenya. Toate grupurile de luptători sau reprezentanții lor erau așteptați să participe, căci Dedan avea planuri noi pentru următoarea etapă a războiului. Voia să ne reorganizăm în zone diferite, să alegem un înalt comandament militar, un comandament politic și unul pentru

învățământul superior, care să ne pregătească să punem mâna pe putere și o administrăm. Voia, de asemenea, să facem eforturi mai mari pentru a stabili legături cu alte forțe opuse ocupației britanice din regiunile Ukambani, Kalenjin, Luo, Luhya și Giriama și din toată Kenya. Voia și să facem cunoscută cauza noastră la curtea lui Haile Selassie și la Cairo, unde Gamal Abdel Nasser cucerise Canalul Suez și mai apoi se luptase cu britanicii și cu francezii. V-am spus că n-aveam mâncare. Însă eram hotărâți să facem lunga călătorie prin Olkalou, lanțul munților Nyandarwa și câmpiile Nyeri până la Muntele Kenya. Voiam să-l văd pe acest bărbat care nu era decât o voce, o putere neagră, și al cărui geniu militar era recunoscut chiar și de către dușmanul nostru. Să ne gândim. Luptase și învinsese generali precum generalul locotenent Sir Erskine, generalul Hinde, generalul Ladbury și armatele lor aduse din Anglia: trupele Buffs, Flintașii din Lancashire, trupele Devons, Forțele Aeriene Regale, KAR[7] și alte forțe armate care luptaseră în Zona Canalului Panama, Palestina, Hong Kong, Malaezia, oriunde stăpâniseră cândva britanicii. Noi vorbeam despre el cu respect și admirație, iar locurile lui preferate deveniseră pietre de hotar în viața noastră. Îl știam de Comandant Cavaler al Imperiului African, premierul nostru, cineva care putea să meargă paisprezece zile și nopți fără mâncare și apă sau să se târască pe burtă cale de mai bine de zece kilometri, și încercam cu toții să-i urmăm exemplul. Mai erau și Mathenge[8], Karari wa Njama, Kimbo, Kago, Waruingi, Kimemia și alții ale căror scrisori și mesaje le

citiserăm adesea, dar pe care nu-i văzuserăm niciodată. Ceea ce ne unea era cauza noastră.

Și ce călătorie a fost, prieteni! Muniția noastră era puțină. Încercaserăm să facem mai multe gloanțe desfăcând unul și împărțind praful de pușcă în cartușe mai mici, dar n-a mers. Ca să facem rost de carne, ne bazam adesea pe capcane, dar la ce folosea asta într-o călătorie? Uneori mâncam porumb crud, lăstari de bambus, ce găseam; odată, am găsit niște mei sălbatic și l-am frecat în mâini și am luat făina obținută cu noi, în săculeții din piele de căprioară. Ole Masai ne înviora cu povești despre vechiul Nairobi. Încerca să ne spună din nou povestea pe care ne-o zisese de o mie de ori: cum scosese un pistol la polițistii europeni și cum tremuraseră aceștia lipiți de zidurile Moscheii Khoja în timp ce musulmanii se rugau înăuntru, dar aceasta nu ne mai entuziasma la fel de mult cum o făcuse în vremuri mai fericite. Hainele noastre din piei de animale erau acum zdrențuite, dar noi ne continuam drumul, prin tufărișul des, cu pielea sfâșiată de ciulini sălbatici, fugind adesea de șerpi veninoși. Uneori ne mai și încăieram, dar continuam să mergem spre munte, ca să-l auzim vorbind. În curând am ajuns la muntele impunător și la locul de întâlnire. Prieteni! Ce se zice în Cartea cea Sfântă? Toate își au vremea lor, și fiecare lucru de sub ceruri își are ceasul lui[9]... Iubitul își are vremea lui și urâtul își are vremea lui[10]. Pentru noi, venise vreme să le facem pe-amândouă: și să urâm, și să iubim. Mare adunare am găsit eu acolo: nu era copac sau tufiș cale de peste un kilometru de care să nu se sprijine un bărbat sau o femeie. Cântau plini de îndrăzneală,

iar glasurile lor, contopite într-unul singur, răsuna ca bubuitul tunetului:

Iar voi, trădători ai neamului vostru,
Unde veți fugi
Când se vor strânge bravii țării?
Căci Kenya este țara poporului negru.

Mi-a stat inima în loc și ochii îmi erau uscați, deși simțeam cum îmi dădeau lacrimile. M-am dus la cel mai apropiat tufiș și am fost lovit, fără să mă pot controla, de diaree și nevoia de a urina. Glasurile din jurul meu cântau în continuare:

Unde vor fugi trădătorii
Când norii se vor împrăștia
Și cei bravi se vor întoarce?
Căci Kenya este țara poporului african.

Dedan fusese prins, predat dușmanilor chiar de către frații noștri, iubitori ai propriilor burți, *wakamatino*. Fie ca numele lor, precum cel al lui Iuda, să fie pentru vecie blestemate, un exemplu pentru copiii noștri de cum să nu se poate niciodată! Așteptam acum rezultatul batjocurii pe care o numiseră proces. Planurile și tentativele de a-l salva eșuaseră. Spitalul în care zăcea era foarte bine păzit de mașini blindate, soldați

călare, infanteriști, soldați pe motociclete care patrulau pe străzi și avioane de vânătoare dând ocol în văzduh. Ce speriați erau că Dumnezeul Africii ar fi putut, cumva, să intervină de sus! Se zice că, în săptămâna aia, în casa fiecărui colonist european s-a dat o petrecere pentru a sărbători victoria temporară a colonialismului împotriva luptei de eliberare. Însă noi stăteam pe munte și îi așteptam pe spionii noștri trimiși la Nyeri. Trebuiau să se întoarcă în orice zi, în orice moment.

Iar când în sfârșit au venit, dimineața devreme în cea de-a patra zi, n-am avut nevoie de cuvinte din gura lor – cum să spun asta? Poți să-ți dai seama când a murit cineva important. Ți-e cald și-n același timp nu ți-e cald. Ți-e frig și nu ți-e frig. O pasăre singuratică zboară în văzduh și nu știi încotro se duce pentru că nu se duce nicăieri. Ne-am întors cu toții în locurile de pe unde eram, hotărâți să continuăm lupta, dar lucrurile n-au mai fost la fel! Prieteni… n-au mai fost la fel.

~3~

Nu știau asta, dar seara aceea avea să fie apogeul călătoriei lor epice peste câmpii. Era adevărat că ospățul lui Abdulla, cum l-au numit, le insuflase o nouă viață și hotărâre, iar a doua zi, în ciuda faptului că soarele îi pârjolea mai tare decât în celelalte zile, ca pentru a le încerca și ultimul strop de tărie, chiar în ciuda dovezilor oferite de tufele de acacia, de tufișurile de *leleshwa*[11] acoperite cu un praf ca cenușa, de

fructele țepoase de cactus, care păreau să fi capitulat toate în fața soarelui înverșunat, înaintau în pas vioi de parcă și ei știau de această dorință secretă a astrului, hotărâți să iasă învingători. Povestea lui Abdulla îi făcuse să privească altfel pământul pe care călcau: pământul, trestia-de-nisip[12], crinul-de-Nil[13], cactușii, tot ce vedeai cu ochii pe câmpii fusese sfințit de picioarele celor care luptaseră și muriseră să poată fi eliberată Kenya – oare nu era și în ei ceva din spiritul lor? Acum, chiar și ei, cei din Ilmorog, aveau ceva de spus în casele puterii și privilegiilor. În curând, în seara aceea, a doua zi, într-o bună zi, la capătul călătoriei, aveau să-l întâlnească față în față. Avea să fie prima oară când îi vor cere și ei ceva, care cum știa, se simțeau uluiți de noutatea și cutezanța acțiunii lor. În timpul ultimei campanii electorale, își aminti vag cineva, el le promisese multe lucruri, inclusiv apă și drumuri mai bune. Asta avea să dureze ceva, îi prevenise el. Se gândiseră, plini de speranță, că poate era încă implicat în negocieri foarte dificile cu guvernul lui Kenyatta. Aducându-și aminte și de eroismul lui Abdulla din trecut și de ziua precedentă – ce bine, ce noroc că Dumnezeu li-i adusese pe Abdulla, Wanja, Munira și Karega –, înaintau cu ochii ațintiți asupra posibilității unei vieți diferite în Ilmorog, dacă nu pentru ei, măcar pentru copiii lor. Născociră chiar și un cântec de laudă despre Abdulla, Munira Wanja și Karega, ce cuprindea în versurile lui și noile lor speranțe și convingeri.

Însă în următoarele trei zile deveniră din ce în ce mai tăcuți și apatici. De vreo două ori, unii, în frunte cu Njuguna, lăsară să le scape vorbe disprețuitoare, luând în râs călătoria

pripită, întreprinsă la sfatul copiilor. Karega își aminti avertismentul lui Wanja din urmă cu câteva seri și îi evită privirea. Acum nu mai aveau mâncare și apă. La un moment dat, setea lor deveni atât de insuportabilă, încât mai că le amenință voința de a merge mai departe. Abdulla îi conduse într-un loc unde cândva curgea un pârâu și săpară, scoțând niște pietre, întoarseră niște pietroaie și își puseră limbile pe laturile ascunse de soare ca să-și răcorească focul de pe ele. Nu întâlniră în drum turme de antilope, ci numai hoitul unei antilope-elan moarte de curând. Copiii se cățărară înapoi în cotigă – ce noroc, se gândi din nou toată lumea, că aduseseră măgarul, astfel încât copiii să nu simtă dinții nisipului și iarba țepoasă – și-și continuară călătoria, cu șoimi și vulturi zburând deasupra lor, sperând, poate… Nyakinyua îi încuraja:

— Nu vă descurajați când ați făcut deja mai mult de jumătate din călătorie. Se zice că odată, în Muranga, un copil care înfruntase curajos o zi întreagă foamea s-a dat bătut, murind, chiar când maică-sa arunca în oală ultima *mwiko*[14] pentru a zdrobi *irio*.

Apoi, deodată, într-o dimineață, ajunseră la marginea dealurilor și văilor povârnișului și la începutul unei fâșii verzi de tufișuri pestrițe și arbori de pădure.

Se odihniră la poale, epuizați, dar nu lipsiți de mândria de a fi străbătut atâția kilometri pentru a lăsa câmpiile vaste în urma lor. Încă o sforțare, încă o sforțare și stânca va fi mutată, îi încurajă Nyakinyua după ce se odihniră un pic, insistând că sigur vor găsi apă și fructe sălbatice mai sus pe deal. De unde-

și lua ea puterea, femeia asta bătrână care, la fel ca Abdulla, refuzase să meargă în cotigă?

O echipă de topografi defrișase un fel de drum ce șerpuia prin desișul și printre copacii de pe coastă. Iar de o parte și de alta a drumului, oficiul silvic defrișase drumuri late, centuri fără copaci pentru a împiedica răspândirea nestăpânită a incendiilor de savană. Își reluară călătoria de-a lungul acestei autostrăzi, cu speranță și încredere reînnoite. După vreun kilometru și jumătate, ajunseră la o vale și Abdulla zise că jos era apă. Coborâră panta domoală și jos era, într-adevăr, apă. Se lăsară cu toții în genunchi ca să bea, iar alții, mai ales copiii, se dezbrăcară să se spele. Vârstnicii aleseră locuri mai ferite. Găsiră și agrișe, guave și alte fructe sălbatice.

Karega se îngriji de măgar, care bău și mâncă pe săturate. Wanja stătu cu copiii. Când auzea glasurile copiilor, Wanja simțea adesea o rană înăuntrul ei înțepând-o atât de tare, încât îi dădeau lacrimile. Simțea pentru ei o dragoste nespus de dureroasă, iar în asemenea momente i-ar fi plăcut să strângă la piept și să alăpteze toți copii de pe fața pământului. Domnul să ne ierte păcatele, Domnul să ne ierte greșelile și lăsați copiii să vină la mine. Alungă glasurile de rugăciune ce-i murmurau în inimă și se uită mai atent la Joseph, singurul care nu se îmbăiase.

Era tras la față, răsufla greu și era clar că încerca să-și ascundă durerea de ea. Wanja se ridică, îi mângâie pieptul și descoperi că avea febră.

— De când e bolnav? îi întrebă ea.

Unii își feriră privire și ea fu nevoită să întrebe din nou.

— De ieri și azi-noapte, zise unul. Dar ne-a spus să nu-l pârâm. Adică, vreau să zic că nu a vrut să-ți sporească îngrijorarea și chinul.

Naivitatea – adică, rezistența altruistă – o mișcă și se grăbi spre locul unde stăteau de vorbă Munira, Karega și Abdulla.

— Joseph e bolnav, îi anunță ea fără ocol.

Se duseră la Joseph. Li se alăturară Njuguna și Nyakinyua și în curând întreaga procesiune știa despre asta. Abdulla și Njuguna se duseră în tufișuri și se întoarseră cu rădăcini și niște frunze verzi. I le dădură lui Joseph să le mestece. Însă, le explică Abdulla, trebuia ca frunzele și rădăcinile să fie fierte, iar Joseph să fie băgat sub o pătură groasă cu oală cu tot, ca să transpire și să scape astfel de febră și de slăbiciune. Așa că lucrul cel mai bun era să plece mai departe, să meargă la cea mai apropiată fermă unde puteau să găsească medicamente sau un loc unde puteau să stea și să-l trateze chiar ei pe Joseph.

Mânară măgarul înapoi la drum și îl înhămară din nou la căruță. Deși drumul mergea de-a lungul pantelor, era totuși abrupt și copitele măgarului alunecau întruna. Munira, Karega și Wanja ajutau la împinsul cotigii și, în felul ăsta, gâfâind și asudând, ajunseră în cele din urmă în vârf și la șoseaua asfaltată.

De n-ar fi fost boala lui Joseph, ar fi simțit cu toții o fericire nemăsurată la acea priveliște. Căci acum puteau să vadă orașul de la picioarele lor. Wanja reuși chiar să recunoască, dominând centrul orașului, Hiltonul și Centrul de Conferințe Kenyatta.

Își continuară drumul grăbiți și era aproape întuneric pe când ajunseră în cele din urmă la prima fermă. Karega și Munira dădeau să deschidă porțile din fier când o europeancă veni spre ei, le zise că nu erau locuri de muncă libere, *hakuna kazi*, și le porunci să plece de pe proprietate fără să aștepte nici o explicație. Karega și Munira nu se putură abține să râdă în timp ce plecau mai departe pe șosea.

— De ce-o fi crezut că am venit la poarta ei seara să căutăm de lucru? se miră Karega, și era cât pe ce să spună ceva despre albi când își aduse aminte de propriu-i chin în oraș și păstră tăcerea.

La următoarea poartă din fier avură grijă ca mai întâi să citească plăcuța cu numele. Inimile le bătură de speranță și nehotărâre. Reverend Jerrod Brown, citi Karega din nou. Ar fi preferat un african, însă la urma urmei un om al Domnului, indiferent de culoarea pielii, e un suflet bun, milos și cumsecade. Îi trimiseră pe Karega, Munira și Abdulla. Piciorul olog al lui Abdulla avea să fie dovada bunelor lor intenții.

Aleea care ducea până la casă era mărginită de-o parte și de alta de un gard viu de chiparos, tuns foarte atent. Dincolo de gardurile vii se întindeau peluze îngrijite. Ici și colo pe peluze se înălța câte un copac de chiparos, ale căror frunze și crengi erau și ele atent tăiate și strânse în conuri frumoase, ca o rugăciune necontenită către cer. Câți ani de muncă migăloasă, artă și măiestrie, câtă energie și minte irosită ca să înfrumusețeze niște pomi, își spuse Karega. Casa propriu-zisă era un bungalow imens, acoperită cu țiglă roșie, având frontoane înclinate, foarte impunătoare.

Deodată, doi câini se repeziră la ei. Lătratului lor era suficient ca să te facă să te oprești și să o iei la picior. Însă din spatele unui pin apăru un bătrân și le porunci animalelor să se potolească. Un paznic, se gândiră ei – avea o uniformă albastră și o șapcă albă pe care scria Securicor Guards. Un alt bărbat, cu un *kanzu* verde, fes roșu și un brâu de asemenea roșu, ieși din casa cea mare și veni lângă paznicul de la *Securicor*, care acum îi ținea de zgardă pe cei doi ciobănești alsacieni.

— Cine sunteți și ce vreți? întrebă omul cu brâu roșu, care era limpede că era bucătarul lui *bwana*[15].

Paznicul de la Securicor mângâia animalele grase, care gâfâiau, ridicându-și în același timp ochii spre ei, ca și cum ar fi fost foarte bucuros să le dea drumul ca să-i atace pe vagabonzi.

— Venim de departe și am vrea să-l vedem pe stăpânul casei. Avem un mic necaz.

— Așa păreți, zise paznicul de la Securicor, și s-ar putea să dați de și mai multe necazuri dacă nu spuneți repede ce treabă aveți aici.

— Dar ce vreți? stărui bărbatul cu brâu roșu. Știți, părintele Brown se roagă și după rugăciuni se retrage de obicei în biroul său, ca să pregătească vreo predică sau ceva. E un om foarte ocupat și detestă să fie deranjat.

— Avem niște greutăți, repetă Munira. Suntem mai mulți la poartă. Avem un copil bolnav. Nu ne deranjează deloc să așteptăm până când își termină părintele *bwana* rugăciunile.

— Puteți veni să așteptați pe verandă, zise el, aruncându-i din nou fiecăruia o privire atentă.

Lui Karega îi trecu prin cap că arătau, cu siguranță, ca vai de ei – așa cum erau, nespălați ca lumea și cu hainele neschimbate de atâtea zile.

Stătură pe verandă. De acolo, Karega reuși să vadă casele cu pereți de pământ și acoperiș din iarbă uscată ale muncitorilor, în două șiruri. Iar în tot acest timp, Abdulla se gândea: și noi am luptat ca să punem capăt fesurilor roșii și brâurilor roșii pe trupurile noastre. Munira și-l imagina pe propriu-i tată rugându-se cu fervoare.

Curând, reverendul veni afară și rămase chiar lângă ușă, iar lor nu le veni să-și creadă ochilor: părintele Jerrod Brown era un bărbat de culoare. Lui Munira îi stătu inima în piept o clipă. Îl recunoscu pe bărbat – îl văzuse de vreo două ori acasă la tatăl său. Însă acasă era cunoscut drept părintele Kamau. Jerrod Brown era numele lui creștin. Era unul dintre cei mai respectați oameni din ierarhia Bisericii Anglicane – ba chiar era considerat un posibil candidat pentru funcția de episcop.

— Bună ziua! îi salută el cu voce pițigăiată.

— Bună ziua! răspunseră ei în cor, căpătând speranțe.

— Vedeți, suntem într-o situație dificilă, continuă Munira.

— Venim de departe, explică Karega.

— Ne este sete și foame și avem un copil bolnav la poartă, adăugă Abdulla.

— De unde veniți?

— Ilmorog, răspunseră ei în cor din nou.

— Ilmorog! Ilmorog! repetă el încet, măsurându-i cu privirea din cap până în picioare.

Dacă i-ar fi cerut de lucru, ar fi putut să înțeleagă, însă niște bărbați atât de voinici și în forță să cerșească de mâncare? Oftă, mai mult de milă decât de supărare.

— Intrați în casă!

Glasul îi era plin de milă și înțelegere. Era creștin și știa care-i datoria sa. Iar Munira, fericit, se gândea: poate c-ar trebui să-i spun cine sunt.

Salonul de primire era extrem de mare. Soția lui, o doamnă voinică, ce semăna foarte bine cu mama lui, se gândi Munira, stătea pe un divan lângă șemineu și tricota. Le aruncă o privire scurtă, îi salută și-și văzu de treabă. Alături de ea, lângă perete, era o bibliotecă cu uși de sticlă în care erau mai multe volume din Children's Encyclopedias și Biblii cu litere aurite, de diverse mărimi și culori. Deasupra etajerei de pe șemineu era agățat un slogan într-o ramă din lemn, acoperit cu sticlă: *Hristos este stâlpul acestei case, Ascultătorul Tăcut al fiecărei vorbe spuse la fiecare masă*. Pe alt perete era înrămată o poză cu regele Nabucodonosor dezbrăcat, păros, stând în patru labe ca un animal, iar dedesubtul fotografiei era tipărit un avertisment. În rest, pe pereți erau în mare parte agățate fotografii de grup în care părintele apărea alături de diverși demnitari.

Munira dădu să-și dreagă glasul ca să se pregătească să se prezinte, dar reverendul, după ce luase o Biblie de pe raft, le ceruse deja să se roage împreună cu el. Se rugă pentru cei săraci cu duhul, pentru cei cu sufletul schilodit, pentru

hoinarii fără slujbe și pentru toți cei flămânzi și însetați din cauză că nu mâncaseră pâinea și nu băuseră apa din fântâna lui Isus. Se rugă pentru toate lucrurile și toți oamenii de pe pământ, iar glasul lui îi emoționă întru câtva și le îmblânzi inimile.

El termină rugăciunea.

Munira tuși, își drese glasul și dădu să se prezinte. Însă reverendul deschisese deja Biblia.

„Petru și Ioan se suiau împreună la Templu, la ceasul rugăciunii: era ceasul al nouălea. Acolo era un om olog din naștere, care era dus și pus în toate zilele la poarta Templului numită Frumoasă, ca să ceara de milă de la cei ce intrau în Templu. Omul acesta, când a văzut pe Petru și pe Ioan că voiau să intre în Templu, le-a cerut milostenie. Petru, ca și Ioan, s-a uitat țintă la el și a zis: Uită-te la noi! Și el se uita la ei cu luare aminte și aștepta să capete ceva de la ei. Atunci Petru i-a zis: Argint și aur n-am; dar ce am, îți dau: În Numele lui Isus Cristos din Nazaret, scoală-te și umblă!“[16]

Stătură răbdători pe timpul lecturii și al predicii care urmă, gândindu-se că era doar începutul, chiar dacă un pic cam lung – dar la ce altceva se puteau aștepta de la față o bisericească?

— Lucrul despre care vorbește Biblia nu este atât o meteahnă trupească, cât o una spirituală. Căci observați că omul nu a intrat niciodată în Templu până când n-a fost vindecat de ologeala spirituală. N-a mai cerșit niciodată după

aceea. Așadar Biblia este clar împotriva unei vieți de leneveală și cerșit. Asta e greșit în țara aceasta. Se pare că cei mai mulți dintre noi preferă o viață de hoinăreală și cerșit unei vieți de muncă grea și sudoare. Din clipa în care omul a mâncat din fructul cunoașterii, nesocotind complet porunca și voința lui Dumnezeu, Domnul i-a spus că începând din acel moment va trebui să trudească și să asude, că de-acum încolo nu va mai primi nimic pe degeaba, că nu va mai prima mana lui Dumnezeu. Până și pe copiii mei, când vin de la școlile-internat de la Lenana, Nairobi, Liceul Kenya și Școala de Fete Limuru, îi pun la muncă: taie iarba, tund gardurile vii și dau de mâncare la pui pentru banii de buzunar. Cât despre copilul care e bolnav (de fapt, de ce nu l-ați adus înăuntru?), eu m-am rugat deja pentru el. Acum mergeți în pace cu Domnul.

— Dar părinte… dădu Karega să spună ceva, dar nu putu să continue.

— Avem nevoie… ne trebuie doar…, dădu să zică și Abdulla, dar ceva îi înfundă gâtlejul.

Munira fu atât de uimit, că nu putu să scoată o vorbă. În sinea lui, se bucură tare mult că nu-i spusese reverendului Jerrod cine e. Se ridicară să plece, dar la ușă Karega nu se putu abține, se întoarse și cită un fragment pe care-l știa.

„Fiindcă ziua era pe sfârșite, ucenicii s-au apropiat de El și I-au zis: Locul acesta este pustiu, și ziua este pe sfârșite. Dă-le drumul să se ducă în cătunele și satele dimprejur ca să-și cumpere pâine, fiindcă n-au ce mânca. Dați-le voi să mănânce, le-a răspuns Isus. Dar ei I-au zis: Oare să ne ducem să

cumpărăm pâini (...) și să le dăm să mănânce? El a luat cele cinci pâini și cei doi pești. Și-a ridicat ochii spre cer și a rostit binecuvântarea. Apoi a frânt pâinile și le-a dat ucenicilor, ca ei să le împartă norodului. Asemenea și cei doi pești i-a împărțit la toți. Au mâncat toți și s-au săturat.“[17]

— Astea sunt, fiule..., zise părintele solemn, pâinea și peștele lui Isus!

Înverșunați și cu mâinile goale, cei trei răzvrătiți se întoarseră la grupul ce-i aștepta la poartă. Nu știau cum să le dea vestea, dar fețele și tăcerea lor spuneau totul. Abdulla zise:

— Haideți să încercăm la altă casă. De data asta, trebuie să evităm europenii și fețele bisericești.

Wanja se duse la Karega și-l întrebă ce s-a întâmplat. Karega izbucni deodată în râs.

— Ți-aduci aminte imnul pe care-l cântam la începutul călătoriei? Îi recită cuvintele. Sunt flămânzi și însetați cei ce n-au mâncat din pâinea lui Isus. Știi că sfinția sa ticălosul de părinte a putut să ne ofere doar hrana spiritului, pâinea și peștele lui Isus?

Trecură pe lângă mai multe case, nehotărându-se în care să intre. Cele mai multe aveau proprietari cu nume asiatice și europene, căci acesta era unul dintre districtele agricole și rezidențiale cele mai la modă din jurul orașului. Întreaga zonă îi amintea lui Wanja despre experiența aceea neplăcută din oraș și nu voia să se aventureze în vreuna. Munira se opri

dintr-odată și inima îi palpită de câteva ori. Citi din nou numele înainte de a-l chema pe Karega.

— Raymond Chui, citi Karega, și se uită în sus la Munira.

— Eu n-o să vă însoțesc, îi spuse Karega. O să rămân aici cu ceilalți să vă aștept.

— E în regulă, e în regulă, zise Munira fericit. Nu știți, mi-a fost coleg de clasă… un jucător grozav… o, prietene… știți… noi doi avem multe de vorbit… am fost exmatriculați de la Siriana împreună… un tovarăș de protest, știți.

Se duse singur. Erau multe mașini pe proprietate. Pe fereastră, Munira putu să vadă mai multe doamne în rochii lungi, cu pahare în mână, discutând înflăcărat, cu vocea ridicată. Un grup începu să cânte câteva cântece tradiționale ale băștinașilor. Erau voci de femei.

Waru wa ngirigaca
Cartofi roșii.
Uthigagirwko ku?
În casa cui sunt curățați?
Uthigagirwo kwa Ngina
Sunt curățați acasă la Ngina.
Twetereire oe Kihinguro
O așteptăm să ia cheia.
Ciana citu ciaragie Githungu
Copiii noștri vorbesc engleză.
Harambee! Tuoe Madaraka
Harambee! Ocupăm funcții înalte.

Bărbații preluară ștafeta și cântară fragmentele deocheate ale cântecelor cântate de obicei la circumcizie.

Ngwirwo ni utuku
Se zice că e întuneric.
Ngwirwo ni utuku
Se zice că e întuneric.
Ngionaga Irima
Totuși eu pot să văd.
Cia Tumutumu
Dealurile Tumu Tumu.
Hui, Wainaga
O, da, Wainaga.
Njuguma nduku
O măciucă mare.
Njuguma nduku
Un măciucă mare.
Ya gukura k–ru kabucu
Ca să fuți o nenorocită de pizdă.
Hui, Wainaga
O, da, Wainaga.
K–na igoto
Pizdă cu frunze de bananier.
K–na igoto
Pizdă cu frunze de bananier.
Githi k–ni unyuaga mbaki
Așa că, pizdă!, ia de prizează.
Hui, Wainaga

O, da, Wainaga.

Și izbucneau în râs și începeau să aplaude la îndrăzneala lor. Erau și vreo câțiva care vorbeau swahili și engleză. Era cu adevărat o petrecere nesegregaționistă din punct de vedere cultural și Munira își pierdu curajul. Stătu pur și simplu la ușă, măcinat de nehotărâre, căci devenise conștient dintr-odată de corpul său urât mirositor, de părul nepieptănat și de hainele șifonate, năclăite și murdare. În același timp, se gândea la adunarea socială a atâtor reprezentanți de frunte ai diverselor comunități – însă numai deunăzi, cu nici șase luni în urmă, muncitorilor obișnuiți li se dăduse un legământ de apărat. Ce? Glasurile care cântau?

Ușa se deschise din interior și Munira, învăluit de lumină, se trezi față în față cu o doamnă rujată, cu o imensă perucă afro și brățări și coliere mici și mari peste tot la mână și gât. Nu avu timp să vadă restul, căci femeia, la început uluită de apariția lui, își regăsi vocea și țipă, un țipăt puternic, care-ți înghețа sângele în vine, după care leșină, prăbușindu-se la pământ. Pentru o clipă, Munira înlemni. Auzi târșâit de picioare și zgomot de sticlă spartă. Chui și prietenii săi veneau în ajutorul doamnei, iar el putea să fie bruscat înainte să apuce să dea vreo explicație, își spusese în gând. Curajul îl părăsi de tot. Nu voia, nu îndrăznea să aștepte consecințele. Se trase la întuneric și fugi cât îl ținură picioarele. Sări peste gardul viu exterior. Munira nu putea să-și dea seama cum sau de unde avea puterea. Li se alătură celorlalți și îi îndemnă să o ia din loc, să meargă repede pe șosea. În spatele lor, se auzi un

foc de armă tras în aer și-și dădură seama cu toții, fără să li se spună, că Munira o zbârcise din nou.

— Haideți să mergem direct în oraș, sugeră Munira. Nu are rost să intrăm în vreuna dintre casele astea, sunt toate la fel.

Abdulla aprobă, zicând:

— Oricum se face târziu.

Însă febra lui Joseph se agravă, iar gemetele și suspinele lui puteau fi auzite acum de toți. S-au adunat în jurul lui. Vorbea singur, amintindu-și întâmplări și locuri din trecutul său pe care numai Abdulla părea să le înțeleagă. Plângea, râdea, țipa și se văicărea:

— E al meu… E al meu… osul… osul ăla… Mi-e foame… adevărul lui Dumnezeu, n-am mâncat nimic aseară… Nu mă bate… te rog, nu mă bate.

Se opri. Acum vorbea, în mod evident, cu cineva, răspunzând unor întrebări despre el însuși:

— O să dorm în *ndebe*[18] diseară… uneori dorm în mașini abandonate… Da, da… și într-un tufiș.

Gemea și de vreo două ori o strigă pe maică-sa. Însă ea nu era acolo. Wanja nu putu să suporte. Gemetele loveau direct în maternitatea ei neîmplinită. Ea fu cea care propuse să intre ea în următoarea casă. Nyakinyua se oferi să o însoțească, dar ceilalți protestară, în caz că avea să fie un alt dezastru și trebuiau să plece în grabă. Karega și Abdulla se oferiră să meargă cu ea, dar se sugeră că era mai bine ca Abdulla să rămână lângă Joseph. Însă Njuguna fu îndemnat stăruitor să li se alăture, pentru că, fiind bătrân, avea să fie o dovadă bună că nu erau rău-intenționați. Munira încă nu-și revenise de tot

după cele trei șocuri de mai devreme și decise să rămână pe loc și să aștepte rezultatul ultimei misiuni a lui Wanja.

Însă misiunea se lovi de ghinion încă dinainte să ajungă în apropiere de prima clădire. Mai mulți bărbați îi înconjurară pe mutește din toate părțile, apucându-i de brațe și legându-li-le la spate. Karega protestă, dar bărbații care îi arestară nici măcar nu se sinchisiră să răspundă. Doar le luminară fețele cu torțe.

— Au până și o femeie cu ei, zise unul, și îi împinse înainte.

Fură duși într-o încăpere din casa mare și încuiați acolo în întuneric. Toată treaba asta era atât de misterioasă, încât se simțeau de parcă erau pe un teritoriu străin. De fapt, asta era ceea ce gândea Njuguna: Eram fericit în Ilmorog. Cu voce tare, zise:

— Ce înseamnă asta? Cum îndrăznesc să aresteze un bătrân, aș putea să le fiu tată? Asta s-a întâmplat cu copiii noștri, în asta s-au transformat după ce-au plecat din Ilmorog?

Înainte ca Wanja sau Karega sau Wanja să apuce să-i răspundă sau să ceară îndurare, luminile fură aprinse brusc. Pentru o clipă ochii le fură orbiți, dar după ce clipiră se uitară în jur și nu văzură pe nimeni în afară de propriile lor chipuri rușinate. Pentru un timp se lăsă tăcerea. Auziră pe cineva încercând clanța ușii. Se uitară nerăbdători la ea. Ușa se deschise și în fața lor apăru un domn în costum închis la culoare, cu cravată înflorată.

Wanja și bărbatul schimbară o privire și, timp de câteva secunde, se cercetară unul pe celălalt în tăcere. Karega și Njuguna nu băgară de seamă mica dramă. Domnul se uită

apoi la Njuguna și la Karega, după care se întoarse din nou spre Wanja, care privea acum în gol, de parcă se uita pe lângă bărbat, dincolo de ușă, în depărtare, altundeva.

— Îmi pare rău că a trebuit să vă invit în felul acesta în casa mea, zise el cu politețe jucată. Însă, așa cum poate că înțelegeți, prin părțile astea au început să se înmulțească jafurile și incidentele violente. Trebuie să-ți iei măsurile de precauție necesare. E mai bine să previi decât să tratezi. Știți că până și *moran* masai îi trezesc pe cetățenii pașnici și credincioși când vin să revendice vacile *lor*? Nu, toți trebuie să fim atenți și n-am avut intenții rele. Acum, ce pot să fac pentru voi?

— Cum îndrăznești să tratezi așa un bătrân? Așa te-ai purta cu tatăl dumitale, un om cu părul alb? protestă Njuguna.

— De-ar fi în viață, tatăl meu ar ști că nu trebuie să tulbure liniștea oamenilor într-o asemenea noapte. Oricum, ar trebui să mulțumești părului tău alb și acestei doamne că n-ați fost împușcați.

Karega îi explică situația cum putu mai bine. Pomeni chiar și de scopul vizitei lor în oraș.

— Onorabilul reprezentant parlamentar al Ilmorogului? Domnul Nderi wa Riera? Îl cunosc. Mi-e prieten. Vezi cum se schimbă lucrurile, bătrâne, prin urmare să nu vorbești pe nimeni de rău. Nu știi niciodată unde ne vom întâlni mâine. Acum, domnul Nderi wa Rivera. Obișnuiam să avem micile noastre neînțelegeri. El era ceea ce s-ar putea numi un… ăăă… luptător pentru libertate, asta e, era membru al partidului și a fost băgat la închisoare. Iar eu eram… ei bine… să zicem că nu

vedeam lucrurile la fel? Acum suntem prieteni. De ce? Pentru că ne dăm cu toții seama că, indiferent dacă ai fost de o parte sau de alta a baricadei sau doar pe baricadă, toți luptam pentru același țel. Nu e așa? Toți eram luptători pentru libertate. În fine, domnul Nderi și cu mine suntem prieteni foarte buni. Avem vreo două afaceri împreună. Voi ați fost la ceai? Să vă zic ceva. O parte din el s-a ținut aici. Suntem cu toții membri ai OCK. Unii dintre noi am putut chiar să luăm cu împrumut un pic – să zicem mii – din banii strânși la această ceremonie a ceaiului. Sunt membru pe viață în OCK. La fel și Nderi. Vă spun asta ca să vă arăt că Nderi nu e un străin pentru mine. Însă nu mi-a povestit despre vreo secetă, darămite o foamete, în Ilmorog! Sunt sigur c-ar fi organizat o *Harambee* acolo – știți, autoajutorare – are mulți prieteni – și toți ar fi contribuit cu ceva. Filantropia începe acasă, ha! ha! ha!

— Nu poți să dai dovadă de niște filantropie și să pui să ni se taie sforile astea? zise Njuguna, întrerupându-i râsul.

Karega se miră de cheful de vorbă al bărbatului. Era de parcă se străduia să-i impresioneze. Dar de ce să vrea să se dea mare în fața lor, niște prizonieri? De ce?

— Un bătrân plin de duh. O să trimit pe cineva. Și, fără alt cuvânt, părăsi încăperea.

Karega se uită pe rând la Wanja și la Njuguna. Împietriseră. Se furișă la ușă și o încercă cu piciorul. Era foarte straniu, o secvență dintr-un film melodramatic sau o scenă dintr-un roman palpitant, un thriller. Ușa era încuiată și experiența pe care o trăiau nu era prea îmbucurătoare.

După câteva minute veni bărbatul care-i închisese acolo. Chipul lui părea să i se mai fi îmblânzit, părea că are de gând să le spună ceva, iar apoi se răzgândi. Tăie sforile și zise că domnul voia să o vadă pe doamnă. Karega dădu s-o însoțească pe Wanja, însă bărbatul zise: Numai doamna.

Wanja, trezită din împietrire, își mușcă buza de jos și-l urmă afară, inima îi palpita, iar mintea încerca să ajungă la o concluzie. Merseră pe foarte multe coridoare; era o reședință enormă. Fu condusă în camera bărbatului, care arăta ca un birou.

El se ridică când intră Wanja, ușa se închise în urma ei. O pofti să ia loc, dar îl refuză.

— Te deranjează dacă stau jos? În sfârșit, Wanja, în sfârșit, zise el, pe un ton undeva la mijloc între întrebare și afirmație.

— De ce faci asta? Nouă, unui bătrân, unui copil care este extrem de bolnav?

— Crezi că am crezut povestioara voastră, Wanja? Am trimis doi oameni la poartă ca să-i aducă și pe ceilalți înăuntru. De dragul tău, eram dispus să-i ajut pe toți. Însă nu erau acolo.

— Nu-i adevărat. Minți. Sunt acolo, cu o cotigă trasă de un măgar.

— N-am chef de minciunile tale, Wanja. Poate-ați crezut că asta e casa altcuiva. Poate că veneați în vizită la un prieten. Fiindcă am putut să-mi dau seama c-ai fost destul de surprinsă să mă vezi. Spune-mi… – dar de ce nu iei loc? N-o să te mușc. N-o să-ți fac vreun rău… spune-mi, de ce-ai fugit de mine?

— Nu putem să vorbim despre altceva? Mi-ai distrus viața o dată. Nu-i de-ajuns?

— Poftim? Tu ești cea care a fugit. Eu doar te-am necăjit când erai gravidă. Am vrut doar să te pun la încercare, ca să văd dacă spuneai adevărul. Spune-mi, ce s-a întâmplat cu copilul? Unde e? A fost băiat sau fată? Vezi tu, m-am însurat cu o femeie care naște numai iepuroaice.

Wanja se uită la el, iar în ochii ei era cruzime. Era cruzime în inima ei. Într-o bună zi vei plăti pentru asta, își zise în sinea ei, într-o bună zi vei plăti pentru asta. Cu voce tare doar îl rugă:

— De ce nu mă lași… ne lași… să plecăm fără probleme? Ce rău ți-am făcut noi? Noi doar căutam ajutor pentru că un copil e bolnav.

El se ridică și se duse la ea. Wanja se feri. Bărbatul părea să nu fi îmbătrânit deloc, se gândi Wanja, și se urî că se gândea chiar și la atât. Se apropie de ea, ea se trase înapoi, împiedicându-se apoi de canapea. El apăsă pe un buton și canapeaua se transformă în pat.

— Kimeria! Dacă te apropii de mine, o să țip și o să mă audă soția ta, îl avertiză ea, ochind pe birou ceva asemănător cu un cuțit.

El se opri. Wanja se ridică în capul oaselor și se mută în celălalt capăt al patului. El rămase în picioare și o fixă cu privirea. Apoi se lăsă brusc într-un genunchi, trăgându-se încet spre ea în timp ce vorbea.

— Soția mea nu-i aici în seara asta, dar nu asta contează. Ești o vrăjitoare, știi asta? Vrăjitoarea mea. Vrei să te întorci la

mine? Pot să-ți ofer un apartament micuț și cochet în centrul orașului. Pe Strada Muindi Mbingu. Sau pe Bulevardul Haile Selassie. Oriunde vrei tu. O să plătesc chiria. Nu e nevoie să faci nimic. Doar să-ți faci unghiile sau ceva de genul ăsta. Sau stai… Poți să te înscrii la un colegiu de secretariat. Sunt multe în oraș. Trebuie doar să știi cum să dai din… degete la mașina de scris. Apoi îți pot găsi o slujbă. Cunosc ceva oameni. Kenya e o țară a negrilor acum, știi. Ce cauți, de fapt, cu indivizii ăștia care arată caraghios? Ce cauți în Ilmorog? Te iubesc, Wanja. Anii, greutățile par să nu-ți fi știrbit frumusețea.

Se așeză lângă ea și-și trecu într-o doară brațul pe după umerii ei.

— Încetează, Kimeria, zise ea și-l împinse cu toată puterea, simțind în același timp un soi de slăbiciune, cu toată ura ei intensă. De ce nu poți să mă lași în pace? Cum de nu poți… dar mereu ai fost așa… lipsit de sentimente… îți păsa doar de interesul tăi. Și de puterea cuceririi imediate.

Se ridică apoi brusc și înhăță cuțitul. Atunci el o privi încruntat, cu răutate. Vocea îi deveni fermă, dură, crudă:

— Asta e tot ce poți să spui și să faci? Când eu ți-am oferit totul? Ascultă-mă, atunci. N-o să pleci din locul ăsta până nu spun eu. Aș putea să ridic receptorul ăla și să pun să fii arestată și acuzată de infracțiunea de încălcare a proprietății în Blue Hills. Ai putea să rămâi în detenție mai mult de șase luni. Tot ce avem nevoie, de dragul unui simulacru de justiție, e să te facem să apari mereu în instanță doar pentru chestiuni administrative. Suntem cetățeni care respectă legea. Nici o femeie nu m-a tratat vreodată cum m-ai tratat tu. Să fugă și să

se ascundă de mine. Dar ce sunt eu, un monstru? Și îndrăznești să ridici cuțitul la mine? Acum că soarta te-a adus în casa mea, n-o să te las să pleci până când nu te vei fi întins, cu picioarele desfăcute, în patul ăla. Adu-ți aminte că nu mai ești virgină. Gândește-te la asta. Tu alegi, iar de mine depinde dacă-ți dau libertatea sau nu. Pleacă!

El sună dintr-un clopoțel și Wanja fu dusă înapoi la ceilalți. Se duse într-un colț și stătu pur și simplu acolo cu fața la perete, incapabilă să spună ceva sau măcar să plângă. Karega și Njuguna o întrebară ce a vrut bărbatul. Ea doar ridică din umeri.

Ușa se deschise și Njuguna fu chemat afară de unul dintre numeroasele ajutoare de pe lângă casă. Afară, Njuguna ascultă mesajul venit de la șef: Wanja era una dintre fostele soții ale domnului. Fugise la Ilmorog și acum nu mai voia să împartă patul cu el. Njuguna se întoarse înăuntru și o privi disprețuitor pe Wanja.

Njuguna explică situația cu cât tact putu, spunându-le că nu se aștepta la nimic bun.

— Nu! urlă Karega de îndată ce pricepu ce voia de fapt bărbatul.

— Să moară un copil… să moară Joseph doar pentru că… pentru că… În plus, ea este… într-un fel, soția acestui bărbat, stărui Njuguna.

— Dar ea nu-l cunoaște! Ea, noi toți l-am întâlnit în seara asta pentru prima oară! protestă Karega, nevenindu-i să creadă.

— Las-o pe ea să nege, zise Njuguna pe un ton triumfător.

— E adevărat? Wanja, e adevărat? întrebă Karega și așteptă să-i răspundă.

Însă ea rămase în aceeași poziție, de parcă nu-i auzise întrebarea. Ceea ce o îndurera nu erau atât minciunile bărbatului, cât ceea ce spusese Njuguna despre moartea lui Joseph. Avea să fie răspunzătoare pentru moartea altcuiva, care nici măcar nu-i aparținea ei. Se gândi la motivul pentru care au pornit în călătorie. Poate că ea era de vină. Dacă n-ar fi sugerat, de fapt dacă n-ar fi insistat să vină în locul ăsta când ceilalți optaseră pentru continuarea călătoriei… dacă n-ar fi greșit în tinerețea ei… Dacă… dacă… atâția „dacă“ și toți o apăsau cu greutatea lor. Ce trebuia să facă? Să-i cedeze unui bărbat pe care-l ura, și asta la nici șase luni după ce își jurase sieși? Dacă n-o făcea… și Joseph murea… și Nyankinyua și ceilalți… în frig… foame… sete… seceta din Ilmorog… misiunea eșuată… nici un ajutor… mai multe morți… ce să fac? ce să fac? Să înfrunt încă o umilire? Își dorea să-i fi spus lui Karega tot adevărul despre trecutul ei… atunci poate că el ar fi ajutat-o să-și rezolve dilema… își înălță capul și se uită țintă în ochii lui Karega.

— Da! da! șopti ea și se ridică, dând să se ducă spre ușă.

Pentru o clipă, Karega rămase complet nemișcat, pironit, și se uită lung în același punct: ce să mai creadă? Ce putea să mai creadă acum? Se dezmetici. Se ridică și se pomeni îndreptându-se spre ea și apucând-o de mână chiar când dădea să deschidă ușa. Ea-și simți trupul străbătut de un fior și-și ridică privirea spre el, vlăguită și rugătoare, iar apoi își

feri ochii, așteptând judecata lui. Orice, orice în afară de această dilemă care era și rușinea ei.

— Eu nu știu nimic, zise el, cumva stânjenit de liniștea plină de înțeles din încăpere, dar… dar… trebuie să te duci? încheie el, cam jalnic.

Ea îl privi din nou, fugar, văzu cum îi licăreau ochii și mai că-l urî pentru tinerețea și inocența lui. A devenit în acea clipă conștientă de prăpastia morală, de cunoștințele și experiența care-i despărțeau și s-a abținut din răsputeri să plângă. Cumva agitată, de fapt ușor enervată, își eliberă mâna, deschise ușa și ieși, trântind atât de tare ușa în urma ei încât făcu să vibreze încăperea și tot ce era înlăuntrul ei. El trebuie să moară, răsună un glas lăuntric, el trebuie să moară. Era simplu. Era chinuitor de plăcut. Asta îi readuse liniștea și calmul.

În spate, în încăpere, Karega, care se ghemui dintr-odată și mai mult în colțul său, gemu o singură dată.

— El ar trebui să moară, zise el, răspunzând parcă unei întrebări puse de cineva. Dacă aș avea un chibrit, aș da foc locului ăstuia, zise el.

Njuguna, speriat de geamătul neașteptat, dar și mai tare de cuvintele lui Karega, se uită la el, îl văzu ghemuit și împietrit, iar apoi fixă peretele cu privirea.

— Tinerețe, tinerețe, mormăi Njuguna ca pentru sine.

Se cufundară amândoi într-o tăcere stranie și semiîntunericul rău prevestitor îi învălui.

~4~

Luni dimineață delegația ajunse, în sfârșit, în oraș. Au râs și au glumit pe seama noilor lor griji și de faptul că îi surprindea tot ce vedeau: străzile, clădirile atât de înalte, aglomerația din trafic, ba chiar și feluritele veșminte purtate de bărbații și femeile din oraș. Traversarea străzii fu cea mai importantă ispravă a lor. O dată sau de două ori, pe când traversau în fugă străzile, două-trei mașini se opriră cu scrâșnet de roți, cu șoferii înjurând: cine sunt acești masai? Acești *dorobo*[19] și căruțele lor trase de măgari n-ar trebui să aibă voie în oraș! Însă ei se bucurară că după atâtea greutăți au ajuns în faimosul oraș. Nu-i noapte-atât de-ndelungată, de după care zorii zilei nu se-arate.

Birourile onorabilului Nderi wa Riera, reprezentant în Parlament pentru Ilmorog și Ruwa-ini de Sud, se aflau la etajul al doilea al Clădirii Iqbal Iqlood de pe strada ce se numea atunci Market Street, la o distanță mică de mers pe jos de Restaurant Camay și de Grădinile Jeevanjee. Mare parte a delegației așteptă în grădini, în vreme ce Karega și Munira se duseră în birou ca să verifice dacă onorabilul lor reprezentant în Parlament voia să primească delegația.

Secretara, o femeie cu perucă și rujată din abundență, pe care o găsiră făcându-și manichiura, îi măsură de sus până jos pe cei doi bărbați și apoi le spulberă orice urmă de speranță: parlamentarul nu e la birou, a plecat la Mombasa și trebuie să se întoarcă cât de curând. Ea văzu cum chipul li s-a întunecat dintr-odată și li s-au întristat ochii și, dintr-un motiv sau altul,

i se făcu milă de ei: puteau să încerce în după-amiaza zilei următoare? Cu chipul și cu inima deznădăjduite, Karega și Munira se întoarseră la ceilalți: unde aveau să doarmă la noaptea? O, de ce nu se gândiseră la posibilitatea asta? Și ce-ar fi putut să facă, chiar de-ar fi știut?

Karega și Munira îi găsiră pe ceilalți în toiul unei alte crize: măgarul și cotiga lui Abdulla fuseseră reținute de poliție fiindcă încurcau traficul și pentru că animalul murdărise cu balegă o stradă și în Grădinile Jeevanjee. Însă Abdulla le explică împrejurările călătoriei lor. Cei de la poliție le-au spus că vor reține măgarul până când grupul va fi gata de plecare.

Karega nu era foarte religios, însă până și el simți că un diavol se ținuse după ei și misiunea lor. Înduraseră chinurile foamei, setei și cruzimea semenilor lor. Acum, soarta hotărâse să-i lovească pe cei deja căzuți. Oamenii se uitară în sus la el, cel care inițiase călătoria, așteptându-se ca el să rezolve încurcătura. Dar ce pot eu să fac, se întrebă cu înverșunare, incapabil să le spună adevărul evident: că vor fi nevoiți să-și petreacă noaptea în Grădinile Jeevanjee.

Wanja fu cea care-i salvă din nou.

Stând retrasă, de parcă era separată de ceilalți, ea văzu totuși suferința de pe chipul lui Karega și îi veni în minte un gând ce avea legătură cu zbuciumul interior și neliniștea din inima ei.

— Ascultă, Karega. Ți-am povestit despre un bărbat, un avocat, din orașul ăsta. El este… este… oarecum diferit de majoritatea oamenilor.

Karega se agăță recunoscător de paiul oferit, fără să pună întrebări.

Cei doi străbătură Grădinile până la un restaurant indian de lângă Moscheea Khoja. Oricând altcândva, lui Karega i-ar fi plăcut să se uite la construcție și să încerce să-și imagineze la care dintre colțuri îi amenințase Ole Masai atât de dramatic cu arma pe cei doi polițiști coloniali. Însă, în momentul acela, amândoi aveau în minte aceeași întrebare: dacă nu-l găseau nici pe avocat acolo? Wanja formă numărul – când i-a auzit vocea a fost ca și cum i s-a mai dat o șansă după o noapte de spaimă și simți că-i vine să plângă. Ea încercă să-i explice ce avea pe suflet, dar el o întrerupse: de ce nu venea mai bine la biroul lui? Îi spuse cum să ajungă și ce autobuz să ia.

Karega nu mai fusese niciodată la un avocat și, pe când treceau cu autobuzul pe Strada Mboya, pe Strada Ngala, pe River Road, pe Kariokor și apoi pe Pumwani, el își tot închipui coridoare înfricoșătoare pline de putere și privilegii. Însă sfârșiră prin a intra într-o parte decăzută a orașului, cu șiruri nesfârșite de acoperișuri din carton și tablă. O coadă lungă de clienți aștepta în fața cămăruței biroului. El îi primi prietenos și nu se arătă mirat să o vadă din nou pe Wanja.

— Ah, domnișoara, fu tot ce zise, și le spuse să ia loc pe bancă.

Karega se aștepta să vadă un bătrân cu ochelari cu rame groase și păr cărunt, îmbrăcat în pantaloni cu dungulițe și vestă, cu pălărie și umbrelă lângă el. Însă văzu un bărbat la vreo treizeci și ceva de ani, dar cu o cămașă cu mânecă scurtă și o cravată simplă, parcă prea tânăr să fie avocat și să aibă

atâția oameni așteptându-l la ușă. La o privire mai atentă, Karega observă că fața lui trăda oboseală și că ochii îi erau fără astâmpăr, ca tulburați de o lumină interioară, o conștiință, apăsată, pare-se, de o povară a lucrurilor știute.

— Nu te-ai dus acasă, zise el, însă în tonul lui nu se simțea nici reproș, nici incriminare, ci era ca și cum voia în mod sincer să știe.

— Nu… n-am putut, răspunse ea în șoaptă.

— Și cu ce pot să vă ajut? întrebă el, incluzându-l, din privire, și pe Karega în conversație. Manifesta, din nou, interes, receptivitate, și te făcea să te simți în largul tău să vorbești, ca și cum ceea ce spuneai nu putea fi folosit niciodată împotriva ta pentru a critica, învinovăți sau ridiculiza ori pentru a te judeca nefavorabil. Prin urmare, Karega îi povesti despre seceta din Ilmorog, despre decizia de a trimite o delegație la oraș și despre călătorie, ajungând până la necazul în care se aflau în acel moment. Omise descrierea greutăților propriu-zise. Tot ce voiau acum era un loc în care să poată rămâne peste noapte cât așteptau o audiență la reprezentantul lor în parlament. Chipul avocatului se întunecă un pic; bătu de două ori cu degetele în masă și zise:

— După cum vedeți, afară mă așteaptă toți oamenii ăștia. Cei mai mulți vin de prin sate – au nevoie de sfaturi cu privire la tot felul de lucruri, de la pământurile lor amenințate de bănci la cum pot să cumpere un chioșc sau altul… sau la banii ce le-au fost luați de un tip solid după ce le-a promis că le cumpără o fermă în munți… totul! Mai ții minte unde stau?

— Da… știu să ajung dacă îmi spui ce autobuz să iau sau pe ce drum să apuc.

— Du-i acolo. În spatele casei e o grădină. În cazul meu, nu există altă casă în spatele casei mele. Ne vedem mai târziu.

Karega simți o imensă ușurare. În noaptea asta nu avea să îndure priviri pline de reproș. Dar ce om ciudat… deci au mai rămas astfel de oameni în țara asta, se gândi el, fiindu-i recunoscător lui Wanja.

În autobuz, încercă să-i zică asta lui Wanja, apoi se răzgândi și se uită pur și simplu pe geam la mahalale, la copiii dezbrăcați care se jucau pe străzile înguste, și se întrebă: cui îi era mai bine, țăranului dintr-un sat uitat de lume sau orășeanului azvârlit în aceste mormane de gunoi numite așezări[20]?

Wanja băgă de seamă ezitarea lui și o îndureră, îi atingea rănile abia vindecate, însă încercă să înțeleagă. El avea să o judece mereu în lumina încercării din casa aceea. Cum ar fi putut ea să știe că soarta o va aduce față în față cu un trecut de care fugea? Simți cum o năpădește dintr-odată ura: ura inocența lui; ura povara morală pe care el o silea să o poarte prin chiar tăcerea lui. Ei, și ce dacă cedase, se răsti în sinea ei, strângând din dinți ca să-și împiedice lacrimile, ei, și ce dacă? Nu suferise destul pentru ei? Ea nici măcar nu a vrut să vină în călătoria asta!

Locuința avocatului din Nairobi West se afla într-unul din cartierele acele rezervate cândva exclusiv indienilor. Casa avea în față o curte spațioasă, pavată cu pietriș și împrejmuită de ziduri din piatră, iar în spate o grădină mică, și ea

împrejmuită de ziduri din piatră. Unii se așezară în curtea din față, alții în grădină. Era bine că rădăcinile și frunzele de eucalipt ale lui Abdulla avuseseră efect – rădăcinile și frunzele fuseseră fierte, iar Joseph stătuse sub pătură până scăpase de boală transpirând. Acum se juca cu ceilalți băieți. Erau fericiți că erau la Nairobi. Pentru Wanja gândurile față de acel loc erau împărțite – un memento al salvării și rușinii. Apoi își aduse aminte cel mai recent moment în care i-a fost rușine și s-a simțit umilită, cu doar două nopți în urmă, când după vreo zece minute se alăturase lui Karega și Njuguna. Karega, Njuguna și Wanja merseseră în tăcere până la poartă și, spre uimirea lor, au descoperit că ceilalți plecaseră. Însă din beznă se ivi brusc un bărbat și le spuse să-l urmeze. Atunci se rezolvă misterul:

Era adevărat că stăpânul casei trimisese doi oameni la poartă să verifice povestea lui Wanja și a lui Karega. Cei doi, după ce ascultară povestea nefericită a oamenilor, au căzut pe gânduri. Știau cât de nemilos putea fi șeful lor, pe care-l cunoșteau doar ca domnul Hawkins – odată, închisese un om o săptămână întreagă, doar cu apă, numai fiindcă se oprise să întrebe cum se ajungea undeva. Hotărâră să nu dezvăluie prezența acelor oameni. Unul îi condusese la locuințele muncitorilor, celălalt se întorsese să spună o minciună. Acolo își petrecuseră cu toții ziua și noaptea de duminică, reluându-și călătoria în dimineața aceea. Iar de-a lungul întregii zile de duminică și al nopții, Karega și Wanja se evitaseră oarecum. Până și Njuguna era tăcut și trist.

Karega se gândea și el la experiența din urmă cu două nopți și la misterul ce învăluia trecutul lui Wanja. Care era, de fapt, legătură dintre ea și acel domn Hawkins? Alungă gândul. Toată lumea avea propriul trecut secret. Se uită la Abdulla, care era așezat, rezemat de zid. Se retrăsese într-o cochilie, într-o lume aparent impenetrabilă a întunericului și tăcerii. Pentru Karega era dureros: transformarea din vânătorul ce semăna cu un zeu al câmpiei, dintr-un maestru al armelor, cuțitelor, plantelor de leac și forțelor naturii, atât de încrezător datorită cunoștințelor sale despre un trecut eroic și a intimității sale cu acesta, în acest bătrân care se chircea, retrăgându-se în sine. Pe urmă Karega își aminti că măgarul era în grija poliției și înțelese. O văzu pe Wanja furișându-se afară din casă și se ținu după ea pe stradă. Numai el înțelegea cât de mult îi datorau lui Wanja. O ajunse din urmă. Merseră împreună în tăcere pe un drum îngust asfaltat din spatele casei.

— Pleacă, pleacă de lângă mine, zise ea brusc, aproape cu dușmănie.

Însă el nu plecă. Merseră mai departe, pe Șoseaua Muhoho, prin Bulevardul Gadhi, până la Șoseaua Langata, către Cazarma Langata. Ea se opri lângă un gard și se uită spre câmpiile din Parcul Național Nairobi. Rămase și el lângă ea și se uită la Munții Ngong din zare, profilați pe un cer cețos. Apoi zăriră un mic avion zburând jos, jos…

— O să se prăbușească, o să se prăbușească, zise Wanja.

Mai văzură unul și încă unul, iar Karega își aduse aminte că se aflau în apropiere de Aeroportul Wilson. Era locul în

care turiștii veneau să închirieze avioane private pentru o aventură rapidă în interiorul țării ca să vadă rezervațiile cu vânat sălbatic și să se întoarcă în oraș înainte de lăsarea nopții.

— Voiam… voiam să-ți mulțumesc pentru tot ce-ai făcut, zise el, zăpăcit, sperând că ea nu va înțelege greșit înțelesul vorbelor lui.

— Îmi pare rău că mi-am ieșit din fire. Mi-e atât de rușine…

El căzu pe gânduri o vreme.

— Nu… n-a fost vorba doar de tine, zise el. A fost o umilire pentru toți… Nu știu cum să continue, așa că încercă să vorbească la modul general: Ori de câte ori unul dintre noi este înjosit sau umilit, chiar și cel mai mic copil, suntem cu toții înjosiți și umiliți, fiindcă la mijloc e o ființă umană.

Avocatul ajunse acasă după ora șase, aducându-le în semn de bun venit pachete de făină Jogoo, lapte și varză. Îi invită în camera de zi, o încăpere imensă și lungă. Nyakinyua exclamă că acolo încăpea ușor o colibă – ce risipă! –, și râseră cu toții. Unii dintre copii încă se jucau afară și urmăreau avioanele ce zburau spre Embakasi. Însă vreo câțiva se așezară cu adulții. Pe pereți erau atârnate poze cu Che Guevara, cu pletele lui ca ale lui Cristos și ochi pioși, cu Dedan Kimathi, stând sfidător într-o postură calmă și arogantă, și un tablou de Mugalula înfățișând un cerșetor pe stradă. Într-un colț era o sculptură în lemn de Wanjau reprezentând un luptător pentru libertate. Abdulla rămase câteva clipe în fața pozei lui Kimathi, iar apoi străbătu șontâcăind camera și ieși în grădină. Ceilalți înconjurară sculptura și vorbiră despre părul luptătorului,

despre buzele și limba lui mari, surprinse într-un râs cu gura deschisă, și despre sabia de la brâu. Dar de ce are sâni, întrebă cineva – de parcă era și bărbat, și femeie la un loc – cum se putea asta?

Începură să se contrazică pe tema asta până când Nyakinyua aproape că-i reduse la tăcere cu logica ei simplă:

— Un bărbat nu poate avea un copil fără o femeie. O femeie nu poate avea un copil fără un bărbat. Și oare cei care au luptat pentru a redobândi țara asta nu au fost un bărbat și o femeie?

— Dar bărbatul e mai important decât femeia, zise Njuguna. Nu bărbatul e ăla de doarme… hm! hm! știți voi unde?

— Unde e stăpâna casei? îl întrebă Nyakinyua pe avocat, ca să schimbe vorba.

— E plecată în altă țară pentru câteva luni ca să se califice ca moașă. Însă o să-i scriu să-i spun că ar face mai bine să se întoarcă repede, acum că mi-am luat pe negândite altă soție și toți copiii ăștia. Se uită complice spre bucătărie, unde Wanja făcea *ugali* și supă de legume.

Râseră cu toții și începură o discuție în contradictoriu despre poligamie.

— Nu oricine se putea însura cu mai mult de o nevastă. Trebuia să plătești în capre, iar caprele însemnau avere în vremurile alea. Adesea, numai neamurile mari puteau să facă asta, explică Nyakinyua.

Pare atât de diferit când nu e la birou, se gândea Karega. Oboseala părea să fi dispărut. Karega voia să-l întrebe câte

ceva, dar cumva nu reuși să găsească ocazia.

După masă, avocatul îi conduse pe Karega și Munira în biblioteca lui, unde li se alăturară curând Wanja și Abdulla. Erau multe cărți – teancuri întregi – și el le atingea cu degetele pe fiecare cu vădită grijă și dragoste. Munira se simți rușinat gândindu-se la rafturile sale aproape goale. Se așezară pe podea și avocatul începu dintr-odată să le pună întrebări foarte amănunțite despre Ilmorog, istoria acestuia, despre reprezentantul lor în Parlament, condițiile de acolo și ce anume sperau să rezolve cu această vizită. Karega încercă să-i explice și, făcând asta, deveni conștient pe loc de lipsa de claritate din spatele întregii aventuri. Observă, de asemenea, că pe chipul bărbatului de citea din nou oboseala și că în voce i se strecură tristețea când le zise:

— Bănuiesc că o să vă primească. Ba chiar s-ar putea să organizeze o întrunire *Harambee* pentru a cumpăra liniște pentru o conștiință încărcată. Un pic de pomană…

— Nu ne deranjează un pic de pomană, explică Munira, numai că în orașul ăsta n-am prea dat peste așa ceva. Îi povesti experiența sa din casa preotului și din cea a lui Chui. Ce n-am putut să pricep a fost evidenta lor întrecere în a zice cele mai șocante cuvinte. Mi s-a spus că, pe vremuri, cântecele, cuvintele și toate lucrurile erau la locul lor – cântăreții vorbeau unul cu altul, ba chiar se înjurau unul pe altul, dar exista demnitate în toată treaba asta. Când eram tânăr, obișnuiam să plec pe ascuns de acasă ca să particip la sărbători de circumcizie.

Tăcu și se întrebă: poate că unul sau toți ceilalți frați ai săi se aflau acolo, în timp ce tatăl lui stătea acasă ridicându-i în slavă prin cântece. Karega și Wanja se gândeau, fiecare, la încercarea grea din casa cea mare. Însă nu spuseră mare lucru despre asta. Avocatul începu să vorbească. Era ca și cum purta un dialog cu sine, iar ei erau doar spectatori la această luptă fățișă cu propriile îndoieli și temeri.

— E trist și doare, și uneori sunt furios când mă uit la negrii transformați în zombi, în filme de animație ce dansează după cum le cântă stăpânul. Și-o fac al naibii de bine. Dar când obosesc, sau poate ar fi mai bine să zic când obosim, ne întoarcem la cultura poporului nostru și ne batem joc de ea… doar pentru amuzament, după o sticlă de șampanie. Însă mă întreb: cum putem să culegem altceva dacă asta am semănat? Cu toate astea, mă uit înapoi la șansele irosite, la ocaziile pierdute: la ora, ziua, timpul când, aflați la răscruce de drumuri, noi am luat-o în direcția greșită. Ah, acela e un moment de ținut minte, când întreaga lume, având alte așteptări și motive, a așteptat, zicând: ei, cei care au arătat Africii și lumii întregi calea curajului și izbăvirii negre ce vor face cu fiara? Ei, care au spălat sulițele războinicilor în sângele profitorilor albi, al tuturor celor pe care i-au înrobit slujirii fiarei turnate din argint și aur, ce dans vor dansa ei în arenă? Atunci am fi putut să facem orice pentru că aveam sprijinul poporului nostru. Dar noi, liderii, am ales să cochetăm cu zeul din fier topit, monstru orb și surd care ne-a chinuit sute de ani. Am chibzuit: ce a fost greșit e culoarea pielii celor care l-au slujit pe acest zeu; vom ține zeul-monstru

sub supravegherea noastră, îl vom îmblânzi și-l vom sili să facă ce vrem noi. Am uitat că a fost mereu surd și orb la necazurile oamenilor. Așa că noi continuăm să făurim monstrul, iar el crește și așteaptă mai mult, iar acum suntem cu toții sclavii lui. La altarul lui îngenunchem, ne rugăm și sperăm. Acum vedem rezultatul… locuitorii din Blue Hills, cei care și-au asumat calitatea de preoți în slujirea zeului orb… O mie de acri de pământ… un milion de acri în cele două mâini ale unui preot, în timp ce enoriașii plâng după un acru! Și li se spune: e doar o colectă din truda voastră… lăsați-ne să fim sclavi sinceri ai zeului-monstru, lăsați-ne să-i dăm sufletele voastre… și cele zece procente care revin acestui lucru… căci și preoții lui trebuie să mănânce… și o să le ducem vasalului său, banca… între timp, să ne rugăm cu toții și fie ca zeul să vadă sinceritatea și zelul nostru și să ne dea tuturor ce cade de la ospățul bogatului. În timpul acesta zeul se face mare și gras și strălucește încă și mai aprins, stârnind apetitul preoților săi, căci monstrul a decretat, prin preoțimea sa, un singur cod etic: Lăcomie și înavuțire. Mă întreb: e drept asta, e drept pentru copiii noștri?

Eu sunt avocat… ce înseamnă asta? Și eu îmi câștig existența slujindu-l pe monstru. Sunt expert în acele legi menite să protejeze sanctitatea zeului-monstru, a îngerilor săi și a întregii ierarhii preoțești. Doar că eu am ales să-i apăr pe cei care au încălcat legile și care ar putea fi excomunicați. Căci țineți minte, numai câțiva, cei puțini aleși, pot găsi poziții favorabile în ierarhie. Și luați aminte – și tocmai asta doare – tocmai sudoarea muncii lor îi hrănește pe catiheți, curatori,

diaconi, preoți, episcopi, îngeri… întreaga ierarhie. Și totuși ei sunt cei condamnați… osândiți.

Sunt preot, părinte duhovnic, și când privesc prin ferestruică mă uit, de fapt, la sufletul unei națiuni… cicatricele, rănile, sângele închegat… se citesc toate pe chipurile și în ochii lor, într-atât de tulburați sunt. Spune-ne, spune-ne înainte să ne mărturisim păcatele: Cine face legile astea? Pentru cine? În folosul cui? Nu pot să răspund la întrebări…, dar cum ziceam, ele îmi deschid o fereastră ca să văd lumea.

Mă întreb: Ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat? Iau toate cărțile astea… citesc, încercând să găsesc înțelepciune și răspunsul la toate întrebările astea. Poporul nostru spunea cândva: Să nu fim sclavi ai monstrului – haideți doar să ne rugăm și să ne luptăm cu zeul adevărat dinlăuntrul nostru. Vrem să stăpânim tot acest pământ, toate aceste întreprinderi, să slujim pe singurul zeu din noi. Ei s-au luptat… au vărsat sânge, nu ca să poată trăi unii în Blue Hills și să-l slujească pe zeul din fier topit, zeul din afara noastră, ci pentru ca cei mulți să poată trăi fără oprelişti oriunde își au adăpostul. Preoții albi, văzând înfrângerea, au recurs la batjocură și la răutăți cu preoții cei noi. Uitați-vă la distrugătorii aceștia – da, noi o să plecăm, dar oameni aceștia vor distruge sigur toate legile canonice… iar noi, cei care am fost educați în școlile lor, ne batem cu pumnu-n piept: Noi, distrugători? Noi încălcăm legile canonice? Noi suntem la fel de civilizați ca voi, nu vom fi noi cei care să demoleze zeul-monstru și vă vom dovedi asta.

O să vă fie rușine că ați avut cândva toate aceste îndoieli în privința noastră.

E o poveste veche. Zici că ai fost la Siriana cu Chui. Și eu am fost acolo, dar mult mai târziu, după mulți ani. Auziserăm de Chui… însă el era pe atunci descris ca distrugător. Ambiția mea era să devin preot, un preot foarte educat. Așa că îl uram pe Chui. Însuși numele amintea de imaginea prădătorilor nocturni din junglă… Pe urmă Peter Poole[21] a împușcat mortal un african care dăduse cu o piatră în câinii lui. Procesul a suscitat mult interes la Siriana. Am fost cu toții fericiți când a fost condamnat la moarte. Dar știți ce? Fraudsham a convocat o adunare a școlii. A adus argumente privind nevoia de a fi sensibili față de animale. Măsura unei civilizații era cât de mult învățase un popor să aibă grijă de animale. Voiam să fim nemiloși ca rușii aceia care, în ciuda protestului mondial, au trimis un câine, pe biata Laika, în spațiu, să moară? Poate că Poole exagerase puțin. Însă el fusese îmboldit de cel mai înalt și mai nobil impuls: să aibă grijă și să apere pe cei lipsiți de apărare. Și ne-a citit o scrisoare pe care o trimisese guvernatorului, în care făcea apel la clemență, încheind-o cu un citat foarte emoționant din Shakespeare:

„Virtutea milei n-o ai cu de-a sila:
Ea cade pe pământ din cer, ca ploaia
Cea lină, și îl binecuvântează
Pe cel ce dă ca și pe cel ce ia…“[22].

Am plecat de la adunare cu ochi vinovați, lăsați în jos. Câțiva au plâns. Vă vine să credeți? Am plâns cu Fraudsham. Au fost și unii care s-au îndoit, iar eu n-am înțeles nimic din toată treaba. Cum aș fi putut? Educația pe care o primeam noi nu mă pregătise să înțeleg lucrurile acelea, ci era menită să ascundă vederii rasismul și alte forme de oprimare. Era menită să ne facă să ne acceptăm inferioritatea astfel încât să le acceptăm superioritatea și stăpânirea. Pe urmă am plecat în America. Citisem într-o carte de istorie că America e locul unde se prețuiește egalitatea și libertatea omului. Pe când mă aflam la un colegiu pentru negri din Baton Rouge, Louisiana, am văzut cu ochii mei un negru spânzurat de un copac lângă o biserică. Crima lui? Se luase la bătaie cu un alb care îi bruscase sora. Era foarte multă tensiune în orașul acela. Aaa! America, patria celor liberi și curajoși!

Tăcu și ochii îi erau parcă ațintiți spre un trecut îndepărtat. Apoi începu să fredoneze un cântec blues interpretat de Josh White:

„Southern trees
Bear strange fruits
Blood around the leaves
And blood at the roots
Black body swaying
In a Southern breeze
Strange fruit
Hanging from poplar trees“[23].

Tăcu din nou… Deși nu au înțeles toate aluziile, au prins starea din spatele acestora. El continuă:

— Nu asta se tot petrece în Kenya din 1896? Așa că mi-am zis: un negru nu este în siguranță acasă; un negru nu este în siguranță în străinătate. Atunci care e rostul la toate câte se petrec? Pe urmă am văzut în America și albi care cerșeau… Am văzut femei albe care-și vindeau trupurile pentru câțiva dolari. În America, viciul este o marfă de vânzare. Am lucrat alături de muncitori albi și negri într-o fabrică din Detroit. Lucram peste program pentru un salariu mizerabil. Am văzut mulți șomeri în Chicago și în alte metropole. Am fost nedumerit. Așa că am spus: ia să mă întorc acasă, acum că negrii au ajuns la putere. Și, la fel de brusc ca într-o sclipire de fulger, am văzut că era slujit același zeu-monstru pe care ei îl slujeau în America… Am văzut aceleași semne, aceleași simptome, ba chiar și boala… și am fost atât de înspăimântat… am fost atât de înspăimântat… Am țipat în sinea mea: câți Kimathi trebuie să moară, câți copii fără de mamă trebuie să plângă, cât o să asude poporul nostru trudind pentru ca vreo câțiva, puținii aleși, să poată să-și țină o mie de dolari la banca zeului-monstru care timp de patru sute de ani a jefuit un continent? Și acum vedeam în lumina clară a zilei rolul pe care tipul de Fraudsham ai lumii coloniale l-au jucat pentru a ne crea pe noi toți, zombi negri, care dansăm pornografic în Blue Hills, în timp ce poporul nostru moare de foame, în timp ce poporul nostru nu-și poate permite o locuință decentă și școli decente pentru copii. Și suntem fericiți, suntem fericiți că suntem numiți stabili, civilizați și inteligenți!

Vorbise pe un ton egal, cu excepția finalului, când parcă scuipă cuvintele stabili, civilizați și inteligenți cu dispreț vădit. Fură cu toții captivați de parabolă, deși nu o pricepură întru totul. Însă fiecare pricepu un alt aspect al ei. Pentru Abdulla, fu ideea de sânge vărsat, fiindcă asta îl tulburase întotdeauna când se uita la pământurile din Tigoni și din alte locuri: e corect ca ceea ce s-a cumpărat cu sângele colectiv al unui popor să ajungă doar în viața unora, și asta numai pentru că ei au avut bani și au beneficiat de împrumuturi de la bănci? Băncile și banii luptaseră pentru el? Însă nu găsise niciodată un răspuns fiindcă era adevărat că mâinile negre îl deținеau. Și i-ar fi plăcut să aibă el însuși una dintre fermele acelea. Pentru Wanja, fu ideea de prostituate albe într-o țară albă – chiar să fi fost adevărat? Pe Munira îl plictisi imaginea monstrului, dar îl lovi această coincidență: avocatul fusese la Siriana? Și Karega fusese la Siriana și amândoi veniseră acum în casa lui! Ce semnificație avea asta? Ce era asta? Karega simți că bărbatul nu spunea tot. Dar discuția îi trezi o curiozitate, o emoție, ca și cum mintea lui era gata s-o atingă, s-o înhațe, să se lupte cu ea, îi dezvălui o imagine vagă, de parcă în lumea lui confuză și în haosul propriei experiențe și istorii își făcea loc o viziune clară și conturată.

— Karega, ce ți s-a întâmplat, de fapt, la Siriana? interveni brusc Munira în gândurile lor și fură surprinși de cât de tare îl preocupa asta.

— Și tu ți-ai primit educația la Siriana? Întrebă cu mirare avocatul, întorcându-se spre Karega.

— Da, zise Karega. Îi trecu prin minte că era posibil să fi fost incorect față de Munira: cei trei văzuseră o Siriana diferită și niște Fraudsham diferiți și poate că nu-i mișcau aceleași lucruri: de ce să se fi așteptat ca Munira să fie la curent cu tot ce se întâmpla la Siriana?

— Când a fost asta?

— Am plecat de acolo… am fost exmatriculat… cu peste un an în urmă… acum vreo doi ani… aproape trei ani. Timpul zboară.

— Din cauza grevei? Ai fost implicat?

Avocatul era agitat. Karega simți cum inima începe să-i bată mai iute văzând curiozitatea plină de simpatie a cuiva care cel puțin auzise de grevă.

— Se poate spune și așa…

— A fost… – cum să zic – a fost…, se întrerupse avocatul, căutându-și cuvintele. Știți, când m-am întors din America și am văzut că noi veneram de fapt același monstru, am fost foarte deprimat. De unde să începi? mă întrebam. Așa că am început să profesez în zonele sărace ale orașului. Percepeam un onorariu mic – dar, de asemenea, nu făceam bani de pe urma lor? Și oare pregătirea și profesia mea, faptul că profesam, nu era o justificare în sine pentru acele legi din slujba monstrului – într-un anumit sens, nu-mi câștigam traiul chiar de pe urma sistemului pe care îl detestam? Apoi a avut loc greva aceea la Siriana și, citind printre rânduri, am crezut că asist la nașterea unei noi generații de tineri, o generație eliberată de rușinea și umilința directă a trecutului și, prin urmare, nu atât de rănită spiritual ca aceia care îi

precedaseră. Atât de diferită de a noastră; atât de diferită, să zic, de cea care îi văzuse pe puternicii lor tați și frați mai mari piteau *kofia*[24] la spate în prezența unui băiat alb. Mi-am zis în sinea mea: iată speranța noastră… în noii copii, care n-au nimic de demonstrat omului alb… cărora nu li se pare necesar să dovedească că pot să mănânce cu cuțitul și furculița, că pot să vorbească fonfăit în engleză, că pot să-l slujească pe monstru la fel de eficient ca preoții albi și că, prin urmare, pot să vadă limpede și deci sunt gata să lovească pentru adevărata împărăție a zeului negru din noi toți: mugikuyu, mmasai, mjaluo, mgiriama, msomali, mkamba, kalenjin, masai, luhya, noi toți… energia totală, spiritul poporului, o entitate colectivă, care să muncească pentru colectivitate… *sisi kwa sisi*… Poate că am dedus eu mult mai mult decât era cazul, dar asta m-a scos din depresie. Am văzut o licărire ce putea fi o lumină și am zis: Fraudsham și toți Fraudshamii negri, până aici v-a fost.

Fiecare stare a lui părea să-i captiveze și să-i poarte alături de el, iar Karega s-a predat acestei încurajări.

— De fapt, au fost două greve, însă cred că cei mai mulți au auzit de prima fiindcă a implicat un european. A doua a fost la fel de serioasă și am fost supărați că a fost atât de puțin mediatizată. Însă au fost două într-una, pentru că figurile dominante din ambele au fost Cambridge Fraudsham și Chui Romui și, se întoarse el spre Munira, nu mă refer la acea grevă de dinainte, la care ați participat tu și Chui.

— Și dumneata ai fost exmatriculat, domnule Munira? întrebă avocatul.

— Da, zise Munira.

— Ce ciudat… Când?

— În timpul primei greve… greva Chui.

— Cu Chui? Era un bărbat… O legendă… vorbeam despre el… spuneam povești despre el… Pentru că el fusese în America, toți voiam să mergem acolo. Lui Fraudsham nu-i plăcea America… zicea că americanii vorbesc o engleză stricată… dar pentru că Chui alesese America… trebuia să fie bine…, spuse avocatul, clătinând din cap la amintirile sale.

— Promitea, încuviință Munira și se întoarse spre Karega.

Karega tuși, își drese glasul și începu:

— Ei bine, după cum știți, Cambridge Fraudsham era măreț în felul său: putea să tulbure un chip, oricât de calm și încrezător ar fi fost. De câte ori mergea la oraș să-i vadă pe cei din minister, ceilalți profesori se relaxau prin curte, se plimbau cu pași rari, măsurați sau își cocoțau picioarele încrucișate pe masă, fumau, stăteau de vorbă, glumeau și râdeau cu noi, băieții. Însă de cum îl zăreau pe Fraudsham sau îi zăreau Volkswagenul în depărtare, deveneau încordați, își stingeau iute țigările și azvârleau mucurile pe fereastră sau le striveau bine pe jos. Dar oamenii ăștia erau albi; cum putea Fraudsham să-i facă să se pișe pe ei de frică? Cum de putea să bage atât de tare în ei frica de Dumnezeu? Vorbeam despre asta întinși în paturile noastre Vono din internat; găseam răspunsul în timp ce frecam podeaua dimineața. Vorbeam înflăcărați despre mândria de a fi alb în timp ce făceam dușuri reci la cinci dimineața. „Fraudsham este un tip dur“ ne puneam cu toții de acord. Ar fi putut să fie guvernator sau

ceva mai important decât director de școală, dar refuzase sau cel puțin așa pretindeau unii dintre băieți mai informați. Asta ne făcea să-l venerăm și mai tare. Ar fi trebuit să ne auziți dezvăluind misterul din jurul vieții lui. Înșiram tot felul de povești și legende privind viața și dragostea sa, deși cum de le știa cineva era în sine un mister și mai mare. Însă el era cel mai deștept om al vremii sale la Cambridge, asta știam, și chiar și acum obișnuia să-i corecteze pe ceilalți conferențiari. Era printre cei mai curajoși, luptase în Turcia, Palestina și Burma și oprise un tanc german de unul singur – pentru asta primise o medalie sau ceva de genul ăsta de la rege. În Burma, un șrapnel de obuz l-a nimerit în coapsă și a fost lăsat la vatră. La ce se gândea oare în timp ce se întorcea acasă, în viață și erou? Ni-l puteam închipui scoțându-și portofelul și uitându-se lung, cu un amestec de adorare și îndoială, la imaginea celei care îi dăduse putere în toate acele campanii din nisipurile Saharei, în desișul junglelor din est, în bubuitul tunurilor, obuzelor, bombelor și rachetelor. Trenul zăngănea pe șine, inima stătea să-i sară din piept, imaginația lui își lua zborul. Ea era în brațele lui, brațele lui, însă… când a ajuns în cele din urmă, el doar a stat și a plâns. Apoi s-a dus la biserică și s-a rugat. S-a rugat până când a auzit o voce care i-a răspuns. Avea să plece în Africa, să-l slujească pe Dumnezeu și să moară acolo, lăsând în spate, poate, și ultima urmă de eroism spiritual și glorie. Însă nu va putea s-o ierte niciodată pe femeia ce-a fugit cu alt soldat întors la vatră – nu, nici pe ea, nici vreo altă femeie. Adevărata lui dragoste era pentru câini. Pe vremea noastră era o cățelușă pe nume Lizzy. Îl

însoțea peste tot: la cursuri, la capelă, când pleca la Nairobi, oriunde. Cățelușa îi dicta adeseori starea de spirit. Dacă era bolnavă, el devenea capricios și irascibil și părea foarte singur și părăsit. Lizzy, Volkswagenul și Fraudsham – li se spune cei trei muschetari ai școlii, fiindcă păreau de nedespărțit. Lizzy a murit. Ceva s-a rupt în Fraudsham. Nu putea să predea. Nu putea să predice. Ridurile de pe chip i s-au adâncit, ochii i s-au făcut cenușii, uneori vorbea, alteori nu, de parcă era cu mintea în altă parte. Era, de fapt, atât de singur, încât ne-a fost cumva milă de el. Însă nu puteam să pricepem asta. În satele noastre muriseră câini; pe șosele muriseră câini; alergaserăm după câini pe câmpuri și pe diguri și ori de câte ori loveai unul cu o piatră și schelălăia, râdeai cu lacrimi. Câinii buni erau cei pentru vânătoarea de iepuri și antilope; câinii curajoși erau cei ce păzeau vitele și gospodăriile de hiene prădătoare și hoți, dar Lizzy nu era unul dintre aceștia – cum putea să-l facă pe un bărbat să se cufunde atât de mult în sine?

A convocat o adunare generală a școlii. Noi am crezut că va fi încă o ședință în care să ne țină o prelegere despre activitatea cercetașilor, Anglia, Cambridge și istoria lumii, de la celți până la crearea noilor state din Africa și Asia. Însă ceea ce a spus ne-a făcut să pufnim în râs – mă dureau coastele de cât mă chinuiam să-mi înăbuș râsul. A vorbit despre importanța animalelor de companie în viața omului – că, în toate țările civilizate, să ai grijă de animalele de companie și de toate celelalte înseamnă să apreciezi mai mult viața omenească și dragostea de Dumnezeu. Apoi, deodată, întreaga

școală a răsunat de râsete puternice. Fraudsham a înjurat, s-a făcut foc și pară și a zis că africanii n-au sentimente. Noi nu ne puteam stăpâni râsul, pe când el era furios, căci cum puteam noi să înțelegem asta, cum puteam să ne credem urechilor? Adică… unde s-a mai pomenit să-i faci câinelui înmormântare ca unui om?

I-a cerut elevului care era șeful școlii să aleagă patru băieți din fiecare clasă care să ia câte un *jembe*[25], să sape o groapă și să facă un coșciug pentru Lizzy. A vrut, de asemenea, elevi care să poarte coșciugul. Șeful școlii a întrebat cine se oferă voluntar. Am izbucnit iar în hohote de râs, cu capetele lăsate în jos de teamă să nu fim aleși. Nu s-a oferit nimeni, așa că șeful școlii a numit câțiva. Aceștia au refuzat să meargă. Am refuzat cu toții. Fraudsham a devenit conștient de răzvrătirea ce avea loc.

I-a exmatriculat pe băieții aleși.

Am intrat cu toții în grevă.

Întreaga școală s-a cutremurat, nimănui nu i-a venit să creadă. Mai existase o singură grevă în istoria școlii și Fraudsham câștigase. Acum tuna și fulgera, țipa și amenința. Susținea că noi am refuzat să ne supunem ordinelor. În orice societate civilizată există cei care dau ordine și alții care se supun – trebuia să existe conducători și conduși; dacă refuzi să te supui, să fii condus, atunci cum poți spera să conduci și să ceri supunere? Uitați-vă la rai, zicea el – Dumnezeu stă pe tron, iar îngerii în diversele lor roluri subordonate, însă totul e o armonie. Dar el ne deschisese ochii.

Cu o zi în urmă fusese alb, măreț și puternic, însă nu mai era la fel. Cu o zi în urmă fusese alb, puternic și invincibil, o stâncă ce nu putea fi clintită, dar acum nu mai era la fel. Și toate lucrurile, toate crăpăturile, toate contradicțiile despre care șușotiserăm adesea, dar la care nu ne gândiserăm serios, au ieșit la suprafață. El a încercat să facă un compromis: avea să fie exmatriculat un singur elev. Noi tot am refuzat să ne întoarcem în clase. OK, doar o pedeapsă simplă: patru bastoane de fiecare și o zi de tăiat iarba. Noi i-am sesizat îngrijorarea. Am făcut noi revendicări.

Voiam să ni se predea literatură africană, istorie africană, căci voiam să ne cunoaștem mai bine pe noi înșine. De ce să ne reflectăm în zăpezi albe, flori de primăvară fluturând pe lacuri reci ca gheața? Apoi cineva a strigat: Vrem un director de școală african și profesori africani. Condamnăm sistemul monitorilor[26], ordinea cavalerească a stăpânilor și servitorilor. Asta a pus capac. Și închipuiți-vă. Ziarele au preluat acest aspect al crizei și ne-au criticat aspru. De când elevii, o gloată, le spun profesorilor lor ce ar trebui să predea? Dacă elevii sunt atât de deștepți și știu deja ce ar trebui să li se predea și cine e potrivit să-i învețe, de ce s-au mai sinchisit să se înscrie la școală? Și încă la o școală cu un asemenea palmares! Cu un director pe care până și cea mai bună școală din Anglia, de pildă Eton, ar fi fost mândră să-l aibă în cadrul ei. Au calculat banii cheltuiți pe un elev și au comparat suma cu venitul țăranilor săraci.

Însă noi ne păstram poziția, în ciuda campaniei denigratoare menite să ne învrăjbească. Chui! Chui! a strigat

cineva. Chui, numele fusese viu, o legendă. Voiam să vină și să conducă el școala. Jos Fraudsham! Jos sistemul monitorilor! Jos albii! Sus Chui, scutură-i… Puterea Neagră!

Ei bine… au venit cei de la minister. Unul dintre ei era un fost elev. Au făcut apel la noi să ne întoarcem în clase. Cererile și nemulțumirile noastre urmau să fie analizate. Cei patru băieți aveau să primească o pedeapsă simplă: să taie iarbă o zi și să fie tunși zero.

Ne-am întors în clase. Însă ceva se întâmplase: regulile jocului fuseseră puse la îndoială și totul se modificase. Noi știam asta, Fraudsham știa asta, și după vreo lună și-a dat demisia, iar curând după aceea a urmat-o pe Lizzy. Noi am fost mândri și entuziasmați și ne-am văzut pe noi înșine cu ochi noi. Am jurat că, de vom primi un director african, îi vom da ascultare întru totul, că vom munci și mai sârguincios, ca să nu-l facem de rușine și să nu ne facem de rușine. Gata cu monitorii. Aveam să ne alegem propriii lideri. Ne-am autodenumit Activiștii Africani și voiam un director de școală popular.

Era Chui… era Chui. Îl așteptam cu sufletul la gură. Nici unul dintre noi nu-l văzuse vreodată și nu știa nimic despre el în afară de legenda școlii și folclor. Dar cântam cu speranță: o nouă școală, un nou început, un nou popor. Însă din rândul profesorilor albi nu se simțea decât mâhnire și nesiguranță; vreo doi chiar și-au dat demisia. Teamă și jubilare; deznădejde și speranță; guri posace și zâmbete radioase – asta plutea în aer cât așteptam să apară Chui.

Ei, în cele din urmă a venit. Ne-am aliniat pe drumul de la poartă la birou. El ne-a făcut cu mâna o dată și noi am răspuns cu un strigăt din inimă: Chuuuuuui!

Prima adunare… ne-am dus în sală cu vreo oră înainte de ora stabilită. Am cântat, am aplaudat și am ținut câteva discursuri. Profesorii albi stăteau afară și discutau agitați.

A venit Chui. Liniște de mormânt. A urcat treptele… sus… sus… până la foaier. Aveam ochii lipiți de scena dinaintea noastră. El purta pantaloni scurți kaki, cămașă și caschetă de soare – o copie neagră a lui Fraudsham. Ne așteptam să zică ceva care să ne potolească întru câtva îndoiala și teama. A început să vorbească, anunțând un set de reguli. Le-a mulțumit profesorilor pentru standardele înalte și reputația mondială a școlii. Era dorința lui, nu, rugămintea lui arzătoare ca toți profesorii să rămână, având în vedere că el n-a venit să distrugă, ci să clădească pe baza ce exista deja acolo; nu avea să impună un program pripit de africanizare, graba nechibzuită însemnând, invariabil, distrugerea multor școli bune. Avusese loc o recentă breșă în disciplină și a promis solemn că, ajutat de toți, avea să o rezolve. Departe de a distruge sistemul monitorilor, urma să-i injecteze sânge proaspăt. Supunerea era calea regală spre ordine și stabilitate, singura temelie a unei educații solide. O școală e precum un trup: trebuia să aibă cap, brațe, picioare, toate îndeplinindu-și funcțiile, fără să se plângă, spre beneficiul întregului corp. A citit un fragment din William Shakespeare:

„Chiar cerul, aștrii și-acest centru-al lumii
Respectă gradul, teapa, locul, cinul,
Făgașul, timpul, armonia, forma,
Deprinderea și slujba rânduită.
De-aceea maiestuosul astru soare
Tronează în înalt, înconjurat
De stele: tămăduitoru-i ochi
Îndreaptă neprielnicele zodii,
Iar aștrii, buni sau răi, i se supun
Ca unui rege; când însă-n planete
Pătrunde vălmășagul și sminteala,
Ce molime! Ce semne și răscoale,
Ce volbură pe mare, ce cutremur,
Furtuni, schimbări, năpaste și urgii
Ce frâng, abat sau dezrădăcinează
'Nțelegerea și tihna bunei case
Ce-o duc popoarele! Când clatini treapta
Din scara care urcă tot mai sus,
Tânjește fapta! Fără dânsa, obștea,
A' școlii titluri, breslele, frăția,
Negoțul pașnic dintre-un țărm și altul,
Întâietatea primului născut,
Cinstirea vârstei, laurii sau sceptrul
Ar sta în locul ce li-i hărăzit?

Desfaceți, iată, lanțul ierarhiei
Și scrâșnetul îl ascultați!“[27].

Acestea sunt cuvintele unui mare scriitor – mai mare chiar și decât Maillu și Hadley Chase. Tradițiile școlii, care trecuseră proba timpului, trebuie păstrate. Prin urmare, el nu voia să audă alte aiureli despre profesori africani, istorie africană, literatură africană, asta africană, ailaltă africană – cine a auzit de matematică și științe africane, chineze sau grecești? Ce conta erau profesorii buni și conținutul solid: istoria e istorie, literatura e literatură, și nu au nimic de-a face cu culoarea pielii cuiva. Școala trebuia să năzuiască spre ceea ce un celebru pedagog descrisese drept cel mai bun din ce se predase și se scrisese în lume. Rasismul dusese la distrugerea multor școli, multor state, multor popoare. Siriana credea în pace și frăție între oameni. El nu avea să accepte o școală condusă de răzvrătiți și gangsteri, iar Străinii Europeni nu trebuiau să se teamă de nimic.

Noi am ascultat în tăcere, neîncrederea luptându-se cu credința: acesta era acel Chui care condusese cândva o grevă chiar în această școală?

I-am dezbătut cuvintele aproape un semestru. Noii monitori erau și mai favorizați decât cei din trecut. Noul director dădea ordine prin intermediul unei ierarhii foarte stricte și rigide, de la șeful școlii, monitorii seniori, monitorii juniori până la noi, restul. Privilegiile erau acordate, de asemenea, invers proporțional cu ordinea claselor – clasa a VI-a, de pildă, avea voie să poarte pantaloni, sacouri și

cravate, în vreme ce clasa I nu avea voie să poarte pantofi decât în ziua de rugăciune. Chaucer, Shakespeare, Napoleon, Livingstone, cuceritorii occidentali, inventatorii și exploratorii occidentali ne erau băgați cu pâlnia în cap cu și mai mare înfocare. Unde era visul african? ne întrebam noi.

Se plângea de standardele din ce în ce mai joase ale englezei vorbite și scrise. La o adunare a școlii, s-a întors către profesorii europeni și le-a zis: „Sigur că nu vreau să caut calul de dar în gură. Nu vreau să vă spun eu cum ar trebui să vă faceți treaba. Nu vreau să fiu ca reprezentatul ăla de vânzări american entuziast care s-a dus să le vândă frigidere eschimoșilor. Dar sunt directorul școlii și cine plătește poruncește. Învățați-i să vorbească engleză corect și expresiv“.

Noi am intrat în grevă și am refuzat din nou tacticile de control de tip dezbină și cucerește. Jos Chui! Sus populismul african! Jos emigranții și sfătuitorii străini! Sus puterea neagră!

Ei bine, toată lumea știe ce s-a întâmplat mai departe. Chui a chemat în ajutor un escadron de la forțele de ordine, care a venit la școala noastră și care, n-o să vă vină să credeți, era condus de un ofițer european. Am fost împrăștiați și ne-am ales cu vreo câteva oase rupte și cu capetele sparte. Școala s-a închis și, când s-a redeschis, m-am aflat printre cei vreo zece elevi cărora nu li s-a permis să se mai înscrie.

Relatarea lui Karega avea o ușoară notă de patetism, ceva între deznădejde și neînțelegere tâmpă. O oarecare mâhnire învălui încăperea și fiecare încerca să lupte împotriva ei. Munira vorbi primul, repetând cuvintele avocatului.

— Nu înțeleg… E atât de diferit de ce s-a întâmpla pe vremea noastră… mă refer la revendicări. Era din cauza independenței? Vreau să zic… ce voiați de fapt?

— Nu prea știu… când a vorbit avocatul, mi s-a părut că înțeleg… O noțiune vagă… dar mintea n-o poate pătrunde… O idee… adică, eram bărbați… O luptă comună… la urma urmei, noi eram școala, nu-i așa? Ne închipuiam orizonturi noi… începuturi noi… O școală condusă pe temelia sudorii noastre… creierele noastre, ambițiile noastre, fricile noastre, speranțele noastre… dreptul de a ne defini pe noi înșine… O nouă imagine a sinelui… toate acestea și mai mult de atât… însă nu era limpede… ce știam era că sintagma populism african părea să le rezume pe toate!

~5~

A fost o vreme când Nderi wa Riera era un om al poporului. Obișnuia să joace *darts* și dame în localuri mici și mari, punctându-și jocul cu comentarii vesele și spirituale și cu amenințări pentru a-și enerva oponenții: „O să mă cunoașteți într-o bună zi… Credeți că degeaba am fost la Manyani[28]!“. Se spunea că își alesese birourile în Strada Pieții ca să fie în apropiere de Camay, ce era pe atunci un renumit centru pentru *darts* și jocul de dame, friptura din carne de capră și bere. Camay îi făcuse de fapt cunoscuți pe unii jucători africani de *darts* de primă mână, precum Waiguru și Parsalli, care, atunci când au ajuns în finalele palpitante ce

aveau loc la Brilliant Night Club, în ceea ce fusese cândva o distracție exclusiv asiatică și europeană, au devenit nume obișnuite în cercurile jucătorilor de *darts* din întregul Nairobi. În acele vremuri, el era și unul dintre cei mai gălăgioși și direcți avocați ai reformei din Parlament și din afara acestuia. Apăra cauze populiste ca impunerea unui plafon pentru suprafața proprietăților funciare, naționalizarea ramurilor industriale și întreprinderilor comerciale importante, eradicarea analfabetismului și șomajului, abolirea Federației Africii de Est ca un prim pas către Unitatea Panafricană.

Apoi a fost bombardat cu oferte pentru posturi de conducere în companii cu proprietari străini. „Domnule Riera, nu-i nevoie să faceți nimic, nu vrem să vă răpim prea mult din timpul dumneavoastră prețios. Numai că noi ne bazăm pe parteneriatul dintre albi și negri pentru un progres real.“ Banii pe care îi adunase de la alegătorii săi pentru un proiect ce viza asigurarea apei nu erau suficienți pentru o rețea de distribuție a apei. Însă era o sumă potrivită pe post de garanție pentru alte împrumuturi până când a cumpărat acțiuni în companii și a investit în pământ, în locuințe și mici afaceri. A renunțat dintr-odată să mai frecventeze localuri mici. Acum putea fi văzut doar în cluburi speciale, unde aveau acces numai membrii, sau în ziare – fotografiat în timp ce participa la un cocktail sau altul. Ca pentru a-și întări noua poziție socială, și-a luat o fermă imensă în Valea Riftului. Însă cea mai profitabilă legătură a sa a fost cu industria turismului. Deținea mai multe loturi și proprietăți în Mombasa, Malindi și Watamu și i se oferiseră acțiuni în mai multe stațiuni turistice

de pe coastă. Curând, a început să vorbească despre „nevoia ca poporul să se maturizeze și să înfrunte realitatea. Africa are nevoie de capital și investiții pentru o creștere reală, nu de sloganuri socialiste“. Însă a rămas un apărător al culturii africane, al personalității africane, al autenticității Negre: „Dacă trebuie să purtați peruci, de ce nu peruci africane sau Negre?“. A insistat ca majoritatea companiilor la care era președinte al consiliului de administrație sau director să renunțe la denumirile lor europene și să-și ia nume ca Uhuru, Wananchi, Taifa, Harambee, Afro, Pan-African, care să dea întreprinderilor o tentă locală.

Nderi wa Riera era obiectul invidiei celor mai mulți dintre colegii săi parlamentari. Regiunea pe care o reprezenta era atât de îndepărtată de oraș, încât el nu era mai niciodată deranjat de plângeri nesfârșite de la alegători. Ce fericiți și mulțumiți sunt oamenii tăi, i se spunea, iar el primea complimentul cu un zâmbet radios. Libertatea politică a unui parlamentar! Și era adevărat că scaunele și covoarele din biroul lui s-ar fi umplut de praf dacă starea lor de curățenie ar fi depins de vizite din Ilmorog. Sosirea delegației din această regiune deveni o știre fulgerătoare printre prietenii săi parlamentari. Aceștia așteptară cu nerăbdare ca el să-și facă apariția în localurile de noapte pe care le frecventa de obicei, pentru a afla rezultatul acestei confruntări neașteptate.

Se nimeri că toți trebuiră să aștepte până marți – Riera plecase la Mombasa într-o inspecție de afaceri și ca să investigheze la fața locului două stațiuni turistice ce fuseseră pomenite într-un ziar străin ca „locuri speciale unde până și

un european bătrân putea să cumpere o virgină africană autentică de vreo paisprezece-cincisprezece ani la prețul unui bilet la un film prost“. Asta ridicase câteva întrebări stânjenitoare în ziare.

Se întoarse luni seara și, după o vizită rapidă acasă, în Lavington Green, se duse prin localuri pentru a afla cele mai noi bârfe. Merse la Tumbo în Adam’s Arcade, nu zări pe nimeni cunoscut și, după ce dădu pe gât un Tusker rece, merse cu mașina mai departe pe Șoseaua Ngong până la Gaylord Inn.

Acolo, la Farewell Bar, fu înconjurat repede de prieteni, care voiau cu toții să afle despre delegație. O clipă, el crezu că îl întrebau de chestiunea virginelor autentice. Scăpă de asta râzând: nu era nimic… europenii nu pot să-și dea seama de vârsta africanilor și pentru ei orice femeie care n-are sânii lăsați – chiar dacă sunt de vată – e o virgină. Abia când i-au pomenit de Ilmorog le aruncă o privire tăioasă, de parcă cineva îi juca o festă neplăcută. Prietenul său Kimeria fu cel care-i confirmă adevărul și menționă ceva despre o secetă. Riera ridică din umeri pentru a diminua importanța delegației și continuă să bea. Însă, în sinea lui, era ușor neliniștit: era posibil ca ei să fi bătut atâta drum din cauza unei secete despre care nu existase nici măcar un articol de-o șchioapă în ziare? Oricum, cum reușiseră să se organizeze? Era mai probabil, se gândi el, că cineva voia să-l îndepărteze din funcție.

La ora opt era deja la birou. Secretara îi spuse ce întâlniri erau programate pentru ziua aceea. Se vedea că era

nerăbdător să se facă ora două: se aștepta la un scandal și era pregătit pentru el, căci era bătrân și încercat în intrigile politice – avea să le arate el celor care complotau împotriva sa că era același Nderi, fiul lui Riera, și că nu mânca niciodată *nyeni cia terere sukuma wiki*[29] în casa nimănui!

Delegația întârzie puțin fiindcă dormiseră cu toții prea mult și le-a luat ceva să gătească și să mănânce niște terci. Ce noroc pe ei că putuseră să-l găsească pe avocat! Era un semn bun, se gândi Karega, în timp ce se apropiau de Grădinile Jeevanjee. Discuția cu avocatul se întinsese până spre dimineață. Asta îi deschisese lui Karega atâtea perspective, încât își dorea ca Ilmorogul să fie mai aproape de Nairobi, ca să poată continua discuția în fiecare zi. Avocatul fusese atent să nu-i descurajeze în încercarea de a obține o audiență la parlamentarul lor.

— Trebuie să fructificăm la maximum resursele și procesele democrației, le zisese el. Însă de se întâmplă ceva potrivnic, sunteți bineveniți pe podeaua mea. Oricum, aș vrea să aflu rezultatul vizitei voastre.

La fel ca în ziua anterioară, grosul delegației stătu în Grădini. Însă de astă dată, Wanja, Abdulla și Njuguna îi însoțiră pe Karega și Munira la Clădirile Iqbal Iqlood. Hainele șifonate, soioase și murdare făceau din ei cea mai ciudată adunătură de sperietori de ciori ce se înfățișase vreodată la un parlamentar, în birourile care nu văzuseră până atunci decât bărbați și femei în costume business impecabile.

Însă Nderi wa Riera, într-un costum din trei piese, nu se arătă deloc mirat când se ridică să-i întâmpine și le împinse

chiar el scaune să se așeze. Ăsta e un început bun, se gândi Karega, așezându-se și oftând ușurat. Iar Riera se gândea: oamenii pot fi răutăcioși – sunt doar cinci, or, prietenii lui vorbiseră de un număr mare – dar în același timp fu dezamăgit, căci un politician trăiește prin intermediul mulțimilor.

— Toate bune? întrebă el politicos, dând mâna cu fiecare.

— Toate bune, răspunseră ei în cor.

Parlamentarul se așeză din nou, încercând în același timp să-i măsoare din priviri.

— Veniți de departe? întrebă el, fără a le da de înțeles că știa de ei.

— Din Ilmorog, zise Munira. Am fost aici ieri. Nu v-a spus secretara?

— Bineînțeles că mi-a spus, râse el. Așa se spune, nu știți. Ca atunci când te întâlnești cu cineva care sădește sau doboară un copac și îl întrebi: ce faci?

— Adevărat, adevărat, zise Munira, și râseră cu toții.

— Dar sigur sunteți obosiți, după atâta drum. Ați venit cu autobuz? întrebă el și apăsă un buton.

— Nu, zise Wanja. Am venit pe jos.

— Serios?

Secretara băgă capul pe ușă.

— Poți să faci cafea, te rog – cinci cafele, pentru acești domni și pentru doamna… Serios? întrebă el din nou, uitându-se la ei. Dar pun prea multe întrebări. Nici măcar nu ne-am prezentat. Mă numesc Nderi wa Riera.

— Vă cunoaștem, spuseră cu toții.

— Odinioară mi se spunea David Samuel. Dar m-am întrebat: de ce să ne abandonăm numele pentru unele străine? Ha! ha! ha! Am un prieten, negru ca funinginea de pe fundul oalelor, care-și zice Winterbottom. Ha! ha! ha!

— Europenii ăștia ne-au silit să renunțăm la multe datini frumoase. Și nu vorbesc doar de circumcizie, zise Njuguna. Ăsta e într-adevăr un parlamentar cu scaun la cap, se gândea el. Eu sunt Njuguna și sunt agricultor în Ilmorog.

— Îmi pare rău că activitatea parlamentară a fost atât de încărcată încât n-am avut o clipă de răgaz, însă plănuiam să vin cam o săptămână întreagă ca să vizitez circumscripția electorală și să apuc să cunosc oamenii. Voiam să mă familiarizez cu problemele agricultorilor din regiune. Kenya e o țară agricolă și supraviețuirea noastră depinde de țăranii ca dumneavoastră.

Secretara intră cu o tavă în mână. Își luară fiecare câte o ceașcă și un biscuit și se apucară să bea cafeaua.

— Iar dumneavoastră? întrebă el, arătând spre Wanja.

— Eu sunt Wanja… sunt un fel de vizitatoare în Ilmorog.

— Bine. Și v-ați alăturat dumnealor în această călătorie? *Mgeni siku mbili, ya tatu umpatie njembe*![30] Nu-i așa? întrebă el, și se întoarse spre Munira: Și dumneavoastră sunteți tot agricultor?

— Nu. Sunt directorul Școlii generale din Ilmorog și mă numesc Munira, Godfrey Munira. Mă tem că nu m-am lepădat încă de numele străin. La urma urmei, dacă putem să le purtăm cămășile și să locuim în casele lor… dar am discutat despre asta, zise el, întorcându-se spre Karega și Wanja.

— Ar fi trebuit să fiți în Parlament, zise parlamentarul. Mă bucur să vă cunosc, domnule Munira. Ce importanță are un nume? Mult mai important e ce omul pentru țară. Să luăm profesorii, de pildă. Fără profesori buni, nu există națiune. Profesorii sunt adevărații oameni ai poporului. Noi suntem doar mesageri. Sunteți originar din Ilmorog?

— Nu chiar. Mă trag din Limuru.

— Ministrul este reprezentantul dumneavoastră. Îl cunosc foarte bine. Dumneavoastră sunteți tot din Limuru? îl întrebă el pe Karega.

— Da. Dar predau la aceeași școală ca domnul Munira.

— Păreți prea tânăr să fiți profesor, zise el râzând, însă gândind în sinea lui: Trebuie să am grijă acum, cum de numai unul e originar din Ilmorog? E bine să vezi un tânăr cu judecată în vremurile astea. Majoritatea vor să fie funcționari – vor să fie „gulere albe“ – și nici măcar nu știu să dactilografieze.

— Nu sunt de acord cu dumneavoastră aici, domnule, răspunse Karega, aducându-și aminte de propria-i experiență în exact aceleași birouri. Sunt sigur că mulți dintre cei ce părăsesc școala ar fi bucuroși să accepte o slujbă care le oferă un salariu decent.

Știam eu că trebuie să am grijă, se gândi parlamentarul, văzând cu câtă înflăcărare vorbea Karega. Ca politician, Nderi învățase că nici un dușman nu e prea mic și nici un incident nu e prea neînsemnat ca să fie tratat cu neglijență și ignorat, în afară de cazul în care făceai asta deliberat, în mod calculat.

— Sunt foarte de acord cu dumneavoastră. Șomajul este o problemă arzătoare în țara asta. Dar e la fel în întreaga lume. Chiar și în Anglia sau în America citești despre milioane de oameni concediați, cerșind o bucată de pâine. E din cauza exploziei demografice. Planificarea familială și controlul demografic reprezintă singurul leac.

— Din nou, nu sunt atât de sigur că sunt de acord cu dumneavoastră. Nu credeți că planificarea familială este un vicleșug deliberat al puterilor occidentale de a păstra populația noastră la un nivel scăzut? Marea Britanie este o insuliță, și totuși are peste 50 de milioane de locuitori; ei de ce nu-și limitează creșterea demografică? Și, la urma urmei, China e capabilă să-și hrănească și să-și îmbrace milioanele de locuitori.

Ce ciudat ca el să vorbească așa cum obișnuiam eu să vorbesc, se gândi parlamentarul, văzând un pic din el însuși în acest tânăr înfocat.

— Dar cu ce preț a putut China să facă asta? Fără libertate individuală… fără libertate a presei… fără libertatea religiei sau libertatea întrunirilor și cu oameni care poartă haine cenușii, ca niște uniforme. V-ați dori asta pentru țara dumneavoastră? Știți, când eram tânăr credeam că pot să rezolv problemele lumii strigând un slogan. Dar pe măsură ce am îmbătrânit am învățat să fiu mai realist și să înfrunt realitatea. Și noi, negrii, trebuie să învățăm să nu ne împotrivim adevărurilor dure, chiar dacă asta înseamnă să revizuim teoriile pe care le îndrăgim. Să luăm această problemă a populației…!

— Vreți să ziceți că femeile n-ar trebui să aibă mai mulți copii? întrebă Wanja, cu o voce neașteptat de îndurerată.

— Nu. Dar procesul ar trebui să fie temporizat astfel încât să țină pasul cu capacitatea noastră de a asigura hrană mai multor guri. Dacă nu se face ceva drastic, în curând vom fi ca India, cu o mie de guri înfometate întinzându-se spre gâturile noastre. Nu sunteți de acord cu mine? zise el, întorcându-se spre Abdulla. Încă nu ne-ați spus numele dumneavoastră, dar eu și Karega ne-am apucat să soluționăm aici problemele lumii.

Așadar, oamenii sunt dușmanul acum, gândi Karega.

Abdulla nu răspunse imediat. Tuși, apoi vorbi pe un ton egal, stins.

— Odată, Iepurele de câmp și Antilopa au căzut într-o groapă. Lasă-mă pe mine să urc mai întâi pe spinarea ta, pe urmă o să te trag afară, zise Iepurele de câmp. Așa că Iepurele se urcă în spinarea Antilopei și sări afară pe pământ uscat și însorit. Se scutură de praf și o luă din loc. Hei, ai uitat de mine, strigă Antilopa. Iepurele de câmp îi ținu o predică Antilopei: Dă-mi voie să te informez, prietene. Am căzut în aceeași groapă cu tine din greșeală. Problema cu tine, domnule Antilopă, este că tu țopăi și sari încolo și încoace în loc să calci ferm pe pământ și să te uiți pe unde mergi. Îmi pare rău, dar e numai vina ta.

Abdulla se ridică și ieși, lăsând în încăpere un văl de apăsare stânjenitoare.

— Cine e? întrebă parlamentarul.

— Abdulla… om de afaceri… patron de magazin în Ilmorog, explică Munira.

— Și un bun povestitor, ha! ha! ha! Merg bine afacerile prin părțile acelea?

— Nu rău… el se descurcă, zise Munira, chinuindu-se în mod evident să contracareze orice rău ar fi putut cauza plecarea subită a lui Abdulla.

— Asta e atitudinea de care avem nevoie, să te bazezi pe tine însuți. Știți, înainte de independență, toate afacerile erau la mâna indienilor. Dar acum avem africani care se ocupă de aceleași *duka*[31], ba chiar se descurcă foarte bine, uneori obținând profituri chiar mai mari decât indienii. Realizarea de profituri bune nu este monopolul unei rase. El e de fel din Ilmorog?

— Nu chiar. Și el este, mă tem, un nou-venit în acel loc.

Parlamentarul se lăsă în scaun, dându-l pe spate. Temerile i se confirmau. Cu siguranță exista un complot pentru a i se păta bunul renume. Dușmanii lui politici trimiteau străini în Ilmorog pentru a agita niște oameni pașnici. Încă nu uitase ce se întâmplase cu cei doi mesageri pe care îi trimisese în Ilmorog ca să organizeze un mic ceai. Făcuse chiar el pregătirile pentru desfășurarea fără incidente a întregului eveniment. La urma urmei, ideea unei mișcări culturale fusese a lui și a câtorva prieteni. Convinseseră pe cineva foarte important de această idee. Tensiunea din țară după asasinarea comunistului indian îi zguduise pe Nderi și alți vreo câțiva, iar băutul de ceai în masă pentru a jura loialitate eternă păruse ideal. Însă alegătorii lui îl dezamăgiseră.

— Iar acum, prieteni, cu ce vă pot ajuta? Suntem cu toții slujitorii dumneavoastră, știți, indiferent din ce circumscripție electorală veniți.

— Domnule, suntem cu alții care așteaptă în Grădinile Jeevanjee. Ne-au trimis doar pe noi ca să vedem dacă sunteți aici.

— De ce nu i-ați adus înăuntru? Apăsă un buton, mai ușurat, și veni secretara. Poți să te duci în Grădinile Jeevanjee și să-i rogi pe ceilalți să vină în birou? Acesta este biroul lor, căminul lor, și n-ar trebui să se teamă.

— Stați un pic… Sunt mult prea mulți ca să încapă în biroul ăsta și ar fi mai bine dacă v-ați duce dumneavoastră să vorbiți cu ei acolo afară, explică Munira.

— E în regulă, doamnă secretară… Îmi pare nespus de rău că nu eram aici ieri. Am fost plecat la Mombasa. Cu treburi de-ale guvernului. Ahhh, prea multă treabă. Dar noi am jurat să slujim publicul. Elefantul este întotdeauna în stare să-și poarte colții de fildeș, indiferent cât ar fi de mari și de grei. Așa că poate ar fi bine să-mi spuneți ce v-a adus aici înainte să mă întâlnesc cu ceilalți.

La început, el voise să meargă glonț afară și să se întâlnească cu mulțimea, dar îi trecu prin cap deodată că era mai prudent să afle dinainte despre misiune, ca să se poată pregăti.

— Am venit fiindcă știm că dumneavoastră sunteți fiul nostru, zise Njuguna. Nu există casă în care să fie copil de parte bărbătească în care să nu se mănânce cap de capră. În ultimele șase luni, ploile ne-au ocolit în Ilmorog. Au început să

ne moară vitele și caprele. Am mâncat ultimele boabe de porumb din ultima recoltă. Așa că ne-am gândit împreună și am zis: avem un fiu a cărui gură e aproape de urechile guvernului nostru.

În timp ce asculta, Nderi devenea din ce în ce mai serios. Ca parlamentar al regiunii, s-ar fi cuvenit să fi știut despre asta. Dacă acest lucru ajungea la urechile publicului larg, opozanții săi aveau să câștige capital politic din toată încurcătura. De fapt, era posibil să fie prea târziu. Era posibil ca dușmanii lui să fie cei care aflaseră despre secetă și puseseră la cale toată treaba, ca să vadă ce o să facă el, cu siguranță pentru a-l face de rușine.

— De ce n-ați venit mai devreme? întrebă el, încruntându-se de îngrijorare, și în același timp storcându-și creierii după o cale de scăpare dramatică.

— Știam că sunteți un om ocupat. Știam că treburile guvernării vă țin departe, altminteri ați fi venit să ne vedeți. Însă noi pentru asta v-am ales, așa că de ce să ne plângem? Și ne-am gândit că totuși va ploua. Dar se zice că Dumnezeu de sus nu mănâncă *ugali*. El i-a adus la noi pe această femeie și pe acești profesori care știu mai multe despre lucrurile astea decât știm noi. Ei ne-au spus că veți fi bucuros să ne vedeți.

— Desigur, desigur. Au avut dreptate și sunt foarte recunoscător, zise el, aruncând o privire apreciativă spre Munira și Karega.

Însă în sinea sa clocotea de mânie din cauza acestui tertip evident. Dușmanii mei cred că sunt deștepți, lucrează prin

profesori, ori poate că acest Munira are propriile sale ambiții, de se pune bine cu alegătorii mei. Ha!

— E un lucru bun că v-ați dus să predați în Ilmorog. Este… ăăă, i-am uitat numele – cine este Inspector pentru Educație la Ruwa-ini?

— Domnul Mzigo.

— De cât timp sunteți… ăăă… la…

— Noi suntem străini acolo, de fapt. Dar eu mă aflu acolo de peste doi ani, iar domnul Karega doar de câteva luni.

Ha! Mzigo ăla. Mituit. Ca să-mi facă necazuri. Să instige la răzmeriță. Instinctul său de luptă era acum complet stârnit.

— Ați avut o călătorie lungă și grea. Așa! Acum haideți să mergem afară, să mă întâlnesc și cu ceilalți. Apoi o să pot să vă dau un răspuns tuturor.

Mărșăluiră până la Grădinile Jeevanjee și, când se apropiară de ceilalți, femeile chiuiră cei cinci *ngemi* cântați de obicei pentru un copil de sex masculin și pentru un erou care se întoarce victorios. În câteva clipe, asta atrase o mulțime de linge-blide, hoardele celor fără slujbă, care aveau obiceiul să doarmă în Grădini ca să le treacă foamea și erau recunoscători pentru orice dramă religioasă, politică sau penală care putea să-i distreze. Primirea făcută îl încântă pe Nderi, dar nu-i prea potoli temerile. Njuguna îl prezentă mulțimii drept „fiul nostru rătăcitor pe care l-am trimis să ne aducă înapoi partea noastră de la oraș“ și repetă apelul lor pentru ajutor în confruntarea cu seceta. Karega nu prea știa ce să creadă despre parlamentar, dar, la fel ca ceilalți, era plin de speranță și sorbi cuvintele rostite de buzele

parlamentarului, îi urmări cu atenție gesturile și așteptă cu nerăbdare să le propună o soluție eficientă pentru problemele lor. Cât despre Nderi, el încă nu-și făcuse un plan coerent. Dar un politician e un politician și el s-a entuziasmat la vederea mulțimii în creștere, care l-a inspirat și chiar i-a adus aminte de zilele palpitante petrecute la Conferința de la Lancaster House, de călătoriile în Londra, de alte mulțimi care așteptau la aeroport și de discursurile de la Kamukunji[32], ce erau întotdeauna salutate cu urale din inimă, chiote de speranță și glorie.

— *Uhuru!*

— *Uhuru!*

— *Uhuru na Kanu!*

— *Uhuru na Kanu!*

— Jos dușmanii libertății noastre greu câștigate!

— Jos dușmanii noștri!

— Jos cu cei ce răspândesc zvonuri și aduc necazuri!

— Jos cu cei ce răspândesc zvonuri și aduc necazuri!

— *Harambee!*

— *Harambee!*

— Vă mulțumesc, prieteni. Vă mulțumesc. Oamenii mei din Ilmorog. Aceasta este cea mai fericită zi din viața mea de când mi-ați oferit voturile dumneavoastră și mi-ați spus să merg înainte și să lupt mereu ca slujitor al dumneavoastră în Parlament.

Făcu o pauză și așteptă să se stingă aplauzele de încurajare.

— Am auzit de necazurile dumneavoastră din Ilmorog. Nu sunt cauzate de mâna omului… dar mă bucur că ați adus problema la cunoștința slujitorului dumneavoastră. *Kamuingi koyaga ndiri*. Aceasta este semnificația lui *Harambee*. Vreți să lucrăm împreună ca să putem lupta împotriva șomajului și altor maladii?

— Daaa!

— Că bine zici! strigă mulțimea celor ce-și căutau de lucru.

— *Toboa! Toboa!*[33] adăugară alții.

Se opri pentru o clipă, ca să se potolească aplauzele zgomotoase. Și deodată, ca inspirat de mulțime și de aplauze, văzu limpede cum putea să-și zăpăcească dușmanii și să întoarcă mașinațiunile acestora în avantajul lui. Ideea era atât de simplă și de țintită, încât se întrebă cum de nu se gândise mai devreme la ea ca să pună capăt întregii tărășenii.

— Vă mulțumesc, prieteni! Ei, acum am câteva sugestii și vreau să ascultați cu atenție, căci va însemna un sacrificiu din partea fiecăruia dintre noi – cu mic, cu mare, profesori sau elevi – pentru binele comun și gloria Ilmorogului.

Femeile chiuiră trei minute fără oprire, ceea ce atrase și mai mulți oameni dintre cei ce se întorceau de la locurile lor de muncă trecând pe Market Street, pe Strada Muindi Mbingu și pe Șoseaua Guvernului. Atraseră, de asemenea, și câțiva studenți.

— Vreau să vă întoarceți în Ilmorog. Organizați-vă. Faceți o colectă. Puteți chiar să vindeți o parte din vaci și capre, în loc să le lăsați să moară. Vârâți mâna adânc în buzunare. Oamenii voștri de afaceri, patronii voștri de prăvălii, în loc să spună

povești, ar trebui să contribuie generos. Alcătuiți, de asemenea, un grup de cântăreți și dansatori – cei care știți cântece tradiționale. *Gitiro*, *muthuu*, *ndomo*, *mumburo*, *muthungucu*, *mwomboko* – lucruri de felul ăsta. Cultura noastră, cultura și valorile noastre spirituale africane, ar trebui să formeze adevărata temelie pentru această națiune. Vom trimite, trebuie să trimitem o puternică delegație de reprezentare la Gatundu!

Era atât de entuziasmat de perspectiva unei astfel de misiuni, încât luă tăcerea care cuprinse mulțimea drept un consimțământ atent și asta îl îmboldi către tărâmuri și mai înalte ale imaginației.

— Ca să bem mai mult ceai – *gachai*! strigă cineva.

— Dar…, încercară câteva glasuri să ajungă la el, însă el se apucase deja să continue cu mai multe amănunte.

— Trebuie să arătăm că ne jucăm rolul în planurile de autoajutorare în spiritul *Harambee* pentru a pune capăt o dată pentru totdeauna tuturor secetelor viitoare din regiune.

— Dar… dar… murim de foame, încercară în zadar mai multe voci să-i întrerupă șirul retoricii.

— Foarte important. Iar dumneavoastră, Munira și Karega, îndepliniți-vă rolul ce vi s-a dat. Pregătiți copiii. Să înființeze un cor. Învățați-i cântece patriotice.

Omul ăsta e nebun, îi trecu, dureros, lui Karega prin minte când simți neliniștea și frământarea mulțimii.

— Domnule Nderi, strigă el, ridicându-se să vorbească, dar Nderi îi făcu să tacă dintr-o fluturare din mână.

— Luați câțiva bătrâni. Unii cu scaun la cap, ca Njuguna – știți, aceia care pot să-și înfrumusețeze discursurile cu un proverb, două. Luați localnici din Ilmorog drept purtători de cuvânt, nu străini – și cu siguranță voi conduce delegația. Voi prezenta rugămințile și cererile voastre. Trebuie să punem numele Ilmorogului pe harta națională. *Uhuruuu! Harambeee!*

Se opri să-și tragă sufletul și să se bucure de aplauze. Cineva din mulțime strigă:

— Ăștia sunt cei care folosesc greșit libertatea noastră!

Cuvintele îi fură salutate cu un murmur general de protest. Deodată, o piatră își luă zborul și-l lovi în nas pe Nderi. Fu urmată de o grindină de coji de portocală, pietre, bețe și ce-au mai găsit la îndemână. Preț de câteva clipe, Nderi încercă să-și păstreze demnitatea și să ignore diversele proiectile ce zburau în jurul lui. Apoi, un pic de noroi îl lovi chiar în gură. Era prea târziu să-și facă o ieșire demnă. O luă iute la sănătoasa, întrebându-se ce nu a mers bine, dacă subestimase oare disperarea dușmanilor săi politici. Alergă prin Grădinile Jeevanjee spre Secția Centrală de Poliție, cu câțiva oameni pe urmele sale, strigând:

— *Mshike! Mshike! Huyuu!*[34]

Își dorea să poată să zboare de-adevăratelea pe deasupra trecătorilor care se holbau.

— Misiunea a eșuat, murmură Karega supărat. Simțea că-i dau lacrimi fierbinți. Evită privirile oamenilor. Abandonată de parlamentarul lor, abandonată de mulțimea de orășeni, care se împrăștiaseră toți repede pe străzile din jur, delegația din

Ilmorog se așeză pe iarbă, simțindu-se de parcă întreaga lume era împotriva sa.

Un escadron de la forțele de ordine și o mașină de poliție cu sirena pornită veniră la fața locului. Însă ofițerul aflat la comandă fu surprins să găsească un grup demn, deși nedumerit, de bătrâni, femei și copii. Nderi stătea lângă ofițer în mașină și arăta spre Munira, Abdulla și Karega.

— Trebuie să veniți la secție ca să răspundeți la câteva întrebări, le zise ofițerul de poliție celor trei bărbați în timp ce-i conducea la mașina de poliție aflată în așteptare.

Nyakinyua îi privi plecând cu mașina. Se întoarse spre delegația uluită.

— Haideți să cerem eliberarea lor, zise ea, cu hotărâre. N-au făcut nimic rău, nimic rău!

~6~

Munira, Karega și Abdulla fură reținuți peste noapte la Secția Centrală de Poliție a orașului. În dimineața următoare, fură duși în instanță, unde pledară ca nevinovați la învinuirea de a fi acționat într-o manieră care putea provoca tulburarea liniștii publice.

Avocatul fu cel care îi salvă. El reuși să obțină nu numai audierea a doua zi a cazului, ci și eliberarea lor pe cauțiune, în vreme ce procurorul ceruse amânarea cazului cu două săptămâni și reținerea lor pe durata investigațiilor. Iar în ziua procesului asistară la o față diferită a avocatului: nu mai era

gazda jovială, nu mai era analistul social îngrijorat, ci un avocat al apărării dur și impetuos, nemilos și complet disprețuitor când veni vorba de interogarea martorilor acuzării și mai ales a parlamentarului. Cu ajutorul întrebărilor și al comentariilor făcute pe marginea răspunsurilor, avocatul reuși, cumva, să spună o poveste coerentă ce pune în lumină situația dificilă a celor amenințați de seceta și condițiile generale din regiune. Descrise Ilmorogul cu fraze precum „gospodărie părăsită“, „sat uitat“, o insulă de subdezvoltare care după ce fusese secătuită de bogății fusese lăsată de izbeliște, o imagine distorsionată și grotescă a ceea ce era și putea fi viața țăranilor. Critică aspru neglijența celor cărora li se încredințase sarcina de a reprezenta poporul. Dacă reprezentanții poporului și-ar face datoria, ar mai fi fost necesară o astfel de călătorie? Concluzionă prin descrierea călătoriei lor epice într-un mod atât de amănunțit, încât cei din sala de judecată, până și magistratul, fură vizibil mișcați. Apoi ceru pe un ton teatral instanței să meargă afară să vadă măgarul și cotiga pe care el abia în dimineața aceea reușise să le elibereze din custodia poliției.

Când îi achită, magistratul încuviință că cei trei bărbați erau niște buni samariteni, întocmai cum îi descrisese avocatul, iar asta îi emoționă și le încălzi inimile.

Fură la fel de emoționați să-și vadă poza și numele în ziare. *Trei buni samariteni achitați*, titra un cotidian. Mai era și reporterul care, simțind o știre incendiară în spatele titlurilor principale din ziar, urmărise grupul, făcuse mai multe fotografii și pusese întrebări interminabile. În ziua următoare,

povestea lor apărea pe primele pagini cu trei subtitluri inflamate: MOARTE ÎN DEȘERT: FOAMETE ÎN ILMOROG: MĂGAR ÎN MISIUNE DE SALVARE. Articolul era dominat de o fotografie cu măgarul lui Abdulla trăgând o cotigă goală și delegația zăpăcită de frică, descumpănită întru câtva de jungla orașului, alcătuită din vehicule, clădiri și oameni care aglomerau străzile.

Ironic, asta fu ceea ce le salvă misiunea. Donațiile se revărsară de peste tot. În trei ore de la publicarea articolului, locuința avocatului fu bombardată cu donații de hrană și curând cotiga trasă de măgar se umplu până sus. O companie se oferi să asigure transport gratuit pentru grup, măgar, cotigă și daruri. Reverendul Jerrod făcu apel la o unire a bisericilor pentru a trimite o echipă în regiune ca să vadă cum putea Biserica să ajute. Un purtător de cuvânt al guvernului promise să trimită experți pentru a vedea cum se încadra Ilmorogul în planurile guvernului pe termen lung pentru dezvoltarea rurală, pentru a vedea dacă acestea puteau fi accelerate, astfel încât Ilmorogul și alte regiuni în aceeași situație să se poată descurca singure pe viitor cu secetele amenințătoare.

Timp de o lună întreagă după întoarcerea triumfătoare a grupului, *ei* veniră întruna: mai mari ai Bisericii care au organizat rugăciuni pentru ploaie și au promis o biserică în regiune; demnitari ai guvernului care au spus că zona avea în mod clar nevoie de un funcționar districtual propriu – era prea departe de Ruwa-ini pentru a beneficia de o administrare eficientă – și care au promis să scrie un raport pentru a recomanda o comisie de anchetă cu puteri mari

pentru a analiza nevoile de dezvoltare ale regiunii; organizații filantropice care au promis să vândă mai multe bilete de tombolă în scop caritabil în zonă – Jaribu Bahati – și un grup de studenți care au scris mai apoi o lucrare care lega secetele și dezvoltarea inegală de neocolonialism, care au cerut abolirea imediată a capitalismului și s-au identificat ca fiind comitetul pentru studenți împotriva neocolonialismului.

Singurul care era clar nemulțumit de cum ieșiseră lucrurile era Nderi wa Riera. El se retrase în cluburile lui, înecându-și înfrângerea temporară în bere și whisky. Dar mintea lui intrigantă era ocupată. Cu cât se gândea mai mult la toată afacerea, cu atât devenea mai convins că aceasta fusese pusă la cale de dușmanii lui politici și, de fapt, de dușmanii prosperității și stabilității țării. Exista un tipar în orchestrarea evenimentelor care duseseră la înfățișarea în instanță.

Rememora umilirea celor doi emisari ai săi; încă lua drept ofensă personală faptul că fusese nevoit să îngroape povestea, de teamă că el, unul dintre creierele de frunte din spatele întregii culturi a băutului de ceai, nu își controla circumscripția electorală. Însă dușmanii săi trebuie să-i fi confundat tăcerea cu slăbiciunea. Avea să le demonstreze că se înșelau. Datorită relațiilor de afaceri cu mulți oameni sus-puși, Nderi wa Riera avea mai multă greutate chiar și decât un ministru. Avea să-și folosească acum toate aceste relații pentru a-și învinge dușmanii. De asemenea, pusese la cale un

plan detaliat pentru a face ca OCK să devină cel mai de temut instrument de teroare selectivă, dar coercitivă din țară.

Inițial, OCK fusese un lucru vag în mintea lui. Se născuse din credința sa în autenticitatea culturală pe care o folosise cu rezultate pozitive în parteneriatul de afaceri cu străinii și companiile străine. De ce să nu fie folosită cultura ca bază a unității etnice? Citise undeva că unii lideri de vază din niște țări din vestul Africii erau membri în societăți secrete, că foloseau vrăjitoria și alte rămășițe ale sectelor și grupărilor precoloniale pentru a-și ține adepții sub teroare și supunere. Da! De ce nu! Chiar el primise de curând o invitație pentru a se alătura Masonilor Liberi din Nairobi – o frăție secretă de afaceri europeană. De ce să nu existe un echivalent african pentru a controla Provincia Centrală, unde țăranii și muncitorii păreau foarte agitați, iar asta era periculos fiindcă oamenii ăștia aveau o istorie de rezistență anticolonială violentă, un spirit de luptă, ce putea fi folosit greșit de dușmanii progresului și ai Prosperității Economice. Mai târziu, ideea putea fi pasată altor lideri din celelalte comunități.

El o discutase cu importanți directori de companii, mari latifundiari și alți oameni de vază. Câțiva se opuseseră, zicând că asemenea practici și reluări de obiceiuri erau prea primitive, că existau întotdeauna Poliția, Armata și Instanțele Judecătorești pentru a pune la pământ orice împotrivire de jos.

Însă argumentele sale căpătaseră greutate în urma efectului neașteptat al asasinării indianului și, mai apoi, a

unui politician de frunte. Brusc, chiar și cei câțiva fruntași ce se opuneau ideii fură în favoarea ei.

Ceaiul Maselor fusese aproape sută la sută un succes, cu excepția protestului zgomotos al câtorva voci nechibzuite din Parlament, a Bisericii și a studenților Universității. Mai fu și presa străină, care în naivitatea ei crezu că acest Ceai era un alt Mau Mau. Sub imperiul emoțiilor din acea perioadă ar fi fost foarte greu de explicat presei occidentale că acesta era un lucru cu totul diferit – că nu era împotriva cooperării treptate și a parteneriatului economic activ cu imperialismul. El, Nderi wa Riera, era convins că Africa putea să fie respectată numai când își va fi avut propriii Rockefelleri, Hughes, Ford, Krupp, Mitsubishi… OCK avea să slujească interesele băștinașilor bogați și ai partenerilor lor străini pentru a crea giganți economici similari!

Dar OCK supraviețuise recentei criticări a Ceaiului Maselor și el era foarte convins că organizația putea să se dezvolte cu ajutorul altor mijloace. Nici măcar presa străină și liderii celorlaltor comunități nu aveau să se opună, odată ce înțelegeau ce fel de interese economice și sociale reprezenta de fapt.

Gândindu-se la OCK, se simți deodată liniștit și calm. Știa cum să procedeze ca să le-o plătească dușmanilor săi. Pentru început, recunoscu că neglijase Ilmorogul. Acum avea să lucreze pentru a întări Filiala Ilmorog a OCK, al cărei președinte, secretar general și trezorier era. Cu timpul, probabil că va da două dintre funcții unor oameni de încredere din zonă. Apoi va înființa Ilmorog (OCK) Holding

Ltd. Capitalul putea fi strâns de la oameni. Să vândă acțiuni tuturor fiilor Ilmorogului, indiferent că erau sau nu în Ilmorog. Ar putea chiar să folosească partea sa din milioanele strânse în timpul Ceaiului Maselor. Ar putea să împrumute fonduri suplimentare de la bănci. Ilmorog (OCK) Holding Ltd, prin intermediul controlului altor companii, avea să beneficieze de potențialul turistic al Ilmorogului și să-l dezvolte… dar drumurile!

Apoi își aminti de dușmanii săi. Oare nu aveau să-i dea în vileag motivele? Cine erau? Puteau să fie puștiul ăla, Karega, profesorul ăla și tipul olog? Nu, ăștia erau doar oamenii de fațadă – lucrau pentru altcineva. Cine putea să fie?

Și deodată își dădu seama. Avocatul, desigur. Nderi dădu de băut tuturor celor din club. De ce nu-și dăduse seama mai devreme? De ce? Avocatul era creierul din spatele întregii tărășenii. Avocatul era Dușmanul. El era Dușmanul OCK și al Progresului. Și de i-ar fi luat zece ani, Nderi avea să facă în mod sigur în așa fel încât avocatul să fie eliminat. Le va cere agenților săi să deschidă „dosar“ pentru avocat în mintea lor.

Trăiască Ilmorogul! Trăiască OCK, cânta veselă inima lui. Iar în noaptea aceea se duse la Cazinou să-și încerce noul noroc.

A doua zi, dădu o declarație în care promitea să studieze posibilitățile de deschidere a zonei pentru turism; și de obținere de împrumuturi pentru oamenii din Ilmorog – dar numai pentru cei originari din Ilmorog, nu pentru veneticii trimiși acolo de dușmanii lui politici pentru a-și face capital politic din calamități naturale – ca să-și dezvolte *shamba*. Avea

să lanseze curând un proiect financiar uriaș – Ilmorog (OCK) Investment and Holding Ltd – ca mijloc rapid de dezvoltare a regiunii. Ilmorogul nu avea să mai fie niciodată la fel.

1. Denumirea dată în Africa adepților religiei sikh.
2. Băutură tradițională indiană preparată dintr-o pastă obținută din frunze și flori de canabis, lapte, *ghee*, mango și condimente.
3. Jurământ depus de cei care doreau să se alăture mișcării Mau Mau.
4. Jomo Kenyatta (cca. 1891-1978), primul președinte al Kenyei independente (în perioada 1964-1978), considerat părintele fondator al țării.
5. În swahili, literal, *porumb indian*, dar și cuvânt generic cu conotație peiorativă pentru a-i denumi pe indienii care trăiesc în Africa.
6. Dedan Kimathi, unul dintre liderii mișcării Mau Mau, considerat astăzi erou național.
7. Abreviere de la *King's African Rifles* (în traducere literală, *Puștile Africane ale Regelui)*.
8. Stanley Mathenge, lider Mau Mau aflat într-o poziție de rivalitate cu Dedan Kimathi.
9. Eclesiastul, 3:1.
10. Eclesiastul, 3:8.
11. *Tarchonantus camphoratus*, denumit și arbust de camfor.
12. *Ammophila arenaria*, plantă cu aspect de iarbă înaltă, ce crește în zone nisipoase de coastă sau semideșert.
13. *Agapanthus africanus*, cunoscut și sub denumirea de crin african.
14. Lingură de lemn (în swahili, în orig.)
15. Stăpân (în swahili, în orig.).
16. Faptele Sfinților Apostoli, 3:1-6.
17. Biblia, Noul Testament, *Sfânta Evanghelie după Marcu*, 6:35, 36, 37, 41, 42.
18. Cutii de carton (în swahili, în orig.).
19. Denumire pentru unele triburi neînrudite din sudul și centrul Kenyei și din Tanzania care nu aveau vite și a căror principală îndeletnicire era vânătoarea, însă termenul este folosit și peiorativ cu sensul de „săraci".
20. În original *locations*, denumirea dată odinioară în limba engleză unor orășele-satelit ale marilor orașe din Africa de Sud și nu numai, locuite în exclusivitate de oameni de culoare.

21. Peter Poole (c. 1932-1960), kenyan de origine britanică, inginer și patron de magazin, a fost singurul alb din Kenya executat pentru uciderea unei persoane de origine africană.
22. *Negustorul din Veneția*, în William Shakespeare, *Opere complete*, vol. 3, traducere de Petru Solomon, Editura Univers, București, 1984, p. 493.
23. „Copacii din Sud / Au fructe ciudate / Sânge pe frunze / Și sânge la rădăcini / Un leș de negru se leagănă / În adierea vântului din Sud / Fructe ciudate / Atârnă în plopi“ – versuri din „Strange Fruit“, cântec celebru, înregistrat prima oară în 1939 de Billie Holiday.
24. Căciulă cilindrică, fără boruri, asemănătoare cu o tocă, purtată de bărbații din Africa de Est, mai ales în culturile vorbitoare de swahili, limbă în care acest cuvânt înseamnă *căciulă* (în swahili, în orig.).
25. Sapă (în swahili, în orig.).
26. Elevi cu diverse atribuții organizatorice, aproximativ echivalente cu cele ale unui șef de clasă.
27. *Troilus și Cresida*, în William Shakespeare, *Opere complete*, vol. 6, traducere de Leon D. Levițchi, Editura Univers, București, 1987, p. 22.
28. Lagăr de detenție din Kenya din anii ’50, în care erau închiși cei bănuiți că aparțineau mișcării Mau Mau.
29. Legumele *terere* și *sukuma wiki* sunt cele mai populare în Kenya, consumul lor este asociat cu modestia economică sau credulitatea.
30. Două zile îl primești pe musafir, dar în a treia îi pui o sapă în mână, să lucreze pământul – proverb kenyan.
31. Magazin, prăvălie (în swahili, în orig.).
32. Circumscripție electorală din Nairobi.
33. Spune drept! Spune drept! (exprimare informală, în swahili, în orig.).
34. Opriți-l! Opriți-l! (în swahili, în orig.)

Partea a III-a

Să te naști

Dimineața se-mbujora cu roșu-nfiorat:
Maria fu găsită-n patul cu păcat;
Pământul gemea în adâncuri, iar Cerul
Deasupra, în fața Iubirii-și arată tremurul.

William Blake

Amândouă țâțele tale sunt ca doi pui de cerb,
ca gemenii unei căprioare
care pasc între crini…

Cântarea Cântărilor

Aud glasul preaiubitului meu!
Iată-l că vine,
sărind peste munți,
săltând pe dealuri.

Cântarea Cântărilor

Capitolul 7

~1~

„Da, Ilmorogul n-a mai fost niciodată la fel după călătorie...“, scria Munira peste ani, repetând vorbele lui Nderi. Într-ale sale însă era un amestec de spovedanie autobiografică și de însemnări din închisoare.

Noaptea, când se plimba de colo colo pe pardoseala rece din ciment, simțind ostilitatea pereților goi ai celulei și bezna stearpă furișându-i-se prin carne până la os, mormăia ca pentru sine: „Lucrurile n-au mai fost niciodată exact la fel“. Se așeză într-un colț, se rezemă de pereți și își întinse picioarele pe pardoseală. Începu să se scarpine, pe coaste, la brâu, pe fund, peste tot, și pentru o clipă aproape că savură această distragere crudă de la gândurile și amintirile apăsătoare. Își scoase din păr un păduche gras, pe care-l omorî strivindu-l între unghiile de la degetele mari. Micul zgomotul al morții, atât de strident în întunericul rece, îl făcu să tresară. Se șterse pe pantaloni de mizeria lăsată de păduche și murmură:

— După călătorie... după călătoria aia... în mijlocul nostru a venit un diavol, și lucrurile n-au mai fost niciodată la fel.

Munira era reținut la Secția de Poliție din Noul Ilmorog de opt zile. Se așteptase ca inspectorul Godfrey să vină la el în

fiecare zi pentru întrebări și discuții. În fiecare seară, unul dintre polițiștii de pază – fie cel scund, fie lunganul – îi lua ce scrisese în ziua aia. Iar Munira rămânea pe baricade; simțea o incandescență a spiritului, o strălucire a intelectului, mândria unui inventator sau descoperitor, și era nerăbdător să comunice asta oricărui îl asculta. Simțea și mai mult decât înainte că deținea acum cheia care deschidea, o dată pentru totdeauna, adevărata legătură universală dintre lucruri, întâmplări, oameni, locuri, timp. Ce făcea ca lucrurile să se întâmple? Noul Ilmorog cu cele câteva lumini de neon care pâlpâiau; cu baruri, pensiuni, băcănii, vânzări permanente la reducere și bere *theng'eta* la sticlă; cu jafuri, greve, închideri temporare de fabrici pentru a stopa grevele, crime și tentative de crimă; cu prostituate ieșite la agățat în cluburi de noapte ieftine; cu secții de poliție, razii, celule – care toate au dus la apariția acestui Ilmorog din cel vechi, cu copii somnoroși, cu nasurile pline de muci, care se cățărau în copacii de *miariki*? Și de ce se întâmplau lucrurile așa cum se întâmplau atunci când se întâmplau și nu altfel? Cum se făcea că faptele neînsemnate ale oamenilor, izvorâte din o mie de imbolduri și nenumărate motive, puteau să schimbe istoria și să condamne pentru totdeauna sufletele la veșnice chinuri și pierzanie, vinovăție și cruzime, dar și la dragoste – da, dragoste care scapă oricărei înțelegeri? Nu, exista un scop, o lege, și tocmai asta și-ar fi dorit să-l facă pe inspectorul Godfrey să înțeleagă.

Dar când în cea de-a noua zi inspectorul încă nu-l chemase, Munira se simți un pic neliniștit. Începea încet, încet să se sature de rutina zilnică: terci dimineața; masa de scris;

prânzul alcătuit din *ugali* și *sukuma wiki* fiartă; masa de scris; cina alcătuită din porumb și din fasole infestată cu *mbuca*; și, în cele din urmă, pardoseala din ciment. O neliniște greu de stăpânit îi strica somnul, iar dimineața îl făcea să nu aibă astâmpăr. Ca să-i fie mai bine, încercă să se plimbe prin curte. Era în cea de-a cincea zi când, în timpul nopții, a simțit brusc efectele izolării. Timpul era un gol imens, fără început, mijloc și sfârșit, fără diviziuni *tic-tac*, *tic-tac*, fără permanenta lungire și scurtare a umbrelor, fără certurile, râsetele și activitatea de du-te-vino a oamenilor, cele care în mod obișnuit îl făceau să își dea seama de dimensiunea și trecerea timpului. Să presupunem… să presupunem… ei, bine… să presupunem că nu era așa…! Și, singur pe întuneric, fără un glas omenesc care să îl contrazică, simțea că siguranța îl părăsea, se panica – și încerca să facă apel la lege, doar ca să afle că ea nu era la fel de palpabilă ca atunci când se contrazicea sau încerca să convingă un oponent declarat. Inspectorul Godfrey se juca cu el. Râdea de el. Probabil că se distra, era ca atunci când pisica lasă șoarecele să alerge un pic, cu iluzia libertății și a unei evadări aproape reușite, înainte de a se năpusti bucuroasă asupra lui. Dimineață, Munira se duse la gardianul cel înalt și se pomeni că deopotrivă roagă și pretinde:

— Vreau să vorbesc cu ofițerul responsabil. Cer să văd cea mai înaltă autoritate de la Secția de poliție din Noul Ilmorog. Păi ce, domnule polițist, chiar și dumneata poți vedea că treaba asta devine ridicolă. Eu, un om în toată firea, un profesor, păzit ca să scriu ficțiune. Căci ce sunt amintirile dacă

nu ficțiune, rodul unei imaginații înflăcărate? Vreau să zic, cum poate cineva să ateste adevărul unei înșiruiri de evenimente din trecut? Am și eu drepturile mele. Și le cunosc foarte bine vicleșugurile: ofițerul care își afirmă disponibilitatea de a-mi îndeplini dorințele – „Domnule Munira, tot ce vrem e o simplă declarație…“ Atunci de ce mă ține închis aici de opt zile? Asta e a noua. „Domnule Munira, o să vă dăm pix și hârtie…“ Nu vreau hârtia lor, nu vreau pixul lor. Ascultă, domnule polițist… Nu o declarație vor ei… Vor o mărturisire, o acuzație. Spune-le că nu acuz pe nimeni. Nu, domnule polițist. Nu e adevărat. Te rog să mergi să-i spui lui, celorlalți, oricui, chiar și ofițerului responsabil, tânărului vreau să spun, că sunt gata să răspund la orice întrebări. Numai că trebuie să mă scoată din această… ăăă… din această închisoare…

Polițistul cel înalt se uită la el, incapabil să urmărească logica argumentației sale. Se temea, totuși, de Munira, așa cum se temea, de fapt, de oricine pretindea că aude vocea lui Dumnezeu. De fapt, ar fi preferat să păzească pe altcineva. Încercă să fie rezonabil și foarte politicos.

— Dar nu sunteți la închisoare, domnule Munira! zise el

Munira tresări când își auzi numele.

— Ce e asta, atunci? Deschide poarta și lasă-mă să ies.

Polițistul se sperie de-a binelea. Se temea să nu se întâmple ceva. Încă din copilărie, îi era frică de cea de-a doua venire a lui Cristos și își păstra vigilența, gata oricând să sară în tabăra care trebuia. Cu lucrurile astea nu puteai fi sigur niciodată. Vorbi repede, aproape cu nervozitate:

— Fiți om de înțeles, domnule Munira. Aici aveți o celulă, mă rog, o cameră numai pentru dumneavoastră. Aveți o curte în aer liber. Puteți să vă plimbați, să dormiți sau să scrieți. Nu vă deranjează nimeni. Uitați-vă în partea cealaltă. Toți cei care sunt arestați de curând și toți cei întemnițați a doua oară sunt băgați acolo. Împart celulele; câteodată sunt câte patru, cinci sau zece într-o singură celulă. Nici măcar la fel de mare ca a dumneavoastră. Aseară, doi tipi tineri, copilandri aș zice, ei bine, niște bătăuși. Au fost aduși aici. V-ar fi plăcut o asemenea companie? Nu insinuez că sunteți la închisoare, arestat sau întemnițat a doua oară. Doar că… ei bine… Chui, Kimeria și Mzigo erau niște oameni foarte importanți. VIP-uri. O să ne ia ani buni până să mai găsim unii ca ei. Atât de bogați. Milionari. Închipuiți-vă – niște Delamere africani. Ați fost vreodată să vedeți locul incendierii? Bineînțeles că nu se poate să fi făcut dumneavoastră asta. A fost groaznic… groaznic… Domnule Munira, între noi fie vorba, n-a fost un caz de jaf sau tentativă de jaf. E mai mult decât pare. Poliția nu trebuie să lase nici o piatră neîntoarsă. Iar inspectorul ăsta Godfrey… atât de faimos… nițel cam ciudat… vreau să zic, metodele lui… la fel ca acum… Nu părăsește niciodată deloc… stă și citește… citește…

— Nu am nevoie de teoriile dumitale. Vreau doar să vorbesc cu inspectorul Godfrey. Dumneata ești doar un temnicer. Și dumneata, și eu suntem la închisoare. Ei bine, toată lumea e la închisoare…

— Domnule Munira, dar dumneavoastră ați ales să fiți închis aici! Ați vrut să scrieți adevărul. Și dumneavoastră

sunteți un om important. Un profesor. Un om al lui Dumnezeu. Se cuvine să fiți înțelegător. Închipuiți-vă. Ați fi putut fi dumneavoastră. Sau s-ar putea să fiți dumneavoastră data viitoare. Domnule Munira, să previi e mai bine decât să tratezi.

Munira râse. Stingherit.

— Ești prea vorbăreț. Dar uite. Nici măcar n-am haine de schimb. Ai venit după mine dimineața. Ai zis: „Nu e mare lucru, domnule Munira, doar o anchetă de rutină; n-avem nimic împotriva dumneavoastră“. Acum nici măcar nu-mi dai un ziar…

— Un ziar, domnule Munira? Dar n-ați cerut. Am ordine de la însuși inspectorul Godfrey să vă pun la dispoziție orice aveți nevoie. Cereți și vi se va da, știți dumneavoastră. O să merg chiar acum să vă iau un ziar, domnule Munira. Doar că trebuie să încui poarta asta. Dar să nu mi-o luați în nume de rău. Nu sunt temnicerul dumneavoastră. Eu doar vă servesc.

Munira se uită la el cum încuie poarta masivă din fier. Se simțise mai bine stând de vorbă cu el. Dar acum panica din timpul nopții îi reveni. Mai că-l strigă să vină înapoi. Căci era de parcă pierduse și ultimul contact cu o prezență umană și era singur cu întrebarea lui fără răspuns… să presupunem… să presupunem că legea aceasta nu există acolo… Se depărtă de poartă și se așeză lângă plasa de sârmă ghimpată care despărțea curtea în care stătea el de a celorlalți. Simți cum îl ia somnul. Se pregăti să-i cedeze, încrezător. Deodată auzi glasuri venind din cealaltă parte și inima îi tresăltă un pic de plăcere. La început, vocile erau cam departe și cam neclare,

dar după un timp reuși să urmărească conversația. Se uită în direcția lor. Erau cu spatele la el. Așa că doar îi ascultă.

Își spuneau povestea, probabil unei a treia persoane, poate paznicului lor, sau pur și simplu își retrăiau experiența, fără să le pese, provocându-l pe gardian sau pe ascultător să o dezvăluie în afara acelor ziduri. În instanță cu siguranță aveau să o nege. Râdeau unul de altul, râdeau de declarația lor de nevinovăție de mai înainte, dată în fața magistratului din Ilmorog. Cei doi fuseseră arestați când încercau să jefuiască filiala din Ilmorog a Băncii Economice Africane. Păreau mândri de asta, ca și de alte isprăvi și jocuri de-a v-ați ascunselea și de-a să-sperăm-că-nu-vom-fi-găsiți pe care le jucau cu legea.

Vocile îi erau vag familiare lui Munira. Însă nu reuși să le identifice. Își dori ca ei să-și întoarcă fețele spre el. Continuară să vorbească și să râdă de parcă n-aveau nici o grijă pe lume, de parcă toată treaba asta era un joc cu reguli precise și, în afară de „trădător“, nu erau supărați pe nimeni sau pe nimic.

Polițistul se întoarse și îi aduse un exemplar din *Cuvântul de duminică*[1]. Munira doar se uită la polițist – nu mai era interesat să citească. Ce mai conta dacă citeai sau nu? Luă totuși ziarul și răsfoi alene paginile. Se ridică în capul oaselor și se zgâi la titlurile mari de pe pagina a patra. *Crimă în Ilmorog. Se suspectează o trădare. Motiv politic?* După cum se dovedi, titlul era mai dramatic decât articolul care urma. Știrile despre incident vor fi fost, desigur, epuizate de cotidienele naționale, mai ales de *Cuvântul zilnic*, mai amator de senzațional, cugetă Munira, și de aici speculația fără

dovezi. Așadar aceasta era sursa teoriilor polițistului. Ridică iute privirea spre polițistul care se uita cu atenție la el de la poartă și își reluă cititul. Reportajul era mai interesant. După ce oferea pe scurt poveștile de viață ale lui Chui, Mzigo și Kimeria, redactorul îi descria ca pe trei renumiți luptători naționaliști pentru libertatea politică, educațională și, mai presus de toate, economică a africanilor. Deținerea în proprietate și conducerea fabricii de bere Theng'eta Breweries & Enterprises Ltd, care aducea fericire și prosperitate în fiecare cămin din regiune, precum și faimă internațională țării, era citată drept un exemplu al geniului lor antreprenorial reunit, neegalat nici măcar de celebrii fondatori ai revoluției industriale din Europa. Ei sunt Krupp, Rockefeller și Ford ai noștri! Și acum viețile lor au fost curmate brutal când erau angajați într-o luptă crâncenă pentru proprietatea și controlul african total al acelorași fabrici *theng'eta* și al subsidiarelor lor din alte părți ale țării. Negocierile în vederea cumpărării de către ei a acțiunilor rămase în posesia străinilor trebuiau să înceapă curând. Așadar cui îi folosea moartea lor prematură? Toți naționaliștii adevărați ar trebui să stea să se gândească!

Sub asta erau alte omagii și critici.

Însă cel care îi captă cel mai mult interesul lui Munira fu un alt articol de știri intitulat: *Un reprezentat al regiunii în Parlament va înainte o Delegație de Protest*.

„Parlamentarul de Ilmorog și Ruwa-ini de Sud, Onorabilul Nderi wa Riera, a spus ieri într-o conferință de presă că va conduce o puternică delegație la toți miniștrii cabinetului și,

dacă va fi nevoie, chiar la forurile superioare, pentru a cere pedeapsa obligatorie cu moartea pentru toate cazurile de furt, cu sau fără violență. Avea să solicite aceeași pedeapsă obligatorie cu moartea pentru toate crimele cu mobil politic și economic.

Vorbind despre o gamă largă de subiecte, acesta a cerut interzicerea totală și definitivă a grevelor. Grevele generează o atmosferă de tensiune care nu poate să conducă decât la instabilitate și violență repetată. Grevele ar trebui privite ca acte antinaționale deliberate de sabotaj economic.

Apelând la liderii de sindicat să fie altruiști, le-a cerut să se abțină de la a revendica salarii din ce în ce mai mari fără a avea respectul cuvenit pentru categoriile cu venit mai mic sau șomeri, care ar trebui să fie singurii beneficiari ai unei redistribuiri mai echitabile a ceea ce ar fi mers spre măriri de salariu neregularizate. E timpul ca sindicatelor să li se spună în termeni foarte clari că nu mai pot sili țara să se conformeze revendicărilor lor.

Referindu-se la delegația plănuită, parlamentarul a făcut apel la profesori, angajatori, oameni ai Bisericii și la toți oamenii bine intenționați să se alăture delegației și țelului acesteia în condamnarea recentelor acte mârșave care nu pot decât să sperie și să alunge turiștii și pe potențialii investitori. Chiar și investitorii locali, a avertizat el, s-ar putea să considere necesar să își investească în străinătate capitalul, dacă se va permite ca situația să se înrăutățească.“

Parlamentarul îndrăgește declarațiile de presă și cârmuirea prin delegații și petiții, se gândi Munira. Evocă

imaginea din urmă cu zece ani a parlamentarului îmbrăcat la patru ace, vorbind pompos și apoi luând-o la sănătoasa prin Grădinile Jeevanjee, lăsând la o parte toate pretențiile de demnitate, cu un grup de șomeri din oraș pe urmele sale, în timp ce se ruga, probabil, pentru o salvare miraculoasă. Munira începu să râdă. Râse până când îi căzu ziarul din mâini. Își întoarse privirea în partea cealaltă și îi surprinse pe cei tineri râzând și ei și uitându-se în direcția lui. Privirile lor se întâlniră. Se opri din râs. Îl recunoscuse pe Muriuki. Așadar el, Munira, îl educase pe Muriuki ca să-l pregătească pentru jafuri și închisoare?

„De unde îndoiala mea bruscă?“ scrise el, răspunzând sfidător tentației din seara precedentă. „Totul este rânduit de Dumnezeu. Zădărnicia acțiunilor omului s-a despărțit de supunerea totală în fața voinței Domnului! Noi am plecat într-o călătorie la oraș ca să salvăm Ilmorogul de secetă. Am adus înapoi din oraș seceta spirituală!“

Exista un element de adevăr în interpretarea dată de Munira evenimentelor ce au urmat călătoriei lor la oraș. Primele lucruri înființate în regiune au fost un birou administrativ pentru un funcționar guvernamental și un post de poliție. Pe urmă a venit biserica ridicată de o Alianță a Misiunilor, ca parte din atacul lor misionar evanghelic în interiorul păgân al țării. Numai că, pentru el, la atâția ani după aceea, această ironie a istoriei era doar modalitatea în care Dumnezeu se manifesta pe Sine Însuși.

~2~

Chiar și ploaia ce căzu la o lună după ce toți filantropii și toate organizațiile caritabile își făcuseră bagajele și se întorseseră la oraș fu, pentru Munira, mai târziu, modul în care Dumnezeu alegea să se arate în toată gloria sa tunătoare și învăpăiată. Era modul lui de a arăta că eforturile oamenilor erau zadarnice și nu puteau niciodată să influențeze voința Domnului. Numai supunerea totală... Însă pentru Nyakinyua, Njuguna, Njogu, Ruoro și ceilalți care știau de puterile lui Mwathi, ploaia fusese în mod limpede răspunsul lui Dumnezeu la jertfă și semnala încheierea unui an de secetă. Îl auzeau pe Dumnezeul Africii luptându-se cu zeii altor meleaguri. Auzeau și ascultau cu uimire răcnetul înfricoșător al zeilor și zăngănitul săbiilor lor ce scoteau foc din ceruri. Întreaga școală merse afară și, ca rugăciune către cer, cântă cu glasuri pline de speranță:

Mbura Ura Ploaie, te reverși cu găleata
Nguthinjire Așa că o să-ți tai
Gategwa Un juncan
Na kangi Și încă unul
Kari Iguku Cu cocoașă
Guku Guku Cocoașă, cocoașă!

Ploaia păru să-i audă. Pământul înghiți însetat, înghiți primele picături și, treptat, își domoli asprimea și deveni

moale și noroios. Copiii plescăiră cu picioarele în băltoacele mocirloase și se lăsară să alunece lin pe dealuri și în pante.

Wanja era posedată de spiritul ploii. Mergea prin ploaie, cu hainele leoarcă, cu poalele lipite de coapse, bucurându-se de șuvoaiele din ceruri. La răstimpuri, când se așeza sau stătea nemișcată în picioare pe veranda colibei, se uita, cu privire mirată, la viața ei în picăturile de ploaie ce cădeau de pe acoperiș. Care era rostul vieții ei? Unde era continuitatea țelului? De ce să treacă prin viață ca o femeie neîmplinită? Îi venea să plângă pentru… nu știa ce. Ea și Nyakinyua erau apropiate acum, foarte apropiate, mai mult mamă și fiică decât bunică și nepoată, iar când ploaia se potoli, colindară prin Ilmorog, se duseră la *shamba* să spargă bulgării de pământ și, bineînțeles, să planteze împreună.

Seara, lumea se înghesuia în localul lui Abdulla și vorbea despre ce binecuvântare era ploaia. *Baada ya dhiki faraja* – și Abdulla își dorea să poată să creadă cu adevărat asta. Oamenii mai în vârstă spuneau povești despre cum Ploaia, Soarele și Vântul s-au dus să curteze Pământul, Sora Lunii, și Ploaia a fost cea care a câștigat, și de aceea Pământul făcea burta mare după ce era atins de Ploaie[2]. Alții spuneau că nu, picăturile de ploaie erau de fapt sperma lui Dumnezeu și că până și ființele omenești s-au născut din pântecele mamei-pământ curând după prima aversă pasională, apele torențiale ale începutului.

Pământul acesta în așteptare – receptivitatea lui alimenta aripile de speranță ale lui Wanja și numeroasele ei dorințe. Se îngrijea cu un neastâmpăr febril de ziua de mâine, așteptând,

asemenea celorlalte femei, ca pământul să se crape, să fie deschis de lăstarii goi ai vieții.

Și într-adevăr veni soarele și ploaia se opri, pământul scoase aburi, se deschise și semințele germinară, vrejuri de fasole fluturând libere în vânt, fire de porumb cu vârfurile îndreptate spre cer, frunze verzi de cartof întinzându-se în lung și-n lat la soare.

Karega, Abdulla și Munira se întâlneau adesea la prăvălia lui Abdulla. Se așezau afară, la asfințit, scăldați de razele soarelui care cădeau peste vegetația nouă, cu burțile calde, capetele somnoroase, visând în timp ce stăteau la o bere Tusker, și inima le bătea brusc mai tare la vederea lui Wanja venind spre ei de la câmp.

Însă scurmând nu prea departe dedesubtul existenței lor liniștite era conștientizarea călătoriei și a experiențelor ce vorbeau despre o altă lume, mai puțin sigură, mai agitată, care putea, în orice moment, să se pogoare asupră-le, destrămându-le calmul alimentat de ploaie și încălzit de soare. Nu discutau despre asta, dar știau, în chipuri diferite, că lucrurile nu aveau să mai fie niciodată la fel. Deoarece călătoria îi adusese pe fiecare dintre ei în fața unor întrebări pentru care nu existau răspunsuri la îndemână; din cauza a ceea ce văzuseră și trăiseră, le aruncase provocări care nu puteau fi nici uitate, nici lăsate deoparte, căci afectau lucruri psihice profunde, în concepțiile lor distincte despre ce înseamnă să fii om, bărbat, viu și liber.

Karega îi zicea lui Abdulla: Joseph va ajunge departe. Se descurcă extrem de bine la școală și noi am cerut să se înscrie

în Standard IV.

Școala se reluase aproape de îndată ce mulțimea de la oraș, cei care împărțeau pomeni și promisiuni, plecase, cam la fel de brusc pe cât își făcuseră apariția, lăsând în urmă genul de liniște incomodă care se instalează după încetarea neașteptată a numeroase glasuri stridente. Karega se cufundă din nou cu toată ființa sa în activitatea de predare, ca să evite să-și dea răspunsuri la ceva, însă aceleași întrebări reveneau, cu nesiguranță mai mare decât înainte: Unde era unitatea poporului african? se întreba el.

Fusese o vreme când era sigur de lucrurile care se-ntâmplau – de pildă, a fost o vreme când credea că o întâlnire cu cineva iubit putea să rezolve totul, că era cheia înțelegerii lumii. Și, de fapt, în acele vremuri când inima sa bătea în ritmul inimii lui Mukami, văzuse deschizându-se o lume fără noduri și ghicitori, o lume care, scăldată în fluxul și lumina inocenței lor, promitea pentru totdeauna frumusețe și adevăr. Urma să afle curând, uluit, că existau oameni care așteptau în unghere întunecate pentru a înăbuși creșterea cu răsuflarea lor urât mirositoare, cu bășina și căcatul ipocriziei și a fățărniciei religioase. Însă chiar și după ce Mukami dispăruse din viața sa, el păstrase un soi de speranță, o nevoie irezistibilă de a avea încredere cel puțin în decența celor care cunoscuseră în trecut suferința, a celor care se împotriviseră eroic forțelor asupritoare. Existența oamenilor ca Chui, chiar dacă doar în tradiția populară a școlii, îi întărise credința în faptele eroilor. Venerarea eroilor, a celor despre care credea

că puteau să purifice aerul de mirosurile urâte, sufocante, provocate de om, înlocuise treptat credința sa în puterea vindecătoare universală a iubirii și inocenței. Însă la Siriana privise transformarea lui Chui dintr-un erou popular într-un tiran care credea că puterea sa venea de la Dumnezeu și de la străini. Karega trecuse prin toate aceste experiențe, inclusiv căutarea fără rezultat a unor locuri de muncă în oraș și încă și mai umilitoarea sa aventură de a vinde turiștilor fructe și piei de oaie. Și atunci de ce nu învățase din ele? De ce îndemnase o întreagă comunitate să întreprindă o călătorie despre care el ar fi trebuit să știe că va fi zadarnică și va aduce oamenilor și mai multă umilire? Da, Njuguna avusese dreptate: se duseseră cu toții să cerșească pe străzi!

Singur, în casa lui cu un singur dormitor, aflată la câțiva metri de a lui Munira, nu reușea să adoarmă imediat. La ore, nu simțea strălucirea aceea pe care o simțise înainte de călătoria la oraș. În cap îi tot zumzăia același gând: așadar nu doar el, ca individ, ci o întreagă comunitate și regiune puteau fi condamnate doar să dea! Iar când magazinul lor se golea, din cauza actelor de caritate făcute către orașe și categoriile trândave sau din cauza secătuirii solului ori a uneltelor proaste sau a secetei, nu aveau la ce să apeleze! O întreagă comunitate de producători redusă, în propria lor țară, la sărăcie lucie, malnutriție și moarte! Își aducea aminte vorbele lui Nyakinyua de dinainte de călătorie – mare dreptate avea. Și Wanja avea dreptate. Toată lumea avusese dreptate în afară de el, cu entuziasmul și idealismul lui: unde era acum solidaritatea și unitatea celor negri?

În mijlocul acestui haos și al acestei gândiri vijelioase, răsărea din senin, clară, splendidă prin devotamentul și înțelegerea pe care le arăta.

Într-o bună zi se puse să-i scrie. Trimite-mi cărți, îl rugă el, căci undeva în scaunele înalte ale învățăturii din oraș cineva trebuia să știe. Două săptămâni așteptă, nu atât cărțile, cât un cuvânt care să-i redea credința și încrederea. Însă avocatul nu zise nimic. Îi trimise cărțile numai și o listă cu alte titluri scrise de profesori cu multă învățătură de la Universitate. „Vezi ce reușești să pricepi din astea“, scrisese în grabă avocatul. Karega nu știa ce anume voia să primească de fapt, dar spera vag la o viziune despre viitor întemeiată pe o conștientizare în spirit critic a trecutului. Așa că mai întâi încercă tratatele de istorie. I se păruse că istoria ar trebui să ofere cheia pentru înțelegerea prezentului, că studiul istoriei ar trebui să ne ajute să răspundem la anumite întrebări: Unde suntem acum? Cum am ajuns să fim unde suntem? Cum de s-a întâmplat ca 75% din cei care produc hrană și bogăție să fie săraci, și că un grup mic – parte din populația care nu produce nimic – să fie bogați? La urma urmei, istoria ar trebui să fie despre cei ale căror acțiuni, a căror muncă au schimbat natura de-a lungul anilor. Dar cum se făcea că paraziții – păduchii, ploșnițele și puricii – care nu făceau nici o muncă folositoare trăiau în confort, și cei care munceau douăzeci și patru de ore rămâneau flămânzi și fără haine? Cum putea să existe șomaj într-o țară care avea nevoie de fiecare dram de muncă? Păi cum produceau și își organizau avutul oamenii înainte de colonialism? Ce lecții se puteau învăța din asta?

Însă în loc să răspundă la toate astea, în loc să-i ofere explicația de care avea atât de mare nevoie, profesorii îl duceau în timpurile precoloniale și-l făceau să cutreiere fără rost din Egipt, Etiopia sau Sudan, doar ca să fie oprit în hoinărelile sale pastorale de sosirea europenilor. Acolo, îl sileau să se oprească de tot. Pentru mințile învățate ale istoricilor, istoria Kenyei înainte de colonialism era una a dorului de ducă și a războirii fără rost între triburi. Învățații nu voiau deloc să privească în față semnificația colonialismului și imperialismului. Când abordau asta, era doar pentru a descrie actele de împotrivire violentă ca pe niște crime groaznice; unii chiar cereau reabilitarea celor care se vânduseră dușmanului în timpul anilor de luptă. Ba unul chiar îl cita aprobator pe guvernatorul Mitchell vorbind despre primitivismul triburilor kenyene, și apoi trecea la a arăta originile istorice ale acestui primitivism sau a ceea ce el numea subcivilizație. Natura fusese prea bună cu africanul, concluziona el. Karega se întreba în sinea lui: așadar africanul merită, atunci, brutalitatea colonizatorului pentru a-i trage un șut ca să-i facă vânt în civilizația noastră? Nu era nici o mândrie în această istorie: profesorii se delectau cu ocărârea și denigrarea eforturilor oamenilor și luptelor pe care le-au dus în trecut.

Cuprins de deznădejde, o lăsă baltă – poate că de vină erau ignoranța și lipsa lui de educație universitară. Cum rămânea cu rezistența popoarelor africane? Cum rămânea cu toți eroii care străbătuseră tot spațiul popoarelor africane? Exista asta doar în imaginația sa?

Încercă științele politice. Însă aici se afundă într-un labirint și mai mare. Aici, profesorii se delectau cu ținerea în echilibru a unor fraze greoaie, frumos rotunjite pe o linie subțire și putredă de gândire sau, altminteri, care insistau asupra statisticii și matematicii ecuației de putere. Vorbeau despre politicile împotriva sărăciei în comparație cu insuficiența politicilor, modernizarea tradițională în comparație cu tradițiile care se modernizau sau, altfel, ofereau un catalog despre cum funcționau administrațiile locale și birocrațiile centrale sau ce zicea cutare sau cutare politician în comparație cu altul. Iar pentru a sprijini toate astea, ei citau din mai multe cărți și articole, trecute toate cu grijă în notele de subsol. Karega căută în zadar ceva despre colonialism și imperialism – ocazional, existau fraze abstracte despre inegalitatea de șansă sau despre hotărârile etnice ezitante ale guvernelor moderne.

Ficțiunea nu era cu mult diferită: autorii descriau corect condițiile, păreau în stare să reflecte cu precizie situația contemporană, teama, oprimările și lipsurile, însă după aceea îl duceau spre pesimism, obscuritate și misticism – în afara cinismului, nu exista nici o cale de ieșire? Erau oamenii niște victime neajutorate?

Puse cărțile în colete și le trimise înapoi prin poștă avocatului, cu un bilețel: De ce i-a trimis cărți care nu-i vorbeau despre istoria și luptele politice ale oamenilor din Kenya? Și, în mod ironic, de data asta primi o lungă scrisoare de la avocat:

„Mi-ai cerut cărți scrise de Profesori Negri. Am vrut să judeci singur. Educatorii, oamenii de litere, intelectualii – sunt doar voci – nu voci neutre, fără trup – ci aparținând unor oameni, unor grupuri, unor interese. Tu, cel ce cauți adevărul despre cuvintele emise de o voce, caută mai întâi corpul din spatele vocii. Vocea doar explică în mod rațional nevoile, toanele, capriciile posesorului ei, stăpânul. Prin urmare, e mai bine să cunoști stăpânul în slujba căruia se află ideea și vei putea să evaluezi cum se cuvine semnificația și imagistica afirmațiilor sale. Slujești poporul care se chinuiește sau îi slujești pe cei ce jefuiesc poporul. Într-o situație de jefuitor și jefuit, într-o situație în care bătrânul mării îl stăpânește pe Sindbad, nu poate să existe istorie și politică neutre. Dacă vrei să înveți, privește în jurul tău – alege-ți tabăra“.

Ce voia oare să spună cu „privește în jurul tău“? „Alege-ți tabăra“? El nu voia și mai mulți stăpâni – voia doar să știe adevărul. Dar care adevăr? Nu erau cu toții, n-ar trebui să fie cu toții în tabăra negrilor împotriva albilor?

Se uită pe geam și văzu culturile verzi, vegetația nouă: acestea vor înflori, și mai târziu le vom recolta, murmură el în barbă, dar întrebările sale rămâneau fără răspuns – ăsta era genul de studii africane pentru care el și alții intraseră în grevă?

Munira nu putea să înțeleagă noul mecanism al lucrurilor, noua stare de spirit a satului după călătorie. Wanja și celelalte femei de pe culme formaseră ceea ce numeau Grupul Ndemi-Nyakinyua și pliveau buruienile și bilonau, muncind

împreună și făcând cu rândul pe terenul fiecăreia. Munira și Karega erau ocupați cu activitatea didactică, dar în anumite zile, întreaga școală participa la inițiativa colectivă. La început, unii fură suspicioși, dar când văzură cât de multe putea să realizeze un *kamuingi*, în doar câteva săptămâni, se alăturară grupului.

Simțeau cu toții neliniștile unei noi nașteri, o putere necunoscută pe aripi de teamă și speranță. Siguranța anterioară părăsise satul. Știau că nu seceta, ci altele erau acum amenințările, dar nimeni nu voia să dea glas noilor lor temeri.

El se uita la Wanja, la chipul ei, și se minuna de implicarea ei plină de zel în munca adevărată. Se uita la mâinile ei, acum crăpate, cu unghii rupte, și nu-i venea să creadă nici una dintre poveștile pe care ea le relatase despre oraș și despre rătăcirile ei. Acum o voia, voia să o posede și îl îndurera că ea îl ținea la distanță. Dar ea părea la fel de distantă cu toată lumea, și asta îl consola și îl făcea să aștepte momentul potrivit. El însuși era posedat de o nouă sete de a se informa despre diverse lucruri. Îi revenise treptat dorința de a citi și, ori de câte ori el și Karega se duceau la Ruwa-ini să-și ia salariile, treceau pe la o librărie ca să cumpere cărți. Era la un pas să pătrundă în miezul lucrurilor și se simțea bine și în general recunoscător.

Singur în magazin, Abdulla păstra amintiri vii despre speranță și amărăciune. Se întreba în ce stare de spirit putea să aibă încredere acum, de vreme ce vedea că una se transforma în cealaltă atât de des și cu atâta repeziciune, fără

nici un avertisment. Dar se bucura că Joseph a început școala – cum de putuse să nu-l lase pe Joseph la școală? se întreba iar și iar când era în momentele lui de căință. Seara aștepta cu nerăbdare întoarcerea lor obosită de la școală și de la câmp, căci numai atunci, pierdut în discuția și băutura lor, putea să fie sigur că pacea sa lăuntrică nu va fi destrămată brusc de amintirile despre lucruri din trecut. Se uita la transformarea extraordinară a lui Wanja, un suflet pereche, și simțea că poate, odată cu ploile și culturile și recolta ce va să fie, se va întâmpla ceva nou.

Se întoarseră și păstorii. Vorbeau despre vitele pe care le-au pierdut din cauza soarelui. Vorbeau despre drumurile pe care le-au făcut peste câmpii. Acum sperau că seceta nu va mai reveni vreodată. Nu după un sacrificiu atât de mare. Lucrurile aveau să-și reintre curând pe făgașul normal. Însă curgerea anotimpurilor și tiparul lor de dinainte fură în mod evident perturbate de ultimele ploi. Acest anotimp neregulat, de pildă, dură din decembrie până în martie, ceea ce, potrivit vechiului ritm, ar fi trebuit să fie începutul principalului sezon *njahi*. Prima lor recoltă de după călătoria la oraș nu fu mare, dar avea să le țină de foame cât să nu le iasă oasele prin piele.

Se adaptară noului tipar și, după recoltare, cultivară din nou câmpurile, pregătind pământul pentru alte ploi și pentru a le cultiva din nou, indiferent când avea să se întâmple asta.

Astfel că, încă o dată, țăranii din Ilmorog așteptară ploile, cu teama și speranța perindându-se prin inimile lor. Nimic nu

părea să se fi schimbat în Ilmorog. Călătoria la oraș părea un lucru din trecut.

Apoi, pe neașteptate, sosiră două camioane aproape în același timp și aduseră oameni care se apucară să înalțe o biserică și un post de poliție. Ce e cu toate astea? se întrebară ei. Asta e dezvoltarea promisă? Li se spuse că postul de poliție avea să fie ocupat de un șef de post.

Constructorii care locuiau în corturi veneau când și când la localul lui Abdulla. Înseși vocile și prezența lor îi distingeau de localnici, îi arătau drept niște venetici, iar asta îi făcea pe oamenii din Ilmorog să simtă o solidaritate și o intimitate între ei înșiși ce era un mod de a-i respinge pe străini. Era de parcă bărbații ăia fuseseră trimiși de forțele care îi umiliseră anterior în oraș. Până și Wanja, Abdulla, Munira și Karega erau de partea Ilmorogului împotriva noilor intruși.

Însă curând biserica și postul de poliție fură brusc date uitării din cauza unei noi perioade de agitație.

Iunie aduse ploi.

Plouă zi și noapte, timp de două săptămâni, astfel că nimeni nu prea putu să iasă din colibă.

Constructorii își strânseră corturile și uneltele și plecară.

Copiii stăteau la uși și continuau să cânte:

Mbura Ura
Ploaie, ploaie
Nguthinjire
Îți voi tăia
Gategwa

Un juncan
Na Kangi
Și încă unul
Kari Mbugi
Cu talangă la gât
Kara, Kara
Ding-Ding-Ding-Dong.

După două săptămâni, ritmul se schimbă: ploua torențial doar noaptea, după care urmau o zi-două de soare. Ploaie, soare. Acesta era întotdeauna tiparul clasic ce anunța culturi mari și o recoltă bogată. Iar acest echilibru rămase așa până când întregul ținut fu acoperit de verdele atrăgător al vegetației, cu o puzderie de flori de toate culorile.

Așa că atunci când, spre sfârșitul sezonului, constructorii se întoarseră și își reluară lucrul la cele două structuri gemene ale postului de poliție și bisericii, temerile Ilmorogului fură înăbușite de două speranțe mari.

A doua recoltă de la întoarcerea lor din oraș avea să fie una dintre cele mai mari din istoria Ilmorogului. Era exact invers față de anul anterior, când sezonul *njahi*, care începuse în martie, produsese cel mai mult. Acum era mai mult sau mai puțin sezonul *mwere*, la sfârșitul anului, și avea toate semnele unui eveniment major. Munira și Karega oferiră ajutorul școlii la recoltat.

Urma să aibă loc și o ceremonie de circumcizie după recoltat. Unii dintre băieții păstori aveau să fie inițiați și să devină bărbați. Când era mic, Munira avea obiceiul să plece

de-acasă pe ascuns ca să asculte cântecele care acompaniau ceremonia. Chiar și ca tânăr profesor, după Siriana, se furișase de vreo două ori la ceremonii. Asta era înainte ca dansurile să fie interzise în timpul Stării de Urgență. În cursul unei astfel de ceremonii o cunoscuse pe Julia. Pe atunci ea se numea Wanjiru. Vocea ei, felul în care dansa, implicarea ei totală îl atrăseseră și decisese că găsise în sfârșit ceea ce avea să aducă împlinire vieții lui. Însă ea devenise Julia, și visul temporar al unei evadări în senzualitate dispăruse în patul conjugal.

Poate că de vină era amintirea visului, dar Munira se gândea să o posede din nou pe Wanja în timpul recoltatului sau după aceea și la gândul acesta simțea trecându-i prin sânge un fior.

~3~

Recoltatul inspira un aer tineresc în inimile oamenilor, indiferent că era vorba de porumb, fasole sau mazăre. Copiii alergau pe câmp, vocile stridente ale femeilor se auzeau pe fundal, din cauza mustrărilor zadarnice pricinuite de risipa pe care o făceau copiii. Uneori, copiii surprindeau un iepure de câmp sau o antilopă ascunzându-se prin în lanurile coapte – puneau repede jos ce cărau și alergau după animal cât era Ilmorogul de lung, strigând: *Kaau*… *Kaaau*… prindeți-l… prindeți-l… prindeți carnea. Până și bătrânii semănau cu niște copilași, cu ochii mereu spre câmpuri, numai că ei încercau să-și ascundă tremurul de mulțumire în timp ce cărau, după

puterile lor, mai mult simbolic, grămezi de vreji la locul de bătut fasolea. Însă pe când stăteau și își beau berea sau doar discutau despre una sau alta, erau totuși bucuroși la vederea copiilor care se luau la întrecere să bată grămada de păstăi de fasole și de mazăre cu ajutorul unor bețe subțiri, provocând un foșnet continuu, liniștit, în timp ce boabele de fasole și de mazăre săreau din grămezile uscate bătute și se rostogoleau iute la pământ printre lujerii uscați. Femeile care vânturau boabele erau o priveliște demnă de văzut; uneori, adierea vântului se oprea și atunci înjurau și așteptau, ținându-și pregătite tăvile din nuiele împletite, ca să prindă vântul când începea să bată din nou. Era de parcă vântul le necăjea pe femei și se juca cu speranțele și dorințele lor și cu nerăbdarea de a aduna paiele înainte de căderea întunericului și de a pune capăt zilei de muncă. Mai târziu era rândul vacilor – erau lăsate libere, să cutreiere miriștile de porumb; alergau prin ele, cu cozile ridicate spre cer, ridicând praful cu picioarele dindărăt, întinzându-și limbile spre nutrețul din fața lor. Uneori, taurul alerga după o femelă tânără, nelăsând-o să se odihnească sau să mănânce, așteptându-se la un alt fel de recoltă.

Munira și Abdulla se odihneau într-o seară după ultimele etape ale activității obositoare de recoltare și vorbeau despre apropiata ceremonie de circumcizie. Karega îl învăța pe Joseph niște calcule algebrice. Munira îi spunea lui Abdulla cum se simțise el mereu neîmplinit pentru că fusese circumcis la spital, sub efectul unui analgezic, astfel că nu a simțit

niciodată că aparținea cu adevărat grupului său de vârstă, *Gicina Bangi*. Wanja țâșni deodată în mijlocul lor, cu *micege*, iarbă și *maramata*[3] lipite de fustă. Abdulla îi oferi o bere. Munira o mustră în glumă: pe unde a fost patroana noastră? Karega își văzu de predat. Wanja se așeză în tăcere pe un taburet, cu picioarele un pic depărtate, apăsându-și cu mâinile fusta între coapse. Se uită la ei toți de parcă era adâncită în gânduri. „Fata de la câmp“, se gândi Munira și își aduse aminte acum de vânătăile de pe pielea lor, căpătate când adunau lujerii de fasole în snopi. Erau cu toții absorbiți de acea atmosferă de lene și relaxare provocată de un răstimp istovitor de curățat porumb la soare și n-aveau nevoie decât de o bere și un foc ca să meargă la somn. „De parcă venise de pe altă lume“, își continuă Munira firul gândului. Oare era ceva din tot ce făcea care s-o facă mai puțin atrăgătoare? În ochii ei era un entuziasm febril ce nu dispăru nici măcar când râse pentru a alunga îngrijorarea masculină din privirea lui Munira. Apoi începu să vorbească aproape ca pentru sine:

— Am priceput acum, acum știu cum s-o rezolv. Și n-o să vă vină să credeți când o să vă povestesc despre asta. Dar o să vă povestesc, căci vedeți voi – nu trebuie oare să mântuim satul ăsta, să mituim fantomele supărătoare ale celor ce-au fost înaintea noastră? Uneori doare amintirea. Nu trebui oare să atragem sânge nou într-un sat uitat? *Theng'eta* este planta despre care vorbesc numai bătrânii. De ce? E simplu. Doar ei au auzit de ea sau o cunosc. E o plantă sălbatică, crește singură pe câmpuri, păstorii o cunosc și știu unde crește, dar nu vor să spună. Nyakinyua zice că se folosea la fabricarea

berii dinainte să vină europenii. Și se bea doar când oamenii terminau munca și, mai ales, după ceremoniile de circumcizie, de căsătorie sau de *itwika*[4] ori după recoltat. Când beau *theng'eta*, poeții și cântăreții își compuneau cuvintele pentru un sezon de *Gichandi* și când clarvăzătorul își rostea profeția. A fost scoasă în afara legii de colonialiști. Ei ziceau: „Oamenii ăștia sunt leneși. Beau *theng'eta* toată ziua. De aia nu vor să muncească la calea ferată. De aia nu vor să muncească la plantațiile noastre de ceai, cafea și sisal. De aia nu vor să fie sclavi". Nyakinyua zice că asta a fost după bătălia de la Ilmorog, și ei au spus că războinicii aceștia trebuie să fi fost beți, căci cum de-au îndrăznit să scoată limba și să-și demonstreze forța în fața colonialiștilor, când știau deja ce li s-a întâmplat altora care s-au împotrivit? Așa că acum era permisă doar băutura mai slabă, Muratina. Chiar și pentru aceasta aveau licență doar căpeteniile și șefii de trib care dovediseră că pot să facă rost de mai mulți oameni care să muncească la fermele europene – fiindcă, după cum zicea ea, oamenii continuau să fugă. Căci cum putea un trib întreg să-și părăsească pământul ca să se ducă să muncească pentru străini? Și așa s-a pierdut arta fabricării de *theng'eta*, cu excepția câtorva inși care o mai știu. Însă este băutura spirtoasă a celui care cântă la *Gichandi* – este folosită și în ritualurile de fertilitate.

Karega, care se oprise din predat ca să-i asculte monologul, întrebă:

— Bătălia asta din Ilmorog. Ce zicea de ea?

— Aa! e întotdeauna evazivă. Îți spune o poveste fără s-o rogi, și când devii curios o întrerupe brusc. Mai bine ai întreba-o chiar tu.

— Și de *theng'eta*... ți-a spus cum se face? întrebă Abdulla.

— A zis c-o să ne arate cum s-o facem. *Theng'eta*... doar un strop de spirit pentru a binecuvânta munca mâinilor noastre.

— Când? întrebă Munira.

— În curând. Trebuie să fie gata în ziua circumciziei. Când bătrânii înțelepți ai satului își beau *njohi*, putem și noi să ne alăturăm cu *theng'eta* noastră.

— De ce nu? Pentru a sărbători! Pentru a spune adio unui sezon de secetă! zise Karega, cu entuziasmul unui băiețel. Pentru a sărbători o recoltă bogată!

— Adio secetelor din viața noastră, adăugă Abdulla.

— Și pentru mai multă spermă a lui Dumnezeu, ca să fertilizeze pământul, zise Munira.

— O Sărbătoare a Satului, încuviință Abdulla.

— Acum e momentul, înainte ca postul de poliție și biserica să fie ocupate, adăugă Karega.

Începură să lucreze la idee cu o fervoare religioasă și plini de entuziasm. Coliba lui Nyakinyua era în centrul acțiunii. Bătrâna scoase niște semințe de mei, le înmuie în apă și le puse într-un sac din sisal. În fiecare zi, la ora cinci, treceau cu toții pe la coliba femeii ca să vadă dacă semințele au început să-ncolțească. În cea de-a treia zi o găsiră pe Nyakinyua la ușă, făcându-le semn să se grăbească. Zărise lăstari mici, le zise ea, cu nerăbdarea unui copil. Era adevărat: ca și cum ar fi tras cu

ochiul, prin numeroasele găurele ale sacului se ițeau lăstari golași galbeni-verzui. Doamne, veghează asupra noastră. Wanja răsturnă lăstarii pe o tavă și se apucară cu toții să îi întindă la uscat. Degetele lui Munira tremurau din cauza apropierii de Wanja. Doamne, dă putere mâinilor noastre. Alte trei zile de așteptare fără astâmpăr. Bătrâna supraveghea măcinatul, dar Wanja fu cea care făcu treaba, așezată în genunchi, cu o pânză legată chiar deasupra sânilor, astfel încât umerii îi rămâneau goi. Asta, în sine, era un fel de sărbătoare, iar copiii și chiar și bărbații veniră și se așezară de jur împrejur și se uitară la măcinarea cu piatra-n piuă. Wanja punea câteva semințe pe *inoro*, o piatră mare de granit, dură și plată, și folosea un *thio*, o piatră mai mică, pentru a zdrobi meiul. Privitorii stăteau jos sau în picioare și își mișcau privirile odată cu trupul ei frumos înainte și înapoi, până când semințele încolțite deveniră o masă fibroasă de catifea. Când termină, Wanja era transpirată, dar ochii îi străluceau de entuziasm abia înăbușit.

Acum se puse pe treabă bătrâna. Amestecă germenii de mei zdrobiți cu făină de porumb prăjită și puse amestecul într-o oală de lut, adăugând treptat apă și amestecând. Acoperi gura cu altă oală în care dăduse o gaură. Deasupra ei a fixat o țeavă din bambus, iar celălalt capăt al țevii fu pus într-un urcior astupat peste care puse un mic lighean cu apă rece. Apoi astupă cu balegă de vacă fiecare deschizătură posibilă și, după ce termină, se dădu înapoi ca să-și cerceteze opera artistică și științifică.

— Dar asta e chimie! E distilare, exclamă Karega.

Bătrâna puse oala lângă sobă.

După asta, nu era decât o chestiune de timp ca berea să fie gata. Avea să dureze mai multe zile, le spuse ea. Însă ei erau acum preocupați de pregătirile pentru ceremonie. Lumea începea deja să cânte și să danseze în grupuri ca să repete pentru ajunul ceremoniei. Avea să fie, de asemenea, seara sărbătoririi și băutului de *theng'eta*.

Karega de-abia aștepta ziua de sâmbătă. Întotdeauna îi plăcuseră dansurile și cântecele legate de ritualul circumciziei, mai ales când se nimerea să fie prezenți doi sau mai mulți cântăreți buni care se înfruntau într-un fel de concurs de poezie. Atunci inima lui se înălța pe tărâmuri îndepărtate și frumoase, unde oamenii erau uniți de același spirit.

Scena principală fu acasă la Njogu, pentru că Njenga, unul dintre fiii lui, urma să fie circumcis. Și Muriuki, și alți câțiva aveau să înfrunte cuțitul, după cum se spunea.

Dansurile din ajunul ceremoniei de circumcizie atraseră oameni de peste tot de pe culme. Până și constructorii veniră să participe, astfel că, atât coliba, cât și terenul din jurul locuinței lui Njogu erau pline. Karega luă parte la unele dintre dansuri, precum *Mumburo*. Însă, la fel ca Munira, nu știa cum să interpreteze scena de luptă. Uneori, chiar părea că cineva o să arunce pe altcineva în foc, iar Karega simțea că i se strânge stomacul de teamă și de nerăbdare. Dar, cu toate astea, fu atras curând în dans și, după o vreme, începură să curgă apele de pe el.

Wanja se amuza să-l vadă pe Karega râzând și țopăind, complet absorbit de atmosferă. În mod normal era atât de serios, încât Wanja simțea uneori nevoia să-l gâdile la subsuoară doar ca să-l vadă râzând sau relaxându-și chipul grav.

Lui Munira îi plăceau dansurile – însă îl întrista întotdeauna că nu putea să ia parte la ele, că nu prea știa cuvintele și că trupul lui era atât de țeapăn. Așa că doar privea, simțindu-se un pic lăsat pe dinafară, un intrus la poarta casei altcuiva.

În seara aceea casa le aparținea lui Karega, Abdulla și lui Nyakinyua. Mai ales lui Nyakinyua. Era bună la cântat și rostea cu ușurință vorbe deșănțate, complimente sau lucruri care se spun de obicei la o sărbătoare. Născocea versuri referitoare la oricine, la orice eveniment, fără să întrerupă melodia sau ritmul. Majoritatea cântecelor de dans aveau un refren și putea să se alăture corului oricine voia. Însă Njuguna și Nyakinyua au fost cei care i-au ținut pe toți cu sufletul la gură cu cupletele lor de dragoste. Formaseră cu toții, tineri și bătrâni, femei și bărbați, un cerc și se mișcau roată, în ritmul cântecelor, ridicând puțin praful cu picioarele:

Njuguna e acum un vizitator care stă la poarta gospodăriei. Face complimente casei, dar vrea să știe unde este stăpânul, pentru ca, având permisiunea lui, Njuguna să poată să se arunce la pământ și să se scalde în țărână precum rinocerul mascul tânăr. Nyakinyua îi răspunde și zice că e bine-venit, să se simtă ca acasă:

Njuguna: Și arată-mi mireasa!
Arată-mi mireasa!
Corul: Voi trece prin Ilmorog…
Njuguna: Pentru cine vin caprele noastre
Plângând la lumina zilei
Corul: Voi trece prin Ilmorog…
Salutând pe Muturi și pe tinerii curajoși.

Wanja e trasă în mijlocul cercului. Toate degetele arată spre ea în timp ce Nyakinyua răspunde că aceasta e mireasa, „cu adevărat a noastră, și nu cealaltă, aparținând unei alte comunități, pentru care am fost ofensat“.

Tonul lui Njuguna se schimbă brusc. Își ia pe chip o expresie disprețuitoare:

Njuguna: Asta e mireasa?
Asta e mireasa?
Corul: Voi trece prin Ilmorog…
Njuguna: Atât de neagră, atât de frumoasă
Dar cu pizda spartă?
Corul: Voi trece prin Ilmorog…
Salutând pe Muturi și pe tinerii curajoși.

Vocea lui Nyakinyua intervine puternică, acceptând provocarea și jurând să-l facă de ocară, ba chiar să facă de ocară tot neamul lui:

Nyakinyua: Dar poți s-o faci?
Dar poți s-o faci?
Corul: Voi trece prin Ilmorog…
Nyakinyua: Tu ești cel care strigă amenințări
Dar care ține trează o mireasă degeaba!

Njuguna nu amuțește, ci se întoarce la atac cu autoritatea plină și mândria unui iubit mofturos:

Njuguna: Am văzut o pizdă ținând tutun înfășurat
în frunze de bananier,
Am văzut o pizdă ținând tutun înfășurat
în frunze de bananier
Corul: Voi trece prin Ilmorog…
Njuguna: N-am știut că pizda aia
Poate priza atât de mult tutun.
Corul: Voi trece prin Ilmorog
Salutând pe Muturi și pe tinerii curajoși.

Acum e o luptă în toată regula, într-un război erotic de cuvinte și gesturi și tonuri care sugerează multe înțelesuri și situații. Mulțimea de dansatori devine din ce în ce mai nerăbdătoare, așteptând să vadă cine va fi primul care va ceda, care va claca sub greutatea ocărilor și aluziilor celuilalt. Nyakinyua este acum în frunte și profită de avantajul pe care îl are:

Nyakinyua: Nici măcar nu ți-o dădeam ție
Nici măcar nu ți-o dădeam ție
Corul: Voi trece prin Ilmorog…
Nyakinyua: E doar pentru că te-am găsit
În timp ce fuți o crăpătură
Corul: Voi trece prin Ilmorog…
Salutând pe Muturi și pe tinerii curajoși.

Njuguna cedează. De ce să lupte între ei copiii care au ieșit din același pântec, când dușmanul e la poartă? întreabă el. Acum se roagă de mama sa. El este cu adevărat eroul ei care se întoarce obosit, dar victorios, din războaie:

Mamă, strigă pentru mine!
Mamă, strigă pentru mine!
Sau lași pe seama străinilor

Să jelească pentru întoarcerea
acasă a fiului tău?

Toate femeile strigă acum cele cinci *ngemi* pentru un băiat nou-născut sau pentru unul care se întoarce din războiul cu dușmanul tribului.

Pătruns de bucuria momentului, Munira încercă brusc un vers pe care credea că-l știe. Când Njuguna și Nyakinyua fac asta, pare atât de ușor și lipsit de efort… Însă pe la mijloc, se încurcă. Njuguna și Nyakinyua se aliază împotriva lui:

Acum strici armonia vocilor
Acum strici armonia vocilor
Sigur ne vei strica armonia
Când va veni clipa inițierii.

Însă Abdulla îi sare în ajutor:

Nu stricam glasurile suave
Nu stricam glasurile suave
M-am oprit doar ca să aranjez
Veșmintele cântăreților și
dansatorilor.

Interveni acum vocea lui Nyakinyua, împăciuitoare, dar semnalând sfârșitul acestui dans. Ea întreabă cântând: dacă un fir s-a rupt, cui îi sunt aruncate cele două părți ca să le prefacă într-un fir nou?

Njuguna răspunse, întorcându-se spre Karega: i-a fost aruncat lui Karega, pentru că el a fost un mare războinic, Njamba Nene.

Toți se uitară la Karega, așteptând să apuce firul rupt. Copiii de la școală râseră nu doar de incapacitatea lui de a primi provocarea, ci și din cauza aluziei la Njamba Nene. Abdulla fu cel care-l ajută să iasă din impas. Cântă că atunci când firul cel vechi se rupea, era timpul ca tot tribul să treacă la o cu totul altă melodie și să depene un fir nou, mai rezistent.

Drept răspuns la apelul lui Abdulla de a schimba firele, acum se așezară. O ascultară pe Nyakinyua în timp ce cânta *Gitiro*. La început fu un cânt jovial, vesel, pe când ea comenta despre cei prezenți pe fundalul unui cor de râsete.

Însă deodată au fost cuceriți de tremurul ușor din vocea ei. Cântă despre istoria lor recentă. Cântă despre doi ani de lipsă a ploilor, despre sosirea fiicelor și profesorilor, despre plecările masive la oraș. Vorbi despre cum își închipuise ea înainte orașul, cuprinzând doar bogăție. Dar a găsit sărăcie; a găsit cerșetori schilozi; a văzut bărbați, mulți bărbați, fii ai femeilor, vomitați dintr-un tunel ce scotea fum – o casă mare, mare – și i-a fost frică. Cine înghițise toată bogăția pământului? Cine?

Iar acum nu mai era seceta din urmă cu un an cea despre care cânta ea. Erau toate secetele veacurilor, și călătoria era multele călătorii făcute de oameni chiar și pe tărâmurile mitice ale lui Marimus cel cu două guri și ale oamenilor ce se chinuiau. Cântă despre alte lupte, despre alte războaie –

sosirea colonialismului și luptele înverșunate purtate împotriva acestuia de tineri recent circumciși. Da, era întotdeauna datoria tinerilor să-i alunge pe străinii și dușmanii aciuați în mijlocul tribului, era întotdeauna datoria tinerilor să lupte cu toți acei Marimus, cu toți căpcăunii cu două guri, și aceasta era semnificația sângelui vărsat la circumcizie.

Rolul ei se încheie cu un apel și o provocare dramatice. Apoi femeile aplaudară cu patru chiote. Nyakinyua îi făcuse să-și retrăiască istoria.

Și continuă așa până spre dimineață. A fost foarte frumos. Dar la sfârșitul serii, Karega se simți nespus de trist. Era ca cum ar fi privit o relicvă a frumuseții care ieșise brusc la suprafață sau ca și cum ar fi ascultat un minunat cântec solitar care rătăcea pe-acolo o vreme, venind dintr-o lume sortită pieirii.

Mai târziu, după ceremonia de la râul Ilmorog, Karega și Munira se duseră la Abdulla să le aștepte pe Wanja, pe bătrână și planta misterioasă. Wanja veni după ei târziu la amiază. Se duseră cu toții acasă la Nyakinyua.

— Am căutat-o peste tot și în cele din urmă am descoperit unde crește din belșug, explica Wanja.

— Nu v-ați dus la ceremonie? întrebă Abdulla.

— Ne-am dus. Au trecut cu toții prin ea plini de curaj. Nici unul n-a fost laș, așa că n-am avut ocazia să batem pe nimeni.

Planta era foarte mică, cu patru petale roșii, micuțe. Nu avea miros.

Theng'eta. Spiritul.

Nyakinyua demontă distileria. Oala-urcior era plină cu un lichid alb, limpede.

— Asta e doar... asta nu-i nimic deocamdată, explică Nyakinyua. Asta poate doar să vă otrăvească mațele și capetele. Storci *theng'eta* în ea și așa îți obții spiritul. *Theng'eta*. E un vis. O dorință. Vezi lucruri. Pe cei binecuvântați de Dumnezeu îi poate face să treacă râul timpului și să stea de vorbă cu strămoșii lor. A dat glas clarvăzătorilor; a dat cuvinte poeților și cântăreților la *Gichandi* și a făcut femei sterpe mame a mulți copii. Doar că trebuie s-o luați cu credință și cu inima curată.

Se înghesuiră pe lângă ea în timp ce storcea în vas picături dintr-un lichid verzui. Se auzi un fâsâit ușor, apoi tot lichidul se făcu de un verde deschis foarte limpede.

— Putem să-l încercăm mai pe seară. Wanja o să cheme câțiva bătrâni înțelepți, căci asta nu e băutură pentru copii.

Se întoarseră mai pe seară. Sub influența atmosferei de onestitate de la ceremonia de circumcizie, se simțiră cu toții împreună – o comunitate care împărtășea un secret. Se așezară în cerc în funcție de vârstă. Munira se pomeni stând lângă Njuguna. Wanja se așeză între Abdulla și Karega. Își scoaseră toți cravatele, pantofii, orice ar fi putut să le împiedice trupul să fie liber și în largul său. Ea le porunci să scoată banii din buzunare, gândacul de metal care dezbina cămine și alunga bărbații la oraș. Luă toți banii și îi puse pe podea în afara cercului ritual. Se așeză.

Mei, puterea lui Dumnezeu.

Vărsă câteva picături pe podea și începu să strige incantații: pentru cei ce-au fost înaintea noastră și pentru cei ce vor veni după noi, *tene na tene, tene wa tene*[5].

Pe urmă puse un strop într-un corn mic și își continuă sfaturile, uitându-se la ei, fixându-i cu privirea.

— Și acum, copiii mei, intonă ea, ținând cornul în mâini, trebuie să beți întotdeauna din aceeași măsură. Întotdeauna măsura corectă, începând cu cel mai vârstnic dintre voi. Apoi s-ar putea să vă visați dorințele și să vă doriți visele. Cine știe? Dacă ești tu norocosul, cel mai pregătit să primească, s-ar putea să ți se ofere. Astăzi nu e pentru mine. Dar o să trag un pic în piept.

Îl duse la nas și păru să inhaleze ceva. Apoi luă vreo două guri.

— Aaaah. Sunt bătrână. Nu mai am vise. Și care-mi sunt dorințele? Mi-a mai rămas una singură. Să mă realătur bărbatului meu pe lumea cealaltă. Știți că ne-am curtat pe un câmp cu mei în timp ce alungam păsările? Bărbatul meu era priceput la ierburi vindecătoare. Mi-a arătat cum să fac apa asta sfântă într-o noapte când stăteam treji din cauza zgomotului și mișcării păsărilor. În fiecare noapte de veghe miroseam și sorbeam câte un strop și se făcea liniște în jurul nostru. Spicele de mei ne mângâiau trupurile și… și… poftim, Njuguna, de ce nu iei ăsta să începi?

Glasul ei le calmase inimile și chiar în timp ce fiecare își aștepta rândul se simțeau uniți. Când se ajunse la Munira, mirosi licoarea, și vaporii ușor acizi îi urcară repede în cap. Trebuie să și iei o gură, auzi pe cineva spunând. Îi simți arsura

în jos pe gâtlej – ceva asemănător cu frunzele de eucalipt care l-au vindecat pe Joseph – până jos de tot, chiar în fundul stomacului. Pentru câteva clipe, nu simți decât această arsură în burtă și în cap. Dar treptat, focul se stingea încet, încet, în timp ce corpul și mintea se relaxau, devenind din ce în ce mai calde, din ce în ce mai ușoare. Of, liniștea amurgului din interior. Ochii îi erau un pic grei și somnoroși, dar putea să vadă clar până la cel mai mic detaliu. Oh, claritatea luminii. Oh, Doamne, culoarea luminii tale. Culorile schimbătoare ale unui vis de curcubeu. Acum era o pasăre care zbura sus, sus de tot și vedea în același timp deschizându-i-se cerul și pământul, trecutul și prezentul. Bătrâna, o forță alimentată de pământ, soare și ploaie, era veriga ce lega trecutul, prezentul și viitorul. Și o văzu în haine negre în toiul sărbătorii, o văzu mult, mult departe în trecut și în viitor, o singură întindere neîntreruptă de timp, cât de imens, o văzu lângă Ndemi tăind pădurile, valorificând elementele și secretele naturii în folosul copiilor ei. El tânjea să se afle acolo. Acolo, trecut – prezent – viitor erau una, și copiii lui erau instruiți pentru un țel național, tăind și ei copaci, deșelenind pământuri virgine, noi orizonturi pentru gloria omului și a geniului său creator. Treptat, auzi un glas îndepărtat strigând: spune-ne visurile și dorințele tale. El se opri din zbor: Ce-și dorea în viață? Ce voia? Părinții lui acționaseră întotdeauna cu precauție, și el, Munira, stătuse mereu la mal și privise râurile și pâraiele curgând peste prundiș și stânci. Era un venetic, întotdeauna fusese un venetic, un spectator al vieții, al istoriei. Vru să zică: Wanja, mai dă-mi o noapte cu lună plină într-o colibă și, prin

tine, îngropat în tine, mă voi naște din nou în istorie, un interpret, un actor, un creator, nu această… această deraiere. Dar când vorbi, vocea îi fu ciudat de calmă:

— Nu prea-mi cunosc dorințele, și visurile mele sunt puține. Însă lucrul ăsta pe care-l văd – ce este? Care este semnificația acestui du-te-vino din jurul meu? Pare că o văd pe Nyakinyua ieri și mâine! O văd alături de Ndemi, dar cum se poate asta, când el a trăit cu mult timp în urmă? O văd, de asemenea, alături de oamenii ăștia care pleacă la război – povestește-ne, Nyakinyua, povestește-ne, de vreme ce ai început povestea în timpul călătoriei noastre la oraș. Ce-au văzut? Ce-au văzut din ce pare ascuns dintr-odată vederii mele?

— Ei, copiii mei… puneți prea multe întrebări, chiar și după ce v-am zis că nu mai e nimic de povestit. Ați fost la școală. Tu și ăsta mic de-aici sunteți profesorii copiilor noștri. Ce le spuneți? Că am fost mereu așa, că așa vom fi mereu? Și tu, fiica mea, n-ai văzut mai multe decât îndrăznești să povestești? Și Abdulla? Ce alte secrete ascunde în ciotul ăla de picior? Generația care pleacă… însă într-o zi se vor întoarce, cunoscându-se pe ei înșiși, și atunci împărăția Domnului și a omului va fi a lor. Ndemi a lăsat un blestem. Copiii săi nu trebuiau să părăsească niciodată acest pământ – trebuiau să îl apere cu sânge, pe el și tot ceea ce produce. Nu că aș înțeleg semnificația a toate astea, de ce, în ciuda suliței, în ciuda numărului nostru, ei ne-au bătut și ne-au împrăștiat în cele patru zări… cum aș putea să înțeleg această alternanță a fertilității și aridității, secetei și ploii, nopții și zilei, distrugerii

și creației, nașterii și morții? Nu, sunt multe lucruri pe care nu le înțeleg.

A mai fost și bărbatul meu, aduceți-vă aminte. El a fost în grupul care transporta hrană și arme pentru albii care se luptau între ei. El n-a ales să fie sclav ca Munoru. Căpetenia care fusese numită santinelă pentru colonialiști a cerut grăsimea de la zece oi și capre. Bărbatul meu era mândru. A scuipat și și-a arătat disprețul pentru sclavie. Așa că a fost înrolat împreună cu săracii care, în sărăcia lor, nu puteau nici ei să facă rost de grăsimea cerută. Bărbatul meu era bogat, dar mândru. Unii au fost duși să muncească la ferme europene, pe când bărbații albi se duceau la război. Închipuiți-vă așa ceva – duși să țină în viață *shamba* omului alb, în timp ce ale lor cădeau în paragină! Căci o femeie singură nu poate niciodată să facă toată munca din gospodărie. Cum să poată să cultive trestia de zahăr, ignamele, cartofii dulci, îndeletniciri care aparțineau bărbaților? Cum să deșelenească un nou ogor? Și cum să bată fierul, să făurească lanțuri, să tragă sârme, să facă stupi de albine, să facă împletituri de nuiele pentru hambare? Să se ocupe de toate astea și să mai facă și partea ei de treabă? Ceilalți, în șir, cu poveri pe cap, s-au dus spre coastă, tăind cărări prin pădure, uneori urmând potecile făcute mai demult de jefuitorii swahili și arabi de pe coastă. Și pe urmă – a fost înainte să ajungă la Kibwezi – au văzut animalul ăsta al pământului. Era atât de lung, nu mai văzuseră niciodată ceva care să-i semene, era o arătare mai înspăimântătoare decât *Ndamathia* din mare, de la care ne primim cu toții umbrele. Ochii săi scuipau lumină, limba lui

despicată scotea foc și șuierături, iar ei, deși erau circumciși, au rămas locului, încremeniți. O voce le-a zis: nu atingeți această creatură ce merge pe burtă. Cercetați-o cu atenție și luați seama la darurile pe care le oferă Domnul fiilor săi, o lume fără sfârșit. Erau obosiți. Merseseră pe jos mulți kilometri, zi și noapte, luptându-se cu somnul, ba chiar și cu dorința mai mare a unui somn nesfârșit. Iar acum animalul le bloca drumul. Un bărbat a luat o piatră și l-a lovit. Animalul a înălțat capul o dată, scurt, a aruncat foc și lumină de zece ori mai puternice decât fulgerul și, cu un șuierat nemaipomenit care a zguduit pământul, s-a îndepărtat, cu burta lipită de pământ. Pe unii i-a cuprins setea de sânge. Au azvârlit cu pietre și blesteme în animal și chiar au râs când au văzut cât de ușor au scăpat! Ascultați, copiii mei, ascultați și temeți-vă de căile Domnului. Nici unul dintre cei care au atins animalul ăla nu s-a mai întors vreodată. Unii au căzut seceraţi de focul nemților, alții de malarie, iar alții din cauza unor vărsături ciudate și violente. Doar câțiva dintre toți cei care au plecat s-au întors din război.

— Și bărbatul tău? întrebă cineva.

— El s-a întors. S-a întors, da, însă nu mai era același bărbat cu care mai demult îmi împreunam coapsele și trupurile alunecoase din pricina uleiului de *mbariki* și a sudorii.

Bătrâna tăcu din nou. Amestecă o dată în vasul cu *theng'eta*, apoi doar atinse cu mâna bățul cu care amestecase. Nu era cu ei acum; întocmai ca atunci când le spusese povestea pe câmpuri, coborâse într-o beznă tainică de

amintiri și incertitudini. Rămase astfel, cu mâna pe bățul pentru amestecat, cu capul înclinat într-o parte, cu ochii ațintiți în podea, fără să răspundă la vreuna dintre întrebările care se citeau pe fețele lor tăcute.

Karega se uită la silueta ei, aplecată astfel, și repetă în sinea lui: nu mai e la fel. Răsuci fraza în minte de parcă aceasta singură explica toată agonia, toate înțelesurile ascunse din povestea ei – în fine, a lor – neterminată. Așa se simțise după moartea lui Mukami, așa se simțise când a părăsit Siriana, așa s-a simțit după călătoria recentă. Într-adevăr, se gândi el, lucrurile n-ar putea să fie niciodată la fel, nici măcar acel trecut al poporului său, trecutul cu care încercase să se lupte la Siriana și la școala din Ilmorog. Despre ce trecut se vorbea acum? Despre Ndemi și creatorii de la Malindi la Songhai; de la Capul Furtunilor[6] până la Marea Mediterană? Trecutul unei civilizații distruse, al dezvoltării întârziate, al negrilor împrăștiați pe tot globul pentru a hrăni zeul, mereu pretențios, al profitului despre care vorbea avocatul? Trecutul caselor și recoltelor arse și distruse și al bolilor care au secătuit un continent? Sau era trecutul lui L'Ouverture, Turner, Chaka, Abdulla, Koitalel, Ole Masai, Kimathi, Mathenge și alții? Era cel al șefilor de trib care îi vânduseră pe ceilalți, al celor care i-au cărat în spate pe Livingstone și Stanley, amăgiți să creadă că un serviciu adus omului alb era, de fapt, un serviciu adus Domnului? Trecutul lui Kinyanjui, Mumia, Lenana, Chui, Jerrod, Nderi wa Riera? La urma urmei, Africa nu avea unul, ci mai multe trecuturi ce

se aflau într-o luptă nesfârșită. Imagini peste imagini. Încercă să se lupte cu fiecare, să o fixeze, să o studieze, să o facă să ofere secretul care până acum îi scăpase. Și deodată, pe când trecutul se derula dinaintea lui, văzu sau își închipui că vede chipul fratelui său! Dar cum era posibil, din moment ce nu-l întâlnise niciodată? Cu toate astea, chipul era acolo, stăruia cu încăpățânare, ca o evocare vagă a multor anotimpuri! Își aminti povestea pe care le-o spusese Abdulla în câmpie și se întrebă dacă se putea ca Abdulla să-l fi cunoscut. La urma urmei, Abdulla venea din Limuru. Apoi se gândi la Munira: el îl cunoscuse, și se gândea acum de ce nu-l întrebase mai multe despre Nding'uri. Însă, în ciuda celor aproape doi ani împreună în aceeași școală, era surprinzător cât de puține știa fiecare despre viața celuilalt. Gândul la Munira îi readuse în minte chipul lui Mukami. Era oare din cauză că i se urcase *theng'eta* la cap? Însă chipul lui Mukami îl urmărise toată viața. De multe ori încercase să redea în cuvinte ceea ce simțea a fi o formă captivă – mâini împreunate ridicate la piept în rugăciune. Sub influența *theng'eta*, părea să simtă cuvintele. Dar brusc, și în ciuda chipului care se afla acum aievea în fața sa – oare trecuse râul timpului? –, îi veni să râdă. Tocmai își amintise de Fraudsham care-i spunea că scrisul e asemănător cu religia: „Băieți, un act sublim, un ritual de curățare“, iar Isus și Shakespeare schimbaseră limba engleză. Înainte să se apuce ei de vreun eseu, le ținea, foarte serios, câte-o predică: „Băieți, ceea ce simțiți cu adevărat este ceea ce trebuie să așterneți pe hârtie“. Nu că ei l-ar fi crezut sau ar fi crezut vorbăria lui despre scris ca act de mărturisire

a pasiunilor înflăcărate și suferinței. El, Karega, de pildă, țesea fapte eroice incredibile și strecura un mic mesaj creștin în cele mai simple subiecte. Ca vizita aceea la mătușa sa. Mătușa aceea imaginară, se gândi el acum: ea îl urmărise în fiecare clasă din fiecare școală, și el n-a reușit niciodată să înțeleagă de ce profesorii, negri, albi, roșii sau galbeni, erau obsedați de mătușile oamenilor, de ultimele călătorii ale acestora și de prima lor vizită într-un oraș. Suferință și pasiune. Ce prostie, își spuse. Orice simțea cu adevărat, orice i se întâmplase cu adevărat în viață era interzis stiloului său. Erau lucruri pe care nu le puteai pune pe hârtie, erau lucruri care îți aparțineau doar ție – atunci cum ar fi putut să-și dezvăluie sufletul cuiva, unui profesor, pentru recompensa unei note? Și l-ar fi crezut ei dacă ar fi scris că nu se dusese să viziteze nici o mătușă și nici un oraș, că la fiecare asfințit doar urca muntele de unde se vedea Manguo și o aștepta pe ea, sperând că-i va ieși în cale? Și se ruga, Karega se ruga sincer, ca Cristos, Dumnezeu, oricine din cerul ăla înalt să o lase să iasă din casa cea mare, și numai pentru o mică plimbare pe câmp, sau să-i poruncească să urce muntele ori să se ducă la Manguo să-și spele rufele sau ceva, orice!

— Mei, puterea Domnului! începu el, și la tăcerea lor, chiar în timp ce cornul spiritului trecea de la unul la altul, el știu că avea să povestească asta. Era, la urma urmei, ceea ce scrisese de multe ori, iar și iar, în caietele sale de exerciții, în mintea sa, în gândurile lui. Orice făceam, oriunde mergeam, ea era mereu înlăuntrul meu, fluturând la marginile viselor și dorințelor mele, între somn și veghe. Era, Dumnezeu știe, de

parcă o întâlnisem într-o altă lume înainte de aceasta și mi-ar fi lăsat un semn după care s-o recunosc mai târziu.

De fapt, prima oară am făcut cunoștință cu ea când am găsit-o stând la marginea carierei de piatră din Manguo, pe un mic munte pe care noi îl numeam ha-Mutabuki, în apropiere de gospodăria lui Njinju wa Nducu și cea a lui Omari Juma, căreia noi îi spuneam însă Umari wa Juma. Era așezată pe marginea carierei, sprijinită spre spate în mâinile cu palmele pe pământ, cu picioarele legănându-i-se în amenințătorul gol scobit. Mai jos pe munte era șoseaua asfaltată despre care se zicea că a fost săpată în munte de prizonierii de război italieni. Întotdeauna mi se părea că automobilele, bicicletele și oamenii erau brusc vomitați sau brusc înghițiți de pământ, atât de abruptă era șoseaua în locul pe care-l numeam cotitura lui Kimunya ce dădea spre culmea pe care se înălța școala din Manguo. Am fost uimit de cutezanța ei, căci pe mine mă lua mereu amețeala numai la gândul de a sta în picioare pe marginea oricărei prăpastii. Cu toate acestea, am mers spre ea, și a ea a ridicat privirea, m-a văzut și m-a invitat, mă rog, m-a provocat să stau lângă ea. Pur și simplu. Am șovăit. Haide, nu-i nimic de care să-ți fie frică, a spus ea. Cine ți-a zis că mi-e frică? am spus eu, prefăcându-mă supărat. Am continuat să merg, pentru că mă provocase și nu voiam să-mi observe teama. Însă eram speriat. Inima mi-a bătut deodată foarte puternic, picioarele păreau să mă lase de la genunchi. Eram speriat. Eram speriat. Însă, în același timp, frica mă fascina și mă incita. Era ciudat: pășeam către viață și moarte, mi se tăiau cu adevărat picioarele și totuși prin

sângele încălzit de frică îmi alerga ceva între durere și bucurie, din ce în ce mai intens. Îmi venea să țip, dar am continuat să merg, atras ca de un magnet de chipul și zâmbetul ăla, de mica strungăreață dintre dinții de sus – toate lucruri pe care le mai văzusem, dar de care nu fusesem cu adevărat conștient.

Am stat acolo, am vorbit și ne-am uitat la păsările *thabiri* cum se îndepărtau în zbor odată cu soarele. O cunoșteam, desigur, căci mama mea trăise ca locatară ilegală la cealaltă fermă a tatălui ei de pe versantul celălalt al muntelui, care dădea spre orașul Limuru și zona colonizată.

M-a întrebat de ce nu mergeam la școală. I-am zis că întotdeauna am vrut să merg, ceea ce nu era tocmai adevărat. Ea a zis că merge la școală la Kamandura. Atunci și acolo am jurat că voi merge la școală.

În săptămâna următoare am fost zilnic la câmpul de piretru al tatălui ei, să culeg margaretele galbene.

Eram oricum priceput la asta, însă acum aveam un motiv nou, personal, ca să muncesc, și maică-mea se întreba ce mă apucase. Vreau să merg la școală, i-am spus. Vreau să câștig bani ca să plătesc facturile.

Uneori, ea venea să mă ajute și îmi relata alte istorioare despre școala ei. De asemenea, îmi aducea prune roșii, coapte, și mai apoi pere zemoase, delicioase.

Ei bine, am câștigat suficienți bani să plătesc un semestru. Când a văzut mama cât eram de hotărât, s-a oferit să mă ajute cu restul.

M-a învățat ce știa și am făcut progrese rapid. Profesorii mi-au dat voie să sar peste vreo două clase, astfel că după doi ani eram doar cu o clasă în urma ei.

Mama era o femeie cu frica lui Dumnezeu, murmurând rugăciuni cu orice prilej. Însă nu reușise niciodată să mă facă să mă rog sau să cunosc înțelesul rugăciunii.

Mukami a fost cea care m-a învățat rugăciunea. Prima mea rugăciune – îmi spusese că Dumnezeu făcea orice îl ruga cineva – am spus-o pe șoseaua spre școală, sub un cedru, un loc căruia îi ziceam Kamutarakwaini.

Ea nu era cu mine în ziua aia. Cred că era bolnavă sau ceva de genul ăsta. Ei bine, o emoție pe care n-o mai trăisem până atunci a pus stăpânire pe mine; am plecat capul și am închis ochii și l-am rugat pe Domnul să o vindece – și Doamne, dacă e adevărat că poți să faci orice, fă ca Mukami să fie a mea.

În weekenduri și în timpul vacanțelor școlare, munceam la ferma tatălui ei, și ea venea din nou să mă ajute.

Oh, și adesea mergeam prin trestiile verzi din lacul Manguo, alungând *thabiri* și luându-le ouăle.

Câteodată ne luam la trântă pe câmpurile de piretru sau lângă lac. Ea cădea la pământ, eu cădeam peste ea, ea țipa, iar eu mă dădeam la o parte, apoi ea se ridica în picioare și își scutura fusta de praf sau de frunze, apoi râdea de mine zicând: lașule. Atunci o alergam, ne luam din nou la trântă, pe ea o lăsau repede puterile și o doboram la pământ, și în sânge aveam un cântec straniu, și ea țipa și mă făcea păcătos și rău. Mă îndepărtam din nou și ea râdea de mine și o uram pentru

toate lucrurile acelea din mine pe care nu prea puteam să le explic.

Ea s-a dus la Liceul Kanjeru și am crezut că lumile noastre s-au despărțit. Un an mai târziu, eu m-am dus la Liceul Siriana. Cele două școli, după cum știți, sunt una lângă alta, separate doar de o vale. Acolo am continuat să ne întâlnim sâmbăta și să vorbim despre școlile noastre, despre profesorii noștri, despre familiile noastre, despre *Uhuru* și totul era bine.

Ne vedeam în vacanțe – de data asta nu prea des –, dar ne întâlneam o dată sau de două ori la biserică.

Era în timpul celui de-al patrulea an al ei de liceu și al treilea an al meu când am început să observ schimbări în atitudinea ei. Era mai supărăcioasă, era de parcă se enerva la vederea mea, și cu toate acestea, dacă ratam o întâlnire se supăra și mai rău. Nu făceam niciodată nimic cum trebuie – și am crezut, mă rog, am crezut că era din cauza febrei examenelor.

Într-o zi, într-o vacanță, a trecut pe la noi pe acasă, pe la coliba noastră din Kamiritho, și mi-a zis: hai să mergem la biserică. Am luat-o pe același drum prăfuit pe care mergeam când eram copii și ne duceam la școala generală. Ne-am adus aminte de mulți prieteni și de numeroase întâmplări. Era un tip înalt și slăbănog pe nume Igogo; băieții aveau obiceiul să-l necăjească până la lacrimi strigându-l *șoimul, șoimul*. Mai era fiica aia a lui Kimunya, despre care se dusese vorba că ar fi una dintre cele mai frumoase femei din tot ținutul. Am ajuns în biserică și ne-am bucurat că în amvon era reverendul Joshua Matenjwa, pe atunci predicatorul cel mai îndrăgit de

tineri. Pe toată durata slujbei, ea a fost foarte voioasă, și unde înainte fusese atentă când venea vorba să fie văzută de părinții ei cu mine sau cu vreun alt băiat, de astă dată nu păru să-i pese. De la biserică am luat-o pe jos pe drumul asfaltat, prin Ngenia, până la Nguirubi. Ne-am întins pe iarbă și am visat visuri mărețe: să terminăm școala, să mergem la facultate, să ne căsătorim, să facem copii și toate cele, ciondănindu-ne chiar pentru ce ar trebui să avem prima dată, un băiat sau o fată. Ea voia băiat, eu voiam fată, ne-am contrazis și n-am băgat de seamă că timpul trecea. Am alergat prin Gitogothi și, lângă casa lui Mbira, ea a spus dintr-odată: hai să facem ce făceam când eram copii – să adunăm ouă de *thabiri* de pe lac. Era o nebunie, se lăsa seara, dar de fapt era bine. Am mers anevoie prin apă, păsările zburau în văzduh, înaintam cu greu spre mijlocul lacului, cu picioarele împotmolindu-se în trestiile verzi și în ierburile înalte. Am strâns din mers câteva ouă.

În mijlocul lacului Manguo se aflau două movile care nu erau acoperite de apă niciodată; oricât de mult ar fi plouat, întotdeauna păreau să plutească deasupra apei. Mai târziu, am aflat că erau laturile unui dig construit de tinerii din generația Kihiu Mwiri[7] la stăruința lui Mukoma wa Njiriri, pe atunci căpetenie, drept condiție pentru inițiere. Dar… printre noi, băieții, circula legenda că ele erau cocoașele a două animale gigantice asemănătoare cu rechinii, care sălășluiau în lac, iar trestiile erau, chipurile, părul lor puberal. Ne-am dus să ne așezăm pe una. Nu se mișca. Nu se mișca absolut deloc, și am privit păsările *thabiri* plecând în zbor pe urmele

soarelui. Am numărat ouăle. Strânseserăm vreo zece în total. Pe urmă ea a rupt brusc tăcerea cu un țipăt ușor – uuu! și am văzut că o lipitoare i se lipise de bărbie, și acum îi sugea sângele. Am smuls-o de pe ea și a sângerat. Am frecat locul și i-am zis să nu se îngrijoreze, iar ea mi-a spus să încetez, că nu e copil, sau ceva de genul ăsta. M-am înfuriat, ea s-a înfuriat și am vrut cu adevărat să o plesnesc pentru că m-a făcut copil mare, dar ea mi-a oprit mâna și am început să ne luptăm corp la corp. Ne-am luptat unul cu celălalt, eram foarte supărat pe ea. Am aruncat-o la pământ și am căzut peste ea. Simțeam o căldură în tot corpul, sângele îmi alerga prin fiecare venă și arteră a ființei mele, iar ea m-a ținut în brațe, se însera și lumea era tăcută, foarte tăcută în mișcarea ei lină.

Când m-am trezit mai târziu, am văzut că se lăsase noaptea și apăruse o lună mică.

Mukami stătea jos. Spărsese toate ouăle și cojile erau împrăștiate în jurul ei.

— Ce-ai făcut? am întrebat-o. De ce-ai făcut asta?

Atunci am văzut că plângea. Am cuprins-o în brațe și i-am spus să nu-și facă griji, că n-o să pățească nimic și că oricum am să mă însor cu ea, de-ar fi să se întâmple ceva.

S-a uitat în sus la mine, cu tristețe, mi-am închipuit, și a zis:

— Nu e vorba despre asta. Nu e deloc vorba despre asta.

— Atunci ce s-a întâmplat?

Următoarea ei întrebare m-a zguduit cu adevărat, atât a fost de neașteptată:

— Ai avut un frate care a murit sau a pățit ceva de genul ăsta?

Întotdeauna am avut sentimente neclare în legătură cu fratele meu. Avusesem chiar senzații vagi, începătoșate, cum că l-aș fi văzut cu mult, mult timp în urmă, când eram foarte mic. Dar nu, nu era posibil să fie așa, totuși ceva trebuia să se fi întâmplat, pentru că ne-am mutat din casa noastră de la ferma tatălui ei și ne-am dus într-un sat. Toată chestia asta era încâlcită în mintea mea. O dată sau de două ori o întrebasem pe mama – cred că trebuie să fi auzit niște șușoteli ale vecinilor –, dar ea mi-a alungat întrebările cu o fluturare din mână și a zis ceva de genul că a plecat la tatăl meu în Valea Riftului și, cum nici pe tatăl meu nu-l văzusem niciodată, după acest răspuns nu i-am mai pus alte întrebări.

— Nu știu, i-am zis. Poate… nu, nu cred. Adică… cel pe care-l știu a plecat în Valea Riftului. Dar de ce întrebi?

— Vezi tu, tata a aflat despre dragostea noastră. Știe că ești fiul lui Mariamu. Zice că fratele tău a fost un Mau Mau… că el trebuie să fie cel care a condus o bandă în casa noastră și care i-a tăiat urechea dreaptă după ce l-a acuzat că îi ajuta pe albi sau că predica în biserică împotriva Mau Mau. *Uhuru* sau nu, nu ar ierta niciodată această necuviință și nu și-ar lăsa fiica să se mărite într-o familie ca asta, atât de săracă și cu un asemenea trecut de infracționalitate. De un semestru întreg îmi tot spune să mă despart de tine. Iar acum mi-a cerut în cele din urmă să aleg între tine și el. Renunț la tine sau, de nu, îmi caut alt tată și altă casă.

Am luat-o înapoi prin apa rece și prin trestii, în tăcerea lunii, pe întuneric. Am dus-o până aproape de casa ei și m-am

întors la Kamiritho. Am întrebat-o pe mama despre fratele meu.

— Spune-mi adevărul, te rog, i-am zis.

— Nding'uri. Transporta gloanțe pentru luptători și a fost spânzurat. Nu mă întreba mai multe. Nu sunt judecător peste faptele oamenilor. Suntem cu toții în mâinile Domnului.

Ei bine, n-am mai văzut-o niciodată pe Mukami.

Mukami, viața mea, s-a aruncat mai târziu de pe marginea carierei unde am întâlnit-o prima oară. A murit înainte să se poată fi dusă la Spitalul Aga Khan din Nairobi.

~4~

Efectul acestei confesiuni extraordinare asupra celor prezenți fu incredibil. Bătrâna rămase cu ochii pironiți în același loc. Însă mâna ei amesteca mecanic, din ce în ce mai repede, în vasul cu *theng'eta*. Wanja se dădu mai aproape de el. Munira oftă, ceva între tuse și un strigăt înăbușit. Pe urmă se ridică și ieși. Era incapabil să înțeleagă ura care-l cuprinsese deodată. Mukami era sora lui, singura care îi luase partea, și acum, între tatăl său și Karega, nu știa pe cine să învinovățească. Rămase afară până când, puțin mai calm, intră înapoi și descoperi un spectacol și mai ciudat.

Abdulla îl apucase de umeri pe Karega și îl zgâlțâia aproape violent, în același timp întrebându-l, în mod repetat, același lucru:

— Tu, tu, fratele lui Nding'uri?

Iar vocea lui semăna cu țipătul unui animal strangulat.

În mintea lui – dar cum puteau ei să știe? – clocoteau amintirile unei copilării trăite împreună cu un prieten, colindând măcelăriile și ceainăriile din Limuru, bătându-se pentru pâinea mucegăită aruncată pe grămezile de gunoi de la brutăria lui Manubhai din Limuru; visurile dulci-amare despre o educație de care nu avea să aibă parte vreodată în Kenya colonială; numeroasele amintiri despre vremurile când se afla în căutarea unui loc de muncă satisfăcător sau a unei meserii, anii de trudă la fabrica de încălțăminte, anii deșteptării, cu alte visuri despre un David negru înarmat numai cu o praștie, o suliță și o armă furată după ce-l învinge pe acel Goliath cu mitralierele și cecurile lui grase; visurile de eliberare totală, astfel încât un negru să-și poată ține capul sus, lipsit de griji pe pământul său, în siguranță în cultura sa – toate acestea și chiar mai mult… și sub toate astea… suferința… suferința nerăzbunată.

Nu putea să exprime toate astea imediat. Întrebă doar atât:

— Tu? Tu? Fratele lui Nding'uri?

Așteptară cu toții să vadă ce o să facă în continuare, așteptară o explicație.

Abdulla se așeză înapoi pe taburetul lui și înghiți repede vreo două guri de *theng'eta*. Privirile lor nedumerite erau ațintite acum asupra lui, pentru că reacția lui neașteptată îi deturnase pentru moment de la povestea lui Karega. El păru să savureze efectul băuturii, apoi se uită la ei toți. Alungă o muscă ce-i bâzâia lângă urechea dreaptă și apoi își fixă ochii

asupra lui Karega. În tăcerea întrebărilor nerostite, începu să spună cu glas teatral, ca un cântec monoton:

— Mei, puterea lui Dumnezeu! Nding'uri, fiul lui Mariamu. Nding'uri, copilăria mea. Nding'uri, cel mai curajos dintre toți. Nejelit, nerăzbunat, zace undeva într-un mormânt comun. O groapă comună. Soldatul necunoscut și necântat al libertății Kenyei…

Se simțiră toți stânjeniți, chiar rușinați.

Apoi el se scutură, se calmă și glasul îi era acum ușor obosit, neutru, aproape fără emoție.

— Mei, puterea lui Dumnezeu, repetă el. Nding'uri, fiul lui Mariamu. Venise devreme la coliba mamei mele și am leorpăit împreună terciul din mei pregătit de ea. Peste o zi-două, avea să fie rândul lui să intre în pădure. Eu încă nu depusesem jurământul de *bathuni*, însă urma să mă alătur luptătorilor de îndată ce treceam cu succes prin acest ritual. După ce am mâncat terciul, ne-am dus în curte și am stat sprijiniți de pereții de pământ ca să ne bucurăm de soarele dimineții. Era soare, nu era vânt, dar era frig. Ne-am învârtit prin *shamba* de un acru, jumulind într-o doară câte o buruiană ici și colo din mazărea și fasolea înflorite. Am aruncat cu pietre în pomul din mijlocul *shambei*, să vedem care va reuși primul să dea jos o pară. Dar parcă și jocul și fructele au fost un pic lipsite de gust. Mai târziu, pe la zece, am luat-o încetișor spre centrul comercial indian. Am trecut pe lângă casa lui Kimuchu wa Ndung'u, un susținător Mau Mau înstărit, care a fost mai apoi împușcat de albi; ne-am oprit lângă casă – era recent construită, o clădire din piatră, singura casă din piatră

deținută de un negru din regiune, și ne-am întrebat: va veni o zi când toți kenyenii își vor putea permite o astfel de casă? Nding'uri a spus: De-aia mă voi alătura lui Kimathi și Mathenge. La centrul comercial ținut de indieni trebuia să ne întâlnim cu un bărbat, omul nostru, care avea niște relații misterioase cu poliția colonială și reușea să facă rost de gloanțe de la ei, în schimbul cărora, potrivit spuselor sale, le aducea niște bunăciuni. Cel puțin asta era povestea pe care ne-o zisese. În fine, sora lui, iubita lui Nding'uri – veneau din Ngecha… sau Kaburu… ori de pe undeva din partea aia – probabil Wangigi, da, cred că Wangigi, însă putea fi găsit adesea la Limuru. Și, de fapt, în vreo două ocazii ne vânduse niște gloanțe pe care noi le-am dat imediat mai departe fraților noștri din pădure, așa cum cerea legământul nostru de uniune. În ziua aceea se ducea să ne mai aducă niște gloanțe și, poate, o armă. Nding'uri, fiul lui Mariamu. Era foarte încântat la gândul că o să mânuiască o armă. O știam, puteam să văd asta pe fața lui, deși încerca s-o ascundă. Am glumit pe seama perspectivelor sale de luptător. „A fost odată ca niciodată un războinic care a mers să lupte pe teritoriu inamic", îi povesteam eu. „S-a întors acasă și a început să-i descrie tatălui său bătălia…

— Și dușmanul ăsta a venit spre mine și m-a lovit o dată în coaste. M-am prăbușit. Un altul a venit la mine, și sulița lui a fost cât pe ce să mă nimerească în gât. Un altul și-a azvârlit bâta și m-a lovit drept în nas…, a povestit el întruna, fără să vadă că tatăl său începea să se înfurie.

— Fiule, nu te-am trimis acolo ca să fii bătut măr și să te bucuri de înfrângere. Poveștile astea… să i le spui maică-tii.“

Noi am râs. El s-a oprit brusc în mijlocul drumului și și-a îndreptat spre mine degetele ținute în forma unui revolver. „Stop, opriți-vă, băutori de sânge! Opriți-vă, veniți aici! Culcat! Brațele întinse. Tu, tu, scoate-ți mâinile din buzunare… De ce-i asupriți pe negri? De ce ne luați pământul? De ce ne luați truda și ne necinstiți femeile? *Johnny boys*[8], oameni roșii, spuneți-vă ultimele rugăciuni către zeii voștri… Nici un răspuns? Vinovați… Pac-pac-pac…“ Pistolul era acum o mitralieră în mâinile sale nerăbdătoare și începuse chiar să transpire. E în regulă, i-am zis, scuturându-l de umăr. A râs, am râs și eu, stingherit. Și ne-am adus atunci aminte de noaptea în care am făcut-o amândoi cu aceeași fată în coliba bunicii mele, unde erau ținute caprele și oile, cu foarte mult timp în urmă. Eu i-am tras-o lipind-o în picioare de perete, cu ea ținându-și fusta ridicată. Caprele și oile behăiau, unele au început să se agite. Ea plângea, nu un plâns adevărat, era un amestec de suspine și scâncete și absorbit sucurile durerilor lăuntrice… și a fost bine. Când a fost rândul lui Nding’uri, ea a protestat un pic, *no ma Ngaikai inyui muri aganu-i*, apoi ne-a rugat să o lăsăm să se odihnească puțin. Dar Nding’uri nici n-a vrut s-audă și s-a dus glonț la ea. I s-a părut dificil să o pătrundă în poziția aia în picioare și ea a încercat să-l ajute, nu acolo, mai jos, e prea jos, acolo, și deodată au căzut amândoi la pământ, unde era plin de balegă și pișat, dar Nding’uri nu voia să mai aștepte. Ne-am adus aminte cuvintele ei și am râs. Când s-a terminat totul, ea s-a ridicat și

a spus furioasă: Ia uitați-vă, mi-ați stricat fusta și pânza, și a fugit afară din colibă. Ne-am întrebat dacă fata, de-acum o femeie cu o căsnicie fericită și mamă a doi copii, își mai amintea noaptea aia. Discuția noastră s-a îndreptat, cumva, spre femeia lui Nding'uri din acel moment. După cum v-am spus, era sora prietenului nostru, de fapt, noi îl cunoscuserăm prin ea. La început, lui nu i-a plăcut prietenia lor, ne-a zis ea, dar eu și Nding'uri n-am dat importanță, punând asta pe seama obișnuitei gelozii protectoare a unui frate. Într-adevăr, pe urmă a devenit prietenos, chiar foarte vorbăreț, și el a fost cel care a adus în discuție posibilitatea să ne aprovizioneze cu „boabe de porumb", cum le ziceam noi gloanțelor mortale. I-am zis lui Nding'uri că ar trebui să se însoare cu femeia, și el a spus că era în regulă, că ea îi promisese să-l aștepte până se termină lupta și, în orice caz, el voia să aibă pe cineva pentru care să lupte. În felul ăsta, am ajuns curând la locul cu pricina, pe strada din dosul unei prăvălii care aparținea unui indian pe nume Govnji-Ngunji. El ne aștepta acolo. Am dat noroc, și fiecare strângere de mână a însemnat trecerea gloanțelor de unul la altul. A fost atât de ușor și de rapid, abia dacă a durat un minut, apoi el a plecat. Arma, a uitat să ne dea arma, i-am zis lui Nding'uri, și a încercat să se ia după el. Dar apoi am hotărât că era mai bine să așteptăm până seara sau în altă zi. Au venit doi bărbați, iviți din senin, și ne-au bătut pe umeri. Ceva deopotrivă rece și fierbinte mi-a cuprins stomacul. Mi-am dat seama, și cred că și Nding'uri, că fuseserăm trădați. Turnătorul, a șuierat Nding'uri printre dinți, și s-a trezit lovit cu piciorul și împins înainte. O dubă a poliției era parcată în

apropierea unui gard viu din măr *kei*, de lângă magazinele indiene. Cei doi bărbați în civil râdeau și făceau glume, numindu-ne mareșali și generali. Generali cu pantalonii rupți. Eram chinuit că nu puteam să fac nimic și am primit batjocura lor cu o tăcere înverșunată. Unul m-a percheziționat. Apoi s-a oprit brusc, părând nedumerit. Unde sunt chestiile alea? a strigat la mine. Și eu eram nedumerit. Deodată s-a auzit un strigăt victorios de la cel care-l percheziționa pe Nding'uri. Ne-am uitat toți într-acolo. Celălalt bărbat ținea ridicate deasupra capului gloanțele găsite în buzunarele lui Nding'uri. Atunci mi-a trecut prin minte că bărbatul care m-a percheziționat pe mine nu căutase în buzunarul interior al sacoului meu, unde pusesem boabele. A fost o fracțiune de secundă. Nu m-am gândit la asta. A fost de parcă hotărârea s-a luat singură. Eu doar am îndeplinit-o și am făcut un salt disperat către libertate. La început uluiți, au încremenit. Apoi și-au armat pistoalele. Auzisem zgomotul. Însă nu eram eu cu adevărat: cum puteam să fiu atât de calm pe dinăuntru? M-am amestecat printre copiii indieni și tot ce au putut să facă polițiștii a fost să tragă în aer și să țipe la indieni să-i ajute. Însă negustorii erau probabil înspăimântați de fumul scos de arme, și copiii probabil au crezut că era vreo glumă, pentru că țipau, aplaudau și urlau: grăbiți-vă, grăbiți-vă! ceea ce a scos și mai mulți copii pe străzi, complicând astfel și mai mult acțiunea și, astfel, ferindu-mă de rău. Am luat-o pe ulițele dosnice, prin lanurile de lângă Gwa-Karabu, către Rongai, prăvăliile africane. Atunci au tras în mine. M-am prăbușit. M-am ridicat. Au tras din nou. Am căzut și m-am

ridicat – prin șanțuri și pante, prin câmpuri cu iarbă, prin piața Rongai, peste calea ferată și spre locuințele muncitorilor de la Fabrica Bata. Între timp, vestea ajunsese la Bata. M-au ascuns, trecându-mă din ușă în ușă pe o cărare secretă ce ducea la tufele de ceai, la pădure și la prieteni.

Nding'uri, fiul mătușii mele. Nu l-am mai văzut niciodată. Peste o săptămână, l-au spânzurat la Githunguri.

Mei, puterea lui Dumnezeu. Mă rugam: „Doamne, cruță-mă, cruță-mă ca să pot într-o bună zi să-i vin de hac ticălosului ăluia".

Și ce-am făcut când am ieșit din pădure? Eu, Abdulla, mi-am uitat jurământul făcut lui Dumnezeu… Eram prea ocupat să caut bani… și am venit chiar să mă ascund în Ilmorog.

Se întrerupse, cu glasul sugrumat, și preț de câteva clipe fu cu gândul în altă parte. Ochii lui Karega erau ațintiți asupra lui Abdulla. Nyakinyua își înălță capul și se uită pe rând la ei toți, ca și cum numai ea putea să vadă lucruri ascunse lor, ca și cum numai ea putea să vadă semnele în semiîntunericul enigmatic din colibă.

~5~

Munira avea să țină minte ani la rând seara aceea când au băut *theng'eta.* Mai târziu, în declarația sa, a încercat să schițeze scena, doar conturul ei, chipurile acelea nedumerite, a încercat să redea în cuvinte glasul tulburat al lui Wanja care le întrerupea șirul gândurilor cu întrebarea aceea care era

dincolo de mărturisiri, de amintiri, de lupta lăuntrică contradictorie. A încercat să vorbească despre acea primă noapte în care luase contact cu *theng'eta* – spiritul în cea mai pură formă a sa. Oare Wanja încerca să salveze situația schimbând subiectul? se întrebase el atunci. Și totuși, era o întrebare nimerită, adresată singurului om care putea să le arate lumina care să-i scoată din întunericul lor.

— Spune-ne, mamă, spune-ne asta: ce a văzut bărbatul tău de l-a schimbat? Ce l-a făcut să nu mai fie același? Ți-a împărtășit înțelesul a ceea ce a văzut?

— În strălucirea orbitoare a acelei lumini? întrebase ea, de parcă se așteptase din capul locului la această întrebare și se pregătise pentru ea. A încercat de multe ori să-mi spună ce a văzut în strălucirea orbitoare a acelei lumini. Însă întotdeauna îl oprea ceva, îl gâtuia când începea să povestească, și nu putea să continue. Iar pe urmă a venit al doilea război mare și, din nou, copiii noștri, fiii noștri, tatăl tău printre ei, au fost luați și duși departe, iar când s-au întors, am auzit nume ciudate: Abisinia, Bama, India, Boboi, Njiovani, Njirimani și altele. Și de data asta fiii noștri chiar țineau arme în mâini și ajutau, fără voia lor, la măcelărirea de vieți omenești. Bărbatul meu îmi șoptea noaptea toate aceste lucruri și era cuprins de febră și tremura tot, iar eu îl țineam în brațe ca să-l liniștesc. Și, într-o noapte, mi-a vorbit despre asta în cuvinte care pe atunci erau stranii și fără înțeles. Nici măcar asta, nici măcar măcelul ăsta nu este ce-am văzut. Am încercat din nou să-l fac să vorbească: spune-mi ce ai văzut, ce anume te-a tulburat în toți acești ani? E vorba de fiul tău?

Atunci el a început din nou să tremure, am văzut că avea lacrimi în ochi și l-am luat în brațe ca să-l liniștesc. Mi-a spus așa: Vezi tu, femeie… când animalul, care era mai mare decât faimosul *ndamathia*, ține minte, când a scuipat lumina, am crezut că văd fiii și fiicele neamului negru de veacuri ridicându-se ca unul pentru a folosi puterea acelei lumini, și omul alb care era cu noi a fost înfricoșat de gândul că puterea aia era în mâinile acestor zei negri. Apoi și-a folosit viclenia împotriva noastră, și-a îndreptat spre noi limba otrăvită; ți-aduci aminte de Wakarwigi, albul pe care-l numeam șoimul? Alerga la cei din tribul agikuyu și le spunea: Vin masaii să vă fure vacile și sunt înarmați până-n dinți; vin cei din tribul wagikuyu să vă fure vacile și fiicele și sunt înarmați până-n dinți. Ții minte cum aproape că ne-am măcelărit unii pe alții, iar Wakarwigi a venit în ultima clipă să facă pace? Iar când în cele din urmă asta a dat greș, el și-a îndreptat armele spre copiii negri care, pentru că fuseseră mai înțelepți, s-au retras în păduri și în munți, ca să-și refacă rândurile. S-au întors, dar nu mai erau sclavi care se temeau, ci războinici *itungati* înarmați cu *panga*, sulițe, arme și credință. Da, femeie, și credință, care era un alt fel de lumină. Erau câțiva trădători printre ei, cei care voiau să rămână hamali la poartă, să profite de pe urma controlului acelei puteri de către omul alb și a energiilor omenești care o activau. Dar, în mare, au rămas împreună… și a fost mult sânge, mulți copii rămași fără mame, multe picioare schilodite, multe cămine distruse, și totul din cauză unor ființe înfometate, bolnave de lăcomie, care voiau totul pentru ele. Au luat virtuțile care s-au născut

din asta drept virtuți universale ale inimii omenești. Au practicat filantropia, mila; ba chiar au făcut legi și reguli de bună purtare pentru cei pe care-i lăsaseră fără mamă, pentru cei pe care-i siliseră să trăiască pe străzi. Spune-mi, femeie, am avea nevoie de milă, pomană, generozitate, bunătate, de n-ar exista săraci și nefericiți de care să-ți fie milă și cu care să fii bun? Și crezut-au că aveam să rămânem cei care le primesc bunătatea și pomana, când puterea pe care-o aveam în mâini era suficientă să ne hrănească și să ne îmbrace pe toți cu forța și infinita înțelepciune și iubire a unei ființe omenești? Și astfel a fost acest geamăt, femeie, acest geamăt în iureșul înflăcărat al luptei. Aceea de-atunci, femeie, a fost o priveliște cumplită și a fost un sunet teribil și m-a ținut treaz sau într-un somn agitat multe nopți, și m-am temut să-ți povestesc…

Abdulla chiar gemea, iar asta o întrerupse pe bătrână din istorisirea acelei viziuni pe care i-o împărtășise bărbatul ei, a cărei semnificație credeau că o înțeleg: căci nu se întâmplaseră deja toate astea? Dar Abdulla continuă să geamă și să strige obscenități către chipuri pe care doar el le vedea, iar ei crezură că, probabil, amintirea a ceea ce se întâmplase era ceea ce-l tulbura atât de mult. Wanja își puse mâna pe umerii lui, și el încetă să se mai zvârcolească și să mai geamă de durere și se uită în ochii ei; apoi își feri chipul, care avea o expresie ciudată, de neînțeles. Wanja avea și ea pe chip o expresie ușor schimonosită de durere și își mușcă buza de jos ca pentru a-și reține lacrimile.

Bătrâna se ridică de pe scăunelul de lângă oala cu theng'eta. Se uită la ei toți, și Munira avu impresia că pe

chipul ei vlăguit se citea o imensă compasiune, blândețe și dorința de a vindeca.

— Mergeți acasă, copii. Mergeți acasă să dormiți. Cu toții ați citit cartea bunului Dumnezeu… A Mea este răzbunarea[9], iar eu zic: e treaba vreunui om să-i facă dreptate lui Dumnezeu sau să-l răzbune? Dormiți și lăsați lucrurile în voia lor, căci sunt încă atât de mulți *karwigi* printre noi. Dormiți.

Mă tot întreb, acum că s-a întâmplat, ce anume încerca să ne spună în noaptea aceea, scrise grăbit Munira, cu furia lăuntrică a unuia care încerca să înțeleagă. Ar fi oprit ceea ce s-a întâmplat dacă, indiferent ce o fi fost, ar fi fost luat în seamă? De către cine? Abdulla a fost primul care a plecat, își aminti el, urmat de Wanja și Karega. Wanja a mers cu Abdulla o scurtă bucată de drum, apoi s-a întors și i s-a alăturat lui Karega, care stătea pe loc. Iar Munira încă își amintea clar sentimentul pe care-l avusese atunci, acela că fusese exclus de la ceva ce-i legase pe ceilalți. Oricum i-ar fi plăcut să fie singur, cu gândurile sale, dar acțiunea lui Wanja a făcut cumva ca mânia înăbușită din cauza propriilor incertitudini să fie și mai mare. A chemat-o, și ea a venit. S-a gândit că ar trebui să-și înghită vorbele, dar ele i-au ieșit pe gură exprimând amărăciunea și frustrarea multelor luni în care ea îl ținuse la distanță, jucându-se cu emoțiile, amintirile și așteptările lui.

— De ce-ai venit în Ilmorog? Era mai multă liniște înainte să vii tu aici.

— Liniștea unui loc în care nu se întâmplă nimic? i-a întors-o ea, iar el, Munira, a aștepta să continue, să zică mai

mult, însă ea se dusese deja, parcă dansând, lângă Karega.

I-am lăsat împreună și m-am dus acasă, singur, luptându-mă cu propriile gânduri și neliniști. *Theng'eta*… Ilmorog… povestea lui Karega. În timp ce el povestea, trecutul meu străfulgerase brusc peste abisul întunecat al prezentului meu. Era de parcă înainte de seara aceea nu-mi cunoscusem niciodată familia, trecutul. Îmi aminteam discuția foarte recentă cu tatăl meu și aparenta lui schimbare de atitudine. Îmi aminteam că-i lipsea o ureche. Mi-am mărturisit în sinea mea că nu-mi păsase niciodată de tatăl meu, deși eram un pic înfricoșat de el. Nu-i cunoscusem cu adevărat pe surorile sau frații mei, care majoritatea se căsătoriseră cu persoane înstărite sau ajunseseră într-un fel să fie înstăriți. Unii dintre ei chiar se duseseră în Anglia pentru a se pregăti să devină asistenți medicali, medici sau ingineri. Eu fusesem un intrus, un spectator distant, care putea doar să bănuiască ce se întâmpla din aluzii scăpate în grabă, din conversații deschise întrerupte brusc la sosirea mea. Ba chiar tatăl meu îmi condusese gospodăria în locul meu, iar soția mea aștepta de la el porunci și aprobare. Ceea ce mă îndurera acum… nu știu cum să exprim asta… era un sentiment că Karega era implicat mai mult chiar și în familia mea. Nu afectase el deja cursul istoriei acesteia? Mukami, deși n-o cunoscusem niciodată, dincolo de faptul că era sora și discipola mea, era sânge din sângele meu, bătuse oare atâta drum ca să-mi reproșeze moartea ei? De-aia venise el la Ilmorog, ascunzând adevăratul motiv în spatele dorinței de a-mi fi discipol și de a primi

sfaturi și ajutor? Oare nu exista în accentele narațiunii lui un aer triumfător?

M-am certat cu mine însumi: la urma urmei, era tatăl meu. Aveam un sentiment straniu, o senzație cumplită care făcea să mi se strângă stomacul – eram un fiu care băuse și stătuse la masă cu cei care îi desfiguraseră tatăl, sânge din sângele lui, și au provocat moarte în familie. Nu puteam să mă împac cu gândul ăsta. Mi-am adus aminte vorbele lui Abdulla, rugându-l pe Dumnezeu să-l aducă față în față, într-o bună zi, cu adevăratul ucigaș al lui Nding'uri. Ce repede am uitat cuvintele pline de înțelepciune și compasiune ale Nyakinyua! Am strigat în inima mea: Dă-mi putere, Doamne, dă-mi o voință neclintită! Am simțit, Dumnezeu să ne ierte pe toți, că trebuia să fac un o schimbare drastică, care să-mi redea istoria uzurpată, în moștenirea mea uzurpată, care să mă reconecteze cu istoria mea. Ceva care să-mi dea posibilitatea să-mi revendic tatăl. Iar Karega se arăta ca un uriaș care-mi bloca drumul. Ca să fiu sincer, nu știam, nu eram foarte sigur, pe cine voiam să răzbun: pe mine însumi, pe Mukami, pe tatăl meu; era numai dorința de a face ceva care să-mi dea un sentiment de apartenență. Mă săturasem să fiu un spectator, un străin.

1. În original, *Sunday Mouthpiece*.
2. În limba engleză se face referire la „Ploaie“ ca la un substantiv de gen masculin, iar la „Pământ“, ca la unul de gen feminin.
3. Plante de *coada-vulpii* (în swahili, în orig.).
4. Ceremonie în cadrul căreia vechea generație de conducători ai comunității tribale făcea loc unei alte generații.

5. Pentru totdeauna (în swahili, în orig.).
6. Capul Bunei Speranțe.
7. Generație gikuyu născută în jurul anului 1890.
8. Termen peiorativ folosit în Kenya pentru britanici, mai exact pentru membrii armatei britanice.
9. Biblia, Noul Testament, *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 12:19.

Capitolul 8

~1~

Karega merse înainte, prin beznă, ca și cum era fericit așa, singur, doar cu gândurile lui drept tovarăș ascuns. Însă Wanja se ținu după el fără să scoată o vorbă. După tot ce se petrecuse în coliba lui Nyakinyua, Karega ardea de mânie. În toată viața lui nu trăise atâtea experiențe contradictorii ca în seara asta. O pierduse pe Mukami și își dăduse seama, depănând povestea, că durerea și autoînvinuirea nu se micșoraseră odată cu trecerea anilor. Dar își descoperise și fratele, care fusese doar o siluetă îngropată adânc în primele amintiri ale copilăriei lui. Acum îl revendica, plin de mândrie și recunoștință: nu mânuise el gloanțe adevărate, gata să-și dea viața? Nu era asta cea mai înaltă măsură a angajamentului cuiva față de cauza eliberării unui popor? În același timp, se simțea un pic uluit și înfricoșat de el, dar și de Abdulla: de unde curajul și siguranța aceea interioară, când o lume întreagă râdea de amenințările unui țăran înarmat doar cu o *panga* ruginită și o armă artizanală? Cum de se apropiau atât de mult acea credință și acea încredere în dreptate de certitudinea absolută? Abdulla devenise acum în ochii lui Karega cel mai bun sine al comunității, simbol al adevăratului

curaj al Kenyei. Iar istoria pe care el încercase s-o predea ca pe niște aventuri romantice, esența luptei negrilor, înțeleasă în imaginație la nivelul de simple posibilități, dobândise în acea seară consistență imediată, trup și sânge.

În noaptea neagră care-i învăluia se simțea puterea unei apropieri însângerate. El se opri ca pentru a o lăsa pe Wanja să-l ajungă din urmă, însă poteca era prea îngustă pentru doi oameni unul lângă altul, și el continuă să meargă în față. Nu știa ce voia să-i spună lui Wanja, dar simțea în același timp că în capul și în inima lui erau gânduri și sentimente care nu se lăsau înțelese, nu voiau să prindă formă, să se transforme în cuvinte. Se îndreptară spre culmea Ilmorog, și Wanja fu frapată, în sinea ei, de această repetare a unei experiențe anterioare. Avu, de asemenea, o vagă senzație că totul era inevitabil, de parcă numeroasele accidente, coincidențe și vicisitudini din trecut duceau la asta: la ce? Ce era animalul dinăuntru, care se întindea și se chinuia să ia ființă? Stătură unul lângă altul, privind spre câmpiile care-și pierdeau din ce în ce mai mult contururile. Karega se așeză pe iarbă, și ea făcu la fel. Wanja avea și ea multe lucruri pe care voia să le povestească, să le spună, să le întrebe, însă nu-i veni nici unul.

— Cu siguranță ai sânge de rebel în familie, zise ea, fără să știe că a atins tocmai o coardă sensibilă.

— De ce?

— Fratele tău, pentru început. Semăna cu tine? Dar, bineînțeles, n-ai fi avut cum să-l cunoști. Și pe urmă tu. La Siriana ai organizat două greve.

— La fel a făcut și Munira, zise el, cam neatent, din pricina faptului că se gândea la fratele lui și la Abdulla și la ce a însemnat să lupte în pădure.

— Da. Dar în cazul lui a fost altfel. El zice că a fost doar un spectator, un martor care s-a nimerit să fie aruncat în mijlocul agitației și încăierării.

— De unde știi tu? N-ai fost acolo.

— Ne-a spus el.

Wanja spuse povestea lui Munira și Chui așa cum o povestise cândva Munira.

— Vorbea de parcă înlemnise la amintirea acelui eveniment. Lângă șosea, tu ai încercat să-i organizezi pe vânzătorii de piei de oaie și de fructe. În Ilmorog, ai propus și ai organizat călătoria la oraș care ne-a salvat de foamete. Asta nu e ceva?

Lui îi plăcu vocea ei care răsuna ca un gângurit. Degetele lui erau cuprins de un val de sânge cald când se-atingeau de-ale ei. Însă mintea lui se îndrepta cu repeziciune, pe rând, spre Abdulla, Nyakinyua, Mukami, spre orice altceva în afară de școli, greve și rolul lui în desfășurarea lor, căci acum, plasate în contextul teatrului de evenimente care creaseră adevăratul spirit nemuritor al Kenyei, păreau vulgare și neînsemnate.

— Crezi că ne-a spus tot? întrebă el, mai mult de dragul de a zice ceva.

— Cine?

— Abdulla.

— Așa cum a zis Nyakinyua, în ciotul ăla de picior al lui se ascunde mai mult. Însă, la o adică, cine nu are ceva de ascuns?

— Tu ai ceva de ascuns?

— Da, zise ea încet.

— De ce? Nu mi-ai spus tot?

— Presupun c-ar trebui să-ți spun cum am ajuns să abandonez școala.

Și îi povesti despre prima ei dragoste – încercarea ei de răzbunare și ceea ce o făcuse apoi să abandoneze școala.

El a ascultat, apoi întrebă:

— El e… E același bărbat cu care ne-am întâlnit în drum spre oraș?

— Da. Da… Însă încerc să nu mă gândesc prea tare la asta. Nu e nimic.

— Nimic, Wanja, nimic? Nu. Nimic nu e nimic.

— Dar de ce să devin prizoniera unei înfrângeri din trecut? De ce să mă urmărească mereu?

Wanja ridică un pic vocea, protestând împotriva a ceea ce i se păru, în glasul lui, a fi o acuzație. Munira rămase cu gura căscată, speriat de vehemența protestului ei: căci cine era el, o victimă, să judece o altă victimă?

— Nu-i vorba de asta, zise el. Nu-i deloc vorba de asta. La urma urmei, ai încercat, te-ai zbătut. Îi căută instinctiv mâna, ca pentru a o liniști.

Ea se cuibări mai aproape de el, vrând să-l domolească, să lupte cu dușmanul vieții din acea voce. Căldura ei îi umplu treptat plămânii, coastele – viața începea să pulseze mai iute în el. Simți această durere ascuțită a nașterii-morții-nașterii-

morții și strânse mai tare degetele ei de la mâna dreaptă în palma lui stângă. Simți cum tremurul prelungit al trupului ei îl înfioară, iar acum lui îi venea să plângă amintindu-și de Mukami. Asta se amesteca, într-un fel, cu conștientizarea neliniștii și suferinței lui Wanja din trecut, care, și ea, se amestecă cu propria-i tulburare lăuntrică. Unde era puterea cuvintelor despre care vorbise cândva Fraudsham? Acum, când cuvintele erau în zbor, exista doar realizarea, conștientizarea suferinței și durerii trecute, care îi unea, dând naștere nevoii lor reciproce de celălalt. Inima lui Karega clocoti de o furie deznădăjduită: își mușcă buzele încercând să-și țină firea, să-și stăvilească impulsul către recunoașterea goliciunii lor reciproce. Însă furia, impulsul îl mânară spre ea, îl făcură s-o tragă mai aproape în brațele lui, întinzând-o încet-încet pe iarbă, scoțându-i metodic hainele, în timp ce mâinile ei făceau gesturi neputincioase de împotrivire, oh, Karega, nu face asta, te rog, iar el auzea în glasul ei teama sinceră a nevoii și dorinței; simți sângele înfierbântat gonind și năvălindu-i în tot trupul care-l căuta pe al ei într-o luptă încleștată pe pământ. Își simți vârful fierbințelii atingând umezeala ei și pentru o clipă își simți trupul suspendat. Apoi ea țipă o dată, oh, și el coborî, cufundându-se în ea, și trupul ei îl primi acum cu răbdare tandră. Pe urmă începură încet, aproape nesiguri, bâjbâind unul către altul, muncindu-se treptat împreună în căutarea ritmică a unui regat pierdut, a unei inocențe și speranțe pierdute, explorând din ce în ce mai adânc, tot trupul lui fiind în flăcări și încordat de dorința dureroasă a contopirii. Iar Wanja se agăță de el, dorind și ea

ca amintirile să-i fie șterse de potopul unui nou început, iar el simți acum o putere, puterea de a vindeca, puterea asupra morții, putere, putere... și deodată ea fu cea care-l purtă pe valuri oceanice care deschideau noi orizonturi și posibilități într-un singur moment de iluminare fulgerătoare, oh, puterea trupurilor unite, înainte de a exploda și de a leșina în întuneric și somn fără cuvinte.

Se treziră dimineață, cu rouă în păr, cu rouă pe haine, rouă pe iarbă, rouă pe culme și pe câmpuri, cu pământul strălucind de lumina delicată, chihlimbarie, de dinainte de răsăritul soarelui.

— Trezește-te, Wanja, o strigă Karega.

Ea îi auzi vocea. Îi era frig, dar își ținu ochii închiși.

— Trezește-te să vezi semnele zorilor peste Ilmorog, continuă el.

Plecară de pe culme și se duseră la casele lor, scăldați în scânteierea rece a dimineții.

~2~

Zori peste Ilmorog. La mulți ani. Singură în pat. E întinsă pe spate, complet relaxată la șolduri. Ce ciudat. Relaxare în epuizare. Savurează o pace lăuntrică și o senzație de lipsă de greutate interioară pe care nu le-a mai simțit niciodată. Celelalte aventuri amoroase ale ei au fost mereu însoțite de neliniște, de amărăciune, de o nevoie asupritoare de un paliativ, de o victorie temporară, de o nevoie chinuitoare de

sânge și răzbunare, de câștig. Asta e pacea. Asta e sfințenia. Pleoapele ei sunt grele, languroase. Se cufundă într-un pământ-al-nimănui, dar se agață de fața și de ochii lui.

Theng'eta... spiritul... puterea din mei a Domnului... degetele de mei ale Domnului. Recolta. Durerile înțepătoare de la mătasea de porumb înțepătoare de pe tulpini. Snopii de coceni de porumb. Frunzele de iarbă. *Micege* și *maramata* pe fuste. Bulgări de argilă pe picioarele și mâinile care pun semințe în pământ. Călătoria. Călătoriile pe pământ, în aer, zborul. *Karima Ka ihii*[1]. Întâlnirea la Limuru în coliba ei. În coliba mamei ei. Și ciudat. Nu fața lui este cea la care se uită. Este cea a unui tânăr stângaci care-i oferă în dar un creion și o gumă de șters roasă pe margini. Ea e supărată. Azvârle darurile. Vrea o scrisoare... m-auzi, strigă ea, dacă mă iubești, scrie-mi o scrisoare și spune că mă venerezi... că nu cunoști alte brațe. El aleargă după creion și gumă. Cu mâini tremurânde, îi scrie o scrisoare... nenumărate ca firele de nisip din mare, stelele și norii ce se mișcă în văzduh... ea în veșmintele sclipitoare de weekend... înșfacă scrisoarea de la el. Se apucă s-o citească verișoarei ei care tocmai a sosit de la oraș... Eastligh... Privește peste umăr la ochii rugători și începe să citească tare, pe un ton disprețuitor... Însă verișoara ei nu-i acolo... E așezată pe genunchii tatălui ei, încercând să deslușească pe litere și să pronunțe anumite cuvinte... *Kaana Gaka ni kau Ni Ga tata tata ena kaana kega Kamau etemete kuguru-i, etemete? etema na ithanwa ria cucu cucu ena hang'i matu*...[2] se încurcă la unele dintre cuvintele care alcătuiesc aliterații și își ridică fața nedumerită spre tatăl ei. Însă tatăl ei

e în uniformă militară și îi cântă cu glas aspru, viguros… Pe când eram soldat tânăr care lupta pentru rege, băiat de argint fată de argint aduceți-vă aminte de mine… un soldat care lupta pentru rege.

— Unde ai fost? îl întreabă ea, încercând să dea jos de pe cap boneta KAR prinsă cu agrafă într-o parte.

— Burma… India… Japonia… meleaguri foarte îndepărtate, soldat care lupta pentru rege.

— Cu cine te luptai?

— Italieni, nemți, japonezi.

— Aveai ceva de împărțit cu ei? Oh, trebuie să fi fost mâniat.

— Nu.

— Atunci de ce te luptai cu ei?

— Un soldat nu pune întrebări… execută ordinele și moare, moare luptând pentru rege.

— Care rege? Luptă și el?

— Oh, încetează, fetițo. Pui prea multe întrebări. Hai să ne jucăm în curte… soldat care luptă pentru rege.

Merg afară și se duc în atelierul lui unde sunt multe țevi din fier de diferite mărimi și lungimi. El încălzește unele deasupra focului. Le bate cu ciocanul, dându-le tot felul de forme. E foarte priceput și agil, atât de priceput încât poate să facă orice țeavă, din cel mai dur oțel posibil, să se încovoaie după cum vrea el, după forma pe care o are în minte.

— O, tată, unde ai învățat toate astea?

— În război, fata mea… O risipă groaznică de vieți… bombele… avioanele… oamenii ăștia albi, fata mea… viața

omenească este singurul lucru pe care nu-l pot crea. Însă eu am fost doar un soldat care lupta pentru rege. Începe să cânte. De data asta, un imn. Mama ei începe să cânte împreună cu el. Mama… mama, care zice mereu că a învățat singură să citească și să scrie, ca să poată citi Cartea Domnului și să evite rușinea de a pune să-i fie scrise sau citite propriile scrisori. Glasurile care cântă alternează cu zgomotul fierului care lovește fierul. Tatăl le povestește despre chichițele meșteșugului său. Wanja râde pentru că e fericită și tatăl ei i-a adus daruri de la Nairobi. Bomboane, prăjituri. Însă acum el nu mai e în armată. Poartă o haină lungă, murdară și își cară uneltele grele ale meseriei sale și numără mereu banii pe care i-a câștigat-o, întotdeauna punând niște cruciulițe în dreptul celor care îi datorează bani și câte o bifă în dreptul numelor celor care au plătit. Deodată, scena se schimbă. Ea e un pic mai mare, iar mama și tata nu mai cântă împreună, și când o fac, sunt șanse mari să se transforme în șușotit puternic și ceartă.

— Hai să ne mutăm din Kabete, departe de vecinătățile orașului rău, se roagă ea.

— Unde vrei să mergi, femeie?

— La Ilmorog… la mama și la tatăl tău… părinții noștri. De când te-ai întors din război nu i-ai văzut decât o dată sau de două ori.

— Să ne întoarcem la ignoranță și înapoiere?

— Ești speriat de ce ți-a spus? De ce a văzut în lumină?

— Femeie, taci din gură.

Tatăl ei tremură – și stăruie în același timp. Îi argumentează mamei.

— Ascultă, femeie. Am fost la război. Știu cât de puternic este omul alb. Ce știe tata despre englez? Că el căra armele în 1914. Și că acolo a auzit de Maji Maji[3] și de africani care se opuneau omului alb. Ce s-a întâmplat? Au fost căsăpiți în timp ce așteptau ca gloanțele să se preschimbe în apă. Am fost în India. Indienii sunt mai deștepți decât suntem noi. Ei au fost stăpâniți de englezi patru sute de ani. Tata a văzut vreodată o bombă? Eu am văzut. O să-ți spun care e adevăratul secret al puterii omului alb: banii. Banii pun lumea în mișcare. Banii înseamnă frumusețe. Banii înseamnă eleganță. Banii înseamnă putere. Păi, cu bani pot chiar s-o cumpăr pe prințesa Angliei. Cea care a fost de curând aici. Banii înseamnă libertate. Cu bani pot să cumpăr libertate pentru tot poporul nostru. În loc de vorbăria asta despre arme, pistoale și jurăminte de unitate neagră pentru a-l alunga pe omul alb, care e sinucidere curată, ar trebui să învățăm de la omul alb cum să facem bani. Cu bani putem aduce lumină în întuneric. Cu bani putem să scăpăm de fricile și de superstițiile noastre. Gata cu poveștile despre *Ndamathia* care ne creează umbrele, gata cu superstițiile despre animale din pământ care vomită lumină. Banii, femeie, banii. Dă-mi bani și pot să cumpăr sfințenie, bunătate și filantropie, ba chiar să-mi cumpăr biletul spre rai, iar porțile sfinte se vor deschide la apropierea mea. Asta e puterea pe care o vreau.

— Ce bani vei face ca trădător în acest război?

Mama ei plânge acum… nu, sunt amândoi în biserică, rugându-se și cerând iertare lui Dumnezeu pentru păcatele din trecut și păcatele celor care au luat legea în propriile mâini și au pus la îndoială cuvântul sfânt al lui Dumnezeu către toată omenirea… Amin… Tensiunea din casă crește, certurile de fiecare seară se înmulțesc. Pentru că mama ei nu încetează să-și viziteze sora din noul sat de colibe înșirate de-a lungul cărărilor și drumurilor bătute. Se zice că sora ei are legături cu bărbații din pădure.

— O să aduci mânia Domnului asupra casei noastre.

— Vrei să spui mânia omului alb?

— Soră-ta îi ajută pe Mau Mau. Nu poți să-i spui, nu poți să-i aduci aminte de ce s-a întâmplat cu bărbatu-său când a fost prins cu arme artizanale?

— Măcar el și-a folosit măiestria la țevărie în scopuri mai bune. N-a fost un laș. Și soră-mea nu e o lașă, ca mine care știu adevărul și nu pot să-l înfrunt. Am văzut nedreptatea și nu pot să o dau în vileag. Nu pot să depun jurământul și totuși nu văd nimic rău la el. Așa că mă refugiez în biserica Domnului și mă rog pentru mântuire, dar nu sunt dispusă să fiu vasul acestei mântuiri.

— Adu-ți aminte de Cartea Sfântă. Să nu te închini la idoli. Să nu ucizi. Să nu…, o avertizează tatăl ei pe mama ei.

— Și totuși, tu te închini la monedele din aur – oare chipul Domnului este cel imprimat pe monede? Un Dumnezeu alb pe nume George? Și ai ucis. Ai ucis pentru oamenii albi, zice mama ei.

— Aia a fost altceva, zice tatăl ei.

— Altceva! Altceva! Nu e tot omor? Ai fost curajos și puternic ca să ucizi pentru albi; nu ți-a mai rămas strop de curaj, strop de putere ca să ridici un deget pentru poporul tău, pentru clanul tău? Ce ți-a zis taică-tău? În neamul lui n-au existat lași, în neamul lui nu și-a trădat nimeni poporul. Vorbele lui te-au înspăimântat. De fapt, nu de asta nu te-ai dus niciodată înapoi acolo? Nici măcar ca să-l vezi spânzurat ca pe un câine de aceiași albi pe care tu i-ai slujit cu credință în război?

Wanja nu-și mai văzuse mama așa până acum.

— Femeieeee…

Tatăl țipă și o lovește pe mamă o dată, de două ori, apoi își pierde capul și o bate, o prinde strâns și o lovește, spumegă turbat parcă… mama plânge neputincioasă, iar ea, Wanja, încremenește îngrozită, iar mama țipă după ajutor, un strigăt care despică aerul…

— Ajutooor… Ajutooor… Foc! Foc! Arde casa… oh, sora mea, singura mea soră…

Iar tatăl se uită țintă la mamă:

— Ți-am zis eu. E pedeapsă de la Dumnezeu.

Și e rândul mamei să amuțească de spaimă la auzul acestor vorbe și s-o cuprindă ura față de tată. Iar coliba încă arde. Acum Wanja își regăsește glasul și se alătură verișoarei ei recent sosite de la oraș cu o voce plină de spaimă:

— Ajutor! Ajutooor! Ajutooor! Karega! Karega! Ajutooor!

Se trezi strigându-l pe Karega s-o apere de foc. Privi în jur îngrozită de flăcările roșii din mintea ei. Nyakinyua stătea lângă pat.

— Ce e, fata mea? Ce e?

La început, Wanja nu-și găsi cuvintele. Treptat, își aduse aminte de clipele de glorie de pe o culme. Râse stânjenită. Întrebă:

— Spune-mi, te rog, spune-mi, cum se face că tata nu s-a întors niciodată? Ce s-a întâmplat de fapt cu bunicul, cum a murit? Vreau să știu.

~3~

Atât de multe experiențe, atât de multe descoperiri într-o noapte și jumătate. Vremea recoltei pentru semințe plantate în trecut. Epuizarea trupului. Însă el e lumină, clocotind de viață pe dinăuntru. Simte în el însuși puterea zorilor nemărginiți, înrourați, de deasupra Ilmorogului. Cum de un anumit contact cu o femeie poate să dea cuiva acest sentiment de pace și de armonie cu tot ce-l înconjoară, să-i dea speranță și sentimentul atâtor posibilități? Încearcă să doarmă. Trupul lui e pregătit. Însă mintea continuă să gonească, navigând repede, dar cu blândețe, pe valurile joase ale amintirilor despre trup în trup. E conștient că tocmai a descoperit primul strat al unui necunoscut infinit, măreț și cu neputință de cunoscut, și totuși simte că o cunoaște pe Wanja de-o viață, că ceea ce a avut loc înainte are o logică și un ritm care l-au condus inevitabil la acest moment de sinceritate în trup. Încearcă să priceapă această legătură, această continuitate lăuntrică, dar firul se pierde într-o ceață îndepărtată ce-i

înconjoară copilăria. Însă din ceață încep să se deslușească siluete desprinse din anumite scene și întâmplări, și una anume se conturează mai puternic decât celelalte și refuză să plece. El e un copilaș care se joacă în nisip în preajma mamei sale. Oh, copil rău, mi-ai aruncat nisip în ochi, țipă ea. Apoi, vin femei cu panga și curele *mikwa* în mâini și zic: Mariamu, hai să mergem să adunăm lemne de foc. Mariamu, mama lui, se întoarce spre el: Du-te acasă la Njeri și joacă-te cu ceilalți până mă întorc. El urlă de furie. Din ochișori îi țâșnesc lacrimi, se simte trădat. Celelalte femei râd de el. Îi zic: ce copil ești, și pe urmă îl potolesc spunându-i bărbat: Gata, gata, bărbate, du-te și joacă-te cu fetele, te așteaptă, oh, oh, e un ștrengar, un împielițat cu femeile, nu? El nu se lasă potolit ușor. Le lasă pe femei să ia o mică distanță. Pornește iute, cu pași mărunți, în urma lor, coborând spre Mukuru-ini wa Kamiritho, apoi în sus pe altă culme și coborând din nou, spre Ngenia. Ajung la o cotitură și o iau spre Kinenie, și pe urmă probabil printre tufe, căci el nu le mai poate zări. Se duce spre tufe. Aleargă dintr-o parte în alta. Se pomenește deodată între niște tufe de *mubage*. Îl cuprinde frica. Strigă numele ei. Își aude propria voce, repetându-se la nesfârșit, aproape batjocoritor, pierzându-se în inima îndepărtată a pădurii. E disperat. E speriat de această liniște adâncă, accentuată și mai mult de zgomotele care vin de la insecte și păsări. Să fii singur, atât de singur într-o lume fără glasuri omenești. Plânge împotriva acestei izolări depline, ca pentru a se împotrivi, ca pentru a spune: El simte că va muri, el e mort și strigă după ajutor, după o mână care să-l salveze, după șansa de a mai

juca un singur joc, numai unul, cu ceilalți copii. Probabil că a plâns până a adormit, pentru că, atunci când se trezește se află în pat, cu maică-sa așezată lângă el, și vede mila și tandrețea din ochii ei. Dar ea e cea care stă lângă pat sau îi joacă feste memoria? E o altă scenă, în alt moment, căci ea nu stă de fapt jos, ci se apleacă deasupra unei tufe de flori de piretru, ca pentru rugăciune. Complet nemișcată. El e ocupat să modeleze biluțe din noroiul pe care-l obținea udând țărână cu urina lui. Câmpul de piretru aparține tatălui lui Mukami. Sătul să facă biluțe, ridică privirea, e înspăimântat că mama lui încetase să se mai miște. O strigă pe nume cu o forță care arată panică și disperare. Ea se îndreaptă de spate și încearcă să schițeze un zâmbet cu buzele-i uscate. Capul mi se învârte întruna… hai să mergem acasă… nu-i nimic, zice ea. Însă cu instinctul sigur al unui copil, el bănuiește că e ceva… ei îi este foame și e obosită în soarele dogoritor. Ajung la coliba lor din sat – de când nu mai locuiesc pe pământul tatălui lui Mukami, de când nu mai sunt *ahoi* stabiliți ilegal? Seara, femeile vin să o viziteze, și el e trimis la culcare, dar le ascultă. Șușotesc până noaptea târziu, și el adoarme și se trezește și le găsește tot acolo, șușotind, iar singurele cuvinte pe care poate să le deslușească sunt Githunguri, gloanțe și libertate. Oricum, se uită la el cu priviri ciudate, cu ochii înlăcrimați, și Mariamu le spune să îngenuncheze ca să se roage și să cânte un imn, *Kuu iguru gutiri mathina*[4], și pe urmă ele se roagă din nou cu glas scăzut, monoton, și asta îl face să se cufunde din nou în somn… se afundă din ce în ce mai adânc într-un tărâm adormit al ceții lenește… întâlnind alte chipuri și scene

cunoscute. Căci Mukami este cea care se roagă, de fapt, și după aceea el și ea stau pe o culme și privesc cum se înalță păsările *thabiri* deasupra Mlaștinilor Manguo și cum zboară apoi în asfințitul minunat a o mie de focuri mocnite… Stau pe cocoașele hipopotamilor din mijlocul mlaștinii, și el întinde mâna ca s-o atingă… Dar ea se îndepărtează de el plutind, și el e uimit: cum poate ea să plutească atât de ușor, fără aripi, peste trestiile numite *huyo cia Nguu*[5]? Apoi își dă seama că ea zboară cu păsările *thabiri* și e foarte trist: cum poate s-o piardă chiar când s-o atingă? Ah, nu e câtuși de puțin ea… este Wanja… dar de unde a apărut așa dintr-odată? A mâncat mai multă sare decât el, pentru că ea e de fapt Nyakinyua și Nyakinyua l-a cunoscut pe Ndemi și Ndemi… dar de bună seamă trebuie să fie ceva în neregulă cu el? Cum poate să-și confunde elevii cu Wanja, Mukami și Nyakinyua? El se află într-o sală de clasă. Astăzi, copii, o să vă vorbesc despre istoria domnului Blackman în trei fraze. La început a avut pământul, mintea și sufletul laolaltă. În cea de-a doua zi, au luat trupul ca să i-l vândă pe monede de argint. În cea de-a treia zi, văzând că el încă se împotrivea, au adus preoți și educatori să-i lege mintea și sufletul, astfel încât acești străini să poată să îi ia mai ușor pământul și roadele acestuia. Acum am să vă pun o întrebare: ce a făcut domnul Blackman pentru a reuși să dobândească adevărata împărăție a pământului său? Pentru a-și readuce laolaltă mintea și sufletul pe bucata lui de pământ? De fapt, ei se află – ce ciudat – pe o plută din tulpini de bananier, plutind în derivă pe oceanele timpului și spațiului. Iar el nu mai este *mwalimu*, ci Chaka, conducând

induna[6] după *induna* împotriva invadatorului Străin. El este L'Ouverture, renunțând la confortul, bunăstarea și falsa siguranță a unui sclav de casă pentru a-și pune intelectul și mușchii în slujba sclavilor de la câmp pregătiți pentru o luptă a poporului unit împotriva celor care beau sudoare omenească, a celor care mănâncă carne de om. Copii, le strigă el, uitați-vă la acest african nou, fără lanțuri la picioare, fără lanțuri la minte, fără lanțuri în suflet, un mândru războinic-producător pe trei continente. Și ei îl văd iar și iar, în chipuri noi precum Koitalel, Waiyaki, Nat Turner, Cinque, Kimathi, Cabral, Nkrumah, Nasser, Mondhlane, Mathenge – răspândind același mesaj, aceleași posibilități, același strigăt și aceeași speranță a milioanelor de africani… Și iată: cine este acel soldat necunoscut care merge în spate, ducând în mână trei gloanțe adevărate? Acela… priviți, copii… îl cunoașteți pe fratele meu?… truditor neobosit, muncitor neobosit, îl cunoașteți? Nding'uri… Hei, Nding'uri.

El se oprește.

— Nu mă cunoști? întreabă Karega nerăbdător.

— Ba da… de ce altceva să fiu aici?

— Asta e ciudat. Știai că venim? Chiar ai știut de călătoria noastră?

— Da.

— Asta-i și mai ciudat.

— De ce?

— Închipuie-ți. N-aș fi crezut niciodată…

— Ce să crezi?

— Că mă cunoști. Adică.. eram foarte mic… Trebuie să fi avut… e posibil ca nici măcar să nu mă fi născut!

— Contează?

— Vlăstare din același pântec. Rude. Copiii lui Mumbi. *Nyumba ya* Mumbi. Contează sau nu e așa?

— De ce ești aici, plutind în voia sorții?

— Voiam să te găsesc… să-ți arăt că am crescut mare… Și… și… că îți știu secretul… Îl cunosc pe Abdulla.

— Dar cine ești?

— Credeam că ai zis că mă cunoști și că știi de călătoria noastră.

— Da. Știu de călătoria voastră. Știu de călătoria de căutare și explorare întreprinsă de toți frații și surorile mele. Căci oare n-am mers împreună pe acest drum? Spune-mi un negru care nu se află în voia sorții chiar pe pământul pe care s-a născut. Dar tu? Pentru o clipă, am crezut că te cunosc. Ascultați, frații mei, adevăratul neam al lui Mumbi, Mumbi mama-creatoare, toate masele truditoare negre poartă un *jembe* într-o mână și trei gloanțe în cealaltă, luptând împotriva veacurilor de plutire în voia sorții, singurii martori ai propriei lor întoarceri acasă. De aceea am depus noi jurământul în 1952.

— De ce ați făcut-o?

— Pământul nostru… sudoarea noastră… trupurile noastre… mințile noastre… sufletele noastre negre, zice el, și merge mai departe, urmându-i pe soldații-truditori ai continentului.

Karega strigă în urma lui:

— Vreau să te urmez! M-auzi? Hai să călătorim împreună.

Nding'uri se oprește, și acum este deopotrivă plictisit și mânios.

— Ce fel de profesor ești? Să-ți lași copiii în voia sorții? Lupta, frate, începe din locul în care te afli.

Dispare, risipindu-se în ceața timpului. Iar Karega simte din plin impactul acestei din urmă mustrări. Ce prostesc din partea mea… ce prostesc… Africanii Prostănaci Nu Beau Niciodată Alcool… FANTA… Sindicatul Profesorilor Zice: Karega Se Sustrage Responsabilității…[7] TUSKER… ce răspunsuri prostești.

Vede că mai mulți copii au ridicat mâinile ca să pună întrebări.

— Da, Joseph.

— Ne-ați vorbit despre istoria negrilor. Ne-ați tot spus despre eroii noștri și despre victoriile noastre glorioase. Însă majoritatea par să se termine cu o înfrângere. Acum vreau să pun întrebarea mea… Dacă e adevărat ce spuneți, atunci de ce a fost posibil ca o mână de europeni să cucerească un continent și să-l stăpânească în locul nostru timp de patru sute de ani? Cum a fost posibil? – asta dacă nu cumva e din cauză că ei au creiere mai mari și că noi suntem copiii lui Ham, așa cum zic ei în Biblia creștină?

El începe dintr-odată să spumege furios. Știe că un profesor n-ar trebui să se lase cuprins de mânie și să izbucnească, dar își simte înfrângerea în acea întrebare. Poate călătoria a fost lungă și au colindat pe prea multe continente și pe o întindere prea mare de timp.

— Uite ce e, Joseph. Voi citiți întruna… ăăă… enciclopedia americană pentru copii și Biblia. Ei au folosit Biblia ca să fure sufletele și mințile africanilor mereu zâmbitori, cu șepcile răsucite la spate, spunând rugăciuni de mulțumire pentru firimiturile care se voiau a fi ajutoare, împrumuturi, hrană în caz de foamete, în vreme ce marile companii nu mai pridideșc să strângă aur, argint și diamante și în timp ce noi ne luptăm între noi, zicând eu sunt un kuke, eu sunt un luo, eu sunt un luhyia, eu sunt un somalez… și… și… Sunt momente când victoria înseamnă înfrângere și înfrângerea înseamnă victorie, Joseph.

Tremură de supărare că nu se poate face înțeles de ei și strigă câteva obscenități către Nderi și toți cei care-i urmează, toți cărăușii de arme, ai lui Goode și Livingstone, Rhodes și Gordon, Meinertzhagen și Henderson, Johnson și de Nixon. De-ar putea să pună mâna pe ei, strigă el și se trezește brusc, transpirând.

Se ridică în capul oaselor, privi în jur și se simți ușurat să descopere că lângă el nu era decât Munira.

— N-am vrut să te trezesc… dar ai dormit o zi și o noapte. Și acum e în jur de ora zece.

— Da? Adevărat? întrebă el, căscând.

— Da. Nici măcar nu ți-ai zăvorât ușa.

— Deocamdată nu există hoți, altfel polițaii și fețele bisericești ar fi ocupat deja clădirile pe care tocmai le-au terminat.

Munira se plimbă prin cameră și apoi se opri. Încercă să spună ceva, dar apoi păru să se abțină de la a rosti cuvintele.

Karega era nedumerit de purtarea lui Munira. Se uită la el cu mai multă atenție. Munira începuse din nou să se plimbe de colo-colo prin cameră, cu mâinile împreunate la spate, strângându-și și întinzându-și degetele. În ciuda oboselii provocate de dormitul peste măsură, Karega simți că Munira era tulburat de ceva și îngrijorat.

— Ce e, *mwalimu*? Căscă din nou. Aaa, somnul meu. Scuză-mi căscatul. E un efect al *theng'etei* care face să ți se arate tot felul de lucruri. Nu crezi că e periculoasă, nu? Mă simt bine și limpede la cap, întreg la trup. Însă am avut un coșmar groaznic.

— Nu e nimic. Nimic. Și eu mă simt bine. Puternic, sănătos. Nici măcar mahmur. Oh, nu, nu cred că e periculoasă. Numai că în ceea ce dumneata numești coșmar ai strigat întruna tot felul de nume. Unele erau cam de neînțeles. Dar altele au fost clare.

— Sper că n-am dat în vileag vreun secret.

— Nu, nu, nici un secret. Ai șoptit Mukami și Wanja… și altele…

Munira se opri brusc din plimbatul nervos prin cameră. Se sprijini de perete. Apoi se duse la raftul cu cărți, alese una, *Cu fața la Muntele Kenya*, o scoase, frunzări câteva pagini și o puse la loc. Scoase *Încă nu e Uhuru*, frunzări din nou câteva pagini și o puse înapoi pe raft fără să citească. Calm, se întoarse spre Karega și își drese glasul.

— Domnule Karega! zise el, un pic tăios.

Tonul îl făcu pe Karega să ridice privirea destul de brusc. Munira părea să-și facă suficient de mult curaj să continue.

— Domnule Karega, nu știu cum să spun asta, dar… ăăă… te afli aici cam de doi ani. Însă am putea zice că ai venit ca refugiat, și eu am făcut tot posibilul să te primesc bine. Am locuit pe aceeași proprietate și ni s-au întâmplat anumite lucruri, unele plăcute, altele nu atât de plăcute. Dar după ceea ce s-a petrecut… adică… după mărturisirile dumitale despre sora mea, despre familia mea, despre toate astea… nu crezi că e timpul… ăăă… nu crezi că va fi un pic dificil să stăm amândoi în același loc?

— Domnule Munira, sugerezi ca… dar nu pot să pricep ce anume ți-a vârât asta în cap… sugerezi să-mi părăsesc locul de muncă?

— O exprimi prea categoric. Dar ești de acord că mărturisirea dumitale face ca lucrurile să fie cam stânjenitoare. La urma urmei, nu putem să ne sustragem trecutului nostru separat, dar legat. Vreau să zic… omul are amintiri… responsabilități, chiar dacă numai față de propriul respect de sine. Acum s-ar putea spune, nu-i așa, că, într-un fel, dumneata ai împins-o pe Mukami la sinucidere.

— Munira!

— Din păcate, dumneata ești cel care, la urma urmei, a mâncat mai multă sare decât ea. Și încă un lucru, domnule Karega. Nu este foarte măgulitor pentru mine ca, chiar dacă asta se întâmplă într-un coșmar, să mi se compare sora iubită cu… ei bine… să fie pomenită în aceeași propoziție cu o prostituată, chiar dacă o Foarte Importantă Prostituată !

Karega țâșni din pat și se repezi la Munira, care se dădu un pas într-o parte, și Karega mai că se lovi de perete. La fel de

repede și neașteptat, mâinile lui Karega rămaseră fără vlagă în aer, iar apoi le lăsă să cadă pe lângă corp. Ochii îi erau însă în continuare roșii de mânie și dezgust. Durerea pe care o simțea pentru faptul că nu se putea răzbuna pe loc îl secătuia de putere: omul ăsta îi fusese profesor, era cu siguranță mai în vârstă decât el și, chiar și numai pentru asta, merita respectul lui. Însă el îl primise aici cu bunăvoință, ba chiar îi găsise o slujbă, și, în plus, o știa, atinsese o coardă sensibilă în esența ființei lui Karega. Așa că doar stătu acolo și se luptă să-și rețină lacrimile fierbinți ce stăteau să curgă.

— Dacă n-ai fi fost cândva… dacă n-ai fi fost… dacă dumneata… Nu reuși să termine propoziția. Se așeză din nou pe pat și zăcu o vreme încremenit. Un amestec de vinovăție, amărăciune, furie lăuntrică și lipsă de înțelegere îl lăsase fără glas. Se holbă pur și simplu pe lângă Munira, prin ușă, către curtea școlii și dincolo de ea, ca și cum căuta un răspuns acolo departe unde se desfășura viața, viața adevărată, și nu în acest colț al inerției, visurilor și amintirilor. Vorbi apoi ca pentru o lume din afara Ilmorogului.

— Cu doar două seri în urmă am băut cu toții *theng'eta* pentru a sărbători recolta și încheierea cu succes a ceea ce a fost, de bună seamă, un an greu în Ilmorog. A fost o recoltă bună și vei fi de acord cu mine că un asemenea sentiment al destinului comun, al spiritului colectiv este rar. De aceea bătrâna a spus că e o băutură a păcii. Acum se dovedește a fi o băutură a vrajbei. Presupun că așa trebuia să fie, deși nu înțeleg. Ai avut motivele dumitale să vii aici, eu le-am avut pe ale mele. Zici că nu putem, la urma urmei, să ne sustragem

trecutului nostru, și sunt de acord cu asta. Dar nu e nevoie să ne insultăm. Suntem cu toții prostituate, căci într-o lume de tipul apucă-și-ia, într-o lume clădită pe o structură de inegalitate și nedreptate, într-o lume în care unii pot să mănânce, în vreme ce alții pot doar să trudească, în care unii pot să-și trimită copiii la școli, iar alții nu, într-o lume în care un prinț, un monarh, un om de afaceri poate să stea pe miliarde, în vreme ce oamenii flămânzesc sau se dau cu capul de zidurile bisericii ca să-i mântuiască de foame Cel de sus, da, într-o lume unde un om care n-a pus niciodată piciorul pe pământul ăsta poate să stea într-un birou din New York sau Londra și să hotărască ce să mănânc, ce să citesc, ce să gândesc, ce să fac, doar pentru că el stă pe o grămadă de bani luați de la săracii lumii, într-o astfel de lume suntem cu toții prostituate. Căci atâta timp cât există un om la închisoare, și eu sunt la închisoare; atâta vreme cât un om flămânzește și n-are haine, și eu flămânzesc și n-am haine. Atunci de ce trebuie o victimă să arunce insulte unei alte victime? Ultimul lucru pe care ar trebui să-l facem e să ponegrim cu răutate memoria celor care ne-au fost dragi cândva, a celor câțiva care au respins snobismul de clasă al grupului lor, a celor care au avut credință, iubire, adevăr și frumusețe și care au vrut doar un contact uman și o dezvoltare liberă, neîncătușată.

Urmă un moment de tăcere stânjenitoare pentru Munira, pentru că se simți din nou la judecată, simți că a fost pus pe un taler moral și că a fost găsit lipsă.

— Tatăl meu este un om al bisericii, așa că poți să-ți închipui că te cam saturi de predici și platitudini morale, zise

Munira, simțindu-se oarecum încântat de această replică.

— Știu că este – și mai mult… zise Karega, uitându-se acum sever la Munira, care tresări puțin sub ochii lui pătrunzători. Dar eu nu încercam să țin o predică. Mă gândeam doar la cei care au ales și au preferat să moară pentru cauza aleasă de ei. Și n-o să-mi dau demisia de la această școală. Va fi greu să lucrăm împreună, dar n-am de gând să plec.

— Vom vedea, vom vedea, zise Munira, pe un ton amenințător.

— Totuși, ai dreptate cu privire la un lucru, zise Karega. Mă simt ca și cum m-aș ascunde de ceva. Știi de ce am venit prima oară să te caut pe dumneata? Erai fratele ei. Ai școlit-o. M-ai școlit și pe mine. Și, în afară de faptul că aveam nevoie de ajutor, am crezut sincer că vei putea să-mi deslușești misterul de la Siriana și să mă faci să înțeleg cauza principală a comportamentului și acțiunilor lui Chui. Însă în timpul călătoriei am văzut mulți alți Chui și nu sunt sigur dacă vreau să mai înțeleg. Omul trebuie să evolueze. La urma urmei, istoria nu e o galerie de eroi îndrăzneți. Dar am de gând să rămân aici și să privesc la ce se-ntâmplă în jurul meu. Vreau să-mi aleg tabăra în lupta ce va să vină, adăugă el aducându-și aminte scrisoarea avocatului.

— Vom vedea, adăugă Munira pe un ton și mai amenințător, dar dacă aș fi în locul dumitale, aș începe să mă gândesc la un loc de muncă în altă parte! Sau, și mai bine, la cum să obțin un loc la Colegiul pentru pregătirea cadrelor didactice.

1. Colina băieților imaturi (în swahili, în orig.).
2. Al cui copil este ăsta? E al mătușii mele, mătușa mea are un copil frumos. Kamau s-a tăiat la picior. Cu ce te-ai rănit? Cu toporul bunicii mele. Bunica mea are podoabe în urechi… (în swahili, în orig.).
3. Revoltă armată de la începutul sec. XX din sudul fostei Tanzanii împotriva coloniștilor germani.
4. În rai nu există necazuri (în swahili, în orig.).
5. Păr pubian de hipopotam (în swahili, în orig.).
6. Răsculat, răzvrătit sau căpetenie (în dialectul zulu, în orig.).
7. În engl., *Teachers' Union Says Karega Evades Responsibility*, sintagmă ale cărei inițiale alcătuiesc abrevierea și numele mărcii de bere, TUSKER.

Capitolul 9

~1~

La mulți ani de Anul Nou! Iarba era din belșug. Păstorii hoinari se întorseseră din nou la șes. Ploaia va domni. Va crește și mai multă iarbă. Recoltele vor fi mai bogate. Vom mânca pe săturate și vom uita seceta anului de dinainte. Nu-i vom uita pe Munira, Karega, Abdulla, Wanja, și măgarul – da, măgarul lui Abdulla. Ei ne-au salvat. Cunoștințele lor despre oraș, relațiile lor de la oraș, implicarea lor altruistă în viața noastră – toate astea ne-au salvat. Măgarul lui Abdulla colinda peste tot, iar femeile și copiii se întreceau să-i dea porumb chiar din mâna lor. De data asta, nimeni – nici măcar Njuguna – nu se plânse despre cum mânca măgarul. Îl tocmeam adesea pentru a ne transporta lucrurile, alimentele și mărfurile la și de la marile piețe din Ruwa-ini. Astfel, contra unei mici sume, devenise măgarul nostru. Lumea zicea că Abdulla e un om bun. Dumnezeu să-l binecuvânteze. Uitați-vă la ce a făcut pentru Joseph. L-a trimis la școală. Iar el, eroul necântat al luptei noastre pentru libertate, face toată treaba la prăvălie într-un singur picior și nu se plânge niciodată. Uneori era închis în sine, dar noi înțelegeam. Când era mai destins sau

mai însuflețit, își lua revanșa cu poveștile sale, ce deveneau parte a folclorului din Ilmorog.

Da, o să plouă. Semănăturile vor crește. Ne vom aduce mereu aminte de eroii pe care i-am avut printre noi. Vom cânta mereu despre călătoria din câmpie. Dumnezeu s-o binecuvânteze pe bătrână. Însă în curând seceta va fi doar un vis șters, într-un peisaj îndepărtat. Noi zicem că foamea dintr-o mie de ani se potolește cu gătitul dintr-o zi. Fie ca amintirile înfricoșătoare și gândurile rele să dispară odată cu seceta! Numai călătoria de poveste. Aceea va fi mereu un lucru de care să ne amintim, iar reprezentantul nostru în parlament n-a venit deloc, nici măcar să explice. Așa că să lăsăm lucrurile în voia lor, am zis noi în primele luni ale noului an; nu știam pe atunci că, în mai puțin de un an, călătoria, asemenea unui zeu ce nu poate îngădui ca mărinimia lui să fie uitată, avea să-și trimită emisari din trecut, pentru a transforma Ilmorogul și a ne schimba viețile complet. Și Ilmorogul, și noi – schimbați cu totul.

Asta avea să se-ntâmple. Însă la vremea aceea, ei bine, la începutul acelei perioade de mare însemnătate, noi vorbeam, șușoteam și bârfeam pe seama șefului de post și a polițiștilor care urmau să vină la post vreo săptămână, și apoi să plece. De asemenea, râdeam de fețele bisericești care au venit de departe, de la oraș, sau chiar de mai departe, ca să predice în fața unor bănci goale. Căci nici un om din Ilmorog nu consimțise să intre în noua clădire.

~2~

Godfrey Munira, care de multă vreme își abandonase calul de fier, fu văzut într-o zi galopând cu furie prin Ilmorog, cu cămașa scoasă din pantaloni la spate, fluturând țeapănă în urma lui, ca aripa frântă a unei păsări în vânt. În general, era retras și rareori era văzut la localul lui Abdulla.

În acea perioadă, Karega era fi văzut de obicei cu Wanja. Ce se întâmplase între el și profesor? E ciudat, foarte ciudat, ziceam noi, fără să înțelegem pe deplin ce se petrecuse.

Însă curând am fost surprinși, fascinați, emoționați de îmbrățișarea și înflorirea iubirii tinerești și a vieții și șopteam: uitați darul-minune al Domnului. Culturile vor fi verzi și bogate. Vom mânca pe săturate și vom bea *theng'eta* la vremea recoltei.

~3~

Mai târziu, mulți ani mai târziu, la Secția de Poliție din Ilmorog, Munira încercă să recreeze atmosfera din acea perioadă în Ilmorog, una dominată pe deplin de legătura lui Karega cu Wanja. Și el folosi aceeași frază, aproape răspunzând la întrebarea care-i ținea în această așteptare, în timp ce priveau la drama ce se desfășura dinaintea ochilor lor, făcându-i până și pe bătrâni să-și retrăiască tinerețea trecută, când făceau dragoste sub tufele de *leleshwa* sau sub spicele de mei.

„Da, aș fi putut încerca să-l salvez“, continuă el să scrie grăbit, interpretând faptele în lumina evenimentelor care interveniseră și a timpului care trecuse. „Poate că aș fi reușit să-l salvez. Gândul ăsta mă îndurerează cel mai mult. Că poate aș fi reușit să-l salvez, pe el, care doar căuta liniște și adevărata legătură dintre lucruri. În schimb, l-am aruncat și mai ferm în acea îmbrățișare fatală care a distrus mulți bărbați de-a lungul veacurilor. Ar trebui să știu. Căci, n-am fost, oare, și eu prins mai apoi în aceeași îmbrățișare cu parfum îmbătător?

Am încercat, m-am chinuit să scap, dar n-am putut. M-am uitat la ea, aduceți-vă aminte, cum se îndepărta treptat de mine și se-ndrepta spre un teritoriu neutru, stând, pentru multă vreme, departe de toate încercările noastre de a-i face curte și de privirile noastre cercetătoare, încă de când Karega a sosit în Ilmorog. Nu are importanță, mi-am spus. Nu putea să aibă vreo importanță pentru mine, căci nu depășisem eu, de fapt, aceste lucruri? Eram paznicul Domnului în semiîntunericul crepuscular, undeva între somn și veghe, și nu era mai bine să mă odihnesc acolo și să nu tulbur liniștea crepusculară cu stăruință pătimașă? La început, am crezut că sunt fascinat doar de transformarea ei. Nu mai era zbuciumată, bucurându-se în tihnă de oameni, cu ochii larg deschiși, scrutători, care în spatele blândeții depline, ascundeau poate amărăciune. La scurt timp de la contactul cu pământul și pregătirile pentru călătoria la oraș, ochii ei au căpătat o strălucire mai puțin exagerată, mai calmă, o altfel de blândețe, care nu mai mângâia oamenii în prima oră de după

ce-i cunoștea. Era acum mai puțin trupeșă, căpătase frumusețea costelivă a unei țărănci. Mă îndurerase faptul că, de vreo două ori, când am vrut-o din nou ca în noaptea aceea cu lună nouă, ea m-a refuzat sau m-a amânat cumva. Însă pe atunci credeam că înțeleg. Căci nu fusesem eu, oare, destinatarul poveștilor ei despre propriu-i trecut și despre ceea ce îndurase recent în oraș? Avea nevoie de timp ca să se vindece, mă consolam eu și mă gândeam că o să am o șansă în timpul călătoriei spre oraș. Am așteptat… am așteptat doar ca să primesc marea palmă peste față, șocul, în timpul nopții de băut *theng'eta*. O zi și o noapte, pe când Karega dormea în casa lui de parcă era drogat, m-am tot gândit la asta și am decis că de fapt fusesem prea timid, prea șovăitor. Era timpul să iau inițiativa, să fac un pas, oricât de mic, pentru a pune lucrurile în mișcare. Treptat, m-am înfuriat și m-am simțit cu adevărat nedreptățit cu privire la Mukami și la tatăl meu. Dar ce era să fac în legătură cu asta? Puteam să reînvii trecutul și să mă conectez la el, să mă altoiesc pe tulpina istoriei, deși crescusem doar în afara familiei mele? Și avea să crească tulpina cu adevărat, înmugurind pentru a crea ramuri cu mine ca parte a măreței reînvieri a vieții? Dar știam și că nu eram dispus să recunosc față de mine însumi că aș putea fi cu adevărat afectat de dezertarea lui Wanja. La urma urmei, îmi argumentam, nu voisem să am cu ea mai mult decât o legătură trupească. Știam prea multe despre trecutul ei ca să mă simt liber și fără inhibiții lângă ea. Totuși, totuși am vrut să tranșez lucrurile cu Karega și acțiunea mea o îndepărtase acum și mai mult pe Wanja de mine.

Am urmărit-o în seara aceea, după ce am băut *theng'eta*, după cearta mea cu Karega, am urmărit-o în timp ce suferea încă o schimbare. Era o regenerare, era plină de viață, ispititoare, de după ploi.

Mă îndurera că nu puteam să ating această regenerare ispititoare, că nu puteam s-o mănânc, nici măcar partea mea.

Cu cât se îndepărta mai mult de mine, cu atât mă atrăgea mai mult spre ea, până când, după mai multe luni, Wanja avea sufletul meu la picioare. Siguranța și scuturile care învăluiau somnul meu crepuscular de-o viață erau retezate din rădăcini și simțeam durerea sângelui-sevă curgând picătură cu picătură prin venele și arterele inimii ce se trezea după ani de amorțeală.

Nu mă puteam abține. Îi spionam, urmărindu-i cu coada ochilor, și ceea ce vedeam mă făcea să regret și mai mult că îl alungasem pe el de pe orbita mea.

Într-o seară, i-am văzut alergând împreună pe câmp, împiedicându-se de vrejurile de *mikengeria*, de florile de gălbenele, de iarba înaltă *thangari*, întorcându-se cu ciulini lipiți pe haine. Adesea, se plimbau pe culmea Ilmorog, două umbre îndepărtate profilate pe fundalul auriu, strălucitor, al apusului de soare, și dispăreau pe după munte ca să se întoarcă pe întuneric sau la lumina lunii.

Iubirea lor părea să crească odată cu semănăturile din anul acela.

Lucrul acesta pe care nu-l pot descrie, despre care credeam că nu va putea niciodată să mă stăpânească, prindea acum rădăcini și dădea lăstari și, din păcate, începea să înflorească.

Și numai fluturarea fustei ei era ca un cuțit răsucit în măruntaiele mele. Și, cu toate acestea, cuțitul părea să taie mai adânc atunci când nu zăream fusta. Totuși, când o întâlneam pe neașteptate, când o zăream fugar la lumina soarelui sau chiar pe fundalul cerului rece al serii, nu mai simțeam un cuțit, ci o mie de ace subțiri în burtă, în carne. Îi căutam chiar și umbra. Pașii ei în nisip mă neliniștеau, prezența ei dădea naștere unor palpitații bubuitoare de speranță pentru ceea ce era de neatins. Îngeri care torturează.

Să o văd a devenit o nevoie. Totuși, să o văd era un act fulgerător de tortură. Uram să văd că nu sunt în stare să mă controlez. Când vorbeam cu unul dintre ei încercam să am o voce egală, ca să mă conving că încă mă puteam stăpâni. De ce venise ea în Ilmorog? De ce venise Karega în Ilmorog? Putea Ilmorogul să ne adăpostească pe toți trei? M-am dus cu bicicleta la Limuru să mai recrutez niște profesori. De data asta, am avut noroc și am găsit doi cu atestate EACE[1] de la Școala *Harambee* din Kinyogori și unul care nu-și luase atestatul, dar care avea diplomă de absolvire de la Liceul din Ngenia. Trei profesori noi dintr-un foc!

M-am întors repede înapoi la postul meu, de data asta nu atât de singur.

Ei încă hoinăreau prin Ilmorog, tot timpul împreună, pe câmp, în vârf de munte, la câmpie, iubirea lor umplea aerul ca niște flori pe care le scutură vântul, de parcă amândoi repuneau în scenă posibilități înăbușite din trecutul lor. O a doua șansă. O a doua șansă ca el să mă necăjească.

Prima dată a fost Mukami. Acum era Wanja.

Am început să-i caut nod în papură în activitatea didactică, în nivelul de pregătire a lecțiilor, în conținutul acestora, în lecturile cu care le făcea cunoștință minților fragede. Dar, de fapt, nu prea era nimic de criticat.

Ba chiar am început să fac judecăți morale, în sinea mea, desigur, despre efectul pe care legătura lor fără căsătorie îl putea avea asupra copiilor.

Culturile s-au copt: iată noua recoltă!

Într-o după-amiază, i-am invitat pe toți profesorii la un pahar la localul lui Abdulla. Era la mijlocul celui de-al treilea trimestru.

Am condus discuția în drum spre școală și am vorbit despre activitatea de predare a anumitor materii, ca istoria și educația civică.

— Știți, copiii sunt foarte influențabili. Le place să imite. Iau opinia profesorilor drept un adevăr consfințit de Biblie. De aceea ar trebui să fim cu băgare de seamă, nu credeți? am întrebat, întorcându-mă spre Karega.

Ascultau cu toții și am simțit puterea argumentului meu.

— Să fim cu băgare de seamă în legătură cu ce? a întrebat Karega, iar modul lui de a întreba, prefăcându-se că nu știe despre ce vorbeam, m-a iritat.

— În legătură cu felul în care predăm. Cu ce le predăm. Politica, de pildă. Propaganda. Sunt de acord, desigur, că e mai interesantă și mai incitantă și nu are nevoie de pregătire.

El n-a răspuns. M-am aprins și mai tare și mi-am expus punctul de vedere cu tot mai multă autoritate și siguranță.

— Vedeți, ce trebuie să cunoască ei sunt faptele. Fapte simple. Informații. Cât să poată să-și ia examenul de CPE. Da, informații, și nu interpretări. Mai încolo, când vor merge la liceu, și sunt sigur că acești domni vor fi de acord cu mine, vor putea să învețe lucrurile mai complicate. Până atunci însă vor fi învățat cum să gândească și în felul acesta pot trece la interpretări. Eu zic haideți să le prezentăm faptele; fapte, și nu propagandă despre negri, popoarele africane și toate astea, pentru că asta înseamnă politică, iar ei știu cărui trib aparțin. Acesta este un fapt – nu propagandă.

M-am rezemat de scaun și am dat pe gât un pahar cu bere, destul de mulțumit de mine. Unele dintre aceste lucruri le citisem, desigur, într-o circulară trimisă la toate școlile de către un inspector englez de limbă și istorie de la minister, care se prezentase drept om de știință în studiul limbii, literaturii și istoriei, dar ce conta?

— Nu sunt de acord cu această abordare, a început Karega, și îmi dădeam seama că e greu pentru el. Nu pot accepta să existe o etapă în dezvoltarea noastră ca ființe umane când nu avem nevoie decât de așa-zisele fapte și informații. Omul e o ființă gânditoare de când se naște și până la moarte. Vede, aude, atinge, miroase, gustă și trece toate aceste impresii prin mintea lui pentru a ajunge la o anumită viziune în experiența sa de viață. Sunt acestea fapte pure? Când mă uit la dumneata, cât din ceea ce văd e condiționat de locul în care stau, în picioare sau jos, de lumina din încăpere, de puterea ochilor mei, de faptul că mintea mea e ocupată sau nu cu alte gânduri și cu ce gânduri? De bună seamă, povestea pe care o predăm

despre cei șapte orbi care n-au văzut niciodată un elefant este instructivă. A privi și a atinge, așadar, implică interpretare. Chiar presupunând că ar exista fapte pure, cum rămâne cu selectarea lor? Nu implică asta interpretare? Ce propagandă suntem acuzați că predăm? Când vorbeai dumneata adineori, a fost foarte ciudat, m-am gândit la Chui. Dar asta-i altă poveste. Acum haideți să ne uităm la această propagandă care Nu Înseamnă Fapte. Oprimarea negrilor este un fapt. Împrăștierea negrilor în cele patru zări este un fapt. Că există africani în SUA, Canada, America Latină, Indiile de Vest, Europa, India, pretutindeni – acesta e un fapt. Că Africa este unul dintre cele mai bogate continente, cu infinite posibilități de regenerare și dezvoltare, este un fapt. Ce mineral, de la cupru, aur, diamante, cobalt la uraniu, nu se găsește în Africa? Ce cultură agricolă? Că poporul nostru a luptat împotriva negustorilor de sclavi arabi este un fapt, că tribul akamba[2] a născocit mijloace de apărare formidabile împotriva lor chiar în timp ce făcea negoț cu fildeș cu ei este un fapt. Că poporul nostru s-a împotrivit intervențiilor europene este un fapt: ne-am luptat centimetru cu centimetru, munte cu munte, și am fost înfrânți doar din cauza superiorității armelor lor și a acțiunilor trădătoare ale unora dintre noi. Că poporul Kenyei are o istorie de luptă și rezistență este, prin urmare, un fapt. Copiii noștri trebuie să vadă lucrurile care ne-au deformat ieri, care ne deformează astăzi. Trebuie să vadă lucrurile care ne-au format ieri, care ne vor forma în mod constructiv, transformându-ne într-o nouă rasă de bărbați și femei care nu se vor teme să-și unească brațele cu copii de pe alte meleaguri

pe temeiul unei cufundări fără rușine în lupta împotriva acelor lucruri care încearcă să ne țină în loc. Eliberarea – nici un copil nu este prea mic să se gândească la asta – este singurul mijloc prin care se poate experimenta pe sine în timp ce adună, elimină, adună, respinge, asimilează și încearcă să se descopere pe sine. Trebuie să-i învățăm pe copiii noștri să urască toate acele lucruri care-i împiedică să iubească și să iubească toate acele lucruri care le oferă posibilitatea de a iubi liber.

Nu mă gândisem niciodată la aceste lucruri, desigur. Îmi dădeam seama că ceilalți erau captivați de noutatea și limpezimea convingerii din spatele afirmațiilor. M-am simțit stingherit. Îmi căutam curajul să întorc lovitura, numai că nu știam cum. În acel moment, Wanja ciocăni și se ivi în ușă.

Ochii ei îi căutară pe ai lui. Trupul meu încordat mai mult simți decât văzu privirile lor încrucișându-se o secundă, două, înainte ca ea să ne salute pe noi, ceilalți.

N-am putut suporta durerea.

N-am putut să mă împotrivesc gândului celui rău.

M-am dus cu bicicleta la sediu.“

1. Abreviere de la *East African Certificate of Education*.

2. Grup etnic bantu, unul dintre cele mai mari din Kenya.

Capitolul 10

~1~

Încă un an școlar se încheiase. Școala se închisese, iar Munira era în birou, scriind raportul anual și întocmind estimările pentru anul următor. Era uimit că se împliniseră cinci ani de când se afla acolo. În anul următor, școala urma să aibă șase clase, cu program toată ziua. Joseph făcuse un progres impresionant. Mintea lui era în mod clar peste medie. Chiar dacă Ilmorogul nu trimitea nici un copil la liceu după primul examen de CPE, era sigur că la a doua încercare a școlii, Joseph avea să reușească să treacă la nivelul superior, punând astfel, în sfârșit, Școala Generală din Ilmorog pe harta națională.

Închise biroul și stătu afară. Ilmorogul era pustiu, pentru că era după încă un sezon al recoltei. Seceta și călătoria la oraș păreau niște evenimente dintr-o legendă. Nici una dintre promisiuni nu se materializase deocamdată. Ilmorogul încă era un fel de avanpost neglijat al republicii. Până și oamenii bisericii, șeful de post și polițiștii veneau doar o dată la câteva luni. Însă Mzigo chiar vizită școala de vreo două ori; își uda repede gâtlejul la localul lui Abdulla, apoi înjura drumul și dispărea. Dar unele îmbunătățiri, mai ales în privința

dotărilor și a clădirilor, se vădiră a fi un rezultat direct al acelor vizite. Îi adusese încă un profesor, așa că acum erau cinci în total.

„Veniți la Ceai“ părea, de asemenea, ceva ce se petrecuse într-o altă țară, cu mult timp în urmă, și Munira se gândi că ar putea să facă o vizită acasă – dar cum s-ar uita la tatăl lui, se întreba el, acum că știa cum murise Mukami? Gânduri prostești, își spuse apoi, de vreme ce relațiile sale cu tatăl lui și cu trecutul și încurcătura în care se găsea nu avuseseră niciodată de-a face cu moartea lui Mukami. Își luă bicicleta – voia să dea o fugă la barul lui Abdulla pentru un păhărel.

Fluiera vesel când, deodată, o văzu pe mijlocul cărării înguste, aproape în același loc în care îl acostase în urmă cu cinci ani ca să-i pună întrebări haioase, dar dușmănoase.

— Oh, tu ești, maică a bărbaților, strigă el cu voioșie, punând frână și oprind. Se simțea bine, pentru că, în ciuda faptului că Wanja se îndepărtase de el, aproape că își recâștigase poziția de erou, aducătorul de profesori noi pentru copii. Pentru o vreme, pierduse această poziție în favoarea lui Karega, curând după întoarcerea de la oraș, dar acum… avea nevoie doar de Wanja pentru a-și desăvârși fericirea. Nyakinyua se uita în pământ, iar glasul ei ajunse limpede la el.

— Cei trei profesori – sunt aici de multe luni. Nu-i așa?

— Da, da, răspunse el încurcat.

— Se descurcă bine.

— Da. Dar de ce? S-au plâns copiii?

— Nu. Ei zic că și noii profesori sunt buni. La fel și cei doi dinaintea lor. Cine ni i-a dat?

— *Serikali*[1]. Cum altfel i-am putea plăti?

— *Mwalimu*, de ce, de ce ne-au dat cu dreapta doar ca să ia de la noi cu stânga? E corect față de copii?

— Nu… nu pricep înțelesul ascuns al vorbelor tale.

După ce zise asta, tuși și își întoarse capul. Ilmorogul era liniștit, foarte liniștit. Zări doi copii care jucau „fotbal“ cu două mere *mitura* galbene, luându-se la întrecere să vadă cine putea să șuteze cel mai departe peste cap. Când se uită din nou la drum, femeia dispăruse.

— La fel ca data trecută, zise el gânditor, reluând în minte vorbele ei. Îi pieri brusc cheful de a mai merge la localul lui Abdulla. Nu voia alte discuții și bârfe. Rezemă bicicleta de zidurile casei. Rămase în ușă și se uită din nou spre locul în care o văzuse pe femeie. Se temea puțin de ea, pentru că era deosebit de respectată în comunitate, și ostilitatea ei putea să însemne înjosirea și nenorocirea cuiva.

Începu. Întotdeauna îl speriase repetarea vechilor tipare. Tirania trecutului era cea de care încercase mereu să scape. Mai întâi fusese Nyakinyua. Acum era Wanja. Apoi înțelese, și primul val de teamă fu înlocuit de exaltarea datorată nou-descoperitei sale puteri.

— N-ai deprins bunele maniere, zise ea, repetând de asemenea trecutul. Îl privi fără expresie, și el nu reuși să descifreze ce însemna atitudinea asta față de el. Nu mă inviți la tine în casă?

— Intră, intră, zise el cu veselie stânjenită. Dar, în sinea lui, se simțea de parcă era scăldat de lumina caldă, strălucitoare a soarelui.

Ea luă un scaun pliant de lângă perete și se așeză. Era desculță, purta o rochie simplă, cu imprimeu floral. Nu avea bijuterii. Trupul ei parcă se copsese; ochii îi erau fermi, limpezi și nu mai dansau cu o invitație drăcească. Însă erau plin de viață, și privirea ei lipsită de orice șovăială, dar nu dușmănoasă, îl făcu să se simtă ușor stânjenit.

— Dorești o ceașcă de ceai?

— Nu vreau ceai, dar poți să-mi dai niște apă, răspunse ea.

— Apa e din belșug acum, încercă el să glumească în timp ce îi aducea o cană cu apă.

Avea acum un rezervor din aluminiu în care se scurgea apa de ploaie de pe acoperiș. Casa lui avusese parte și ea de îmbunătățiri în decursul anilor – acum avea mai multe scaune, inclusiv o canapea, mai multe ustensile de bucătărie și mai multe cărți pe rafturi. Ea bău un pic, apoi puse cana cu grijă, aproape cu prea multă grijă, pe podea.

— Îți amintești noaptea în care am băut *theng'eta*? întrebă ea deodată.

— Da. Mi-o amintesc. A trecut mult timp. Un an.

— Țin minte că mă tot întrebai: de ce-am venit de fapt în Ilmorog?

— Ei, omul devine curios… dar cu toții avem motivele noastre când facem ceva. Viața noastră secretă.

— Însă a doua oară – tu trebuie să fi știut… ți-am povestit… incendiul… și ceaiul.

— De ce vrei să scormonești trecutul? întrebă el, simțindu-se și mai incomod. Apoi adăugă: Nu știu dacă ți-am zis că eu tocmai m-am întors de la ceai.

— Chiar așa? Oricum, nu mi-ai zis. Dar nu contează. De ce voiai să știi de ce-am venit aici? Bănuiesc că te referi la prima oară când am ajuns aici.

— Ascultă, Wanja, nu trebuie să-mi povestești nimic dacă nu vrei. Oi fi fost amețit de *theng'eta*. Era tare și ne-a cam dezlegat tuturor limbile.

— Dar vreau să-ți spun, zise ea cu un surâs ironic. Am bătut tot drumul ăsta ca să-ți povestesc, așa că trebuie s-o fac. Ți-am povestit multe lucruri. N-am încercat să-ți ascund ce sunt și ce-am fost. Însă e ceva despre care nu ți-am vorbit. M-am temut mereu că sunt stearpă, că nu sunt în stare să fac un copil. A fost o mare povară pentru mine să știu asta. Căci copiii, indiferent cât de mult îi neglijăm, sunt cei care le fac pe barmanițe să se simtă umane. Ești mamă și nimeni nu poate să-ți ia asta. Am încercat. Ba chiar am mers la Barabana, în Thigio. E faimos pentru plantele medicinale, mai ales acelea care au legătură cu bolile femeiești și cu sarcina…

— Scuză-mă, o întrerupse Munira, credeam că mi-ai spus, ne-ai povestit că ai avut un copil, că ai fost gravidă cândva.

— Așa este. Își lăsă privirea în pământ și rămase așa o vreme, apoi își mușcă buza de jos, ca pentru a se îmbărbăta un pic. A murit, zise ea, și continuă: Însă la foarte mult timp după aceea am descoperit în mine această nevoie. Trebuie să spun că, și când eram doar o fetiță la școală, am simțit mereu că inima îmi bătea mai repede, un soi de plăcere dureroasă, când vedeam copii, și voiam să fac ceva pentru ei. Această nevoie a crescut tot mai mult. De aceea am venit aici. Ca să-mi

văd bunica. Mai întâi ca să știu foarte bine unde s-a născut tatăl meu și să cer sfaturi. Ea m-a dus la Mwathi…

— Dar se zice că el nu primește oameni sub o anumită vârstă.

— E adevărat. M-au lăsat afară. E o curte mare înconjurată de un gard viu din urzici vii și *matura*. Când am intrat, i-am auzit doar vocea. Mi-a pus câteva întrebări. Nu vreau să intru în amănunte acum. Însă m-a sfătuit cu privire la o anumită noapte, sub luna nouă, în aer liber, pe câmp. Nu i-am urmat instrucțiunile. Oricum nu prea cred în treaba asta cu luna. Restul îl știi. A fost viața mea. A fost nenorocul meu pe care-l accept.

— De ce-mi spui asta? o întrebă el, ușor îndurerat – așadar, nu făcuse decât să se folosească de el pentru experimentul unui vraci?

— Pentru că vreau să înțelegi ce a însemnat Ilmorogul pentru mine, ce înseamnă Karega pentru mine. Te rog să nu te superi când îți spun că, în cazul majorității bărbaților, m-am dus cu ei cu un scop. Îmi plac prieteniile, da. Dar știu că, la început, a fost ca să uit de legătura mea de dinainte. Cicatricea. Apoi am făcut sperând ca… uneori mă împrieteneam doar cu bărbați însurați, cu copii. Crede-mă, am dus o viață singuratică. Chiar și cu tine, am sperat, dar n-a ieșit. Cu el a fost altfel. Îl doresc. Îl doresc cu adevărat. Pentru el însuși. Pentru prima oară, mă simt dorită… O ființă umană… nu mă mai simt umilită… degradată… călcată în picioare… înțelegi? Nu mulți oameni au parte de așa ceva – o a doua șansă să fii femeie, să te simți om fără nici un „dar“ sau

„dacă“… fără rușine. El mi-a redeșteptat feminitatea înăbușită și mă simt pe cale să înfloresc.

Făcu o pauză și-l fixă cu privirea. Ochii îi dansau. El se simți și mai incomod sub ochii ei iscoditori, nebuni, provocatori. Aveau în ei un soi de frumusețe cumplită… frumusețea unei leoaice.

— Îți spun toate astea, Munira, pentru că știu că tu te afli în spatele decăderii lui Karega. În spatele concedierii lui.

El dădu să spună ceva, să se apere timid, să dea vina pe Mzigo, dar ea continuă, cu voce ridicată.

— Îl vreau înapoi la școală. Îl vreau înapoi, nu trebuie să plece din Ilmorog. Dacă nu… Munira… sunt o femeie aprigă… și, dacă nu acum, mai târziu tot va trebui să plătească cineva pentru toate astea. Vreau să înțelegi asta: că va fi… nu știu… dar de va pleca el, ori tu, ori Mzigo, ori amândoi…

Se ridică în picioare și ieși în grabă din cameră, de parcă se temea că efortul și cuvintele o vor sufoca sau îi vor înmuia genunchii. Însă pentru Munira cuvintele plutiră amenințător în aer și multă vreme n-avea să uite deloc puterea acelei voci, frumusețea trupului ei, puritatea dăruirii din sufletul ei, scânteierea lunii în ochii ei aprinși, lucruri care din acel moment îl legară în sfârșit, în chip primejdios, pentru totdeauna de ea.

— Sunt pierdut… suntem pierduți… dar ea e… Ea trebuie să fie… leoaica mea cu ochi sălbatici.

Își dădea seama că fusese cucerit. Însă știa că el nu putea să facă nimic acum în legătură cu concedierea lui Karega. Ce

s-a făcut era bun făcut… și a fost pentru tine, leoaica mea luminată de lună, murmură el ca pentru sine.

~2~

Și acum Doamne ajută să nu plece, murmură Wanja pentru sine, privind peste câmp spre îndepărtații Munți Donyo. Chiar deasupra munților, norii care se mișcau născuseră două forme care semănau cu niște peșteri cu gura neregulată și care scoteau ceață și lumină. Gurile se îngustară tot mai mult, până când peșterile dispărură, în cele din urmă, transformându-se într-o lână plutitoare de un negru-albăstrui. Wanja urmări cu privirea mișcarea lentă a lânii, încercând să localizeze amprentele lui Dumnezeu. Își ținu astfel mintea în altă parte decât la misiunea ei din acel moment. Însă gândul persistă: dacă el pleca din Ilmorog… dacă el pleca din Ilmorog… va pleca și ea. Se cutremură; acum era cu adevărat speriată de ceea ce ar putea să întâlnească în lumea care e dincolo de aceste hotare rurale. Își lăsase trecutul în urmă – las' să stea acolo, în afara acestor ziduri ale Ilmorogului. Dar aici, în Ilmorog, fără el, ce avea să facă? Să-l urmeze… și se cutremură iar la gândul lumii de dincolo de izolarea de acum. Cicatricele mele… să te opresc fără…

— Poți să lucrezi în magazinul meu, îi propuse din nou Abdulla lui Karega. Vom fi asociați. Simți cât de nepotrivită era această izbucnire – oare magazinul putea să-i includă pe toți? Dar era tot ce avea.

Wanja se uită la Abdulla și își aminti de ofertă pe care i-o făcuse și ei cu cinci ani în urmă. În tăcerea care cuprinsese totul în jur, pe fundalul solemnității acelui moment, pe când se străduia să-și păstreze calmul, iar cuvintele parcă ajungeau la ea aduse de adierea ușoară a vântului peste Muntele Ilmorog, propunerea i se păruse comică și îi veni să râdă. Părea ciudat, chiar frivol, dar știa care sunt sentimentele din spatele acesteia.

Karega auzi vorbele fără să le priceapă înțelesul. Căci știa și credea că toți își dau seama că nu mai avea nimic de făcut în Ilmorog, nimic. Amărăciunea și ciuda provocate de ceea ce îi făcuseră Munira și inspectoratul școlar încă îi influențau reacțiile la tot ce se întâmpla acum în jurul lui. Nu putea să înțeleagă motivul din spatele înlăturării sale din ceea ce începuse să-i dea viață și un rost. Învățându-i pe copii, simțise o posibilă vocație, un dialog zilnic cu sinele său cel mai profund, în timp ce încerca să înțeleagă copiii și lumea ce le făurea viitorul și șansele în viață. Începuse deja să se îndoiască de valoarea educației formale ca instrument al eliberării totale a unui popor, dar încă nu era pregătit să plece, încă nu era pregătit pentru lumea din afara școlii din Ilmorog. La urma urmei, prima sa aventură îl făcuse să ajungă la închisoare. Iar acum ce avea să facă? Să se întoarcă să vândă piei de oaie și prune și pere pe stradă la *watalii*? Viața lui avea să fie numai un lung șir de dorințe și visuri zădărnicite, distruse de escapade întâmplătoare în locuri precum Ilmorogul? Căutând și dorindu-și doar adevărul, frumusețea și înțelegerea, cum se făcea că deranjase liniștea și confortul

altcuiva? Cum a putut Munira să-i facă una ca asta? Căci Karega nu accepta preocuparea declarată de Munira pentru moartea unei surori și urechea lipsă a unui tată. El nu știa de atașamentul lui Munira față de Wanja. Și chiar de-ar fi știut, tot n-ar fi înțeles. Era prea tânăr. Prea inocent. Încă nu cunoștea acele îndoieli care, pentru a fi reduse la tăcere, aveau nevoie de declarații de pasiune și care, dacă nu erau alungate, puteau să împingă pe cineva de vârstă mijlocie chiar și la crimă, ca act de autoafirmare și asigurare că nu a eșuat cu adevărat. N-a urmărit-o lordul Freeze-Kilby pe atrăgătoarea sa lady cu arma și praful de pușcă destinate inițial băștinașilor și animalelor? Așadar Karega nu putea să vadă decât meschinărie nejustificată în răzbunarea lui Munira. Oricum nu putea gândi limpede când era vorba de Munira – în spatele judecății lui, bune sau rele, drepte sau nedrepte, simțea totuși o stânjeneală, speranțele sale se-mpuținau, era ceva foarte asemănător cu ce simțise când Chui, eroul lor, a venit la Siriana și a încercat să-l întreacă pe Fraudsham. OK… actori… eroi… ce rost avea să crezi în oameni? Avusese considerație pentru eroi nepotriviți sau căutase actori și eroi acolo unde nu puteau fi găsiți. Și astfel, în acel moment de disperare, ajunse foarte aproape de a face greșeala fatală de a-și pierde încrederea în oameni și în șansele adevărului, frumuseții și idealurilor într-o lume în care oamenii se zbăteau zi de zi pentru pâine și apă. Însă auzi vocile lui Abdulla și Wanja, chemându-l din brusca și irevocabila cufundare în deznădejde. Fu mișcat de

îngrijorarea evidentă din tonul lui Abdulla în timp ce-i făcea oferta de asociere. Se întoarse spre Abdulla:

— De ce ai venit, de fapt, în Ilmorog? îl întrebă el.

Abdulla tresări la această întrebare, cu toate că nu era chiar atât de neașteptată – nu și-o pusese el însuși de multe ori? Privi cum cobora soarele în spatele îndepărtaților munți Donyo. Dădu din mână să alunge o muscă ce-i bâzâia pe la urechi.

— După ce am fost arestat, am fost dus în lagărul de detenție de la Manyani. M-am aflat printre cei din ultimul grup eliberat. Era în ajunul independenței, așa că poți să-ți imaginezi că pentru mine a fost un moment plin de emoție, amintiri și speranță. Mi-am zis în sinea mea: De-ar fi aici Nding'uri și Ole Masai și toți ceilalți să vadă asta! Înflorirea încrederii… gloria încununată a unei lupte și rezistențe colective. Lucrurile o să se schimbe de-acum. N-o să mai văd fața omului alb râzând de eforturile noastre. Și negustorul indian cu obscenitățile lui… *Kumanyoko mwivi*…[2] și el avea să dispară. Fabricile, plantațiile de ceai și cafea urmau să ne aparțină nouă. Poporului kenyan. Mi-am amintit de toți aceia care în fiecare zi puseseră bețe în roate luptei noastre. Mi-am adus aminte de trădători – de aceia care lucraseră cu Henderson. Răzbunarea e a mea, a spus Domnul, însă mie nu-mi păsa – nu m-ar fi deranjat să-L ajut un pic la răzbunare, cel puțin să elimin paraziții… colaboratorii. De data asta, nu mă puteam abține să cânt cu speranță triumfătoare:

Voi, trădători negri, purtători de sulițe,
Unde o să fugiți
Când se vor întoarce vitejii țării
Trâmbițând gloria și victoria luptei noastre?
Nu ne-am temut de ploaie
Nu ne-am temut de moarte
Nu ne-am temut de leul cel cumplit
Nu ne-am temut de frig și vânt
Nu ne-am temut de imperialiști
Căci am știut dintotdeauna:
Kenya este țara oamenilor negri.

Săptămâni și luni în șir după aceea am cântat întruna cântecul ăsta, așteptând cu nerăbdare.

Am așteptat reforma agrară și reîmpărțirea pământurilor.

Am așteptat un loc de muncă.

Am așteptat o statuie închinată lui Kimathi, ca monument comemorativ pentru cei căzuți.

Am așteptat.

Mi-am zis în sinea mea: hai să vând jumătate de acru din singurul pe care-l aveam. Am făcut-o. Mi-am cumpărat un măgar și o cotigă. Am devenit un cărăuș al mărfurilor oamenilor în piață. Un măgar nu bea benzină sau kerosen.

Am mai așteptat.

Am auzit că se dădeau împrumuturi oamenilor ca să răscumpere fermele europenilor. N-am priceput de ce trebuia

să cumpăr pământuri cumpărate deja de sângele poporului. M-am dus acolo totuși. Mi s-a spus: asta e Noua Kenye. Gata cu lucrurile gratis. Fără bani, nu poți să cumperi pământ, iar fără pământ și proprietăți, nu poți să obții un împrumut bancar să începi o afacere sau să cumperi pământ. Nu avea nici un sens. Căci atunci când luptam, le-am cerut noi să lupte doar acelora care aveau proprietăți?

Am zis – poate… poate… un plan de acțiune.

Am așteptat. M-am gândit: în regulă, o să amuțesc. O să surzesc. Am urmărit desfășurarea lucrurilor. Ce se întâmpla. Am văzut tensiunile crescânde dintre negri. Dintre o comunitate și alta. Dintre regiuni. Ba chiar dintre lanțurile muntoase. Dintre case. Și mi-am adus aminte de lupta noastră, de cântecele noastre – căci nu purtam eu amintirea în singurul meu picior? Am zis: de ce asta și asta și cealaltă între triburile noastre? Omul alb – n-o să râdă el acum până o să i se despice nasul în două, precum păduchelui din poveste?

Am zis: de ce această tăcere în legătură cu cei morți? De ce această tăcere în legătură cu mișcarea pentru cauza noastră?

Am zis: am să merg din birou în birou. Am să mă întorc la fabrica la care am lucrat pe vremuri. Tot ce voiam era un loc de muncă.

M-am dus la birou.

Ei bine, am zis: vreau doar un loc de muncă.

Și-au spus: un olog?

Am zis: un olog. Ce, el nu trebuie să mănânce?

S-au uitat unii la alții.

Au spus: cine are urechi de auzit să audă, cine are ochi de văzut să vadă.

Aceasta este Noua Kenye.

Gata cu Lucrurile Gratis.

Mkono mtupu haulambwi!

Dacă vrei lucruri pe degeaba, du-te în Tanzania sau în China.

Am râs cu amărăciune. Fiindcă și ca să mergi în Tanzania sau China ți-ar trebui bani pentru biletul de autobuz.

Am ieșit și am rămas în fața biroului, perplex. Îmi beam cupa cu fiere când un bărbat în costum negru a coborât dintr-un Mercedes Benz și a intrat în birou. Toți funcționarii s-au ridicat imediat în picioare și au afișat cele mai bune zâmbete ale lor…

Abdulla făcu o pauză, gânditor. Încercă iar să alunge musca ce-i bâzâia în jurul urechii drepte. Apoi păru să uite de ea în timp ce continua să privească peste câmpii, în gol.

— Prieteni… Astăzi nimic nu mă mai miră. Munira a fost cândva profesorul tău. El însuși a fost dat afară de la Siriana. La fel ca tine. Acum, poate să facă în așa fel încât să scape de tine din cauza unei supărări personale, și tu ești nedumerit, adus aproape la disperare. Credeți că asta mă surprinde? Mâine, prieteni, mâine vă veți întoarce împotriva mea. Nu voi plânge. Poate chiar Joseph mă va trata rău, și nu voi plânge. Dar când va veni ziua aceea? Ce o să vă spun? Că n-am fost mișcat? Ce voi putea cu adevărat să spun, în afară de… în afară de faptul că toate umorile din stomac ce fac să se nască uimirea s-au scurs din mine?

Bărbatul care venise la birou era cel care ne-a trădat pe mine și Nding'uri. După cum mi-am dat seama mai târziu, avea un contract cu compania pentru a transporta peste tot mărfurile acesteia. Când a intrat, funcționarii ziceau: *Uhuru* a venit cu adevărat. Înainte de independență, nici un african n-avea voie să se atingă de mărfurile companiei decât ca muncitor de rând. Acum, domnul Kimeria învârte milioane!

Am înțepenit pe loc. Așadar, Kimeria wa Kamianja mânca roadele lui *Uhuru*!

M-am întors în sat, am vândut cealaltă jumătate de acru de pământ. Mi-am adunat cele vreo câteva pături, am luat măgarul și am pornit la drum, luându-mă după soare. Voiam să merg adânc în inima țării, unde să nu fie nimic care să-mi amintească de o trădare atât de amară.

Puteți s-o numiți fugă.

Însă murisem o moarte a spiritului – abia de curând sângele începuse să-mi curgă prin vene. Ah, iar musca asta!

Începu deodată să lovească spre muscă, n-o nimeri, ci se pocni peste față, și bombăni ceva greu de descifrat. Apoi se întoarse spre Karega și zise:

— De asta te rog să nu pleci. Căci unde o să te duci? Rămâi *muhoi* aici. Ia-ți o fâșie de pământ. Cultivă ceva, ca Wanja. Poate că va încolți și va da roade!

O auziră pe Wanja suspinând. Se întoarseră să se uite.

— Ce e? Ce s-a întâmplat? întrebă Abdulla. Apoi își aduse aminte că avea să plece Karega și poate…

— Kimeria ai zis?

— Da.

— El te-a trădat…?

— Da.

— Are o cicatrice mică pe frunte?

— Da.

— El e, atunci.

— Cine? Ce tot vorbești acolo? întrebă Karega.

— El e cel care m-a ademenit să plec de-acasă, zise ea. Își zicea Hawkins Kimeria.

Se uitară unii la alții. Lui Karega i se puse un nod în gât.

— El! El este de asemenea cel care… se chinui el să zică, aducându-și aminte și de propriul său frate trădat.

— Da, da. Numai că muncitorii îi ziceau domnul Hawkins, zise Wanja, amintindu-și ultimul ei episod chinuitor cu Kimeria în timpul călătoriei spre oraș.

Karega simți un alt soi de durere: așadar se culca cu femeia ucigașului fratelui său?

Abdulla se simțea ușor nedumerit ascultând toate numele pomenite de ei. Apoi Wanja îi spuse că bărbatul care îi închisese pe ea, Njuguna și Karega în Blue Hills era același Kimeria!

Însă până să apuce Wanja și Karega să răspundă altor întrebări puse de un Abdulla complet năucit, auziră deodată un huruit care părea să vină din înaltul cerului. Crezură că e un tunet. Păru departe la început, dar deveni din ce în ce mai puternic. Era un avion. Zbura jos, deasupra lor, în cerc, ca și cum căuta ceva pierdut pe cer. Se apropia de ei, apoi se ducea spre câmp, până unde acesta părea să se sfârșească, făcând încă un ocol în aer. Pe urmă huruitul se opri brusc. Zgomotul

motorului revenea, apoi, la fel de repede, dispărea. Tors lin, sincope, zumzăieli, apoi încetarea zgomotului în timp ce se îndrepta spre ei. Avionul avea probleme. Se ridicară în picioare. Mașinăria rămase o clipă suspendată în aer deasupra lor înainte de a plonja chiar în direcția în care erau și în acel moment își dădură seama că avea să se prăbușească pe ei. Erau fascinați și îngroziți în același timp, iar Wanja se ținu de Karega, suspinând. Dumnezeule, Dumnezeule. Abdulla strigă: Jos! La pământ! Culcat!

Se întinseră pe pământ și auziră avionul mergând repede, cu zgomot, prin aer, trecând razant pe lângă ei. Făcu o aterizare forțată pe un câmp cam la un kilometru distanță.

— A fost cât pe ce, ne-ar fi retezat capetele, zise Karega când se ridicară clătinându-se în picioare și o porniră spre avion.

Aterizase în siguranță. Un european în cămașă și pantaloni kaki și trei africani îmbrăcați în haine similare se aflau la câțiva metri, cu mâinile în șolduri, inspectând avionul și norocul pe care-l avuseră.

— Ei, e un avion micuț, la fel ca acelea pe care le-am văzut la Aeroportul Wilson, exclamă Wanja.

Dădură ocol avionului. La câțiva metri depărtare, Abdulla scoase un geamăt de durere.

— Celălalt picior al meu, celălalt picior al meu, zise el.

Karega și Wanja se duseră la el. Se uitară unul la altul, dar nici unul nu știu ce să zică.

În câteva ore, vestea aterizării forțate a avionului se răspândi pe culmile și în satele de peste tot. Oamenii se

strânseră în grabă cu sutele. Chiar și mai târziu, când se lăsă întunericul, oamenii încă veneau la avion purtând cu ei lămpi și torțe.

Luară prizonier aparatul și formară un cerc uriaș, neîntrerupt, în jurul lui, privind atent și comentând despre fiecare parte, având impresia că puterea lor fusese cea care, într-un fel, doborâse avionul.

Se transformă într-o sărbătoare care dură o zi, două zile, două săptămâni, cu grupuri curioase de școlari aduși în camioane închiriate ca să vadă calul înaripat. Doi polițiști de curând sosiți la postul de poliție veniră să păzească avionul.

Wanja fu cea care-l scoase pe Abdulla din durerea sa.

— M-am gândit la asta. Însă ideea mi-a venit, de fapt, azi-noapte. Hai să nu îngenunchem în fața durerii și disperării. Această sărbătoare va continua, se pare, mai multe zile. Chiar câteva săptămâni. Oamenii ăștia vor avea nevoie de mâncare. Hai să facem mâncare și s-o vindem. Și un pic de *theng'eta* ca să alunece mai bine… și… ca să ne înecăm amarul.

Era simplu. Era frumos, iar Abdulla fu izbit de această idee originală, de asemenea sugestie inspirată. Dacă se vindea Tusker, atunci de ce nu și *theng'eta*, care avea să fie mai ieftină și mai ușor de făcut? Dacă cluburile din întreaga republică puteau să vândă *chang'aa*, *kiruru*, *busaa*, de ce să nu se vândă *theng'eta* în Ilmorog?

Fu un succes imediat. Spre sfârșitul săptămânii, lumea venea pentru *theng'eta* în aceeași măsură în care venea să vadă avionul. În curând, se zvoni că *theng'eta* are toate

calitățile, de la a le face fertile pe femeile sterpe, la a reda potența bărbaților vârstnici.

Se formară grupuri de dansatori, veniră și băutori. Peste noapte, Ilmorogul devenise faimos mult dincolo de zidurile alcătuite de lanțul muntos și de câmpiile unde, cândva, colindau păstori și țărani bătrâni, cântând pământului și ierbii-elefantului, uitându-se la cer după soare și ploaie.

Ilmorogul fu din nou la știrile naționale. Nderi wa Riera fu numit membru într-o comisie de funcționari guvernamentali și experți aviatici pentru a raporta cauza accidentului. O știre despre componența comisiei apăru în toate cotidienele, precum și la radio. Un ziar publică un reportaj cu imagini cu avionul înconjurat de mulțime:

„Un avion de patru locuri transportând o echipă de topografi și specialiști în fotometrie care s-a prăbușit săptămâna trecută în micuțul sat pastoral Ilmorog din Districtul Chiri este acum nu doar obiectul unei comisii de anchetă a guvernului, ci și al unui cult ciudat în regiune. Avionul se afla într-o misiune de foto-măsurători pentru noul proiect al Autostrăzii Transafricane, planificată să străbată în curând zona. Este foarte probabil ca acest lucru să afecteze, la rândul său, planurile de dezvoltare agricolă pentru întreaga regiune.

Accelerarea dezvoltării în această direcție a constituit principalul element al unui raport secret întocmit de o echipă de experți trimisă în Ilmorog în urmă cu doi ani ca efect al secetei și foametei ce a pus în pericol mii de oameni. Ilmorogul este văzut, de asemenea, ca o zonă cu mare

potențial turistic, datorită eforturilor neobosite ale energicului reprezentant în Parlament al regiunii, domnul Nderi wa Riera, marele susținător al identității africane și al autenticității negrilor și unul dintre liderii naționali ai OCK.

Ei bine, am vești bune pentru parlamentar.

Turiștii au început deja să ia cu asalt zona.

N-or avea ei dolari americani, însă au asupra lor monedele de zece cenți din districtele învecinate. Și totul datorită avionului. Mulțimea de vizitatori fără precedent va continua, probabil, să vină chiar și după ce avionul va fi ridicat.

Pentru că acum este obiectul unui cult. Cultul are legătură cu un animal mitologic al pământului. Se zice că animalul va aduce putere și lumină în zonă. Oamenii cred că el a doborât, de fapt, avionul.

Mulțimile dansează în jurul lui la Service-ul Auto Kanyeki-ini. Cântă și beau un amestec ciudat numit *theng'eta*, despre care se relatează că le face fertile pe femeile sterpe și viguroși pe bărbații nu foarte puternici. *Theng'eta* pentru Putere. Unii cad în transă, unii zic că au viziuni cu avioane și alte obiecte ce sunt mânate de ciudatul animal al pământului ce revarsă foc și lumină…"

Însă pentru Wanja, Abdulla, Ruoro, Njuguna, Nyakinyua și copiii de la Școala Generală din Ilmorog cele mai importante subiecte de discuție nu erau atât avionul, mulțimile de vizitatori sau creșterea bruscă a vânzării de mâncare și băutură, ci moartea măgarului lui Abdulla, singura victimă a prăbușirii avionului, și plecarea lui Karega din Ilmorog.

1. Guvernul, conducerea (în swahili, în orig.).
2. Hoț afurisit (în swahili, în orig.).

Partea a IV-a

La Luta Continua

Acele leșuri tinere,
Acei martiri ce-atârnă spânzurați – inimile acelea
străpunse de plumbul gri,
Așa reci și nemișcate cum par, trăiesc în altă parte
cu o vigoare nevătămată.

Ele trăiesc în alți tineri, o, regi!
Trăiesc în frați, gata să vă înfrunte din nou!

Walt Whitman

Dacă suntem frați, nu este vina sau responsabilitatea
noastră
Dar dacă suntem tovarăși, este un angajament politic.
E mai bine să fii frate și tovarăș.

Amilcar Cabral

Capitolul 11

~1~

Autostrada Transafricană ce leagă Nairobi și Ilmorog de numeroasele orașe mari de pe continentul nostru a fost și este, pe bună dreptate, unul dintre cele mai celebre drumuri de pe meleagurile africane. Este un omagiu simbolic, deși neintenționat, adus celor care, fiind martori la ravagiile cumplite ale crimei, înșelăciunii și lăcomiei ce au trecut drept civilizație, fiind martori, de asemenea, la mișcarea de rezistență pe care oamenii au dus-o cu mâinile crăpate, unghiile rupte și inimile îndurerate, au exprimat visuri înălțătoare în mijlocul rânjetelor disprețuitoare, suspiciunilor și acuzațiilor de nebunie sau de căutare a unor căi spre nemurire și a eternei vanități a tiranilor. Au văzut că punctul slab al rezistenței nu se afla în lipsa de voință, de hotărâre sau de arme, ci în faptul că poporul african a îngăduit să fie împărțit în regiuni, limbi și dialecte, în concordanță cu dorințele foștilor stăpâni, și au strigat: Africa trebuie să se unească.

Trăiască Chaka lui Noliwe. Trăiască Toussaint L'Ouverture. Trăiască Kwame, cel cu ochi de vultur. Și *thaai*... *thaai* lui Kimathi, fiul lui wa Chiuri.

Desigur, unii s-au speriat de o asemenea viziune strălucitoare și se simțeau mai siguri repetând după stăpânii lor: mai întâi drumurile, planurile pentru familie, astfel de nevoi practice, țelurile realizabile, comerțul – restul sunt fanteziile unui dependent de *theng'eta*. Și astfel se construi șoseaua, nu pentru a oferi conținut și realitate viziunii unui continent, ci pentru a arăta disponibilitatea și credința în recomandările practice ale unui om realist din străinătate. Stăpânul, arhitect șiret a miriade de dezbinări, un Dumnezeu gelos pe unitatea unui continent, acum aplaudă și dădu aprobator din cap și împrumută binevoitor banii pentru expertiză și echipament, amândouă de import. Și astfel, extrasă din viziunea despre unitate, despre o luptă colectivă a popoarelor africane, șoseaua aduse doar unitatea suprafeței pământului – fiecare colț al continentului era acum ușor accesibil jafului și exploatării capitaliste internaționale. Aceasta era unitatea practică.

Ei bine… acum suntem toți ai șoselei, parte din frumusețea îndeplinirii parțiale a viziunii ce i-a dat naștere și, de asemenea, a golului și promisiunilor neîndeplinite pentru care șoseaua constituie un monument.

Oamenii, locuitorii Noului Ilmorog, stau adesea la marginea șoselei ca să se uite la mașinile care trec scheunând, claxonând, croindu-și drum prin cele șapte orașe din Africa Centrală într-o cursă auto sponsorizată de o companie petrolieră și se gândesc: ce se mai joacă omul cu moartea în detașamente mecanizate sinucigașe pentru câțiva dolari de argint! Privesc, de asemenea, autocisternele masive ce lipăie

prin smoală pe o cărare lungă peste câmp pentru a hrăni o mie de artere ale mașinăriilor și mașinilor însetate și mormăie: înainte de șosea, înainte de acest animal al pământului, trăiam în Noul Ierusalim? Clatină din capete, știind răspunsul, dar păstrându-l în inimile lor: dacă nu se întâmpla o minune, așteptau cu toții s-o apuce pe drumul pe care s-a dus Nyakinyua:

Poate că e totuna
Dar
Cei mici!

Netulburați de amintiri și îndoieli, de nedumerirea și disperarea din ochii celor vârstnici, băiețeii și fetițele țopăie pe margine șoselei, încercând să citească pe litere cuvintele LONRHO, SHELL, ESSO, TOTAL, AGIP de lângă PERICOL de pe părțile laterale ale cisternelor. Ei cântă, cu glasuri ascuțite, despre șoseaua care în mod sigur îi va duce în toate orașele din Africa, Africa lor, ca să dea mâna cu copiii de pe alte meleaguri:

Prin noroi
Pe smoală
Prin aer
De la Luanda la Nairobi
De la Msumbiji la Cairo
Din Dar în Libia
Toți ne ajutăm unii pe alții

Și continuă să cânte așa, schimbând doar numele orașelor din Africa, Africa lor!

Ei bine, visul încă există, preluat de glasurile copiilor. Este visul vizionarilor și credincioșilor, al tuturor căutătorilor care își păstrează credința.

Așa va fi mereu.

Ni wega. E bine așa.

Noi, cei din Ilmorog – șoseaua ne-a oferit un nou oraș și ne-a catapultat în vremurile moderne. Noul Ilmorog. Noul Ierusalim. Are vreo importanță? Cu toții suntem pe cale să o luăm pe drumul pe care a plecat Nyakinyua.

Dar cum rămâne cu copiii?

Oh, da, glasurile copiilor. Copiii noștri!

Felul în care Ilmorogul s-a transformat dintr-un sat părăsit într-un un oraș întins din piatră, fier, beton și sticlă și cu vreo două lumini de neon este deja o legendă a vremurilor noaste. E ceva ce a fost pus deja în cântec – realitate și ficțiune amestecate în imaginația bogată a multor oameni. Ar trebui să-l auzi pe Abdulla cântând despre el, după un pahar, două ori când vinde portocale. Cum Ilmorogul s-a născut dintr-odată, aproape ca prin magie, la Service-ul Auto Kanyeki-ini după ce avionul a fost reparat și a plecat în zbor:

> O să vă cânt un cântec despre un oraș

Și despre Wanja, cea care l-a început:
Cum a transformat ea un sat cât un purice
Într-un oraș, orașul *theng'etei*.
Țin minte că atunci când a venit în Ilmorog
Eu am zis: Cine e domnița asta venită să-mi întristeze inima,
Satul?
Acum, limbi clevetitoare ce sunteți,
Aruncați-vă ochii împrejur,
Priviți lucrarea făurită de hărnicia ei.
Te salutăm, Wanja Kahii,
Te salutăm cu urale.
Cine a zis că doar într-o casă cu băiat
Se frige un cap de țap în semn de sărbătoare?
Oare nu frumusețea ta a doborât un avion?
Nu răsuflarea ta a născut un oraș?

Orașul! Cum era să știm că totul pornise de la extinderea magazinului lui Abdulla începută de Wanja? Chiar și când am văzut că oamenii veneau cu mașinile de departe doar pentru friptura din carne de capră, stingând-o cu mare poftă cu

theng'eta tare, noi tot am crezut că e un succes trecător, că făcea parte din magia adusă de avion.

Într-o lună, am asistat la lucruri și mai uimitoare. Au venit geodezi care trăgeau lanțuri zornăitoare pe pământ și au înfipt țăruși roșii. La fel ca aceia care veniseră cu mulți ani în urmă. Însă de data asta ei au fost urmați curând de excavatoare și de o echipă veselă de muncitori de toate naționalitățile și ne-am înghesuit în jurul lor și le-am ascultat cântecele de muncă stranii:

Fiu curajos al tatălui meu, *Njamba ya Awa*,
Munca se face cu burta plină, *Wira ni Nda*,
Un bărbat nu poate fi mâncat de muncă, *wanoraga uu*?
Doar dacă nu are burta plină.
Dau cu târnăcopul în pământ
Și înfig cazmaua în pământ!
Odinioară, cărările din pădure erau singurul nostru drum –
Auziți păsările văzduhului spunând asta?
Șosea
Ga – i – kia Ngu
Wa – thii – ku
Șosea
Ga – i – kia Ngu

Wa – thii – ku
Șosea
Ga – i – kia Ngu
Wa – thii – ku

Localul lui Abdulla, în fine, localul lui Wanja, deveni punct de întâlnire pentru discuții: muncitorii beau și mâncau carne friptă și *ugali* și trăncăneau. Piața din Ilmorog, care înainte se organiza când și când, dacă era nevoie, deveni acum una permanentă, cu femei care vindeau ceapă, cartofi, porumb și ouă, ascultând poveștile străinilor și sorbindu-i din priviri. Întrebam: ce se află departe, dincolo de munții Donyo? Buldozerele D4 și D8 aveau să mănânce pământul cu aceeași putere neobosită până dincolo de orizontul pe care-l puteam cuprinde cu ochii? Era adevărat ceea ce spuneau oamenii de la administrația drumurilor? Că șoseaua avea să ajungă în Zair și Nigeria și pe pământul oamenilor albi, peste marea cea roșie? Iar drumarii își ridicau vocile pentru a acoperi huruitul mașinăriilor care înghițeau pământul:

Frații akamba cântau așa:
Ridicați praful până pe acoperișuri
Ooh Mutumia wa Kibeti – iii
Haideți să muncim din toate puterile
Mutumia wa Kibeti – iii
Bătrânii așteaptă acasă
Mutumia wa Kibeti – iii

Și copiii așteaptă să ne vadă
întorcându-ne de pe drum
Mutumia wa Kibeti – iii
Așa că haideți să ne străduim din greu
Mutumia wa Kibeti – iii
Deschidem o autostradă
E de bine?
E de rău?
E și una și alta,
Mwana wa Gacimbiri-i

Și mașinăriile se deplasau greu în noroi, gemând și duduind, măturând tufișurile și iarba, uneori și câte o colibă ce stătea în calea comerțului și progresului.

Iar noi stăteam și ne uitam cum utilajele înaintau cu zgomot spre locul lui Mwathi. Am zis: nu se poate. Însă ele înaintau de zor. Noi am zis: vor fi distruse de focul lui Mwathi. Stați să vedeți, stați să vedeți. Însă mașinăria a scos din rădăcini gardul viu și apoi a izbit prima colibă și aceasta s-a prăbușit, iar noi am amuțit cu toții, așteptând ca utilajul să fie aruncat în aer. Nici măcar când americanii au aterizat pe Lună și am crezut că pământul se va zgudui sau că se va întâmpla ceva n-am fost atât de speriați ca atunci când locuința lui Mwathi a fost făcută una cu pământul. Cele două colibe au fost demolate. Dar unde era Mwathi? Nici urmă de Mwathi. Trebuie să fi dispărut, am spus noi, și am așteptat să se răzbune. Poate că n-a fost niciodată aici, iar bătrânul

înțelept care ar fi putut să ajute, Muturi, dintr-odată a asurzit și a amuțit din pricina acestui sacrilegiu. Însă ceea ce a scos la iveală utilajul i-a făcut pe străini să se oprească și au chemat oameni de la Nairobi, care au venit cu cărți, aparate de fotografiat și tot felul de instrumente de măsurat. Mwathi era un spirit ocrotitor: era păstrătorul unor cunoștințe din vremuri apuse: inele, obiecte din metal, sulițe, cuptoare – tot felul de lucruri. Locul unde fusese coliba a fost împrejmuit cu un gard de sârmă, iar mai târziu i s-a pus o pancartă mare: ILMOROG – sit arheologic. Până la urmă, puterea lui Mwathi avusese efect. Șoseaua a ocolit situl. Dar cine era Mwathi? Puneam întruna această întrebare. Muturi n-a mai trăit mult după asta și a luat cu el în mormânt taina spiritului ocrotitor din Ilmorog, al cărui cămin era acum doar un sit pentru curioșii ce voiau să știe de trecutul foarte, foarte îndepărtat, cu mult înainte ca Africa de Est să facă negoț cu China și Indiile.

Mult timp după ce șoseaua s-a dus dincolo de șesuri și munți și după ce muncitorii și-au mutat tabăra, localul lui Abdulla a continuat să se dezvolte, devenind un punct de oprire pentru camioanele și automobilele care foloseau acum drumul asfaltat. Șoferii și ajutoarele lor petreceau adesea noaptea aici, bând *theng'eta* care le dădea o senzație de bună dispoziție ca cea dată de hașiș și *mairungi*[1].

Abdulla și Wanja au mers mai departe cu extinderea localului. Acum existau un magazin, o măcelărie, un bar, o berărie ce era și local de dans și cinci camere în care cei ce aveau nevoie puteau să rămână peste noapte, contra cost.

Magazin. Măcelărie. Bar. Cazare. Totul se întâmpla parcă în conformitate cu un plan invizibil stabilit dinainte.

Chiar și pe atunci, noi consideram asta o măsură temporară, un lucru străin ce avea să dispară curând și să ne lase cum eram înainte ca avionul să se prăbușească în viețile noastre.

Însă șoseaua – șoseaua era a noastră.

Ne-am pregătit pentru inaugurarea secțiunii Ilmorog plini de mândrie și speranță, chiar dacă destul de nehotărâți. Păi cum! Un ministru din guvern urma să viziteze Ilmorogul. Nu mai văzuserăm în viața noastră un ministru. Am ajutat cu toții la făcut ordine în localul lui Abdulla. Școala a pregătit un cor sub îndrumarea noilor profesori.

Până la urmă, n-a venit nici un ministru – ceremonia de inaugurare a fost mai degrabă o vizită de inspecție făcută de înalți demnitari însoțiți de Nderi wa Riera și cei doi aghiotanți ai săi: Burtă Grasă și Insectă, care mai veniseră o dată în satul nostru cu mult timp în urmă. Nderi ne-a vorbit și și-a cerut scuze pentru deranj și pentru așteptările înșelate. Însă discursul lui a compensat cu vârf și îndesat faptul că n-am putut să vedem un ministru în carne și oase. A vorbit despre OCK și ce ar face aceasta pentru regiune dacă oamenii îl ascultă.

A început prin a spune că un reprezentant în Parlament putea fi judecat numai după cât de mult a contribuit și ar putea să contribuie la dezvoltarea unei regiuni. El, Nderi, făcuse deja asta prin șoseaua care trecea prin Ilmorog. Acum, oamenii n-aveau să mai fie nevoiți să meargă pe jos kilometri

întregi prin câmpii aride și primejdioase în căruțe trase de măgari, așa cum se întâmpla în trecut – acum existau *matatu*, autobuze și camioane. Șoseaua adusese comerțul în zonă: de o parte și de alta a drumului răsăreau mici centre comerciale. Pentru a preveni ca mahalale și maghernițe să răsară ca ciupercile, el propusese – și planurile erau în desfășurare – înființarea de către Consiliul Regional Chiri a unui centru comercial corespunzător, cu canalizare. Desigur, în acest scop urmau să fie luați de la oameni câțiva acri de pământ, dar Consiliul Regional urma să plătească despăgubirile necesare. Apoi, datorită negocierilor și muncii sale de lămurire ca reprezentant al opoziției pe lângă conducerea centrală, se luase decizia ca întreaga regiune să fie una dedicată fermelor de animale și culturii de grâu. Urma să fie înființat un centru turistic, iar mai târziu avea să fie împrejmuit un parc de vânătoare și avea să se încerce stabilirea unor hotare pentru păstori. Oamenii, fie ei păstori sau fermieri obișnuiți, urmau să primească împrumuturi pentru a-și dezvolta pământul sau fermele. Însă mai întâi ei trebuiau să-și înregistreze pământurile pentru a dobândi titluri de proprietate, care la rândul lor aveau să constituie garanții pentru bănci. El promitea că va face ca Ilmorogul să se dezvolte și să progreseze. Șoseaua era doar începutul.

Cum se mai schimbau vremurile! Nu ne venea să credem, nimeni nu reușea să se convingă pe deplin de ceea ce auzise. Însă era parlamentarul nostru și văzuserăm, într-adevăr, avioanele pentru măsurători venind și plecând, văzuserăm

oameni pe jos cu lanțuri de măsurători și teodolite; iar acum, șoseaua cea nouă. De ce să nu-l credem?

Se apropiau alegerile, ne-a avertizat el, iar cel care știa cum și unde să-și dea votul era un om înțelept. Se cuvenea să-i dea ocazia de a termina ceea ce a început.

Progres cu Nderi! a strigat Burtă Grasă, iar noi am răspuns cântând:

Mergi cu Nderi!
Îmbogățește-te cu Nderi!
Evoluează și zboară cât mai sus cu
Nderi!
Condu pe șosele noi cu Nderi!

Fusese un an de schimbări și progrese!

De ce ne îndoiserăm cândva de el?

Noi toți eram fericiți, mai puțin bătrâna, pe care pare s-o fi stingherit-o ceva, dar nu știa să spună ce anume pentru că nu-i era clar. Poate că de vină sunt cuvintele cântăreților șoselei, care mi-au răsunat multă vreme în urechi, dar simt un fior în stomac, doar un fior vag în burtă! a zis ea.

Progres! Da, progresul chiar ajunsese în Ilmorog. Au fost luate loturi de pământ de la diverse ferme pentru a se construi un centru comercial. S-au proiectat magazine, și oamenii au fost rugați să trimită la Consiliul Regional cereri pentru loturi de construit. O avangardă mobilă – Banca Economică Africană – a venit la Ilmorog și le-a explicat țăranilor și păstorilor cum puteau să obțină împrumuturi.

Aceștia s-au înghesuit în jurul bărbatului fascinați deopotrivă de mișcarea mărului lui Adam din gâtul acestuia și de glasul puternic ce răsuna prin portavoce. Parcelare. Titluri de proprietate. Împrumuturi. Împrejmuirea pământului. Sârmă ghimpată. Una-două vaci de rasă. Omorârea, vinderea sau încrucișarea celorlalte vaci. O Cooperativă de Comerț a Fermierilor. De exemplu, ați auzit vreodată de Cooperativele Fermierilor Producători de Lactate din alte districte care au foarte mare succes? Banca Economică Africană avea să facă lucruri similare aici. Lapte. KCC[2]. Bogăție. Din aceasta aveau să fie restituite împrumuturile, cu o mică dobândă. Nu într-o singură sumă mare. Oh, nu. Restituirea avea să se întindă pe mai mulți ani. Nici un fermier serios nu avea să fie nevoit să se simtă vreodată la ananghie. O singură condiție: plata trebuia să fie regulată. Ușor. Era un an al speranței. Mzigo a venit în zonă. Școala, fiind acum mai accesibilă, urma să se mărească. Clădiri noi. Clase noi. Noi locuințe pentru personal. Mai multe cadre pregătite. Chiar era un alt an de speranță în Ilmorog, dar mai puțin pentru Njuguna, care a fost aproape ruinat. Cei patru fii ai său s-au întors pe neașteptate și și-au cerut cu toții partea lor din ferma de zece acri. Ce putea să facă el cu cei doi acri care i-au rămas? Fiul cel mic a folosit titlurile de proprietate ca garanție pentru un împrumut ca să-și facă un chioșc în Nairobi. Mai apoi s-a întors din nou în Ilmorog și i-a făcut bătrânului o afacere cu un chioșc, iar mai târziu cu un magazin. Însă în anul în care s-au stabilit hotarele pământului, cu fiii ajungând aproape să se ia la bătaie între ei, Njuguna a fost un om trist. Șoseaua. Comerțul.

Progresul. Îi vedeam pe noii proprietari ai loturilor de pământ cărând pietre și beton. Priveam cum erau săpate șanțurile și ne bucuram că măcar doi dintre ai noștri din Ilmorog, Wanja și Abdulla, reușiseră să facă rost de un lot și, astfel, să le arate acestor venetici că și Ilmorogul avea oameni care erau în stare să ridice clădiri din piatră. Flori pe pământul nostru. Trăiască Nderi wa Riera. I-am oferit voturile noastre – acum așteptam să înflorească florile.

~2~

Stăteau de vorbă la lumina și umbrelor aruncate de un felinar – căci îi fusese tăiat curentul electric –, Munira încercând să-l facă să acopere cei cinci ani în care fuseseră despărțiți. Se întâmplaseră multe. Se întâmplaseră atât de multe. Ilmorogul și toți cei de acolo se schimbaseră nespus.

Cine s-ar fi gândit că el o să se întoarcă? Numai bătrâna, care își păstrase credința, zisese că se va întoarce. *Kumagwo ni Gucokagwo*, spusese. Și tocmai ea era cea care nu se mai afla acolo să-l vadă – ori poate că-l vedea din lumea dintre rai și iad, lumea morților vii.

Se rezemă de spătarul scaunului și își puse mâinile pe masa dintre ei.

Cinci ani, se gândea Munira, cinci ani de când a plecat și a lăsat un blestem în urma sa, de parcă ar fi știut că odată cu plecarea lui va dispărea și vechiul Ilmorog. Avea fața suptă, degetele i se mișcau întruna pe masă, parcă de neliniște și

nerăbdare. În ochi avea lumină și foc. Și, cu toate acestea, chipul îi era calm, calm dar aspru, cu pielea întinsă pe oase. Călătorise mai mult, văzuse mai multe, se maturizase mai mult, dar nu putea să-și dea seama ce-l făcuse să vină înapoi. Avea un fel de a pune întrebări fără ocolișuri și un fel de a asculta de parcă fiecare amănunt era important și trebuia să-l compare cu alte amănunte.

Munira povestea totul de parcă lucrurile se petrecuseră într-o înșiruire ordonată în timp și spațiu. Totuși, Munira trăise evenimentele și schimbările ca pe un haos înăuntrul și în afara sa, fusese ca un spectator caraghios, cu pasiunile caraghioase ale unui bătrân, incapabil să acționeze. Numai în *theng'eta* își găsise propria realitate și atunci a văzut mucurile de țigară ale vieții, iluziilor și dorințelor sale. Așa că povestindu-i toate astea lui, cel care era atât de calm, în ciuda degetelor ce păreau să colinde în căutarea unor lucruri de făcut, își dădu seama că falsifica istoria. Dar cum putea să relateze propria-i coborâre într-un infern de cinci ani la picioarele lui Wanja?

Ea îl prinsese în ghearele ei, îl posedase, îi sucise mințile și îi făcuse inima să bată cu o mie de dureri și suspine. Ea îl ruinase, trebuia să se răzbune. Ea îl privea cum se prăbușea, supraveghea totul cu răceală și detașare, și, totuși, cumva, părea întotdeauna vulnerabilă, dansând la limita distanței la care era cât pe ce să fie atinsă. Inima lui stătea în loc o clipă, oh, golul amenințător, apoi bea și mai multă *theng'eta* și visa la rai.

După ce dispăruse Karega, ea își dedicase timpul și energia muncii. O cuprinsese febra preparării băuturii, vânzării, număratului și născocirii de și mai multe planuri pentru dezvoltarea parteneriatului ei de afaceri/comerț cu Abdulla. Cu timpul, angajă trei barmanițe – din triburile kamba, kikuyu, kalenjin – care păreau să vorbească aceeași limbă cu ochii, degetele și mișcările lor. Angajă, de asemenea, o formație alcătuită în întregime din femei aparținând numeroaselor etnii kenyene – ce lovitură de geniu! –, iar asta atrase și mai mulți clienți, care dădeau năvală să vadă cu ochii lor. Wanja conducea toate astea; avea bani și era puternică, iar bărbații și femeile se temeau de ea. Vorbeau despre ea, cântau despre ea, iar oamenii mulți care veneau cu mașina să mănânce friptură din carne de capră, să se delecteze cu muzica interpretată de degetele delicate ale femeilor și să atingă sânii barmanițelor ce țipau cu durerea studiată a plăcerii de a protesta veneau de asemenea să o vadă pe faimoasa patroană a localului. Însă ea rămânea rece, distantă, politicoasă, poruncind ca lucrurile să se întâmple după voia ei, ea însă rămânând inaccesibilă miilor de ochi lacomi, degetelor dornice să atingă și arterelor zvâcnind de sângele fierbinte al dorinței.

Datorită drumarilor, Wanja și Abdulla porniseră foarte bine în afacerea lor, ei erau, de fapt, singurii localnici care reușiseră să facă o ofertă pentru un teren de construit în Noul Ilmorog și începuseră să lucreze la el. Restul, care fie își împărțiseră pământurile, fie licitaseră cu succes pentru un lot, le-au vândut mai târziu unor venetici care își permiteau

costul construcției. Constructorii, tâmplarii, zidarii, proprietarii, contractorii, toți făceau să înflorească afacerea ei cu *theng'eta*. Au mai fost vreo doi oameni care, urmându-i exemplul, au încercat să deschidă prăvălii de *chang'aa* și *kiruru*, dar băuturile n-au prins la clienți. Nimic nu putea să întreacă *theng'eta*.

Munira crezuse că, odată cu plecarea lui Karega, înțelegerea care existase mai înainte între el și Wanja va renaște. Încercă reluarea legăturii, o împăcare, însă nu reușea decât să dea peste niște ochi care nu-i urau bun venit. Înfrângerea îl îmboldi la eforturi sporite și la un eșec și mai mare. Cât de apropiată părea ea de Abdulla! Munira se simțea ca un școlar bătăuș care, dat afară dintr-un grup, se tot învârtea pe acolo, nerăbdător să i se alăture și să fie acceptat din nou. Nedorit, exclus de la ritualul lor comun de a face bani, simțea cum asupra lui se pogora o singurătate cumplită și era bântuit de trecutul care îl umbrise întotdeauna. Un străin. Un spectator.

Bea mai multă *theng'eta* și, pentru moment, se simțea în afara lui însuși, navigând pe norii învolburați ai așteptării în van. Uitându-se la ea din înălțimile înnegurate, parcă o dorea și mai tare. Aștepta un semn, o mână, un zâmbet radios, tandru, care să-l cheme. Dar nimic. Wanja era străvezie, imperturbabilă. Afacerea ei înflorea. Clădirile din Noul Ilmorog se înălțau neîncetat.

Theng'eta. Lotusul pur. Unicul prieten. Tovarăș de nădejde. Necazul cu băutura era că simțea că are nevoie de și mai multă pentru a se întoarce la normalitatea de ieri și, cu

timpul, pentru a-și împiedica tremurul mâinilor, astfel încât să-i rămână îndeajuns de ferme pentru a ține încă un corn. *Theng'eta*. Spiritul. Visele de iubire s-au întors.

Ceva se-ntâmpla cu el. De ar fi fost rasă de pe pământ casa lui Mwathi! Sigur s-ar fi dus la el pentru o poțiune care să-i readucă dragostea sau, de nu, pentru un leac care să vindece suferința iubirii.

Începu să citească hărți astrale și horoscoape, chiar și în reviste și ziare vechi, ferfenițite. Urmări activitatea și prezicerile lui Francis Ng'ombe, Yahya Hussein și Omolo. Ba chiar se gândi să le scrie ca să-i roage să-și deschidă un cabinet la Ilmorog. Nu-și știa ziua sau luna nașterii, dar fiecare previziune părea să i se aplice. Citea:

CAPRICORN, 22 dec. – 20 ian.: *Poți fi tulburat ușor de cei care au o trăsătură unică extraordinară.*

Se gândea că sigur s-a născut sau a fost conceput în Capricorn.

SĂGETĂTOR, 23 nov. – 21 dec.: *Cum ai tendința să te îndrăgostești, nu e de mirare că uneori ești mai mult sau mai puțin orbit în fața multor situații și oameni: fiind oarecum visător când vine vorba de dragoste, ai tendința de a-ți închipui cea mai mare parte a experienței tale amoroase și sexuale.*

Era sigur că s-a născut în Săgetător.

GEMENI, 22 mai – 21 iun.: *Când începi să ai un interes emoțional față de cineva, ai tendința să insiști în curtarea acelei persoane până când vei fi ori acceptat în totalitate, ori respins în totalitate.*

Gemeni era, de fapt, zodia sa.

Astfel că, în funcție de dispoziție, își închipuia, pe rând, că s-a născut sau a fost conceput în fiecare dintre cele douăsprezece zodii; practic, părea că fiecare previziune și fiecare sfat i se aplică lui. Uneori încerca să acționeze pe baza unor ghiduri astrale diferite, sperând că măcar unul se va dovedi adevărat și profetic. Însă nu părea să se întâmple nimic. Wanja era tot rece și distantă, oscilând între localul ei din vechiul Ilmorog și noua clădire din piatră ce se ridica în Noul Ilmorog.

Hotărî să rămână la o singură zodie. Alese Leul. Citi:

Această săptămână este marcată de mișcarea lui Saturn în a noua casă a Soarelui, cea a intelectului și emoțiilor. Sub aceste două influențe, vei fi înclinat să pornești pe un drum ce va fi dificil, dar în care va străluci speranța raiului. Zâmbește tot timpul. S-ar putea ca dragostea să-ți iasă în cale.

El zâmbi tot timpul. Așteptă. Dragostea îi ieși în cale. Leul, Lillian, steaua mea!

O văzu venind spre el și inima i-o luă la galop. Putea oare să fie adevărat? Ascultă povestea ei care părea de necrezut. Cineva o adusese cu mașina din Eldoret, afirmă ea, și o abandonase în Ilmorog. Munira îi zâmbi. O cunoștea – o văzuse. Fredonă melodia pe care ea o cântase cândva la Ruwa-ini. Ea îi întoarse zâmbetul. Stătură de vorbă. El îi aminti de ziua aceea, din urmă cu mulți ani, când a găsit-o punând la tonomat un imn religios cântat de Corul Ofafa Jericho la Barul Furaha din Ruwa-ini. Wanja îi oferi o slujbă. Îi plăcea foarte mult să cânte sau să îngâne imnuri religioase,

mai ales după un pahar-două. Cânta cu voce răgușită, cu ochii dilatați, cu gâtul și privirea ridicate în așteptarea mântuirii.

Mai aproape, Doamne, la Tine,
Mai aproape de mineeeeeee,
Chiar de sunt un păcătos
Vreau să rămâi aproape de mine.

Avea un fel de a inventa cuvinte și fraze astfel încât să se potrivească fără să pară că s-a chinuit prea mult. Și, cu tot talentul ei evident la cuvinte și vocea cu care a fost înzestrată, nici nu voia să audă să se alăture formației sau să cânte ceea ce ea numea cântece nereligioase. Cânta doar imnurile compuse de ea, care erau absolut seducătoare, și trecea de la unul la altul:

Vino, vino la mine, Iisus,
Eu te aștept.
Vino degrabă la mine,
Mântuitorule,
Și umple-mă cu duhul sfânt.

O vreme, Munira fu intrigat de ea și aproape că uită suferința de a fi înrobit de Wanja. Lillian – o fată ciudată care susținea că încă e virgină chiar și după ce el o pătrunsese și ea țipase și-l zgâriase pe spate, îl mușcase de mână și plânsese de extaz și plăcere: Vino, vino, în mine, Doamne.

Munira spera că legătura lui cu Lillian va stârni gelozia lui Wanja. Dar ea nu păru să fie tulburată. El renunță la hărțile astrale. Lillian, „virgina“, nu era înlocuitoarea lui Wanja. Își reluă plimbările singuratice pe culmea Ilmorogului, acum împărțită în două de Autostrada Transafricană. Privea mașinile cum mergeau dincolo de munți: ba chiar le număra ca să-i treacă timpul. Adesea, după școală, se ducea pe jos până la șantierele de construcții și se pierdea o vreme printre șanțurile cu băltoace de apă murdară, stâlpii de piatră din carieră, zgomotul ciocanelor pe piatră, cuie și lemn, pălăvrăgeala porcoasă a zidarilor. Ce se petrecea cu Ilmorogul cel somnoros? Ce s-a întâmplat cu tărâmul triourilor de copii care cântau, pregătindu-se pentru cântecele de dinainte de culcare? Se opri și se frecă la ochi să și-i limpezească: Wambui, mama lui Muriuki, mergea clătinându-se împingând brațele unei roabe pline cu pietre. Delimitarea și împrejmuirea pământului îi privase pe agricultori și păstori de dreptul lor, până atunci indiscutabil, de a-l folosi și cultiva. Acum, ei se angajau contra unei simbrii la oricine avea nevoie de munca lor. Wambui, o muncitoare! Li se alăturase celorlalți care fuseseră atrași în piața Ilmorogului ca să trudească. El trecu iute mai departe și se opri doar când ajunse la clădirea lui Wanja și a lui Abdulla. Aceasta avea să fie în curând centrul Noului *Theng'eta*. Își storcea creierul să găsească metoda de a se face îndrăgit de ea când îi veni brusc o idee. Localul avea să se deschidă curând. Poate că existau alte localuri cu aprobare să devină baruri. O s-o ajute să-și

mărească vânzările de *theng'eta*! Va atrage mai mulți clienți pentru ea!

Lui Munira îi plăcuseră întotdeauna anunțurile. Însă acum începu să le citească și mai avid. Avea o misiune. Le studia – cuvintele, frazarea și diferența dintre efectul intenționat și cel posibil asupra cititorilor și ascultătorilor. Strânse câteva: Pune un tigru în rezervor. Un păr sănătos este un păr frumos. În orice clipă e timpul pentru ceai. Fii blondă platinată – fii roșcată – fii cu totul alta cu peruci confecționate manual, 100% din păr uman de import. Alătură-te noilor africani – alătură-te tribului Ambi. Femeile frumoase nu s-au născut încă? Cred că glumești. Se nasc în fiecare zi, cu minunate peruci mătăsoase – Bărbații se pierd în ele.

Își puse mintea la lucru, încercând să născocească și el câteva. Poate că reușea să le vândă oricui avea de gând să facă afaceri în Noul Ilmorog. Munira: vânzător de reclame și sloganuri frumoase. Vrei să intri în Parlament? Cumpără un slogan! Să ai succes? Cumpără un slogan. Pentru Wanja avea să încerce să creeze unul special. Gratis. Unul care să popularizeze *theng'eta* atât de mult, încât Wanja să fie cunoscută ca Regina *theng'eta*. Atunci ea va fi nevoită să-l bage în seamă pe el, autorul noii ei celebrități.

Știi care e ideea? Bea *theng'eta*. Sporește-ți vigoarea: Bea *theng'eta*. Oameni frumoși, gânduri frumoase, dragoste frumoasă: Bea *theng'eta*. Intră în Era Spațială: Bea *theng'eta*. În drumul tău spre Lună cu Armstrong: Bea *theng'eta*. Cei trei T: *Theng'a Theng'a Theng'eta*[3].

Era pregătit acum. O încercă pe ultima pe câțiva clienți, ridicându-se brusc în picioare în mijlocul lor, în timpul unei pauze a formației, și strigă: „Beți băutura cu trei litere și sporiți-vă vigoarea: *Theng'a Theng'a Theng'eta*! Strigă din nou reclama și își duse paharul la buze. Toți se uitară în sus la el și îl crezură beat. Râseră și își văzură mai departe de băut. Wanja îl privi și ridică din umeri. Însă sloganul rămase – ca glumă!

În seara aceea o luă acasă pe Lillian, iar când ea pretinse că e o virgină posedată împotriva voinței ei, Munira o lovi. Se despărțiră. Lillian plecă din Ilmorog. El rămase singur. *Theng'eta*.

Avea să-și amintească mereu anul acela ca primul dintre cei trei în care fusese, în chip rușinos, robul unei pasiuni nedisimulate. Era de parcă finalizarea și deschiderea centrului comercial din Noul Ilmorog ar fi însemnat și ruinarea completă a lui Munira, până atunci un profesor respectat al copiilor lor. El își vedea declinul, îl urmărea ca un spectator, ca un străin, și nu putea să se abțină. Sau se pedepsea singur pentru un alt eșec?

Asta era ceea ce nu putea să-i spună, el care, parțial, era cauza acestei înfrângeri.

Însă ochii lui Karega erau insistenți, întreaga sa ființă părea să aștepte un răspuns la o întrebare importantă pe care el n-o pusese încă. Totul era foarte asemănător cu prima lor întâlnire. Atunci, Munira jurase că se vor construi drumuri asfaltate când vor avea hienele coarne. Își dorea să-și fi înghițit cuvintele. Căci schimbarea împrejurărilor în care se

întâlniră acum era în parte efectul șoselei asfaltate. Autostrada Transafricană. Chiar și școala se schimbase: acum era clădită din piatră; avea clase pline și profesori titulari, cu un director nou și modern, iar Mzigo venea regulat, în parte pentru a inspecta școala, dar în general pentru a se îngriji de magazinul lui din Noul Ilmorog. Mzigo, Nderi wa Riera, reverendul Jerrod, toți aveau magazine în Ilmorog.

— Ce s-a întâmplat cu Joseph? întrebă Karega.

— A promovat. Trei de zece. S-a dus la Siriana!

— Siriana?

— Da. Siriana.

După dezvăluirile făcute de Munira urmă un moment de tăcere, atât el, cât și Karega aducându-și aminte, poate, de ceea ce însemnase pentru ei Siriana pe vremuri. Munira, încă apăsat de neliniște, îl privi cu atenție pe Karega, care se uita în același loc, cu ochi extrem de luminoși, cu mâinile încă gesticulând, dar cu fața refuzând să zâmbească. Munira nu reuși să-și dea seama dacă acesta se bucura sau nu de succesul lui Joseph. Dar părea că îl apasă niște gânduri, erau cinci ani de când plecase din Ilmorog.

— Ce s-a întâmplat cu bătrâna? întrebă Karega, ca și cum termina un dialog în gând cu sine însuși.

Munira fu vizibil ușurat că nu venise întrebarea cea mare. Însă chiar și la aceasta era greu de răspuns, pentru că totul se întâmplase atât de repede, un haos într-un vis de beție. Nyakinyua. Bătrâna. Nici măcar Munira nu dorea să-și amintească, să se gândească la soarta ei. Ce ar fi putut să zică

acum despre Nyakinyua și despre el și să nu izbucnească din nou în lacrimi?

Își aminti, fără să-i spună lui Karega, că el continuase, cumva, să caute un slogan, o reclamă care să prindă repede, care să-l facă să-i câștige favorurile lui Wanja – măcar pentru o noapte. Citea ziarul – nu știrile, ci anunțurile. Citi, desigur, despre avocat și discursurile lui răsunătoare în Parlament și despre cum pleda pentru un plafon al proprietății funciare și pentru alte reforme. Dar asta numai pentru că îl legau anumite amintiri de numele lui. Principalul său interes îl constituiau reclamele – trebuia să creeze sloganuri… care să bată toate sloganurile, trebuia să creeze sloganuri prin care să o cumpere în sfârșit pe Wanja.

Avea să țină mereu minte seara în care a citit despre Nyakinyua – cu durere… Era beat, dar *theng'eta* din capul lui păru să se evapore când dăduse cu ochii de anunț. Mâinile lui și ziarul tremurau. S-a trezit din beție și s-a uitat la anunț. Nu era posibil. Nu putea să fie adevărat:

KANUA KANENE & CO
Evaluatori & Topografi, Licitatori de pământ, AGENȚI
și administratori imobiliari
Acționând conform instrucțiunilor date nouă de
Avocații Wilson, Shah, Muragi & Omolo
în numele clientului lor, Banca Economică Africană,
cu împuternicirea de a vinde ce ni s-a conferit,
vom vinde prin licitație publică… toată bucata de pământ

situată în Noul Ilmorog… proprietatea doamnei Nyakinyua…

Ea nu era singura – un întreg grup de țărani și păstori din Vechiul Ilmorog, care fuseseră ademeniți să facă împrumuturi, să-și împrejmuiască terenurile și să cumpere fertilizatori importați și care nu puteau să restituie banii erau afectați în mod similar. Fără multă forță de muncă, fără utilaje, fără să o rupă cu vechile obiceiuri și cu vechea viziune asupra lucrurilor și fără a avea parte de sfaturi, ei nu fuseseră capabili să facă pământul să producă suficient pentru a satisface nevoile lor de hrană și pentru a returna împrumuturile. Unii folosiseră banii ca să plătească taxe școlare. Acum, legea implacabilă a puterii banului îi alunga de pe pământul lor.

Munira împături ziarul și se duse la localul lui Wanja pentru a-i da vestea. Îi părea rău de ea și de Nyakinyua. Nu se aștepta la favoruri. Voia doar să-i dea vestea. Și să afle mai mult despre asta. Ea nu se afla acolo. Abdulla îi spuse că se dusese la coliba lui Nyakinyua. Munira merse acolo și găsi alți oameni. Vestea vânzării trebuie să fi ajuns și la ei.

Veniseră să o compătimească pe ea, dar și pe alții afectați în același fel, să plângă împreună. Păreau nedumeriți: Cum putea o bancă să le vândă pământul? O bancă nu e un guvern: de unde proveneau, atunci, puterile ei? Sau poate că era guvernul, un guvern invizibil, au sugerat unii. Se întoarseră spre Munira. Însă el nu fu în stare să le răspundă la întrebări. Vorbi doar despre o bucată de hârtie pe care o semnaseră cu

toții și despre titlurile de proprietate pătate cu roșu, o altă bucată de hârtie, pe care le predaseră băncii. Însă el nu putu să răspundă ca să alunge scepticismul amar din vocile și privirile lor. Ce fel de monstru era banca asta care avea o putere proprie, care putea să distrugă complet viețile a o mie de ani?

El se duse înapoi și încercă să bea *theng'eta*, însă băutura nu avea gust. Își aduse aminte că de curând o văzuse pe Wambui cărând pietre cu roaba pentru a-și câștiga pâinea pe ziua aceea și se întrebă ce se va întâmpla cu bătrâna. Era prea în vârstă ca să-și vândă munca și sudoarea într-o piață.

— Bătrâna? Nyakinyua? repetă Munira încet întrebarea lui Karega. A murit! A murit! adăugă repede, aproape agresiv, deșteptându-se din amintirile sale.

Fața lui Karega păru să tresară.

Nyakinyua, bătrâna, a încercat să se împotrivească. A mers din colibă în colibă, chemându-i pe țăranii din Ilmorog să se strângă laolaltă și să lupte până la capăt. Ei se uitară la ea și clătinară din cap: Cu cine să se lupte acum? Cu guvernul? Cu OCK? Cu Partidul? Cu Nderi? Da, cu cine se vor lupta de fapt? Însă ea încercă să-i convingă că toate astea erau un singur lucru și că ea se va lupta cu ele. Pământul ei nu va fi stăpânit niciodată de străini. Era ceva măreț și sfidător în acțiunea femeii – ea, cu sănătatea și cu trupul ei șubrede, încercând să organizeze un protest al deposedaților din Ilmorog. Însă exista patos în această manifestare. Cei al căror pământ nu fusese luat încă păreau de o nervozitate rece și distantă. Vreo doi chiar făcură comentarii disprețuitoare despre o bătrână nu

prea întreagă la minte. Alții, în mod sincer nevăzând rostul unui marș la Ruwa-ini sau în Marele Oraș, încercară s-o împiedice. Nu putea străbate pe jos tot drumul ăla, îi ziseseră ei. Însă ea le spuse: „O să merg singură… bărbatul meu s-a luptat cu omul alb. A plătit pentru asta cu sângele lui… O să lupt împotriva acestor asupritori negri… singură… singură…“

Ce-o să se întâmple cu ea? s-a întrebat Munira.

N-ar fi trebuit să-și facă griji în privința ei.

Nyakinyua muri în liniște, în somn, la câteva zile după vestea despre amenințarea lansată de bancă. Umbla zvonul că îi spusese lui Wanja despre călătoria inevitabilă – zisese că nici nu putea să conceapă să fie îngropată pe pământul altcuiva, căci ce i-ar fi spus bărbatul ei când avea să-l întâlnească pe lumea cealaltă? Oamenii așteptară ca banca să vină să-i vândă pământul. Însă în ziua vânzării, Wanja răscumpără pământul și deveni eroina Noului și Vechiului Ilmorog.

Mai târziu, avea să afle și Munira.

Însă la vremea aceea, numai Abdulla știu costul: Wanja se oferise să-i vândă drepturile ei din Noua Clădire pe care o dețineau împreună. El nu avea banii necesari și îi sugeră să vândă amândoi unui terț și să împartă venitul între ei.

Astfel Wanja se întoarse la începuturile ei.

Și Mzigo deveni noul și mândrul proprietar al clădirii de afaceri din Ilmorog.

~3~

După pierderea pe care o suferise, Wanja nu mai era la fel. O vreme, continuă să fie mândra proprietară a vechiului local de *theng'eta*. Localul ei rămase în continuare dedicat fripturii din carne de capră. Pașii de dans din salon încă reușeau să ridice praful până la acoperiș, mai ales când oamenii se mișcau pe melodiile lor preferate:

> Ce frumoasă ești, dragostea mea!
> Ce blânzi sunt ochii tăi rotunzi, dulceață!
> Ce lucru încântător ești, întinsă aici
> La umbra acestui arbust de cedru!
> Însă, oh, draga mea,
> Ce otravă ai între picioare!

Însă Wanja nu punea suflet în asta. Începu să construiască un bungalow imens din lemn la capătul mai de jos de pe *shamba* ei, la oarecare distanță de mahalaua care creștea în jurul magazinului, camerelor de închiriat și localului cu friptură ale lui Abdulla, aproape ca o completare naturală a dezvoltării față de mai elegantul Nou Ilmorog. Lumea zicea că ea a fost înțeleaptă să investească într-o construcție banii rămași după răscumpărarea *shambei* bunicii ei – dar la ce folosea aceasta? Avea deja o colibă un pic mai departe de *shamba* ei, ascunsă printr-un gard viu des de zgomotul și

privirile curioase ale Noului Ilmorog. Își vedea de treabă fără să facă nimănui confidențe. Dar era evident că bungalo-ul era construit în stilul unei case de locuit, cu mai multe camere spațioase. Mai apoi se mută în el: amenajă grădini de flori de jur-împrejur și puse să i se instaleze becuri electrice acolo. Era frumos: era un efort curajos atât de curând după pierderea ei dublă, zicea lumea.

Într-o noapte, formația cântă un cântec pe care îl compuseseră la sosirea lor acolo. În timp ce cântau, melodia și versurile părură să devină din ce în ce mai vioaie și publicul aplaudă, fluieră și strigă drept încurajare. Formația adăugă inovații și vocile lor părură posedate de un drăcușor păcătos lipsit de griji:

Fata asta de la *shamba*
A fost iubita mea,
Mi-a spus că adora să mă vadă.
Am spart seifuri de bănci pentru
ea,
Am făcut pușcărie pentru ea,
Dar când m-am întors
Am găsit-o o doamnă,
Întreținută de un burtos bogat,
Și mi-a zis,
Fata asta de la *shamba* mi-a zis
Nu! Dumnezeule!
Sikujui
Serikali imebadilishwa

Coup d`etat!

Fetele din formație se opriră în aplauzele răsunătoare și tropăiturile celor prezenți. Wanja se ridică brusc și le ceru să-l cânte din nou. Începu să danseze, singură, în ring. Lumea era surprinsă. O priviră cum își unduia trupul, exprimând plăcere și durere, amintiri și speranțe, pierdere și câștig, doruri și dorințe neîmplinite. Formația, răspunzând numeroaselor inimi care palpitau, cântă cu intensitate tristă, înnebunitoare, de parcă încerca să se apropie de singurătatea lui Wanja și de chinul ei solitar. Ea dansă lent și intenționat spre Munira și el își aduse aminte de momentul acela când o văzuse dansând pe muzica de la tonomat la Safari Bar în Kimiritho. Ea se opri din dansat la fel de brusc cum începuse. Se duse pe scenă, la estrada unde era formația. Audiența amuți. Clienții simțeau că plutește ceva în aer.

— Dragi clienți, îmi pare rău să vă anunț sfârșitul vechiului Bar Ilmorog și al localului nostru faimos pentru friptură, precum și sfârșitul formației Sunshine Band. Consiliul Districtual Chiri zice că trebui să închidem.

Nu mai fu în stare să spună altceva. Ei o priviră acum în timp ce pășea pe pardoseala prăfuită către Munira. Wanja se opri, se răsuci brusc și strigă formației:

— Cântați! Cântați! Cântați mai departe. Toată lumea la dans! Dansaaați! le strigă ea, și apoi se așeză lângă Munira. Munira, n-ai vrea să vii să-mi vezi noua locuință mâine seară?

Munira abia reuși să se stăpânească. Așadar în sfârșit, după atâta timp. Deci anii de așteptare se încheiau. Era exact

ca pe vremuri, înainte să vină Karega, șoselele și schimbările să perturbe ritmul liniștit și fierbinte din Ilmorog, când el era profesorul.

A doua zi nu putu să predea. Nu putu să vorbească. Nu prea putu să stea locului. Iar când sosi momentul, se duse pe jos la ea acasă cu mâini tremurătoare și inima bătându-i cu putere. Nu fusese în casa cea nouă și simți ca pe o onoare faptul că ea îl alese pe el dintre toate acele chipuri.

Bătu la ușă. Ea era înăuntru. Stătea în mijlocul camerei în care scânteia o lumină albastră. Pentru o clipă, i se păru că se află într-un loc nepotrivit, cu persoana nepotrivită.

Era îmbrăcată într-o fustă mini care dezvăluia aproape tot, iar el își simți bărbăția crescând. Buzele ei erau date cu ruj roșu, pătate. Sprâncenele îi erau date cu creion dermatograf și vopsite într-un albastru luminos. Pe cap avea o perucă de un roșu aprins. Ce joc e ăsta? se întrebă el. Se gândi la una dintre numeroasele reclame pe care le adunase mai demult: Fii o blondă platinată – fii cu totul alta cu peruci confecționate manual, 100% din păr uman de import. Era o nouă Wanja.

— Pari surprins, *mwalimu*. Credeam că întotdeauna m-ai vrut, zise ea, cu o nesiguranță prefăcută, seducătoare, în glas. Apoi, cu voce un pic schimbată, mai naturală, pe care el putu s-o recunoască, adăugă: De asta l-ai alungat, nu? De asta ai făcut în așa fel încât să fie dat afară, nu? Iată acum. Mi-a fost, mă rog, ne-a fost luat dreptul de a fabrica băutură. Consiliul Districtual zice că licența noastră s-a înstrăinat odată cu vânzarea Noii Clădiri. Zice, de asemenea, că actualul nostru

local este, oricum, neigienic! Se va face un centru turistic, și asemenea localuri ar putea să alunge vizitatorii. Îl cunoști pe noul proprietar al berăriilor noastre de *theng'eta*? Îl cunoști pe proprietarul Centrului Utamaduni din Noul Ilmorog? Nu contează! Își schimbă iar vocea: Dar vino, ce mai aștepți? Merse cu spatele; el o urmă și intrară în altă cameră – cu un pat dublu și o lumină roșiatică. Era hipnotizat. Era supărat pe el însuși că nu era în stare să vorbească și totuși era împins spre ea de caii-putere ai corpului său trezit și de tobele propriei inimi. Și cu toate acestea, adânc în ființa lui, se simțea rușinat și scârbit că nu se putea împotrivi. Ea își dădu jos toate hainele, sistematic, una câte una, și apoi sări în pat.

— Vino, vino, dragul meu! îi murmură din așternuturi.

Era pe cale să sară în pat lângă ea și să o tragă spre el când Wanja deveni brusc distantă și rece, iar vocea ei răsună amenințător:

— Nu, *mwalimu*. Nimic nu e gratis în Kenya. O sută de șilingi pe masă dacă vrei tratament clasa întâi.

Munira crezu că glumește, însă când dădu s-o atingă, ea adăugă cu și mai multă răceală:

— Asta e Noua Kenye. Ai vrut-o, acum plătește pentru asta, pentru pat, lumină, timpul meu, băutura pe care ți-o voi da mai târziu și pentru micul-dejun de mâine dimineață. Totul pentru o sută de șilingi. Pentru tine. De dragul vremurilor trecute. Pentru alții va fi mult mai scump.

Fu luat prin surprindere, simți rana acestei umiliri neașteptate. Însă acum nu mai putea să dea înapoi. Coapsele ei îl chemau. Scoase o sută de șilingi și îi dădu. O privi cum îi

numără și îi pune sub saltea. Îl cuprinse panica. Chestia lui se înmuiase. Rămase acolo în picioare și încercă să-și fixeze mintea asupra vechii Wanja, cea care își exprimase prin dans durerea și extazul, cea care țipase cândva sub razele de lună furișate într-o colibă. Ea îl privi rece, amenințător, și apoi începu brusc să vorbească pe tonul ei prefăcut, seducător, neclar:

— Vino, dragule. O să-ți țin de cald. În seara asta ești oaspete la *Casa Fericirii*.

În tonul ei era ceva dureros, trist, patetic. Însă chestia lui Munira se supuse glasului ei. Își scoase încet hainele și se duse lângă ea în pat. Chiar și în timp ce focul, foamea și setea din trupul lui se potoleau, încordarea patetică din vocea ei zăbovi în aer, în el, peste tot în cameră.

Era Noua Kenye. Era Noul Ilmorog. Nimic nu era gratis. Însă multă vreme, mulți ani după aceea, nu avea să uite șocul și umilirea din acel moment. Era aproape ca acea primă oară, cu mult timp în urmă, pe când era doar un puști.

~4~

Într-adevăr, în Ilmorog au apărut schimbări, schimbări care au alungat vremurile vechi și au făcut loc unei noi ere în viața noastră. Și nimeni nu putea să-și dea seama, cu adevărat, cum s-a întâmplat, ci doar că s-a întâmplat. Cam într-un an de la finalizarea centrului comercial din Noul Ilmorog, pretutindeni pe câmpii au răsărit câmpuri de grâu și

ferme – păstorii muriseră sau fuseseră siliți să se depărteze de casă în zonele mai aride, dar câțiva deveniseră muncitori pe câmpurile cultivate cu grâu și la fermele de pe pământul pe care odinioară cutreierau în mod liber. Noii proprietari, slujitori ai puterii băncii, ai banilor și vicleșugului, veneau pe acolo în weekenduri și mergeau în mașini Land Rover sau Range Rover, în funcție de ce mașină era la modă în acel moment, prin fermele a căror conducere o încredințaseră unor administratori plătiți. Țăranii din Ilmorog se schimbaseră și ei. Unii supraviețuiseră cumva atacului violent. Reușeau să angajeze vreo două ajutoare la fermele lor mici. Majoritatea celorlalți se alăturaseră armatei de muncitori care sporise populația în creștere a Noului Ilmorog. Dar care Nou Ilmorog? Existau mai multe Ilmoroguri. Unul era zona rezidențială a administratorilor de ferme, demnitarilor de la Consiliul Districtual, funcționarilor publici, directorilor de la băncile Barclays, Standard și Banca Economică Africană și a altor slujbași ai statului și puterii banului. Acesta se numea Cape Town. Celălalt – numit Noul Ierusalim – era o mahala a imigranților și muncitorilor sezonieri, a șomerilor, a prostituatelor și micilor comercianți de fier vechi. Între Noul Ierusalim și Cape Town, nu departe de unde locuise cândva Mwathi, păzind secretele fierăriei și leacurilor băștinașe, se afla Biserica Tuturor Sfinților, condusă acum de reverendul Jerrod Brown. Tot undeva între cele două zone se afla *Casa Fericirii*, stabilimentul lui Wanja, aproape la fel de faimos ca biserica.

Centrul comercial și de afaceri avea două caracteristici foarte importante. Chiar lângă el se afla un sat cultural turistic (Utamaduni), proprietatea lui Nderi wa Riera, și un concern vest-german, denumit în mod foarte inspirat „Agenția de Turism Cultural și Educațional Diamantul African din Ilmorog“. Mulți turiști veneau pentru un festival cultural. Câțiva hipioți veneau, de asemenea, să caute planta *theng'eta*, ale cărei frunze, fumate după uscare, aveau, după cum se spunea, același efect ca hașișul. Erau apoi Berăriile *Theng'eta* care, începând de pe proprietatea deținută de Mzigo, se dezvoltaseră de-acum transformându-se într-o fabrică uriașă, cu șase sute de muncitori și mai mulți cercetători și ingineri chimiști. Fabrica deținea și o proprietate la șes, unde se făceau experiențe cu diferite soiuri de *theng'eta* și grâu. Fabricau o varietate de băuturi din *theng'eta*; de la ginul pur, pentru export, la băuturi ieftine, proaste, dar tari, pentru muncitori și șomeri. Le puneau în pungi de plastic de diferite mărimi în valoare de unul, doi și cinci șilingi, astfel încât aceste pungi pline cu otravă să poată fi purtate cu ușurință în buzunar. Majoritatea recipientelor, indiferent că erau din plastic sau sticlă, purtau faimoasa reclamă, popularizată acum în cele mai multe părți ale țării prin intermediul dubelor lor de vânzări, a ziarelor și fluturașilor publicitari: VIGOARE – *Theng'a Theng'a Theng'eta*. V=3T

Distileriile erau în proprietatea unui cartel internațional anglo-american, dar, desigur, cu directori, ba chiar și acționari africani. Trei dintre cele patru personalități locale de frunte erau Mzigo, Chui și Kimeria.

Trăiască Noul Ilmorog! Trăiască Parteneriatul pentru Comerț și Progres!

~5~

— Ce… ce s-a întâmplat cu Abdulla… și Wanja? întrebă Karega, întrerupând înșiruirea schimbărilor petrecute oferită de Munira.

În sfârșit… în sfârșit întrebarea de care se temuse. De asta se întorsese după un exil și o tăcere de cinci ani? Se putea ca el să păstreze încă o fărâmă de amintire a vremurilor trecute? A ei?

— E cea mai puternică femeie din întregul Ilmorog. Are case de aici până la Nairobi. Are o flotă de *matatu*. Deține o flotă de camioane mari de transport. Ea este pasărea aceea care renaște periodic din cenușă și țărână.

Deodată, Munira își aminti șocul și umilința de a fi cobai. Simți din nou amărăciunea. De ce să-l cruțe pe Karega?

— Ai vrea… ai vrea s-o vezi?

— Acum?

— Da. Acum.

— Nu e târziu?

— Păi… nu e… pentru ea… deși am putea să o sunăm dacă dorești.

Merseră pe străzile luminate de neoane. Pentru Karega, totul era familiar într-un mod ciudat: văzuse orașe similare în toată Kenya. În orice caz, Nairobi, Kisumu, Nakuru, Mombasa

erau versiuni mai mari și mai vechi ale Noului Ilmorog. Dar amândoi își aminteau un drum de demult spre coliba lui Wanja: cât de demult păreau acum toate astea! Munira întrerupea adesea tăcerea spunându-i cine era proprietar colo și dincolo – și era de parcă fiecare persoană importantă din țară deținea acum un pic din Ilmorog: de la fabrica cea mare până la locuințele din mahala.

— Da, zicea Munira. Până și casele astea ce stau să cadă în care locuiesc muncitorii… ai fi surprins să-i vezi pe proprietarii care vin să strângă chiria… N-au pic de rușine… conduc mașini Mercedes Benz… și se știe că îi lasă pe afară pe săracii oameni. Din când în când, municipalitatea are o campanie de curățenie, de distrugere prin incendiere… dar, surprinzător… mahalalele ridicate de șomeri și de amărâții de muncitori de la țară sunt cele ce ajung să fie făcute una cu pământul. Și vezi chioșcurile alea de lângă șosea? Acum un an a fost mare scandal cu ele. Au fost alocate… gratis… unor consilieri și demnitari districtuali… care apoi le-au vândut cu mai mult de 50.000 de șilingi altora, care le-au închiriat unor femei ce fac comerț mărunt… și acum dă-mi voie să te duc prin Noul nostru Ierusalim, își continuă Munira sporovăiala.

Se purta ca un ghid turistic și părea să se delecteze cu acest rol. Karega mergea lângă el în tăcere, răsucind comentariile pe toate părțile în mintea sa. Povestea pe care o asculta, ilustrată atât de nemilos de ceea cu vedea cu ochii lui, conținea o temă cunoscută, o temă comună, împărtășită de celelalte locuri în care fusese în toată Republica. Însă nu era cu nimic mai puțin întristătoare. Munira se opri brusc lângă o

casă ca o baracă din pământ cu multe uși care o împărțeau în camere separate.

— Aici… aici e locuința lui Abdulla, anunță el. După cum vezi, e chiar în centrul Noului Ierusalim. Vrei să-l saluți înainte să mergem la Wanja?

— Da, răspunse Karega.

Munira bătu la ușă, strigând tare *hodi*, și Abdulla, dinăuntru, răspunse cu glas de om beat. Auziră zăvoarele scârțâind. Abdulla deschise ușa cu putere, dar în loc să-i întâmpine cu saluturi de bun venit, începu să se plângă de „oamenii care trezesc și deranjează întruna cetățenii pașnici“. Pe urmă văzu că era Munira.

— Oh, tu ești… prietene… intră, intră. Am câteva pungi de cinci șilingi cu *theng'eta*. *Theng'a Theng'a Theng'eta*. Ha! ha! ha! Intră.

Se așeză pe pat și-l pofti pe Munira să ia scaunul pliant, singurul scaun din cameră.

— Și să nu răstorni felinarul, continuă Abdulla.

Apoi băgă de seamă că Munira nu era singur.

— Oh! Oh! Ai adus un musafir. Lasă-i lui scaunul. Tu, Munira, prietene, vino să stai pe pat. Și fii cu băgare de seamă. Am pus fâșii de cauciuc în loc de arcuri. Și știi că în urmă cu ceva timp m-am așezat prea tare pe pat și a plesnit cauciucul. Am fost aruncat în sus și apoi pe jos, pe podea. Și cine e musafirul tău? Bea și el *theng'eta*? Formula lui *mwalimu*. V=3T. Beți băutura cu trei litere.

— Nu-l recunoști? întrebă Munira după ce se așezară toți.

— Pe cine? Tăcerea asta?

— Karega…

— Karega.

— Da.

— Karega! Karega, fratele lui Nding'uri… Dar cum… Te-ai maturizat. Un *mzee*[4] la fel ca mine… îți trebuie doar câteva smocuri de păr cărunt… Dar din ce colț al lumii ai apărut?

Karega povesti pe scurt. Însă văzu că Abdulla nu-l prea urmărea. Se schimbase: ochi goi, obosiți, adânciți în orbite. Încercară să vorbească despre una, despre alta, dar nimic nu păru să facă discuția să curgă ușor.

— Una peste alta, fii binevenit în acest ungher de holtei, repetă Abdulla. E un pic diferit de vechea mea locuință! Dar ăla era vechiul Ilmorog. Ne-au pus să demolăm casa. Și acum uită-te în ce locuință ne-au adus.

— Și a cui e casa asta, atunci? întrebă Karega.

— Asta… și alte câteva aparțin unei persoane foarte importante, cu autoritate.

— Adică a… Lui? Asta? întrebă Karega.

— Da. Cere o sută de șilingi doar pentru camera asta. Așa că din toată clădirea scoate o mie de șilingi pe lună. Și deține vreo zece blocuri. Asta înseamnă 10.000 de șilingi. Doar pentru că a ridicat câțiva stâlpi și a construit cu pământ pe lângă ei. Vine într-un Range Rover și parchează lângă șosea. Își trimite șoferul-bodyguard să strângă chiria.

— Dar el vine… câștigă mai mult de 60.000 șilingi pe zi din transportarea zahărului și utilajelor pentru fabricile de zahăr McMillan. Plus față de salariul lui de funcționar guvernamental!

— Ei bine, asta înseamnă 60.000 plus 10.000, 70.000 de șilingi, zise Abdulla.

— Așa merg lucrurile în lumea asta, adăugă Munira. Probabil că mai are mahalale și în alte orașe mari. În Kenya zilelor noastre poți să-ți câștigi traiul din orice. Chiar și din frică. Uită-te la compania britanică ce deține și administrează paznicii în țara asta. Fiecare casă, fiecare fabrică are un paznic de la Securicor. Ar trebui să înființeze un Minister al Fricii.

— Un Minister pentru Administrarea și Întreținerea Corespunzătoare a Mahalalelor la Standarde de Mahalale ar fi mai bun, adăugă Abdulla. Se întoarse spre Karega: M-ai lăsat patron de magazin. Încă sunt – un proprietar de magazin sub cerul liber. Vând portocale la marginea șoselei.

— Munira mi-a zis că Joseph s-a dus la Siriana, zise brusc Karega, ca pentru a înveseli conversația. E o veste foarte bună. Era un băiat deștept. Sper că el nu va apuca pe drumul pe care am mers eu și Munira.

— Toate drumurile merg în același fel pentru noi, cei săraci, explică Abdulla. Oh, am uitat să vă dau ceva de băut. *Theng'eta*. Am vreo două pungi.

Se aplecă peste pat și luă o pungă de *theng'eta*.

— Ai gustat vreodată, Karega?

— Da, o dată, la Mombasa. Am fost surprins să o văd la vânzare… dar n-avea același gust. M-am întrebat cum de-a ajuns să fie folosită în scopuri comerciale.

— Atunci mai bea o dată. Aproape că m-a făcut… mă rog, aproape că ne-a făcut oameni de succes. Însă ne-a distrus.

— Cred că băuturile astea sunt făcute să-i țină pe oameni beți ca să le ia mințile, astfel încât să nu mai pună întrebări sau să nu le treacă prin cap să facă ceva în privința nenorocirii lor, cugetă Karega cu glas tare, rememorând în gând toate locurile în care fusese și toate băuturile tari ce se produceau acolo: *Chang'aa*, *Kang'ari*, *Omoară-mă-repede* și *Chibuku*, ultima dintre ele aflată acum pe mâinile unui director african al unei companii londoneze din Rhodesia.

— E așa cum ziceam, își continuă Abdulla șirul gândurilor, toate drumurile pentru săraci duc într-un singur sens. Drum cu sens unic către și mai multă sărăcie și nefericire. Sărăcia este un păcat. Dar, închipuiți-vă, săracii sunt considerați răspunzători pentru păcatul care este sărăcia și, prin urmare, ei sunt pedepsiți pentru aceasta cu iadul. Din iad în iad. Ha! ha! Singurul meu punct luminos în iadul ăsta e Joseph. De-aia cred că există speranță. Și când te gândești că de fapt nu e fratele meu..., dezvălui brusc Abdulla, făcându-i să tresară.

— Nu e fratele dumitale? întrebă în ecou Karega.

— Poftim? Ce vrei să spui? întrebă Munira în același timp.

— Da. Nu e fratele meu. Îmi e mai mult ca un fiu. Și totuși nu e fiul meu. Dar ce contează? întrebă Abdulla.

Vocea i se schimbă, chipul său luă altă expresie, era mai introspectiv și în tonul lui nu mai exista acum urmă de prosteală sau înverșunare, iar ei îl ascultară pe un alt Abdulla, apărut chiar atunci în fața ochilor lor.

— Înainte să pleci din Ilmorog, ți-am povestit despre întoarcerea mea din arest... ei bine, nu ți-am spus tot. Taică-meu avea o prăvălie în fosta piață Rongai din Limuru. Era un

loc faimos pentru că avea un aparat de radio și în primele zile ale Stării de Urgență lumea se înghesuia să asculte știrile citite de Mwangi Matemo. Tata era în ACK[5] și îi plăcea să povestească mereu cum l-au trimis pe Kenyatta în Anglia, sfidând guvernul colonial, cum să strângeau bani ca s-o ducă bine acolo și să facă propagandă despre cum e cel mai bine pentru pământul nostru. Ei, după ce am fost silit să fug în pădure înainte să îmi vină vremea, am păstrat cumva legătura cu el. Știți satul nostru din zona Kinyogri. Era chiar vizavi de zona colonizată în care tufele de ceai erau adesea ascunzișurile noastre. Dar după ce au fost mutați în noul sat de concentrare de la Kihingo, am pierdut orice legătură cu el. Așa că, vedeți voi, în timpul perioadei mele de arest mi-a fost foarte dor de familia mea și tânjeam după ziua când aveam să mă întorc la ei. Ziua în care o să avem o Reuniune de Familie. Ei bine, prieteni, ziua aia n-a venit niciodată. Sau, mai degrabă, chiar a venit. Și am tremurat la vederea ținutului Limuru, la vederea muntelui Kihingo, a văii Manguo, a întregii câmpii verzi. M-am dus în satul cel nou. M-am interesat urgent de tata, de mama și de frații mei. Și lumea își ferea privirile. Inima îmi ardea de dorința de a ști, iar ei nu voiau să-mi spună, numai o singură femeie, în cele din urmă, mi-a zis fără înconjur: „Ești bărbat, ai suferit… Dar poți să înduri?!“. „Ce să îndur?“ am întrebat-o eu, știind, cumva, adevărul. „Când s-au săpat șanțurile… într-o noapte… au fost uciși cu toții… soldații britanici și lacheii lor din Garda Națională.“ N-aveam habar cum să duc asta și am dat târcoale zile întregi pe-acolo, șchiopătând, având în cap același cântec:

așadar mi-au omorât toată familia și am rămas doar eu. Am crezut… aaaa! Dar ce rost are… ce rost are… apoi mi-am amintit de Kimathi, care și-a pierdut frații, mi-am amintit că mama lui înnebunise și că el însuși a fost mai apoi ucis și toate astea de dragul cauzei noastre… Totuși… rana… era grea și numai faptul că eram încredințat că toate lucrurile pentru care luptaserăm aveau să se înfăptuiască în curând… că în țara noastră o să curgă lapte și miere… m-au ținut un pic în viață. În fine, știți ce a urmat după ridicarea steagului nostru… E bine, mă refer la drapelul nostru, dar… Ei, și mi-am cumpărat măgarul… Căram mărfurile femeilor la piață, și acolo, în locul în care compania aia mare de încălțăminte aruncă deșeurile de la fabrică și care este și locul în care își aruncă gunoiul patronii de prăvălii care au preluat afacerile de la comercianții indieni – ei bine, acolo l-am găsit într-o zi. Era un copilaș… care căuta ceva de mâncare în grămada de gunoi. A găsit o bucată de pâine, dar s-au năpustit alții asupra lui, pretinzând că a făcut rost de bucata de pâine în colțul lor din grămadă… El se ruga de ei, ei s-au luat după el, iar el a rupt-o la fugă spre fabricile de cherestea din Limuru. Măgarul meu mai că l-a trântit… în fine, l-am prins, și ceilalți au plecat în fugă. „Cum te cheamă?“ l-am întrebat după ce mi-a spus motivul războirii. „N-am nume, adică nu-l știu…“ „Și mama și tatăl tău?“ Plecaseră. „Și frații tăi?“ Și ei plecaseră. Nu se întorsese nimeni, dar el spera mereu că se vor întoarce! M-am gândit, nu, nici măcar nu m-am gândit la asta, însă minciuna a părut naturală și vorbele mi-au ieșit din gură sigure și liniștitoare. Chiar și numele: „Joseph Njiraini“, i-am strigat,

scuturându-l de umăr. „Frățiorul meu… eu sunt fratele, cel care a plecat, și m-am întors…“ L-am luat acasă și el nu s-a împotrivit și niciodată n-am știut cu adevărat dacă m-a crezut sau nu. După câteva săptămâni, am avut îndoielile mele… dar speram că, eu având un singur picior, el va fi un ajutor… să se ducă ici și colo cu treburi… Așa a fost până când Wanja m-a salvat făcându-mă să nu-l mai privesc în felul ăsta… și trebuie să vă spun acum că n-am regretat niciodată… nu în ultima vreme, în orice caz…

Merseră mai departe spre casa lui Wanja. Nu vorbiră despre povestea extraordinară a lui Abdulla.

Casa mare din lemn a lui Wanja era absolut impresionantă, cu totul diferită de cocioaba lui Abdulla. Era înconjurată de un gard viu din pini bine tuns, plante cățărătoare, bougainvillaea și felurite flori. Un miros plăcut, extrem de parfumat, plutea prin curtea cu iarbă tunsă frumos, astfel încât să dea formă cuvintelor: IUBIREA E OTRAVĂ. O fată le deschise ușa și îi conduse într-o cameră de zi spațioasă. Le aduse de băut pe un cărucior: Tusker, Pilsner, gin *theng'eta*, whisky, Kenya Cane[6]. Karega luă whisky. Munira își puse niște gin *theng'eta*. Întotdeauna îl durea că îi fusese luat sloganul, dar în același timp simțea emoția unui scriitor secret ori de câte ori îl vedea în ziare și pe etichete. Fata se așeză și le spuse că „Mama“ îi va primi curând; dacă voiau să asculte niște muzică între timp? Jim Reeves… Jim Brown… Kung Fu Fighting/Bumping… Sukusus… Ali Shuffle… *theng'eta twist*… orice… Fără să aștepte să răspundă, puse „Huni cia Gita“, compusă de Elijah Mburu:

Huni cia Ngita
Haimanale tinere cu chitare.
Ndigacienda ringi
N-o să-mi mai placă niciodată de ei.
Ndacietiire Party
I-am invitat la o petrecere.
Ikienda kundakaria
M-au supărat.
Igikua muhik
Mi-au luat fata.
Wakwa Ndethuriire
Fata mea, pe care mi-o alesesem.
Huni cia Ngita
Haimanale tinere cu chitare.
Ndigacienda ringi.
N-o să-mi mai placă niciodată de ei.

Pe perete erau tablouri vechi cu peisaje englezești de la țară… inscripția: „Cristos este capul familiei“… Marta miruindu-l pe Cristos. Pe masă erau sculpturi *akamba* din lemn înfățișând girafe și rinoceri. Nici nu se termină bine discul, și fata dispăru cumva, iar în fața lor apăru Wanja, într-o rochie aproape transparentă. Rujul îi era acum mai puțin strident și se contopea cu fața ei, iar peruca afro se potrivea

cu trupul ei masiv. Se maturizase. Se îngrășase, și asta îi conferea prestanță și putere.

Ea și Karega se priviră câteva clipe. Rămase nemișcată, complet nemișcată, nearătându-și în nici un alt fel uimirea. Karega, la rândul său, nu se aștepta la această străină… la această doamnă. Munira nu îl pregătise pentru asta. Cât despre Munira, el păru să savureze întreaga scenă… jena confuză pe care știa că amândoi încercau s-o ascundă. Ea se așeză pe o canapea, cu fața la ei, și primele ei cuvinte îi fură adresate lui Munira:

— *Mwalimu*… ai fi putut… să mă previi, măcar.

— A venit pe la șase.

— E vina mea, explică Karega. Eu… m-am gândit… că nu e chiar așa de târziu.

— Bineînțeles că nu e… Ce mai faci? Trebuie să spun că e o surpriză plăcută. O fantomă din trecut.

— Și eu l-am crezut o fantomă… așa cum arată… atât de matur… s-a schimbat.

— Pe unde ai umblat? Dar lasă asta acum, trebuie să-ți fie foame. *Mwalimu* ți-a dat ceva de mâncare?

Fără să aștepte un răspuns, se aplecă spre spate și sună dintr-un clopoțel și imediat apăru o altă fată.

— Lucy…

— Da, Mamă.

— Fă ceva de mâncare… și repejor.

Era o lume ca de basm, și Karega nu știa ce să înțeleagă din asta… Wanja își repetă întrebarea.

— Prin diverse locuri… Prin toată republica… Am lucrat cu avocatul… O vreme… Glasul lui era răgușit, aspru.

— Acum el e un politician celebru…, zise Wanja.

— De fapt, așa am ajuns să lucrez cu el. Colindasem ceva vreme prin oraș, cu slujbe ocazionale ici și colo. Pe urmă am participat la campania lui electorală. Oamenii din mahalale îl țineau minte pentru tot ajutorul pe care-l dăduse săracilor. Cred că felul în care îi salvase pe cei din călătoria ghinionistă la oraș din urmă cu mult timp îl făcuseră destul de faimos chiar și printre cei care nu-l cunoscuseră personal. A câștigat în ciuda întregii mașinării a OCK ce lucra împotriva lui.

— Apărătorul săracilor…, adăugă Munira. Ar trebui să aibă grijă… toată discuția aia despre limitarea suprafețelor de pământ deținute în proprietate… toate acele contribuții la proiectele *Harambee*… nu fac întotdeauna fericită pe toată lumea.

— Milă… milă…, interveni brusc Karega, pe un ton ușor agresiv. I-am tot amintit aceste cuvinte, a fost primul care le-a folosit atunci când l-am găsit noi în oraș. Nu eram de acord în multe privințe. Când vorbea, îmi dădeam seama că vede tot răul, toată nedreptatea. Era capabil să surprindă totul într-o imagine. Avea talent oratoric. Ar trebui să-i citiți discursurile din parlament. Putea să distingă răul atât de bine, cu atâta claritate, încât suferea că ceilalți nu puteau să-l vadă. Însă după o vreme… am simțit că… era prea încrezător în încercarea de a-i face pe oameni să vadă răul și să se căiască… era foarte sincer, vă dați seama… dar avea prea multă încredere tocmai în sanctuarele create de ceea ce el numea

monstrul. Contribuțiile lui, spunea el… ei bine… nu sunt decât un simplu gest… Mi-am zis: Trebuie să existe o altă cale… trebuie să existe o altă forță care să poată fi pe măsura monstrului și a îngerilor acestuia. *Ng'enda thi ndiagaga mutegi*: ceea ce e creat de oameni poate și să fie schimbat de oameni… însă de care oameni? În cele din urmă am plecat de lângă el. Nu reușea să mă înțeleagă, iar eu nu reușeam să-l înțeleg pe el. Însă îmi deschisese ochii și eram recunoscător… M-am mutat la Mombasa… Muncitorii de la docuri…

— Mombasa? Mai vin vapoarele alea? Și marinarii? Nuci de cocos… plaje cu nisip… Fortul Isus… Mi-ar plăcea să… A trecut atâta timp…, zise Wanja însuflețită.

— Încărcam și descărcam vapoarele… manipulam toată bogăția aia… cu trupurile goale asudând în soarele arzător.

— Dar se plătește bine… muncitorii de la docuri sunt cel mai bine plătiți… Aveau o tradiție a liderilor de sindicat buni, responsabili…

— Lideri de sindicat responsabili? Nu știu. Problema cu sindicatele noastre e că mai tot timpul sunt conduse de oameni de afaceri… Angajatori. Cum poate un angajator să conducă niște oameni care luptă chiar împotriva angajatorilor? Nu poți sluji în același timp și interesele capitalului, și pe cele ale forței de muncă. Nu poți sluji la doi stăpâni aflați în tabere diferite… unul dintre stăpâni pierde… în cazul ăsta clasa muncitoare… munca… sudoarea… ce cade de la masa bogatului… Am plecat… am plecat din Mombasa… pe jos… am căutat de muncă printre muncitorii agricoli de pe plantații… Însă nu reușeam niciodată să rămân mai mult de

două luni… sclavi… sclavie… sunt plătiți cu o sută de șilingi pe lună… și pentru asta ei vând toată forța de muncă a familiei lor… bărbatul, soția și copiii… trăind într-o singură colibă… condamnați să culeagă sisal, frunze de ceai și cafea… Stăteam de multe ori și mă gândeam: noi, poporul… noi am făurit Kenya. Înainte de 1895, agricultura noastră era distrusă de negustorii arabi de sclavi. După 1895, de colonistul european: mai întâi ne-a furat pământul, pe urmă forța de muncă și propria noastră avuție, măsurată în vaci și în capre, iar mai apoi capitalul prin impozitare… așa că noi am clădit Kenya… și ce primim ca răsplată din Kenya pe care am făurit-o cu sudoarea noastră?

Avocatul avea dreptate cu privire la monstrul care cerea din ce în ce mai multă sudoare și care dădea extrem de puțin înapoi. Îmi împărtășeam gândurile celorlalți muncitori de pe plantație. Ei ziceau: dac-o să ne dea afară… iar eu ziceam… unitatea muncitorilor… unitatea sudorii… puterea celor care asudă… se ducea vorba, și proprietarii africani ai plantațiilor aflau… eram concediat și porneam mai departe… Și m-am tot mutat așa, lucrând pe ici, pe colo, de la o fermă la alta, călcând, parcă, pe urmele tatălui meu, până când m-am pomenit în vestul Kenyei. Am fost norocos. Am găsit de lucru la o fabrică de zahăr. Lucram ca magazioner – ceva între curier și gestionar în depozit.

Era destul de simplu ce-aveam de făcut – reaprovizionam instalatorii, strungarii, sudorii și alți mecanici cu piese de schimb pentru utilajele fermei. Pompele și motoarele se stricau întruna. Aveau nevoie tot timpul de reparații și

întreținere. Depozitul furniza, de asemenea, europenilor și africanilor de vază articole de gospodărie, hârtie igienică, gaz lampant, lucruri de felul ăsta. Dar se întâmpla uneori ca utilajele să funcționeze multă vreme fără să se defecteze. În fine, aveam timp să privesc, să observ, să gândesc. Această fabrică de zahăr era deținută de o companie engleză cu care producătorii de zahăr de la McMillan lucrau, cu interese vaste în Africa de Sud… Sudan… Nigeria… Guyana. Plantația de trestie de zahăr a companiei a fost înființată la scurtă vreme după Independență… pentru a se dezvolta regiunea… pentru a crește nivelul de viață al oamenilor. Mulți țărani au fost alungați de pe pământurile lor pentru a se face loc proprietăților mai importante ale companiei. Țăranii care n-au fost alungați de pe pământurile lor au fost încurajați să cultive pe loturile lor trestie de zahăr în loc de cele trebuincioase pentru hrană. Însă compania cumpără trestia de zahăr la ce preț consideră ea de cuviință! Țăranii nu au capacitatea de a se organiza să protesteze și să negocieze. Așa că duc o viață mizerabilă. Unii nu pot nici măcar să-și trimită copiii la școală…

O, da… compania are un director african… Domnul Owuora Wuod Omuony… sunt chiar și câțiva localnici care dețin acțiuni acolo. Transportul mărfurilor – zahăr, piese de schimb – se aflau, de pildă, în mâinile, unei persoane foarte importante, cu autoritate – pe jumătate masai, pe jumătate kalenjin… avea un nume lung… domnul Innocent Lengoshoke Ole Loongamulak… deci vedeți că participarea africană era mare. Pozițiile de conducere de nivel mediu se aflau în

mâinile africanilor. În rest, toate locurile de muncă de la vârf pe partea tehnică erau deținute de specialiști europeni emigranți – simpli școlari, aș zice, făcând pe stăpânii cu absolvenții africani care se pregăteau să fie tehnologi în producerea zahărului.

Muncitorii erau de două feluri. Unii care munceau în fabrică și mai erau ceilalți care munceau pe plantațiile mai importante. Printre ei se aflau muncitori imigranți din Uganda. Cu toții aveau salarii foarte proaste raportat la munca pe care o făceau. Însă cei de la câmp aveau situația cea mai rea. Adesea, erau bătuți de supraveghetorii lor europeni, ba chiar și de cei africani. Nu puteau să se organizeze; conducerea reușise să-i divizeze în grupuri tribale și religioase, ba chiar și în funcție de locul de muncă. Cei care lucrau în fabrică se simțeau mai norocoși decât cei de la câmp. Însă cei din fabrică păreau mai bine organizați. Nu părea să le pese dacă echipa de conducere era africană sau dacă directorii proveneau chiar din regiunea sau tribul lor, protestau în egală măsură și luptau pentru drepturile lor.

În fine, urmăream totul – vedeam cum se purtau specialiștii europeni emigranți. Îmi ziceam în sinea mea: nici un european și nici un șef din Kenya liberă n-o să se poarte urât cu mine și eu să-mi țin gura. Ei, și tehnicianul ăsta european vine când eu mă ocupam de un tehnolog african aflat în pregătirea practică. Cere să fie servit imediat. Voia o rolă de hârtie igienică. I-am zis să aștepte să-i vină rândul. El îmi zice: *SHENZI*[7]! Am luat un rulment și l-am aruncat spre el; l-a nimerit în plină figură. Am fost chemat în fața unui

director african și a câtorva dintre șefii albi. Tehnologul a fost un martor sincer. Însă în loc să fie mustrat *kaburu*[8], am fost dat eu afară de la locul de muncă… fără drept de apel… așa că mi-am zis: hai să mă întorc la Ilmorog să văd ce se întâmplă acolo!

— Asta-i o adevărată viață de hoinar…

Vorbeau politicos cu toții, evitând prezentul, evitând trecutul pe care-l aveau în comun, amânând întrebările și răspunsurile. Munira și Wanja vedeau că el se schimbase, însă nu reușeau să-și dea seama în ce fel. Nu reușeau să-și dea seama decât că era altfel decât ei. Lucy aduse carne pe o altă tavă și mâncară în tăcere.

— Ce-ai de gând să faci în Ilmorog? Sau ești doar în trecere? întrebă Wanja.

Felul în care descrisese el fabricile de zahăr din vestul Kenyei avea aerul familiar al unei întâmplări recente.

— Un muncitor n-are un cămin anume… Casa lui e peste tot și nicăieri. Îmi găsesc o slujbă aici, o fac… car pretutindeni cu mine singura mea avere – puterea mea de muncă, mâinile mele. Cumpărător doritor… un vânzător care trebuie să vândă… Așa e viața mea în acest sistem.

— Da… așa e viața, repetă Munira, fără să-și dea seama de semnificația deplină a cuvintelor sale.

Mâncară în tăcere. Karega și Wanja își fereau privirile unul de celălalt. Ea îi îndemnă să mai bea ceva. Le turnă ce își aleseră: *theng'eta* și whisky. După ce băură, Karega sugeră că e vremea să plece. Munira încuviință. Wanja nu zise nimic. Întoarse pe toate părțile povestea spusă de Karega și părea că

unele dintre elementele acesteia erau parte din ceea ce se petrecuse în Ilmorog. Se ridicară să plece. Se ridică și ea să-i conducă. Atunci ochii ei îi întâlniră pe ai lui Karega și avu loc o scânteiere… O clipă de recunoaștere directă.

— Stați jos, vă rog, le ceru ea.

Ei se așezară la locurile lor. Wanja le mai turnă câte un pahar și își turnă și ei un gin cu apă tonică.

— Eu nu beau…, începu ea, încet, un pic ezitant. Dar o să vă țin de urât. Ei bine, și eu am nevoie de companie… Mă bucur cu adevărat să te văd… M-am gândit mult la tine. La un moment dat, m-am gândit că trebuie să fi murit sau cine știe ce ai pățit. Bunică-mea… ea a fost mereu sigură că o să te întorci. Presupun că n-a știut niciodată că mă vei găsi pe mine… mă rog… pe noi toți în astfel de împrejurări. Ne-ai povestit un pic despre tine… despre călătoriile tale. Fără îndoială că te întrebi ce s-a ales de noi. O să-ți povestesc; în parte, trebuie să mărturisesc, de dragul tău. Văd că… mă rog… grija față de alții n-a pierit cu adevărat deloc la tine. Ai o văpaie în ochi… O scânteie… iluzii. S-ar putea să mă condamni… Nu cer nici milă, nici iertare, nici îngăduință. Lumea asta… Kenya asta… Africa asta cunoaște o singură lege. Mănânci pe cineva sau ești mâncat. Asupreși sau ești asuprit. La fel ca tine, și eu am colindat mult, în căutare de… nici eu nu știu ce, însă două lucruri le-am căutat în zadar: mi-am dorit cu disperare un copil… un copil al meu… Știi cum se simte o femeie dacă n-are un copil? Când Mwathi era aici, m-am dus la el. Glasul lui de dincolo de despărțitură a spus… femeie, ai păcătuit, mărturisește! N-am putut să-i spun. N-am

putut să-i spun că am fost cândva însărcinată, că am avut un copil… că lumea devenise brusc un loc nespus de mare și de amenințător și că, pentru o copilă care abia părăsise școala și fugise de-acasă… că… că… că într-adevăr l-am aruncat, pe pruncul meu, într-o latrină… iată! Am spus-o… N-am mai spus asta niciodată cuiva.

Atât Munira, cât și Karega se holbară un pic. Era șocant tocmai din cauză că dezvăluirea era total neașteptată. Se lăsă o tăcere stânjenitoare. Amândoi îi ocoliră privirea. Însă ea continuă cu glas neschimbat:

— Eram tânără pe atunci. Nu zic că am făcut bine. Doar că ăsta mi s-a părut singurul lucru pe care puteam să-l fac – căci, m-am întrebat eu, cum era să am grijă de el? De unde aveam să fac rost de hrană și de haine pentru copil? Mai târziu am simțit cum această vină începe să mă chinuie. În fiecare noapte… chiar și azi îi mai aud scâncetul plăpând… Am încercat să-mi ispășesc păcatul… M-am rugat la Dumnezeu să-mi mai dea o șansă… încă o șansă… niciodată n-a fost să fie… Am încercat să scap de viața asta… Dumnezeu mi-e martor… De fiecare dată s-a întâmplat ceva care m-a împiedicat.

Apoi am căutat dragostea… m-a ocolit… în afară de… în afară de… O s-o spun… dar să nu crezi că implor sau că-ți cer ceva… în afară de tine. Atunci am simțit că mi-am regăsit feminitatea… m-am simțit acceptată așa cum eram… Pentru prima oară am putut să fac dragoste fără povara vinovăției sau a unei căutări… Apoi ai plecat… M-am păstrat pentru mine însămi… Dumnezeu mi-e martor că spun adevărul… Am vrut să trăiesc onest, să fac un comerț cinstit, să am un profit

cinstit, dacă așa ceva există. *Theng'eta*… aveam și multe amintiri legate de ea.

Și pe urmă s-a întâmplat un lucru… A murit bunica… A trebuit să răscumpăr bucata asta de pământ… Așa mi s-a părut corect… Am vândut casa… Am continuat să fac *theng'eta*… și apoi într-o zi m-am dus în locul în care s-a construit acest sat *Utamaduni*[9]. Ai fost acolo? Ar trebui să mergi. Femeile se duc acolo să cânte cântece tradiționale și să danseze pentru turiștii albi… sunt plătite… mă rog, asta-i altă poveste… în fine, m-am dus acolo și l-am găsit pe Nderi wa Riera… și pe neamțul pe care l-am întâlnit mai demult la Nairobi. Am retrăit frica și tremurul din noaptea aia… aproape că am țipat… până când mi-am dat seama că el nu m-a recunoscut. E unul dintre proprietarii acestui sat turistic, cu colibe construite așa cum își imaginează ei că erau colibele noastre înainte să vină europenii. *Utamaduni* a noastră… un muzeu… pe care să-l vadă ei. Am plecat, gândindu-mă la această întâlnire ciudată. Mai târziu m-am dus să-l văd pe Mzigo. Se dăduse o hotărâre a administrației locale care prevedea că toți producătorii de bere trebuie să obțină licență. Credeam că Mzigo mă va ajuta, de vreme ce lui îi vânduserăm construcția noastră. La urma urmei, Ilmorogul era destul de mare pentru doi berari. Mzigo a fost foarte încurcat… foarte evaziv… Apoi mi-a dat o hârtie s-o citesc… engleza mea nu e foarte bună… dar am ghicit tâlcul însemnărilor de pe perete.

CONTRACT ÎNCHEIAT ÎN ZIUA DE ÎNTÂI A… ÎNTRE

Consiliul Regional Chiri (numit în continuare Licențiatorul), pe de o parte, și Producătorul Internațional de Băuturi Alcoolice (Kenya Ltd) (numit în continuare Licențiatul), pe de altă parte, prin care se convin următoarele…

Cu privire la redevențele stipulate mai jos, Licențiatorul acordă Licențiatului unica licență pentru a produce *THENG'ETA* în conformitate cu brevetul de invenție NR. ROB 10000.

Iar directorii filialei din Kenya erau Mzigo, Chui și Kimeria. Mi-a fost destul de greu să accept această răsturnare de situație… Nu știu nici măcar cum m-am întors aici… Dar am început să mă gândesc… Kimeria, care și-a făcut averea ca membru al Gărzii Naționale, transportând cadavrele celor din Mau Mau, uciși de britanici, încă prospera… Kimeria, care-mi distrusese viața și mai târziu m-a umilit silindu-mă să mă culc cu el în timpul călătoriei noastre la oraș… același Kimeria era unul dintre cei ce urmau să beneficieze de noul progres economic din Ilmorog. De ce? De ce? mă întrebam eu. De ce? De ce? Nu păcătuise el la fel de mult ca mine? În felul ăsta mi-am dat seama, într-o noapte, de această lege. Mănâncă sau vei fi mâncat. Dacă ai o pizdă – scuzați-mi limbajul, dar pare a fi blestemul Evei lui Adam asupra celor care s-au născut cu ea – dacă te nești cu această gaură, în loc să fii mândră de ea, ești condamnată fie să te măriți cu cineva, fie să fii o curvă. Mănânci sau ești mâncat. Cât de adevărat am descoperit că e… Am hotărât să acționez și am construit repede casa asta… Nu

aveam să mai permit nimic pe degeaba… Am multe camere, multe intrări și patru curți… Am angajat fete tinere… n-a fost greu… Le-am promis siguranță… și pentru asta… ele mă lasă să le vând trupurile… oricum, care-i diferența între a asuda pe o plantație, într-o fabrică sau întinsă pe spate? Am fete de toate felurile pentru bărbați de toate felurile. Unii preferă femeile scunde, alții, înalte, mămoase, religioase, miloase, necioplite, vânjoase, de altă naționalitate… Le am pe toate aici… Iar eu? Și eu! Nu m-am dat la o parte… E singurul mijloc prin care pot să mă răzbun pe Chui, Mzigo și Kimeria… merg cu toți acum… Îi asmut unul împotriva celuilalt… E ușor, pentru că îi primesc doar pe bază de programare… dacă se iscă o ceartă… fetele știu cum să rezolve situația… și, în chip ciudat… ei plătesc pentru asta… plătesc ca să se întreacă între ei care să mă aibă… fiecare vrea să facă din mine singura lui femeie…

Cât despre mine, e un joc… al banilor… Mănânci sau ești mâncat… iar acum pot să merg oriunde… chiar și în cluburile lor scumpe… sunt mândri să fie văzuți cu mine… chiar și pentru o singură noapte… și plătesc pentru asta… A trebuit să fiu fermă… E singura cale… singura cale… Uitați-vă la Abdulla… redus la vânzător de fructe… portocale… piei de oaie… Nu, n-o să mă întorc niciodată în turma victimelor… Niciodată… niciodată…

Glasul îi suna ca un strigăt sălbatic, de parcă răspundea îndoielilor din adâncul ei. Karega simți asta și se uită atent la ea. Pe chipul ei se citea o asprime pe care el n-o mai putea înțelege. Simți adevărul necruțător, ascuțit ca un ac, a ceea ce

spusese: mănânci sau ești mâncat. Oare nu văzuse el însuși asta de când fusese dat afară de la școală? Nu trăise el însuși acest adevăr la Mombasa, Nairobi, pe plantațiile de ceai și cafea? La fermele de grâu, pe plantațiile de trestie de zahăr și în fabricile de zahăr? Aceasta era societatea pe care o făureau, aceasta era societatea pe care o clădeau de la Independență, una în care câțiva negri, aliați cu alte interese din Europa, continuau jocul colonial de a jefui sudoarea celorlalți, răpindu-le șansa de a crește și de a înflori în lumina soarelui.

Și, dintr-odată, nu o mai privea pe ea, ci nenumărate alte chipuri dintr-o mulțime de alte locuri din întreaga republică. Mănânci sau ești mâncat. Te îngrași pe spinarea altuia sau altul se îngrașă pe spinarea ta. De ce? De ce? Ceva din el se revolta împotriva acestui lucru; în adâncul lui, nu putea să accepte logica necruțătoare a poziției și exprimării ei. Ori, ori. Ori, ori. Într-o lume a animalelor de pradă și a celor ce le erau victime, fie prădai, fie rămâneai victimă. Însă erau unii, cei mulți, de fapt, care nu puteau să... nu aveau să dobândească ghearele și colții cu care să prade. Totuși care era alternativa la ceea ce spusese ea?

— Nu, nu, se pomeni el zicând. Există o altă cale, trebuie să existe alte căi.

Și deodată, în clipa aceea, aducându-și aminte ca într-o străfulgerare de toate locurile în care fusese, văzu limpede care era forța pe care o tot căutase, forța care avea să schimbe lucrurile și să pună temelia unei noi ordini.

— În lumea asta? întrebă ea, pe jumătate batjocoritor.

— E musai să avem lumea asta? Există o singură lume? Atunci trebuie să creăm o altă lume, un nou pământ, izbucni el, adresându-se tuturor nenumăratelor chipuri pe care le văzuse și alături de care muncise de la Kilindini până în Regiunea Centrală și Regiunea Vestică.

— Hmm! O altă lume! murmură ea.

— Da, o altă lume. O lume nouă, repetă el.

— Trebuie să plecăm! strigă brusc Munira, ridicându-se. Se duse la ușă și ieși în grabă, ca mânat de un demon.

Karega se ridică, se duse la ușă, apoi ezită și se uită înapoi la Wanja.

Ea nu se ridicase, nici nu-și înălțase capul. Stătea în continuare jos, ca o adevărată regină a lor, acolo, sub becul electric; stătea cu capul aplecat ușor și era de parcă, sub lumina albăstrie a creației ei, averea pe care o strânsese o apăsa greu, ca și cum colierul cu nestemate și rubine de la gât o trăgea acum în jos atât pe ea, cât și umbra ei, încât nu se putea ridica să le spună la revedere sau să închidă ușa.

Karega ieși. Nu dădu de Munira afară, dar se duse cu hotărâre spre centrul orașului, inima Noului Ilmorog, unde lumina, fumul și zgomotul unei mașinării îndepărtate anunțau că schimbul de noapte continua lucrul pentru ca fabrica să-și strige mândria și puterea peste Ilmorog.

Acasă la el, Munira se prăbuși în pat și repetă: O altă lume, o lume nouă. Chiar putea să fie adevărat? Era oare cu putință?

1. Lat. *Catha edulis*, plantă din familia *Celastraceae*, denumită popular ceai etiopian sau arbustul-de-khat, considerată amfetamină naturală și supusă legislației

restrictive a narcoticelor (în swahili, în orig.).

2. Abreviere pentru *Kenya Cooperative Creameries*, companie kenyană de produse lactate.
3. În limba swahili, „*theng'a*“ înseamnă „a bea“. Sloganul s-ar traduce: Bea, bea *theng'eta*!
4. Bătrân (în swahili, în orig.).
5. În original, *KCA*, abreviere de la *Kikuyu Central Association* (Asociația Centrală a Gikuyu) organizație politică înființată în 1924 în Kenya colonială pentru a apăra drepturile comunității Gikuyu, principala lor plângere fiind cea cu privire la exproprierea masivă a țăranilor africani pentru pământurile lor roditoare în favoarea coloniștilor britanici. Majoritatea membrilor organizației făceau parte din tribul gikuyu (kikuyu).
6. Băutură spirtoasă foarte populară în Kenya, obținută din trestie de zahăr și având un conținut ridicat de alcool (40%), asemănătoare cu romul alb.
7. Nesimțitule! (în swahili, în orig.)
8. Denumirea dată burilor în limba swahili.
9. Cultură (în swahili, în orig.).

Capitolul 11

~1~

— Și ce înseamnă această… chestiune cam… ăăă… poetică, domnule Munira?

Munira se aplecă deasupra mesei ca să vadă spre ce arăta polițistul, ce anume alesese dintre tot ce scrisese el. Era ușurat că, după aproape nouă zile de izolare, se aflau acum față în față.

— Oh, un nou pământ, o altă lume? întrebă Munira la rândul său, trăgându-se înapoi pe banca tare, privindu-l cu atenție pe polițist, cu o uriașă milă pentru pelicula lumească de ignoranță ce-i acoperea fața, făcând-o să pară dură și cu totul îndepărtată de viziunea lui Munira despre nevoia, mai importantă decât orice, de acceptare a păcatelor și de mântuire prin rugăciune.

— Da, zise polițistul, cu plictiseală îngăduitoare și rezervată în privire. Ce anume a însemnat asta pentru dumneata în noaptea aceea?

Munira se gândi o vreme. Retrăi pentru o clipă acea scenă din urmă cu doi ani, din camera de primire luminată în albastru a lui Wanja în noaptea întoarcerii neașteptate a lui Karega; se simți de parcă trupul împodobit cu bijuterii,

înveșmântat în fustă mini, părând atât de departe, atât de singuratic, și care totuși i se părea acum că are puterea unui rău satanic, își va înălța capul și îi va străpunge slăbiciunea, apărarea fragilă. Eu sunt, eu sunt, oh, Doamne, auzi el strigând o voce lăuntrică, și se simți mai sigur și mai capabil să-l înfrunte pe ofițerul de poliție. Era de-acum cea de-a zecea zi a lui în arest. Așteptase această a doua vizită cu oarecare spaimă, e adevărat, dar uneori și cu o nerăbdare febrilă, căci visa la eliberarea sa din robie și totuși, când sosi timpul pentru o a doua întâlnire, fu surprins, vru să amâne confruntarea finală pentru o altă zi. După obișnuitul mic dejun alcătuit din terci în căni din tablă emailată, văzu că, în loc să-l închidă înapoi în celulă sau să-l lase liber în curtea pentru exerciții fizice, după cum era tiparul stabilit, gardianul îl duse direct la masa de scris goală și la pereții pe care ei îi numeau birou. Munira protestă, zicând că nu a terminat documentul, dar protestul său fu rostit cu glas slab, pentru că se săturase de toată povestea asta. Inspectorul Godfrey nu-i luase în seamă obiecțiile și începuse cu întrebările, dând cu superficialitate paginile însemnărilor sale din închisoare.

— Această… ăăă… această lume nouă… ce era? Te referi întruna la ea…

Munira încercă. Lui i se păruse întotdeauna clar, exceptând momentul când încerca să comunice această viziune altcuiva. Iar acum, cu disperare crescândă, realiza cât de dificilă era sarcina sa: cum era posibil să-l facă pe un om care aplica legile corupte ale unei lumi corupte să înțeleagă nevoia și necesitatea copleșitoare de legi superioare, pure, eterne,

absolute, neschimbătoare? Cum se făcea că nici cei mai înțelepți din împărăția acestei lumi nu erau în stare să vadă ceea ce era evident chiar și pentru un copil? Sunetul care-i schimbase viața și perspectiva asupra lumii răsună în centrul nervos al ființei sale spirituale:

Tukiacha dhambi, Mfalme mwema
Hata tukifa, Tutawala tena
Halleluya, Halleluya
Hata tukifa, Tutawala tena.

Voise s-o cânte cu glas tare, dar în schimb se pomeni vorbind cu calm despre nou-descoperitul său tărâm.

— N-a fost ceva neașteptat, înțelegeți. Doar că vorbele pe care le rostea, în mijlocul mizeriei aceleia care mirosea a parfum și după cinci ani de exil și rătăciri, erau ciudat de neliniștitoare. Din gura copiilor, a zis Domnul. Și rostite după povestea aceea, după confesiunea îndurerată a unei femei păcătoase. Cred acum că nu noi ne alegem contextul în care cuvântul Domnului ni se revelează. Auzisem exact aceleași cuvinte de la Ironmonger, de la mama și de la soția mea, însă nu-mi spuseseră niciodată cu adevărat ceva. Un pământ nou. O altă lume. Le-am întors pe toate părțile.. Începând din acel moment, n-am mai putut să beau *theng'eta* în liniște. Corpul meu era însetat după ea din cauza unei obișnuințe de cinci ani, dar inima mea nu o voia. La fundamentul poveștii și experienței lui Wanja se afla o nedreptate care nu avea nici un sens. Acum îi știam povestea și totuși… totuși… Activitatea

didactică a devenit și mai anostă. Cum puteam continua să îi învăț să-și găsească locul potrivit într-o lume pe care eu începeam să o resping, o lume rea, fundamentată pe lipsă de sens? Cum puteam să explic asta: că Ironmonger a fost înlocuit cu Cambridge Fraudsham, că Fraudsham a fost înlocuit cu Chui, că Chui deținea o fabrică în Ilmorog, că el era unul dintre amanții lui Wanja, că vindea bere cu un slogan pe care eu îl inventasem? Cum… cum… cum se putea ca Wanja să fugă de Kimeria doar pentru a-i cădea și mai fatal în brațe? El era acum, de asemenea, amantul ei. Și Mzigo… și Karega… și destrămarea Ilmorogului pe care-l știam? Nimic nu avea sens. Abdulla luptase pentru independență… acum le vindea turiștilor portocale și piei de oaie și bea ca să uite de demolarea magazinului său. Da. Nimic nu avea sens. Educația. Munca. Viața mea. Accidentele. Eu eram un accident. Eram o greșeală, condamnat să fiu un spectator la fereastra unei clădiri înalte. Am început să merg la biserică. Biserica Anglicană din Noul Ilmorog era construită din donațiile creștinilor din Kenya și ale bisericilor din străinătate și era ceva impresionant, la doar câțiva metri depărtare de cenușa a ceea ce fusese odinioară căminul mândru al lui Mwathi wa Mugo, acum, după cum se poate vedea, un muzeu arheologic. Reverendul Jerrod Brown era capul și păstorul spiritual al acestei comunități parohiale anglicane noi din Ilmorog. Afară erau multe mașini, toate mărcile din întreaga lume. Îl ascultam predicând din textele pregătite, mustrându-i pe oameni că beau, că sunt prea multe divorțuri, că merg prea repede cu mașina, amintindu-le de necesitatea de a dărui

bisericii și pentru alte păcate prin omisiune sau săvârșire. Nu se schimbase nimic în conținutul rugăciunilor, numai că în loc de „rege“ acum spuneau „președinte“. Am vrut odată să merg să-l anunț: sunt cutare, fiul lui cutare, pe care l-ai alungat cândva de la casa ta, flămând. Acum nu mi-e foame de mâncare pământească, ard într-un iad de foc topit – ajută-mă. Însă amintindu-mi de experiența pe care am avut-o în casa lui din Blue Hills, m-am gândit că s-ar putea să fie la fel de rău și cu dieta spirituală. Am continuat să mă duc la biserică. Eram apăsat de un sentiment de vinovăție, ca și cum contribuisem la decăderea lui Wanja și la răul din lume, și simțeam o nevoie uriașă de iertare. Odată chiar i-am scris soției mele. I-am zis că începeam să înțeleg că drumul ei era într-adevăr calea cea dreaptă. Mergi pe calea ta până la capăt, încheiasem eu, și pe urmă am rupt brusc scrisoarea. Mă duceam din când în când la Abdulla, în locul în care vindea portocale, piei de oaie și ciuperci celor aflați în trecere pe Autostrada Transafricană și turiștilor. Schilodit. Wanja zisese odată că eram cu toții ca Abdulla, dar în loc de membre, sufletele noastre erau cele schilodite.

Și chiar la vremea aceea am au primit groaznica veste: avocatul fusese ucis. Fusese luat dintr-un mare hotel și dus la vreun kilometru-doi depărtare de Blue Hills și fusese împușcat și lăsat acolo, să-l mănânce hienele. Pentru prima oară după mult timp, Karega, Wanja, Abdulla și Njuguna s-au întâlnit. Nu plănuiserăm asta, pur și simplu s-a întâmplat să mergem toți la casa cu acoperiș de fier a lui Njuguna. Soția lui ne-a oferit lapte, dar nimeni nu s-a atins de el. Am vorbit

despre orice altceva în afară de uciderea avocatului. Mai puțin Njuguna. Cuvintele părură să-i alunece de pe buze: „Și s-a petrecut în același defileu prin care am trecut cândva în drumul nostru spre oraș“.

Nu i-a răspuns nimeni. Mă tot întrebam cum de au putut să ucidă un om care nu făcea decât să-i ajute pe săraci? Contribuise la toate eforturile *Harambee* din țară: avea avere, dar chiar încerca să o împartă indiferent de clasă, religie și trib. Cum? De ce? Ne-am împrăștiat toți la coșmeliile noastre și m-am întrebat în sinea mea: Cum pot să las această greșeală să continue, stând în fața porții lucrurilor care se-ntâmplă? Eram pe punctul de a lua o decizie. Și în duminica aceea nu m-am dus la biserică. Începusem dintr-odată să urăsc până și vocea lui Jerrod, slujbele și rugăciunile lui. Am plecat pe jos de acasă către culmea Ilmorog, gata să pun capăt accidentului printr-un alt accident. Jocul nu putea să continue. Și atunci am văzut deodată grupul. Erau îmbrăcați în *kanzu* albe și băteau la tobe. Erau înconjurați de copii curioși, de câțiva bărbați și femei. M-am oprit să ascult. Acum predica ea, și glasul ei m-a lovit: „Toți am păcătuit și nu ne-am învrednicit de slava lui Dumnezeu“. Nu mi-a venit să-mi cred ochilor – era Lillian, o Lillian transformată care conducea un grup de femei și bărbați în rugăciune și predici și care vorbea în alte limbi, necunoscute ei. Vorbea despre un pământ nou, o altă lume, care nu cunoștea clase sociale și clanuri, care îi făcea egali pe săraci și pe bogați după ce acceptau legea eternă a lui Dumnezeu. Fără biserici; fără învățătură; fără poziții sociale; fără fapte bune – doar acceptare, cu credință, și iată: un

pământ nou și un nou paradis. Am tremurat. Era prea simplu. Totuși, totuși ce altceva putea să fie adevărat, să aibă sens? Toți am păcătuit și nu ne-am învrednicit de slava lui Dumnezeu. Vorbea cu toată puterea nenumăratelor voci dispărute, a nenumăratelor voci ce aveau să vină, a unei lumi ce avea să fie. Doar acceptă, doar acceptă – inima mea bătea odată cu vocea ei și cu autoritatea bucuriei din spatele ei. Fără învățătură, fără avere, fără fapte bune, doar acceptare. Legea. Legea eternă. „Accepți acum această nouă viață întru Hristos?“ Era de parcă întrebarea mi se adresa mie. Era de parcă Lillian putea să citească în inima mea. Ce ciudat ca ea să îmi apară în cale chiar în ziua aia, la ora aia – de unde provenea oare puterea aceasta din ea, cea care doar deunăzi folosea aceeași religie ca parte a jocului amoros? În acea clipă mi s-a revelat totul. Și am văzut de-adevăratelea un pământ nou, acum că Cristos era mântuitorul meu. El avea să niveleze munții și văile și să se lupte cu Satana, punându-l la pământ și luând în stăpânire lumea asta guvernată de rău. Viața nouă cu Cristos întru Cristos. Am acceptat legea. Genunchii îmi tremurau. M-am lăsat umil la pământ și am strigat: „Accept, accept!“. Am simțit lacrimi de recunoștință și bucurie. Anii mei de chin, îndoială și căutare a plăcerilor lumești se încheiau…

În glasul lui Munira era o siguranță tainică, dar hotărâtă, care cumva îl convinse pe inspectorul Godfrey. Îl făcuse să asculte fără obișnuita plictiseală ce caracterizase relația sa cu Munira în cadrul anchetei. Dincolo de plictiseală era, desigur, o minte cercetătoare, calculată, care cernea cuvintele, arhiva

frazele, privirile și gesturile, căutând, de asemenea, o linie, o cheie, un fir, o legătură, o imagine care să ajute la corelarea tuturor informațiilor. Oftă, lăsându-se pe spate în scaun, și plictiseala îi reveni.

— Interesant, foarte interesant. Și totuși, domnule Munira, cred că dumneata puteai fi văzut mereu fie cu Karega, fie cu Wanja, fie cu Abdulla… Am crezut că dumneata… te rog să-mi ierți indiscreția… însă dumneata nemaiaparținând acestei lumi rele ai… ăăă… în fine… ai părăsi-o și te-ai întovărăși cu cei sfinți… Lillian, de pildă.

— Nu înțelegeți. Ne este poruncit să-i facem pe alții să vadă lumina. Voiam ca fiecare dintre ei să descopere această lume…

— Domnule Munira… nu este adevărat… și scuzați-mă din nou dacă sunt un pic nedumerit… nu este adevărat că și Karega le vorbea muncitorilor despre o lume nouă?

— Tocmai asta era, zise Munira entuziasmat. Acum înțelegeți, începeți să înțelegeți. Voiam să-l salvez… Voiam să-l salvez pe el primul de la asta…!

Inspectorul Godfrey se apucă brusc de marginile mesei și-l întrerupse aproape răgușit:

— *Asta*… ce… ce vrei să spui?

— Visurile lui… visurile și iluziile sale de la diavol… să-l salvez de la comiterea păcatului de neiertat…

— Ce păcat? Domnule Munira, te rog, nu vorbi în parabole! Ce plan? Ce păcat? te rog să-mi spui… și încă repede.

Buza de jos a ofițerului tremura. Era ca un ogar care a identificat un miros și e pe urmele lui. Munira se uită la el, la ochii lui injectați, și zise:

— Păi… al mândriei. Al siguranței că el și muncitorii lui ar putea să schimbe răul… că ar putea să schimbe lumea asta…

Ofițerul de poliție răsuflă adânc și păru deodată epuizat. Pierduse mirosul și îi venea să-i tragă un șut acestui profesor și fanatic sfânt ca să-l scoată din birou.

— A spus cum intenționa să schimbe lumea, în afară de incitarea la greve totale, greve perlate sau greve de zel și toate aiurelile alea comuniste?

— Eu despre mândria lui vorbesc. Mândria lui de a se gândi că un singur om, neajutat de Dumnezeu prin Cristos, s-ar putea schimba pe sine, ar putea să schimbe lumea, să o facă mai bună.

— Acum pricep ce ai vrut să spui cu „ASTA“. Însă cred că asta a fost numai la început… de la ce alt rău aveai de gând să-l salvezi?

— De ea!

— De cine?

— Wanja.

— Ce vrei să zici?

— Începuse să se vadă cu ea în taină. Sunt sigur de asta.

— Cum de ești sigur?

— L-am văzut.

— Când?

— Cam cu o săptămână înainte de incendiu. Se întâlneau la vechea ei colibă. Dar Abdulla…

Ofițerul de poliție era din nou în picioare. Îi tremurau buzele. Se uită lung la Munira.

— Ești sigur, foarte sigur?

— Da. I-am văzut. I-am văzut, zise el încet, și o îndoială îi fulgeră prin minte. Dacă..., se gândi el, și era pe cale să mai adauge ceva când ofițerul se ridică brusc în picioare și se repezi la ușă. Luase urma și de data asta era ferm hotărât să nu o piardă. Munira strigă la el:

— Stați... așteptați... n-am terminat.

Ofițerul se uită înapoi peste umăr și așteptă, cu picioare pregătite s-o ia la fugă în urmărire. Munira se dădu mai aproape.

— Ce i-ați făcut? Ce i-ați făcut lui Karega?

— Nătărăule, zise tăios ofițerul și dădu un ordin: Du-l înapoi... O să-l văd mai târziu. Și plecă grăbit mai departe spre celelalte celule.

~2~

Pentru Karega, dimineața în care fusese arestat, în urmă cu zece zile, îl amăra acum de două ori mai mult pentru că tocmai ascultase buletinul de știri de la ora șase și aflase că greva plănuită fusese interzisă din cauza situației tensionate din Ilmorog, după uciderea lui Kimeria, Chui și Mzigo. Ei iau întotdeauna partea angajatorilor, își spuse el mânios. Știam că se vor folosi de pretextul incendiului provocat pentru a interzice greva și pentru a da încă o lovitură tinerei și neexperimentatei mișcări muncitorești.

Se afla singur în celulă de o zi și o noapte. Se întrebă ce acuzații false vor aduce împotriva sa. Fusese arestat o singură

dată: atunci când el, Munira și Abdulla conduseseră o delegație cu „măgar“ la oraș. Atunci îi scăpase de la închisoare avocatul. Ce mult a trecut de atunci, se gândi el. Iar avocatul fusese ucis. Nu prea putuse să-l înțeleagă pe acesta: iubea sincer oamenii, putea să înțeleagă și să analizeze ce întâmpla într-un mod în care puțini erau capabili și, cu toate astea… părea în același timp fascinat de avere și de puterea socială și autoritatea pe care aceasta i le confereau. „Vezi tu“, îi explicase el cândva lui Karega, „nu pot să mă critice pentru educația sau calificările mele profesionale. Nu pot să mă critice pentru implicarea în luptă. Când eram copil, am depus jurământul *batuni* și eram intermediar între unitățile de luptă. Mă îmbrăcam în cercetaș ca să pot să merg netulburat peste tot. Nu pot să mă critice pentru avere. Nu pot să spună că sunt un Kaggia[1]“. Râsese la această glumă. „Așa că pot să vorbesc neînfricat în favoarea celor săraci și a reformelor privind proprietatea – stabilirea unei limite până la care cineva poate să acumuleze… un om, un chioșc, așa ceva. O *shamba*, un om. Un loc de muncă, un om și așa mai departe.“ Moartea sa brutală îl șocase pe Karega, așa cum zguduise întreaga țară. Un om atât de bun… cu toate defectele sale, el îi reprezenta pe cei mai buni și mai curajoși dintr-un șir de indivizi curajoși și altruiști din rândul bărbaților și femeilor înstăriți din Kenya, de la unii stăpâni feudali *mbari* de la începutul secolului care, în ciuda mitei în mărgele și pânză înflorată și a ispitei puterii apărate de albi, nu au vrut să fie de partea hoardelor de invadatori colonialiști, ci au murit luptând cu poporul, până la alții în vârstă de 30 și ceva și 50 și ceva de ani care, în ciuda

educației și averii, refuzau să trădeze poporul pentru câteva favoruri din partea britanicilor. Oh, cu mult timp în urmă, se gândi el din nou pe când își aducea aminte cum acționase avocatul ca să-i elibereze de la Secția Centrală de Poliție și din instanța de judecată. Acele scene apăreau acum precum contururile vagi ale peisajelor îndepărtate dintr-o altă țară. Nici măcar în el însuși nu putea să-l recunoască pe visătorul care cândva putea să vorbească fără întrerupere despre gloriile trecute ale Africii, despre marile ei culturi feudale, ca și cum era suficient să ai aceste cunoștințe pentru a lecui spasmele de foame dintr-o zi, pentru a potoli setea sau pentru a îmbrăca un copil gol. La urma urmei, magnații britanici și profeții lor misionari au colonizat cândva China și au umilit-o făcându-i pe chinezi să cumpere și să bea opiu și i-au ciomăgit când au refuzat să importe otrava, chiar în timp ce cărturarii britanici cântau despre marile culturi feudale ale Chinei și furau aurul, obiectele de artă și pergamentele care dovedeau asta și le duceau la Londra. La fel și în Egipt. Și în India. Siria, Irak… Dumnezeu s-a născut în Palestina, chiar dacă… și toate aceste cunoștințe nu i-au oprit nici măcar o dată pe negustorii europeni, militariști înveterați. Iar China a fost salvată nu de cântăreți și poeți care povesteau despre măreața cultură veche, ci de lupta creatoare a muncitorilor pentru o zi mai bună în prezent. Nu, nu doar gloriile trecute ale unui popor, ci și gloria actualei sale lupte pentru a îndrepta relele sunt cele care aduc multora lacrimi și stârnesc doar câtorva râsul. Ilmorogul ale cărui realizări trecute îl emoționaseră atât de mult după ce o ascultase pe Nyakinyua nu mai exista. În doar

zece ani – cum mai zbura timpul, se gândi el – țăranii din Ilmorog fuseseră strămutați de pe pământurile lor – unii intraseră în armata de muncitori, alții erau semimuncitori, cu un picior pe o bucată de pământ și cu unul într-o fabrică, în vreme ce alții au devenit mici comercianți în maghernițe care nici măcar nu erau proprietatea lor, de-a lungul Autostrăzii Transafricane, sau infractori și prostituate care, cu armele lor furate și pizdele lor excesiv uzate, o duceau de azi pe mâine de pe urma tuturor – muncitori, țărani, patroni de fabrici, negri, albi – fără discriminare. Existau câțiva care încercau să confecționeze cu mâinile lor *sufuria*, *karai*[2], troace pentru hrănit puii; existau pantofari, tâmplari, dar cât timp aveau să reziste ei, din moment ce erau alungați din meșteșugurile lor de mai bine organizata producție la scară mare a aceloraşi lucruri? Păstorii avuseseră o soartă similară: unii muriseră; alții fuseseră mânați și mai departe în regiunile mai aride, departe de recent împrejmuitele parcuri de vânătoare pentru turiști, iar alții deveniseră muncitori angajați pe câmp la grâu sau la ferme aparținând țăranilor mai înstăriți. Iar în spatele întregii situații, ca niște monumente aduse schimbărilor, erau Autostrada Transafricană și clădirea cu două etaje a Băncii Economice Africane.

El observase și deslușise aceste schimbări în decursul primelor zile de la întoarcerea sa, pentru că el cunoscuse Ilmorogul lui Nyakinyua, al miticului Mwathi și al lui Njuguna și Ruoro. Însă privind în urmă la toate locurile în care fusese, putea să discearnă acelaşi tipar: rapid în unele locuri, lent în altele, dar apărând mereu peste tot. Nu exista alt loc în care să

se poată întoarce. Să-și sporească educația? Își ratase șansa; în plus, ce altceva mai era de învățat în afară de ceea ce experimentase cu ochii și mâinile lui? Pământ? Nu exista pământ – era născut într-un cămin fără pământ. Însă chiar și cei cu pământ, cât timp avea să poată acesta să fie la nesfârșit împărțit în loturi din ce în ce mai mici pentru ca fiecare fiu să poată să dețină o bucată? Oricum, de ce trebuia pământul, orice fel de pământ, care la urma urmei însemna Kenya, să fie deținut de un individ? Kenya, pământul, era *shamba* comună a poporului și cu nici un chip nu putea fi corect ca vreo câțiva, sau doar o parte, ori o singură naționalitate, să moștenească numai în folosința ei ceea ce era comun, așa cum n-ar fi corect ca doar câțiva fii și fiice să-și recunoască și să-și monopolizeze tatăl sau mama. Era mai bine pentru el să se împace cu ideea sa – de vreme ce tot ce-i rămăsese erau cele două mâini, avea să-și vândă puterea creatoare oricui ar fi dorit s-o cumpere și să se alăture celorlalte mâini ca să fie asta singura dreptate, aceea de a împărți ceea ce produceau miile de degete ale lor.

El cel puțin nu avea să accepte, nu putea să accepte viziunea statică a lui Wanja. Era prea nemiloasă și nu putea să conducă decât la disperare și anihilare de sine sau anihilare reciprocă. Căci care era rostul unei lumi în care cineva putea să fie curat doar ștergându-se de murdărie, căcat și urină pe alții? O lume în care cineva putea să se îmbogățească doar silindu-i pe alții să-i îndure forța dăunătoare? O lume în care cineva putea să fie sfânt, moral și integru, pângărindu-i pe alții? Oricum, de ce să trebuiască victimele purității, sănătății, cucerniciei și bogăției câtorva să își accepte întotdeauna

soarta? Adevărata lecție a istoriei era aceasta: așa-zisele victime, săracii, cei călcați în picioare, masele se luptaseră mereu cu sulițe și săgeți, cu mâinile și cântecele de curaj și speranță, pentru a pune capăt asupririi și exploatării; că ele aveau să continue să lupte până la venirea unei împărății omenești, o lume în care bunătatea, frumusețea, forța și curajul aveau să fie văzute nu în cât de șiret putea să fie cineva, nu în cât de multă putere de a asupri avea, ci numai în contribuția sa la crearea unei lumi mai umane în care geniul inventiv moștenit al omului în cultura și știința din toate timpurile și din toate locurile să nu fie monopolul câtorva, ci pentru folosul tuturor, astfel încât toate florile, în toate culorile lor felurite, să se maturizeze, să se coacă și să dea roade și semințe. Și semințele să fie puse în pământ și să încolțească din nou și să înflorească în ploaie și soare. Dacă Abdulla a putut să-și aleagă un frate, de ce n-ar putea să facă asta cu toții? Să-și aleagă frații și surorile întru sudoare, trudă, luptă și să stea alături unii de alții ca să încerce să realizeze împărăția aceea?

Aceste gânduri i s-au așezat în minte în timpul celor șase luni cât a lucrat la Berăriile *Theng'eta* ca funcționar la contabilitate. Ținea evidența sticlelor care ieșeau de pe linia de producție. De asemenea, ajuta la numărarea numărului de lăzi puse în camionul unui client. Îi ziceau „Mutul“, pentru muncea în liniște, observând, făcând însemnări, contrazicându-se din când în când cu un muncitor sau cu altul, dar nimic mai mult. De asemenea, a încetat să bea, pentru că alcoolul îi seca energia și îi reducea puterea de

concentrare. Însă frecventa barurile, unde băga un șiling sau doi în tonomat și își asculta cântecele preferate și se punea la curent cu cei mai noi cântăreți și poeți. Tonomatul alungase toate formațiile. În vreo două localuri se întâlnea cu unii dintre foștii lui elevi, acum bărbați tineri. Îl numeau *mwalimu*, deși el îi descuraja să-i spună așa. Singurele baruri pe care le ocolea erau cele care ar fi putut fi vizitate de Chui, Kimeria sau Mzigo, cărora le plăcea să mai zăbovească după ce inspectau mersul fabricii. De vreo două ori s-a dus în Satul turistic. Îi plăceau cântecele și dansurile generației mai vârstnice. Dar când a văzut cum le mumificaseră și le storseseră de toată emoția și semnificația Nderi wa Riera și consorțiul său managerial alcătuit din proprietari germani și greci, când a văzut cum aplaudau și aclamau la această nimicnicie acrobatică turiștii grași cu aparate de fotografiat, care mestecau gumă și își aranjau caschetele de safari, a fost scârbit și a jurat să nu se mai ducă niciodată acolo. A observat cum erau dezbinați muncitorii; în conversația lor, putea să vadă că erau mândri de enclavele lor lingvistice, de clanurile și de regiunile lor și că aveau tendința să perceapă orice conducere incipientă în termeni de cum avea să ajute sau să împiedice alocarea de locuri de muncă oamenilor din propriul clan și din grupurile lor dialectale. Bărbații păreau să creadă și că le era mai bine decât femeilor care munceau, pentru că primeau un salariu un pic mai mare și erau preferați la anumite locuri de muncă. Păreau să creadă că femeile meritau salariu mic și muncă grea – în mijlocul gălăgiei și râsetelor, susțineau că adevărata slujbă a femeilor era să se

întindă pe spate și să-și desfacă picioarele pentru a-l lăsa pe bărbat să intre în împărăția plăcerii.

Știa de-acum care e direcția lui de atac. Aceste divizări trebuiau să înceteze dacă aveau de gând să ceară cu succes recunoaștere și împărțirea dreaptă a roadelor din propria trudă. Din senin, parcă, au început să apară pamflete și toate aveau aceeași temă: muncitorii erau cu toții copiii utilajelor și Noii Șosele. Celor care dețineau utilajele nu le păsa de unde venea un muncitor în jocul exploatării. Însă utilajele și Noua Șosea erau copiii muncitorilor, pentru că truda lor a construit autostrada și fabrica, și ei erau cei care susțineau întregul complex prin energia și consumul lor. Utilajele nu erau părintele lor, așa cum nici ei nu erau părintele acestora, iar în viitor lupta avea să fie dusă pentru posesia și controlul utilajelor și produselor obținute – cei a căror trudă le făceau să se miște sau cei a căror putere era banca și care veneau să culeagă și să recolteze unde nu araseră sau sădiseră cu mâinile lor. Fiecare dispută era pusă în contextul exploatării forței de muncă de către capital, el însuși furat de la alți muncitori. De ce atât de puțini să aibă putere de viață și de moarte asupra atât de multor oameni?

Brusc, după șase luni, lumea și-a dat seama că în fabrică se petrecea ceva. Muncitorii discutau în grupuri de câte doi-trei. Fiecare pamflet era subiectul unei discuții aprinse și trecea în taină din mână în mână prin fabrică. În afară de cei câțiva din cercul restrâns, nimeni nu cunoștea sursa acestora. Însă ceea ce spuneau pamfletele era adevărat, așa că pe muncitori nu-i îngrijorau originile și sursa lor. Ca prim pas, muncitorii au

decis să formeze un sindicat. Directorii și conducerea au fost luați prin surprindere – de unde acest zgomot șuierător din partea celor care deunăzi erau docili și supuși și își cheltuiau salariile pe *theng'eta* și timpul certându-se între ei?

Prima dispută fu cu privire la recunoașterea și înregistrarea Sindicatului Muncitorilor de la Berăriile *Theng'eta*. Muncitorii au rămas uniți. Au intrat în grevă. Consiliul de Administrație a cedat: la urma urmei, alte sindicate din țară fuseseră neutralizate în mod eficace de către angajatori. Însă trebuiau să caute un țap ispășitor. Karega fu concediat, deși pe hârtie era doar membru în comitet. Conducerea îi dezgropase cumva trecutul. Însă concedierea îi aduse popularitate și fu ales imediat secretar general al sindicatului, un post cu normă întreagă, plătit.

Victoria Sindicatului Muncitorilor de la berării avu un efect traumatizant asupra muncitorilor până atunci docili din Ilmorog. Brusc, până și barmanițele și-au dorit să aibă un sindicat propriu. Dansatoarele se organizară într-un Sindicat al Dansatoarelor Turistice și cerură mai mulți bani pentru arta lor. Muncitorii agricoli le urmară exemplul. În Ilmorog se întâmpla ceva important, și angajatorii erau zguduiți și îngrijorați.

Și atunci începură adevăratele probleme ale lui Karega. Angajatorii se dădeau peste cap pentru a semăna discordie. Încurajau șovinismul național și regional. Când asta nu dădu roade, îi promovară pe unii muncitori, mai ales pe cei ce vorbeau mai fățiș, și îi etichetară drept conducere. Potrivit legii, aceștia nu aveau voie să intre în grevă. Alți muncitori

fură încurajați să cumpere una-două acțiuni astfel încât să simtă că firma e a lor. În ciuda acestui lucru sau din cauza sporirii discuțiilor, grupurilor de studiu și pamfletelor, sindicatul muncitorilor rămase puternic.

Însă amenințarea cea mai mare veni din partea unei mișcări religioase noi, foarte inspirate, care luase ființă și vorbea în termeni de egalitarism. Se opunea ipocriziei bisericii organizate. Pentru ei, nu era nici o diferență între săraci și bogați, angajator și angajat... singurul lucru era acceptarea lui Cristos. Isus mântuiește. Iubirea e singura lege care va fi respectată. Trebuiau să înlăture conflictul și luptele din această lume. Lumea aceasta era o imagine deformată a celeilalte lumi. Deformată de către Satana. Prin urmare, singura luptă care avea însemnătate era bătălia spirituală cu Satana. Organizau adunări în care fetele pretindeau că pot să vorbească în alte limbi, să comunice cu Isus și să vindece prin credință. Lillian îi conducea.

O vreme, acest val atrase mulți muncitori. Unii chiar se retraseră din sindicat, crezând că Împărăția Domnului e aproape.

Karega știa că trebuie luptat și împotriva acestei mișcări. Cita adesea versetul „Dați Cezarului“ pentru a arăta distincția dintre luptele laice și cele religioase, pentru a demonstra că una nu o excludea neapărat pe cealaltă. Însă în sinea lui știa că religia, orice religie, e o armă împotriva muncitorilor!

Munira îl enerva în mod deosebit. Nu-l lăsa în pace, ba chiar profita de fiecare prilej pentru a-i cere să renunțe la calea luptei lumești și să schimbe mai întâi inimile oamenilor.

Dacă toți angajatorii erau convertiți și întorși spre Cristos, atunci egoismul avea să înceteze. Karega se enerva și, cu Munira, folosea cuvinte dure. O dată sau de două ori i-a cerut pe șleau să-l lase în pace, dar acesta nici nu voia să audă. Insistă și mai mult, până când Karega începu să se întrebe dacă Munira nu era cumva angajat să se țină după el. Mai târziu, află că întreaga mișcare era finanțată de niște biserici din America, ce făceau o mulțime de bani insistând ca adepții să doneze o zecime din salariile lor ca impozit anual. O fărâmă din asta era ulterior dată înapoi ca reprezentând contribuția mișcării-mamă la eforturile *Harambee* de construire de biserici. Cărțile pe care adepții erau încurajați să le citească erau interesante: *Torturat pentru Cristos* de Wurmbrand; *Lumea în flăcări* de Billy Graham și alte mici tratate publicate în America și care vorbeau despre comunism ca fiind Diavolul; de asemenea, ele anunțau ca iminentă a doua venire a lui Cristos pentru a-i distruge pe toți dușmanii libertății.

Într-o seară, Wanja trimise după el. În bilet scria doar că îl roagă să se întâlnească cu ea în vechea colibă. Se întrebă de ce îl chema. De doi ani nu prea vorbiseră… iar acum îl chemase…

Asta se întâmplă cu aproape o săptămână înainte de fatalul accident…

Pe când aștepta în celulă, Karega se întreba ce se întâmplase cu ea, dacă, de exemplu, își revenise după incendiu.

La trei zile după ce l-au arestat, ofițerul începu să-l ancheteze. Părea bine informat. Ce nu știa Karega era că

inspectorul Godfrey folosea însemnările lui Munira. Și lui Karega îi fu imediat limpede că inspectorul voia să facă legătura între el și incendiul provocat. Pentru început, păru deosebit de interesat de anumite incidente din trecutul lui Karega. De pildă, cum și-a pierdut fratele mai mare? Karega îi spuse că nu cunoștea împrejurările, că Abdulla a fost cel care i-a spus ce s-a petrecut de fapt.

— Poate că asta te-a înverșunat un pic?

— S-a întâmplat acum foarte mult timp. În plus, într-o luptă trebuie să te afli de partea unei anumite tabere. Nimeni nu poate să stea pe gard, la mijloc. Lupta pentru cauză e o formă de război. O tabără învinge sau pierde. Dar chiar și tabăra învingătoare e nevoită să piardă oameni.

— Pari să știi destul de multe despre lupte.

— E ceva de bun-simț.

— Spune-mi: de ce ai plecat de la Siriana?

— Eu… mi s-a cerut să plec.

— De ce?

— Am avut fost implicat într-un soi de grevă.

— Înțeleg. Cine era directorul școlii?

— Chui.

— Același Chui ca răposatul director al Berăriilor *Theng'eta*?

— Același.

— Înțeleg. Și asta te-a supărat un pic, poate?

— De ce îmi puneți toate aceste întrebări?

— Ia loc, domnule Karega. Nu o să-ți ascund asta. Privește lucrurile în felul ăsta: trei directori din conducere mor arși în

casa unei femei despre care se știe că e destul de părtinitoare cu dumneata. Ești generalul… vreau să zic secretarul general al unui sindicat care a cerut salarii mai mari. Directorii se întâlnesc pentru a hotărî cu privire la revendicările voastre. Ajung la concluzia că revendicările voastre sunt prea mari; că, dacă veți declara grevă, toți oamenii voștri vor fi dați afară și vor fi angajați alți muncitori. În aceeași noapte, toți cei trei directori mor arși. Eu sunt ofițer de poliție. Spre deosebire de un judecător, încep de la prezumția că oricine poate fi vinovat, chiar și eu.

— Dar v-am spus că eram la o ședință a comitetului executiv care a durat toată noaptea; urma să decidem tacticile pentru greva pe care o anunțaserăm.

— Știu, știu. Nu spun nimic, nu afirm nimic. Eu lucrez – la fel ca un medic – pe principiul eliminării. Dă-mi voie să-ți pun altă întrebare: ai fost cândva profesor în această școală?

— Just!

— De ce ai renunțat pe neașteptate la activitatea didactică?

— Mi s-a cerut să plec.

— Cine ți-a cerut?

— Mzigo!

— Același Mzigo ca răposatul…

— Doar știți asta. De ce mă mai întrebați?

— Trebuie să fiu sigur că vorbim despre același lucru. Spune-mi despre relația ta cu Wanja!

— Am cunoscut-o. În trecut.

— V-ați reluat relația amicală după întoarcerea dumitale destul de neașteptată?

— Nu. Trăiam în două lumi diferite.

— Nu v-ați întâlnit niciodată?

Karega ezită.

— Nu. Timp de doi ani nu ne-am întâlnit niciodată, de fapt.

— Înțeleg. Dă-mi voie să-ți pun ceva să asculți.

Se duse la perete și apăsă un buton. Începu să se audă o casetă sau un disc. Karega își auzi propria voce în timpul ultimei ședințe a comitetului executiv al sindicatului zicând: „Putem să punem fundamentul unei lumi noi“.

— Cum… cum îndrăzniți…

Era foarte uimit de asta și se întreba cine putea fi trădătorul. Ofițerul îi făcu semn să tacă. Opri înregistrarea.

— Vezi, domnule Karega, avem propriul nostru mod de lucru. Godfrey dădu brusc cu pumnul în masă și se uită lung la Karega, de parcă voia să-l hipnotizeze. Spune-mi: cine i-a ucis pe Kimeria, Mzigo și Chui? Cine a dat ordinele?

— Credeam că aveți propriile dumneavoastră metode de lucru, zise Karega sarcastic, simțind incertitudinea acestuia.

Jucară acest joc timp de opt zile. Uneori Karega era ținut treaz câte două zile. Apoi inspectorul Godfrey îl lua brusc la întrebări. Îl începa cu vorbe răutăcioase; uneori își bătea joc de implicarea lui Karega în sindicate, alteori făcea amenințări directe. În cea de-a zecea zi, ofițerul veni în celula lui afișând un zâmbet crud, triumfător.

— Domnule Karega…

— Știți ceva, sunt obosit. Sunt reținut aici de nu știu cât timp ca să răspund întruna la aceleași întrebări stupide. V-am spus, nu știu nimic despre incendiul provocat. N-o să mă

prefac că sunt mânios, trist sau altcumva, doar că incidentul vă dă vouă, tuturor, și angajatorilor o ocazie să distrugeți sindicatul. Însă eu n-am avut nimic de-a face cu asta. Nu cred în eliminarea indivizilor. Sunt mulți Kimeria și Chui în țara asta. Ei sunt produsele unui sistem, la fel cum muncitorii sunt produsele unui sistem. Sistemul e cel ce trebuie schimbat… și doar muncitorii și țăranii din Kenya pot să facă asta.

— Oh, asta-i bună, domnule Karega. Dar vom vedea când voi termina cu dumneata. Acum o să-ți mai pun doar două-trei întrebări. Răspunde-mi sincer și te las în pace. Îți promit. Îmi tot spui că timp de doi ani nu te-ai întâlnit niciodată cu Wanja.

— Adevărat, cu excepția serii când m-am întors.

— Știai – între noi nu e nevoie să ascundem aceste lucruri – știai că ea avea legături amoroase cu toți cei trei domni?

— E ceva ce știa toată lumea.

— Zici că nu te-ai mai întâlnit niciodată cu ea?

— Da.

— Nici măcar în taină?

— Nu.

— O dată acasă la Njuguna… după moartea avocatului?

— Da. Însă aia nu a fost o întâlnire propriu-zisă.

— L-ai cunoscut pe avocat?

— Da.

— Ai lucrat cu el?

— Da.

— Erai puțin… dar nu contează. Acum, domnule Karega, vreau să-ți împrospătez memoria. Te-ai întâlnit cu Wanja cu o

săptămână înainte de acest incendiu?

Karega șovăi, apoi zise:

— Da.

— Înțeleg. De ce ai ascuns asta?

— Nu e important.

— De ce?

— E personal.

— Domnule Karega, ce-ați discutat în noaptea aceea?

— Asta nu pot să vă spun. E personal.

— Ați mai avut alte întâlniri secrete?

— Nu.

— De ce v-aș crede acum?

— Dumneavoastră alegeți ce să credeți și ce să nu credeți.

— Înțeleg. Domnule Karega, s-a întâmplat cumva ca Abdulla să ia parte la aceste întâlniri personale secrete?

— V-am spus că s-a întâmplat o singură dată. Iar Abdulla n-a fost de față.

— Domnule Karega, ești un mincinos.

Cu furie subită, îl lovi pe Karega de două ori peste față, de începu să-i curgă sânge dintre dinți. Godfrey strigă la polițist:

— Du-l jos – în camera roșie. Dă-i un pic de doctorie, să-și facă idee ce-o să primească de la mine. Ai auzit vreodată de faimosul bici cu șapte șfichiuri? Conducător al muncitorilor! O să mă ocup chiar eu de dumneata, o să primește doctoria picătură cu picătură dintr-un bici din piele de vacă, până când o să vorbești, până când o să-ți dorești să nu fi călătorit pe Autostrada Transafricană până la fabrica din Ilmorog. Luați-l!

~3~

Abdulla stătea ghemuit într-un colț. Se simțea surprinzător de ușor și de calm pe dinăuntru, în ciuda celor nouă zile de interogatoriu, în ciuda faptului că fusese silit să dea declarație după declarație și că uneori fusese bruscat. Simțea în situația sa de-acum mâna călăuzitoare a Domnului, care ridicase brusc – sau așa i se părea lui – o povară de mulți ani: clar, cineva pusese în practică dorințele, fanteziile și intențiile lui Abdulla și, astfel, într-un anumit sens, îl salvase în multe feluri. Singurele gânduri care-l neliniștеau aveau legătură cu Wanja: Își revenise complet în urma șocului? Ieșise din comă sau din spital? În rest era lucid și capabil să-și privească viața fără sentimentele de amărăciune ce-i întunecaseră odinioară vederea și prețuirea trecutului și prezentului. Ce așteptase de fapt de la această luptă? Speranțele luaseră întotdeauna forma unui vis frumos, o moliciune cețoasă de promisiuni, un fel de chemare spre ceva mai înalt, mai nobil, mai sfânt, ceva pentru care ar fi putut să-și dea viața iar și iar. Se sfârșise printr-un eșec și, spre final, în Ilmorog, flăcările strălucitoare ale visurilor sale muriseră și rămăsese numai cenușa. Cu măgarul pe post de celălalt picior al lui, în vechiul Ilmorog, voise doar să se restabilească, și poate un magazin, ca acela pe care îl avusese tatăl lui în vechea Piață Rongai din Limuru, înainte de închiderea represivă a magazinelor, după ce Ragae – un individ faimos pentru colaborarea cu inamicul – a fost împușcat în Spitalul Kiambu. A fost o vreme în Vechiul Ilmorog – o perioadă scurtă, ce-i drept – când, cu discursul său

despre faptele din trecut ale eroilor africani în cei patru sute de ani ai lor de rezistență împotriva dominației europene, Karega răscolise cenușa, și a simțit că tăciunii nu muriseră de tot, că mai licărea timid o flacără. Dar chiar și aceasta a murit odată cu plecarea subită a lui Karega din Ilmorog. Abdulla își reluase încercarea de refacere, ducând amarnic dorul măgarului, ca și cum ar fi fost propriul lui copil. Singurul lucru care continuase să-l bucure tot mai mult a fost progresul făcut de Joseph la școală. Când s-au dat rezultatele primei sesiuni de examene a școlii pentru CPE, Joseph a ieșit primul – și a obținut un loc la Siriana! După această întorsătură a lucrurilor – această stranie coincidență și repetare a istoriei – nu s-a putut abține să se gândească: Kenya e o lume mică!

Wanja fusese al doilea motiv al său de bucurie în nebunia amărăciunii lui, a conștientizării promisiunilor încălcate, a trădării mai ample împotriva sângelui colectiv al luptătorilor kenyeni pentru pământ și libertate. De la sosirea ei în Vechiul Ilmorog, ea îl acceptase întotdeauna fără rezerve, fără concesiile din milă, care în cazul multora erau dovada unei respingeri subtile. Ea făcuse să-i fie mai ușor să trăiască, să aștepte cu nerăbdare zorii zilei următoare. Lucrând împreună cu ea la proiectul *theng'eta*, avusese acest sentiment: poate că totul merge bine… poate, cu ceva bani… ici și colo… poate că… amintirea nu avea să doară. Banii puteau avea rolul unei perne moi, din pene, pentru a atenua orice cădere. Poate că… poate că… pentru asta luptaseră, de fapt, cu toții… șansă… oportunități… ce altceva mai putea dori o ființă umană? Doar o ocazie… restul era determinat de capacitatea sa de muncă

sârguincioasă și de inteligența nativă. Așa gândise totul în sinea sa și muncise din greu, încrezându-se întru totul în simțul practic și în controlul strict al lui Wanja. Sub călăuzirea ei fermă, Ilmorogul păru dintr-odată să se extindă: drumuri noi, valuri de muncitori, bănci, specialiști, dansatoare și numeroase mici meserii și meșteșuguri. El văzu schimbările ca pe un efect al magiei lui Wanja. Ce femeie! Una la o mie! Căci ea părea, cel puțin în ochii lui, adevăratul centru al nenumăratelor activități ce se desfășurau supunându-se unei legi invizibile. Pe urmă dezastrul apăruse din nou în viața lui, chiar când succesul și victoria păreau atât de aproape, gata să le atingă. El salută actul ei de onoare altruist de a răscumpăra pământul familiei. Însă îi era teamă de efectul acestuia asupra ei. Căci, deodată, era ca și cum ea pierduse acea putere de neclintit, acea armonie cu legea invizibilă. El sperase că după vânzarea clădirii aveau să fie totuși în stare să facă alți bani în vechiul lor local și să cumpere sau să construiască încă unul. Desigur! Puteau chiar să se mute mai departe pe Autostrada Transafricană. El întotdeauna simțise o legătură interioară cu șoseaua, nu doar pentru că, în cazul lui, îi ușurase problemele de deplasare, ci și pentru că simțea că măgarul fusese o jertfă în scopul ei. Oriunde avea să poată să-și înființeze sediul unei noi afaceri în apropiere de autostradă, avea să se simtă acasă. Dar soarta hotărî altfel. Deschiderea Noului Ilmorog însemnă distrugerea Vechiului Ilmorog și umbra lui Kimeria îi ieși, încă o dată, în cale.

Timp de o săptămână, după ordinul de a-și închide localul murdar, Abdulla rămase în magazinul lui, magazinul lui

Dharamashah, și se gândi îndelung fără ca în minte să-i apară ceva conturat și coerent. Poate că de vină era blestemul lui Nding'uri aruncat asupra lui de pe lumea cealaltă pentru că nu-și ținuse făgăduiala de a-i răzbuna moartea și trădarea a cărei victimă fusese. Dacă în timpul acelei săptămâni și a acelei ce i-a urmat Kimeria ar fi venit în Ilmorog, Abdulla l-ar fi omorât. Acum era sigur de asta. Dar Kimeria era deja un magnat atât de mare, încât de numeroasele lui negocieri pentru preluarea de afaceri și de tranzacțiile sale imobiliare se ocupau băncile, companiile de asigurări și agenții imobiliari. După o săptămână, Abdulla se dusese la stabilimentul lui Wanja, la bordelul ei. Știa de schimbările prin care trecuse. Se simți oarecum umilit personal de ceea ce părea a fi intrarea ei hotărâtă și definitivă în practicarea prostituției. Îl durea, dar înțelegea. A stat la ușă, pe urmă s-a așezat și a trecut direct la obiect. S-a bâlbâit, ușor confuz, dar a continuat. „Ascultă-mă, te rog. Încetează cu afacerea asta. Am niște bani. Încă mai am partea mea din ceea ce am obținut din recenta vânzare. Mărită-te cu mine. N-oi fi eu prea arătos, dar asta a fost soarta." A terminat de vorbit, aproape înghițind ultima propoziție din cauza rușinii. Ea s-a ridicat, i-a întors spatele și a intrat într-o încăpere aflată mai în interiorul casei. Apoi s-a întors. Era calmă. „Inima mea nu are lacrimi pentru situația în care m-am băgat. Știi că am încercat. Unde era să le arunc pe fetele astea care au făcut parte din vechiul local *theng'eta*? Altora care să profite și ei de pe urma trupurilor lor? Nu, nu fac asta de dragul lor. De acum încolo va fi întotdeauna așa: Wanja pe primul loc. Ți-am prețuit prietenia.

Și sper că putem rămâne prieteni. Dar ăsta e paharul meu. Trebuie să-l beau.“ El se așteptase, dar nu însemna că îi era mai ușor. Încercă diverse afaceri de unul singur. Se apucă de producerea ilegală de *chang'aa* și *theng'eta*. Însă în zonă se construise o nouă secție de poliție și fu arestat de mai multe ori, scăpând de condamnare cu teancuri de bancnote. Pe urmă încercă să închirieze o clădire în Noul Ilmorog. Puse în acest demers aproape tot capitalul pe care-l strânsese în timpul asocierii prospere cu Wanja. Însă mulți muncitori luau lucruri pe datorie și nu plăteau întotdeauna la timp, așa că inventarul lui mai degrabă scădea decât creștea. În apropiere se deschise un supermarket, iar el nu putu să facă față competiției acerbe. Închise magazinul și se întoarse pe străzi, aproape cerșetor. Privea cum se ridica noul complex *theng'eta* și avea impresia că soarta își bătea jos de el și de ai lui. Avea bani doar cât să cumpere portocale ca să le vândă conducătorilor auto aflați în trecere. Portocale și, ocazional, piei de oaie. Ce-ar mai râde Karega de mine, se gândea el întruna, cugetând la această nouă întorsătură a lucrurilor.

Se apucă de băut – ca să-și bea mințile. Nu voia să știe sau să-și amintească nimic ori să gândească sau să simtă prea mult cu privire la ceea ce se petrecea în juru-i. Vindea portocale și, cu profitul, oricât de mic, pe care-l obținea își cumpăra de băut. În weekenduri se ducea la Barul și Restaurantul din Noul Ilmorog pentru că era locul în care mergeau Kimeria și grupul lui pentru un păhărel și o friptură din carne de capră cu prilejul vizitelor ocazionale în Ilmorog. Barul era în proprietatea unui fost funcționar din

administrație și el angajase barmanițe focoase care constituiau întotdeauna o atracție. Abdulla nu mai voia să-l omoare pe Kimeria sau să-l blesteme. Voia doar să-și clătească ochii cu un om atât de îndrăgit de soartă. Ce rost avea orice altă atitudine? Kimeria avusese dreptate. Alesese înțelept. Abdulla deveni din nou un personaj renumit – însă de data asta ca bețiv și ca vânzător de portocale și de piei de oaie. Era atât de cunoscut, încât până și Kimeria dădu de vreo două ori din cap în direcția lui, în semn de salut – fără să știe, desigur, cine e de fapt. Singurul lucru pe care Abdulla nu-l făcea niciodată era să dea voie cuiva să-i facă cinste cu ceva de băut. Ajungând la coșmelia lui noaptea târziu, se întindea în pat și, în singurătate și întuneric, începea să-l ia peste picior și să se strâmbe disprețuitor la Nding'uri: Așadar ai crezut că o să te răzbun. Ha! ha! ha! Ai fost chiar mai prostănac decât mine. Cu ce drept ai murit? Mori! Mori! Mori și iar mori, mori singur și să nu te aștepți la înmormântare din partea mea sau a altcuiva. Eu, Abdulla, voi trăi și mă voi delecta cu *theng'eta*. *Theng'a Theng'a Theng'eta*. Uită-te doar. Noi am respins reclama lui Munira, și acum e slogan național. Munira e un prost, dar nu e băiat rău. Nu, nu e rău deloc. Acum bem împreună și spunem bancuri și nu-l deranjează să-i aduc aminte de muntele ăla de căcat din curtea școlii. Râzi? Râzi. Dar acum știu că e mai bine să te caci în capul oamenilor și să trăiești. O să mă bucur de roadele libertății: *theng'eta*, *chang'aa*. Hainele mele rupte, murdare? Cui îi pasă, dacă pot să beau și să-mi plătesc partea ce-mi revine? Lasă-i pe Kimeria, Mzigo și Chui să se bucure de magazinul meu. Nu l-

au furat. Doar au fost deștepți – cel puțin, Kimeria a fost deștept. N-o să-l învinovățesc pentru deșteptăciunea lui. Nu, nu eu, nu Abdulla. Lasă-l să se bucure și el de partea lui, de roadele libertății lui, de Wanja. Wanjaaaaa! Îți poți închipui acum în mormânt, ți-ai fi putut închipui vreodată că ea o să-l primească înapoi? După tot ce spune că i-ar fi făcut el? Și ea e deșteaptă. Din cauza banilor… Din cauza banilor… Nding'uri… Dă-mi bani și o să te răzbun de o mie de ori. Dacă nu am monede în buzunar, nu pot să fac nimic. Pe urmă se bătea în piept… Nu, nu mi-o lua așa în nume de rău. Am fost și eu cândva destul de prostănac să pierd un picior pentru o cauză națională. Și zic: cu ce drept și-au trimis mamele copiii pe câmpul de luptă, când ar fi fost mai înțelept să-i silească să facă tot felul de servicii de rahat pentru măcelarii europeni? Proști cu toții. Să urmeze exemplul lui Wanja.

O vedea rar, dar când și când se întâlneau întâmplător – o doamnă. Însă ea nu făcea niciodată pe doamna în fața lui – ba chiar îl saluta întotdeauna cu căldură. O dată a încercat să-i ofere bani ca să-și cumpere de îmbrăcat. S-a întâmplat pe stradă. El a încercat să stea ferm pe piciorul lui, a luat prima bancnotă, a rupt-o în bucățele și a plecat șchiopătând. Ar fi fost un câine să se îmbrace cu bani pe care ea îi primise probabil de la Kimeria. Dar mai apoi s-a simțit rușinat de fapta sa. Știa foarte bine că ea e cea care plătea acum taxele școlare pentru Joseph. În orice caz, nu o învinovățea: ea se ducea încotro se îndrepta lumea.

Odată o văzu cu prilejul uneia dintre rarele ei apariții în public și fu nevoit să admită că puține femei puteau să o

întreacă la jocul pe care și-l alesese. Era o petrecere organizată pe proprietatea unui nou club de golf pentru a sărbători terminarea terenului de golf și, de asemenea, pentru a-i ura bun venit lui Sir Swallow Boodall, directorul general al companiei-mamă anglo-americane de gin care investise bani în proiectul *theng'eta*. Se dovedise a fi una dintre cele mai de succes companii ale lor în parteneriat cu localnicii. Erau prezenți mulți demnitari: europeni, asiatici, africani, inclusiv parlamentarul Nderi wa Riera și acoliții lui din OCK, Burtă Grasă și Insectă. Publicului din Ilmorog i se dădu voie să tragă cu ochiul printr-un gard rar din funii răsucite. Wanja era acolo într-o rochie lungă de cocktail, cu o perucă afro mare pe cap, cu degetele încărcate de inele și pietre ieftine. Avea un fel al ei de a ține pe toată lumea în suspans, ba șoptind ceva unuia, ba atingându-se ușor, neglijent, de altul, zâmbind cuiva în timp ce, cu ochii ei mari, fixa pe cu totul altcineva. Toată lumea aplaudă când Sir Swallow Bloodall vorbi despre cum golful și crichetul creau un climat de stabilitate și bunăvoință reciprocă foarte necesare pentru investiții. Aplaudară cu toții și se ridicară în picioare ca să bea pentru sănătatea și viitorul și mai multor companii care să se dezvolte ca parteneriate între capitalul și know-how-ul tehnic străine, pe de o parte, și oamenii de afaceri locali, care au cunoștințe precise despre piață și situația politică, pe de altă parte.

Abdulla plecă de acolo.

În perioada aceea, cel mai bun tovarăș al său era Munira. Se duceau împreună să bea, și uneori Abdulla izbucnea în

laude la adresa lui Wanja, povestind în detaliu cum a luat naștere Noul Ilmorog.

Și pe urmă se întoarse Karega, și Munira deveni un fanatic. Abdulla era singur acum. Munira se ținea după el și vorbea despre lumi noi cu Cristos. Odată, contrazicându-se cu Karega despre războiul Mau Mau – dacă a fost doar pentru a înapoia proprietarilor negrii munții albi și pentru a face să înceteze segregarea rasială în clădirile mari și în afaceri sau dacă a fost mai mult –, însuși Karega pomenise de lumi noi. Niște proști amândoi. Nu existau alte lumi. Exista doar această singură lume, iar el, Abdulla, avea să continue să bea *theng'eta* proastă și să cânte în această singură lume care exista.

Spuse toate astea cu sinceritate, încercând să-i demonstreze ofițerului de poliție că încetase să aibă gânduri de răzbunare. Exceptând ziua fatală, când toate acele sentimente reveniseră năvalnic și deveniseră o forță irezistibilă. Însă nu prea putea să-i spună că asta se întâmpla căci, cu doar o săptămână înainte, își descoperise și el propria lume, o lume nouă.

Era într-o vineri când primi o scrisoare și o băgă în buzunar, citind-o abia seara, chiar când se pregătea să meargă la culcare. Era de la Joseph. Se dăduseră rezultate de la simularea EAACE[3], și el era în frunte cu șase puncte. Abdulla nu știa ce însemna „simulare“ sau „șase puncte“. Dar știa că Joseph era primul la Siriana și simți o emoție și o fericire subite la această întorsătură a lucrurilor în întunericul care era viața lui. Vru să împărtășească asta cu cineva și îi veni în minte Wanja. Își amintise de ziua în care rupsese banii ei și

acum era un moment bun să-i arate că aprecia salvarea venită la timp din partea ei. O luă spre bordelul ei din lemn, dar pe drum se întâlni cu Karega, care-l salută și îi zise că Wanja era în colibă. O găsi plângând. Dar când îi spuse vestea, ea se opri brusc din plâns și râse printre lacrimi. Stătură de vorbă până noaptea târziu, ca pe vremuri. Însă de data asta el o posedă fără ca ea să se-mpotrivească și era rândul lui să simtă lumea veche rostogolindu-se în depărtare.

Ăsta era motivul pentru care, în sâmbăta fatidică, se trezise simțindu-se minunat, simțind vibrații de bucurie în aer. Era așa de o săptămână întreagă. Nici măcar nu băuse. Wanja îi dăduse viața înapoi și el nu vedea de ce-ar trebui s-o irosească acum în *theng'eta*. Iar ca o încununare, Wanja îl voia din nou în seara aceea. Nu avea să se întâmple în colibă, dar pe el nu-l deranja cealaltă casă a ei. Cu timpul, poate că avea să reușească s-o convingă să renunțe la afacerea cu prostituția, din moment ce acum era bogată – ea putea chiar să dea foc la casă – și să ridice o clădire din piatră. El fluiera și cânta; cum de putuse să ia în derâdere vorbele lui Munira despre altă lume? Numai că, pentru el, în acel moment, o femeie era cu adevărat cealaltă lume: cu propriile-i contururi, văi, râuri, pâraie, dealuri, culmi, munți, cotituri bruște, urcușuri și coborâșuri abrupte și domoale și, mai presus de toate, mișcarea izvoarelor secrete ale vieții. Ce explorator, în ciuda lăudăroșeniilor oamenilor, putea să pretindă că a atins fiecare ungher al acelei lumi și că a băut din fiecare pârâu din ea? Las' să rămână alții cu propriile lor lumi: plate, cenușii, fără contururi, cotituri neașteptate sau surprize – atât de

predictibile. O femeie e o lume, e lumea. Se bărbieri și încercă diverse haine ca să vadă care erau mai puțin murdare, rupte și uzate. Nu știa cum va rezista până la căderea nopții, până la începerea unei a doua călătorii de explorare. La prânz, se duse să se plimbe pe străzi. Urcă până la Barul și Restaurantul din Noul Ilmorog ca să pună câteva discuri. Și atunci, privind în jos, văzu Mercedesul lui Kimeria cu un șofer care-l aștepta. Pe urmă văzu celelalte mașini care aparțineau lui Mzigo și Chui. Era ziua în care se întrunea consiliul de administrație pentru a lua o decizie cu privire la revendicările exprimate de Sindicatul Muncitorilor de la Berăriile *Theng'eta*. Prin minte îi trecu iute un gând, precum un val brusc de arșiță: dacă ar fi luat forma cuvintelor, ar fi fost ceva de felul ăsta: e posibil să meargă și Kimeria la Wanja diseară.

Îl luă amețeala. Capul i se învârtea întruna și în jurul lui se rotea ca-ntr-un vârtej o lume a haosului și nedreptății. Simți că o să cadă și se ținu de balcon. Pentru câteva clipe, imaginile se derulară unele după altele, de parcă el nu avea nici un control, de parcă era nimic, o cochilie goală. Nu. Era un câine care gâfâia, cu nasul umed și balele curgându-i de pe limba scoasă. Acum lătra scurt la chemarea stăpânului. Nu. Nu era un câine. Era Mobutu îmbrățișat de Nixon și părea atât de fericit în misiunea sa de a căuta ajutor, în timp ce Nixon se strâmba la oamenii de afaceri și la soldații parașutiști să se grăbească să scoată petrol, aur, cupru și uraniu din Zair. Era Amin, primit de regină după îndepărtarea de la putere a lui Obote. Nu, era propriul său măgar, zbierând și cărând ascultător orice povară pentru stăpân. Erau atât de multe

lucruri, atât de mulți oameni diferiți, numai el însuși nu. În același timp, se simțea slăbit, de parcă își pierdea ultima fărâmă de bărbăție. Luptă din răsputeri, agățându-se de sine însuși, agățându-se de balcon, încercând să stăpânească acele imagini, să le aducă sub controlul său și într-o oarecare perspectivă, în locul profilării lor atât de imense și amenințătoare. O barmaniță trecu pe lângă el și-l întrebă: „Ce e, Abdulla?“. El nu răspunse, nu putu să răspundă. Treptat, îi reveni puterea în picior, valul de arșiță care-i topea creierul dispăru. Șchiopătă în jos pe scări, pe lângă mașinile în așteptare și o luă spre locuința lui. Se așeză pe o cutie. Scoase scrisoarea pe care o primise de la Joseph cu o vineri înainte și o reciti. Apoi o puse la loc. O lacrimă, o singură lacrimă, îi alunecă pe față. Și-o șterse, cu un gest puțin nervos. Își turnă apă, apă rece dintr-o cană, într-o mână și se spălă pe față. Deveni brusc foarte lucid, calm. O ceață de șaisprezece ani se risipise. Nu era gelos sau ceva de felul ăsta. Doar că adânc înlăuntrul său știa că în acea seară, în acea sâmbătă, Kimeria avea să moară. Numai atunci avea să-și redobândească el dreptul de a-și zice bărbat.

Nu știa ce anume era. Știa doar că în seara aia el, Abdulla, o să-l omoare pe Kimeria, că n-ar putea să mai dea vreodată ochii cu Wanja, cu Munira, cu Joseph sau cu sine însuși dacă nu-l omora. Nu mâine… nu poimâine… ci diseară. Era atât de sigur, era ceva atât de clar, de simplu și de logic. Nu tremura de mânie sau ceva de felul ăsta. Nici măcar nu simțea acea revoltă morală cu care înlocuia de obicei acțiunea. Numiți-o dreptate, corectitudine, gelozie sau răzbunare. Dar luase o

hotărâre: ora, ziua și locul nu țineau de el, dar era treaba lui să acționeze. Încă nu se gândise ce să folosească sau cum, dar știa că putea să azvârle un cuțit în inimă chiar și de la câțiva metri depărtare. Omorâse mulți dușmani și chiar animale cu faimoasa lui aruncare de cuțit. Sau putea să dea foc la casă, să curețe toată murdăria. Da, putea să facă asta. Nu conta cum – avea să o facă.

Se întoarse pe străzi, acum că-și recăpătase puterea și avea un țel. Ilmorogul, așa cum era odinioară, i se perinda în minte într-un șir de imagini în mișcare. Se văzu pe sine sosind într-o cotigă trasă de un măgar în urmă cu doisprezece ani. Apoi Munira, Karega și inocența sa tinerească și cercetătoare. Fiecare imagine – cu Wanja, Nyakinyua, seceta, avionul, șoseaua cea nouă, Noul Ilmorog – avea contururi foarte clare. Se alătură mulțimii de muncitori care aștepta vești despre vreo hotărâre la care ajunsese consiliul de administrație. Dacă nu li se mărea salariul, aveau să iasă cu toții la grevă – peste opt zile. Reporterii așteptau pe acolo cu aparatele foto, pentru un instantaneu cu directorii. Acum avea timp să se minuneze de Karega. Atât de calm. Atât de implicat. Are asta în sânge, mormăi în sinea lui, aducându-și aminte de Nding'uri la tinerețe. Totuși se simți ciudat să stea așa acolo și își aminti de contrazicerile și de cearta lui cu Karega. Se gândi: tocmai acești muncitori conduși acum de Karega e posibil să fi fost cei care s-au strâns împotriva lui și a lui Wanja. Îl surprinse că doar cu câțiva ani în urmă fusese și el un angajator, chiar dacă la scară mică. S-ar fi luptat Karega și cu ei cu aceeași ferocitate? Se sătură de așteptat, la urma urmei o creștere a

salariilor lor nu avea să conteze prea mult pentru vânzările lui de portocale. Ei bine, era posibil ca ei să cheltuiască mai mult pe portocale, însă el era sigur și că urmau să cheltuiască încă și mai mult pe *theng'eta*. Directorii erau proști dacă nu măreau salariile, se gândi el, simțindu-se generos atât cu muncitorii, cât și cu angajatorii. La o adică, muncitorii aveau să restituie fabricii banii. Începu să meargă spre Barul și Restaurantul Ilmorog. Știa că, după ședință, ei vor trece cu siguranță pe la bar. Merse pe strada principală și trecu pe lângă curtea cu gunoaie de lângă piață unde erau aruncate hârtii, bucăți de portocale și alte resturi de mâncare stricată. Stătu și se uită cum cetele de copii pe jumătate dezbrăcați, cu burțile umflate, se luptau până biruiau, disputându-și teritoriul în mormanele de gunoi. Clătină din cap. Acest ciclu etern, nesfârșit de sărăcie și lipsuri în mijlocul abundenței! Își reluă drumul spre destinul ales.

Într-adevăr, pe la ora șapte veniră cu toții la bar. Păreau un pic prea siguri pe ei în aerul lor triumfal. Chui fu primul care, după ce se uită la ceas, spuse că se retrage. Apoi, după un răstimp destul de mare, Mzigo făcu la fel. Un diavol căruia nu i se putu împotrivi puse stăpânire pe Abdulla. Își dorea să vorbească cu Kimeria. Simți că are această putere și acest drept, pentru că îl condamnase deja la moarte. Kimeria era înconjurat de alți demnitari locali. Abdulla făcu un pas pe lângă tejgheaua barului și apoi strigă:

— Kimeria wa Kamia Nja!

Se făcu imediat liniște în tot barul. Kimeria fu luat prin surprindere, fiindcă nu-i plăcea numele tatălui său. Folosise

diverse nume în locurile în care mersese: la Blue Hills, de pildă, era doar domnul Hawkins. Cine putea să-i cunoască trecutul în Ilmorog?

— Kimeria, eu sunt. Ce mai faci?

— Oh, tu ești… Abdulla… sunt bine, răspunse el șovăitor.

— Ți-aduci aminte de mine?

Oamenii începură să râdă, crezând că era încă una din bufoneriile de bețiv scăpătat ale lui Abdulla.

— Desigur… Abdulla… Ia-ți ceva de băut. Chelner! Dă-i lui Abdulla, prietenul meu, ceva de băut.

— Nu sunt prietenul tău. Nu vreau băutura ta. Îți aduci aminte… oamenii pe care i-ai sechestrat cândva în locuința ta de la Blue Hills? Oamenii din Ilmorog?

Ah! Kimeria oftă ușurat – deci acolo îl văzuse pe bărbatul ăsta… poate că așa ajunsese să știe numele tatălui său! Cu toate astea, nu voia ca el să facă vreo dezvăluire incomodă.

— Aia? A fost doar o glumă – între bărbați! Ha! ha! ha!

— Ha! ha! Abdulla începu și el să râdă, astfel că acum râdeau amândoi.

Oamenii din se puseră și ei pe râs – deși nu știau care era gluma dintre cei doi – pentru că erau ușurați că nu se întâmplase nimic neplăcut. Dar apoi Abdulla continuă:

— Tare mult îți plac glumele, *bwana* Kimeria. Glumele între bărbați. Îți aduci aminte altă glumă pe care ai făcut-o cândva pe seama lui Nding'uri… iubitul surorii dumitale… i-ai vândut gloanțe… glumele între bărbați ajung să coste.

Kimeria tremura pe dinăuntru. Vru să o șteargă imediat de-acolo, dar se chinui cumva să rămână lipit de scaun. Căută

ostentativ o batistă, scoase una împreună cu un pistol – un pistol mic –, își suflă nasul și le băgă pe ambele înapoi în buzunar. Își mai comandă ceva de băut. Făcu toate astea cu foarte mult calm. Dar nimănui nu-i scăpă aluzia. Așteptară următoare mutare a lui Abdulla. Însă Abdulla doar râse și începu să se îndepărteze, un glas din interiorul său zicând: Uită-te cu atenție la mine, astfel încât, chiar și după ce o să mori, să mă poți ține minte.

Ieși șchiopătând încet. Barul fu cuprins din nou de zgomot. Însă el știa că lumea îl privea. O luă intenționat spre casa lui. Păstră încă certitudinea clară a unei victorii ce avea să vină. Cum era posibil, cum se făcea că nu-i era teamă de consecințe? Kimeria urma să fie la Wanja. Era sigur de asta. Kimeria era genul de om care prefera să fie prins înghițind tot decât să lase câteva nuci pe care să le culeagă altă dată. Scoase un cuțit și o cutie de chibrituri. Apoi șchiopătă încet spre Wanja, pentru a-și întâlni destinul ales. Stătu și ascultă știrile lângă coșmelia unui vecin. Era ora nouă. Salariile muncitorilor nu aveau să se modifice din cauza inflației. Această știre fu urmată de una despre o întâlnire a țărilor exportatoare de petrol pentru creșterea prețurilor la țițeiul neprelucrat. Încă o știre scurtă despre profiturile în creștere ale companiilor petroliere. Ce lume! Porni mai departe. Acum putea să vadă casa lui Wanja. Un Mercedes tocmai pleca. Probabil era mașina lui Kimeria. Însă, din nou, nu se simțea îngrijorat. Era ceva normal la Wanja. Mahării erau duși cu mașina acolo de șoferii lor. Șoferului i se spunea să plece și i se dădea o oră la care să se întoarcă să-l ia pe șef. Indiferent care era situația,

nu își făcea griji. Îl călăuzea mâna invizibilă a destinului. Va intra în casă, cu cuțitul în mână, sau poate că era mai bine… mai bine…

La început nu-i veni să-și creadă ochilor, în ciuda evidenței. Se întâmpla în mintea lui? Se afla sub influența unui alt val de fierbințeală, încât ceea ce vedea era doar o iluzie? Flăcări roșii se ițeau din stabilimentul lui Wanja. El rămase pironit locului. Însă doar pentru o clipă. Căci deodată auzi un strigăt cumplit venind dinăuntru. Încercă să se îndepărteze, blestemându-și beteșugul, înfuriat că nu putea să alerge. O luă șontâc-șontâc, cât de repede putu. Într-o clipă însă oamenii ieșiră de prin casele lor și îl depășiră în fugă pe Abdulla. Dar își dădu seama că trăncăneau și dezbăteau despre cum e mai bine să intervină. El era Abdulla, în pădurile din Longonot și Muntele Kenya, luând decizii în situații de viață și de moarte. Sparse cu cârja geamul de la camera de zi. Băgă mâna, trase zăvorul și apoi se săltă pe fereastră și se prăbuși în cameră. Căută cu mâinile și picioarele, pipăind, până atinse un trup de lângă ușă. Bâjbâi din nou în dogoarea sufocantă, plină de fum, găsi clanța și deschise ușa, târând în același timp corpul prin foc și fum. Nu stătu să se întrebe al cui corp era: putea fi chiar și Kimeria sau una dintre fete. Nu-i păsa. Îl trase după el, târându-se în mâini, abia reușind să scape de limbile flăcărilor când se prăbuși afară. Însă mulțimea, care arunca apă într-un gest inutil de a stinge incendiul, zări această grămadă de două corpuri omenești și le trase spre loc sigur.

În a zecea zi după ce fusese arestat, Abdulla îl văzu pe ofițer dând buzna în celula lui și știu că bărbatul nu era în toane bune. Însă Abdulla păstra ceva limpede în inima lui și era calm și pregătit pentru orice situație. Răspunsese la toate întrebările anterioare fără să ascundă nimic, în afară de evenimentele mai intime. Ofițerul nu pierdu vremea cu formalitățile, ci trecu direct la subiect:

— Domnule Abdulla. Până acum ai fost foarte sincer în răspunsurile dumitale. Ba chiar ai oferit informații fără să fii întrebat. Nu ți-ai ascuns ura față de Kimeria și intenția de a-l omorî. Mi-ai arătat cuțitul și cutia de chibrituri. Voi fi sincer cu dumneata. Am senzația că e posibil să protejezi pe altcineva, din motive pe care doar dumneata le cunoști. Acum vreau să-ți mai pun câteva întrebări.

— N-am nimic de ascuns și nu protejez pe nimeni. V-am spus tot.

— Vreau să te-ntorci un pic în trecut. Ai avut vreodată întâlniri secrete cu Karega în coliba lui Wanja?

— Nu. Nici acolo, nici în altă parte. Eu și Karega nu ne înțelegeam mereu, mai ales după ce s-a întors după cinci ani de exil.

— De ce? Care erau neînțelegerile?

— Eu consideram că merge prea departe cu supralicitarea importanței solidarității muncitorilor ajutați de micii agricultori. Cum rămânea cu șomerii? Cu micii comercianți? Eu credeam, și i-am spus și lui asta, că pământul ar trebui să fie accesibil tuturor; că împrumuturile ar trebui să fie ușor accesibile omului de rând; că nimeni n-ar trebui să aibă prea

multe afaceri în subordine – într-un cuvânt, distribuirea corectă a șanselor. Însă el susținea mereu că împrumuturile n-ar face decât să grăbească ruinarea micului antreprenor și înstrăinarea micului agricultor… că muncitorii, ca forță, erau în creștere și reprezentau oamenii viitorului și că…

— Interesant… dar cred că putem să avem prelegerea asta când vom avea mai mult timp la dispoziție. Acum vreau să-ți amintești ce s-a întâmplat cu o săptămână înainte de incendiu. Ai vizitat-o sau nu pe Wanja?

— Da.

— La bordelul ei?

— Nu.

— Unde?

— La coliba ei.

— Karega era acolo?

— Nu… Nu știu… cumva, n-am întrebat.

— Ce vrei să spui?

— Păi – voiam s-o văd pe Wanja din motive care… în fine, am vrut s-o văd. Însă în drum spre ea m-am întâlnit cu Karega. Ne-am salutat. M-a întrebat unde merg noaptea. I-am spus. Mi-a zis că ea era în colibă, dar nu mi-a trecut deloc prin minte să-l întreb cum de știa asta.

— Înțeleg. Ce-ați discutat?

— Păi, e… E personal.

— Interesant. Foarte interesant. De ce nu mi-ai spus asta până acum?

— Nu m-am gândit că e important. În plus, era ceva mai degrabă personal.

— Personal! Personal! Personal! aproape că țipă ofițerul de poliție, plimbându-se de colo până colo prin celula îngustă. Apoi se opri brusc și îl înfruntă pe Abdulla: De ce îl protejezi pe Karega?

— Nu-l protejez… Nu e nimic de protejat.

— Nimic de protejat? O să vedem noi. Gardieni! Gardieni! Dați-i doctoria…

Polițistul ieși și se îndreptă spre camera roșie.

~4~

Abia în a zecea zi Wanja își revenise îndeajuns încât să poată vorbi fără groaza aceea animalică din ochi care o făcea să vadă fum și foc peste tot și să strige: Uite, uite, stinge-l, stingeee-l…! Șocul, arsurile de pe mâini și lipsa de somn o slăbiseră. În cea de-a douăsprezecea zi, ofițerului de poliție i se permise să o vadă. Era convins că răspunsul se afla undeva între ei trei și era ferm hotărât să-l obțină. Aflase multe lucruri: de exemplu, că Wanja îi invitase în mod expres pe Mzigo, Kimeria și Chui în seara aceea; că le dăduse liber paznicului și fetelor în ziua și noaptea aceea; iar acum Abdulla afirmase că ea îi ceruse să vină! Dar de ce să vrea ea să-și dea foc și să-și incendieze casa? Căci vedea și el – oricine putea să-și dea seama – că tremuratul ei era real, groaza care îi adăsta chiar și acum în ochi nu putea fi o prefăcătorie. Îi vorbi cu blândețe:

— O să treci repede peste asta. Nu-ți face griji prea mari. Vom da de cap întregii afaceri. Cu siguranță îi vom prinde pe vinovați. Nu ne descurcăm prea rău. Lipsesc două-trei verigi. Poate c-o să ne-ajuți dumneata.

— Aș prefera să nu vorbesc despre noaptea aia. Dar dacă trebuie s-o fac, vă rog, trebuie să-mi dați timp să-mi revin – pe dinăuntru.

— Îmi pare foarte rău că am deschis răni vechi – dar… înțelege că asta e o chestiune foarte serioasă. E vorba de incendiu premeditat. De crimă. Ar trebui să vezi ce scriu ziarele. E multă tensiune în țară. Și suspectăm că ar fi un motiv politic. Înțelegi așadar că, oricât de mult aș vrea, nu pot să te scutesc de amintiri. Trebuie să consemnez o declarație a dumitale despre două nopți anume.

— Spuneți.

— Mai întâi – bănuiești pe cineva?

— Nu… pe nimeni… Întotdeauna a fost așa.

— Ce vrei să spui?

— N-are nici o importanță. Însă focul e un coșmar în familia noastră. Mătușa mea a murit într-un incendiu provocat. Eu am plecat de la Barul Bolibo deoarece camera pe care o aveam închiriată acolo a fost incendiată. Așa că, vedeți, am tot fugit de foc și am dat de flăcări și mai mari.

— Înțeleg. Cu o săptămână înainte de acest incendiu: a venit Karega să te vadă?

— Da. Eu am vrut să-l văd.

— La dumneata acasă…

— La coliba mea.

— Și Abdulla… era și el acolo.

— Da și nu.

— Astă însemnând…?

— … Karega a venit primul. Pe urmă, mai târziu, Abdulla. A fost o… O coincidență ciudată.

— Poate ai vrea să explici. Atât Karega, cât și Abdulla au refuzat categoric să răspundă la întrebări legate de vinerea aceea. Ei zic că e ceva personal. Însă trebuie să înțelegi că nimic nu e atât de personal încât să stea în calea adevărului despre un incendiu provocat și despre crimă.

— Așa au zis? Cred că… A fost personal, dar de fapt nu e nimic de ascuns.

Și totuși, pe când încerca să-i povestească despre vinerea aceea, descoperi că erau destul de multe de ascuns. Încercă să-i dea informațiile principale, lăsând la o parte doar amănuntele intime. În tinerețea ei, trăise cu câțiva polițiști și știa un pic despre fixațiile și suspiciunile lor chiar și cu privire la cele mai mărunte detalii, mai ales acolo unde ei construiseră deja o teorie, indiferent cât de eronată. Știa, de asemenea, că Abdulla și Karega puteau fi încăpățânați și putea să dea de necaz pentru nimic. Așa că ea modifică povestea pe măsură ce o relata. La urma urmei, o narațiune coerentă înseamnă să știi ce detalii să scoți la iveală și ce să lași nespus.

Însă nici chiar ei înseși nu putea să-și spună de ce hotărâse să-l cheme pe Karega și nu pe altul în noaptea aia sau de ce alesese coliba în mod anume. Poate că a fost din cauza amintirii, calde încă, a relației lor amoroase din trecut. Sau din respect pentru sentimentele lui cu privire la bordelul ei.

Își ștersese rujul și își dăduse jos peruca, mai avea doar mărgelele și câteva brățări la mâini. În timp ce-l aștepta, descoperi că inima îi bătea și că era cuprinsă de o speranță vagă. Se miră că mai putea încă să simtă în felul ăsta: era atât de obișnuită ca inima să-i bată datorită banilor care îi erau strecurați în palmă, datorită istețimii ei de a se descurca în multe situații, talentului de a citi chipul unui bărbat ca pe o carte deschisă, știind exact ce iluzii voia el să-i fie măgulite, ce frustrări voia să-și descarce, și a încântării de a descoperi că a avut dreptate – era atât de obișnuită cu acest fel de emoție, încât își închipuise că trupul și inima îi erau de-acum insensibile la alte posibilități.

Când apăru el și stătu în ușă, în aer se ridicară toate iluziile de pe vremuri. Doar că acum era mai vânjos, mai zdravăn la trup și devenise celebru în zonă și, își închipuia ea, în întreaga țară. O durea această puritate a plăcerii pe care o simți la sosirea lui – ceva ce se zbătea să se nască și să iasă la lumină în mijlocul dărâmăturilor, ruginei și mizeriei dintr-o curte cu gunoaie.

Karega simți și el această iluzie a întoarcerii în timp. Văzu că erau același pat, aceeași lenjerie, aceeași lampă și aceeași mobilă. Păstrase totul exact așa cum le știa el – o clipă captivă într-un spațiu nemișcat. Ilmorogul se schimbase; se născuseră noi forțe și liniile de bătălie erau marcate mai clar. Cu toate acestea, uitându-se la Wanja, nu se putu abține să se minuneze de felul în care ea putea fi persoane diferite în timpuri, locuri și situații diferite. Acesta era, bănuia el, secretul succesului ei neîntrerupt: faptul că putea să placă atât

de multor oameni diferiți în vremuri diferite, de parcă fiecare putea găsi reflectat în ea starea proprie tale ființe. Nu putu să nu ofteze la gândul unui astfel de talent irosit.

— Îmi aduce mult aminte de Nyakinyua și de noaptea când am băut *theng'eta* prima oară, zise el când se așeză pe ceea ce fusese cândva scaunul lui pliant preferat.

— Da, spuse ea. Să-ți fac un ceai?

— O ceașcă. Ar fi bine.

O privi – ghemuită, în genunchi, dând focul mai tare, cu brățările și mărgelele zornăind în ritmul mișcărilor ei. Era total absorbită de ceea ce făcea – și, zău așa, era frumoasă. Cum putea o asemenea femeie să fi aruncat un prunc, o viață, într-o latrină? Cum putea o asemenea femeie să facă negoț cu trupurile altor fete? Nu era treaba lui să o judece, dar gândurile acestea urâte care puseră stăpânire pe el făcură să i se risipească admirația.

— De ce ai păstrat coliba? întrebă el doar ca să spună ceva.

— Nu vreau să uit Vechiul Ilmorog. N-o să uit niciodată cum trăiam înainte ca Autostrada Transafricană să despice Ilmorogul în două.

— Ce rost are?

— E remarcabil cum te-ai schimbat. Înainte spuneai că trecutul e important pentru prezent, ceva de felul ăsta.

— Adevărat… dar numai ca lecție vie pentru prezent. Vreau să zic, nu trebuie să ne conservăm trecutul ca pe un muzeu, ci mai degrabă trebuie să-l studiem cu simț critic, fără iluzii, și să vedem ce învățături putem trage din el pentru câmpul de bătălie de azi al viitorului și prezentului. Dar să-l

venerăm – nu. Poate că înainte o făceam, însă nu vreau să continui să venerez în templele unui trecut fără drumuri asfaltate, fără plite electrice, o lume dominată de sclavia în fața naturii.

— Ești foarte… mi se pare că vorbești ca un predicator, foarte înfocat! Și totuși înainte stăteai la picioarele bunică-mii și ale altor bătrâni și întrebai tot timpul: și ce s-a petrecut, ce s-a întâmplat? Și erai atât de cufundat în gânduri… absorbit de puterea glasului și povestirii ei…

— A fost o femeie minunată. Mi-a părut cu adevărat foarte rău să aud cum au împins-o la moarte. Iată sistemul tău de mănâncă sau ești mâncat.

Wanja turnă ceai în cești – aceleași cești vechi – și se așeză.

— Zicea mereu c-o să te întorci… chiar și pe patul de moarte… ciudat… M-a chemat și două zile am stat de vorbă – sau mai degrabă ea a vorbit, făcându-mă să-mi retrăiesc copilăria și atât de multe lucruri. La un moment dat, și-a pus mâna pe capul meu și a spus, fără să se uite la mine: e atât de multă durere și tristețe în ochii și în inima ta… Știu de ce suferi… dar el o să se întoarcă, o să se întoarcă, doar că mă tem că tu s-ar putea să nu fii acolo să-l primești… I-am zis: N-o să plec niciodată din Ilmorog. Ea n-a răspuns. Am așteptat să continue, dar n-a mai zis nimic despre asta… În rest, n-a vorbit despre viitor sau despre prezent. În schimb, a vorbit întruna despre bunicul meu. Și atunci i-am pus întrebarea pe care i-o pusesem cândva: „Spune-mi cum și-a găsit moartea bunicul!“.

„Era un om… aparținea unei categorii de oameni cum nu va mai exista niciodată. Știu sigur: nu m-a posedat el sub spicele de mei și nu i-am simțit puterea făcând femeie din mine, o copilă? N-am făcut noi *theng'eta* împreună? Nu fiertura asta cu care tu și Abdulla înșelați lumea. Însă era tulburat mereu de amintiri din trecut și de temeri pentru viitor. Mi-a spus că e din cauza a ceea ce, băiat fiind – un copilandru pe punctul de a deveni bărbat – a văzut cu ochii lui. Auzise ce se întâmplase cândva în piața din Ilmorog. Auzise și alte lucruri, dar numai despre meleaguri îndepărtate. Aceasta era o perioadă când se duceau lupte împotriva străinilor – știi că pe atunci toată partea aceea din Dagoretti era stăpânită de războinici *itungati* conduși de Waiyaki; mergi mai departe prin Wangigi, lăsând în dreapta culmile lui Koinange, și ajungi la Githiga, clanul lui Muniu, de unde era maică-ta. El auzise toate astea, dar credea că nu se vor întâmpla niciodată în Ilmorog. Și pe urmă s-au întâmplat. Femeile și copiii s-au ascuns în peșteri și păduri. Bărbații tineri din Ilmorog erau hotărâți să nu mai fie niciodată luați în somn, să își apere mereu caprele și pământul, supunându-se blestemului lui Ndemi. Bunică-tu… s-a ascuns într-un șopron… A refuzat să fugă cu femeile și ceilalți băieți. A plâns pentru că încă nu era circumcis, ca să poată să ia parte la apărarea acestui pământ. Mi-a povestit cum a văzut o mie de sulițe ale războinicilor noștri sclipind în soarele după-amiezii și devenind roșii precum numele dintr-o casă în flăcări… mărșăluind împotriva dușmanului. O mie de tineri curajoși dând piept cu moartea, seceraţi de focul și larma sulițelor…

năpustindu-se asupra dușmanului, strigându-și nesupunerea, până când dușmanul a fost silit să fugă… dar pe pământ zăcea floarea bărbaților din Ilmorog… El plânsese… pentru că nu putuse să ajute… și a jurat… data viitoare… data viitoare… Însă data viitoare el era deja bătrân… și a luat parte doar pe post de cărăuș… Acolo a auzit șoptindu-se cum într-o țară numită Rusia țăranii luaseră sulițe și puseseră mâna pe arme și alungaseră dușmanul. Erau negri ca el? Erau europeni cei care îi sileau să plece? Într-o tabără… A furat ceva… A jurat că data viitoare… dar data viitoare – fiii lui au fost cei luați. Însă el a păstrat secretul ascuns, chiar și de mine… Îmbătrânea… și visele îl tulburau… animalul din pământ… A crezut că pe taică-tău îl va interesa… ținând cont că fusese la Războiul cel Mare… și alți tineri vorbeau de un alt război ca în India, ca în China… Însă taică-tău a fugit… și asta l-a rănit… și părea că pentru el n-o să mai existe o dată viitoare și visele îl țineau treaz, de gemea… Se dăduse bătut… mi-a spus secretul… Uită de prostia ta, i-am zis. Am crezut că a uitat. Și pe urmă a venit aici *mzungu* Waitina cel gras – știi tu – cel care le cerea oamenilor să-și sape propriile morminte… voia să știe cine ajuta grupul condus de Ole Masai… eram cu toții în *baraza*[4]. Atunci el a zis că va da un exemplu și a ales doi tineri – aveau să fie uciși. A zis că doi bătrâni să sape gropile pentru tineri. A cerut voluntari… și a fost… cu toții l-am crezut nebun… bunicul tău s-a oferit voluntar. Și mie mi-a fost atât de rușine… mi-era atât de rușine, că am plâns: așadar bărbatul meu era, până la urmă, o femeie? Să meargă să ia o *jembe* ca să sape un mormânt pentru tineri? Deci toate visele alea erau din cauza

urinei și căcatului din oasele lui? Ne-am uitat cu toții cum s-a dus la colibă… în șopron… și a ieșit cu o *jembe* pe umeri… iar femeile aveau de gând să strige la el… Eu știam că asta vor face și am vrut să-l opresc să comite acea trădare… pe urmă… n-o să uit niciodată momentul ăla… A aruncat *jembe* și a scos secretul de sub pătură și l-a îndreptat spre Waitina… și Waitina a tremurat, am văzut un om alb tremurând și așteptam cu toții pocnetul… Ar fi trebuit să fii acolo… Am fost foarte mândră, foarte mândră, acum puteam să-mi ridic capul între celelalte femei… Ei bine… împușcătura nu s-a întâmplat… arma era prea veche… El a tras de mai multe ori… În fine, l-au prins și l-au spânzurat… însă el n-a rostit nici un *îmi pare rău*, nici n-a strigat după iertare… Era bărbat, bărbatul meu… era bărbat!“

— A murit în aceeași noapte, continuă Wanja, și n-o să-i uit niciodată vorbele de mândrie și bucurie… „Vin la tine, războinicul meu…“ și apoi a închis ochii.

Karega se simțea de parcă fusese prezent între aceia care îl priviseră pe bunicul lui Wanja mergând către o moarte eroică, păstrând onoarea unei promisiuni făcute în tinerețe, cu mult timp în urmă, în secolul trecut.

— Atunci am înțeles de ce tata n-a venit niciodată înapoi și de ce el și mama se certau mereu și treceau povara tensiunii asupra noastră, a copiilor… Spune-mi, Karega, spune-mi, cum aș fi putut să las pământul ăsta să ajungă la Banca Economică Africană, după toate astea? Chiar dacă ar trebui să mă vând pe mine însămi iar și iar, încheie ea cu amărăciune.

El simți pâlpâind vechiul foc… se întinse s-o atingă… ea așteptă nemișcată… dar, când avea mâna în aer, el simți inutilitatea acțiunii și se scărpină în cap, de parcă încerca să găsească vorbele potrivite.

— Ăsta e genul de lecție pe care o putem învăța din trecutul nostru… ca să ne călăuzească faptele… însă tu învață, de asemenea, din tendința bunicului tău de a acționa singur…

Firul magic dintre ei se rupse în sfârșit.

El își dori să-și poată retrage cuvintele. O rănise mai puțin cu platitudinea didactică decât cu combinația dintre ton și gest.

Wanja renunță brusc la el: și ea simțea și știa că acesta era sfârșitul – ea n-a fost acolo când s-a întors el și nu avea să plângă din cauza asta. Lasă-l să plece să le predice muncitorilor lui și mulțimilor. Ea prețuise un vis – acesta dispăruse. Trecu la o atitudine de om de afaceri:

— Te întrebi din nou de ce te-am chemat. Voiam să te rog să fii foarte atent. Au jurat să te omoare – să te elimine… așa cum au făcut cu avocatul. Toți cei care sunt împotriva OCK trebuie eliminați. La fel ca avocatul.

— Cine?

— Kimeria… Chui… Mzigo… toți. Știu eu asta. Nu mă întreba cum. Face parte dintr-un plan mare. Vor să încurajeze formarea de diverse organizații tribale. Fiecare sindicat tribal ar avea jurăminte proprii care să-i lege pe membrii săi, în apropierea morții, de o loialitate absolută față de grup. Apoi liderii de la toate sindicatele ar forma un Front Național, cu OCK ca principală putere. Ar fi datoria fiecărui sindicat să

elimine elementele neloiale, sub pretextul că asemenea elemente trădează tribul, cultura și averea altor triburi.

— Și cum se califică cineva să ajungă la conducere?

— Avere… dar nu cred că au pus la punct toate detaliile. Însă OCK e un model bun. E condus de cei cu avere.

Karega rămase tăcut o vreme. Apoi zise, mai mult pentru sine:

— Sigur vor da greș. Nu înțelegi? Noi, muncitorii, țăranii, oamenii obișnuiți, masele, suntem acum prea lucizi ca să fim păcăliți cu loialități tribale, adunări regionale, trecuturi glorioase, *utamaduni wa zamani* și toate astea – când murim de foame și n-avem locuri de muncă sau, dacă avem, trăim din salarii mizere. Crezi c-o să lăsăm companii, bănci și firme de asigurări străine – toate astea – și pe bogătașii locali cu companiile lor de *theng'eta*, noii moșieri negri cu proprietățile lor imense de pământ și numeroasele lor case – crezi că poporul va îngădui îmbinarea dintre aceste două clase și a purtătorii lor de cuvânt în Parlament, la universități, în școli, în biserici? Și, cu toată armata și poliția care le păzesc interesele, crezi că îi vom lăsa pe acești bogătași bandiți să continue să ne stăpânească pe vecie? Nu… E prea târziu, Wanja… nu o să-i mai lăsăm pe alții să culeagă de unde n-au semănat, să recolteze ce n-au cultivat, să ducă la băncile lor de unde n-au trudit… Să le spui așa: Sunt un milion de Karega pentru fiecare zece Kimeria. Pot să-l omoare pe avocat sau pe zece ca el. Însă cei săraci, cei deposedați, milioanele de muncitori și țărani sărmani își sunt propriii lor avocați. Cu arme și săbii și organizare, ei pot să schimbe și vor schimba

condițiile asupririi lor. Vor pune mâna pe bogăția care le aparține de drept. Păi se întâmplă asta peste tot în jurul nostru – Mozambic, Angola, Zimbabwe. Chiar adineaori ai crezut că n-am fost mișcat de povestea bunicului tău. L-aș alege pe bunicul tău de zece ori… nu pe tatăl tău… Niciodată! Muncitorii și țăranii din Kenya s-au trezit.

Se ridică să plece, adăugând:

— Dar îți mulțumesc că m-ai prevenit. Sincer. Mă emoționează asta… și doar îmi pare rău, foarte rău, că ești de partea lor. OCK și imperialismul îi reprezintă pe bogați împotriva săracilor. Ei iau de la săraci și de aceea detestă să-i vadă pe săraci organizându-se, iar tu îi ajuți.

Ea se ridică și îl înfruntă, cu ură în ochi și mânie în glas, cu mândrie pe chip.

— Nu… Nu este adevărat, nu-i adevărat, am încercat să lupt cu ei, în singurul mod în care pot. Cum rămâne cu tine? Ceea ce sunt tu m-ai făcut. Tu ai plecat, ai plecat. M-am rugat de tine, am vărsat lacrimi, dar ai plecat, și acum îndrăznești să mă învinovățești.

Apoi, la fel de brusc, vocea ei se schimbă și vorbi încet:

— Am fost atât de singură… atât de singură… Bogăția asta mi se pare o greutate care îmi apasă capul. Te rog, rămâi peste noapte… doar în noaptea asta, ca pe vremuri…

Se schimbă din nou și de data asta strigă dincolo de Karega, departe, un țipăt sălbatic de protest:

— O, nu-i adevărat. Nu-i adevărat. Am iubit viața! viața! viața! Karega, dă-mi viață… sunt pe moarte… pe moarte… și nici un copil… Fără un copil!

El nu se uită la ea. Se simți crud, dar era, pentru el, singura cale. Era ferm și sigur!

— Indiferent ce ești, ai ales tabăra. Nu te urăsc, nu te judec… dar știu că nu pot să lupt împotriva celor precum Kimeria fiind ca ei… alăturându-mă lor… nu-i putem învinge în jocul ăla… Nu, noi vrem o lume, trebuie să luptăm pentru o lume în care nu există asemenea Kimeria și Chui, o lume în care bogăția pământului nostru ne va aparține tuturor, în care nu vor fi paraziți care să ne dicteze cum să ne ducem viața, în care vom munci cu toții pentru fericirea și bunăstarea reciprocă.

O lăsă în pragul ușii, unde mai târziu o găsi Abdulla.

În următoarele zile, Wanja se tot gândi la ce s-a întâmplat. Părea că totul fusese inevitabil: ruptura ei definitivă de Karega și reunirea cu Abdulla. Vestea lui Abdulla despre succesul lui Joseph la Siriana, venind la scurt timp după criticile lui Karega, îi oferise o oarecare mândrie și un pic de speranță. I se părea că e singurul lucru bun pe care-l făcuse vreodată, cel puțin singurul pe care îl inițiase fără să aibă urmări negative asupra propriei ei vieți. Și ce viață! Purtase visurile într-un vas spart. Privind înapoi, acum nu putea nici măcar să vadă o urmă a visurilor și speranțelor dispărute. Kimeria era cel care făcuse o gaură în vas. Asta era adevărat. Însă ea îl lăsase. Ea alesese. Asta era ceva ce nu mai putea să ascundă acum de ea însăși. Karega avea dreptate. Ea alesese și nu putea să dea vina pe părinții ei și pe Kimeria. Cel puțin ar fi putut să aleagă să lupte altfel. Bunicul ei alesese. Tatăl ei

alesese. Karega alesese. Toată lumea alegea să accepte sau să nu accepte. Alegerea punea individul de o parte sau de alta a dispozitivului de pe câmpul de luptă. Ei i se părea că fusese războinicul din poveste care a venit acasă pentru a-și povesti și enumera înfrângerile, nu cu rușine, ci cu mândrie, de parcă înfrângerea era în sine o realizare. Ea, Wanja, alesese să-și omoare propriul prunc. Făcând asta, își ucisese propria viață, și acum se îngropa în avere și degradare, luând asta drept o realizare glorioasă. Încercă să privească acest lucru cu detașare, fără să mai dea vina pe altcineva.

Nu putea să se mai întoarcă acum la o stare anterioară de inocență. Însă putea să facă ceva cu privire la situația ei actuală. Nu știa ce, simțea doar nevoia de a face ceva. Pentru început, putea să pună capăt relației ei cu Kimeria. Da. Trebuia să-i pună capăt. Însă de această a doua oară avea să impună ea condițiile. Ea avea să aleagă ora, locul și atmosfera. O să se răzbune. Cu cât se gândea mai mult, cu atât îi plăcea mai mult ideea, iar în curând, aceasta deveni o obsesie. Era de parcă felul în care încheia povestea era mai important decât faptul în sine. Nu vedea nici o contradicție în a-l alege pe Abdulla ca instrument al răzbunării ei. Părea pur și simplu firesc, acum că îl acceptase în viața ei. Ideea era simplă. Avea să-i invite pe Mzigo, Chui și Kimeria; apoi avea să-l prezinte pe Abdulla, în zdrențele lui, drept bărbatul ei legitim. Pe urmă avea să-l dea în vileag pe Kimeria. Puse la cale planul. Avea să trimită acasă toate fetele și pe paznici, căci era cu adevărat hotărâtă să pună capăt actualului ei stil de viață și felului în care își câștiga existența. Mai târziu urma să găsească metode

de a le angaja pe fete în celelalte afaceri ale ei. Însă în noaptea răzbunării, acestea nu puteau să fie acolo. Planul ei era să-i țină pe Mzigo, Kimeria și Chui în camere diferite până la sosirea lui Abdulla. Avea încredere în îndelungata ei experiență și în limba ei iscusită ca să le ofere atenție separat și, în același timp, simultan. Avea să fie finalul glorios al unei cariere de femeie călcată neîntrerupt în picioare și al unei cariere de nesfârșită rușine și degradare.

Totul merse potrivit planului până în ultima zi. Chui sosi primul. Îl băgă într-o cameră, vorbi un pic cu el și apoi se retrase ca să pregătească cina și încuie cu grijă ușa în urma ei. Se duse în bucătărie și se apucă să taie carnea în bucățele. Tăie destulă pentru patru persoane și o puse într-o *sufuria*. Mzigo sosi următorul, ea îl băgă în altă cameră, stătu un pic de vorbă cu el și pe urmă se scuză ca să meargă la bucătărie. Gătitul și bucătăria deveniră veriga cea mai importantă în această dramă, și lui Wanja începea să-i placă. La întrebarea de ce nu le putea lăsa pe fete să gătească, spuse fiecăruia dintre ei aceeași poveste: era o seară specială pentru el și ea. În rest, nu-i era greu să se ocupe de ei: lui Chui îi plăcea să fie ascultat în timp ce vorbea despre Africa de Sud, Anglia și America. De asemenea, îi plăcea să pomenească numele altor oameni importanți ca din întâmplare, de parcă nu era mare lucru. „Zilele trecute, vorbind cu cutare și cutare“ sau „zilele trecute, când am mâncat o friptură de carne de capră în cutare loc… Vă zic, dacă ar fi picat o bombă, toată elita Kenyei ar fi murit.“ Cel mai mult îi plăcea când cineva se minuna la nesfârșit de locurile în care fusese sau când cineva se arăta un

pic invidios pe seama englezoaicelor cu care se culcase. Lui Mzigo îi plăcea să vorbească disprețuitor despre mașini, de parcă mașina, mai ales un Mercedes, era cel mai mare rău din lume. Cel mai mult îi plăcea când cineva lăuda mașinile în aceeași măsură în care el le vorbea de rău. Lui Kimeria îi plăcea să i se provoace un pic de gelozie, ca apoi el să încerce să o recâștige curtând-o cu promisiuni și cadouri. De asemenea, din când în când, vorbea despre petreceri cu alți oameni de vază – iar la toate aceste petreceri, lumea cumpăra băutura pe care o oferea pe rând doar la sticle întregi de șampanie sau de whisky. „Știți, din alea mari, care costă aproape o sută de șilingi una“, de parcă mărimea sticlelor și costul acestora erau cele care făceau ca petrecerile să merite efortul de a participa. Acum, ea îl așteptă nerăbdătoare pe Kimeria. Și descoperi că inima îi bătea brusc mai repede, temându-se că ceva o să meargă prost. Se gândi din nou la propria viață, întrebându-se dacă ar fi fost altfel fără întâlnirea ei timpurie cu acesta. Gândurile i se îndreptară spre tatăl ei: oare dacă el ar fi fost ca bunicul ei, lucrurile ar fi fost altfel? Se gândi la una, la alta, și imaginea bunicului fu cea care i se ivi acum vie în minte când Kimeria bătu la ușă. Îi deschise; el intră repede, gata să fie iubit. Wanja încă avea în mână *panga* pe care o folosea la tăiatul legumelor groase… El îi zâmbi… și ea îl conduse în camera lui. Când se duse să vadă dacă a venit Abdulla, văzu flăcările și fumul și țipă, strigă după ajutor înainte de a cădea leșinată la pământ.

Asta fu, în mare, ceea ce-i povesti inspectorului Godfrey. Și era adevărat. Ceea ce nu-i spuse, ceea ce n-avea să spună

niciodată nimănui, acum că era încă în viață și dovada fusese arsă, era că ea fusese cea care-l omorâse pe Kimeria… îl lovise mortal cu *panga* pe care o avea în mână.

~5~

— Spune-mi, domnule Munira… l-ai cunoscut bine pe Chui, zise inspectorul Godfrey.

Era foarte relaxat. De pe chip îi dispăruseră plictiseala și cinismul. Ochii îi erau vioi, luminați de curiozitate sinceră.

— V-am spus deja că am fost amândoi la aceeași școală. Am fost exmatriculați prin anul… cred că era în 1946 – pentru că a fost anul grupului de vârstă denumit Cugini-Mburaki.

— Asta înseamnă „piață neagră“?

— Da. Pentru că era după război și multe lucruri erau în cantități foarte limitate sau deloc. Aceasta a fost perioada în care a devenit faimos Karugo, șoferul. Transporta mărfuri și porumb din zona colonizată la rezervațiile africane și nici o mașină de poliție nu putea să-l prindă.

— De asta se zice *Tura na Cia Karugo*?

— Da.

— Foarte interesant.

— Astăzi, același lucru ar fi numit *magendo*[5]… Însă de data asta în fildeș și rubine, porumb și cărbune. Numai că nici un polițist nu i-ar urmări pe vinovați.

— Ha! ha! ha! Domnule Munira, pari să știi un pic despre cultura în care trăiești. Dar cred că părinții dumitale erau

creștini?

— Da.

— Iar frații dumitale sunt, cu toții, înstăriți. Unul este acum om important la o companie petrolieră, nu-i așa?

— Da.

— Iar tatăl dumitale este încă… E un mare moșier, nu?

— Da.

— Ce fel de relație exista între dumneata și părinții dumitale? Cordială?

— Încordată, aș zice.

— Cum te-ai descrie pe dumneata? Un ratat? Ciudatul, oaia neagră dintr-o familie altminteri albă?

— Nu există ratare pentru cei născuți din nou întru Cristos. Lumea aceasta nu este casa mea.

— Foarte adevărat. Dar spune-mi… te-ai mai întâlnit cu Chui după mica aventură de la Siriana?

— Nu… nu cu adevărat.

Munira se opri și se gândi câteva clipe. Apoi râse, parcă amuzat de un gând care-l fulgeră.

— Nu. De fapt… știți, l-am văzut de mai multe ori în Ilmorog. M-am gândit să mă prezint. Dar n-am făcut-o sau, mai degrabă, am tot amânat această hotărâre. Pe urmă, într-o bună zi, am făcut-o. A fost amuzant. Era inaugurarea Clubului de golf din Ilmorog. Am fost invitați și noi, profesorii. De data asta m-am dus întins la el. La început, n-a reușit să-și aducă aminte de mine. I-am spus de Chui, fotbalistul. L-am numit Joe Louis – Shakespeare. A izbucnit în râs. Își ținea burta mare cu o mână, paharul de șampanie, în mâna cealaltă. „Ce mai faci,

prietene? Ha! Ha! Presupun că azi mi-ar fi zis Muhammad Ali, Bruce Lee sau Pele. Așadar ai ajuns profesor? Ca mine? Fraudsham ăla… ai fost la înmormântarea lui?“ Am vorbit un pic despre soții Ironmonger, despre Fraudsham și Siriana de pe vremea noastră. „Elevii… din ziua de azi… nu sunt deloc cum eram noi“, a spus el. M-a întrebat ce beau. De ce nu *Theng'a Theng'a Theng'eta*? Nu știam algebra modernă – că V e egal cu 3T? „Noua matematică“, a zis el și a râs, bătându-mă pe umăr cu mâna liberă. În ziua aia nu voiam să beau și am zis bere de ghimbir. „Lasă, lasă, vinul e un bun prieten dacă știi cum să-l iei“[6], mi-a zis el încurajator, bătându-mă cu putere pe umăr. Am rămas la berea mea de ghimbir și i-am răspuns tot cu un citat: „O, duh nevăzut al vinului, dacă n-ai nume, ca să te cunoască lumea am să te botez eu: ești Satana!“[7]. „Așadar ți-l amintești pe domnul Billy Shakespeare, a zis el, și a râs din nou. S-a iscat o dezbatere. E berea de ghimbir cu adevărat o bere (Alcoolul Însuflețește pe Toată Lumea)[8], sau era o FANTA (Profesorii Prostănaci Nu Beau Niciodată Alcool)? El a spus că poate să aibă un efect alcoolic, în funcție de cine o bea. A spus o poveste despre cum, odată, la o petrecere acasă la el în Blue Hills, o doamnă s-a îmbătat cu bere de ghimbir. S-a dus la ușă, a țipat și a leșinat, iar mai apoi a pretins că văzuse o fantomă…

— Înțeleg. Foarte interesant. Și Kimeria? Pe el îl cunoșteai?

— Nu… nu foarte bine… În afară de faptul că îi distrusese viața lui Wanja și că îl trădase pe fratele lui Karega.

— Și Karega… A vorbit vreodată într-o manieră care să sugereze… ăăă?

— Ce?

— Înverșunare. Sau despre cum va face să se nască lumea aia nouă a lui? Ar fi putut să se gândească să îi grăbească venirea?

— V-am spus cum era, că nu credeam în…

Se opri. Polițistul se uita ciudat la el. Inspectorul Godfrey își schimbă brusc tonul… nu mai era un spectator amuzat.

— Domnule Munira… ce făceai pe Dealul Ilmorog în dimineața de duminică după incendiul provocat?

Munira se uită la polițist. Citi totul în ochii acestuia.

— Deci știți? întrebă el încet.

— Da, domnule Munira… Conducătorii fiecărei lumi își au legile lor, polițiștii lor și judecătorii lor… și pe cei ce aplică legile… nu-i așa? Mă tem, domnule Munira, că sunt doar un polițist al acestei lumi. Și acum o să te acuz oficial de incendierea casei lui Wanja și de provocarea morții a trei bărbați. Te previn că orice spui poate fi folosit împotriva dumitale în instanță. Spune-mi: De ce ai făcut-o?

— Eu… eu am vrut să-l salvez pe Karega, zise Munira.

Munira fusese atât de convins că această lume e nedreaptă, că e o greșeală, încât voia ca toți prietenii săi să vadă acest lucru și să scape la timp. Ăsta era motivul pentru care îl bătuse atâta la cap pe Karega. În final, devenise o obsesie. S-a ținut după Wanja; s-a ținut după Abdulla; s-a ținut după Karega. Însă de Karega era cel mai interesat. Era de parcă avea în minte o îndoială ce nu putea fi ștearsă decât prin convertirea lui Karega. Însă nu fusese decât pură coincidență

că în vinerea crucială a văzut umbra lui Karega. Îl urmărise. L-a văzut intrând la ea în colibă. „Carevasăzică se întâlnesc în taină“, își spuse el. „Așadar se văd în colibă!“ Așteptă în întuneric, gândindu-se bine. Își reaminti de prima dată când sosise în Ilmorog: își aduse aminte cum îi zguduise Wanja lumea, lumea pe care și-o crease în jur. Rememoră și retrăi legătura lui amoroasă cu ea și alunecarea de mai târziu în patima băuturii și trândăviei. Și-o aminti cum era la început, ispititoare ca un fruct din grădina veche. De nicăieri, un glas îi vorbi: Ea e Izabela, Karega n-o să scape niciodată din îmbrățișarea ei malefică. Acolo, în întuneric, mesajul îi fusese clar: Karega trebuia să fie scăpat de ea. Altminteri, el avea să coboare aceleași trepte pe care le coborâse chiar Munira și de unde fusese salvat prin întoarcerea lui Karega și Lillian. Salvează-l… salvează-l… stăruia glasul. Munira știu că avea să dea ascultare vocii. La urma urmei, Cristos îi lovise pe negustorii care jefuiau templul Domnului. Importantă era nu doar supunerea pasivă în fața legii, ci supunerea activă în fața legii universale a lui Dumnezeu. Era o revelație extraordinară. Îl văzu pe Karega ieșind. Se întrebă dacă să acționeze în noaptea aceea și cum s-o facă. Avea de gând să meargă după Karega, când îl văzu din nou pe Abdulla apropiindu-se și intrând și el în colibă. „Până și el…“, se gândi Munira și se îndepărtă.

O săptămână întreagă se rugă la Dumnezeu să-i arate calea. Cumpără benzină sâmbătă seara… Se duse la Wanja. Nu era el, Munira. El făcea asta doar pentru a se supune activ legii. I se poruncise să dea foc bordelului care își bătea joc de

lucrarea lui Dumnezeu pe pământ. Turnă benzină pe toate ușile și îi dădu foc. Plecă de acolo și se-ndreptă spre Muntele Ilmorog. Stătu pe culme și privi bordelul arzând, limbile de foc din cele patru colțuri alcătuind petale de sânge, conturând un asfințit pe cerul întunecat. El, Munira, voise și acționase și, când se lăsă în genunchi să se roage, simți că nu mai e un intrus, căci își afirmase, în sfârșit, unitatea cu Legea.

1. Bildad Mwanganu Kaggia (1922-2005), soldat, sindicalist și politician, unul dintre principalii organizatori ai revoltei Mau Mau.
2. Vas pentru prăjit, sub forma unui bol cu două mânere. Ortografiat și *karahi* sau *kadai*, cuvântul provine din limba hindi.
3. Abreviere de la *East African Advanced Certificate of Education* (atestare obținută la finalizarea treptei superioare a liceului, oarecum asemănătoare cu diploma de bacalaureat).
4. Loc pentru întruniri publice (în swahili, în orig.).
5. Contrabandă (în swahili, în orig.).
6. William Shakespeare, *Othello*, în *Shakespeare. Opere complete*, vol. 6, traducerea de Ion Vinea, Editura Univers, București, 1987, p. 303.
7. *Op. cit*., p. 302.
8. Joc de cuvinte în limba engleză, pornind de la cuvântul „ale“ (bere slabă) și inițialele sintagmei „Alcohol Livens Everybody“ (Alcoolul însuflețește pe toată lumea), care alcătuiesc tot cuvântul „ale“.

Capitolul 13

~1~

Inspectorul Godfrey stătea la geamul unui vagon de clasa întâi și privea câmpul care se-ndepărta de-a rostogolul: frumusețea îngrijită, controlată de om, a plantațiilor de cafea și de ceai de pe versanți, văi și culmi. Mintea nu-i era pe de-a-ntregul la peisajul vălurit dintre Ruwa-ini și Nairobi, ci se afla încă în Noul Ilmorog. Acum ar fi trebuit să simtă acea satisfacție lăuntrică pe care o simțise ori de câte ori rezolvase puzzle-ul unei crime, în schimb, simțea o neplăcere, o ușoară nervozitate. Se miră un pic de el însuși, pentru că această neplăcere era în totală contradicție cu nepăsarea cu care privea de obicei cursul evenimentelor sociale și politice. Nu că-l interesau cei de felul lui Karega. N-avea sentimente pentru astfel de distrugători ai ordinii. Inspectorul Godfrey, un bărbat realizat prin propriile-i puteri – căci educația lui nu-l dusese mai departe de liceu și, cu toate astea, iată unde era, culmile pe care le atinsese prin studiu, sârguință și printr-o teamă instinctivă de a face valuri –, fusese crescut astfel încât să creadă în caracterul sacru al proprietății private. Sistemul proprietății private, al mijloacelor de producție, schimbului și distribuției era sinonim pentru el cu ordinea

naturală a lucrurilor, asemenea soarelui, lunii și stelelor ce păreau fixe și permanente pe firmament. Oricine se amesteca în această stabilitate și permanență prestabilită a lucrurilor era împotriva firii și nu merita milă: oare nu chema instalarea haosului, la fel cum s-ar întâmpla dacă un cosmonaut nebun s-ar duce și ar împinge soarele sau luna de la locul lor? Oameni precum Karega, cu sindicalismul lor radical și comunismul lor, amenințau însăși structura capitalismului și, ca atare, erau mai răi decât ucigașii. Inspectorul Godfrey simțea întotdeauna cum în raport cu această societate se crea o relație protectoare. Pentru el nu conta că, în toți acești ani, el dobândise foarte puțin. Avea totuși un aer de stăpân, de proprietar: nu poliția era forța care garanta acea stabilitate, singura ce făcea posibilă acumularea nestânjenită a averii? Toată lumea, chiar și milionarii, care se grupaseră ca o bandă în Organizația Culturală Kamwene, își datorau, de fapt, poziția acestei forțe. El considerase întotdeauna că poliția erau cu adevărat creatoarea Kenyei moderne. Cei de teapa lui Karega ar trebui de fapt să fie deportați în Tanzania și China!

Însă cei care îl tulburau cu adevărat erau oamenii ca Munira. Cum putuse Munira să repudieze imensa proprietate a tatălui său? E posibil ca proprietatea, averea, poziția socială, religia și educația să nu poată ține laolaltă o familie? Ce altceva putea să-și dorească un om? Inspectorul Godfrey hotărî că era fanatism religios! Totuși, din propria-i experiență în poliție, un asemenea fanatism se găsea în mod normal în rândul săracilor. Ființele umane nu puteau să fie niciodată mulțumite!

Și, cu toate astea, într-un fel, Munira avea dreptate. Acest sistem al capitalismului și democrației capitaliste avea nevoie de puritate morală dacă era să supraviețuiască. Scheletele peste care dăduse el însuși în Noul Ilmorog nu puteau fi trecute sub eticheta de puritate morală. Bineînțeles că văzuse lucruri similare sau aproape similare la Nairobi, Mombasa, Malindi, Watamu și alte locuri, dar niciodată înainte nu se gândise prea mult la asta pentru că, sau cel puțin așa credea acum, nu mai dăduse niciodată până atunci peste un Munira care era gata să ucidă în numele purității morale. Iar inspectorul Godfrey nu la Casa Fericirii se gândea. Era, de exemplu, Centrul Turistic Cultural Utamaduni din Ilmorog, care distra *watalii* din S.U.A., Japonia, Germania de Vest și din alte părți ale Europei Occidentale. Dar de fapt era acolo doar de ochii lumii, ca să ascunde alte activități mai rele: traficul de pietre prețioase și fildeș, plus cel de piei de animale și chiar de om. Era un centru pentru jefuirea bogățiilor naturale și umane ale țării. Erau recrutate femei și tinere pentru a satisface capriciile fizice ale *watalii*-lor. Cele mai promițătoare, acelea care păreau să aibă un aer sofisticat prin faptul că buchiseau puțină engleză și germană, erau ademenite în Europa ca târfe sclave din Africa! Inspectorul Godfrey n-avea nici un dubiu că acest comerț profitabil cu Fildeș Negru se făcea cu știința lui Nderi wa Riera, reprezentantul în Parlament al regiunii, căci nu era în custodia lui centrul? Era asociatul proprietarului, un individ din Germania de Vest. Fildeș Negru pentru Export: Câștiguri de primă clasă în valută. Dar n-am putea să ne descurcăm și fără asta? se gândi

inspectorul Godfrey, amintindu-și de scandalul care izbucnise când, cu ani în urmă, se descoperise în Golful Watamu un trafic similar de carne tânără. Poate că avea să discute cu superiorii lui despre asta, poate că le va da raportul separat pe care-l întocmise. Însă aducându-și aminte câte VIP-uri era posibil să aibă legătură cu un astfel de Centru *Utamaduni Utalii*, se răzgândi. Avea să păstreze pentru el raportul și ce știa. Se putea să-i fie de folos în caz că i se cerea vreodată să rezolve o altă enigmă de drept penal. El era detectiv criminalist, nu șeful brigăzii de moravuri! La urma urmei, turismul era una dintre cele mai importante industrii din țară și nu exista nimic bun care să nu aibă și câteva lucruri rele. Datoria lui de polițist era să ajute la păstrarea stabilității, legii și ordinii, de care depindea dezvoltarea cu succes a tuturor industriilor și a investițiilor străine. Chicoti ușor de unul singur. Se simțea mai bine. Ce prostie din partea lui să se lase furat de întrebări morale despre cum și de ce! Se înmuia odată cu înaintarea în vârstă? Se rezemă cu spatele de banchetă, și mintea lui se duse către întrebărilor oficiale, mai comode, din ancheta lui cu privire la uciderea prin incendiere a lui Kimeria, Chui și Mzigo. Îi trecură prin gând Wanja, Munira, Abdulla și chiar Karega… în timp ce trenul îl ducea tot mai aproape de orașul pe care Noul Ilmorog doar îl imita la scară foarte, foarte mică.

~2~

Wanja se gândi la tatăl ei; ce anume îi făcea pe unii ca într-o luptă să fie de partea poporului, iar pe alții să se vândă intereselor străine, în vreme ce alții rămâneau în zona incertă de mijloc? Ce anume era? Și, aducându-și aminte de Abdulla, Karega, Munira, bunicul ei și toți ceilalți indivizi care intraseră și ieșiseră din viața ei, se gândi că, poate, era pur și simplu o chestiune de dragoste și de ură. Dragostea și ura – gemene siameze – spate în spate într-o inimă omenească. Din cauză că iubeai, și urai; și din cauză că urai, și iubeai. Ceea ce iubeai hotăra ce trebuia să urăști în raport cu ce iubeai. Ceea ce urai hotăra posibilitățile a ce puteai să iubești în funcție de ceea ce urai. Și cum știa cineva ce iubea și ce ura? Gândindu-se, din nou, la evenimentele din viața ei, ajunse iar la problema alegerii. Știai ce iubeai și ce urai prin ceea ce făceai, ce acțiuni, ce tabere aleseseși. Nu puteai, de pildă, să cooperezi cu coloniștii la reprimarea poporului și să zici că iubești poporul. Nu puteai să stai la mijloc într-o luptă și, cu toate astea, să zici că ești de partea celor ce luptă împotriva răului. Tatăl ei voise să strângă bani și să-și facă avere – alesese să fie neutru și ura orice aluzie că ar fi în tabăra poporului, ca nu cumva asta să-i distrugă șansele de a face bani. Tragedia tatălui ei, care prin neutralitatea sa alesese, prin urmare, tabăra coloniștilor, era că, în ciuda faptului că se vânduse, în ciuda propriei renegări și a renegării tatălui său, sfârșise oricum ruinat, cu lumea dezintegrându-se în preajma sa. Meseria măruntă de instalator nu era pe potriva

întreprinderilor uriașe din jurul lui. Ea putea să înțeleagă foarte bine asta, pentru că și ea fusese implicată în mica afacere de transport și știa ce presiuni se exercitau asupra afaceristului mărunt, a șoferului de *matatu*, a proprietarului unui singur microbuz, a patronului de magazin – asupra tuturor acestora și a multor altora. Așadar, ce diferență era între situația ei și cea a tatălui ei? Nu-și alesese și ea, la fel ca tatăl ei, tabăra de luptă în funcție de ce alesese să iubească – banii și câștigul? Ea alesese, deci, tabăra celor precum Kimeria din Kenya de după Independență. Atunci cum putea ea să-i găsească vreo vină tatălui ei? Își dorea acum să-l fi cunoscut cu adevărat, își dorea să fi stat cât de cât de vorbă cu el! Însă despre ce-ar fi putut să discute? La urma urmei, nu-i sporise ea umilirea? Asta nu se mai putea schimba acum. Dar existase cândva un moment în care ea ar fi putut să se oprească și să nu mai facă ce făcea? Se gândi la numeroasele ei încercări de a se întoarce acasă și la toate eșecurile. A existat un moment când și-a făcut bagajele și le-a spus celorlalte fete că renunță definitiv la viața aia. A doua zi, a descoperit că îi fuseseră furate toate hainele. S-a temut să meargă acasă cu mâna goală. A mai fost un prilej când tatăl ei a făcut-o prostituată și, cu vorba, dacă nu cu fapta, a alungat-o din casă! A fost și momentul acela când avocatul a rugat-o să se întoarcă acasă. Ar fi făcut asta. Luase autobuzul, ferm hotărâtă să se întoarcă. Dar când a ajuns acasă, s-a răzgândit dintr-odată. Fusese împunsă de vină, nu doar din cauză că era cu mâna goală, ci și din cauza amintirii despre ultima întâlnire cu tatăl ei. Amintirea durea… încă durea. Înainte de prima ei vizită la

Ilmorog, decisese să se împace cu părinții ei și să le caute binecuvântarea: cine știe ce efect avea puterea blestemului părintesc? Se gândise bine. Se dusese acasă la prânz și-l găsise întins pe iarbă sub șopron. Își dăduse seama după fața trasă și palidă că e foarte bolnav; i se făcuse brusc milă de el. Era complet singur. I-a vorbit cu greutate. I-a cerut apă. Ea s-a dus în casă și a turnat niște apă într-o cană și i-a adus-o. Mâinile lui tremurau. A ridicat privirea spre ea. Apoi a scuturat încet din cap. „Arăți exact ca maică-ta când era tânără“, spusese el, și glasul îi era blând. Poate că își amintește o vreme când era posibil să iubească, se gândise ea. Și într-adevăr, în clipa aia, și-a amintit și ea de vremea când stătea pe genunchii tatălui ei și el îi cânta. Era un punct însorit, luminos din copilăria ei, înainte ca el să devină obsedat de ideea de a face bani. Inima i se înmuiase în fața lui. A vrut să-i mărturisească toate nereușitele ei și să ceară iertare. El zisese: „Ai bani? Cinci șilingi? Douăzeci de șilingi?“. Ea și-a luat poșeta. L-a văzut zâmbind brusc, radios, cu mâinile slăbite tremurând de nerăbdare. A început s-o laude pe un ton extrem de exagerat, zicând că a știut tot timpul că ea avea să fie mai târziu binecuvântarea lui la bătrânețe. I s-a plâns de cum îl trata mama ei, storcându-l de bani cu viclenie. Și nu doar mama ei – părea ca și cum tot cartierul se aliase pentru a-l lăsa fără partea lui din banii din Kenya. Mai rămăsese doar Wanja. Și, deodată, mâinile ei rămăseseră nemișcate chiar în timp ce scotea o bancnotă. Așadar, numai banii, indiferent cum erau obținuți, puteau să o răscumpere în ochii lui? Și se gândise… Nu putea să-i cumpere dragostea sau binecuvântările ori să-și

cumpere cu bani reprimirea acasă. Îi zisese „N-am nimic!“ și închisese poșeta. Atunci el începuse să înjure pe toată lumea: știuse el că nici unul dintre copiii lui nu erau buni de nimic… Ea plecase, se dusese la cel mai apropiat bar, plânsese și băuse toți banii pe care-i avea. Mai apoi, a primit vestea că a murit. N-a plâns. Murise de cancer.

Stătea în patul ei din vechea colibă, întorcând pe toate părțile lucrurile astea… aceste siluete din trecut… aceste imagini ce refuzau să i se șteargă din viață și din memorie. Voia o viață nouă… curată… credea că asta trebuia să învețe din faptul că tocmai scăpase de la moarte. Se simțea deja un alt om, alte frământări… la urma urmei, fusese botezată prin foc. Și când se gândea că Munira și Abdulla erau cei care jucaseră rolul esențial în cele două situații în care fusese salvată de la moarte în ultimul moment și în faptul că dobândise încă o șansă pentru a încerca drumuri noi, posibilități noi… Cu toate astea, avea să existe vreo șansă mai bună pentru ea acum? Indiferent ce avea să i se întâmple, avea să tremure la amintirea groazei din acel moment… încă se întreba cum sau de unde reușise să aibă puterea de a face ceea ce făcuse…

Cineva bătu la ușă. Cine putea fi? Se auzi încă un ciocănit, apoi ușa se deschise și…

— Mamă! icni Wanja.

— Copila mea… din nou focul! strigă mama ei, acum bătrână.

Plânseră împreună, fiecare plângând, poate, amintiri diferite.

— O lună întreagă și n-am știut. Am auzit abia deunăzi, și asta de la un străin!

Și îi explică cum o cunoștință se interesase de sănătatea lui Wanja, dacă se vindecase în urma incendiului. Iar mama ei simțise că i se taie genunchii și reușise să stea în picioare și să meargă doar datorită credinței în mila nesfârșită și judecata lui Cristos.

În următoarele câteva săptămâni n-au făcut decât să stea de vorbă, alunecând uneori în trecut, fără să-l pomenească vreodată pe deplin. Singurul lucru despre care au vorbit pe îndelete a fost refuzul lor de a merge la Ceai. Wanja se gândea: poate că nimeni nu izbutește să scape cu adevărat de soarta sa. Poate că viața e un șir de începuturi false care, odată descoperite, cereau și mai multe eforturi pentru un alt început. Brusc, nu mai putu să-și țină ascunse fricile și speranțele în fața femeii acesteia bătrâne:

— Cred… Sunt… Cred că voi avea un copil. Nu, sunt sigură de asta, mamă.

Mama ei rămase tăcută câteva clipe.

— Al cui… al cui e copilul?

Wanja luă un cărbune și o bucată de carton. O oră și ceva rămase complet absorbită de mâzgăleala ei. Și, deodată, simți că nu-și mai încape în piele de fericire, simți o emoție pe care n-o mai trăise niciodată. Figura începu să capete formă pe carton. Era o combinație între sculptura pe care o văzuse cândva acasă la avocat, în Nairobi, și imaginile cu Kimathi în momentele lui de triumf, râs, durere și spaimă – dar fără un picior. Când schița fu gata, Wanja simți o liniște extraordinară,

un soi de siguranță lăuntrică în legătură cu descoperirea unui alt fel de putere.

— Cine… cine e ăsta… cu… cu atât de multă durere și suferință pe chip? Și de ce râde cu toate astea?

~3~

Abdulla și Joseph stăteau de vorbă afară, în fața cocioabei lor din Noul Ierusalim. Joseph era de-acum un tânăr înalt, îmbrăcat într-o uniformă curată, alcătuită din cămașă și pantaloni scurți kaki. Avea în mâini romanul *Bucățile de lemn ale lui Dumnezeu* de Sembene Ousmane, dar nu prea citea din el. Soarele strălucea cald peste Ilmorog, dar în același timp făcea ca spre locul în care stăteau ei să se ridice mirosul de urină și gunoi în putrefacție. Joseph zicea că e sigur de promovarea examenelor. I-ar fi plăcut să meargă la altă școală pentru Atestatul de Absolvire a ciclului superior de liceu, dar asta nu era posibil pentru că nu depusese cere de transfer. Abdulla era cu gândul în altă parte. Se bucura că o salvase pe Wanja. Totuși, nu știa ce să înțeleagă din această experiență. Așadar Munira era capabil de o astfel de faptă? Nu știa dacă să-l admire sau să fie supărat pe el, să-i disprețuiască lașitatea sau să-i laude curajul. La urma urmei, dusese la îndeplinire ceea ce el, Abdulla, se gândise să facă fără să ajungă să pună în practică. Joseph încă sporovăia:

— E foarte ciudat, zise el. E foarte ciudat că Chui a fost ucis atunci când a fost ucis.

— De ce? întrebă Abdulla de formă. Însă replica lui Joseph îl făcu să tresară.

— Pentru că elevii plănuiau încă o grevă.

— Încă o grevă? De ce?

— Chui conducea școala din cluburile de golf și din sălile de consiliu ale diverselor companii la care era director sau de pe numeroasele sale moșii cultivate cu grâu din Valea Riftului. Angajații mărunți – muncitorii din campus – aveau de gând să ni se alăture. Iar vreo doi profesori ne-au sprijinit. Și ei aveau nemulțumiri, în legătură cu salariul și condițiile de lucru și nepăsarea lui Chui… De data asta, aveam de gând să cerem ca școala să fie condusă de un comitet al elevilor, cadrelor didactice și muncitorilor… Însă chiar și acum suntem hotărâți să punem capăt întregului sistem… Și ca toate materiile noastre să aibă legătură cu eliberarea poporului nostru…

Abdulla își pierdu interesul față de lista lungă de rele care se petreceau la Siriana. Se gândea acum la propria lui viață. Își aminti de copilăria în Kinyogori, își aduse aminte de numeroșii bătrâni, bărbați și femei, care veneau să pălăvrăgească până noaptea târziu. Ngang'a wa Riunge. Johanna Kiraka. Naftali Michuki. Ziporah Ndiri. Adevărații patrioți ai Kenyei. Vorbeau și șușoteau până târziu în noapte, trecând prin istoria Limurului, condamnându-i pe aceia care se vânduseră intereselor albilor, precum Luka, dar lăudându-i pe cei care se împotriviseră și luptaseră împotriva năvălirii coloniștilor. Vorbeau despre cum în anii care urmau, tot pământul din zonă avea să fie restituit tuturor *mbari ya Limuru*, copiii pământului. ACK. UAK[1]. Discutau despre toate

astea și încheiau cu cântece care să le readucă speranța și cântece de luptă. Cât de mult îi plăcuseră lui Abdulla acele cântece... Cât de mult îl emoționaseră, ducându-l până pe culmile gloriei ce avea să vină! Îl văzu pe Nding'uri, își aduse aminte când a dat el însuși ochii cu moartea, fuga în pădure, arestarea și detenția, întoarcerea acasă la eșec și la un fel de câștig. Și, brusc, Abdulla simți c-ar trebui să-i spună lui Joseph adevărul despre trecutul lui. Se simți vinovat când își aduse aminte cum obișnuia să-l înjure pe Joseph, vărsându-și supărările pe copil, iar micuțul suportând, crezând că poate veneau din partea fratelui său întors acasă. Era ciudat cum Joseph nu-l întrebase niciodată despre părinții „lor", cu excepția momentului de delir din timpul călătoriei la oraș, cum nu pomenise niciodată despre copilăria sa. Poate că știa adevărul. Poate...

— Joseph, zise Abdulla deodată, de parcă nu auzise despre greva de la Siriana. Dacă m-am purtat rău cu tine în trecut, iartă-mă.

— De ce? Nu e nimic de iertat, răspunse Joseph, uimit că acesta schimbase brusc subiectul și tonul. Îți sunt foarte recunoscător pentru tot ce ai făcut pentru mine. La fel lui Munira, Wanja și Karega. Când o să cresc și o să termin școala și facultatea vreau să fiu ca tine: aș vrea să mă simt mândru c-am făcut ceva pentru poporul nostru. Tu ai luptat pentru independența politică a acestei țări. Eu aș vrea să contribui la eliberarea poporului acestei țări. Am citit multe despre Mau Mau. Sper ca într-o zi să facem din Karuna-ini, unde s-a născut Kimathi, și Othaya, unde s-a născut J.M.[2], altare naționale. Și

să construim un teatru în memoria lui Kimathi, pentru că el, ca profesor, a organizat Mișcarea Teatrală Gichamu din Tetu… Am citit mult despre ce au făcut în istorie muncitorii și țăranii din alte țări. Am citit despre revoluțiile populare din China, Cuba, Vietnam, Cambodgia, Laos, Angola, Guineea, Mozambic… O, da, și operele lui Lenin și Mao…

Vorbește precum Karega, se gândi Abdulla, dar nu zise nimic. Poate… poate că istoria e un dans pe scena uriașă a lui Dumnezeu, se gândi el. Dansezi bucata ta, indiferent de cum e ea, și apoi părăsești scena, măturat de valurile care fac un pas nou, o mișcare nouă a dansului. Alți dansatori, mai tineri, mai deștepți, mai inventivi, vin și interpretează cu și mai mare măiestrie, cu pași și mai complicați, înainte de a fi și ei dați la o parte de un val încă și mai mare, în mișcarea la crearea căreia au ajutat, și alți dansatori se revarsă pentru a continua dansul, purtându-l pe culmi și mai noi și la posibilități nevisate de o generație anterioară. Fie cum o fi… Fie cum o fi… Lui îi trecuse vremea. În împrejurările de-acum, îi era sortit să rămână un simplu vânzător de fructe, la marginea pierzaniei. Dar se bucura că salvase o viață atunci când era în misiunea de a răpune una și avea să fie fericit să știe că Wanja era fericită și că uneori își aducea aminte de el.

~4~

Chiar înainte de proces, tatăl lui Munira, mama lui și soția sa, însoțiți de reverendul Jerrod, veniră să-l vadă. Tuturor le

era greu să găsească o calea spre a deschide discuția. Munira se uită la tatăl său care, în ciuda faptului că traversase istoria colonială a Kenyei – avea mai bine de 75 de ani –, era încă foarte puternic și sănătos. Ce credea cu adevărat despre lumea asta? El, care văzuse căpetenii de clanuri și case feudale precoloniale decăzând și pierind, care asistase la venirea misionarilor și a căii ferate, la primul și al doilea război, la revoltele Mau Mau, la greutățile de după Independență – uciderea lui Pinto, Mboya, Kungu Karumba, J.M., detenția lui Shikuku, Seroney, jurămintele de a apăra proprietățile – toate astea – ce credea el despre toate? Munira se interesă de surorile și de frații lui și parcă nu erau deloc rude de sânge, atât de detașați și de departe păreau a fi de ce se petrecea acum.

— Și copiii unde sunt? întrebă el.

Ei părură rușinați. Munira se încruntă de supărare.

— Nu vreți să-și vadă tatăl, un ratat, îhâm? pufni el.

Mama lui izbucni brusc în plâns.

— De ce-ai făcut-o? Cum ai putut să faci așa ceva? întrebă ea.

Ea încălcase tabuul tăcerii.

— Și să știu că ai fost tot timpul aici și eu n-am… poate că aș fi ajutat, interveni reverendul Jerrod.

Munira fu izbit mai mult ca niciodată de atitudinile ipocrite din jurul său. Își aduse aminte de franchețea inspectorului Godfrey, care cel puțin era clar cu privire la ce legi slujea, și simți nevoia să fie binevoitor față de detectiv și de metodele sale excentrice de anchetare a crimelor.

— Întoarceți-vă la calea cea… întoarceți-vă la Lumină, intonă Munira, ridicându-se deasupra lor, cuprins deodată de milă și mânie deopotrivă.

Ceilalți se uitară unii la alții, în afară de Waweru, care stătea deoparte și părea pierdut, cufundat în propriu-i trecut.

— Tu, tatăl meu…, strigă Munira autoritar.

— Da?

— O întrebare, o singură întrebare vreau să-ți pun. Îți aduci aminte că în 1952 ai refuzat să depui jurământul Mau Mau pentru Pământul African și Libertate?

— Ce legătură a avut asta cu…, zise Waweru, și se opri brusc, minunându-se de noile Ispite ale Satanei.

— Și totuși, în 1960 și ceva, după Independență, ai depus un jurământ că ai să dezbini poporul kenyan și ai să aperi bogăția din mâinile câtorva indivizi. Care a fost diferența? Un legământ nu e un legământ? Îngenunchează, bătrâne, și cere iertare lui Cristos. În rai, în ochii lui Dumnezeu nu există săraci, bogați, tribul cutare sau cutare, toți cei care s-au căit sunt egali în ochii Lui. Și dumneata, părinte…

— Ce i-a intrat în cap? strigă din nou mama lui, înspăimântată.

— Ții minte că odată, în Blue Hills, ai primit niște oameni din Ilmorog…?

— Ăăă, nu pot să… să-mi amintesc prea bine…, zise el, întrebându-se ce anume urma.

— Cu un olog printre ei? Seceta?

— Da… aah… da.

— Eram unul dintre ei – și dumneata ne-ai alungat, însetați și flămânzi.

— N-am știut… De-aș fi știut… dar…

Munira tuși o dată, își drese glasul și apoi își îndreptă teatral un deget spre ei:

— Legea… V-ați supus Legii singurului Dumnezeu?… „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui. Căci flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și nu Mi-ați dat să beau; străin am fost și nu M-ați primit; gol, și nu M-ați îmbrăcat; bolnav și în temniță, și nu M-ați cercetat. Atunci vor răspunde și ei, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând sau însetat sau străin sau gol sau bolnav sau în temniță și nu Ți-am slujit? El însă le va răspunde, zicând: Adevărat zic vouă: Întrucât nu ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut. Și vor merge aceștia la osândă veșnică, iar drepții la viață veșnică.“[3]

Plecară plângând pentru el. La Biserica Anglicană din Ilmorog, îngenuncheară și ziseră cu toții rugăciuni pentru Munira.

— Sunt sectele astea de renaștere religioasă care pretind că vorbesc în limbi pe care nu le cunosc și că fac minuni. Întrec măsura… Trebuie interzise…, zise reverendul Jerrod, cu tristețe.

— Da…, încuviință tatăl lui Munira. Însă se gândea la Karega și Mariamu și la cum se făcea că ea era, prin fiii ei, femeia care îl lovise de două ori. Poate că… de vină era păcatul lui, încercarea lui de adulter… slăbiciunea trupului…

Dar cum putea să fie asta, ținând cont că el nu chiar… și, oricum, se căise? Apoi își aminti o coincidență recentă. Kajohi, care îi vânduse tot pământul celor din Kagunda Mbari în anii ’20 și dispăruse în Valea Riftului, se întorsese, un bătrân aproape orb, ca să ceară ajutor. Domnul Ezekiel Waweru, prin relații și prieteni, îi găsise un loc la un azil de binefacere administrat de biserica din oraș… Dumnezeu lucrează pe căi nebănuite pentru a-și duce la îndeplinire minunile, murmură Ezekiel. Acum știa cum să-și scrie testamentul… cum ar putea, atunci, să pună la îndoială înțelepciunea Domnului?

~5~

Karega primi vestea și chipul îi rămase neschimbat. Dar, în ciuda încercărilor de a se controla și de a se stăpâni, pe obrazul stâng i se prelinse o lacrimă. Privi picătura căzând pe pardoseala din ciment. Era slăbit la trup din cauza bătăilor de la început, a șocurilor electrice și a hărțuirii mentale. Pe astea le putea îndura. Dar să audă că mama lui a murit!… Că nu avea s-o mai vadă niciodată… că n-a făcut niciodată cu adevărat ceva pentru ea… că rămăsese toată viața ei o femeie care locuia ilegal, fără pământ: la fermele europene, pe câmpurile tatălui lui Munira și, mai nou, o muncitoare la câmp, fără pământ, în slujba oricui îi dădea ceva cu care putea să-și țină pielea pe oase! „De ce? De ce?“ gemu în sinea lui. „Am dat greș“, și simți încă o lacrimă căzând pe ciment. Apoi, deodată, lovi zidul celulei, într-un gest zadarnic de

protest. Cum rămânea cu toate acele Mariamu din Kenya, din Africa neocolonială? Cum rămânea cu toți bărbații și femeile și copiii încă sub povara imperialismului? Și timp de două zile nu vru să mănânce nimic. În a treia, paznicul care îi dăduse vestea cea proastă veni iar.

— Domnule Karega… aveți un vizitator… ar fi mai bine să veniți afară… Domnule Karega, eu… noi vrem să știți că, în ciuda a ceea ce s-a întâmplat… suntem alături de dumneata… doar că noi îndurăm pentru că trebuie să mâncăm…

Pentru noi, muncitorii – își repetă Karega în inimă. Mama lui muncise toată viața, deșelenind pământul pentru cei câțiva, puțini, care erau înstăriți: ce conta dacă erau negri sau cafenii? Capacitatea lor de a bea sângele și sudoarea celor mulți nu era diminuată de gânduri de rudenie prin culoarea pielii, limbă sau regiune! Deși ea stăruise cu privire la drepturile ei cele mai importante, niciodată nu s-a plâns prea mult, crezând că, poate, mai târziu, Dumnezeu va îndrepta totul. Însă murise fără ca Dumnezeu să îndrepte lucrurile. Nu avusese decât cele pentru care se zbătuse și luptase. Se putea ca Wanja să fi avut dreptate? Mănânci sau ești mâncat?

O văzu pe fată de la oarecare distanță și se întrebă cine e. Când se apropie de gardul din sârmă ghimpată, chipul ei i se păru vag cunoscut. Atunci își aduse aminte că o văzuse la fabrică: se îngrijea de semințele din care se produce *theng'eta* – le întindea la soare să se usuce și ce mai trebuia. Păru sfioasă și îi vorbi în swahili:

— Am fost trimisă la dumneata. M-am tot rugat să mi se dea voie să te văd. Paznicul ăsta m-a ajutat.

— Cum te cheamă?

— Akinyi. M-au trimis…

— Cine?

— Ceilalți muncitori… cu un mesaj. Sunt alături de dumneata… și ei… *noi* plănuim altă grevă și un marș prin Ilmorog.

— Dar cine…?

— Mișcarea muncitorilor din Ilmorog… nu numai sindicatul muncitorilor de la fabricile de bere. Toți muncitorii din Ilmorog și șomerii ni se vor alătura. Și micii agricultori… și chiar și unii mici comercianți…

El rămase complet neclintit… Mișcarea muncitorilor… trebuie să fie ceva nou… ceva ce trebuie să fi început de când era el închis.

Ea îi spuse mai multe despre protestul muncitorilor și revolta din duminica când fusese arestat și, de asemenea, despre starea muncitorilor răniți atunci. Îi povesti despre moartea unei persoane foarte importante, cu funcție…

— Chiar așa? întrebă el.

— Da. La Nairobi. A fost împușcat în timp ce aștepta în mașina lui în Eastleigh, lângă Valea Mathere. Aștepta ca șoferul lui, care-i era și bodyguard, să-i aducă chiria…

— A profitat de nenorocirea celor săraci. Probabil că făptașii erau tâlhari, dar oricum…

— Nu erau tâlhari. Potrivit lui Ruma Monga[4], e mai mult de atât. Au lăsat un bilet. Își ziceau *Wakombozi* – sau societatea singurei eliberări a lumii – și se spune că e vorba de Stanley Mathenge, întors din Etiopia pentru a termina războiul pe

care l-au început el și Kimathi… Există zvonuri despre o întoarcere în pădure și în munți…

Mathenge s-a întors? își tot repeta în minte. Nu putea să fie adevărat. Dar ce conta? Noii Mathenge… noii Koitalel… noii Kimathi… noii Piny Owacho… aceștia se năștеau în fiecare zi în rândul poporului…

— Ce au de gând să-ți facă? întrebă ea, întrerupându-i șirul gândurilor.

— Să mă rețină… sub bănuiala că aș fi comunist pur-sânge.

— O să vii înapoi, zise ea dintr-odată, uitându-se în sus la el cu îndrăzneală.

Glasul ei nu făcu decât să agite alte imagini, animate de dezvăluirea făcută de ea. Imperialism – capitalism – moșieri – râme. Un sistem ce dădea naștere unor hoarde de purici și ploșnițe cu burta mare, cu parazitismul și canibalismul drept țelul cel mai înalt în societate. Acest sistem și dumnezeii săi profitori și îngerii săi păzitori o mânaseră pe mama lui în mormânt. Acești paraziți aveau să ceară mereu jertfirea sângelui clasei muncitoare. Acești câțiva, care viciaseră întreaga țară predând-o străinilor pentru exploatare completă, beau sângele poporului și rosteau rugăciuni fățarnice de devotament față de unitatea de rasă și față de naționalism, chiar pe când scheletele se-ndreptau singuratice spre morminte. Toți oamenii muncii trebuiau să lupte cu sistemul și cu dumnezeii și îngerii lui în mod conștient, permanent și cu hotărâre! De la Koitalel la Kang’ethe și până la Kimathi, țăranii, ajutați de muncitori, micii comercianți și micii moșieri, fuseseră cei care trasaseră calea. Mâine aveau

să fie muncitorii și țăranii cei ce vor conduce lupta și vor pune mâna pe putere pentru a răsturna sistemul cu toți dumnezeii săi lacomi și însetați de sânge și cu toți îngerii săi plini de duh, punând capăt domniei celor puțini asupra celor mulți și erei de băut sânge și de mâncat carne de om. Atunci și doar atunci avea să înceapă cu adevărat împărăția bărbatului și femeii, fericirea și iubirea lor creatoare în muncă… Pentru o clipă, se lăsă captivat într-atâta de această viziune și de posibilitățile pe care ea le deschidea tuturor maselor de muncitori și țărani din Kenya, încât uită de femeia de lângă el.

— O să vii înapoi, zise ea din nou, afirmându-și astfel credința într-un triumf care avea să vină.

Se uită concentrat la ea, apoi pe lângă ea, spre Mukami din Mlaștinile Manguo și din nou în urmă la Nyakinyua, mama lui, și chiar dincolo de Akinyi, spre viitor! Și zâmbi în durerea lui.

— Mâine… mâine…, murmură pentru sine. Mâine…

Știa că nu mai e singur.

Evanston – Limuru – Yalta
octombrie 1970 – octombrie 1975

1. Uniunea Africană din Kenya (în original, KAU – Kenya African Union).
2. J.M. Kariuki (1929-1975), cunoscut mai ales ca J.M., activist și politician asasinat în 1975, una dintre cele mai admirate personalități ale Kenyei.
3. Biblia, Noul Testament, *Sfânta Evanghelie după Matei*, 25: 41-46.
4. Personaj fictiv, al cărui nume este ortografiat cu pronunția aproximativă a sintagmei „rumour monger“ – persoană care răspândește zvonuri.

Mulțumiri

Mulțumiri lui:
Nyambura pentru cântecele de la paginile 366-367;
Elijah Mbŭrŭ pentru *Hŭni cia Gita* de la pagina 396;
Corului PCEA Gathaithi pentru imnul de la pagina 195;
DK[1] pentru cântecul său citat la pagina 150;
Josh White[2] pentru cântecul său citat la pagina 235;
Doamnei Lee și doamnei Keval pentru dactilografierea manuscrisului.

Și, de asemenea:
Uniunii Scriitorilor Sovietici – pentru că mi-a oferit găzduire în Casa Scriitorilor din Yalta ca să termin de scris acest roman;
Lui Samuel Kibicho – pentru că m-a inițiat în bucuriile literaturii, în special ale romanului;
Domnului Stephen Thiro – pentru eforturile din trecut fără de care poate că n-aș fi reușit niciodată să scriu.

Și pentru:
Mulți alții
Care au intrat ca unul în lupta
Cu poporul nostru
Pentru eliberarea totală
Știind că
Oricât de lungă și grea e bătălia,
Victoria e sigură.

1. Daniel Kamaru (n. 1949), cunoscut mai ales ca DK, compozitor și interpret kenyan de origine gikuyu, unul dintre cei mai reprezentativi muzicieni din Kenya.
2. Joshua Daniel „Josh White“ (1914-1969), cantautor, chitarist și actor american care s-a remarcat și ca activist pentru drepturile civile.